

तमत्वेन, एतेषा तिलकामिपेकमश्रकियामि' प्राधान्यमुपजायते, न तैस्तिलकाविभिस्तेषा देहपुष्टिर्जायते,
 किंतु तत्क्रियाप्रतिपादनात् देवतप्रवेशेन सादृशी युक्तिर्जाघटीति । तथैव पाषाणावर्धेदितस्याघटितस्य जिन-
 शिवविष्णुबुद्धचण्डीक्षेत्रपालादिनामकरण तद्विषयपूजा च प्रवर्तते, तत्र कारणमिव सुवनपतिव्यन्तरज्योति-
 र्कचैमानिकाना तत्सद्विधानात् प्रभावसिद्धिर्भूतिषु, गृहवापीकूपानां तथैव सिद्धानां चार्हवादीना प्रतिष्ठा-
 विधौ कृते तत्प्रतिमायां प्रभावव्यतिरेक' सघटते, तत्र न तेषां मुक्तिपवलीनानामवतार', किंतु प्रतिष्ठादेव-
 ताप्रवेशादेव सम्यग्दृष्टिसुराधिष्ठानाश्च प्रभावाः, स्थापनार्हत्वे च पूजाविशेष', ततः प्रथम जिनविम्वप्रतिष्ठा
 १ चैत्यप्रतिष्ठा २ कलशप्रतिष्ठा ३ ध्वजप्रतिष्ठा ४ विम्बकरप्रतिष्ठा ५ देवीप्रतिष्ठा ६ क्षेत्रपालप्रतिष्ठा ७ गणे-
 शादिवैवतप्रतिष्ठा ८ सिद्धभूर्तिप्रतिष्ठा ९ देवतावसरसमवसरणप्रतिष्ठा १० मन्त्रपदप्रतिष्ठा ११ पितृभूर्तिप्र-
 तिष्ठा १२ यतिभूर्तिप्रतिष्ठा १३ ब्रह्मप्रतिष्ठा १४ चतुर्णिकायदेवप्रतिष्ठा १५ गृहप्रतिष्ठा १६ वाप्यादिजलाशय-
 प्रतिष्ठा १७ वृक्षप्रतिष्ठा १८ अट्टालकादिप्रतिष्ठा १९ दुर्गप्रतिष्ठा २० मूम्याथधिवासना चेति २१ क्रमेण व-
 क्ष्यते । तत्र जिनविम्बप्रतिष्ठायां शैलमयकाष्ठमयवन्तमयचातुमयलेप्यमयगृहपूज्यचैत्यस्थापितविम्बानां प्र-
 तिष्ठा १ चैत्यप्रतिष्ठायां महाचैत्यदेवकुलिकामण्डपमण्डपिकाकोट्टिकाप्रतिष्ठा २ कलशप्रतिष्ठाया स्वर्णपाषा-
 णसृत्कलशानां प्रतिष्ठा ३ ध्वजप्रतिष्ठायां पताकामहाध्वजराजध्वजादिप्रतिष्ठा ४ विम्बपरिकरप्रतिष्ठाया
 जलपद्मारुन्धरेणद्विप्रतिष्ठा ५ देवीप्रतिष्ठायामम्याविसर्वदेवीना गच्छतेखनानां कामनतेखनानां

ताना प्रतिष्ठा ६ क्षेत्रपालप्रतिष्ठाया षडुकनाथहनुमन्नारसिंहादिपुरपूजितदेशपूजितप्रतिष्ठा ७ गणेशादिदेव-
तप्रतिष्ठायां माणूषणादिप्रतिष्ठा ८ सिद्धमूर्तिप्रतिष्ठाया पुण्डरीकगौतमादिपूर्वसिद्धप्रतिष्ठा ९ देवतावसरस-
मवसरणप्रतिष्ठायामक्षवलयस्थापनाचार्यपञ्चपरमेष्ठिसमवसरणप्रतिष्ठा १० मन्त्रपटप्रतिष्ठाया धातूत्कीर्ण-
वस्त्रमयप्रतिष्ठा ११ पितृमूर्तिप्रतिष्ठाया प्रासादस्थापितगृहस्थापितपट्टिकास्थापितगलच्छिवारिकास्थापितपि-
तृप्रतिष्ठा १२ यतिमूर्तिप्रतिष्ठाया माचार्योपाध्यायसाधुमूर्तिस्तूपप्रतिष्ठा १३ ग्रहप्रतिष्ठाया सूर्यचन्द्रग्रहतारा-
नक्षत्रप्रतिष्ठा १४ चतुर्णिकायदेवतप्रतिष्ठाया विक्पालेन्द्रसर्वदेवशासनयक्षादिप्रतिष्ठा १५ गृहप्रतिष्ठाया
भित्तिस्तम्भबेलीद्वारश्रीहृदयगृहादिप्रतिष्ठा १६ वाण्याविजलाशयप्रतिष्ठाया वापीकूपतडागनिर्झरतडा-
गिकाविवरिकाधर्मजलाशयनिमित्तजलाशयप्रतिष्ठा १७ वृक्षप्रतिष्ठाया वाटिकावनदेवताविप्रतिष्ठा १८ अट्टा-
लकादिप्रतिष्ठाया स्थण्डिलपद्याविप्रतिष्ठा १९ दुर्गप्रतिष्ठाया दुर्गप्रतोलीयश्चादिप्रतिष्ठा २० मूम्याद्यधिवा-
सनाया पूजामूमिसवेशामूम्यासनमूमिविहारमूमिनिधिभूमिक्षेत्रमूमिप्रमृतिभूमिजलवह्निचुल्लीशकटीवल्लभूप-
णमाल्यगन्धतान्मूलचन्द्रीद्वयशय्यापर्याणपादत्राणसर्वपात्रसर्वोपधिमणिदीपभोजनभाण्डागारकोष्ठागारपुस्त-
कजपमालीवाहनशस्त्रकवचप्रक्षरस्फुरगवादिगृहोपकरणक्रयचिह्नसर्वभोग्योपकरणचमरसर्ववादित्रसर्वव-
स्त्रधिवासना २१ ताश्च द्वारप्रतिष्ठाद्वारक्रमेण वक्ष्यन्ते । यथाप्रथम धिम्यप्रतिष्ठा—“विपमैरहुर्लेहस्तैः कार्यं
धिम्य न तत्समैः । द्वावशाङ्कुलतो हीन धिम्य चैत्ये न धारयेत् ॥ १ ॥ ततस्त्वधिकमागारे सुखाकाङ्क्षी न पूज-

येत् । लोहाश्मकाष्ठमृदन्तचित्रगोविद्धमयानि च ॥ २ ॥ विम्बानि कुशलाकाङ्क्षी न गृहे पूजयेत् क्वचित् ।
 त्वण्डिताङ्गानि वक्राणि परिवारोज्ज्वलानि च ॥ ३ ॥ प्रमाणाधिकहीनानि विषमाङ्गस्थितीनि च । अप्रति-
 ष्ठानि दुष्टानि विम्बानि मलिनानि च ॥ ४ ॥ चैत्ये गृहे न धार्याणि विम्बानि सूविचक्षणैः । घातुलेप्यमय
 सर्वं व्यङ्ग्यं सस्कारमर्हति ॥ ५ ॥ काष्ठपाषाणनिष्पन्न सस्कारार्हं पुनर्नहि । यच्च वर्षशतातीतं यच्च स्यापितमु-
 त्तमैः ॥ ६ ॥ तद्वद्गमपि पूज्यं स्याद्विम्बं तस्मिन्फलं नहि । तच्च धार्यं परं चैत्ये गेहे पूज्यं न पण्डितैः ॥ ७ ॥
 चतुर्भिः कलापकम् । प्रतिष्ठिते पुनर्विम्बे सस्कारः स्यान्न कर्हिचित् । सस्कारे च कृते कार्यं प्रतिष्ठा तादृशी
 पुनः ॥ ८ ॥ यदुक्तम्—संस्कृते तुलिते चैव दुष्टस्पष्टे परीक्षिते । कृते विम्बे च लिङ्गे च प्रतिष्ठा पुनरेव हि ॥ ९ ॥
 अयं शास्त्रान्तरेष्वपि श्रूयते । यथा—अतीतान्दशतं यच्च यच्च स्यापितमुत्तमैः । तद्वद्गमपि पूज्यं स्याद्विम्बं
 तस्मिन्फलं नहि ॥ १० ॥ नखाङ्गुलीयाहुनासाङ्घ्रीणां भङ्गेष्वनुक्रममात् । शशुभीर्वेशमङ्गश्च घनबन्धुकुलक्षयः
 ॥ ११ ॥ पीठयानपरीवारश्चसे सति यथाक्रमम् । जैन(जैज)वाहनमृत्पानां नाशो भवति निश्चितम् ॥ १२ ॥ आर-
 म्यैकाङ्गुलाद्विम्बायावदेकाङ्गुलम् । गृहेषु पूजयेद्विम्बमूर्ध्वं प्रासादगं पुनः ॥ १३ ॥ प्रतिमाकाष्ठलेप्याश्म-
 वन्तचित्रायसां गृहे । मानाधिका परीवारहिता नैव पूज्यते ॥ १४ ॥ रौद्री निहन्ति कर्तारमधिकङ्गी तु
 शिल्पिनम् । हीनाङ्गी द्रव्यनाशाय दुर्भिक्षाय कुशोदरी ॥ १५ ॥ वक्रनासातिदुःखाय द्रव्याङ्गी क्षयकारिणी ।
 अनेत्रा नेत्रनाशाय स्फुटं स्य गेवर्जिता ॥ १६ ॥ जायते प्रतिमा हीनकटिराचार्यघातिनी । जगद्गीता

भवेद्भ्रातृपुत्रमित्रचिनाशिनी ॥ १७ ॥ पाणिपादावेहाना तु घनक्षयावघायना । चरपर्युपिताचार्यं तु नावर्तव्या
 यतस्ततः ॥ १८ ॥ अर्यद्वत्प्रतिमोत्ताना चिन्ताहेतुरधोमुखी । आधिप्रदा तिरश्चीना नीचोद्यस्या विदेशदा
 ॥ २० ॥ अन्यायद्रव्यनिष्पन्ना परवास्तुवलोलम्बा । हीनाधिकाङ्गी प्रतिमा स्वपरोन्नतिनाशिनी ॥ २१ ॥ प्रासा-
 दतुर्यभागस्य समानप्रतिमा मत्ता । उत्तमा यत्कृते सा तु कार्यैकोनाधिकाङ्गुला ॥ २२ ॥ अथवा स्वदशाङ्गेन
 हीनस्याप्यधिकस्य च । कार्यो प्रासादपादस्य शिल्पिभिः प्रतिमा समा ॥ २३ ॥ सर्वेषामपि धातूनां रत्नस्फ-
 टिकयोरपि । प्रवालस्य च यिन्मेषु चैत्यमान यदृच्छया ॥ २४ ॥ प्रासादगर्भगेहार्थे भित्तिः पञ्चधा कृते ।
 यक्षाद्याः प्रथमे भागे देव्यः सर्वा द्वितीयके ॥ २५ ॥ जिनार्कस्कन्दकृष्णाना प्रतिमाः स्युस्तृतीयके । ब्रह्मा तु
 तुर्यभागेऽस्य लिङ्गमीशस्य पञ्चमे ॥ २६ ॥ ऊर्ध्वदृग् द्रव्यनाशाय तिर्यग्दृग् भोगहानये । दुःखदा स्तब्धदृष्टिश्चा-
 धोमुखी कुलनाशिनी ॥ २७ ॥ चैत्ये गृहे नव विम्य कारयन् स्नातकः कृती । सप्तधा निजनामार्हं जैनविम्य
 विधापयेत् ॥ २८ ॥” अथातः सप्तवक्ष्यामि गृहे यिद्यस्य लक्षण । एकागुलमर्बेच्छेष्ट द्व्यगुल घननाशन १ त्र्यगुले
 जायते सिद्धिः पीडा स्याच्चतुरगुले । पंचागुले तु वृद्धिः स्याद्द्वेगस्तु पद्मगुले २ सप्तागुले गवा वृद्धिर्हानिरष्टागुले
 मत्ता । नवागुले पुत्रवृद्धिर्धननाशो दशागुले ३ एकादशागुल यिद्य सर्वकामार्थकारकं । एतत् प्रमाणमाख्यात
 ततर्द्धं नकारयेत् ४ इति गृहेयिचः । सप्तविशुद्धिर्यथा—नाड्याविरोधः १ पद्माष्टकादिपरिहारः २ योन्यवि-
 रोधः ३ वर्गाद्यविरोधः ४ गणाविरोधः ५ लभ्यालभ्यसम्बन्धः ६ राश्याधिपत्यविरोधः ७ एतदर्थेजिनाना

[illegible]

च शलाकायां यिम्बयोग्य च यद्भवेत् । तदेव दारु पूर्वोक्तं निवेश्यं पृतम्भमिजाम् ॥ १२ ॥ एव निष्पन्नयिम्बस्य
 प्रतिष्ठा गृहमेधिना । विद्याप्या सा विधेया च गुरुणा गुणशालिना ॥ १३ ॥ आचार्यैः पाठकैश्चैव साधुभि-
 र्ज्ञातसत्क्रियैः । जैनविप्रैः क्षुल्लकैश्च प्रतिष्ठा क्रियतेर्हतः ॥ १४ ॥ वीक्षाया स्थापनाया च शस्त मूल पुनर्वसू । सप्त-
 स्वातिमैश्च करं श्रोत्र पौष्ण ब्राह्मयुत्तरात्रयम् ॥ १५ ॥ प्रतिष्ठाया घनिष्ठा च पुण्यः सौम्य मघापि च । सप्त-
 दोषोज्ज्वलेष्वेव प्रतिष्ठोद्भुष शस्यते ॥ १६ ॥ सवत्सरस्य मासस्य दिनस्यार्धस्य सर्वथा । कुजवारोज्ज्वता
 शुद्धिः प्रतिष्ठाया विवाहवत् ॥ १७ ॥ जन्मर्क्षे दशमे चैव पोहशोष्ठादशे तथा । त्रयोविंशे पञ्चविंशे प्रतिष्ठा
 नैव कारयेत् ॥ १८ ॥ ग्रहणस्य ग्रहैर्भिन्नमुदितस्तमितग्रहम् । क्रूरमुक्ताग्रगाफ्रान्त नक्षत्र परिवर्जयेत् ॥ १९ ॥
 स्थापयितुः शिष्यस्य च गोचरशुद्धौ गुरोस्तु चन्द्रबले । स्यापनदीक्षे कार्ये जन्मेन्दुग्रहास्तु सा ग्राह्या ॥ २० ॥
 लग्नशुद्धिर्यथा—सौरार्कक्षितिसूनवस्त्रिरिपुगा द्वित्रिस्थितअन्द्रमा एकद्वित्रिखपञ्चयन्धुपु बुधः शस्तः प्रतिष्ठा-
 विधौ । जीवः केन्द्रनवस्वधीषु भृगुजो व्योमत्रिकोणे तथा पातालोदययोः सरादुशिखिनः सर्वे ह्युपान्ते

१ मगासिराईमाससु चित्तपोसहिपुविमुचसुहा । अङ्गगुरुकुलोपा वालोपुष्टोषअरयभिओ १ वसतितिविणे वालो पणविणपक्क च मिगुसुओ पुष्टो । पयिमगु
 व्यासुकमा गुरुविज्जहसंमवेनेठ २ अङ्गपुहुविहप्यइ सणिवारा सुवरयगगाण । विंशपइहाप पुणोविधिहप्यईसोमपुहसुक्क ३ सुत्तचउदसिपनरसिनय अद्रमि
 उट्टिवारसीचठयी । सेसापवंगगाणणे गुणावहासुविपक्केसु ४ सियपक्केपडिपईयीय पचमीवसमीतेरसि पुआ । कसिणेपडिपईयीया पचमिसुहयापइहाप ५
 उचररोइविहयापुआहसपतिसयपुण्यभइवप पुत्स । पुणव्यसुखेइ मुत्सिणिसवणपसपप ६ महमियसिरहसुत्तर अणुराहारेवईसपणमूक । पुत्स पुणयसु रोहि
 मिसाइ चमिहापइहार ७ ।

शुभा ॥ २१ ॥ इयमुत्तमलग्नस्थितिः । मध्यमाचयेम् । स्वर्कः केन्द्रनवारिगः शशघरः सौम्यो नवास्तारिगः
 षष्ठो वेधगुरुः सितस्त्रिधनगो मध्यः प्रतिष्ठाक्षणे । अर्केन्दुक्षितिजा सुते सहजगो जीवो व्ययास्तारिगः शुक्रो
 ह्योमसुते विमध्यमफलः सौरिश्च सङ्ग्रिमतः ॥ २२ ॥ अधमा यथा—सर्वे परत्र वज्र्या जन्मसरगः शिखी
 शशियुतश्च । शुभदक्षिणशुभस्योऽपरत्र मध्यो विधुन्तुवस्तद्वत् ॥ २३ ॥ भौमेनार्केण वा युक्ते दृष्टे चाग्निभय
 भवेत् । पञ्चत्वं शनिना युक्ते समृद्धिस्त्विन्नुजन्मना ॥ २४ ॥ चन्द्रस्योत्तमयुक्तिर्यथा—सिद्धार्चित्व जायेत
 गुरुणा युनवीक्षिते । शुक्रयुक्तेक्षिते चन्द्रे प्रतिष्ठाया समृद्धयः ॥ २५ ॥ विनाशयुक्तिर्यथा—सूर्ये विपले गृत्पो
 गृहिणी मृगलाञ्छने धन मृगुजे । वायस्पतौ तु सौख्यं नियमाज्ञाश समुपयाति ॥ २६ ॥ उदयनमस्तलद्विबु-
 केष्वस्तमये च त्रिकोणसंज्ञे च । सूर्यशनैश्चरवक्रा प्रासादविनाशनं प्रकुर्वन्ति ॥ २७ ॥ अङ्गारकः शनिश्चैव
 राहुमास्करकैतवः । मृगशुभ्रसमायुक्ताः सप्तमस्यास्त्रिकापहाः ॥ २८ ॥ स्पपतिस्यापककर्तृणा सहप्राणवियो-
 गका । तस्मात्सर्वप्रयत्नेन सप्तमस्यान् विवर्जयेत् ॥ २९ ॥ धलीयसि सुदृढदृष्टे केन्द्रस्थे रचिनन्दने । त्रिकोणगे
 च नेष्यन्ते शुभारम्भा मनीषिभिः ॥ ३० ॥ निधनव्ययधर्मस्यकेन्द्रगो वा धरासुतः । अपि सौख्यसहस्राणि
 विनाशयति पुष्टिमान् ॥ ३१ ॥ क्रूरग्रहसयुक्ते दृष्टे वा शशिनि सूर्यलुप्तकरे । मृत्युं करोति कर्तुं कृता प्र-
 तिष्ठा शनौ याम्ये ॥ ३२ ॥ शुभयोगयुक्तिर्यथा—बलवति सूर्यस्य सुते बलहीनेऽङ्गारके बुधे चैव । मेघवृषस्ये
 सूर्ये क्षपाकरे चार्हती ख्याप्या ॥ ३३ ॥ न तिथिर्न च नक्षत्रं न वागे न च चन्द्रमणः । लग्नमेकं प्रशसन्ति

त्रिपदेकावशे रवौ ॥ ३४ ॥ हिवुकोवयनवमाम्परपञ्चमगृहगः सितोऽथवा जीवः । लघु हन्ति लग्नदोपास्तदरुह
 इव निम्नगावेगः ॥ ३५ ॥ लग्न दोषशतेन दूषितमसौ चन्द्रात्मजो लग्नः केन्द्रे वा विमलीकरोति सुचिर
 यणर्कयिम्याक्युतः । शुक्रस्तद्विगुण सुनिर्मलवपुर्लभस्थितो नाशयेत् दोषाणामघलक्षमप्यपहरेल्लभस्थितो वा-
 कपतिः ॥ ३६ ॥ ये लग्नदोषाः कुनयांशदोषाः पापैः कृता दृष्टनिपातदोषाः । लग्ने गुरुस्तान् विमलीकरोति
 फल यथान्मः कतकट्टमस्य ॥ ३७ ॥ सुतद्विबुक्कवियद्विलभधर्मेप्यमरगुरुर्यदि दानवार्चितो वा । यदशुममुप-
 याति तच्छुभत्व शुभमपि वृद्धिमुपैति तत्प्रभावात् ॥ ३८ ॥ इत्यनेनानुमानेन नवाशस्यानुसारतः । कार्यो
 पद्वर्गसशुद्धिः स्थापनादीक्षयोः शुभा ॥ ३९ ॥ कार्यमात्यन्तिक चेत्स्यात्तदा बहुगुणान्वितम् । स्वल्पदोष समा-
 त्रित्य लग्न तत्सर्वमाचरेत् ॥ ४० ॥” इत्येवविधे लग्ने प्रतिष्ठा विधेया । तत्रोत्कृष्टत्वेन घनुःशत क्षेत्रशुद्धिः,
 मध्येन घनुःपञ्चाशत् जघन्येन घनुःपञ्चविंशतिक्षेत्रशुद्धिर्विधेया । क्षेत्रशुद्धियुक्तिर्यथा—शुद्धमृत्तिकापर्यन्त
 भूमिखनन, ततः काष्ठास्थिचर्मकेशनखवन्तवृणामेध्यावकराणां दूरतोपसारण, तत्र च गौरसुरभिमृत्त्वाप-
 रिक्षेपः, ततः उपरि गोमूत्रगोमयस्थापन, ततो देशे वा तत्र नगरे ग्रामे वा दिनसप्तकममारिचोषण राज्ञो
 देशनगराधिपतेः बह्वपदादानपूर्वकमनुज्ञाग्रहण, स्यपतिभ्यो वस्त्रकेयूरकटकमुद्रिकादिदानम् । प्रतिष्ठाया कर-
 णीयानि यथा—पञ्चाशद्योजनमध्ये गताचार्योपाध्यायसाधुसाध्वीश्रावकश्राविकाणामाह्वान कौसुम्भस्सूत्र
 कौसुम्भवस्त्ररञ्जन कुमारीकर्तितसूत्रप्रगुणीकरण पवित्रस्थानात् समस्तकूपवापीतटगनिर्द्धारतटिनीविवरिक्तो-

जम्बूद्वीपप्रसाधजलानयनं गङ्गोदकानयनं च कलशैर्धैर्विकारधनं विष्णुपालपूजोपकरणस्थापनानि, चतुर्णां स्तूप-
नकराणामुभयकुलविशुद्धानामखण्डिताङ्गानां नीरोगाणां सौम्यानां वक्षाणामधीतस्तूपनविधीनां कृतोपवा-
सानां प्रगुणीकरणं, धतस्तृणां चौषधियेषणकारिणीनामुभयकुलविशुद्धानां सपुत्रभर्तृकाणां सतीनामखण्डि-
ताङ्गीनां वक्षाणां शुचीनां सचेतनानां प्रगुणीकरणं, विगयस्पर्धे च नानाक्षपक्षपञ्चनमक्षतपात्रकृताभग्नत-
न्तुलप्रस्यकरणं, सणयीज १ लाज २ कुलस्थ ३ यव ४ कङ्गु ५ माप ६ सर्पप ७ रूपससधान्यमीलनं, धान्य
१ मुद्ग २ माप ३ चणक ४ यव ५ गोधूम ६ तिल ७ रूप ससधान्यमन्यत् । सण १ कुलस्थ २ मसूर ३ वहल
४ चणक ५ धीहि ६ चपलक ७ रूप ससधान्यमन्यत् । कर्पूरकस्तूरीश्रीस्वणदागरुकुकुमसिलहकुकुष्टमासी-
सुराप्रमृतिगन्धकालागुरुदशाङ्गपञ्चाङ्गद्वित्रिशवङ्गसिलहकसज्जरसकुन्दुरकप्रमृतिधूपं कर्पूरकस्तूरिका-
पुष्पवासवासितश्रीस्वणधूर्णवासाः सुरससुगन्धपञ्चवर्णपुरुषजालानयनं सुवर्णरूप्यप्रवालराजावर्तकमौक्ति-
कपञ्चरत्नाष्टकसंग्रहः कौस्तुभकङ्कणविंशतिप्रगुणीकरणं श्वेतसर्पपानयनमष्टसर्पपपोटलिकाकरणं सिद्धार्थदधि-
घृताक्षततन्तुलदूर्वाधन्वनजलरूपार्धप्रगुणीकरणं वर्षणानयनमुद्धिष्टमदनफलसमेतकङ्कणकाष्ठककरणं वेदि-
चतुष्टयकरणं वंशजववारशरावधापनं वंशजववारशरावकरणं षट्त्रिंशदुत्तरशतमृत्तिकाकलशकरणमेकरूप्य-
कबोलिकाकरणं सुवर्णशालाकैककरणं नन्यायर्थपट्टं श्रीपर्णीमयमेकं तस्य प्रगुणीकरणमाच्छादनपट्टद्वारद्वारहस्त-
मिता' पट्टं, एका मातृशाटिका वंशहस्ता मुद्ग ५ यव ५ गोधूम ५ चणक ५ तिलमया ५ प्रत्येक पञ्चपञ्चपञ्च-

विशातिकर्करिका' सर्वे प्रत्येकमाण(६)कप्रमाणा' मौदककरण क्षीरयाकरण करम्यकरण कुसराकरण
 भक्तकरण दूतखण्डसमिश्रपोलिकाचूर्णकरण पूषिकाकरण प्रत्येकमेतेषा वस्तूना कृते शरावसम्पादन
 तथा नालिकेरक्रमुकप्राक्षाखर्जूरशर्करावर्षोपलवाताम्रामृतफलवीरणटकवाहिमयीजपूराग्नेक्षुकदलीफलजम्बीर-
 करुणाराजावन्चदराक्षोदोदारधारुकलिकानिमज्जकपिशङ्गप्रभृत्यार्द्रशुष्कफलानयन ततो वेष्टित रक्तसूत्र रक्त-
 सूत्रवेष्टितकङ्कणिका. पञ्चनिरुञ्जनकर्त्र्यः सपुत्रभर्तृकाः कुलीनाश्चतस्रः कञ्जुलिकाचतुष्टयकरण दीपगर्भश-
 रावदशककरण दूतगुडसहितमङ्गद्वीपचतुष्टय क्रयाणकत्रिशती षष्टिसहिताप्रगुणीकरण प्रियङ्गुकर्पूरगोरोच-
 नादीना हस्तलेपार्थमानयन दूतभाजनकरण सौवीरचूतमधुशर्करारूप नेत्राञ्जन शलाकार्थं वावित्रदक्षबुक्कता-
 लकांस्यतालमृदङ्गपटङ्गमेरीझल्लरित्रगढभर्तृवीणापणवश्चक्षुस्त्रयकधूमलाप्रियवादिवादिमिला-
 प्रमृतिवादित्रानयन शङ्खनयनपूर्णमाजनभेक बल्लमयपूपकाना शरावाः पञ्च, छगणमूत्रघृतदधिदुग्धदर्भरूप-
 गव्याह्वद्वर्मोदकेन पञ्चगव्यरूपेण पञ्चगव्यानयन गजवृषभविषाणोत्पाटितमृत्तिका-वल्मीकमृत्तिका-राजद्वा-
 रमृत्तिका-पर्वतमृत्तिका-नशुभयकूलनवीसगममृत्तिकापद्मसरोवरमृत्तिकासामीलन सुवर्णकलशपञ्चक तदभावे
 रूप्यकलशपञ्चक तदभावे ताम्रमय मृण्मय वा क्रयाणकप्रतिबद्धाः पुटिकाः त्रिशतीषष्टिसहिताः । तेच यथा—
 अथ प्रतिष्ठोपयोगिना षष्ठ्यधिकत्रिशतसंख्याना क्रयाणकाना नामानि कीर्त्यन्ते यथा—मदनफल १ मधुयष्टी
 २ तुम्बी ३ निम्ब ४ महानिम्ब ५ विम्बी ६ इन्द्रवारुणी ७ स्थूलेन्द्रवारुणी ८ कर्कटी ९ कुटज १० इन्द्रयव

११ मूर्ध्ना १२ देवदाली १३ विषङ्गफल १४ वेतस १५ निषुल १६ चित्रक १७ दन्ती १८ उन्वरकर्णी १९ को-
 शातकी २० राजकोशातकी २१ करञ्ज २२ चिरयिह्व २३ पिप्पली २४ पिप्पलीमूल २५ सैन्धव २६ सौवर्चल
 २७ कृष्णसौवर्चल २८ विडलवण २९ पाक्यलवण ३० समुद्रलवण ३१ यवक्षार ३२ रोमक ३३ स्वर्जिका ३४
 वचा ३५ पला ३६ क्षुद्रैला ३७ बृहदेला ३८ द्रुति ३९ मंदाद्रुति ४० सर्पप ४१ आसुरी ४२ कृष्णसर्पप ४३
 इति मदनविगणः । त्रिवीज ३ मालविनी ४ त्रिफला ५ स्नुही ६ शङ्खपुष्पी ७ नीलिनी ८ रोध्र ९ बृहद्रोध्र
 १० कृतमाल ११ कम्पिह्वक १२ स्वर्णक्षीरी १३ इति कुम्भविगणः । कुष्ठ १ यित्व २ काश्मरी ३ अरणी ४
 अरणिका ५ पाटला ६ कुबेराक्षी ७ सेनाक ८ कण्टकारिका ९ क्षुद्रकण्टकारिका १० शालिपर्णी ११ धूमि-
 पर्णी १२ गोक्षार १३ देवदारु १४ राला १५ यव १६ शतपुष्पी १७ कुलत्प १८ माक्षिक १९ पौक्षिक २०
 क्षौद्र २१ सित्युक २२ शर्करा कुष्ठाविगणः । ७९ । अपामार्ग १ त्रिकटु ४ नागकेशर ५ त्वक् ६ पत्र ७ हरिद्रा
 ८ राल ९ दारुहरिद्रा १० श्रीखण्ड ११ शोमाञ्जन १२ रक्तशोमाञ्जन १३ मधुशोमाञ्जन १४ मधूक १५
 रसाञ्जन १६ विष्णुपत्री १७ इति वेष्टाविगणः । ९६ । तगर १ बला २ अतिबला ३ इति मद्रवार्षाविगणः ।
 ९९ । दूर्वा १ श्वेतदूर्वा २ गण्डदूर्वा ३ जयासक ४ बुरालभा ५ वासा ६ कपिकच्छ ७ क्षुद्रा ८ शतावरी ९
 गुञ्जा १० श्वेतगुञ्जा ११ प्रियङ्गु १२ यम १३ पुष्कर १४ नीलोत्पल १५ सौगन्धिक १६ कुसुम १७ शालुक १८
 वितुन्नक १९ इति दूर्वाविगणः ॥ ११७ ॥ जीबन्ती १ काकोली २ क्षीरकाकोली ३ मेढ ४ मन्नामेढ ५ मन्कपर्णी ६

मापपर्णी ७ ऋपमक ८ जीवक ९ मधुयष्टी १० इति जीवन्त्यादिगणः ॥ १२७ ॥ विदारी १ क्षीरविदारी २ परण्ड
 ३ रक्तैरण्ड ४ वृश्चिकाली ५ पुनर्नवा ६ श्वेतपुनर्नवा ७ नागबला ८ गांगेरुकी ९ सहदेवी १० कृष्णसारिवा
 ११ हसपत्नी १२ । इति विद्यार्योदिगणः । उशीर १ लामब्जक २ चन्दन ३ रक्तचन्दन ४ कालेयक ५ परुषक
 ६ इति वाव्योदिगणः ॥ १४५ ॥ पद्मक १ पुण्डरीक २ वृद्धि ३ तुकाक्षीरी ४ सिद्धि ५ कर्कटाशुक्नी ६ गुडूची
 ७ इति पद्मकादिगणः ॥ १५२ ॥ ब्राक्षा १ कडुफल २ कतक ३ राजादन ४ दाडिम ५ शाक ६ इति परुषादिगणः
 ॥ १५८ ॥ अजून १ सौवीर २ मासी ३ गन्धमांसी ४ इति अजनादिगणः ॥ १६२ ॥ कढका १ पाठा २ पटोलयादि-
 गणः ॥ १६४ ॥ घान्यक १ गुडूच्यादिगणः ॥ १६५ ॥ काकमाची १ ग्रन्थिल २ किराततिक्त ३ शैलेय ४ सहचर ५
 सप्तपर्ण ६ कारवेल्ली ७ बदरी ८ आरग्वघादिगणः ॥ १७३ ॥ धीजक १ तिनस २ मूर्ज ३ अर्जुन ४ खदिर ५
 कदर ६ मेपशुगी ७ घव ८ सिंसिपा ९ ताल १० अगर ११ पलाशा १२ शाल १३ क्रमुक १४ अजकर्ण १५
 अम्बकर्ण १६ अशनादिगणः ॥ १८९ ॥ वरुण १ मोराट २ अजशुगी ३ अरुष्कर ४ इति वरुणादिगणः ॥ १९३ ॥
 रूपक १ तुल्य २ हिंगु ३ कासीस ४ पुष्पकासीस ५ शिलाजतु ६ इति रूपकादिगणः ॥ १९९ ॥ वेष्टतर १ बूक-
 स्थल २ पापाणभेद ३ इर्कटा ४ कास ५ इक्षु ६ नल ७ दर्म ८ शितयार ९ मर्क १० पिप्पली ११ सुवर्चला
 १२ इन्दीवर १३ इति वेष्टतरादिगणः ॥ २१२ ॥ जिगिणी १ सरल २ कदली ३ अशोक ४ एलवालुक ५ सल्लुकी
 ६ रोघ्रादिगणः ॥ २१८ ॥ अर्क १ अलर्क २ विशल्या ३ भारगी ४ ज्योतिष्मती ५ कटभी ६ श्वेतकटभी ७

इगुवी ८ इति अर्कादिगणः ॥ २२६ ॥ सुरसा १ श्वेतसुरसा २ फणिलक ३ कृष्णकुयेर ४ कुयेर ५ महवक ६
 अजकर्णी ७ क्षुवक ८ कपित्थपत्री ९ नवीकान्त १० काकमाथी ११ आक्सु १२ केशमुष्टि १३ भूतण १४
 निर्गुबी १५ इति सुरसादिगणः ॥ २४१ ॥ सुष्मक १ इति सुष्मकादिगणः ॥ २४२ ॥ अतिविपा १ जीरक २
 उपकुचिका ३ कृष्णजीरक ४ अजमो ५ अजमोव ६ चव्य ७ वत्सकादिगणः ॥ २४९ ॥ पुष्करपत्री १ मजिष्ठा
 इति अयष्ठादिगणः ॥ २५८ ॥ मल्लातक १ सुस्ताविगणः ॥ २५९ ॥ अवष्ठा १ नवी २ कच्छुरा ३
 जबू ५ काकजबू ६ कपीतन ७ आम्र ८ पियाल ९ तिदुक १० इति न्यग्रोधादिगणः ॥ २७० ॥ वट १ पिप्पल २ उदुयरं ३ जबू ४ राज-
 २ नेत्रवालक ३ अधःपुष्पी ४ क्षेमक ५ त्वचा ६ तमालपत्र ७ धोयेयक ८ नल ९ श्रीवेष्ट १० कुन्दुरुक ११
 कुकुम १२ गुग्गुल १३ पलादिगणः ॥ २८३ ॥ सातला १ दृपगथा २ पीलु ३ श्यामादिगणः ॥ २८६ ॥ आय-
 माण १ लदी २ सोमराजी ३ आवणी ४ महाश्रावणी ५ शमी ६ मडूकपत्री ७ हनुपा ८ काकनाशा ९ काक-
 जवा १० पर्पटक ११ विषधारि १२ राजहंस १३ पुष्करमूल १४ अश्मन्तक १५ कोविदार १६ रोहितक १७
 २६ केशाग्र २७ नालिकेर २८ सचलिव २९ लार्जूर ३० बीजपूर ३१ नारिंग ३२ जमीर ३३ निंबुक ३४ आ-
 भ्रातक ३५ पालेवत ३६ मदनफल ३७ आकक ३८ बीर ३९ कुरटक ४० अम्रोत ४१ गीरी ४२ अम्लिका

४३ करीर ४४ काकंबी ४५ वास्तुक ४६ कुसुम ४७ लाक्षा ४८ लांगली ४९ मिश्रेया ५० गढरीक ५१ काकसी
 ५२ वरुणा ५३ मूलक ५४ तदुलीयक ५५ द्रोणपुष्पी ५६ तामलकी ५७ ब्राह्मी ५८ ब्रह्मजीरी ५९ अरिष्ट ६०
 पुत्रजीव ६१ सहदेवी ६२ कूष्माढक ६३ महातुषी ६४ चिर्मटी ६५ कटुधिर्मटी ६६ शुनिकर्ण ६७ अहिमार
 ६८ विष्णुक्रान्ता ६९ क्षीरिणी ७० सर्पाक्षी ७१ नकुली ७२ गुदनस्त्री ७३ अहिस्त्री ७४ कर्दमपुष्पी ७५ कर-
 वीर ७६ रक्तकरवीर ७७ घसूरक ७८ यवानी ७९ शतपुष्पा ८० लशुन ८१ पलाशु ८२ वाराही ८३ मासरो-
 हिणी ८४ कुलतियका ८५ जतुका ८६ इद्धवार ८७ बालमुट ८९ बध्याककोटकी ९० त्रिपत्रिका
 ९१ शालपुष्पी ९२ अश्वखुर ९३ यधन ९४ पिंडीतक ९५ स्वर्णक्षीरी ९६ सिंदुवार ९७ अश्वगधा ९८ मवयती
 ९९ मृगराज १०० शिरीष १०१ अगस्ति १०२ नली १०३ मन्दारक १०४ हिताली १०५ मोहिनी १०६ गो-
 घापदी १०७ महाश्यामा १०८ देवगया १०९ विटिका ११० दुर्गधिलिका १११ आघाटक ११२ स्वर्णपुष्पी
 ११३ लक्ष्मणा ११४ वज्रशूल ११५ पलकषा ११६ वधिपुष्पी ११७ कुर्कुटपाद ११८ गोजिह्वा ११९ तुनहिका
 १२० कस्तूरी १२१ कपूर १२२ जातिपत्री १२३ जातीफल १२४ कक्षोलक १२५ लवग १२६ नदी १२७ वम-
 नक १२८ मुरा १२९ कचूर १३० तुषर १३१ मालती १३२ मल्लिका १३३ यूथिका १३४ सुवर्णयूथिका १३५
 वासती १३६ चपक १३७ बकुल १३८ तिलक १३९ अतिसुक्तक १४० कुमारी १४१ तरणी १४२ कुव १४३

सामाइय कातूण वच्चति । पंचसमिओ तिगुत्तो इरिआए उवजुत्ते जहा साह भासाए सावज्ज परिहरंतो एसणाए कट्ट लेहुं वा पडि-
लेहिव पमज्जेत्तु, एवं आयाणे निक्खेवणे खेलसिंघाणे ण विगिंचति विगिंचतो वा पडिलेहेति य पमज्जति अ, जत्थ चिट्ठति
तत्थवि गुत्तिणिरोह करेइ । एयाए विहीए गत्ता तिविघेण णमित्तु साहुणो पच्छा सामाइय करेइ । 'करेमि भते ! सामाइअ
सावज्ज जोग पच्चक्खामि दुविह तिविहेण जाव साह पञ्जुवासामिसि' कातूण, पच्छा इरिआवहिभाण पठिक्कमति, पच्छा आ-
छोएत्ता वदति आयरिआदि, जहा रायणिआ पुणोऽवि गुरु वंदित्ता पडिलेहिआ णिधिदो पुच्छति पढति वा । एय चेइआइ
ए सुवि जया सणिहे पोसहसालाए वा आवासए वा । तत्थ णवरि गमण नत्थि, जो इहिपत्तो सो सधिहीए एति, तेण जण
स्स अत्था होइ, (उच्छाहो), आदिया य साहुणो सुपुरिस्परिगहेण जइ सो कयसामाइओ एति, ताहे आसहत्थिमाइण,
आणेण य अहिगएण वट्टति ताहे न करेइ, कयसामाइएण य पाएहि आगतव तेण न करेइ, आगओ साहुसमीवे करेति-
जइ सो सावओ तो ण कोइ उठेइ, अह अहामइओ ता पूआ कया 'होवत्ति' भण्णति, ताहे पुधरइअ आसण कीरइ, आय-
रिया उट्ठिआ य अच्छति, तत्थ उट्ठतमणुहेते दोसा विमासिअवा । पच्छा सो इहिपत्तो सामाइय करेइ अणेण विहिणा
'करेमि भते ! सामाइय सावज्ज जोग पच्चक्खामि, दुविहं तिविहेण जाव निअम पञ्जुवासामिसि, एव सामाइय काउ
पडिक्कतो यदित्ता पुच्छति, सो अ किर सामाइअ करेत्तो मउढ अवणेइ, कुइलाणि-नामामुह-पुप्फ-तत्तोल-पावारगमाइ
वोसिरति, एसा विही सामाइअस्स ।

अत्र चतुर्ध्वपि सामायिकस्थानकेषु सामायिकात् पश्चादेव ईर्यापथिक्या प्रतिक्रमण स्पटीकृतम् ॥ १ ॥

प्रश्नोत्तरमयं सामा-चारी नामेदमनुमतम् । शास्त्र सुविहिताचार-विचारप्रतिपादकम् ॥ ६ ॥

श्रीमत्स्वरतरे गच्छे, श्रीजिनचन्द्रसूरय' । युगप्रधाना इत्याख्या, प्रापिता पातिसाहिना ॥ ७ ॥

तत्पद्याम्बुजमार्चण्डा, महाभाग्या बहुश्रुताः । श्रीजिनसिंहसूरीन्द्रा, विजयेते उभौ गुरु ॥ ८ ॥

श्रीजिनचन्द्रसूरीणां, विनेयः प्रथमोऽभवत् । गणिः सकलचन्द्राख्यो, गोत्र'रीहड'भूषणम् ॥ ९ ॥

तेषां प्रसादमासाद्य, शिष्यः समयसुन्दर' । प्रश्नोत्तरशते पञ्च, प्रकाशोऽस्तुते क्रमात् ॥ १० ॥

तत्र-प्रथम श्रीमद्बृहत्स्वरतरगच्छे क्रियमाणसामाचारीक्रियानुष्ठानानि शास्त्रसम्मत्या शिष्यप्रश्नोद्देशेन समर्थयन्नाह—
ननु-आद्याना सामायिकपञ्चकोष्ठारानन्तरम् ईर्यापयिक्या प्रतिक्रमणम्, उत पूर्वमीर्यापयिक्या-प्रतिक्रमण,
पश्चात् सामायिकपञ्चकोष्ठारः । उच्यते-सामायिकदण्डकोष्ठारानन्तर ईर्यापयिक्याः प्रतिक्रमण सद्गतिमद्गति । तथैव सर्वत्र
शास्त्रेषु दृश्यमानत्वाद्, यदाहुः श्रीहरिमद्रसूरयः श्रीआवदयकबृहद्भुक्तौ—(पत्र ८३२)

एतत् पुन सामायारी-सामाईर्यं सावगेण कई कायब ? ति, इह सावगो बुविहो इष्टिपत्तो अणिष्टिपत्तो अ, जो सो
अणिष्टिपत्तो सो चेईअधरे ? साहुसमीवे वा २ धरे वा ३ पोसइसालाए वा ४ अत्थ वा-वीसमइ अच्छते वा निबाबारो
सबत्थ करेइ तत्थ, सबं चरसु ठाणेसु नियमा कायब-चेईअधरे-साहुमूले-पोसइसालाए वा-धरे, आवस्वग करेतेति । तत्थ
अइ साहु-सगासे करेइ तत्थ का विही ? अइ परंपरभय नत्थि, अइवि य केणइ सम विवाओ नत्थि, अइ कस्सइ ण धरेइ, मा
तेण अच्छविमच्छियं कज्जिदित्ति, अइ य धारणगे दहण न गेणइइ. मा क्खिज्जिज्जि । अइ न बाबारेति ताहे धरे चेव

एवाए विहीए गता तिविहेण साहुणो नमिऊण पच्छा साहुसक्खिअ सामाइअ करेइ-‘करेमि भंते ! सामाइय सावज्ज जोगं पच्चक्खामि खुविह तिविहेण जाव साहु पञ्जुवासामि’चि काऊण जइ चेइआइ अत्थि तो पढम ददति, साहुण सगासाओ रयहरण निसिज्ज वा मगगत्ति, अह घरे तो से सवगगहिअ रयहरण अत्थि । तस्स असति पोत्तस्स अतेण पमज्जइ, पच्छा इरियावहिआए पढिक्कमति, पच्छा आलोएत्ता वंदति आयरियाई अहा रायणियाए त्ति’ ॥ ४ ॥

इत्यमेव श्रीपञ्चाशकट्टत्तावपि श्रीमदभयदेवाचार्याः सामायिकाधिकारे सामायिकदण्डकोच्चारावनु एव ईर्यापथिकी-प्रतिक्मण निजगदुः (पृ० २३) । तथा—

अनेन विधिना गत्वा त्रिविधेन साधून् नत्वा सामायिक करोति-‘करेमि भंते ! सामाइअ सावज्ज जोग पच्चक्खामि जाव साहु पञ्जुवासामि खुविह तिविहेण’ इत्याद्युच्चारणतः । तत ईर्यापथिक्या प्रतिक्रामति, पञ्चादालोच्य यन्दते आचार्यदीन्, यथाऽऽरागिकतया, पुनरपि गुरु वन्दिता प्रत्युपेक्ष्य निविष्टः, पृच्छति वा पठति वा, एव चैत्येव्यपि । यदा तु स्वगृहे, पौपथशालायां वा तदा गमन नास्ति, यः पुन ऋद्धिप्राप्त स सर्वद्वर्षा याति, तेन जनस्याऽऽस्था भवति । आह-ताच्च साधव सुपुरुषपरिग्रहेण भवन्ति, यदि तु असौ कृतसामायिक एति, तदाऽभ्यहस्त्यादिभिरधिकरण स्यात्, तच्च न वर्चते कर्तुम्-इति असौ तन्न करोति । तथा कृतसामायिकेन पदाम्यामेव गन्तव्यमिति च तन्न करोति । तथा यदि असौ भ्रावकः तदा तन्न कोऽप्यभ्युत्तिष्ठति, अयं यदा भद्रकः तदा पूजा कृता भवतु इति पूर्वरचितमासन क्रियते, आचार्योश्चो-ल्यिता एवाऽऽसते, मोस्थानानुत्थानकृता दोषा अभूवन्, पश्चादसौ ऋद्धिप्राप्त भ्रावक सामायिक करोति । कथं ? ‘करेमि

एवमेव श्रीश्रावकधर्मप्रकरणेऽपि । तथाहि—

क्षैत्यालये १, स्वनिशान्ते २, साधूनामन्तिकेऽपि वा ३ । कार्यं पौषधशालाया ४, श्राद्धैस्तद्विधिना सदा ॥ १ ॥

व्याख्या—क्षैत्यालये=विधिचैत्ये १ स्वनिशान्ते=स्वगृहेऽपि, विजनस्थाने इत्यर्थः २, साधूनामन्तिके=साधुसमीपे ३, पोषो ज्ञानादीना धीयतेऽनेनेति पौषध=पर्वानुष्ठानम्, उपलक्षणत्वात्सर्वधर्मानुष्ठानार्थं शालागृह=पौषधशाला तत्र वा ४, तत्सामायिकं कार्यं श्राद्धैः सदा नोभयसन्ध्यमेवेत्यर्थः । कथम् ? विधिना 'स्वमासमण दात इच्छाकारेण सदित्सह भगवन् ! सामाइय मुहपत्तिं पढिलेहेमि'ति, भगिअ बीअस्वमासमणपुष मुहुपत्तिं पढिलेहिअ स्वमासमणेण सामाइअ सदित्साविअ, वीअस्वमासमणपुष सामाइअं 'ठमि'चि दुत्तं स्वमासमणदाणपुषं अदावणयगसो पचमगल कहित्ता—'करेमि भते ! सामाइअ सावज्ज जोग पच्चक्खामि आव निअम पज्जुवासामि दुखिइ तिविहेण मणेणं वायाप काएण न करेमि न कारवेमि तत्स भते ! पढिक्खामि निवामि गरिहामि अप्पाण वोसिरामि ॥' इति सामाइअ सुत्त भणइ, तत्रो पच्छा इरिआवहिय पढिक्खमइ ॥ इत्यादि ॥ २ ॥

एवमावश्यकलघुवृत्तावपि । तथाहि—शिक्षाव्रतेषु आद्यव्रतमाह—

सामाइय नाम सावज्जजोगपडिक्खणं निरयज्जजोगपरिसेवणं च । इह श्रावको ब्रूया,—श्रीमान् ददिद्वय, द्वावपि निरपायौ चैत्ये १ साधुसमीपे २ स्वगृहे ३ पौषधशालाया वा ४ सामायिकं प्रतिपद्येते—

'करेमि भते ! सामाइय सावज्ज जोग पच्चक्खामि, आव निअम पज्जुवासामि दुखिइ तिविहेण'ति, पक्खात् इवोपधिक्कीं प्रति-क्रमतः, ततः स्वाध्यायं कुरुत इति ॥३॥ पुनरत्रार्षे पूर्वाचार्यैर्विनिर्मिता श्रीभावस्य कच्छुर्गिरि तथैव (पृ० २९९) । तथाहि—

समीपे मुखपोतिकाप्रत्युपेक्षणपूर्व 'करेमि भते ! सामाइय सावज्ज जोग पच्चक्खामि दुविहं तिविहेण जाव नियमं पञ्जुवासामि' अस्मिन् इत्यादि सञ्चार्येयोपयिकीं प्रतिक्रम्य यथाराजिकतया सर्वसाधूश्च अभिवन्द्य पृच्छनादि करोति, अत्रोभयोरपि अस्मिन् प्राप्तानर्द्धिप्राप्तयोः आश्रयोद्यत्तुर्व्यपि स्थानेषु सामायिकवण्डकोच्चारात् पञ्चादेवेर्योप्रतिक्रमण प्रतिपादितम् ॥ ६ ॥

एव नवपदप्रकरणस्य स्वोपश्लुष्टुत्तौ—सं० १०७३ त्रिसप्तत्यधिकसहस्रवर्षकृताया श्रीदेवगुप्तसूरयोऽपि प्राहुः (पत्र ४२) । तथाहि—

सो अ सावओ दुविहो, इद्धिपत्तो आणिहिपत्तोय, जो सो इद्धिपत्तो जो सो गओ साहसमीवे करेइ । जो पुण अ-
णिद्धिपत्तो सो धराओ चैव सामाइय काऊण पचसमिओ तिगुत्तो जहा साधू तथा अगच्छइ, साहुसमीवे पत्तो पुणोऽपि
सामाइअ करेइ श्रियावहियाए पडिक्कमइ, जइ चैइय अस्थि तो पढम चैइयाइ धदइ, पच्छा पढइ सुणइ वा ॥ ७ ॥

पुनरुक्त्यशीत्यधिकैकादशशत ११८३ वर्षे चन्द्रगच्छीयश्रीविजयसिंहाचार्य कृताया श्रावकप्रतिक्रमणचूर्णी (पत्रं २४३)
वदिक्रम्य य गुरुणो छोभावंदणएण सदिसाविय सामायिकदहकमणुकहुइ, जहा—'करेमि भते ! सामाइय सावज्ज जोग पच्च-
क्खामि जाव नियमं पञ्जुवासामि दुविहं तिविहेण मणेण वायाए काएण न करेमि न कारवेमि तरत भते ! पडिक्कमामि
तिदामि गरिहामि अप्पाण धोसिरामि' तओ श्रियावहियाए पडिक्कमिउ आगमण आलोइए, पच्छा जहाजेइ साहुणो वदिक्रम्य
पढइ सुणइ वा इति ॥ ८ ॥ श्रीयशोदेवसूरिभि कृताया पञ्चाशकचूर्णी, तथाहि—अणेण विहिणा गतूण तिविहेण साहुणो
तमिऊण सामाइय करेइ, 'करेमि भते ! सामाइय सावज्ज जोग पच्चक्खामि जाव साहुणो पञ्जुवासामि दुविहेण तिविहेण'

भते ! सामादय सावख जोग पञ्चव्यासमि बुविह तिविहेण जाव निगम पञ्चुवासामि ।' इत्यादि, एवं सामायिक हृत्वा इयां प्रतिश्रान्तो यन्दित्या वृच्छति पठति वा, स च किल सामायिक कुर्वन् मुकुट कुण्डले नाममुद्रा चाऽपनयति, पुष्पताम्रल-
प्रागरादिक च व्युत्सृजति, एष विधिः सामायिकस्येति ॥ ५ ॥

पुनः श्रीयशोदेवोपाध्याया अपि श्रीनयपदप्रकरणविवरणे प्रोचिवास । (पृ० २४३) तथाहि—

आगतश्च त्रिविधेन साधून् नमस्कृत्य तत्साक्षिक सामायिक पुन करोति—'करोमि भते ! सामादय सावख जोग पञ्चव्यासमि
बुविह तिविहेण जाव (साहु) पञ्चुवासामि' इत्यादि सूत्रमुच्चार्य तत ईर्यापयिकीं प्रतिक्रमति आगमन चालोचयति । तत
आचार्यादीन् यथा रत्नाविकतया अभिवन्द्य सर्वसाधून् उपयुक्तोपविष्ट पठति, पुस्तकवाचनादि करोति, चैत्यगृहे तु यदि
साधयो न भवन्ति, तदा ईर्यापयिकीप्रतिक्रमणपूर्वक आगमनालोचनां विधाय चैत्य'गृहे' यन्दना करोति, तत पठनादि
विधत्ते । साधुसङ्गावे तु पूर्वं एव विधिः । एवम् पौषधशालायामपि केवल यथा गृहे आवदयक कुर्वाणो गृह्णाति, तथैव गम-
नविरहितं, न चाऽऽवश्यक श्रावकस्य न सम्भवतीति वाच्यम्—“समणेण साधपणय अवस्सकायव इवइ जग्गह ।” इत्या-
विवचनप्रतिष्ठितत्वात् अस्य मुखवस्त्रिकामृत्युपेक्षणपूर्वं च सर्वत्र सामायिक साध्यादिसमीपे विधिना ग्राह्यमिति । ऋद्धि-
प्राप्तस्तु चैत्यगृहं साधुमूल वा महर्द्धौ वा इति चेन लोकस्याऽऽस्था जायते । चैत्यानि साधवश्च सत्पुरुषपरिग्रहेण विज्ञेय-
पूज्यानि भवन्ति, प्रथितपूज्यत्वात् लोकस्य, अतः तेन गृह एव सामायिकमायाप न गन्तव्यम्, अधिकरणभवेन हस्तव्या-
दिना अयतनाप्रकृतात्, आयातश्च चैत्यालये विधिना प्रविश्य चैत्यानि च प्रणव्यावखेजेनाऽभिहित यवाकम्भवे 'काहु-

समीपे मुखपोतिकाप्रत्युपेक्षणपूर्व 'करेमि भते ! सामाइय सावज्जं जोग पच्चक्खामि दुविह तिविहेण जाव नियमं पज्जुगासामि' इत्यादि सच्चार्येयापयिकी प्रतिक्रम्य यथारासिकतया सर्वसाधूश्च अभिवन्द्य पृच्छनादि करोति, अत्रोभयोरपि श्रद्धि-प्राप्तानर्द्धिप्राप्तयो श्राद्धयोश्चतुर्विपि स्यानेयु सामायिकदण्डकोच्चारात् पञ्चादेवेर्याप्रतिक्रमण प्रतिपादितम् ॥ ६ ॥

एव नवपदप्रकरणस्य स्वोपज्ञलघुवृत्तौ—स० १०७३ त्रिसप्तत्यधिकसहस्रवर्षकृताया श्रीदेवगुप्तसूरयोऽपि प्राहुः (पत्र ४२) । तथाहि—

सो अ सावओ दुविहो, इद्धिपत्तो आणिद्धिपत्तोय, जो सो इद्धिपत्तो जो सो गओ साहसमीये करेइ । जो पुण अ-
णिद्धिपत्तो सो घराओ चेव सामाइय काऊण पचसमिओ तिगुत्तो जहा साधू तहा अगच्छइ, साहुसमीये पत्तो पुणोऽयि
सामाइअ करेइ इरियावहियाए पडिक्कमइ, जइ चेइय अत्थि तो पढम चेइयाइ वदइ, पच्छा पढइ सुणइ वा ॥ ७ ॥

पुनरुच्यशीत्यधिकैकादशशत ११८३ यपे चन्द्रगच्छीयश्रीविजयसिंहाचार्य कृताया श्रावकप्रतिक्रमणचूर्णो (पत्र २४३)
वदिरुण य गुरुणो छोभावंदणएण सदिसायिय सामायिकदहकमणुकहुइ, जहा—'करेमि भते ! सामाइयं सावज्ज जोग पच्च-
क्खामि जाव नियमं पज्जुगासामि दुविह तिविहेण मणेण वायाए काएण न करेमि न कारेवमि तरस भते ! पडिक्कमामि
निंदासि गरिहासि अप्पाण वोसिरामि' तओ इरियावहियाए पडिक्कमिअ आगमण आलोइए, पच्छा जहाजेट्ट साहुणो वदिरुण
पढइ सुणइ वा इति ॥ ८ ॥ श्रीयशोदेवसूरिभिः कृताया पञ्चाशकचूर्णो, तथाहि—अणेण विहिणा गतूण तिविहेण साहुणो
नमिरुण सामाइयं करेइ, 'करेमि भते ! सामाइय सावज्ज जोग पच्चक्खामि जाव साहुणो पज्जुगासामि दुविहेण तिविहेण'

भते ! सामाह्य सावज्ञं जोग पञ्चक्खामि दुविह तिविहेण जाव नियम पञ्जुवासामि ।' इत्यादि, एव सामायिक कृत्वा इयां प्रतिक्रान्तो धन्दिस्वा पृच्छति पठति या, स च किल सामायिक कुर्वन् मुकुट कुण्डले नाममुद्रा चाऽपनयति, पुष्पताम्बूल-प्रायारादिक च व्युत्सृजति, एष विधिः सामायिकस्येति ॥ ५ ॥

पुनः श्रीयशोदेवोपाध्याया अपि श्रीनवपदप्रकरणविवरणे प्रोचिवास । (पृ० २४३) तथाहि—

आगतञ्च त्रिविधेन साधून् नमस्कृत्य तत्साक्षिक सामायिक पुनः करोति—‘करोमि भते ! सामाह्य सावज्ञ जोग पञ्चक्खामि दुविह तिविहेण जाव (साहु) पञ्जुवासामि’ इत्यादि सूत्रमुच्चार्य तत इर्यापयिकीं प्रतिक्रमति आगमन चालोचयति । तत आचार्यादीन् यथा रक्षाधिकतया अभिवन्द्य सर्वसाधून् सपुकोपविष्ट पठति, पुस्तकवाचनादि करोति, चैत्यगृहे तु यदि साधवो न भवन्ति, तदा इर्यापयिकीप्रतिक्रमणपूर्वक आगमनालोचना विधाय चैत्य‘गृहे’ धन्दनो करोति, तत पठनादि विधत्ते । साधुसन्नावे तु पूर्व एव विधिः । एवम् पौषघशालायामपि केवल यथा गृहे आवश्यक कुर्वाणो गृह्णाति, तथैव गमनविरहित, न चाऽऽवश्यकं श्रावकस्य न सम्भवतीति वाच्यम्—“समणेण सावपण्य अवस्सकायव इवइ जग्गहा ।” इत्यादिवधनप्रतिष्ठितत्वात् अस्य मुखवस्त्रिकाप्रत्युपेक्षणपूर्वं च सर्वत्र सामायिक साध्यादिसमीपे विधिना ग्राह्यमिति । ऋद्धिप्राप्तस्तु चैत्यगृह साधुमूल वा महर्द्धौ वा इति येन लोकस्याऽऽस्था जायते । चैत्यानि साधवश्च सत्पुरुषपरिग्रहेण विशेषपूज्यानि भवन्ति, पूजितपूज्यत्वात् लोकस्य, अतः तेन गृह एव सामायिकमादाय न गन्तव्यम्, अधिकरणभयेन हस्त्यन्वादिना अयतनाप्रसङ्गात्, आयातञ्च चैत्यालये विधिना प्रविश्य चैत्यानि च द्रव्यभायस्तेवेनाऽभिष्टुय यथासम्भव ‘साधु-

“अइ वेइआइ अत्थि तो पढम वदइ ।” इति वाक्येन सामायिकदण्डकात् चैत्यवन्दनान्तरिता ईर्यापथिकी प्रोक्ता,

तत् कथम् ? उच्यते—
तत्र सामायिककरणे चैत्यवन्दनायाः सामाधारीविशेषात् नानात्वमघसेयम्, न व्यामोहो विधेय । नानात्वेऽपि सर्वत्र सामायिकदण्डकोच्चारदनन्तरम्, एवम् ईर्यापथिकीप्रतिक्रमण प्रतिपादित, न सामायिकदण्डकात् प्राक्, पुनस्तु चर्चा-
विस्तरो नवपदप्रकरणवृत्त्यादिभ्यो ज्ञेय ।

ननु—“अपठिक्ताप इरियावहियाप न कप्पइ चेव कानं किंचिधि चिअवदण १ सङ्गायझाणाइअ २ फलासायमभिव्बु-
गाण ॥” इत्यादि श्रीमहानिशीथसिद्धान्ताक्षरदर्शनात् ईयापथिकीप्रतिक्रमणमकृत्वा च न किञ्चिदन्यत्कुर्यादशुद्धतापत्तेरिति ।
दशवैकालिकवृत्तिपाठवलाञ्छ ईर्यापथिक्यामप्रतिक्रान्ताया न कल्पते एव, किञ्चिच्चैत्यवन्दनास्वाध्यायादि ततो ज्ञायते चैत्य-
वन्दनकादिवत्, किञ्चित्शब्दस्त्वितानि अन्यान्यपि सर्वाणि सामायिकादीनि धर्मकार्याणि अप्रतिक्रान्तायामीर्यापथिक्या
न शुद्धान्तीति पूर्वपक्षः, तत्रोत्तरमिदम्, सत्य-पर महानिशीथाक्य चैत्यवन्दनस्वाध्याय-ध्यानप्रतिक्रमणादिरूपग्रहक्रि-
यागोचरत्वेन बहुविपयत्वात् सामान्यम्, आवश्यकविवाक्य तु केवलसामायिकगोचरत्वेनाऽल्पविपयत्वात् विशेष, सामान्याच्च
विशेषो घलीयानिति । यदुक्तं वैयाकरणे ‘सामान्यशास्त्रतो नून विशेषो घलवान् भवेदिति’ यथा दधि इहेति स्थाने “इय स्वरे”
इति सामान्यसूत्रस्य बाधकं “सवर्णे दीर्घः सह” इति विशेषसूत्र । भवतु नाम महानिशीथवचनप्रामाण्यात् चैत्यवन्दनस्वाध्यायादौ
प्रथमम् ईर्यापथिकीप्रतिक्रमणं, पर सामायिकमहणविधौ तु नामग्राह विधिवादेन चरितानुवादेन सर्वत्र सामायिकदण्डकोच्चा-

एवमाह उच्चरिऊण ततो इरियावहियाए पडिऊमइ, पच्छा आलोएसा वदिता आयरीयमादी जहारायणिए, पुणरवि गुरु वदिता पडिउहिता भूमिं निविहो पुच्छति पठति वा, एवं चेइएसु वि, असइ साहुचेइयाणं पोसहसालाए सगिहे वा सामाइय आनस्सग करेइ, तत्थ नवरि गमणं नत्थि। एव मणइ जाव नियम पज्जुवासामि च्चि, पच्छा सो इहिपत्तो सावगो सामाइय फरेइ, 'करेमि भते ! सामाइय सावज्ज ओगं पच्चक्खामि दुविह ति विहेण जाव नियम पज्जुवासामि एवमाइ, एव सामाइय काऊण इरियावहियं पडिऊतो वदिता पुच्छति पठति वा ॥ ९ ॥ श्रीहेमाचार्यकृतयोगशास्त्रवृत्तौ (पत्र १७६); तथाहि-एव कृत-सामायिकेर्यापयिकायाः प्रतिक्रामति, पञ्चादागमनमालोच्य यथाज्येष्ठमाचार्यादीन् वन्दते ॥ १० ॥ ननु श्रीआचर्यक-वृहद्बुद्धि-ग्रन्थान्येदु विधिवादेन सामायिकदण्डकोषारादनु ईर्यापयिकीप्रतिक्रमण दर्शित, पर क्काडपि चरितानुनादे-नाडपि एव सामायिकदण्डकोषारेर्यापयिकीप्रतिक्रमणयोः पौर्वापर्यं लिखितमस्ति ? उच्यते—

नवाङ्गीवृत्तिकारक-श्रीअभयदेवसूरिपदागममुक्तश्रीवर्षमानसूरिभिः स० ११४१ मिते कृते कथाकोशग्रन्थे पञ्चमाणुव्रत-फलवर्णनाधिकारे एवमुक्तमस्ति—“जिणगुत्तो नवकारपुरस्सरं काऊण निसीहिअ पविट्ठोपासाए कयसामाईओ इरियावहिय पडिऊमिऊण जो कोइ इत्थ अच्छइ देवो दाणवो वा भूओ वा सो मज्झ अणुआणेअ भवणमिणति भणिऊण सज्जायं कावमाढतो इति” ॥ ११ ॥

आह शिष्यः—ननु-श्रीआचर्यकवृत्त्यादौ विधिवादेन सामायिकदण्डकोषारानन्तर साक्षादेव ईर्यापयिकीप्रतिक्रमणं लिखितम् । श्रीआचर्यकवृत्त्यादौ न—

“अइ वेइआइ अत्थि तो पढम घदइ ।” इति वाक्येन सामायिकदण्डकात् चैत्यवन्दनान्तरिता ईर्यापथिकी प्रोक्ता,
तत् कथम् ? उच्यते—

तत्र सामायिककरणे चैत्यवन्दनायाः सामाधारीविशेषात् नानात्वमवसेयम्, न व्यामोहो विधेयः । नानात्वेऽपि सर्वत्र
सामायिकदण्डकोच्चारानन्तरम्, एवम् ईर्यापथिकीप्रतिक्रमणं प्रतिपादित, न सामायिकदण्डकात् प्राक्, पुनस्तु चर्च्चा-
विस्तरो नवपदप्रकरणवृत्त्यादिभ्यो ज्ञेयः ।

ननु—“अपदिक्ताए इरियावहियाए न कण्णइ चेव काचं किंचिवि चिअवंदण १ सङ्गायझाणाइअ २ फलासायमभिकबु-
गाण ॥” इत्यादि श्रीमहानिशीथसिद्धान्ताक्षरदर्शनात् ईयापथिकीप्रतिक्रमणमकृत्वा च न किञ्चिदन्यत्कुर्यादशुद्धतापत्तेरिति ।
दक्षवैकालिकवृत्तिपाठबलाच्च ईर्यापथिक्यामप्रतिक्रान्ताया न कल्पते एव, किञ्चिच्चैत्यवन्दनास्वाध्यायादि ततो ज्ञायते चैत्य-
वन्दनकादिवत्, किञ्चित्शब्दसूचितानि अन्यान्यपि सर्वाणि सामायिकादीनि धर्मकार्याणि अप्रतिक्रान्तायामीर्यापथिक्या
न शुद्ध्यन्तीति पूर्वपक्षः, तत्रोत्तरमिदम्, सत्य-परमहानिशीथवाक्य चैत्यवन्दनस्वाध्याय-ध्यानप्रतिक्रमणादिरूपबहुकि-
यागोचरत्वेन बहुविषयत्वात् सामान्यम्, आवश्यकदिवाक्य तु केवलसामायिकगोचरत्वेनाऽल्पविषयत्वात् विशेष, सामान्याच्च
विशेषो वलीयानिति । यदुक्तं वैयाकरणे ‘सामान्यशास्त्रतो नून विशेषो वलवान् भवेदिति’ यथा दधि इहेति स्थाने “इय स्वरे”
इति सामान्यसूत्रस्य धाचक “सवर्णे दीर्घः सह” इति विशेषसूत्र । भवतु नाम महानिशीथवचनप्रामाण्यात् चैत्यवन्दनस्वाध्यायादौ
प्रथमम् ईर्यापथिकीप्रतिक्रमणं, पर सामायिकग्रहणविधौ तु नामग्राह विधिवादेन चरितानुवादेन सर्वत्र सामायिकदण्डकोच्चा-

एवमाह सच्चरिण ततो इरियावहियाए पढिक्कमइ, पच्छा आलोएत्ता वदिता आयरीयमादी जहारायणिए, पुणरवि गुरु वंदिता पढिलेहिता भूमिं निविट्ठो पुच्छति पढति वा, एवं चेइएसु वि, असइ साहुचेइयाण पोसहसालाए सगिहे वा सामाइय आवस्सग करेइ, तत्थ नवरि गमणं नत्थि । एव मणइ आव नियम पञ्जुवासामिं चि, पच्छा सो इह्मिपत्तो सावगो सामाइय करेइ, 'करेमि भते ! सामाइय सावज्ज जोगं पच्चक्खामिं बुविह्म ति विहेण आव नियम पञ्जुवासामिं एवमाइ, एव सामाइय काऊण ईरियावहिय पढिक्कतो वदिता पुच्छति पढति वा ॥ ९ ॥ श्रीहेमाचार्यकृतयोगशास्त्रवृत्तौ (पत्र १७६), तथाहि-एव कृत-सामायिकेर्वापयिकायाः प्रतिक्रामति, पञ्चावागमनमालोच्य ययाज्येषुमाचार्यादीन् वन्दते ॥ १० ॥ ननु श्रीआवश्यक-बृहद्बुच्चि-प्रमुखग्रन्थेषु विधिवादेन सामायिकदण्डकोच्चारादनु ईर्यापयिकीप्रतिक्रमण दर्शित, पर काडपि चरितानुवादे-नाऽपि एव सामायिकदण्डकोच्चारेर्वापयिकीप्रतिक्रमणयोः पौर्वापर्यं लिखितमस्ति ? उच्यते—

नवाङ्गीवृत्तिकारक-श्रीअभयदेवसूरिपदानामृङ्गश्रीवर्धमानसूरिभिः स० ११४१ मिते कृते कथाकोशग्रन्थे पञ्चमाणुव्रत-फलवर्णनाधिकारे एवमुक्तमस्ति—“खिणगुत्तो नवकारपुरस्सर काऊण निसीहिअ पविट्ठोपासाए कयसामाईओ ईरियावहिय पढिक्कमिऊण ओ कोइ इत्थ अण्णइ देवो दाणवो वा भूओ वा सो मज्झ अणुज्जाणेच भवणमिणति भणिऊण सज्जायं कातमाढत्तो इति” ॥ ११ ॥

आह शिष्यः—ननु-श्रीआवश्यकवृत्त्यादौ विधिवादेन सामायिकदण्डकोच्चारानन्तरं साक्षादेव ईर्यापयिकीप्रतिक्रमणं लिखितम् । श्रीआवश्यकवृत्त्यादौ तु—

च्छीयसूरिभिरपि क्वापि सामायिकदण्डकाऽनन्तर ईर्यापयिक्कीप्रतिक्रमणं निगाधेतमस्ति ? सच्यते—श्रीदेवेन्द्रसूरिभिः श्रावक-
दिनकृत्यसूत्रदृष्टौ तथैव प्रतिपादना कृताऽस्ति, तथाहि—

तजो वियाखवेछाप, अत्यमंते दिवायरे । पुब्बुत्तेण विहाणेण पुणो यदे जिणोत्तमे ॥ २२८ ॥

तजो पोसहसालं तु, गतूण तु पमज्जए । ठविस्सा तत्थ सूरिं तु, तजो सामाइअ करे ॥ २२९ ॥

काक्खण य सामाइय, इरिअ पडिक्कमिअ गमणमालोए । वविच्चु सूरिमाई, सज्झायावस्सय कुणइ ॥ २३० ॥

साम्प्रतम्—अष्टादशसत्कारद्वारमाह—‘तजो वि०’ ततो वैकालिकानन्तर=विकालवेलाया अन्तर्मुहूर्तरूपाया, तामेव व्य-
नक्ति, अस्ममयति दिवाकरे=अर्द्धविम्बादर्वाक् इत्यर्थः, पूर्वोक्तेन विधानेन पूजा कृत्वेति शेषः, पुनर्वन्दते—जिनोत्तमान् प्रसि-
द्धचैत्यवन्दनविधिनेति ॥ २२८ ॥ अयैकोनविंश वन्दनोपलक्षितभावशयकद्वारमाह—

‘तजो०’ ततः तृतीयपूजाऽनन्तर श्रावकः पौषधशाला गत्वा यतनया प्रमाटिं, ततो नमस्कारपूर्वकं व्यवहितः, ‘तु’शब्द-
स्य एवार्थत्वात् स्थापयित्वैव, तत्र सूरिस्थापनाचार्यं ततो विधिना सामायिकं करोति ॥ २२९ ॥ अथ तत्र साधवोऽपि सन्ति
श्रावकेण गृहे सामायिकं कृतं, ततः सोऽसौ साधुसमीपे गत्वा किं करोतीत्याह—

‘काक्खण०’ साधुसाक्षिकं पुनः सामायिकं कृत्वा—ईर्यां प्रतिक्रम्य आगमनमालोचयेत्, तत्र आचार्यादीन् वन्दित्वा स्वा-
ध्यायकाले श्रावकं करोति ॥ २३० ॥

अत्र समयत्र सामायिकानन्तरमीर्याप्रतिक्रमणं निवेदितम् । एव कुलमण्डनसूरिकृतग्रन्थेऽपि । ननु—यदि तपागच्छी-

रादनन्तरमेव ईर्यापयिकीप्रतिक्रमण निर्दिष्ट शिष्टैः । पुनरपि श्रूयताम्-यदि प्रथममीर्यापयिकीप्रतिक्रमणमन्तरेण किञ्चिदपि धर्मकर्त्तव्यं न शुद्ध्येत, तदा प्रत्यक्षं विरोधः समापद्येत । यतः ईर्यापयिकीप्रतिक्रमणमन्तरेण देवगृहे साधुसाध्वीश्रावकआविकाभिः सर्वेष्वेव देववन्दना क्रियते ॥ १ ॥ धर्मशालायामागत्य मार्गे वा साधुसाध्वीना साधुश्रावकैर्वन्दना विधीयते । २ । श्रावकैर्यत्र तत्र स्थित्वा पञ्चपरमेष्ठीनमस्कारा गुण्यन्ते । ३ । श्रावकैः साधुमाघीसमीपे प्रत्याख्यानं प्रत्याचक्ष्यते । ४ । श्राद्धैः साधुभ्यो दानं दीयते । ५ । प्रथमोपधानं वाह्यते । ६ । तत्र सर्वत्र सर्वेषामपि धर्मकर्त्तव्यत्वात् कथं तेषां शुद्धिः, ततः ईर्यापयिकीप्रतिक्रमणं विना न किञ्चिदपि शुद्ध्यतीति वचनं न सहृदयानां हृदयद्रुमम् । पुनरपि रे शिष्य ! शृणु महानिशीथवाक्यम् । श्रीवेधेन्द्रसूरिभिरपि विशेषविषयं लिखितं श्रीपदावश्यकवृत्तौ दिनकृत्यवृत्तौ च, तथाहि—(पत्रं २४)

सम्प्रदायात् उत्कृष्टं चैत्यवन्दना ईर्यापयिकीप्रतिक्रमणपुरस्सरं विधेया इति अतः सर्वेवाऽऽदौ व्याख्यायते, इति । श्रीवेधेन्द्रसूरिशिष्यैर्महोपाध्याय-श्रीधर्मकीर्त्तिभिरपि चैत्यवन्दनकभाष्यवृत्तौ सङ्गान्तराभिधानायां प्रोक्ते, तथाहि—

“यद्-अत्र-ईर्यापयिक्या अपि फलमुपदर्शितं तदीर्यापयिकीप्रतिक्रमणपूर्विकेव परिपूर्णचैत्यवन्दनेति प्रतिपादनार्थम्, इति तावत् प्रोक्तम् ।” पुनरप्यग्रे वृद्धाः पुनरेवमाहुः, उत्कृष्टा चैत्यवन्दना ईर्यापयिकीप्रतिक्रमणपुरस्सरेण कार्या, अन्यथापि अयस्या मध्यमेति इति, ततः सामान्योक्तावपि यो विधिर्देव नामग्राहं प्रोक्तः स तत्र मध्यमे इति उक्तवत् । अतः-अयान-

च्छीयसूरिभिरपि क्वापि सामायिकदण्डकाऽनन्तर ईर्यापधिकीप्रतिक्रमण निगदितमस्ति ? चक्ष्यते—श्रीदेवेन्द्रसूरिभिः श्रावक-
दिनकृत्यसूत्रवृत्तौ तथैव प्रतिपादना कृताऽस्ति, तथाहि—

ततो वियालवेलाप, अत्यमते दिवायरे । पुष्टुत्तेण विहाणेण पुणो चदे जिणोत्तमे ॥ २२८ ॥

ततो पोत्तहसाल तु, गतूण तु पमज्जाए । ठावित्ता तस्य चरिं तु, तओ सामाइअ करे ॥ २२९ ॥

काज्जण य सामाइय, इरिअ पढिक्कमिअ गमणमालोए । वदिन्नु सूरिमाई, सज्झायावस्सय कुणइ ॥ २३० ॥

सान्प्रतम्—अष्टादशशतकारद्वारमाह—‘तओ वि०’ ततो वैकालिकानन्तर=विकालवेलाया अन्तर्मुद्रुत्तरूपाया, तामेव व्य-
नक्ति, अस्तमयति दिवाकरे=अर्द्धविन्वादर्वाक् इत्यर्थ, पूर्वोक्तेन विधानेन पूजा कृत्वैति शेष, पुनर्वन्द्यते—जिनोत्तमान् प्रसि-
द्धैवत्ववन्दनविधिनेति ॥ २२८ ॥ अयैकोनविंश वन्दनोपलक्षितमावश्यकद्वारमाह—

‘तओ०’ तत’ तृतीयपूजाऽनन्तर श्रावक’ पौषधशाला गत्वा यतनया प्रमाष्टि, ततो नमस्कारपूर्वकं व्यवहित, ‘तु शब्द-
स्य एवार्थत्वात् स्यापचित्तैव, तत्र सूरिस्थापनाचार्यं ततो विधिना सामायिक करोति ॥ २२९ ॥ अथ तत्र साधवोऽपि सन्ति

श्रावकेण गृहे सामायिक कृत, तत’ सोऽसौ साधुत्तमीपे गत्वा किं करोतीत्याह—

‘काज्जण०’ साधुत्ताक्षिक पुन’ सामायिक कृत्वा-ईर्या प्रतिक्रम्य आगमनमालोषयेत्, तत्र आचार्यादीन् वन्दित्वा स्वा-
ध्यायकाले चावश्यक करोति ॥ २३० ॥

अत्र उभयत्र सामाधिकानन्तरमीर्याप्रतिक्रमण निवेदितम् । एव कुलमण्डनसूरिकृतग्रन्थेऽपि । ननु—यदि तपागच्छी-

रादनन्तरमेव ईर्यापथिकीप्रतिक्रमण निर्दिष्ट शिष्टैः । पुनरपि श्रूयताम्—यदि प्रथममीर्यापथिकीप्रतिक्रमणमन्तरेण किञ्चिदपि धर्मकर्तव्यं न शुद्धेत, तदा प्रत्यक्ष विरोध समापयेत् । यतः ईर्यापथिकीप्रतिक्रमणमन्तरेण देवगृहे साधु-साध्वीश्रावकश्चाविकाभिः सदैव देववन्दना क्रियते ॥ १ ॥ धर्मशालायामागत्य भार्गे वा साधुसाध्वीना साधुश्रावकैर्ध्वन्द्वना विधीयते । २ । श्रावकैर्यत्र तत्र स्थित्वा पञ्चपरमेष्ठीनमस्कारा गुण्यन्ते । ३ । श्रावकैः साधुसाध्वीसमीपे प्रत्यास्त्यान प्रत्याचक्ष्यते । ४ । आद्वैः साधुन्यो दान दीयते । ५ प्रथमोपधानं चाह्यते । ६ । तत्र सर्वत्र सर्वेषामपि धर्मकर्तव्यत्वात् कथं तेषां शुद्धिः, ततः ईर्यापथिकीप्रतिक्रमणं विना न किञ्चिदपि शुद्ध्यतीति वचनं न सहृदयानां हृदयङ्गमम् । पुनरपि रे शिष्य ! शृणु महानिशीथवाक्यम् । श्रीदेवेन्द्रसूरिभिरपि विशेषविषयं लिखितं श्रीपहावश्यकवृत्तौ विन-कृत्यवृत्तौ च, तथाहि—(पत्रं २४)

सम्प्रदायात् वत्कुट्टं चैत्यवन्दना ईर्यापथिकीप्रतिक्रमणपुरस्सरं विधेया इति अतः सदैवाऽऽदौ व्याख्यायते, इति । श्रीदेवेन्द्रसूरिशिष्यैर्महोपाध्याय—श्रीधर्मकीर्त्तिभिरपि चैत्यवन्दनकमाव्यवृत्तौ सङ्घाचाराभिधानायां प्रोक्ते, तथाहि—

"यष्टु-अत्र-ईर्यापथिक्या अपि फलमुपदर्शितं तवीर्यापथिकीप्रतिक्रमणपूर्विकैव परिपूर्णचैत्यवन्दनेति प्रतिपादनार्थम्, इति तावत् प्रोक्तम् ।" पुनरप्यग्रे वृद्धाः पुनरेवमाहुः, वत्कुट्टा चैत्यवन्दना ईर्यापथिकीप्रतिक्रमणपुरस्सरैव कार्या, अन्यथापि अपन्या मध्यमेति इति, ततः सामान्योक्तावपि यो विधिर्यत्र नामग्राह प्रोक्तः स तत्र कार्य इति तत्त्वम् । ननु-सपाग-

च्छीयसूरिभिरपि कापि सामायिकदण्डकाऽनन्तरं ईर्योपयिकीप्रतिक्रमण निगदितमस्ति ? उच्यते—श्रीदेवेन्द्रसूरिभिः श्रावक-
विनकृत्यसूत्रवृत्तौ तथैव प्रतिपादना कृताऽस्ति, तथाहि—

तत्रो वियालवेलाए, अत्यमंते विवायरे । पुब्बुत्तेण विहाणेण पुणो वदे जिणोत्तमे ॥ २२८ ॥

तत्रो पोसहसालं तु, गतूण तु पमज्जए । ठाविसा तत्थ सूरिं तु, तत्रो सामाइअ करे ॥ २२९ ॥

काऊण य सामाइय, इरिअ पडिक्कमिअ गमणमालोए । वदिचु सूरिमाई, सज्झायावत्सय कुणइ ॥ २३० ॥

साम्प्रतम्—अष्टादशसत्कारद्वारमाह—‘तत्रो वि०’ ततो वैकालिकानन्तर=विकालवेलाया अन्तर्मुहूर्त्तरूपाया, तामेव व्य-
नक्ति, अस्तमयति दिवाकरे=अर्द्धविम्यादर्वाक् इत्यर्थः, पूर्वोक्तेन विधानेन पूजा कृत्वैति शेषः, पुनर्वन्दते—जिनोत्तमान् प्रसि-
द्धचैत्यवन्दनविधिनेति ॥ २२८ ॥ अयैकोनविंश वन्दनोपलक्षितमावश्यकद्वारमाह—

‘तत्रो०’ ततः तृतीयपूजाऽनन्तर श्रावकं पौषशाला गत्वा यतनया प्रमाटिं, ततो नमस्कारपूर्वकं व्यवहित, ‘तु’शब्द-
स्य एवार्थत्वात् स्थापयित्वैव, तत्र सूरिस्थापनाचार्यं ततो विधिना सामायिकं करोति ॥ २२९ ॥ अथ तत्र साधवोऽपि सन्ति
श्रावकेण गृहे सामायिकं कृतं, ततः सोऽसौ साधुसमीपे गत्वा किं करोतीत्याह—

‘काऊण०’ साधुसाक्षिकं पुनः सामायिकं कृत्वा—ईर्यां प्रतिक्रम्य आगमनमालोचयेत्, तत्र आचार्यादीन् वन्दित्वा स्वा-
ध्यायकाले भावश्यकं करोति ॥ २३० ॥

अत्र उभयत्र सामायिकानन्तरमीर्याप्रतिक्रमण निवेदितम् । एव कुलमण्डनसूरिकृतग्रन्थेऽपि । ननु—यदि तपागच्छी-

यसुरिभिरप्येव प्रतिपादितम्, तर्हि साम्प्रतं तपागच्छीयश्रावकाः कथं पूर्वम् ईयां प्रतिक्रम्य पश्चात् सामायिकदण्डकोचार कुर्वन्ति, गुरवश्च कारयन्ति ! । उच्यते—

तत्कर्तव्यतां त एव जानन्ति, तत्रार्थे त एव प्रष्टव्याः सम्यक्, अस्माभिस्तु पूर्वोक्तागमाक्षरै, इमाभिश्च युक्तिभि, अनेन च गुरुपारम्पर्येण सामायिकोच्चारानन्तरमीर्याप्रतिक्रमणं ज्ञातमस्ति, पश्चाद्यथाऽस्ति तत्सर्वविद्वेद्य नास्माक कोऽपि कदाग्रह ॥

॥ इति सामायिकाधिकारः ॥ १ ॥

ननु-आत्मना गच्छे पौपद्यः चतुःपर्व्यामेव चतुर्वर्दी-अष्टमी-अमावसी-पूर्णिमारूपाया क्रियते, तत्र सिद्धान्ताक्षराणि सन्ति, किं वा गच्छपरम्परा ! उच्यते—

सूत्र-वृत्ति-चूर्णि-प्रकरणादिषु पौपद्यस्य चतुःपर्व्यामेव भणितत्वात् सिद्धान्ताक्षराणि एव न गच्छपरम्परा, तत्र प्रथम विधिवादेन येषु स्त्राखेषु पौपद्यश्चतुःपर्व्यां प्रतिपादितः । तानि आह—

“अत्यविमलं चातद्वसहस्रमुद्विष्टपुण्यामसिणीसु पट्टिपुण्यं पोसह सम्म अणुपालेइ । तत्थवि अ से एगे आसासे पण-
से ॥” इति श्रीस्थानाङ्गसूत्रे चतुर्यस्थाने (पत्र २३६) । १ । एवं सूत्रकृतमष्टादशाध्ययनेऽपि (पत्र ३३५)

से जहानामए समणोवासगा भवन्ति, अभिगयजीवाभीवा उवल्लङ्घपुण्यपाया आसवसवरवेअणानिज्जराकिरिआहिरण
वधमोक्खकुसला असहिअदेवासुरनागसुवण्णक्खत्तरक्खत्तसकिन्नरकिंपुरुसगरुल्लगधम्महोरगाइएहि देवगणेहि निगगाओ
पावयणाओ अणतिक्खमणिज्जा, इणमेव निगाये पावयणे, निस्सकिमा निक्खसिमा निविडिनिज्जा, खड्डा गहिअड्डा वि-

अद्वा विणिच्छिअद्वा अमीगयद्वा अद्विमिअपेमाणुरागरत्ता, अयमावसो ! निगंये पावयणे अद्दे अय परमद्दे सेसे अणिद्दे, उसिअफलहा अयंगुअनुवारा अचिअत्तेत्तरधरपवेसा, चावद्दसद्दमुद्धिदुपुणमासिणीसु पद्धिपुण्ण पोसद्द सम्मं अणुपाले-माणे, समणे निगये फासुअएसणिज्जेणं, असण-पाण-खाइम-साइमेण वत्थ-पद्धिगद्द-कवलपायपुछणेण, ओसद्द-मेसज्जेण, पीठ-फलग-सेज्जासधारएण, पद्धिलाभेमाणा, चद्दहिं सीलवयगुणवेरमणपच्चक्खणपोसहोववासेहिं, अद्दा परिगग-द्धिएहिं तवोकम्मेहिं अप्पाण भावेमाणा विहरति ॥ २ ॥ इत्यादि ।

पुनः श्रीसूत्रकृताङ्गे एव त्रयोविंशाध्ययने, (पृष्ठम् ४१९) तथाहि—

भयव ! च णं उदाहु सतेगईआ समणोवासगा भवंति, तेसिं च ण एव बुत्त पुव भवइ ? नो खलु वय सचाएमो मुढे भविच्चा आगाराओ अणगारिअ पवइत्तए । वय च णं चावद्दसद्दमुद्धिदुपुण्णिमासिणीसु पद्धिपुण्ण पोसद्द सम्म अणुपालेमाणा विहरिस्सामो ॥ ३ ॥

एवमेव श्रीउत्तराध्ययने पञ्चमाध्ययने २३ गाथाया (पृष्ठम् २५१)

“अगारिसामाइअगाइ, सद्दी काएण फासई । पोसद्द दुहओ पक्ख, एगराइ न हावए ॥ १ ॥”

अथ एतद्दुहद्दुच्चिशान्त्याचार्यकृता—‘अगारिणो’ गृहिण सामायिकसम्यक्त्वश्रुतदेशविरतिरूप तस्याङ्गानि=निःशङ्कि-ता=शङ्कारहित’ सन् कालाध्ययनानुव्रतादिरूपाणि अगारिसामायिकाङ्गानि ‘सद्दि’स्ति सूत्रत्वात् श्रद्धा-रुचि अस्याऽस्तीति श्रद्धावान् कायेनेत्युपलक्षणान्मनसा वाचा च ‘फासइ’ति स्पृशति—सेवन्ते पोपण=पोप, स वेह धर्मस्य त घत्ते इति

पौषधः=आहारपौषधादिः त 'बृहत्पक्व'ति तत एव ब्रूयोरपि सितेतररूपयोः पक्षयोश्चतुर्दशीपूर्णमास्यादितिथियु 'एग-
राइयं' अपेर्गम्यमानत्वादेकरात्रमपि-उपलक्षणत्वाच्चेकदिनमपि 'न ह्रावय'सि, न ह्रापयति=न हानिं प्रापयति, रात्रिग्रहण च
दिवा व्याकुलतया कर्तुमशक्नुवन् रात्रावपि पौषध कुर्यात् ॥ ४ ॥ एव लघुवृत्तौ-तथाहि-पौषधम्=आहारपौषधादि 'दुहओ
पक्वसति' प्राकृतत्वात् ब्रूयोः पक्षयोः सितेतररूपयोः, अष्टमी-चतुर्दश्यादिषु तिथियु, रात्रिग्रहण दिवा व्याकुलतया कर्तुमशक्नु-
यन् रात्रावपि पौषधं कुर्यात् ॥ ५ ॥ तथा हेमाचार्यकृतयोगशास्त्रे तृतीयप्रकाशे चतुष्पर्व्यामेव पौषधकरण प्रत्यपादि
(पृष्ठम् १७८) तथाहि—"चतुष्पर्व्यां चतुर्यादि-कुव्यापारनिषेधनम् । ब्रह्मचर्यक्रियास्नानादि-त्याग पौषधग्रतम् ॥८५॥"

व्याख्या—चतुष्पर्वी अष्टमी-चतुर्दशी-पूर्णिमा-अमावास्यालक्षणा, चतुर्णां पर्व्याणां समाहार चतुष्पर्वी, पर्वशब्दोऽका-
रान्तोऽप्यस्ति, तस्या चतुर्यादिकं तपः, कुव्यापारस्य साधयव्यापारस्य निषेधः, ब्रह्मचर्यक्रिया=ब्रह्मचर्यस्य करण, स्नानादे-
शरीरसत्त्वरस्य त्यागः, आदिशब्दाबुद्धतन-वर्णकविलेपन-पुष्पगन्ध-विशिष्टवस्त्राभरणादिपरिग्रहः, पोष=पुष्टिं प्रक्रमात् घर्मस्य
घचे इति पौषधः, स एव व्रतं पौषधग्रतः, सर्वतः पौषध इत्यर्थः ॥ ६ ॥ तथा-औपपातिकोपाङ्गे (पत्र २०५) तथाहि—
"जे इमे समणोवासगा भवति, अभिगयजीवाजीवा" इत्यादि "चातवसदुषुषिद्विपुष्पणमासिणीसु सम्म पोसहमणुपालेमाणा"
इत्यादि ॥ ७ ॥ एव श्रीठाणावृत्तावपि स० ११०० वर्षे श्रीहेमाचार्यगुरुश्रीदेवचन्द्रसूरिकृताया पर्वदिवसेषु एव पौषध
प्रतिपादितः । तथाहि—"सुबति विणभासियाइ, सेविज्जए सामाइयाइयमावस्सय धिप्पए पबदियेइसु पोसह, किं बडुणा"
(देवघरप्रबन्धवाक्यात्) ॥ ८ ॥ इत्यमेव श्रीचर्मबिन्दुषुच्चावपि (पत्र ३५) श्रीमन्निबन्धसूरिकृतायां, तथाहि—"वोचं

घटे पौषधः=अष्टमी-चतुर्विंश्यादि-पर्वदिवसः, उपैति-सह सपावृत्तदोषस्य सतो गुणैः आहारपरिहारादिरूपै वास सप-
 वास, ययोक्तम्-‘उपावृत्तस्य दोषेभ्यः, सम्यग्वासो गुणैः सह । उपवासः स विज्ञेयो, न शरीरविशोषणम्’ ॥ १०३ ॥ तत
 पौषधेऽप्युपवासः पौषधोपवासः” इति ॥ ९ ॥ तथा नवपदप्रकरणवृहद्वृत्तौ अपि स० ११५० श्रीउपकेशगच्छीयकक्षसूरि-
 सन्तानीयोपाध्यायशोदेवकृताया (पृष्ठम् २७१) ‘कर्तव्य’ विधेय स ‘नियमात्’ नियमेन ‘अष्टम्यादिषु पर्वसु’ अष्टमीच-
 तुर्विंश्यादिषु वृत्तवतिष्वपि ॥ १० ॥ एव श्रीदेवेन्द्रसूरयोऽपि धर्मरत्नप्रकरणवृहद्वृत्तौ प्रोचु । तथाहि-“पौष पुष्टिं प्रक्रमात्
 धर्मस्य घटे करोतीति पौषधः=अष्टमी-चतुर्विंशी-पूर्णिमा-अमावास्यादिपर्वदिनानुष्ठेयो व्रतविशेषः” (पत्र ६४) ॥ ११ ॥ एव
 समवायाङ्गसूत्रवृत्त्योरेकादश्याने, आवकैकादशप्रतिमाधिकारे (पृष्ठम् १९), तथाहि-“पौषहोववासनिरप-”-व्याख्या-
 पौष पुष्टिं कुशलघर्माणा घटे यत् आहारत्यागादिक अनुष्ठान तत् पौषध, तेन सपयसन अवस्थान अहोरात्र यावत्,
 इति पौषधोपवास इति, अथवा पौषध पर्वदिन अष्टम्यादि, तत्र उपवासः अभिकार्य पौषधोपवास इति, इय न्युत्पत्ति-
 रेव । प्रवृत्तिस्तु-अस्य शब्दस्य आहार-शरीरसत्काराऽव्यवहार्यव्यापारपरिवर्जनेषु अपि, तत्र-पौषधोपवासे निरत आसक्त
 पौषधोपवासनिरत, स एवविधश्च श्रान्तस्य चतुर्थी प्रतिमा इति प्रक्रमः । अयम् अत्र भाव-पूर्वप्रतिमात्रयोपेतस्य अष्टमी-
 चतुर्विंशी-अमावास्या-पूर्णिमासीषु आहारपौषधादि चतुर्विध पौषधं प्रतिपद्यमानस्य चतुरो मासान् यावत् चतुर्थी प्रतिमा
 भवति ॥ १२ ॥ एव पञ्चाशकवृत्तौ अपि श्रीअभयदेवसूरिकृताया (पृष्ठम् २५)-“पौषधः=पर्वदिनानुष्ठानमिति व्याख्यात
 तथाहि-“पौष पुष्टिं प्रक्रमात् घमस्य घटे करोतीति पौषधः=पर्वदिनानुष्ठानम्” इति ॥ १३ ॥

पौषधः=आहारपौषधादिः त 'बुहतपक्व'ति सत एव द्वयोरपि सितेतरूपयोः पक्षयोश्चतुर्दशीपूर्णमास्यादितिचिपु 'एग-
राइयं' अपेर्गम्यमानत्वादेकरात्रमपि-चपलक्षणत्वाच्चेकदिनमपि 'न ह्रावए'त्ति, न ह्रापयति=न हानिं प्रापयति, रात्रिग्रहण च
द्विवा व्याकुलतया कर्तुमशक्नुवन् रात्रावपि पौषध कुर्यात् ॥ ४ ॥ एव लघुवृत्तौ-तथाहि-पौषधम्=आहारपौषधादि 'बुहओ
पक्व'ति प्राकृतत्वाद् द्वयोः पक्षयोः सितेतरूपयोः, अष्टमी-चतुर्दश्यादियु तिधिपु, रात्रिग्रहण दिवा व्याकुलतया कर्तुमशक्नु-
वन् रात्रावपि पौषधं कुर्यात् ॥ ५ ॥ तथा हेमाचार्यकृतयोगशास्त्रे तृतीयप्रकाशे चतुष्पव्यमेव पौषधकरण प्रत्यपादि
(पृष्ठम् १७८) तथाहि—"चतुष्पव्यां चतुर्यादि-कुव्यापारनिषेधनम् । ब्रह्मचर्यक्रियास्नानादि-त्यागः पौषधव्रतम् ॥ ८५ ॥"

व्याख्या-चतुष्पव्यं अष्टमी-चतुर्दशी-पूर्णिमा-अमावास्यालक्षणा, चतुर्णां पर्वाणां समाहार चतुष्पव्यं, पर्वशब्दोऽका-
रान्तोऽव्यस्ति, तस्या चतुर्यादिकं तपः, कुव्यापारस्य सावद्यव्यापारस्य निषेधः, ब्रह्मचर्यक्रिया=ब्रह्मचर्यस्य करण, स्नानादे
शरीरसत्कारस्य त्यागः, आदिशब्दापुद्बर्तन-चर्णकविलेपन-गुण्यगन्ध-विशिष्टवस्त्राभरणादिपरिग्रहः, पोष=पुष्टिं प्रक्रमात् घर्मस्य
घत्ते इति पौषधः, स एव व्रतं पौषधव्रत, सर्वतः पौषध इत्यर्थः ॥ ६ ॥ तथा-औपपातिकोपाङ्गे (पत्र १०५) तथाहि-
"जे इमे समणोवासगा भवति, अभिगयजीवाजीवा" इत्यादि "चाचइसद्धमुदिट्ठपुण्णमासिणीसु सम्म पोसहमणुपालेमाणा"
इत्यादि ॥ ७ ॥ एव श्रीठाणावृत्तावपि स० ११०० वर्षे श्रीहेमाचार्यगुरुश्रीदेवचन्द्रसूरिकृताया पर्वदिवसेषु एव पौषध
प्रतिपादितः । तथाहि-"सुबति जिणमासियाइ, सेविज्जए सामाइयाइयमावस्सय धिप्पए पबदियहेसु पोसह, किं बहुणा"
(देवधरप्रबन्धवाक्यात्) ॥ ८ ॥ इत्यमेव श्रीधर्मबिन्नुवृत्तावपि (पत्र ३५) श्रीमुनिचन्द्रसूरिकृतायां, तथाहि-"पोषं

प्रतिपादिता, यदुक्तं श्रीभगवत्सूत्रे द्वितीयशतके तुष्किकानगरीवास्यश्रावकाधिकारे (पृष्ठम् १३४) । तथाहि—“सीलधय-
 गुणर्वेरमणपद्मव्याणपोसहोववासेहिं, चावहसहमुदिद्विपुण्णमासिणीसु पडिपुण्ण पोसह सम्म अणुपालेमाणे ।” व्याख्या—अत्र
 तुष्किकानगरीवासिश्रावकैरपि चतुर्दश्यादिपर्वदिवसेषु एव पौषधश्चक्रे, न प्रतिपद्यादिसर्वतिथियु ॥ १ ॥ पुनर्द्वादशशते प्रथ-
 मोद्देशे शङ्खश्रावकाधिकारे (पत्र ५५२) “तए णं से सत्ते समणोवासए ते समणोवासए एव वथासी-तुम्हेण देवाणु-
 णिया ! विडल असण पाण स्वाइम साइम सबक्खन्नावेह, तए णं अम्हे त विपुलं असण पाण स्वाइम साइम आसाएमाणा
 विसाएमाणा परिमुच्चेमाणा परिभाएमाणा पक्खिय पोसहं पडिजागरमाणा विहरिस्सामो ।” व्याख्या—पक्षे=अर्धमासि भव
 पाक्षिकं ‘पौषध’ अब्यापारपौषध ‘प्रतिजाग्रतः’ अनुपालयन्त ‘विहरिष्यामः’ स्यास्यामः, यच्चेह अतीतकालीनप्रत्ययान्तत्वेऽपि
 वार्तमानिकप्रत्ययोपादान तस्मैजनानन्तरमेवाऽऽक्षेपेण पौषधाम्युपगमप्रदर्शनार्थम्, एव उत्तरत्राऽपि गमनिका कार्यो
 इत्येके, अन्ये तु व्याचक्षते—इह किल पौषध=पर्वदिनानुष्ठान, तच्च द्वेषा-इष्टजनभोजनदानादिरूप, आहारादिपौषधरूप च,
 तत्र शङ्ख इष्टजनभोजनदानरूपं पौषध कर्तुंकामः सन् यदुक्त्वान् ॥ २ ॥ एव श्रीविपाकश्रुते द्वितीयश्रुतस्कन्धे (पत्र ९३)
 सुधाहुश्रावकेणाऽपि चतुर्दश्यादिपर्वदिवसे पौषधोऽकारि, तथाहि तत्पाठः—“तते ण से सुवाहुकुमारे अणया कयाइ चाव-
 हसहमुदिद्विपुण्णमासिणीसु जेणेव पोसहसाल तेणेव उवागच्छइ २ सा पोसहसाल पमज्जइ २ सा उच्चारपासवणभूमिं पडि-
 छेइइ २ सा दम्भसंधार संथरइ २ सा दम्भसंधार पणिण्हति २ सा अट्टमभत्त पणिण्हति २ सा पोसहसालाए पोसहिए
 अट्टमभत्तिण पोसह पडिजागरमाणे २ विहरइ” ॥ ३ ॥ एवमेव श्रीउपासकदशासूत्रवृत्तो आनन्दश्रावकाधिकारे श्रीअभय-

पुनः श्रीआद्यक्षयकूर्णिर्यथा देवद्विकृता—(पृष्ठम् ३०४)

अग्न-विलेवणपुष्पगघाणं तद्वाऽऽमरणाण य परिच्छाजो, अवावारपोसहो नामदेसेज सघे अ, देसे अमुगं प्हाण-महण-य-सघे ववहारसेवा इल-सगढ-धरपरिकम्ममाइओ न करेइ, वमचेर देसे विषा रत्ति वा इकस दो वा सघे अहो रत्ति यम-यारी आहारे (२) देसे अमुगा (२) विगई आयबिल या इकसिं वा सघे ववविहोऽवि आहारे अहोरत्ति जो देसे पोसह करेइ सो सामाइयं करेइ वा न वा जो सबपोसह करेइ सो नियमा करेइ जदि ण करेइ तो वचिजइ त कहिं चेइ-अयरे १ साइमूले वा २ घरे वा ३ पोसहसालाए वा ४ तो मुकमणिसुवण्णो पढंती पोत्यग वा यायतो धम्मज्झाण वा का-यई, जदा एते साहुगुणा खई भदभागो असमत्थो चि विमासा त सत्तिवो करिज्जा, तवो न जो वणिज्जो समण-धम्मे देसावगासिएण वहु कुवो सामाइएण वा ॥ १४ ॥

एव प्रतिपन्नपौषघप्रतिमाना इत्कृष्टआवकाणामपि पौषघप्रत पर्वतिथिष्वेव श्रोतशाश्रुतरकन्धे समुपदिष्टम् ॥ २ ॥

“वातइसदुमुद्धिदुण्णमासिणीसु पडिपुण्ण पोसइमणुपालेवा भवतीति ।”

इत्यादि सूत्र-वृत्ति-वृत्ति-प्रकरणाविशाखसम्भत्या षडुण्यव्यामेव पौषघकर्तव्यता इत्येते, न सामायिकषट् सर्वंसा सर्वति-भीनां आदित्वेऽपि प्रतिपदादितिभीनां पौषघकर्तव्यतायां अभगनात् । एवं चरितानुवादेऽपि स्थाने स्थामे षडुण्यव्यां एव सर्वंसा

“वातइसदुमुद्धिदुण्णमासिणीसु पडिपुण्ण पोसइमणुपालेवा भवतीति ।” तथाहि-

विभाग च मुणिजोने ॥ १ ॥” इत्यादि (पत्र २६) ॥ ९ ॥ विजयसिंहाचार्यकृतप्रतिक्रमणचूर्णौ तथाहि—“पद्यविहयमि तम्हिं
अष्टममस पगिण्हई णवो । पोसहसालं पविसइ, पोसहमादाय वट्टइ अ ॥ १ ॥” इति ॥ १० ॥ पुनः श्रीभगवतीसूत्रे वरुणा-
धिकारे (पृष्ठम् ३२०) ॥ ११ ॥ आलभिकानगुर्युपासकवर्णनाधिकारे (पत्र ८८८) ॥ १२ ॥ जयन्तीश्राविकावर्णनाधि-
कारे ॥ १३ ॥ ऋषभदत्तोपासकवर्णनाधिकारे ॥ १४ ॥ कार्तिकश्रेष्ठिवर्णनाधिकारे ॥ १५ ॥ उदायनराजाधिकारे ॥ १६ ॥
सोमलाधिकारे ॥ १७ ॥ श्रीज्ञाताधर्मकयायामरहृगश्रावकवर्णनाधिकारे ॥ १८ ॥ सुबुद्धिश्राद्धसम्बन्धे ॥ १९ ॥ नन्दम-
णिकारवर्णके (पत्र १७८) ॥ २० ॥ श्रीऔपपातिकोपाङ्गेऽम्बहोपासकवर्णके (पृष्ठम् १०५) एव सर्वत्र ‘चावहसहसुविह-
पुष्पमासिणीसु’ इत्यादिपाठसम्भावेन पर्वदिवसेषु एव पौषधर्कचर्चन्यता प्रतिपादिता । अत्राऽऽह कश्चिच्चर्चाषष्ठु —
ननु—पूर्वोक्तग्रन्थानुसारेण पौषधस्य पर्वदिवसेषु कर्चन्यता समायाता, पर पर्वदिवसेषु न कार्य
पौषध इति निषेधाक्षराणि स्पष्टं क्वापि सन्ति ? उच्यते—

सन्तीति ब्रूमः, तथाहि—

इत्थ पुण समणोवासावगधम्मे पच्चअणुहयाइ तिसि गुणवयाइ आवकहिआइ, चत्तारि सिक्खावयाइ इत्तरिआइ ।

व्याख्या—अत्र पुनः श्रमणोपासकधर्मे पुनः शब्दोऽवधारणार्थः । अत्रैव न शाक्यादिश्रमणोपासकधर्मे, सम्यक्त्वा-
भावेन अणुव्रताद्यभावादिति, वक्ष्यति च—‘इत्थ पुण समणोपासगधम्मे मूलवत्थू सम्मत्त’ इत्यादि, पञ्चाणुव्रतानि प्रति-
पादितस्वरूपाणि, त्रीणि गुणव्रतानि इत्युक्तलक्षणान्येव ‘यावत्कथिकानी’ ति सकृत्तृहीतानि यावज्जीवमपि भावनीयानि,

देवसूरिभिः ख्याल्यात (पत्र ६) तथाहि—“तयाणतर च ण पोसहोववासस्स समणोवासएण पच अइयारा जाणिअया न
 समायरिअया । व्याख्या—‘पोसहोववासस्स सि’ इह पौषषण्ड्यो अष्टम्यादिपर्वसु रूढः, तत्र पौषदे उपवास पौषघोष-
 वास, स च आहारादिविषयमेवात् चतुर्विध इति ॥ ४ ॥ इत्थमेव श्रीसूत्रकृताङ्गे त्रयोविंशाध्ययने लेपश्रावकाधिकारे
 प्रत्यपादि (पत्र ४०८) । तथाहि—“चाउइसट्टमुद्धिद्वपुण्णमासिणीसु पडिपुण्ण पोसह सम्म अणुपालेमाणे विहरति” इति
 ॥ ५ ॥ एवमेव श्रीराक्षप्रसीयोपाङ्गे चित्रोपासकवर्णने (पत्र १२२) तथाहि—“चाउइसट्टमुद्धिद्वपुण्णमासिणीसु पडिपुण्ण
 पोसहं अणुपालेमाणे इति सूत्र, वृत्तिरपि चतुर्वक्ष्या अष्टम्यां उद्दिष्टाया इति अमावास्या च प्रतिपूर्णा अहोरात्र यावत् पौषघ
 इति ॥ ६ ॥ त्यानाङ्गवृत्तौ चतुर्यस्याने चेटकराजवर्णने यथा “चाउइसट्टमुद्धिद्वपुण्णमासिणीसु पडिपुण्ण पोसह अणुपाले-
 माणे विहरति” एतद् व्याख्येय ‘उद्दिष्ट’सि अमावास्या ‘पुण्णमासिणी’सि पूर्णमासी इति, (पृष्ठम् २३६) ॥ ७ ॥ उत्तरा-
 ध्वयनसूत्रवृत्तौ नवमाध्ययने; तथाहि—“इहैव पोसहरत्तो” पौषघो अष्टम्यादितिथिषु अनुष्ठेयो व्रतविशेष इति, “पुन-
 श्रीचत्तराध्ययनवृत्तौ श्रीशान्त्याचार्यकृताया, तथाहि—“इह अस्मिन् एव गृह्णाथमे स्थितः इति गम्यते, पौष=धर्मपुष्टिं धत्ते इति
 पौषघ’ अष्टम्यादितिथिषु व्रतविशेषः, तत्र रतो आसक्तः पौषघरतः ‘भवाहि’सि भव, अणुव्रताद्युपलक्षण एतद्, अस्य एव
 च संपादान पौषघदिनेषु अवश्यभावतः तपोनुष्ठानाख्यापकं, यत आह अससेनः—“सर्वेष्वपि तपोयोग, प्रदास्तः कालप-
 र्वसु । अष्टम्यां पञ्चदश्या च, नियतः पौषघ वसेत् ॥ १ ॥” इत्यादि (पत्रं ३१५) ॥ ८ ॥ धर्मविधिप्रकरणवृत्तौ काम-
 देवाधिकारे पर्वणि एव पौषघप्रहणं लिखितं । तथाहि “सामाह्वय्यमाण करेइ देसायगासिअ निव्व । पणे पोसहण्णं भत्तिहि

विसेस करेइ, तथाहि—अइ धम्मे भइवयाणि आवकहियाणि चेव भवति, एत्थ पुण सी सावगधम्मे पायमणुवयाणि अ गुण-
 दयाइ च जावलीधियाणि भवंति, पाय गाहणाउ पुण चारम्मासाइ कालपमाणेण वि भवति, सिक्खावयाणि पुण 'इत्तरि-
 ज्ञाणि' अप्पकालिआणि तत्थ पइदिवसानुहेआणि सामाइअ १ देसावगासिआणि २ पुणो पुणो उच्चारिज्जति ति भणिअ होइ,
 पोसहोववासअतिहिंसविभागा पुण पतिनिअयदिवसानुहेआ ॥ ४ ॥ एवमेव पच्चाशकट्टुसि* (पत्र ३०) अपि नित्यपौपधप्र-
 तिपेधकरी । तथाहि—'तत्र प्रतिदिवसानुष्ठेये सामायिकदेशावकाशिके पुनः पुनः उच्चार्येते इति भायना, पौपधोपयासातिथिस-
 विभागौ तु प्रतिनियतदिवसानुष्ठेयौ, न प्रतिदिवसाचरणीयौ इति अत्र 'सी' शब्दः प्रस्तुतार्थपरिसमाह्वयर्थ ॥ ५ ॥ श्रीच-
 न्द्रसूरिकृतपद्मावश्यकधृत्तावपि च । ६ । इत्यादिग्रन्थेषु प्रतिनियतपर्वरूपदिवसेषु एव पौपधो दृश्यते, पर न प्रतिदिन
 निपेधाक्षराणा प्रकटमुपलभ्यमानत्वादिति ॥ इत्यादि, प्रतिदिवस पौपधनिपेधपाठो ज्ञातव्यः ।

पुनरप्याह चर्चाचणः शिष्याः—ननु-यदि चतुष्पर्वीरूपप्रतिनियतदिवसेषु एव पौपधकर्त्तव्यता विधिवादचरितानुया-
 दाम्या दर्शिता, तर्हि कल्याणकदिवसेषु पौपधो ग्राह्यते, तत्कथ घटामाटीकते ? उच्यते—कल्याणकदिवसेषु अपि पुण्यति-
 थित्वेन पौपधकरणं श्रीशीलाङ्गाचार्येण श्रीसुत्रकृताङ्गद्वितीयश्रुतस्कन्धे सप्तमाध्ययने लेपश्रावकाधिकारे 'उद्दिष्ट'शब्दव्या-
 ख्यानं अनुज्ञातम् (पृष्ठम् ४०८) । तथाहि—

“तत्थ ण नालदियाए धहिरियाए लेपनाम गाहावती होत्था, + + जाव अहिगयजीवाजीवे + + चावहसइमुद्विइपु-
 ण्णमासिणीसु पडिपुण्णं पोसहमणुपालेमाणे बिहरति ।”

घत्नारीति सङ्ख्या, शिक्षापदव्रतानि शिक्षा-अभ्यासः तस्य पदानि-स्थानानि तान्येव व्रतानि शिक्षापदव्रतानि, 'इत्तराणी'
ति । तत्र प्रतिविवसानुष्ठेये द्वे सामायिकदेशावकाशिके पुनः पुनरुच्चार्ये इति भावना, पौषधोपवासातिधिसन्निभागे तु प्रति-
नियतविवसानुष्ठेयौ न प्रतिविवसाऽऽचरणीयौ इति श्रीहरिभद्रसूरय श्रीआवश्यकृतौ प्रोचिवास (पत्र ८३८) । अत्र
साक्षात्-अकटमेव पौषधकर्तव्यताया प्रतिविवस निषेधः प्रोक्तोऽस्ति । १ एवमेव श्रीहरिभद्रसूरय आनकप्रज्ञसिधृत्ता-
वपि उक्तवन्तः (पत्र १८२) । तथाहि—

तत्र प्रतिविवसानुष्ठेये द्वे सामायिकदेशावकाशिके पुनः पुनरुच्चार्ये इति भावना, पौषधातिधिसन्निभागे तु प्रति-
नियतविवसानुष्ठेयौ न प्रतिविवसाचरणीयौ इति । २ । एष तत्त्वार्थवृत्तौ अपि यथा (द्वितीयभागे पत्र ८८) व्रती-अगारी
अनगारश्च, अनुव्रतोऽगारी, सूत्रं—“विश्वेशानर्थदण्डविरतिसामायिक-पौषधोपवासोपभोगपरिमाणातिधिसन्निभागा-
व्रतसंपन्नश्च शीलसपन्नश्च” कृतद्वन्द्वं दिगादयस्तैः सपन्नः—समृद्धः समुक्तः, चशब्दः समुक्तवचनः, प्रतिपन्नाणुव्रतस्य अगा-
रिणः तेषामेव अनुव्रतानां दार्ढ्यापादनाय शीलोपदेशः, शीलं च गुणशिक्षाव्रतमयं, तत्र गुणव्रतानि त्रीणि, दिगुपभोगप-
रिभोगपरिमाणानर्थदण्डविरतिसंज्ञानि अनुव्रतानां भावनान्भूतानि यथा अनुव्रतानि तथा गुणव्रतानि अपि सकृद्गृहीतानि
यावज्जीवं भवनीयानि, शिक्षाव्रतपदानि सामायिक-देशावकाशिक-पौषधोपवासा-इतिधिसन्निभागाख्यानि चत्वारि, तत्र
प्रतिविवसानुष्ठेये द्वे सामायिक-देशावकाशिके पुनः पुनः उच्चार्येते इति यावत् ॥ ३ ॥ पञ्चाक्षकसूत्रस्य पूर्वैः पदा—“एतन्मन्त्रो
सावगणधर्मे पाषाणशुद्धयार्थं च आलकक्षिणात् सिक्कान्नाभयार्थं पुन इत्तरिणात्” ज्ञात्वा—“एतन्मन्त्रो” इति उक्तं

“पौषधं पर्वदिनानुष्ठानमेव” इति श्रुतश्रवचनानुसारेण अष्टमी-चतुर्दशी-पूर्णिमा-पर्युपणापर्वदिवसेषु एव
 पौषध सामायिकयुक्तं कार्यमिति । पुनरप्याह पर—ननु-सोऽष्टमी-चतुर्दशी-पञ्चदशीषु अन्यतमां वा तिथिमभिपृष्ट्या चतुर्थ्या-
 दुपवासिना इति भाष्यम्, व्याख्यानयता दृष्टिकारेणान्यास्वपि प्रतिपदादितिथिषु पौषधो विधेयतया उक्तः । तथाहि—“सोऽष्ट-
 मीमित्यादि”, स पौषधोपवास उभयोः पक्षयोः अष्टम्यादितिथिम् अभिगृह्य निश्चित्य बुद्ध्या अन्यतमा वेति प्रतिपदादितिथिः,
 अनेन चान्यासु तिथिषु अनियम दर्शयति, न अवश्यतया अन्यासु कर्त्तव्यः, अष्टम्यादितिथिषु तु नियमेन कार्यः, प्रतिप-
 दादितिथिषु अनियमेन कार्यः, परमत्र प्रतिपदादितिथिषु अपि पौषधकर्त्तव्यता समागता, तस्या च सत्या सर्वं पूर्वोक्तं
 व्यर्थता अगमत् प्रतिविवस पौषधसम्भावात्, नैवं अन्यासु तिथिषु अनियम दर्शयति । एतद्वाक्यस्य अभिप्रायापरिज्ञानात्,
 यत् एतस्य अन्यपूर्वोक्तशाल्भित्ति तत्त्वेन । अयं परमार्थः—यदि प्रतिपदादितिथयो महाकल्याणकसम्बन्धितया पुण्यतिथयो
 भवन्ति तदा पौषध क्रियत एव, एतच्च अस्माभिरपि परमसम्मतत्वेन पूर्वं प्रपञ्चितम्, अथ यदि प्रतिपदादितिथय पुण्यति-
 थयो न स्युः, किन्तु कल्याणकाद्यभावेन सामान्यतिथयः स्युः, तदा तासु पौषधो न कर्त्तव्यः, अन्यथा एतदर्थं विना
 सर्वेऽपि पूर्वोक्तप्रन्या गणधरादिकृता विसर्वादिनः स्युः, न च गणधराविवाक्य विसर्वादि, अत एतद्वाक्यस्य तदभिप्रा-
 यज्ञसौ सर्वं पूर्वोक्तं सङ्गतिमङ्गति स्मेति, न च वक्तव्य पर्वदिवसेषु अपि निश्चयेन श्रावकैः पौषध कार्यं, एव चरितानु-
 धावेऽन्यथाऽपि दर्शनात् । यत्तु श्रीभगवतीसूत्रे—

पाक्षिकपर्वण्यपि शतकादिश्रावकैर्मुक्तं, पर नोच्चाररूपपौषधो व्यधाधि, तत् इयता विभागतम्?, अष्टमी-चतुर्दशी-

ध्याख्या—चतुर्दशी—अष्टम्यादितिथिषु उद्दिष्टासु महाकल्याणकसम्बन्धितया पुण्यतिथित्वेन प्रत्यातानु, तया पौर्ण-
मासीषु चतसृषु अपि चतुर्मासिकतिथिषु इत्यर्थः, पूर्वमृतेषु धर्मदिवसेषु सुष्ठु=अतिशयेन प्रतिपूर्णे यः पौषघो प्रताभिप्र-
हविशेषः तं प्रतिपूर्णम् आहार-शरीर-सत्कार-ब्रह्मचर्याभ्यापाररूप पौषघम् अनुपालयन् श्रावकधर्मम् आचरतीति । अत्र
श्रीश्रीलाङ्काचार्येण लेपश्रावकस्य खिन्नव्यवन १ जन्म २ दीक्षा ३ ज्ञान ४ निर्वाण ५ दिनेषु अपि पौषघस्मृतव्यता दर्शिता
'उद्दिष्ट'शब्देन ननु युक्तं उक्तं, उक्तदर्शनेन 'कल्याणकतिथिषु नामग्राह पुण्यतिथित्वेन पौषघकरण तत्प्रतिपादनेन च पर्यु-
पणापर्वणि अपि भाद्रपदसुदिपचम्या आचरणया तच्चतुर्थ्या लोकोत्तरज्येष्ठपर्वत्वात् विशेषतः पुण्यतिथित्वेन पौषघकरण-
मावेदितमेव, पर नामग्राहं कापि ग्रन्थे पर्युपणापर्वणि पौषघकरण निवेदितमस्ति ? उच्यते—अस्तीति, तथाहि—“चतुर्विधेन
शुद्धेन, पौषधेन समन्वितः । तत्पर्वदिवसे कृत्य-मतिचारविवर्जितम् ॥ ११० ॥ व्याख्या—पर्वदिवसे अष्टमी-चतुर्दशी-
पूर्णिमा-अमावस्या-पर्युपणादिपुण्यवासरे तत्सामायिकं कृत्य कार्यं, कीदृक्समन्वित ? केन पौषधेन ? इत्यादि श्रावकधर्म-
प्रकरणे-खिन्नेश्वरसूरिः । तथा नवपदप्रकरणवृत्तौ अपि (पत्र २७१)—

✓“पोसहोववासो पुण अहुमिष्वरदसीसु अम्मदिणे । नाणे निवाणे चातम्मास अट्ठाहि पञ्जुसणे ॥ १ ॥”

एवमेव श्रीखिन्नबलमसूरिकृतपौषघविचित्रकरणेऽपि । तथाहि—(पृष्ठम् १३)

✓“तं च चरदसि-अहुमि-पज्जोसवणादिपव्वदिवसेसु । साहुसगासे पोसहसालाप घरे च इय जुज्जा ॥ ५ ॥” इत्यादिग्रन्थेषु

पर्युपणापर्वतिथेः नामग्राहम् उक्तत्वात् । एवं विचारसारग्रन्थेऽपि । तथाहि—

“तएण से सदायणे राया अणया कयाइ जेणेव पोसहसाला पोसहिण एगे अवीए पक्खिअ पोसह पडिआगरमाणे विहरति” इति । एवमेव श्रीसङ्गचारवृत्तौ श्रीधम्मकीर्त्युपाध्याया अपि निजगणु । तथाहि—

‘कइआधि पक्खिअ पोसह निवो लेई, वीअभयसामी । रयणीए चरमजामे सुदलेसो इय विचिंतेइ’ । इति ।

तत उभयोरपि नन्दोदायनयोः पर्वदिवसेषु एव पौषघकरणभागतम् । ननु-भवतु नाम पर्वदिवसेषु एव पौषघकरण, पर नन्दकृतपौषघस्य अष्टमरूपस्य दिनत्रयात्मकत्वाद्दिनत्रयस्य कथं पर्वदिनत्व उच्यते ? रे शिष्य ! एतदालापकाभिप्रायं शृणु-पूर्वोक्तग्रन्थसम्मत्या ज्ञायते नन्दमणिकारेण ज्येष्ठामूलमासे ज्येष्ठमासे चतुर्दश्यपेक्षया पुरा द्वादशीत्रयोदशीरूपे दिन-द्वये उपवासद्वयं चक्रे, तृतीयेचतुर्दशीदिने पर्वरूपे पौषघं जगृहे, अथवा द्वादश्या श्रीसुपाश्वर्जन्म, त्रयोदश्या श्रीसुपाश्वर्-दीक्षा, ततो द्वादशीत्रयोदशीदिनद्वयस्य ज्येष्ठमासे शुक्लपक्षे कल्याणकतिथित्वेन पर्वत्व, चतुर्दशी तु पर्ववाऽस्ति, अतो दिन-त्रयमपि पर्वं भूत, पर्वणि तु दिनत्रयेऽपि पौषघकरणं नन्दमणिकारस्य सङ्गतिमङ्गति एव । ननु-पञ्चाधिकैकादशशत ११०५ प्रमितवर्षे धर्तमानोपकेशगच्छीय-श्रीकक्काचार्यसन्तानीयोपाध्यायश्रीयशोदेवकृताया श्रीनवपदप्रकरणवृत्तौ (पृष्ठम् ५४) नन्दमणिकारस्य कृतचतुर्दशीरजनीपौषघव्रतस्य तृपा प्ररूपिता, पौषघव्रतं तिष्ठदपि चतुर्दश्यमेव । तथाहि-“अन्यदा च त्रैलोक्यवान्धवे भगवति सिन्धुविषयमुदायनराजश्रावकस्य प्रजाजनार्थं गतवति नन्दमणिकारश्रावको ग्रीष्मचतुर्दश्या पौष-षिको वभूव, अस्तंगते रवौ विहितं सायतनसन्ध्यावश्यकविधे धर्मध्यानरतस्य अस्य कस्याचित् वेलाया पिपासावेदना प्रादुरभूत्, ततस्तथा वाच्यमानः चिन्तयामास इति वाक्येन नन्दमणिकारस्य कृतचतुर्दशीरजनीपौषघव्रतस्य तृपा प्ररूपिता”,

अमायस्या-पूर्णेमातिथिषु पर्युपणापूर्वणि कस्याणकतिथिषु च सति सामर्थ्यं सत्यवकाशो यौषध-कार्यः शङ्कादियत्, तदभावेऽपि न कर्षव्योऽपि शतकादियत्, परमेता अष्टम्यादितियः यौषधकर्तव्यताया सन्ति, न अन्याः ।

ननु-यदि पूर्वदिक्सेषु एव यौषधकरणं न अन्येषु, तदा नन्दमणिकारेण श्रीज्ञाताधमक्यायां, उदायनमूपेन श्रीभग्न-त्वां कथं पूर्वान्यदिक्सेषु अपि यौषधो व्यधायि ? । तथा च तत्पाठः- (पृष्ठम् १७८)

“तएण नन्दमणिआसेह्ठी अणया गिन्हअलसमयसि वेठ्ठामूलमासमि अट्टममत्त परिणिण्हति परिणिण्हत्ता पोसह-
सालाए आच विहरति” इति । श्रीज्ञाताधमक्याया त्रयोदशाख्यने । भगवत्यामुदायनपाठो यथा- (पृष्ठम् ६१८)

“तएण से उदायणे राया अणयाकयाए खेणेव पोसहसाला पोसहिए एगे अवीए पक्खिअ पोसह पडिजागरमाणे
विहरति ।” इति ।

उच्यते-यद्यपि अत्र उभयत्र आलापकेषु पूर्वपदं नास्ति, तथापि अशीत्यधिकैकादशशत ११८० प्रमितवर्षे वर्तमाने श्रीविजयसिंहाचार्यकृताया श्रीश्रावकप्रतिक्रमणचूर्णौ नन्दमणिकारस्य अधिकारे पूर्वपदप्रकृतिमस्ति । तथाहि-

“पूर्वदिहयम्मि कम्मि, अट्टममत्त यणिण्हइ नंदो । पोसहसाल पविसइ, पोसहमावाय वइइ अ ॥” इति ॥ १ ॥

तथा उदायनमूपाधिकारेऽपि श्रीचत्तराख्यनवत्तो (पृष्ठम् ६१८) ‘पक्खिअ पोसह’मिति पाठेन पञ्चिकायां पूर्वश्रुतायां यौषधकरणं सूचितं, तथा च तत्पाठः-

“तृणं से वदायणे राया अणया कयाइ जेणेव पोसहसाला पोसहिण पगे अवीए पक्खिअ पोसह पडिजागरमाणे विहरति” इति । एवमेव श्रीसद्धाचारवृद्धौ श्रीधर्मकीर्त्युपाध्याया अपि निजगदुः । तथाहि—

‘कइआवि पक्खिअ पोसह निवो लेई, वीअमयसामी । रयणीए चरमजामे सुहलेसो इय विचिंतेइ’ । इति ।

तत समयोरपि नन्दोदायनयोः पर्वदिवसेषु एव पौषघकरणमागतम् । ननु—भवतु नाम पर्वदिवसेषु एव पौषघकरण, पर नन्दकृतपौषस्य अष्टमस्य दिनत्रयात्मकत्वाद्दिनत्रयस्य कथं पर्वदिनत्वं उच्यते ? रे शिष्य ! एतदालापकाभिप्रायं शृणु—पूर्वोक्तग्रन्थसम्मत्या ज्ञायते नन्दमणिकारेण ज्येष्ठमासे चतुर्दश्यपेक्षया पुरा द्वादशीत्रयोदशीरूपे दिन-द्वये उपवासद्वय चक्रे, तृतीयेचतुर्दशीदिने पर्वरूपे पौषघ जगृहे, अथवा द्वादश्या श्रीसुपाश्वजन्म, त्रयोदश्या श्रीसुपाश्व-दीक्षा, ततो द्वादशीत्रयोदशीदिनद्वयस्य ज्येष्ठमासे शुक्लपक्षे कल्याणकतिथित्वेन पर्वत्वं, चतुर्दशी तु पर्ववाऽस्ति, अतो दिन-त्रयमपि पर्वं भूत, पर्वणि तु दिनत्रयेऽपि पौषघकरण नन्दमणिकारस्य सङ्गतिमङ्गति एव । ननु—यस्माधिकैकादशशत ११०५ प्रमितवर्षे वर्तमानोपदेशगच्छीय—श्रीकृष्णचार्यसन्तानीयोपाध्यायश्रीयशोदेवकृताया श्रीनवपदप्रकरणवृत्तौ (पृष्ठम् ५४) नन्दमणिकारस्य कृतचतुर्दशीरजनीपौषघव्रतस्य तृपा प्ररूपिता, पौषघव्रत तिष्ठपि चतुर्दश्यामेव । तथाहि—“अन्यदा च त्रैलोक्यधानधवे भगवति सिन्धुधिपयमुदायनराजश्रावकस्य प्रजाजनार्थं गतवति नन्दमणिकारश्रावको ग्रीष्मचतुर्दश्या पौष-धिको बभूव, अस्तगते रवौ विहितः सायतनसन्ध्यावश्यकविधे धर्मध्यानरतस्य अस्य कस्याचित् वेलाया पिपासावेदना प्रातुरभूत्, ततस्त्रया वाप्यमानः चिन्तयामास इति वाक्येन नन्दमणिकारस्य कृतचतुर्दशीरजनीपौषघव्रतस्य तृपा प्ररूपिता”,

अमावस्या-पूर्णिमातिथिषु पर्युपणापर्वणि कस्याणकतिथिषु च सति सामर्थ्ये सत्यवकाशे पौषधः कार्यं शङ्कादिवत्, तदभावेऽपि न कर्त्तव्योऽपि शतक्राविषत्, परमेष्ठा अष्टम्यादितियः पौषधकर्त्तव्यताया सन्ति, न अन्या ।

ननु-यदि पर्वदिवसेषु एव पौषधकरण न अन्येषु, तदा नन्दमणिकारेण श्रीशताधर्मकथायां, सदायनमूपेन श्रीभगवत्-
ह्यां कथं पर्वान्यदिवसेषु अपि पौषधो ब्यधासि ? । तथा च तत्पाठः-(पृष्ठम् १७८)

“तृणं नंदमपिआरसेद्वी अप्पया गिम्हळरुसमथसि जेष्ठामूलमासमि अठ्ठमसत्त परिगिण्हत्ति परिगिण्हत्ता पोसद-
सालाप जाव विहरत्ति” इति । श्रीज्ञाताधर्मकथाया त्रयोदश्राध्ययने । भगवत्यामुदायनपाठो यथा—(पृष्ठम् ६१८)

“तएण से उदायणे राया अण्णयाक्याइ जेणेव पोसइसाला पोसहिण एणे अवीण्ड पक्खिअ पोसहं पडिजागरमाणे विहरति ।” इति ।

वृथ्यते-यद्यपि अत्र सभयत्र आलापकेषु पर्वपदं नास्ति, तथापि अशीत्यधिकैकादशशत ११८० प्रमितवर्षे वर्षमाने श्रीविजयसिंहाचार्यकृताया श्रीश्रावकप्रतिभ्रमणधूर्णौ नन्दमणिकारस्य अधिकारे पर्वपदप्रकृपितमस्ति । तथाहि-

“पद्मदिव्यम्नि कस्मिन्, अद्भुतमप्य पणिण्ण नन्दो । पोसहसाल पविसइ, पोसहमादाय वट्टइ अ ॥” इति ॥ १ ॥

तथा ज्ञेयानभूपाधिद्वारेऽपि श्रीतन्त्राध्ययनद्वयी (पृष्ठम् ६१८) 'पक्सिअं पोसह'मिति पाठेन पक्षिकायां पक्ष्यतापो पक्ष्यभरणं सूचितं, तथा च तस्याः—

“तृण से उदायणे राया अण्णया कयाइ जेणेव पोसहसाला पोसहिण एगे अवीए पक्खिअ पोसह पडिजागरमाणे विहरति” इति । एवमेव श्रीसद्वाचारवृत्तौ श्रीधर्मकीर्त्युपाध्याया अपि निजगणु । तथाहि—

‘कृद्वायि पाक्स्व पासह निया लइ, वायमयसामा । रग्याइ चरनजाग ३७८’ । तत उभयोरपि नन्दोवायनयो पर्वदिवसेषु एव पौषधकरणमागतम् । ननु—भवतु नाम पर्वदिवसेषु एव पौषधकरणं, पर नन्दकृतपौषधस्य अष्टमरूपस्य दिनत्रयात्मकत्वाद्दिनत्रयस्य कथं पर्वदिनत्वं उच्यते ? रे शिष्य ! एतदालापकाभिप्रायं शृणु—पूर्वोक्तग्रन्थसम्मत्या ज्ञायते नन्दमणिकारेण ज्येष्ठामूलमासे ज्येष्ठमासे चतुर्दश्यपेक्षया पुरा द्वादशीत्रयोदशीरूपे दिनत्रये उपवासद्वय चक्रे, तृतीयेचतुर्दशीदिने पर्वरूपे पौषध जगृहे, अथवा द्वादश्या श्रीसुपाश्वजन्म, त्रयोदश्या श्रीसुपाश्वर्च-दीक्षा, ततो द्वादशीत्रयोदशीदिनद्वयस्य ज्येष्ठमासे शुक्लपक्षे कल्याणकतिथित्वेन पर्वत्वं, चतुर्दशी तु पर्वयाऽस्ति, अतो दिनत्रयमपि पर्वं भूतं, पर्वणि तु दिनत्रयेऽपि पौषधकरणं नन्दमणिकारस्य सद्गतिमङ्गति एव । ननु—पञ्चाधिकैकादश्यात् ११०५ प्रमितवर्षे वर्तमानोपदेशगच्छीय—श्रीकृष्णचार्यसन्तानीयोपाध्यायश्रीयशोदेवकृताया श्रीनवपदप्रकरणवृत्तौ (पृष्ठम् ५४) नन्दमणिकारस्य कृतचतुर्दशीरजनीपौषधव्रतस्य तृपा प्ररूपिता, पौषधग्रतं तिष्ठदपि चतुर्दश्यामेव । तथाहि—“अन्यदा च त्रैलोक्यवान्धवे भगवति सिन्धुधिपयमुदायनराजश्रावकस्य प्रमाज्जनार्थं गतवति नन्दमणिकारश्रावको ग्रीष्मचतुर्दश्या पौष-धिको वभूव, अस्तगते रवौ विहितः सायतनसन्ध्यावश्यकविधेः धमध्यानरतस्य अस्य कस्याचित् घेलाया पिपासावेदना प्राबुरभूत्, ततस्तया वाध्यमानः चिन्तयामास इति वाक्येन नन्दमणिकारस्य कृतचतुर्दशीरजनीपौषधव्रतस्य तृपा प्ररूपिता”,

अमायस्या-पूर्णिमातिथिषु पर्युपणापर्वणि कन्याणकतिथिषु च सति सामर्थ्ये सत्यवकाशे पौषघः कार्यः शङ्खादिवत्, उद-
भायेऽपि न कर्षव्योऽपि शतक्रविवत्, परमेता अष्टम्यादितियः पौषघकर्तव्यताया सन्ति, न अन्या ।

ननु-यदि पर्वदिवसेषु एव पौषघकरणं न अन्येषु, तदा नन्दमणिकारेण श्रीज्ञाताधर्मकथाया, सदायनमूपेन श्रीभगव-
त्या कथ पर्वान्यदिवसेषु अपि पौषघो व्यधायि ? । तथा च तत्पाठः—(पृष्ठम् १७८)

“तएण नन्दमणिआरसेही अण्णया गिम्हकालसमयसि जेठ्ठामूलमासस्मि अट्टममत्त परिगिण्हति परिगिण्हिता पोसह-
सालाए जाव विहरति” इति । श्रीज्ञाताधर्मकथायां त्रयोदशाध्ययने । भगवत्यामुदायनपाठो यथा—(पृष्ठम् ६१८)

“तएण से उदायणे राया अण्णयाकयाइ जेणेव पोसहसाला पोसहिए एगे अवीए पक्खिअ पोसहं पडिजागरमाणे
विहरति ।” इति । ।

उच्यते-यद्यपि अत्र समयत्र आलापकेषु पर्वपद नास्ति, तथापि अशीत्यधिकैकादशशत ११८० प्रमितवर्षे वर्तमाने
श्रीविजयसिंहाचार्यकृताया श्रीआवकप्रतिक्रमणचूर्णे नन्दमणिकारस्य अधिकारे पर्वपदप्ररूपितमस्ति । तथाहि—

“पर्वदिहयस्मि कस्मि, अट्टममत्त पणिण्हइ नंदो । पोसहसाल पविसइ, पोसहमादाय वट्टइ अ ॥” इति ॥ १ ॥
तथा उदायनमूपाधिकारेऽपि श्रीउत्तराध्ययनचूर्णे (पृष्ठम् ६१८) ‘पक्खिअ पोसह’मिति पाठेन पक्षिकाणां पर्वश्रुतायां
पौषघकरणं सूचितं, तथा च तत्पाठः—

कारे, तथाहि—“आद्य निवर्तनं पञ्जवासह” इति, नियमश्च जघन्यतो मुहूर्तमानः, उत्कृष्टतोऽहोरात्रमानकाल इति, पौषघञ्च शास्त्रे त्रिधा व्याख्यातः, तथाहि—‘पढिपुञ्ज पोसह सम्म अणुपालेमाणे’ति, प्रतिपूर्णमहोरात्र यावन्तृतीयाङ्गे तृतीयाश्वासाधिकारे (पृष्ठम् २३७) अन्यत्रापि ग्रन्थे ‘पढिपुण्ण’पदव्याख्यानं अयमेवार्थो व्याख्यातोऽस्ति, ततोऽयमहोरात्रमान उत्कृष्टः पौषघः १, तथा—‘पोसहं बुहओ पक्ख एगरायं न हायए’ इत्यत्र रात्रिग्रहणं दिवाव्याकुलतया कर्तुमशक्नुवन् रात्रावपि पौषघं कुर्यादिति श्रीचत्तराव्ययनदृष्टौ व्याख्यानात् रात्रिपौषघोऽपि द्वितीय २, सर्वगच्छीयगीतार्थाचरणया साम्प्रत क्रियमाणो देवसिकपौषघस्तृतीयः ३, ननु—भवतु नाम सुबाहोरधिकारेऽपि पूर्वान्यदिवसेषु पौषघप्रतिपेधः, परं अभयकुमारेण पूर्वदिनानि विनापि पौषघत्रयं व्यधायि । तत्र का वार्त्ता ?, तथा च श्रीज्ञातासूत्रे (३० पत्रे) तत्पाठः—

“अत्थि णं मज्झ सोहम्मकप्पयासी पुव्वसगतिए देवे महिद्दीए जाव महासोक्खे, त सेय खल्लु मम पोसहसालाए पोसहि यस्स वमच्चारिस्स दम्मुक्कमणिसुवन्नस्स ववगयमालावन्नगविलेवणस्स निक्खित्तसत्थमुत्तलस्स एगस्स अबीयस्स दब्बस-
धारोवगयस्स अट्टममत्त परिणिहिता पुव्वसगतिय देवं मणसि करेमाणस्स विहरित्तए, तवे ण पुव्वसगतिए देवं मम चुल्ल-
मानयाए धारिणीए देवीए अयमेयारूवे अकालभेहेसु डोहल विणेहिति, एव सपेहेति सपेहिता जेणेव पोसहसाला तेणा-
मेव त्वागच्छति त्वागच्छिष्सा पोसहसाल पमज्जाति, पमज्जित्ता सच्चारपासवणभूमिं पढिलेहेइ पढिलेहिता दब्बसथारग
पढिलेहेइ पढिलेहिता दब्बसथारग वुरूहइ वुरूहिता अट्टममत्त परिणिहिता पोसहसालाए पोसहि ए वमयारी
जाव पुव्वसगतिय देव मणसि करेमाणे चिहुइ” इत्यत्र । उच्यते—अत्र ‘अट्टममत्त’ इति पाठात् अभयकुमारेणापि,

तस्मात् हेतोः पर्वणि एव तस्य पौषघव्रतस्य निष्ठा अपि परिपूर्णत्वं सममूत्, तथा च नन्दस्य पर्वणि एव पौषघग्रहणनिष्ठे समुपदिष्टे । अथवा सन्वेददोषावलीचूडहस्तौ तु श्रीखिनपालोपाध्यायाः ज्येष्ठपूर्णिमार्या पौषघव्रतनिष्ठस्य ग्राहुः (पत्रं ५८) तथाहि-“जेष्ठा=मूलसि मासंसी” इति, ज्येष्ठपूर्णिमार्या अष्टमे मके तृतीयदिवसे पर्वणि एव त्रिदैवसिके प्रतिमान्तरात्रौ कार्योत्सर्गवत् पौषघस्य संभवात्, कथं नन्दमणिकारदृष्टान्तेन पौषघस्य अपर्वानुष्ठानता ? इति, अत्र एकत्रनिष्ठाकाल-च-तुर्दस्याम् अन्यत्र तु पञ्चदश्यां, ततः कथं न विरोधः ? उच्यते-भवतु नाम चतुर्दशी वा पूर्णिमा वा निष्ठाकाले, पर समयत्राऽपि पर्वदिनत्वं तु वर्तते एव, अस्माकं न अत्र विचारः । ननु विपाकसूत्रे प्रथमाध्ययने (पृष्ठम् ९३) “तते ण से सुवाहुकुमारं अन्नया कयाइ चान्हसहुमुदिठ्ठुण्णमासिणीसु खेणेव पोसहसाला तेणेव उवागच्छति, उवागच्छिता पोसहसाल पमज्जति, पमज्जिता उवागपासवणमूर्मिं पढिलेहति, पढिलेहिता दग्गसंथारगं सयरति, संथरित्ता दग्गसंथार दुरुहइ, दुरुहिता अट्ठमत्त पगिण्हइ, पगिण्हिता पोसहसालाप पोसहिते अट्ठममत्तिप पोसहं पढिज्जागरमाणे विहरति” इति ॥ सुवाहुकुमारस्य अष्टमः प्रतियादितः तत्र किं समाधानं ? उच्यते-श्रूयतां नन्दमणिकारोदायनवत् सुवाहोरपि अष्टमस्य संभवात् न दोषः, सुवाहुः अन्यदा कस्मिंश्चित् काले अष्टमेन उपवासत्रयेण युतः सन् चतुर्दशी-अष्टमी-उद्दिष्टा पौर्णमासी-रूपपर्वदिवसेषु पौषघव्रतं अकार्षीत् । पर्वदिनतः प्रागुपवासद्वयं कृतं, चतुर्दश्यादिपर्वदिने तु पौषघव्रतं, न तु चतुर्दश्यादिपर्वदिन आदित कृत्वा एकदिनकृतं पौषघं दिनत्रयोऽपि अनुवर्त्तयति, सर्वगच्छीयगीतार्यानां अनभिमतत्वात्, यतः-पौषघस्तु सामायि-काऽवियुतः सामायिककालस्तु उत्कृष्टतोऽपि अष्टप्राहरिकः.. यत्कृतं-जीष्ठीचन्द्रमसिभिः प्रतिश्रमणसूत्रद्वयौ सामायिकादि-

प्रतिष्ठाभितः तद्धिने तस्याः दिनत्रय अमकार्थत्वात् अष्टमोऽभूत् । ३ ननु-भयतु नाम श्रीअभयकुमारस्य सावद्ययोगप्रवृ-
 त्तत्वेन अष्टमे पौषघव्रतत्वाभावः, पर श्रीविजयेन राक्षा सप्तदिवसानि यावत् पौषघः पालित श्रूयते, तत्र किं कर्तव्य ? , तद-
 धिकारः श्रीघसुदेयद्विष्टौ एकोनविंशतिलम्बे (पत्र ३१६) यथा “घृत्येण भणियं-माहणेण आइठो पोयणादिवस्स अस-
 णिघाओ, न सिरिविअयस्स रण्णो, त सेय णे सत्तरस अण्ण राय ठवेठ ति, ततो निमित्तिणा भणिय, ‘साहु भो महामती !
 सि, एयं कायव, रण्णो जीवियपरिवक्खणनिमित्त अहमवि आगओ, नियमजुत्तो राया नित्यरिहिति सवसग्ग, निमित्तिव-
 यण च परिगहेज्जण राया जिगायतणमागतो सचरोहो, मतीहि वि से वेसमणपडिमा पगइसमग्गेहिं अहिसिच्चा सेविज्जए
 रामोवयारेण, सिरिविज्जयो वि दब्भसथारोवगतो सत्तरत्त परिचचारभपरिगहो वमयारी सविग्गो पोसह पालेइ, सत्तमे
 य दिवसे समततो मेहा पात्तम्भूया सलिलभारग(रु)या पवणवेगपवित्थरमाणा विज्जुज्जोइयपासा भयजणणनिट्ठुरगजियड-
 सणा, ततो मज्झण्हकाले महयासहेण पासाद वेसमणपडिम च चुण्णयती इदासणी पडिया, राया अभिनदिओ पगतीहि
 ‘नमो अरिहताणं’ ति निगतो पोसहसालाओ सि, “विट्ठो य तुट्ठेण परियणेण” इति । अत्र उच्यते-श्रीविजयेन सप्ताह पौषघो
 गृहीतः, स च इहलोकार्थं विद्युत्पातलक्ष्णोपद्रवटालनबुद्ध्या प्रवृत्तत्वात् पर न मोक्षार्थं, तत्राऽपि न स पौषघो व्रतरूप
 सोच्चारः तस्य, यतस्तेन मध्याह्ने एव विद्युत्पातानन्तर ‘नमोऽर्हभूम्यः’ इत्युक्त्या पौषघ पारयित्वा तदैव पौषघागाराश्रिग-
 मनं व्यधायि, पौषघपारणविधेस्तु भिक्षत्वात्, अहोरात्रावसाने च पौषघपारणसमणयत्वाच्च न व्रतरूपः पौषघः, तेन सप्ताह,
 पौषघविधानेनाऽपि न दूषणावकाशः ॥ ४ ॥

'अष्टमभक्त' अष्टमभक्तसम्बन्धवाच्यम् सपवासत्रयमेव व्यधायि, न पौषधव्रतत्रयम्, कुतः ? , पौषधव्रते तु "तस्मिन्कए पढइ पोत्यय वा वापइ, धम्मज्झाण वा श्रीआयइ, जहा एए साधुगुणा अह मदभगो न सम्मत्यो धारेच एवमाइ विभासेति ।" श्रीआवश्यकचूर्णिपाठात् (पृष्ठम् ३०४) धर्मस्थान व्यातन्यम् । अनेन तु अकालमेघधृष्टाशारूपसावद्यव्यापाराचितनेन आर्चध्यान व्यातम् । ततो नैदं व्रतरूपपौषधव्रतं, तदङ्गीकारे तु श्रीज्ञाताया पोदशाध्ययने (पत्र २१४) "तते ण से पव-
 मनाने राया कञ्चुल्लारयस्स अतिए एयमहु सोखा निसम्म दोषईए देवीए रुवे य मुच्छिण्ण दोवईए अज्जोवयझे जेणेव 'पोसइसाला तेणेव सवागच्छई सवागच्छसा पोसइसाल जाव पुवसगइअ देवं" इत्यादिपाठात् पद्मनाभकृतपौषधस्यापि पौषध व्रतत्वापत्तिः, सा च न कस्यापि इष्टा, जिनधर्मवासनाया अपि तस्मिन् अभावात् । एव ठाणावृत्तौ - "समयस्मि तओ कण्हो, पोसइसालए अहुम भचं । हरिणेगेमेसिदेवं, मणस्मि काचं पणिण्हेइ ॥ १ ॥ उम्मुक्कमणिसुवण्णो, ववगयमाला विलेवणो तत्थ । तणसंथारनिसण्णो, चिट्ठइ जा अहुम पुण्ण ॥ २ ॥" इति वाक्यात् श्रीकृष्णस्य पौषधशब्दवाचकत्वमष्टम मात्रैव दर्शितम्, अपि वा सो जनानामेव प्रत्याख्यानमन्तरेणाऽपि तृतीयदिने अष्टम स्यादेव, यत्तुक्त - श्रीहरिमद्रसूरिभिः श्रीआवश्य-
 कचूर्णपाठात् (पत्र २२२) ; तथाहि - "तत्थ सामी पोसवहुलपाहिचए इमं एयाणुरुव्व अभिगह अमिणिण्हुइ चवविह दवओ १ खिचओ २ कालओ ३ भावओ ४ दवओ कुम्मासे सुप्पकोणेण, खिचओ पल्लय विक्खमइत्ता, कालओ नियत्तेसु भिक्खा-
 यरेसु, भावओ जहा रायधुया दासत्तण पत्ता, नियहवत्ता, मुंखियसिरा, रोयमानी, अहुमभत्तिया एव कप्पति सेस न कप्पति" अत्र चन्दनया न स्वयं अष्टमप्रत्याख्यानं कृतं, १ नाऽपि कस्याऽपि समीपे प्रत्याख्यातं, २ किन्तु यद्दिने भगवान्

सूत्रकृताश्चूँ 'तद्विष्टा'शब्दव्याख्याने कल्याणकदिवसेषु पौषधो दर्शित ॥ ३ ॥ सर्वगच्छीयगीतार्थाचरणया च उप-
धानतपोवहने पौषधग्रहण लिखितम् ॥ ४ ॥ एवमेतैः सूत्रवृत्त्याद्यश्वरैः इमामि पूर्वोक्तयुक्तिभिः अनेन च गुरुसम्प्रदायेन
पौषधग्रहणनिरूपण लिखितम् । पुनर्यज्ञगवयुक्तं तत्प्रमाणमिति ॥

॥ इति पर्वदिने एव पौषधाचरणाधिकारः ॥ २ ॥

ननु-श्रीमहावीरदेवस्य कैश्चित् कल्याणकपञ्चकमेव प्रोच्यते, श्रीखरतरगच्छे तु कल्याणकपट्क, तत्र किं सिद्धान्तादिसा-
ध्यम् ? उच्यते—सर्वत्र-सूत्र-चूर्णि-वृत्तिस्वपरगच्छीयप्रकरणादौ कल्याणकपट्कस्य एव प्ररूपणात् कल्याणकपट्कमेव ।

यत्तुक्तं-श्रीआचाराङ्गद्वितीयश्रुतस्कन्धे भायनाऽध्ययने—(पत्र ३८७) तथाहि—

‘तेण कालेण तेण समएण समणे भगव महावीरे पचहत्थुचरे यावि होत्था, तंअहा-हत्थुत्तराहिं चुए चइत्ता गब्भ वक्कंते
१ हत्थुत्तराहिं गब्भाओ गब्भ साहरिए २ हत्थुत्तराहिं जाए ३ हत्थुत्तराहिं मुढे भविस्सा अगाराओ अणगारियं पघइए
४ हत्थुत्तराहिं कसिणे पडिपुण्णे निषाघाए निरावरणे अणते अणुत्तरे केवलवरनाणदसणे समुप्पण्णे ५ साइणा भगव
परीनिबुद्धे ० ६ ।’ इति सूत्रम् । तद्वृत्तिरियम्—‘तेण कालेण’मित्यादि ‘तेन कालेने’ति तु ‘पमसुपमादिना ‘तेन सम-
येन’इति विवक्षितेन विशिष्टेन कालेन सता सत्पत्त्यादिकमभूदिति सम्बन्धः । तत्र “पचहत्थुत्तरे आऽवि होत्था” इत्येवमा-
दिना “आरोमारोग पसूया” इत्येवमन्तेन ग्रन्थेन भगवतो श्रीवर्द्धमानस्वामिनो विमानच्यवन ब्राह्मणीगर्भाधानम् १ तत-
श्चाक्रदेशात् त्रिशलागर्भसंहरण २ मुत्पत्ति ३ आभिहिता , ‘तत्थ पचहत्थुत्तरे होत्थ’त्ति, हस्त उत्तरो यासामुत्तरफाल्गु-

ननु-यदि पर्वदिवस १ कल्याणक २ पर्युषणापर्व ३ तिथिर्विना पौषघग्रहणं निषेधश्चक्रे । तर्हि उपधानतपोवाहनमन्ये
किमिति पौषघग्रहणं सदा कार्यते ! सध्यते-तत्र यद्यपि महानिशीयावौ उपधाने सदा पौषघग्रहण नोक्तं, तथापि सर्वगी-
तार्थः सर्वगच्छीयगीतार्थसम्मततया सर्वेष्वपि सुविहितगच्छेषु नियततया स्वस्वोपधानदिनप्रमाणविधितया स्वस्वतपो-
योगविधिप्रकरणेषु निषेधं दृश्यते, तथैव च तप्तच्छीयोपासकं क्रियते च । तथाहि-श्रावकश्राविकाणां तु एकस्मिन्नुप-
धानेऽगूढेऽपि गुर्वाज्ञया अनुज्ञानन्वी विधीयमाना दृश्यते, परमेतैरहोरात्रपौषघदिनानि पञ्चादपि शीघ्र सविशेष पूरणी-
यानि, इति श्रीचन्द्रगच्छीय-श्रीअजितसूरयः त्रिसप्तत्यधिकद्वादशशत १२७३ वर्षकृते योगविधिप्रकरणे प्रोचुः । १ ।
पुनरपि पौषघग्रहणपुरस्सरं उपधानतपो विधेयमिति उपधानविधिरुच्यते, इति श्रीअभयदेवसूरिशिष्यपरमानन्दसूरिकृत-
सामाचारीग्रन्थे । २ । तथाहि “पौषघक्रिया तु यद्यपि महानिशीये साक्षाभोक्ता तथापि यथा साधोयोगेषु अतिशायि क्रियावत्त्व
। ३ । एव श्रीबृहद्रच्छीयसामाचार्याम् । ४ । श्रीमानदेवसूरिकृते कुलके । ५ । श्रीखरतरगच्छीय-श्रीजिनपतिसूरिकृतद्वाद-
शकुलकवृत्तौ । ६ । श्रीजिनप्रमसूरिकृतविधिप्रपायाम् । ७ । अन्येष्वपि सामाचारीग्रन्थेषु, आचरणया उपधाने पौषघग्रहण
प्रमाणीकृतमस्ति, अत्राऽय मावार्थः,-श्रीस्थानाङ्ग १ सूत्रकृताङ्ग २ श्रीचत्तराध्ययनलघुबृहद्भूति ३ योगशास्त्रभूति ४ श्री
औपपातिकवृत्ति ५ ठाणावृत्ति ६ प्रमुलप्रग्रन्थेषु पर्वदिवसेषु पौषघ प्रतिपादितः ॥ १ ॥ तथा-भावश्यकवृत्ति १ भावकप्र-
श्रुतिवृत्ति २ पञ्चाशकवृत्तिवृत्ति ३ प्रमुलप्रग्रन्थेषु पर्वान्यदिवसेषु पौषघनियेचः प्रत्यपादि ॥ २ ॥ तथा श्रीलाङ्गचार्यकृत-

ननु—अत्र पूर्वलिखितालापकेषु कापि स्थानपटुमुक्त, कापि च यस्तु पटु, पर कापि च्यवनगर्भापहारादीना नामग्राह्य कल्याणकशब्दाभिधेयत्व स्पष्टमुद्दिष्टमस्ति १, उच्यते—अनेकशः तत्प्रतिपादनात्, यत्तु—श्रीचन्द्रकुलाम्बरतरणि—श्रीश्री-लम्बद्रसूरिः तच्छिष्यशक्रम्भरीयनृपप्रतिबोधकश्रीधर्मघोषसूरिः—तच्छिष्यः श्रीयशोभद्रसूरि तच्छिष्यः श्रीदेवसेनगणिः तच्छिष्य श्रीपृथ्वीचन्द्रसूरि तद्विरचिते श्रीपर्युषणाकल्याच्यननिरुके श्रीविक्रमासत्त्वगुणेन्दुवर्षे १३२५ निमित्ते श्रीविनयेन्दुसूरयोऽप्य-कापेक्ष” इति ॥ १ ॥ पुनरपि श्रीपर्युषणाकल्याच्यननिरुके श्रीविक्रमासत्त्वगुणेन्दुवर्षे १३२५ निमित्ते श्रीविनयेन्दुसूरयोऽप्य-वोचन् । तथाहि—“तेण कालेण” इति तस्मिन् काले यः पूर्वतीर्थङ्करे श्रीवीरस्य च्यवनादिहेतुज्ञात कथितश्च, यस्मिन् समये तीर्थङ्करच्यवनं स एव समय उच्यते, समय—कालनिर्द्धारणार्थं, यतः—कालो वर्णोऽपि, तथा “हस्त उत्तरो यासा ता हस्तोचरा उत्तराफाल्गुन्यः, बहुवचन बहुकल्याणकापेक्ष, तस्या हि विमोक्ष्यवनम् १, गर्भाहर्मसङ्क्रान्ति” २, जन्म ३, व्रत ४, केवल ५, चाऽभवत्, निर्वृतिस्तु स्वातौ ६, ॥ २ ॥ एव श्रीजिनप्रभसूरयोऽपि सन्वेदहविषौपच्या कल्याणक-शब्द प्रोक्तु (पत्र २), तथाहि—

“पञ्चसु च्यवन १ गर्भापहार २ जन्म ३ वीक्षा ४ ज्ञान ५ कल्याणकेषु हस्तोचरा यस्य स तथा, च्यवनादीनि पञ्च उत्तर-फाल्गुनिषु जातानि, निर्वाणस्य स्वातौ समृतत्वविति भावः” ॥ ३ ॥ एव श्रीसङ्क्षुपट्टकबृहद्भुक्तौ (पत्र ५९६) चैत्र कूटीयप्र-शस्तिस्तत्काल्यन्यास्यानाधसरे । तथाहि—“क्षुद्राणा लिङ्गिना आचीर्णानि सिद्धान्तोक्तमपि श्रीमहावीरस्य पष्ठ गर्भापहारक-स्याणक लज्जनीयत्वात् न कर्त्तव्यमित्यादिका आचरणा” ॥ ४ ॥ पुनरेतत्सम्प्रतिप्रतिपादिकं गुणचन्द्रकृतप्राकृतवीरचरित्रम्

नीता ता हस्तोत्तराः ताम्र पञ्चसु स्थानेषु गर्भाधान १ सहरण २ जन्म ३ दीक्षा ४ ज्ञानोत्पत्ति ५ रूपेषु सद्युक्ता , अतः पञ्च-
हस्तोत्तरो भगवानभूदिति ॥ १ ॥

एष-श्रीस्थानाङ्गसूत्रवृत्तौ पञ्चमस्थानप्रथमोद्देशकेऽपि (पत्र ३०७), तथाहि-“समणे भगव महावीरे पञ्चहस्त्यु-
त्तरे होत्या, त ज्वा-हस्त्युत्तराहिं सुप चइत्ता गर्भं वक्कते १ हस्त्युत्तराहिं गर्भमाओ गन्म साहरिए २ हस्त्युत्तराहिं जाए ३
हस्त्युत्तराहिं मुंढे भविष्सा अगाराओ अणगारिअं पवइए ४ हस्त्युत्तराहिं अणते अणुत्तरे जाव केवलवरणाणदसणे समु-
प्पन्ने । ५ । साइणा भगवं परिनिबुद्धे । ६ ।” वृत्तिर्यया-“समणे”इत्यादि, हस्तोपलक्षिता उत्तरा हस्तोत्तरा, हस्तो वा
उत्तरो यासां ता हस्तोत्तराः-उत्तराफाल्गुन्यः, पञ्चसु ध्यवनगर्भापहरणादिषु हस्तोत्तरा यस्य स तथा ‘गर्भात्’, गर्भस्यानात्,
गर्भन्ति गर्भे-गर्भस्यानान्तरे, संवतो-नीताः, निर्वृत्तस्तु स्वातिनक्षत्रे कार्ष्णिकमावास्यापामिति ॥ २ ॥

इत्यनेव दक्षाश्रुतस्त्वध्वचूर्णावपि अष्टमाध्ययने कल्याणकपट्टमेवाभाणि । तथाहि-

“तेण कालेण तेण समएण जो भगवता उतमसामिणा सेसतित्थकरेहि य भगवओ धम्ममाणसामिणो चवणादीण छण्ह
वट्ठूण कालो णाओ दिट्ठो वागरिओ अ ।”

“तेण कालेण तेण समएण”ति कालान्तर्गतः समयः, समयादिष्व कालः सामण्यकालो एव विसेसकालो, समयो
इत्यस्व उत्तराओ जाओ हस्त्युत्तराओ गगणं च पटुञ्च हस्त्युत्तरो आसिं तातो हस्त्युत्तराओ वत्तरफल्गुनीओ ण्डी अहोर-
वत्स रत्तीए पुवरत्तावरत्तसि” ॥ ३ ॥

ननु-अत्र पूर्वलिखितापकेषु क्वापि स्यानपद्रुमुक्तं, क्वापि च वस्तु पद्रु, पर क्वापि व्यवनगर्भापहारादीना नामग्राह्य-
फल्याणकशब्दाभिधेयत्वं स्पष्टमुद्दिष्टमस्ति १, उच्यते-अनेकशः तत्प्रतिपादनात्, यदुक्तं-श्रीचन्द्रकुलाम्बरतरणि-श्रीशी-
लभद्रसूरिः तच्छिष्यशाकम्भरीयनृप्रतिबोधकश्रीधर्मबोधपसूरिः-तच्छिष्यः श्रीयशोभद्रसूरिः श्रीदेवसेनगणि-
तच्छिष्यः श्रीपृथ्वीचन्द्रसूरिः तद्विरचिते श्रीपर्युषणाकल्याध्ययननिरुक्ते श्रीधिरमासत्त्वगुणेन्दुवर्षे १३२५ निर्मिते श्रीविनयेन्दुसुरयोऽप्य-
कापेक्ष” इति ॥ १ ॥ पुनरपि श्रीपर्युषणाकल्याध्ययननिरुक्ते श्रीधिरमासत्त्वगुणेन्दुवर्षे १३२५ निर्मिते श्रीविनयेन्दुसुरयोऽप्य-
वोधनम् । तथाहि-“तेन कालेण” इति तस्मिन् काले यः पूर्वतीर्थङ्करैः श्रीवीरस्य व्यवनाविहेतुज्ञात कथितश्च, यस्मिन्
समये तीर्थङ्करव्यवन स एव समय उच्यते, समयः-कालनिर्धारणार्थः, यतः-कालो वर्णोऽपि, तथा “हस्त उत्तरो यासा
ता हस्तोत्तरा उत्तराफाल्गुन्यः, बहुवचन बहुकल्याणकापेक्ष, तस्या हि विमोक्ष्यवनम् १, गर्मान्नर्मसङ्क्रान्ति” २, जन्म
१, व्रत ४, केवल ५, चाऽभवत्, निर्धृतिस्तु स्वातौ ६, ॥ २ ॥ एव श्रीजिनप्रमसूरयोऽपि सन्देहविर्पापव्या कल्याणक-
ग्रन्थ प्रोचुः (पत्र २), तथाहि-

शब्द प्रोचुः (पत्र २), तथाहि-

‘पञ्चसु स्वयन १ गर्भापहार २ जन्म ३ दीक्षा ४ ज्ञान ५ कल्याणकेषु हस्तोत्तरा यस्य स तथा, ज्ययनादीनि पञ्च उत्तर-
फलानि युजातानि, निर्वाणस्य स्वातौ समूतत्वादिति भावः” ॥ ३ ॥ एव श्रीसङ्ख्यपट्टकबृहद्भूतौ (पत्र ५९६) चैत्र कुटीयप्र-
शस्तिसत्ककाव्यव्याख्यानवसरे । तथाहि—“क्षुद्राणां लिङ्गिना आचीर्णानि सिद्धान्तोक्तमपि श्रीमहावीरस्य पठ गर्भापहारक-
ल्याणकं लज्जनीयत्वात् न कर्त्तव्यमित्यादिका आचरणा” ॥ ४ ॥ पुनरेतत्सम्मतिप्रतिपादिकं गुणचन्द्रक्रतुमाकृतधीरघरित्रम्

નીના તા હસ્તોચરાઃ તાઽથ પથ્થસુ સ્થાનેષુ ગર્ભાધાન ૧ સહરણ ૨ જન્મ ૩ વીક્ષા ૪ જ્ઞાનોત્પત્તિ ૫ રૂપેષુ સવૃત્તાઃ, અતઃ પથ્થ-
હસ્તોચરો ભગવાનમ્વદિતિ ॥ ૧ ॥

एवं-श्रीस्थानाङ्गसूत्रदृष्टौ पथमस्थानप्रथमोद्देशकेऽपि (पत्र ३०७), तथाहि-“समणे भगव महावीरे पथहत्यु-
चरे होत्या, त जहा-हत्युचराहिं क्षुप चइचा गर्भं वकते १ हत्युचराहिं गन्माओ गर्भ साहरिए २ हत्युचराहिं जाए ३
हत्युचराहिं मुंढे भविचा अगाराओ अणगारिअ पवइए ४ हत्युचराहिं अणते अणुचरे जाव केवलवरनाणदसणे समु-
प्पन्ने । ५ । साइणा भगव परिनिबुद्धे । ६ ।” वृत्तिर्यया-“समणे”इत्यादि, हस्तोपलक्षिता उत्तरा हस्तोचरा, हस्तो वा
उचरो यासा ता हस्तोचराः-उत्तराफाल्गुन्या, पथ्सु व्यवनगर्भापहरणादिषु हस्तोचरा यस्य स तथा ‘गर्भात्’, गर्भस्यानात्,
गर्भ’न्ति गर्भे-गर्भस्थानान्तरे, सइतो=नीता, निर्वृचस्तु स्वातिनक्षत्रे कार्तिकामावास्यायामिति ॥ २ ॥

इत्यमेव दद्याश्चुतस्कन्धचूर्णावपि अष्टमाध्ययने कल्याणकषट्कमेवामाणि । तथाहि-

“तेण કાળેણ તેણં સમણ જો ભગવતા ઉસમસામિણા સેસતિત્યંકરેહિ ચ ભગવઓ વંદમાણસામિણો વચણાદીણ છળંહ
વત્થૂણ કાળો જાઓ વિઢો વાગરિઓ અ ।”

“તેણ કાળેણ તેણ સમણ”તિ કાલાન્તર્ગત સમયઃ, સમયાદિશ્ચ કાલઃ સામણકાલઓ एस विसेसकालो, समयो
इत्यस्य उत्तराओ जावो हत्युचराओ गगणं च पडुच्च हत्युचरो जासिं तावो हत्युचराओ उत्तरफल्गुणीओ छडी अहोर-
वत्स रचीए पुवरसायरत्तसि” ॥ ३ ॥

ननु-अत्र पूर्वलिखितापकेषु क्वापि स्थानपटूमुक्, क्वापि च वस्तु पटू, पर क्वापि च्यवनगर्भापहारादीना नामग्राह्य कल्याणकशाब्दाभिधेयत्वं स्पष्टमुद्दिष्टमस्ति !, उच्यते-अनेकशः तत्प्रतिपादनात्, यत्तुक्त-श्रीचन्द्रकुलाम्बरतरणि-श्रीशी-उभद्रसूरिः तच्छिष्यशकम्भरीयनृप्रतिबोधकश्रीधर्मघोषसूरिः-तच्छिष्यः श्रीयशोभद्रसूरिः तच्छिष्यः श्रीदेवसेनगणिः तच्छिष्यः श्रीपृथ्वीचन्द्रसूरिः तद्विरचिते श्रीपर्युषणाकल्याच्यननिरुके श्रीविक्रमात्तत्त्वगुणेन्दुवर्षे १३२५ निर्मिते श्रीविनयेन्दुसूरयोऽप्य-कोपेक्ष" इति ॥ १ ॥ पुनरपि श्रीपर्युषणाकल्याच्यननिरुके श्रीवीरस्य च्यवनादिहेतुज्ञात कथितश्च, यस्मिन् घोचन् । तथाहि-"तेण कालेण" इति तस्मिन् काले य पूर्वतीर्थङ्करः श्रीवीरस्य च्यवनादिहेतुज्ञात कथितश्च, यस्मिन् समये तीर्थङ्करच्यवन स एव समय उच्यते, समयः-कालनिर्धारणार्थः, यत -कालो वर्णोऽपि, तथा "हस्त उत्तरो यासा ता हस्तोत्तरा उत्तराफागुन्यः, बहुवचन बहुकल्याणकोपेक्ष, तस्या हि विमोक्ष्यवनम् १, गर्भाद्गर्भसङ्क्रान्तिः २, जन्म ३, व्रत ४, केवल ५, चाऽभवत्, निर्घृतिस्तु स्वातौ ६, ॥ २ ॥ एव श्रीजिनप्रभसूरयोऽपि सन्देहविर्योपध्या कल्याणक-शब्द प्रोचुः (पत्र २), तथाहि-

शब्द प्रोचुः (पत्र २), तथाहि-

“पञ्चसु द्यवन् १ गर्भापहार २ जन्म ३ दीक्षा ४ ज्ञान ५ कल्याणकेषु हस्तोत्तरा यस्य स तथा, द्यवनादीनि पञ्च उत्तर-
फाल्गुनिषु जातानि, निर्वाणस्य स्वातौ संभूतत्वादिति भावः” ॥ ३ ॥ एव श्रीसङ्गपट्टकवृहद्भूतौ (पत्र ५९६) चैत्र कूटीयप्र-
शस्तिसत्कक्रान्वय्याख्यानावसरे । तथाहि-“क्षुद्राणां लिङ्गिना आधीर्णानि सिद्धान्तोक्तमपि श्रीमहावीरस्य पष्ठ गर्भापहारक
ल्याणक लज्जनीयत्वात् न कर्त्तव्यमित्यादिका आचरणा ” ॥ ४ ॥ पुनरेतत्सम्मतिप्रतिपादिक गुणचन्द्रकृतप्राकृतवीरचरित्रम्

नीना ता हस्त्रोत्तराः ताश्च पञ्चसु स्थानेषु गर्भाधान १ सहरण २ जन्म ३ दीक्षा ४ ज्ञानोत्पत्ति ५ रूपेषु सवृत्ता, अतः पञ्च-
हस्त्रोत्तरो भगवानभूदिति ॥ १ ॥

एव-श्रीस्थानाङ्गसूत्रवृत्तौ पञ्चमस्थानप्रथमोद्देशकेऽपि (पत्र ३०७), तथाहि-“समणे भगव महावीरे पञ्चहस्त्यु-
त्तरे होत्या, त अहा-हस्त्युत्तराहिं सुप चइत्ता गम्भ वकते १ हस्त्युत्तराहिं गम्भाओ गम्भ साहरिए २ हस्त्युत्तराहिं जाप ३
हस्त्युत्तराहिं मुढे भविता अगाराओ अणगारिअ पणइप ४ हस्त्युत्तराहिं अणते अणुत्तरे जाव केवलवरनाणदसणे समु-
प्पमे । ५ । साइणा भगव परिनिबुढे । ६ ।” वृत्तिर्यथा-“समणे”इत्यादि, हस्त्रोत्तराह्वा उत्तरा हस्त्रोत्तरा, हस्त्रो वा
उत्तरो वासां ता हस्त्रोत्तराः-उत्तराफाल्गुन्या, पञ्चसु व्यवनगर्भपहरणादिषु हस्त्रोत्तरा यस्य स तथा ‘गर्भात्, गर्भस्यानात्,
गर्भ’न्ति गर्भेऽगर्भस्थानान्तरे, संवृत्तो-नीतः, निर्वृत्तस्तु स्वातिनक्षत्रे कर्त्तविकामावास्यायामिति ॥ २ ॥

इत्यमेव दशाश्रुतस्कन्धवर्णनाविपि अष्टमाध्ययने कल्याणकथद्वैमेवामाणि । तथाहि-

“तेण कालेण तेण समएण ओ भगवता वसभसामिणा सेसतिथ्यकरेहि य भगवओ वद्धमाणसामिणो ववणादीण छण्हं
वत्थूण कालो णाओ दिट्ठो वागरिओ अ ।”

“तेण कालेण तेण समएण”ति कालान्तर्गतः समयः, समयोदिव्य कालः सामण्यकालो एस विसेसकालो, समयो
हत्वस्व उत्तराओ जाओ हस्त्युत्तराओ गगणं च पडुअ हस्त्युत्तरो जासिं तावो हस्त्युत्तराओ वत्तरफण्णीओ छट्ठी अहोर-
त्तस्स रत्तीए पुअरत्तावत्तसि” ॥ ३ ॥

ननु-अत्र पूर्वलिखितालापकेषु कापि स्थानपट्टमुक्तं, कापि च वस्तु पट्टं, परं कापि व्यवनगर्भापहारादीनां नामग्राह-
 स्थाणकशब्दाभिधेयत्वं स्पष्टमुद्दिष्टमस्ति १, उच्यते-अनेकशः तत्प्रतिपादनात्, यदुक्तं-श्रीचन्द्रकुलाम्बरतरणि-श्रीशी-
 लभद्रसूरिः तच्छिष्यशाकम्भरीयनृप्रतिबोधकश्रीधर्मधोपसूरिः-तच्छिष्यः श्रीयथोभद्रसूरिः तच्छिष्यः श्रीदेवसेनगणिः
 तच्छिष्यः श्रीपृथ्वीचन्द्रसूरिः तद्विरचिते श्रीपर्युषणाकल्याणकल्पदिप्पनके । तथाहि-“हस्त उत्तरो यासां ताः, बहुवचनं बहुकल्याण-
 कापेक्ष” इति ॥ १ ॥ पुनरपि श्रीपर्युषणाकल्याण्यननिरुक्ते श्रीविक्रमात्तत्त्वगुणेन्दुवर्षे १३२५ निर्मिते श्रीविनयेन्दुसूरयोऽप्य-
 वोचन् । तथाहि-“तेन कालेण” इति तस्मिन् काले यः पूर्वतीर्थङ्करैः श्रीवीरस्य व्यवनादिहेतुर्ज्ञातः कथितश्च, यस्मिन्
 समये तीर्थङ्करव्यवनं स एव समय उच्यते, समय-कालनिर्द्धारणार्थं, यतः-कालो वर्णोऽपि, तथा “हस्त उत्तरो यासां
 ता हस्तोत्तरा उत्तराफाल्गुन्यः, बहुवचनं बहुकल्याणकापेक्ष, तस्या हि विमोक्षव्यवनम् १, गर्भाद्गर्भसङ्क्रान्ति २, जन्म
 ३, व्रत ४, केवलं ५, चाऽभवत्, निर्धृतिस्तु स्वातो ६, ॥ २ ॥ एव श्रीजिनप्रभसूरयोऽपि सन्देहविपौपथ्या कल्याणक-
 शब्दं प्रोचुः (पत्र २), तथाहि-

“पञ्चसु व्यवन १ गर्भापहार २ जन्म ३ दीक्षा ४ ज्ञान ५ कल्याणकेषु हस्तोत्तरा यस्य स तथा, व्यवनादीनि पञ्च उत्तर-
 फाल्गुनिषु जातानि, निर्वाणस्य स्वातोऽसमभूतत्वादिति भावः” ॥ ३ ॥ एव श्रीसङ्ख्यपट्टकबृहद्भूतौ (पत्र ५९६) चैत्र कूटीयप्र-
 शस्तिसत्त्वकाव्यन्यास्यानावसरे । तथाहि-“क्षुद्राणां लिङ्गिना आचीर्णानि सिद्धान्तोक्तमपि श्रीमहावीरस्य पष्ठ गर्भापहारक
 स्थाणकं लज्जनीयत्वात् न कर्त्तव्यमित्यादिका आचरणा” ॥ ४ ॥ पुनरेतत्सम्मतिप्रतिपादिकं गुणचन्द्रकृतमाकृतवीरचरित्रम्

॥ ५ ॥ प्रवचनसरोद्वार ॥ ६ ॥ श्रीभावश्यकसूत्रपुक्ति ॥ ७ ॥ प्रमुखग्रन्था बहव सन्ति, तदर्थिना ते पिंडोऽनीयाः । अथ च श्रीपञ्चाशकसूत्रे श्रीहरिमद्रसूरिकृते (पत्र १५८) “इय ते दिणा पसत्या” इत्यादिगायात्रिके श्रीमहावीरस्य कल्याणकपञ्चकमेयोक्तम्, श्रीअभयदेवसूरिणाऽपि तत्तथैव व्याख्यातम्, न तु नाऽस्तीति निषेधपर उच्यते, तदभिप्राय तु त एव बहुश्रुता वा जानन्ति ।

अत्र प्रवादीत् कोऽपि प्रतिवादी-अनु ध्यवनादीना वतुर्णा कल्याणकत्व भवतु, पर गर्भोपहारस्य नेति । मैत्रम्—यत, उक्तपूर्ववक्ष्यमाणसूत्र-इति चूर्णि-प्रकरण्यादिषु कुत्रापि एव विवेचन पूर्वसूरिभि पापमीरुमिनोक्त, यदुत श्रीमहावीरस्य ध्यवनादीना कल्याणकत्व गर्भोपहारस्य नेति, तर्हि स्वचित्तविकल्पितफुविकल्पेन केन उरसूत्रवादिना ? उच्यते—अपि च तथा च हैमन्यायसूत्रम्—‘सन्नियोगशिष्टानामेकापायेऽन्यतरस्याप्यपायः ।’ अतो हेतोः पञ्चहस्तोत्तरो भगवानभूत् इत्यु- क्तत्वाच्च (ध्यवन) भवनक्रियायाः सर्वत्र समानत्वात् । यदि ध्यवनादीनि वत्यारि कल्याणकानि, तर्हि गर्भोपहारस्य कल्या- णकत्वं निराकर्तुं साक्षादिन्द्राणामपि अशक्यं, न च वाक्य गर्भोपहारस्य आक्षर्यभूतत्वाद् अनाराध्यत्वम्, एवं चेत्तर्हि मक्षिजिनस्यापि स्त्रीत्वे तीर्थङ्करस्य आक्षर्यभूतत्वेन अमान्यत्व भावि । तथा च सति श्वेताम्बरधर्मेऽपि विगम्बरधर्मत्वा- म्युपगमः स्यादिति ? । पुनरपि एकसमये ऋषभाद्यष्टोत्तरशत सिद्ध, तस्यापि उरसूत्रावगाहनाया सिद्धत्वेन आक्षर्यभू- तत्वाद् अनाराध्यत्वेन अवन्ध्यत्वापत्तिः स्यात् २ ततश्च ध्यवनादिष्वत् गर्भोपहारकायि कल्याणकत्वं अपाराधनत्वं युक्तिमत् ।

तथैव श्रीभागमिकगच्छीय-श्रीजयतिलकसूरयोऽपि सम्यक्तत्त्वसम्भवनास्ति महाकाव्ये सुलसाचरित्रे (पत्र ८६) सप्तशत-
तन्त्रोक्तप्रन्यासे सम्यक्तत्त्वपरीक्षणनास्ति पष्ठे सर्वे अम्बुमुनिकृतधर्जमानस्वामिपट्कल्याणकस्तधनाधिकारे पट्कल्याणका-
ना आराध्यत्वेन स्तुतिश्चक्रिरे । तथाहि—

‘देवानन्दोदरे श्रीमान्, भूतपृथ्वा सदा शुचि । अवतीर्णोऽसि मासस्याया ऽऽदस्य शुचिता ततः ॥ १ ॥ त्रिशला सर्व-
सिद्धेच्छा, त्रयोदश्यामभूद्यतः । तवावतारस्तेनैषा, सर्वसिद्धा त्रयोदशी ॥ २ ॥ शुक्लत्रयोदश्या यद्वाऽचल मेरु प्रचालयन् ।
चित्रं कृतधौस्त्योगाच्च, कैत्रमासोऽपि कथ्यते ॥ ३ ॥ यस्याद्यदशम्यां दुर्ग-भोक्षमार्गस्य शीर्षकम् । चारित्रमाहृतं युक्ता,
मासोऽस्य मार्गशीर्षता ॥ ४ ॥ दशम्या यस्य शुद्धाया, केवलश्रीरहो त्वया । ह्यादत्ता तेन मासोऽस्य, युक्ता माधवता प्रभो !
॥ ५ ॥ तव निर्वाणकल्याणं, यदि न आगमिष्यति । ततो न वेमि नायोऽह, माहशोऽध्यक्षवेदिन ॥ ६ ॥ सिद्धार्थराजा-
ङ्गवेवराज !, कल्याणकैः पद्भिरिति स्तुतस्त्वम् । तथाविधे ह्यन्तरवैरिपट्क, यथा जयाम्याशु तवप्रसादात् ॥ ७ ॥ इति
स्तुत्वा जिनाधीश, त्रिः प्रणम्याऽम्बुडो मुनि । विस्मितास्यः सभासीनोऽश्रौपीच्च धर्मदेशनाम् ॥ ८ ॥” इति ॥ १ ॥
तथा कोटिमितसमवायाङ्गसूत्रे (पत्र १०५) श्रीजम्भयदेवसूरिकृततट्टीकाया च श्रीमहावीरस्य गर्भापहारस्य पोट्टिलम-
वात् पञ्चमभवत्वेन प्रमाणीकृतत्वात् । तथाहि—“समणे भगव महावीरे तित्थगरभवगह्वणाओ छट्ठे पोट्टिलभवगह्वणे एग
वासकोटिं सामण्यपरिआगं पावणिचा सहस्सारे कप्पे सव्वट्ठे विमाणे देवत्ताए सववण्णे ।”

वृत्तिर्यथा—‘समणे’त्यादि, यतो भगवान् पोट्टिलाभिधानो राजपुत्रो धमूव, तत्र च वर्षकोटिं प्रव्रज्या पालितवान् इत्येको भवः

१ । ततो देवोऽमृदिति द्वितीयः । २ । ततो नन्दनाभिधानो राजसूनुः 'छत्राग्र'नगर्यां जज्ञे इति तृतीयः । ३ । तत्र भवे
 यर्पलक्षं सर्वदा मासक्षपणेन तपस्वत्वा दशमे देवलोके पुण्योत्तर प्रधरविजयपुण्डरीकाभिधाने विमाने देवोऽभवदिति चतुर्थ
 । ४ । ततो ब्राह्मणकुण्डग्रामे ऋषभदत्तस्य ब्राह्मणस्य भार्याया देवानन्दाऽभिधानाया कुक्षौ उत्पन्न इति पञ्चम । ५ । तत
 व्यशीतितमे विवसे क्षत्रियकुण्डग्रामे नगरे सिद्धार्थमहाराजस्य त्रिशलाभिधानभार्याया कुक्षौ इन्द्रवचनकारिणा हरिणेगमेपि-
 नान्ना देवेन संवृतः, तीर्यकरतया जात इति षष्ठः । ६ । उरुमवग्रहण विना हि नान्यभ्रवग्रहण पष्ठ श्रूयते भगवत
 इति, एतदेव पष्ठमवग्रहणतया व्याख्यात, यस्माच्च भवग्रहणादिद पष्ठं तदपि एतस्मात् पष्ठमेव इति सुषु उच्यते, तीर्यकर-
 भवग्रहणात्पठे पोट्टिलमवग्रहणे इति ॥ २ ॥

ननु-तपागच्छीयमाकनसूरिकृतग्रन्थेऽपि कापि गर्भापहारस्य कल्याणकृता प्रतिपादिताऽस्ति ? उच्यते—तपागच्छीय-
 श्रीकुलमण्डनसूरिणा कल्पसूत्रावचूरौ स्पष्टं तन्मणनात्, तथाहि—“पच हत्युत्तरे होत्य चि” हस्तादुत्तरस्या दिशि वर्तमानत्वात्
 हस्तोत्तरा हस्त उत्तरो यासा ता हस्तोत्तरा=उत्तराफालुन्यः, बहुवचन-बहुकल्याणकापेक्ष पञ्चसु व्यवन १ गर्भापहार २ जन्म ३
 दीक्षा ४ ज्ञान ५ कल्याणकेषु हस्तोत्तरा यस्य सः, तथा निर्वाणस्य स्वातौ जातत्वादिति ६ ॥ ३ ॥

पुनः श्रीकुलमण्डनसूरिकृतटिप्पनकेऽपि, तथाहि—

पञ्चहस्तोत्तर आसीत्, हस्त उत्तरोऽग्रेसरो यासा ता उत्तराफालुन्यः, बहुवचन=बहुकल्याणकापेक्ष, तस्यां हि विभो
 व्यवनम् १, गर्भाग्नर्मसङ्क्रान्तिः २ जन्म ३ ज्ञान ४ केवल ५ आभयत् निर्वाणस्य स्वातौ ६ ॥ ४ ॥

ननु-तर्हि कथं तपागच्छीया गुरवो गर्भापहारस्य कल्याणकृत्वं न श्रद्दधन्ति ? उच्यते—ते एव जानन्ति-तेषामेव च जिनयवनलोपस्य निजगुरुपरम्पर्यर्थलोपस्य च दोषो भावी, का हानिः अस्माक इति ॥

॥ इति श्रीमहावीरदेवस्य पट्कल्याणकाधिकारः ॥ ३ ॥

ननु-केऽपि परविघ्नसन्तोषिणः प्रलपन्ति यदुत नवाग्नीवृत्तिकारकः श्रीस्तम्भनकपार्श्वनाथप्रकटकः श्रीअभयदेवसूरिः श्रीखरतरगच्छे न बभूव, किन्तु अन्यगच्छे इति, तत्र केषां ग्रन्थानां सम्मत्या एतादृशः प्रभावकः श्रीअभयदेवसूरिः श्रीखरतरगच्छे एव बभूवेति निश्चीयते ? उच्यते—येषां गच्छे श्रीअभयदेवसूरीणां गुरुशिष्यपरम्परा मिलति तेषामेव गच्छे श्रीअभयदेवसूरिर्जात इति, सा तु तस्य परम्परा श्रीखरतरगच्छे पर, नाऽन्यगच्छेषु । यदुक्तं गुणचन्द्रगणिना एकोनचत्वारिंशदधिकैकादशशतवर्ष ११३९ निर्मितस्य पञ्चविंशत्यधिकद्वादशसहस्र १२०२५ प्रमाणस्य श्रीवीरचरित्रस्य प्रथमौ, (३३९ पत्रे) तथाहि—

इयं सुकृष्णाणाल निदहुघणयातिक्रमदारुत्स । गोयमपहुत्स सहसा, उषस्र केवल नाणं ॥ १ ॥ चारसवासाणि वि-
मो-हिकृणभवे सिव गय तमि । भयव सुहृम्मसामी, निघाणपहं पयासेइ ॥ २ ॥ तम्मि वि चिरकाल विहरिऊण सिरिजंबु-
सामिणो दाउ । गच्छणाणमणुअ, सपत्ते सिद्धिदासम्मि ॥ ३ ॥ एव विज्जाहरसुरनर-सुरिदसंदोहवदणिजेसु । सम-
इकंतेसु महापद्दसु सेज्जंभवाईसु ॥ ४ ॥ अइसयगुणरयणनिही मिच्छततमंघलोयदिणनाहो । दूरुच्छारिअवइरो, वइर-
स्सामी समुप्पन्नो ॥ ५ ॥ साहाइ तस्स चदेकुलम्मि निप्पळिमपसमकुलभवणं । आसि सिरिवद्धमाणो, मुणिनाहो सजमनि

द्विष ॥ ६ ॥ बहलकलिकालसमपस-रपूरिआसेसविसमसमभागो । दीवेण व मुणीण, पयासिओ जेण मुत्तिपहो ॥ ७ ॥
 मुणिवइणो तत्स हरि-दहाससिअजसपसाहिआसत्स । आसि बुवे वरसीसा, जयपयडा सूरससिणोष ॥ ८ ॥ भग्जलहिवी-
 रसभं-त्तभविअसताणतारणसमत्यो । बोहिल्योष महत्थो, सिरिसूरिजिणेसरो पढमो ॥ ९ ॥ गुरुसाराओ घवलाओ, 'सुविहिआ'
 खेरयसाहुसतई आया । हिमवंताओ गंग-व निगया सयलजणपुजा ॥ १० ॥ अण्णो अ पुण्णिमाच-दसुदरो बुद्धिसागरो
 सूरि । निम्मविअप्परवारण-छदसत्थो पसत्थमई ॥ ११ ॥ पगंतवायविलसिर परवाइकुरंगमगसीहाण । तेसिं सीसो
 जिणच-दसूरिनामा समुप्पण्णो ॥ १२ ॥ सवेगंगसाला, न केवल कवविरइणा जेण । भवजणविग्गहयकरी, विहिया
 सज्जमपविचीअवि ॥ १३ ॥ ससमयपरसमयभू, विसुच्चसिद्धंतवेसणाकुसलो । सयलमहिवलयविचो अन्नोऽभयदेवसूरिसि
 ॥ १४ ॥ जेणालकारवरा, सलक्खणा वरपया पसआ य । नवंगधिसिरयणे-ग भारई कामणिष कया ॥ १५ ॥ तेसिं अत्थि
 विणेओ, समत्थसत्थत्यथोइकुसलमई । सूरि पसण्णचंदो, बंदो इव जणमणाणदो ॥ १६ ॥ तवयणेण सिरिसुम-इवाइ-
 गाणं विणेजलेसेण । गणिणा गुणचवेण, रइवं सिरिवीरपरिअमिम ॥ १७ ॥ अत्रे २३ पद्यानि सन्ति-नद सिहिरुइ-
 संखे, ११३९ वोकते विकमान कालमि । जेटुत्स सुअतइया, तिहिमि सोमे समत्थमिम ॥ ५० ॥--अत्रेय गुरुशिष्य-
 परम्परा-धान्ने कुले श्रीधर्मानसूरिर्बभूव, तस्य शिष्यद्वयम्, प्रथमः श्रीजिनेश्वरसूरिः, द्वितीयो बुद्धिसागरश्च, तयोः
 १ देवचन्द्र-काकमाई-जैमसंस्कृतादारा सुविण्णुत्थे ए 'भारवसाहुसतई आया इअण 'सुविहिआ (विष्णुका ३) साहुसतई आया' इति परिचयितव्यम् ।
 सम्बन्धे, किं तु स वासमीचीना, यो पी पीटसंघ-रैपोर्क ३-५ प्रोक्तं उपरिस्मृतकुपाठ एव पठितव्यम् ।

शिव्यद्वय श्रीजिनचन्द्रसूरिः नवाङ्गीवृत्तिकारकः श्रीअभयदेवसूरिश्च, तयोः शिष्यः श्रीप्रसन्नचन्द्राचार्यं तद्वचनेन श्रीसु-
मतिवाचकशिष्येण पं० गुणचन्द्रगणिना इदं श्रीवीरचरित्रं रचितम् इति ॥ १ ॥

पुनरपि श्रीअभयदेवसूरीणामेव शिष्याः वर्द्धमानसूरयः पद्याधिकैकादशशत ११६० वर्षकृतैकादशसहस्र ११०००
प्रमिते श्रीआदिनाथचरित्रे प्रशस्तौ प्रोचुः, तथाहि—“खमदमसंजमगुणरोहणो विजिअवुज्जयाणगो । आसी सिरिवज्जमाणो,
सूरी सबत्थसुपसिद्धो ॥ १ ॥ सुरिजिणेसरसिरिबुद्धिसागरा सागरोव गभीरा । सुरगुरुसुक्कसरित्था, सहोअरा तत्स दो
सीसा ॥ २ ॥ वागरणछदनिधंहु—कवंनाढयपमाणसमएसु । अणिवारिअप्पआरा, जाणमईसवत्थेसु ॥ ३ ॥ ताण विणेओ
सिरिअम—यदेवसूरिचि नाम विक्खाओ । विजयक्खो पच्चक्खो, कयविक्कयसगहो धम्मे ॥ ४ ॥ जिणमयभवणब्भतर-
गूढपयत्थाण पयडणे जत्स । दीवयसिहिब विमला, विसुद्धबुद्धी पवित्थरिआ ॥ ५ ॥ ठाणाइनवंगण, पचासयपमुह-
पगरणाणं च । विवरणकरणेण कओ, उवयारो जेण सघस्स ॥ ६ ॥ इक्कोव दोव तिसिब, कहवि तु लग्गेण जइगुणा
हुति । कलिकाले जमि पुणो, बुच्छ स सबेहि वि गुणेहि ॥ ७ ॥ सीसेहि तत्स रइअ, चरिअमिण वच्चमाणसूरीहि । होड
पढत सुणता—ण कारण मोक्खसुक्खस्स ॥ ८ ॥ विक्कमनिवकालाउ, सएसु एक्कारेसु सट्ठेसु । सिरिजयसिंहनरिदे, रज्ज
परिपालयंतम्मि ॥ ९ ॥ खभाइत्थठिपहि, सियपक्खे चित्तविजयदत्तमीप । पुत्सेणं सुरगुरुणो, समत्थियं चरियमिय ति
॥ १० ॥ लोउत्तमचरियमिणं, काऊण जमज्जिय सुह किं पि । उत्तमगुणाणुराओ, भवे भवे तेण मह होज्ज ॥ ११ ॥ पुधा-

हिप ॥ ६ ॥ पहलकलिकातमपस-रपूरिआसेसविसमसमागो । दीवेण व मुणीणं, पयासिओ जेण मुत्तिपहो ॥ ७ ॥
 मुणियइणो तस्स हरि-दृढाससियअसपसाहिआसस्स । आसि दुवे वरसीसा, अयपयढा सूरससिणोब ॥ ८ ॥ मवजलहिहिवी-
 इसंभं-त्तमविअसंताणतारणसमस्थो । बोद्धित्योव महत्थो, सिरिसूरिजिणेसरो पढमो ॥ ९ ॥ गुरुसाराओ घवलाओ, 'सुविहिआ'
 खंरयसाहुसवं जाया । हिमधंताओ गंग-व निगया सयलअणपुज्जा ॥ १० ॥ अण्णो अ पुण्णिमाच-दसुदरो बुद्धिसागरो
 सूरी । निम्मविअपवरवागरण-छंदसत्थो पसत्थमई ॥ ११ ॥ पुरंतवायविलसिर-परवाइकुंरंगमगसीहाण । तेसिं सीसो
 जिणच-दसूरिनामा समुप्पण्णो ॥ १२ ॥ संवेगरंगसाला, न केवलं कवविरइणा जेण । भवजणविग्गहयकरी, विहििया
 संजमपविचीडवि ॥ १३ ॥ ससमयपरसमयधू, विमुच्चसिद्धंतवेसणाकुसलो । सयलमहिवल्यविचो अन्नोऽमयदेवसूरिस्ति
 ॥ १४ ॥ जेणालकारधरा, सलक्खणा वरपया पसआ य । नवगविसिरयणे-ण मारई कामणिब कया ॥ १५ ॥ तेसिं अत्थि
 विणेओ, समरयसत्थत्यवोइकुसलमई । सूरी पसण्णचंदो, चंदो इव अणमणाणदो ॥ १६ ॥ तवयणेण सिरिसुम-इवाइ-
 गाणं विणेअलेसेण । गणिणा गुणचवेणं, रइअ सिरिवीरचरिअमिमं ॥ १७ ॥ अग्रे २३ पद्यानि सन्ति-नद सिहिरुद्ध-
 सत्ते, ११३९ वीरकते विक्कमात्त कालम्मि । जेठुत्त सुअतइआ, तिहिम्मि सोमे समत्तमिम ॥ ५० ॥—अत्रेयं गुरुशिष्य-
 परम्परा-धान्द्रे कुले श्रीवर्द्धमानसूरिर्बभूव, तस्य शिष्यद्वयम्, प्रथमः श्रीजिनेश्वरसूरिः, द्वितीयो बुद्धिसागरश्च, तयोः

१ देवचन्द-काळमाई-वैभवंत्याद्वारा मुद्रियपुस्तके तु 'वरवसाहुसवं जाया' इत्यत्र 'सुविहिआ' (विम्बका पु) सादृशवंतई जाया' इति परिचरितपाठा-
 कम्बते, किं तु स वासमीचीका, यों की पीठसंस्कृतप्राकृत एवं पठितज्जाव ।

शिष्यद्वय श्रीजिनचन्द्रसूरिः नवाङ्गीवृत्तिकारकः श्रीअभयदेवसूरिश्च, तयोः शिष्यः श्रीप्रसन्नचन्द्राचार्यः तद्वचनेन श्रीसु-
मतिषाचकशिष्येण पं० गुणचन्द्रगणिना इव श्रीवीरचरित्र रचितम् इति ॥ १ ॥

पुनरपि श्रीअभयदेवसूरीणामेव शिष्याः वर्द्धमानसूरय पद्याधिकैकादशसहस्र ११०००
प्रमिते श्रीआदिनायचरित्रे प्रशस्तौ प्रोबुः, तथाहि—“खमदमसजमगुणरोहणो विजिअदुज्जयाणो । आसी सिरिवज्जमाणो,
सूरी सवत्थमुपसिद्धो ॥ १ ॥ सूरिजिणेसरसिरिबु द्विसागरा सागरोव गभीरा । सुगुरुमुक्कसरित्था, सहोअरा तत्स दो
सीसा ॥ २ ॥ वागरणछदनिघट्टु—कर्वंनाढयपमाणसमणसु । अणिवारिअप्पआरा, जाणमईसवसत्येसु ॥ ३ ॥ ताण विणेओ
सिरिअम—येदेवसूरिस्ति नाम विक्खाओ । विजयक्खो पच्चक्खो, कयविक्रयसगहो धम्मो ॥ ४ ॥ जिणमयभवणब्भतर-
गूढपयल्याण पयढणे जस्स । दीवयसिद्धिब विमला, विसुद्धबुद्धी पवित्थरिआ ॥ ५ ॥ ठाणाइनवगाण, पचासयपमुह-
पगराण च । विवरणक्कणेण कओ, धवयारो जेण सघस्स ॥ ६ ॥ इक्कोव दोव तिम्वि, कहवि तु लभेण जइगुणा
हुति । कलिकाले जमि पुणो, बुच्छ स सब्बेहि वि गुणेहि ॥ ७ ॥ सीसेहि तत्स रइअ, चरिअमिण वच्चमाणसूरीहि । होउ
पढत सुणंता—ण कारण मोक्खसुक्खस्स ॥ ८ ॥ चिकमनिवकालाव, सणसु पक्कारेसु सट्ठेसु । सिरिजयसिंहनरिदे, रज्जे
परिपालयंतमि ॥ ९ ॥ खंभाइत्यठिपहि, सियपक्खे चित्तविजयदसमीप । पुत्सेणं सुरगुरुणो, समत्थिय चरियमिय ति
॥ १० ॥ लोउत्तमचरियमिण, कारुण जमजिय सुहं किं पि । उत्तमगुणाणुराओ, भवे भवे तेण सह होज ॥ ११ ॥ पुढा-

धरेण गणिय-स्स सवसत्ता इमस्स गंयस्स । एक्कारस व सहस्सा, सलोगसत्ता नयत्ता ॥ १२ ॥ अत्राऽपि गुरुशिष्य-
पारम्पर्यं इदं-चान्द्रे कुले श्रीवर्धमानसूरिः बभूव, तस्य शिष्यौ श्रीजिनेश्वरसूरि-श्रीबुद्धिसागरौ, तयोः विनेयः स्थानान्नादि-
नयाद्वीष्टचित्कारकः श्रीअभयदेवसूरिः, तस्य शिष्ये श्रीवर्धमानाचार्यैः इव श्रीआदिनाथचरित्रं रचितमिति ॥ २ ॥

तथा तथैव गुरुशिष्यपारम्पर्यं, श्रीछत्रापल्लीयश्रीबिबुधप्रभसूरिशिष्य-श्रीपद्मप्रभसूरिभिरपि चतुर्नवत्यधिकद्वादशशत-
यप १२९४ चिनिमित्ते श्रीमुनिसुव्रतस्यामिचारित्रे भवत्रयनिषेद्धे पर्वत्रितयप्रमाणे पञ्चदशप्रस्तावे स्पष्टीकृतः तथाहि-“पूर्वं
चान्द्रकुले बभूव विपुले श्रीवर्धमानप्रभुः, सूरिर्मङ्गलमाज्जन सुमनसां सेव्यः सुवृत्तास्पदम् । शिष्यस्तस्य जिनेश्वरः समज्जनि
स्याद्वादिनामग्रणीः, वन्द्युस्तस्य व बुद्धिसागर इति त्रैवेद्यपारङ्गमः ॥ १ ॥ सूरिः श्रीजिनचन्द्रो-ऽभयदेवगुरुर्नवाङ्गवृत्तिकर
श्रीजिनभद्रमुनीन्द्रो, जिनेश्वरविमोक्षयः शिष्याः ॥ २ ॥ चक्रे श्रीजिनचन्द्रसूरिगुरुभिर्धुष्युः प्रसन्नामिध-स्तेन ग्रन्थच-
तुष्टयीस्फुटमतिः श्रीदेवभद्रप्रभुः । देवानन्दमुनीश्वरोऽभवदतद्वारित्रिणा ग्रामणीः, सत्ताराम्बुधिपारगमिजनताकामेषु काम
सत्ता ॥ ३ ॥ वन्द्युत्तावाप्तवास्तव्या, व्यवस्यति सरस्वती । गन्तु नाऽन्यत्र स न्यायः, श्रीमान् देवप्रभः प्रभुः ॥ ४ ॥ मुकु-
रतुलामकुरयति, वस्तुप्रतिविम्बविशदमतिवृत्तम् । श्रीबिबुधप्रभश्चितं, न विचत्ते वैपरीत्य तु ॥ ५ ॥ तत्पदपद्मभ्रमर-भ्रमे
पद्मप्रभश्चरितमेतत् । विष्णमतोऽतिश्रान्ते, वेदग्रहरवि १२९४ मिते समये ॥ ६ ॥ इत्यादि ॥ अत्राऽपि चान्द्रे कुले श्रीव-

धर्मानसूरि वभूव, तस्य द्वौ शिष्यौ-श्रीजिनेश्वरसूरिः श्रीबुद्धिसागरश्च, श्रीजिनेश्वरेश्वरः त्रयः शिष्याः-श्रीजिनचन्द्रसूरि,
नवाङ्गवृत्तिकारकः श्रीअभयदेवसूरिः, श्रीजिनभद्रसूरिश्च इत्यादि ॥ ३ ॥

एवमेव गुरुपरम्परायां श्रीरुद्रपक्षीयस्वरत्नश्रीसङ्घतिलकाचार्यो अपि सप्तविंशत्यधिकचतुर्दशशत १४२७ वर्षे कृताया
सम्पत्त्यसप्ततिकावृत्तौ (२३७ पत्रे) प्रोचिवांसः, तथाहि-

‘श्रीवीरशासनमद्बोधितः प्रसूतः, प्रोद्यत्कलाभिरभितः प्रथितः पृथिव्याम् । माद्यन्महःप्रसरनाशिततामसोऽस्ति, श्री-
चन्द्रगच्छ इति चन्द्र इयाऽद्भुतश्रीः ॥ १ ॥ तत्राऽऽसीद्धरणेन्द्रवन्द्यचरणः श्रीवर्धमानो गुरु-स्तपटे च जिनेश्वरः सुविहि-
तधेणीशिरःशेखरः । तच्छिष्योऽभयदेवसूरिरभवद्रङ्गवाङ्गीमहा-वृत्तिस्तम्भनपार्श्वनाथजिनराड्मूर्त्तिप्रकाशककृत् ॥ २ ॥
तत्पट्टपूर्वाषलचूलिक्रया, मास्वानिव श्रीजिनवह्निमाल्यः । सच्चक्रसम्योघनसावधान-बुद्धिः प्रसिद्धो गुरुमुख्य आसीत्
॥ ३ ॥ तच्छिष्यो जिनशेखरो गणधरो जज्ञेऽतिविज्ञाग्रणीस्तत्पादाम्बुजराजहससहस्र श्रीपद्मचन्द्रः प्रभुः । तत्पट्टाम्बु-
धिवर्धने कुवलयप्रोद्यत्प्रबोधकधीः, श्रीमान् श्रीविजयेन्दुरिन्दुवदभूच्छम्भत् कलालङ्कृतः ॥ ४ ॥ पट्टे तदीयेऽभयदेवसूरि-रा-
सीद्वितीयोऽपि गुणाद्धितीयः । जातो यतोऽय जयतीह रुद्र-पक्षीयगच्छ सुतरामतुच्छः ॥ ५ ॥ तत्पादाम्बोजमृङ्गोऽजनि
जिनसमयाम्बोजपाथोधिजन्मा, सूरिन्द्रो देवभद्रोऽनुपमद्यमरमाराममेयोपमानः । तस्याऽन्वेवासिमुख्यः कुमतमतितम-
श्चण्डमार्तण्डकल्पः, कल्पद्रुः कल्पितार्थप्रवितरणविधौ श्रीप्रमानन्दसूरिः ॥ ६ ॥ ज्योतिस्तोमैरमानै प्रतिद्वतजगतीवर्त्तिते-
जस्वितेज-स्फूर्त्तितत्पट्टपूर्वाषलविमलसन्मौलिमौलीयमानौ । श्रीमान् श्रीचन्द्रसूरिर्विमलशशिगुरुश्चाऽप्रमेयप्रभावौ, जातौ

श्रीराजहस्तायि भविष्यज्जनव्यूहवोधैकदशौ ॥ ७ ॥ आकास्मीरमरीणचारुघियणान् वावीन्द्रवृन्दारकान्, माद्यद् वादविधौ विजित्य जगति प्राप्तप्रतिष्ठाप्याः ॥ सूरिन्द्रा गुणशेखराः सयहराः शृंगारचन्द्रक्षमाधीशा-भ्यर्च्यपदाम्बुजा-समभनस्तपट्ट-प्रगारिणः ॥ ८ ॥ श्रीसंघतिलकाचार्या-स्तपदाम्भोजरेणवः ॥ सम्यक्स्वसप्ततेष्टिं, विदधुस्तत्त्वकौमुदीम् ॥ ९ ॥ अस्म-च्छिष्ययरस्य सोमतिलकाचार्यानुजत्याधुना, श्रीदेवेन्द्रमुनीश्वरस्य वचसा सम्यक्स्वसप्तसते ॥ श्रीमद्विक्रमवत्सरे द्विनयना-म्भोधिष्यपाकृत् (१४२२) प्रमे, श्रीसारस्वतपत्तने विरचिता दीपोत्सवे वृत्तिका ॥ १० ॥ सा सोमकलशवाचकचरानुजैरत्र विहित-सा-हाय्यै ॥ प्रथमाऽऽदर्शो लिखितो-पाच्यायैः श्रीयशःकलशैः ॥ ११ ॥ मेघामान्यात्ममादाच्च, यदवद्यमिहाजनि ॥ तद्वत्सद्य महाविद्याः, शोधयन्तु विद्यारदाः ॥ १२ ॥ ब्राह्मशास्त्रमेव सद्धारैर्ब्राह्मशास्त्रमेव बोधकृत् ॥ इय सम्यक्स्वतत्त्वाना, कौमुदी द्योतता भुवि ॥ १३ ॥ इत्यादि ॥ ४ ॥

पुनः श्रीरुद्रपल्लीयस्वरतरकृतप्रबन्धे एषा एव परम्परा । तथाहि-चान्द्रे कुलेऽस्मिन्नमल्लारित्रैः, प्रमुर्वभूवाऽभयदेव-सुरि । नवाङ्गवृत्तिच्छलतो यदीय-मद्यापि जागर्त्ति यशःशरीरम् ॥ १ ॥ तस्मान्मुनीन्दुर्जिनवल्लभो यस्तथा प्रसामाप निजैर्गुणैर्धैः । विपश्चितां संयमिनां च वर्गे दुरीणता तस्य यथाऽधुनाऽपि ॥ २ ॥ तेषामन्वयमण्डनं समभवत् सजीवनं दुःखमा-मूर्छालस्य (१) मुनिव्रतस्य भवन निःसीमपुण्यश्रियः । श्रीमन्तोऽभयदेवसूरिगुरुवक्त्रे यद्वियुक्तैर्गुणैः, इष्ट तादृश-माह-शान्तरमहो दिक्चक्रमाक्रम्यते ॥ ३ ॥ यत्पितरिथ देवभद्रनामा, समजनि तस्य पदावतसर्वेष्ट्यः । दधुरभरितभाव-रोगयोगा-ञ्जगति रसायनता यदीयकाच्च ॥ ४ ॥ तदीयपदे प्रतिभासमुद्रः, श्रीमान् प्रभानन्वमुनीश्वरोऽश्रुत् । स बीतराग-

स्रवनेष्वमीषु, विनिर्ममे दुर्गपदप्रकाशम् ॥ ५ ॥ 'एव सपादशतयुत-विंशतिशतपारामतप्रबन्धाऽथम् । लिखितः प्रथमादर्शो,
 गणिता ह्येन्दुना शमिता' ॥ ६ ॥ अत्राऽपि शिष्यपरम्परा पथ-चन्द्रकुले नवाग्नीष्टितिकारकाः श्रीअमयदेवसूरयोऽभूवन्,
 तेषां शिष्यः श्रीजिनवज्रसूरिः, तदन्वयेऽभयदेवसूरिः, तत्पुत्रे श्रीदेवभद्रसूरिः, तत्पुत्रे प्रमानन्दसूरिः, इत्यादि इति ॥ ५ ॥
 तथा श्रीजिनपतिसूरिविनिर्मितपञ्चलिङ्गीविवरणप्रशस्तौ (पत्रे १८६) अपि च इत्थमेव गुरुशिष्यपरम्परा अस्ति, तथा-
 हि- 'न रज्जनिक्कृतसाफल्य, सदा न नखत्रुघपपरिगृहीतम् । अस्ति कुलं चान्द्रमहो, न तमो ह्यथा येन प्रथितम् ॥ १ ॥ तत्र
 न वियति प्रसितो, बुधो नवीनो न ह्यसहचरितः । अनिशापतितनयः श्री-जिनेश्वरः सूरिरजनिष्ट ॥ २ ॥ यस्मिन् गोष्ठया-
 कलयति कला हेलया जल्पकेलौ, कण्डूलानामपि निरवधिस्वेदधाराप्रवाहम् । शङ्के सारस्वतरसरय क्षोभतापानुपङ्गा-
 दङ्गान्यन्तःप्लवनशुभग वाविनामुद्रमन्ति ॥ ३ ॥ सप्राप्तेऽनुविधेयतापदमिति चोलुक्यमाणिक्यता, श्रीमहुर्लभराजि जल्प-
 कयया वल्गाद्विकल्परपृशा । प्रत्यास्यायत दैवदैवकुलिकान् दर्पाश्रमतकन्धरान्, संविभ्रमतिना विहारपदवीं श्रुत्या समा-
 धत्त यः ॥ ४ ॥ शिष्यौ बभूवतुर्मुष्य मनुष्यमौलेर्षिफूलमुद्रहयशःप्रवहप्रधन्वौ । आद्यस्तयो प्रतिकल स्वनिवेशसिन्धौ,
 विद्याप्रसादवदनो जिनचन्द्रसूरिः ॥ ५ ॥ नर्तयितुं सवेगं, पुनर्नृणां लुप्तनृत्यमिव कलिना । सवेगरङ्गशाला, येन विद्यालया
 व्यरचि रुचिरा ॥ ६ ॥ द्वितीय प्रज्ञातोऽभवदभयदेवो मुनिपति-विंविक्तादेयायास्त्यरितमपनीयान्तरपदीम् । अकार्पीदु यो
 गुह्यस्वरसरसवेदनकृते, नवाङ्ग्यास्तन्वङ्गास्तनुविवरण कामुक इव' ॥ ७ ॥ इत्यादि ॥ ६ ॥

इत्यमेव श्रीरुद्रपङ्गीयस्वरतरंगच्छमण्डनश्रीतिलकोपाध्यायविरचितगौतमपृच्छाप्रकरणप्रशस्तौ गुरुपरम्परा दर्शिताऽस्ति ।
तथाहि- 'श्रीवर्धमान इति चन्द्रकुलाम्बरार्क-स्तस्माज्जिनेश्वरमुनीश्वर एव जज्ञे । रङ्गधवाङ्गविवृतिप्रयनप्रसिद्ध-माहात्म्य-
भूरभयदेवगुरुस्ततश्च ॥ १ ॥ सूरिवधूव जिनवज्रभनामधेय-स्तत्पादपद्ममधुकुजिनशेखराख्यः । पद्मेन्दुरिन्दुनिमकीर्त्ति-
भरो वधूव, सूरिस्ततो यतिपतिर्विजयेन्दुनामा ॥ २ ॥ तस्माद्वधूवाऽभयदेवसूरि-र्विध्यस्तविस्तारिकुनाविगर्व । श्रीदेवम-
द्रोऽप कृतीरुभद्र-स्ततः प्रमानन्दमुनीश्वरश्च ॥ ३ ॥ श्रीचन्द्रसूरिः सुगुरुस्तदीये, पट्टावतसप्रतिमोऽधुनाऽस्ति । अस्य
द्वितीयस्तु धियाऽद्वितीयो, जज्ञे मुनीन्द्रो विमलेन्दुनामा ॥ ४ ॥ आचार्यधुर्यत्वमवापिता श्री-श्रीचन्द्रसूरिप्रवरैरुच्योऽमी ।
श्रीचारुचन्द्रो जिनमद्रसूरि-र्गुणान्बुधिः श्रीगुणशेखरश्च ॥ ५ ॥ एतैरेव वितीर्णो-पाध्यायपदो मुनीश्वरोत्तमैः । श्रीदेव-
मद्रयतिपति-शिष्यः श्री-श्रीतिलकनामा ॥ ६ ॥ गौतमपृच्छाप्रकरण-विधरणमिदमल्पबुद्धिविभवोऽपि । भव्यजनोपकृति-
कृते, कृतवानभ्यर्थितः कृतिभिः ॥ ७ ॥ छन्दोलङ्कृतिलक्षण-वोरैर्गुणैर्मस्ति किमपीह । तदस्त्रिलमपि मदनुग्रह-बुद्ध्या
शोच्य विमलधीभिः ॥ गगनतले परिखेलति ॥ ८ ॥ कल्याणाचलभूर्विका ॥ ९ ॥ इत्यादिद्वादशपद्यानि, अत्राऽपि
गुरुपरम्परा इयं-चन्द्रे कुले वर्धमानसूरिः वधूव, तत्पट्टे श्रीजिनेश्वरसूरिः, तस्य शिष्यो नवाङ्गीबृत्तिकारकः श्रीअभयदेव-
सूरिः तत्पट्टे श्रीजिनवर्धमसूरिः इत्यादि ॥ ७ ॥

अपि च रुद्रपल्लीयस्वरतरगच्छाधिपति-श्रीअभयदेवसूरयाऽपि अष्टसप्तत्याधकद्वापञ्चशत १२७८ वर्षकृतद्वाविंशति-
शतश्लोकमानजयन्तविजयकाव्यप्रशस्तौ (१३८ पत्रे) अमुमेव परम्परां कथयामासुः । तथाहि—
“आसीच्चन्द्रकुलाम्बराम्बरमणिः श्रीवर्धमानप्रभोः, पादाम्भोरुहचक्षरीकचरितश्चारित्रिणामग्रणीः । स श्रीसूरिजिनेश्वर-
रक्षिपयगापायःप्रवाहैरिव, स्वैर यस्य यशोभरैस्त्रिजगतः पावित्र्यमासूत्रितम् ॥ १ ॥ अभवदभयदेव सूरिरस्मात् स
यस्य, प्रभुरमजत तोप स्तम्भने पार्श्वनाथः । प्रकटितविकटार्यां सङ्घसाद्याज्यवृक्षै, व्यधित निधिसमाना यश्च वृत्तिं नवा-
ङ्गमाः ॥ २ ॥ तच्छिष्यो जिनवल्लभः प्रभुरमृद्धिभ्रमराभामिनी-भास्वज्जाललामकोमलयशःस्तोमः शमारामभूः । यस्य श्री-
नरवर्ममूपतिशिरःकोटीररसाङ्कुर-ज्योतिर्जालजलैरपुष्यत सदा पादारविन्दद्वयी ॥ ३ ॥ अत्रापि सूरिगुरुपरपरायामेव चन्द्र-
कुले श्रीवर्द्धमानसूरिर्वभूव, तच्छिष्यः श्रीजिनेश्वरसूरिः तस्य शिष्यः श्रीस्तभनपार्श्वनाथमूर्तिप्रकटको नवागीवृत्तिकारक
श्रीअभयदेवसूरिः, ‘तच्छिष्या श्रीजिनवर्द्धमसूरिः’ इत्यादिनवपद्यानि ॥ ८ ॥

पुनः श्रीरुद्रपल्लीयस्वरतरगच्छाधिपति-श्रीवेवेन्द्रसूरयोऽपि गुरुशिष्यक्रमं तथैवाऽऽहुः श्रीप्रश्नोत्तररत्नमालावृत्तौ एको-
नविंशदधिकचतुर्दशशत १४२९ वर्षकृताया (पत्रं ५६७), तथाहि—“श्रीवर्धमानजिनशासनमेरुमृषा-भूते सुधर्मगणना-
यकमद्रशाले । श्रीकोटिकाख्यगणकल्पतरौ सुवध्न-शास्त्रेऽत्र गुच्छ इव राजति चन्द्रगच्छः ॥ १ ॥ तस्मिन् महोज्ज्वलफलो-
पमितिं दधानः, श्रीवर्धमान इति सूरिवरो वभूव । यस्याऽग्रतः समगुणोद्धरणोरेन्द्रः, सूरिन्द्रमश्रुविविधोपनिपत्प्रका-
रान् ॥ २ ॥ ततोऽस्रदोपो नियत विधस्वान्, जिनेश्वर सूरिवर समासीत् । नो चेत्कथ श्रीधनपालचित्ता-न्महातम-

इत्थमेव श्रीरुद्रपक्षीयस्वरतरंगच्छमपदनश्रीतिलकोपाध्यायविरचितगीतमपृच्छाप्रकरणप्रणीतो गुरुतरंगरा दशिताग्निः ।
 तथाहि—‘श्रीवर्धमान इति चन्द्रकुलाम्बरार्क-स्रस्माजिनेश्वरमुनीश्वर एव जज्ञे । रत्नप्रभाद्राङ्गितृतिप्रयागप्रतिष्ठ-गादातर-
 भूरमयदेवगुरुस्ततश्च ॥ १ ॥ सूरिर्वधूव जिनवह्मनामधेय-स्रत्पादपद्ममधुकृच्चिनशेखराख्यः । पद्मेन्दुरिन्दुनिभश्चांशो-
 द्रोऽप कृतोरुमद्र-स्रतः प्रमानन्दमुनीश्वरश्च ॥ २ ॥ तस्माद्भूनाऽभयदेवसूरि-निपस्तयिज्ञातकुमादिगणं । श्रीदेवम
 द्वितीयस्तु धियाऽद्वितीयो, जज्ञे मुनीन्द्रो विमलेन्दुनामा ॥ ३ ॥ श्रीचन्द्रसूरिः सुगुरुस्तदीये, पटानतमप्रतिमोऽपुनाऽस्ति । अस्त
 श्रीचारुचन्द्रो जिनमद्रसूरि-गुणाम्बुधि श्रीगुणशेखरश्च ॥ ४ ॥ आचार्यधुर्यत्वमयापिता श्री-श्रीचन्द्रसूरिप्रवरैरज्योऽमी ।
 मद्रयतिपति-सिन्धुः श्री-श्रीतिलकनामा ॥ ५ ॥ एतरेव वितीर्णो-पाश्यायपदो मुनीश्वरोचसेः । श्रीदेव-
 कृतं, कृतवानभ्यर्थितः कृतिभिः ॥ ६ ॥ छन्दोलङ्कृतिलक्षण-दोषैर्बुष्टमस्ति किमपीह । तदस्त्रिलमपि मदनुग्रह-नुद्धा
 शोध्य विमलधीभिः ॥ ७ ॥ गगनतले परिखेलति० ॥ ८ ॥ कल्याणाचलभूर्विका० ॥ ९ ॥ इत्यादिद्वादशापधानि, अत्राऽपि
 गुरुपरम्परा इयं-चन्द्रे कुले वर्धमानसूरिः वभूव, तत्पुत्रे श्रीजिनेश्वरसूरिः, तस्य शिष्यो नवाङ्गीकृतिकारकः श्रीअभयदेव-
 सूरिः तत्पुत्रे श्रीजिनवर्धमसूरिः इत्यादि ॥ ७ ॥

अपि च रुद्रपल्लीयस्वरतरगच्छाधिपति-श्रीजगन्मयदेवसूरयोऽपि अष्टसप्तत्यधिकद्व्यदशशत १२७८ वर्षकृतद्व्याविंशति-
शतश्लोकमानजयन्तविजयकाव्यप्रशस्तौ (१३८ पत्रे) अमुमेव परम्परां कथयामासुः । तथाहि—

“आसीच्चन्द्रकुलाम्बराम्बरमणिः श्रीवर्धमानप्रभो, पादाम्भोरुहचक्षरीकथरितत्वारित्रिणामप्रणीः । स श्रीसूरिजिनेश्वर-
रत्नपथगापाथःप्रवाहैरिव, स्वैर यस्य यशोभरैस्त्रिजगतः पावित्र्यमासूत्रितम् ॥ १ ॥ अभवदभयदेवः सूरिरस्मात् स
यस्य, प्रमुरमज्रत तोष स्रम्भने पार्श्वनाथः । प्रकटितविकटार्थां सङ्गसाध्याज्यवृद्धौ, व्यथित निधिसमाना यश्च दृष्टिं नवा-
ङ्गाः ॥ २ ॥ तच्छिष्यो जिनवल्लभः प्रमुरभृद्विश्वम्भरामामिनी-भास्वभ्रालललामकोमलयशःस्तोमः शमाराभम् । यस्य श्री-
नरवर्मभूपतिशिरःकोटीररसाङ्कुर-ज्योतिर्जालजलैरपुष्यत सदा पादारविन्दद्वयी ॥ ३ ॥ अत्रापि सूरिगुरुपरपरायामेव चन्द्र-
कुले श्रीवर्द्धमानसूरिर्वभूव, तच्छिष्यः श्रीजिनेश्वरसूरिः तस्य शिष्यः श्रीस्तम्भनपार्श्वनाथमूर्तिप्रकटको नवागीधृत्तिकारकः
श्रीजगन्मयदेवसूरिः, तच्छिष्या श्रीजिनवैद्यमसूरिः’ इत्यादिनवपद्यानि ॥ ८ ॥

पुनः श्रीरुद्रपल्लीयस्वरतरगच्छाधिपति-श्रीदेवेन्द्रसूरयोऽपि गुरुशिष्यक्रम तथैवाऽऽहुः श्रीप्रश्नोत्तररत्नमालावृत्तौ एको-
नविंशदधिकषतुर्दशशत १४२९ वर्षकृताया (पत्र ५६७) ; तथाहि—“श्रीवर्धमानजिनशासनमेरुभूषा-भूते सुधर्मगणना-
यकभद्रशाले । श्रीकोटिकस्यगणकल्पतरौ सुवज्र-शाखेऽत्र गुच्छ इव राजति चन्द्रगच्छः ॥ १ ॥ तस्मिन् महोज्ज्वलफलो-
पमितिं दधानः, श्रीवर्धमान इति सूरिवरो बभूव । यस्याऽग्रतः समगुणोद्भरणोरेन्द्रः, सूरिन्द्रमन्त्रविविधोपनिपत्यका-
रान् ॥ २ ॥ ततोऽस्तदोपो नियत विवस्थान्, जिनेश्वर सूरिवरः समासीत् । नो चेत्कथ श्रीधनपालचित्ता-न्महातम-

इत्यमेव श्रीरुद्रपक्षीयस्वरतरंगच्छम्भनश्रीतिलकोपाध्यायविरचितगौतमपृच्छाप्रकरणप्रशस्तौ गुरुपरम्परा दर्शिताऽस्ति ।
 तथाहि—‘श्रीवर्धमान इति चन्द्रकुलाम्बरार्क-स्तस्माज्जिनेश्वरमुनीश्वर एव जज्ञे । रत्नधवाद्भविष्यतिप्रयनप्रसिद्ध-माहात्म्य-
 भूरभयदेयगुरुस्ततश्च ॥ १ ॥ सूरिर्वभूव जिनवच्छभनामधेय-स्तस्यादपञ्चमधुकृजिनशेखराख्यः । पद्मेन्दुरिन्दुनिभकीर्त्ति-
 भरो बभूव, सूरिस्त्वो यतिपतिर्विजयेन्दुनामा ॥ २ ॥ तस्माद्भूवाऽभयदेवसूरि-र्विष्वस्तविस्तारिकुवादिगर्ग । श्रीदेवम-
 द्रोऽथ कृतोरुमद्र-स्तत् प्रमानन्दमुनीश्वरश्च ॥ ३ ॥ श्रीचन्द्रसूरिः सुगुरुस्तदीये, पट्टावतत्सप्रतिमोऽधुनाऽस्ति । अस्य
 द्वितीयस्तु धियाऽद्वितीयो, जज्ञे मुनीन्द्रो विमलेन्दुनामा ॥ ४ ॥ आचार्यधुर्यत्नमवापिता श्री-श्रीचन्द्रसूरिप्ररत्नयोऽमी ।
 श्रीचारुचन्द्रो जिनमद्रसूरि-र्गुणान्बुधिः श्रीगुणशेखरश्च ॥ ५ ॥ एतैरेव वितीर्णो-पाध्यायपदो मुनीश्वरोत्तमैः । श्रीदेव-
 मद्रयतिपति-शिश्यः श्री श्रीतिलकनामा ॥ ६ ॥ गौतमपृच्छाप्रकरण-विवरणमिदमल्पबुद्धिबिभवोऽपि । मव्यजनोपकृति-
 कृते, कृतवानम्यर्थित कृतिभिः ॥ ७ ॥ छन्दोलङ्घुतिलक्षण-दोषैर्बुष्टमस्ति किमपीह । तदखिलमपि मयनुग्रह-बुद्ध्या
 शोध्य विमलधीभिः ॥ गगनतले परिखेलति ॥ ९ ॥ कल्याणाचलमूर्त्तिना ॥ १० ॥ इत्यादिद्वादशपद्यानि, अत्राऽपि
 गुरुपरम्परा इव-चन्द्रे कुले वर्धमानसूरिः बभूव, तत्पट्टे श्रीजिनेश्वरसूरिः, तस्य शिष्यो नवाङ्गीवृत्तिकरकः श्रीअभयदेव-
 सूरिः तत्पट्टे श्रीजिनवर्धमसूरिः इत्यादि ॥ ७ ॥

अपि च रुद्रपक्षीयस्वरतरंगच्छाधिपति-श्रीअभयवेषसूरयोऽपि अष्टसप्तत्यधिकद्वयादशशत १२७८ वर्षकृतद्वारविंशति-
शतश्लोकमानजन्यन्तपिअथकाव्यप्रशस्तौ (१३८ पत्रे) अमुमेव परम्परा कथयामासुः । तथाहि—

“आसीच्चन्द्रकुलाम्बराम्बरमणिः श्रीवर्धमानप्रभोः, पादाम्भोरुहचञ्चरीकचरितद्वारित्रिणामग्रणीः । स श्रीसूरिजिनेश्वर-
रक्षिपथापाथःप्रवाहैरिव, स्वैर यस्य यशोभरैस्त्रिजगतः पावित्र्यमासूत्रितम् ॥ १ ॥ अभवदभयदेव सूरिरस्मात् स
यस्य, प्रसुरभजत तोष स्तम्भने पार्श्वनाथः । प्रकटितविकटार्थो सङ्घसाध्याज्यधृद्भ्यै, व्यधित निधिसमाना यश्च धृतिं नवा-
ङ्गमाः ॥ २ ॥ तच्छिष्यो जितवल्गुः प्रसुरद्विभ्रमराममिनी-भास्वस्त्रालललामकोमलयश स्तोम-शमाराभू । यस्य श्री-
नरवर्मभूपतिशिरःकोटीररत्नाङ्कुर-ज्योतिर्जालजलैरपुष्यत सदा पादारविन्दद्वयी ॥ ३ ॥ अत्रापि सूरिगुरुपरपरायामेव चन्द्र-
कुले श्रीवर्धमानसूरिर्वभूव, तच्छिष्य श्रीजिनेश्वरसूरिः तस्य शिष्यः श्रीस्तभनपार्श्वनाथमूर्तिप्रकटको नवागीधृत्तिकारक
श्रीअभयवेषसूरिः, ‘तच्छिष्या श्रीजिनवल्गुमसूरि’ इत्यादिनवपद्यानि ॥ ८ ॥

पुनः श्रीरुद्रपक्षीयस्वरतरंगच्छाधिपति-श्रीदेवेन्द्रसूरयोऽपि गुरुशिष्यक्रमेण तथैवाऽऽहु श्रीप्रश्नोत्तररत्नमालावृत्तौ एको-
नत्रिंशदधिकचतुर्दशशत १४२९ वर्षकृताया (पत्र ५६७), तथाहि—“श्रीवर्धमानजिनशसनमेरुभूषा-भूते सुधर्मगणना-
यकभद्रशाले । श्रीकोटिकाख्यगणकल्पतरौ सुवज्र-शाखेऽत्र गुच्छ इव राजति चन्द्रगच्छ ॥ १ ॥ तस्मिन् महोज्ज्वलफलो-
पमितिं दधानः, श्रीवर्धमान इति सूरिवरो वभूव । यस्याऽग्रतः समगुणोज्जरणोरगेन्द्र, सूरिन्द्रमन्त्रविविधोपनिपत्प्रका-
रान् ॥ २ ॥ ततोऽस्तदोपो नियत धिवस्वान्, जिनेश्वर सूरिवरः समासीत् । नो चेत्कथं श्रीधनपालचिन्ता-न्महातम-

स्त्रोममपाकरोद्राक् ॥ ३ ॥ तस्माद्भूवाऽभयदेवसूरि-र्यः स्त्रम्भने पार्श्वजिनेन्द्रमूर्तिम् । प्रकाश्य शस्याश्च नवाद्भृत्तृत्ती
कृत्वा कृतार्यं स्वजनुस्तान ॥ ४ ॥ तदनु शिनवह्रमास्याः, प्रख्यातः समयकनककपपट्टः । यत्प्रतिबोधनपटहो, -ऽधुनाऽपि
दन्धन्यते जगति" ॥ ५ ॥ इत्यादिप्रयश्चिंशत्पद्यानि सन्ति ॥ ९ ॥

एव पुनः श्रीदशगणधरसंबन्धगर्भित-श्रीपार्श्वनाथपरित्रे १२१६७ श्लोकमिमे वसुरसरुद्र ११६८ वर्षे श्रीदेवभद्राचार्ये
अपि प्रशस्तौ प्रोक्तः । तथाहि—

"तित्यमि बह(त)ते तत्स, भगवजो त्रियसबदणिज्जमि । बहकुलमि पसिद्धो, विज्जलए बइरसाहाए ॥ १ ॥ सिरियद्ध-
माणसूरी-अहेसि तवनाणवरणरणनिही । जत्सवि सुमरतो, लोगो रोम ब मुवहइ ॥ २ ॥ तत्साऽसि दोन्नि सीसा,
जयविक्खाया विवायरससिद्ध । आयरिअधिणेसरयुद्धिसागरायरिअनामाणो ॥ ३ ॥ तेसिं ब पुणो जाया, सीसा दो
महियलमि सुपसिद्धा । जिणबदसूरिनामो, बीओऽभयदेवसूरिचि ॥ ४ ॥ सिद्धतवित्तिविरयण-पगरणउवयरियमबलो-
याण । को ताण गुणलव पि हु, होज्ज समत्थो पवित्थरिच ॥ ५ ॥ तेसिंविणेअस्स पसअचदसूरिस्स सबगुणनिहिणो ।
पयपवमसेवगेहिं, सुमइउवज्जआयसिस्सेहिं ॥ ६ ॥ सवेगरगसाला-राहणसत्थ जगमि वित्थरिअ । रअ ब बीरअरिअ,
जेहिं कहरणकोसो(सा)य ॥ ७ ॥ सोवसिद्धियमडिअ-मुणिमुबयवीरभवणरमणीय । भरुअच्छे तेहि ठिए, सुमंदिरे

आमदत्तस्य ॥ ८ ॥ सिरिदेवमधसूरिर्हि, विरश्चं पासनाहचरिअमिम । लिहिय पढमिहुय पोत्ययमि गणिअमलछंवेणं”

॥ ९ ॥ इत्यादि ॥ १० ॥

एव श्रीअर्बुदाचले श्रीवस्तुपालवसतौ देवकुलिकाप्रशस्तौ अपि लिखितमस्ति ॥

स्वस्ति श्रीनृपविक्रमस ० १२९३ मिति वैशाखशुक्ल १५ दिने शनौ, अथेह श्रीअर्बुदाचलमहातीर्थे अणहिलपुरवास्त-
व्यप्राग्वाहज्ञतीय-श्रीचन्द्र ० इत्यादिवहुनामानि सन्ति, ततः श्रीशान्तिनायविम्ब कारित, प्रतिष्ठित च नवाङ्गीवृत्तिकारक-
श्रीअभयदेवसूरिसन्तानीयैः श्रीधर्मघोषसूरिभि इत्यादि । अत्र मधुकरश्रीखरतरगण्डीय-श्रीधर्मघोषसूरयो ज्ञेया ॥ ११ ॥
एवमेव श्रीद्वीपासन्न-श्रीरत्नानगरे भूमिगृहान्तर्वर्षिप्रतिमाप्रशस्तौ अपि लिखितमस्ति, यथा “नवाङ्गीवृत्तिकारकश्रीअ-
भयदेवसूरिसन्तानीयैः श्रीधर्मघोषसूरिभिः प्रतिष्ठित” ॥ १२ ॥

एव श्रीबीजापुरनगरे खरतरश्रावकहम्मीरपुरनरेश्वरमन्त्रिजयपालपुत्रमन्त्रिदेवाकारितदेवगृहपट्टिकाया चहूनि प्रशस्ति-
काव्यानि लिखितानि सन्ति, तत्र श्रीधर्ममानसूरित आरम्य लघुभिनेश्वरसूरिं यावत् एकैकेन काव्येन श्रीवर्धमानसूरि
१ श्रीवुर्लभराजपर्यट खरतरविरुद्रप्रापक-श्रीजिनेश्वरसूरि २ श्रीजिनचन्द्रसूरि ३ नवाङ्गीवृत्तिकारक-श्रीअभयदेवसूरि ४
श्रीजिनवल्लभसूरि ५ श्रीजिनदत्तसूरि ६ प्रमुखा वर्णिता सन्ति, सा पट्टिका श्यामवर्णा सांप्रत वीजापुरे सयतशालामध्ये
भिचौ स्थापिताऽस्ति स्वयं मया दृष्टा च, पुनः कौतुकिना तत्र गत्वा द्रष्टव्या ॥ १३ ॥

१ श्रीमहोदिसागरचूरिछत्रविभापुरद्वारद्वाराणां प्रस्तावनायां “५ पत्ते, ९२’ श्लोकाए ११५ श्लोकपर्यन्तम् ।

ननु-श्रीअभयदेवसूरिमिरपि स्वयं कापि ग्रन्थे पूर्वोक्तगुरुशिष्यपरम्परा प्रोक्ताऽस्ति ? उच्यते-बहुशो यत श्रीस्याना-
ङ्गवृत्तौ विंशत्यधिकैकादशशतवर्ष ११२० कृताया द्विशतद्विपञ्चाशदधिकचतुर्दशसहस्र १४२५२ प्रमाणाया प्रान्ते
(पत्र ५२७) सकम्, तथाहि-“श्रीस्यानाङ्गस्य सहानिधानस्य इव सन्मुद्रणमिव अनुयोग प्रारभ्यते इति । तच्चन्द्र-
कुलीनप्रवचनप्रणीता प्रतिवद्धविहारहारिचरित्र-श्रीवर्द्धमानमुनीन्द्रपादोपसेविनः प्रमाणादिव्युत्पादनप्रवणप्रकरणप्रवचन-
प्रणायिनः प्रबुद्धप्रतिबन्धकप्रवक्तृप्रवीणाप्रतिहृतप्रवचनार्थप्रधानवाक्प्रसरस्य सुविहितमुनिजनमुख्यस्य श्रीजिनेश्वराचा-
र्यस्य तदनुजस्य च व्याकरणादिशास्त्रकर्तुः श्रीबुद्धिसागराचार्यस्य धरणकमलचञ्चरीकल्पेन श्रीमदभयदेवसूरिनान्ना-
मया महावीरभिनराजसन्तानवर्तिना महाराजवंशजन्मनेव सविप्रमुनिवर्गप्रवरश्रीमदजितसिंहाचार्यन्तेवासि-यशोदेवग-
णिनामधेयसाधोः उत्तरसाधकस्य इव विद्याक्रियाप्रधानस्य साहाय्येन समर्थितम् ॥ १४ ॥ एवमेव श्रीसमवायाङ्गसूत्रवृत्तिप्र-
शस्तौ (१६० पत्रे) अपि पट्टानुक्रमोऽस्ति, तदर्थेना।ते ग्रन्था विलोकनीयाः ॥ १५ ॥ एवमेव श्रीभगवतीवृत्तिप्र-
शस्तौ (९८० पत्रे) अपि ॥ १६ ॥ एवमेव श्रीज्ञाताधर्मकथावृत्तिप्रशस्तौ (२५४ पत्रे) अपि ॥ १७ ॥ एवमेव श्रीअनु-
चरोपपातिकदशावृत्तिप्रशस्तौ (८ पत्रे) अपि ॥ १८ ॥ एवमेव श्रीप्रश्नव्याकरणवृत्तिप्रशस्तौ (१६५ पत्रे) अपि ॥ १९ ॥
एवमेव श्रीपञ्चाशकवृत्तौ (३०१ पत्रेऽपि) सा एव गुरुपरम्परा, तथाहि-“यस्मिन्नतीते श्रुतसयमश्रिया-वप्राप्तु-
वत्यावपरं तथाधिषम् । स्वस्या(स्या) श्रयं सबसतोऽतिबुःस्थिते, श्रीवर्धमानः स यतीश्वरोऽभवत् ॥ १ ॥ शिष्योऽभव-
त्तस्य जिनेश्वराख्यः, सूरिः कृतानिन्यविचित्रशास्त्रः । सदा निरालम्बविहारवर्ती, चन्द्रोपमश्चन्द्रकुलान्वरत्न ॥ २ ॥

अन्योऽपि वित्तो भुवि बुद्धिसागरः पाण्डित्यचारित्रगुणैरनो(नू)पमैः । शब्दाविलक्ष्मप्रतिपादकानघ-ग्रन्थप्रणेता प्रवर-
 क्षमावताम् ॥ ३ तयोरिमा शिष्यवरस्य धाक्यावू, वृत्तिं व्यधात् श्रीजिनचन्द्रसूरेः । शिष्यस्तयोरेव विमुग्धबुद्धि-ग्रन्थार्य-
 बोधेऽभयदेवसूरिः ॥ ४ ॥ बोधो न शास्त्रार्थगतोऽस्ति सादृशो, न तादृशी वाक्पटुतास्ति मे तथा । न षास्ति टीकेह न
 बृहन्निर्मिता, हेतु परं मेऽत्र कृतौ विमोर्वचः ॥ ५ ॥ यदिह किमपि दृढं बुद्धिमान्धाद्विरुद्धं, मयि विहितकृपास्तब्धी-
 घनाः शोधयन्तु । निपुणमतिमतोऽपि प्रायशः साबूतेः स्यात्, न हि न मतिविमोहः किं पुनर्मादृशस्य ॥ ६ ॥ चतुरधिकवि-
 श्रातियुते, वर्षसहस्रे शते च सिद्धेयम् । धवलकूपरे वसतौ, धनपत्योर्वकुलधविक्रयोः ॥ ७ ॥ अणहिलपाटकनगरे, सद्यर्वैर्वर्त-
 मानुषधमुख्यैः । श्रीद्रोणाचार्यै-र्विद्वद्भिः शोधिता चेति” ॥ ८ ॥ इत्यादि । एव एषा एव गुरुपरम्परा श्रीअभयदेवसूरिभिः
 स्वकृतानेकग्रन्थप्रशस्तौ लिखिताऽस्ति, जिज्ञासुभिः ते ग्रन्था विलोकनीयाः ॥ २० ॥

ननु-अन्यगच्छीयसूरिभिः अपि इदमेव गुरुशिष्यपारम्पर्यं श्रीअभयदेवसूरीणां कापि ग्रन्थे लिखितमस्ति ? उच्यते-
 अनेकेषु ग्रन्थेषु अनेकैः लिखितं वरीधर्तं । तथाहि-

“जिणवल्लहगणिलिहिय, सुहुमत्थवियारवमिण सुयणा । निसुणंतु सुणंतु सय, परे वि बोहिंतु सोहिंतु ॥ १५२ ॥”
 व्याख्या-‘जिनवल्लहगणि’सि श्रीजिनवल्लभगणिनामकेन मतिमता सकलार्थसद्भाह्मिस्थानाद्वाद्यङ्गोपाङ्गपञ्चाशकादिशास्त्र-
 वृचिविधानावासाववातकीर्तिं-सुधाधवलितधरामण्डलानां श्रीमदभयदेवसूरीणां शिष्येण लिखितं कर्मप्रकृत्यादिगंभीर-

शास्त्रेभ्यः समुद्भूतं हृदयं धिनयहभगणिलिखितम् । इति सार्द्धशतकवृत्त्या (९९ पत्रे) एकसप्तत्यधिकैकादशशतवर्षं ११७१
कृतार्यां श्रीचित्राबालगच्छीय-श्रीधनेश्वरसूरयः प्राहुः ॥ २१ ॥

ननु-सपागच्छीयसूरिभिः अपि श्रीअभयदेवसूरीणां पूर्वोक्ता गुरुशिष्यपरम्परा कापि प्रोक्ताऽस्ति ? तच्यते-श्रीकल्या-
न्तर्वाच्ये तपागच्छीयश्रीहेमहसूरिभिः निम्नभिन्नगच्छप्रभावकाधिकारे तथैव प्रतिपादिताऽस्ति, तथाहि—‘श्रीउपकेशचदो
श्रीरक्तप्रभसूरि हुआ, खियै कोरंटे नगरइ अनइ ओसिंप समकालै एकसमै एकलद्वै प्रतिष्ठा कीधी १ । चित्राबालगच्छीय-
श्रीवादिदेवसूरि हुआ । जीए हेमराज अनातणै, आस्थानि गुणचन्द्र विगम्बर जीवौ २ । नवाङ्गीवृत्तिकारक श्रीअभय-
देवसूरि खिये धंमणै सेही नदीनै उपकंठि श्रीपार्श्वनाथतणी स्तुति करी, धरणेन्द्रसाहाय्ये श्रीपार्श्वविभ्यप्रत्यक्ष कीधो,
शरीरतणौ कोढरोग उपसमाख्यौ, तच्छिष्य श्रीधिनवल्लभसूरि हुआ, चारित्रनिर्मल अनेक ग्रन्थ तणौ निर्माण कीधौ ।
इणै अनुक्रमइ श्रीखरतरपखइ सूरिवर अनेक हुआ साविधय’ इत्यादि ॥ २२ ॥

पुनः तपागच्छनायक-श्रीसोमसुन्दरशिष्यमहोपाध्याय-श्रीचारित्रगणिविनेय प० श्रीसोमधर्मगणिविरचिताया (स०
१५०३ वर्षे) श्रीउपदेशसप्तिकायां निम्नभाषाया द्वितीयाधिकारे सप्तमोपदेशे (पत्र ४३), तथाहि—

“अयत्यसौ स्वप्ननपार्श्वनाथः, प्रभावपूरैः परितः सनाथः । स्फुटीषकाराभयदेवसूरि-र्यां भूमिमध्यस्थितमूर्तिमिदम्
॥ १ ॥ पुरा श्रीपत्तने राज्यं, कुर्वणै मीमन्पतौ । अभूवन् मृतले ख्याताः, श्रीजिनेश्वरसूरयः ॥ २ ॥ सुरयोऽभयदेवा-
ख्या-स्तेषां पट्टे दिदीपिरे । येभ्यः प्रतिष्ठासामपन्नो, गच्छः खरतराभिधः ॥ ३ ॥” इत्यादि ॥ २३ ॥

पुनः उपदेशतरङ्गिण्यां श्रीमुनिसुन्दरसूरयोऽपि प्रोचुः । तथाहि—“व्याख्याताभयदेवसूरिरमलप्रज्ञो नवाज्ञाः पुनर्भ-
व्याना जिनदत्तसूरिरददादीक्षा सहस्रस्य सु । प्रौढः श्रीजिनवल्लभो गुरुरभूद् ज्ञानादिलक्ष्म्या पुनर्भन्यान् श्रीतिलकश्चकार
विविधाश्चन्द्रप्रभाचार्यवत् ॥ १ ॥” इति ॥ २४ ॥

एव श्रीअणहिल्लपत्तने सं १६१७ मिते युगप्रधानश्रीजिनचन्द्रसूरिभिः सम श्रीअभयदेवसूरिं आश्रित्य तपागच्छी-
यधर्मसागरेण विवादे प्रारब्धेऽनेकग्रन्थदर्शनपूर्वं चतुरशीतिगच्छाचार्यं एकीभूय धर्मपक्षं कक्षीकृत्य—अङ्गीकृत्य च सर्व-
गच्छीयसङ्घसमक्षं साक्ष्यं प्रदत्तं स्वहस्ताक्षरैः मतानि लिखितानि । यदुत श्रीस्तम्भनकपार्श्वनाथमूर्तिप्रकटको नवाङ्गीवृ-
त्तिकारकः श्रीअभयदेवसूरि श्रीखरतरगच्छे एव नाऽन्यत्र गच्छे वभूव इति । इयं धार्त्ता आबालगोपाल प्रसिद्धा अस्ति,
पुनस्तदर्थिना इदं मतपत्रं द्रष्टव्यम्—

अत्र मतपत्रमिदम्—

“सं १६१७ मिते कार्तिक सुदि ७ दिने शुक्रवारे श्रीपाटणनगरे श्रीखरतरगच्छनाथकवादिकन्दकुहालभट्टारक-श्री-
जिनचन्द्रसूरि चौमासी कीर्षी । तिवारइ ऋषीमती धर्मसागरै कुष्ठी चरचा माढी, ज उ अभयदेवसूरि नवाङ्गीवृत्तिकर्त्ता
श्रीयमणापार्श्वनाथप्रकटकर्त्ता, ते खरतरगच्छे न हुआ । एहवी घात साभली तिवारै श्रीजिनचन्द्रसूरि समस्तदर्शन
एकठा कीधा, पछै समस्त दर्शन नइ पूछयो, जे श्रीअभयदेवसूरि नवाङ्गीवृत्तिकर्त्ता यमणपार्श्वनाथप्रकटकर्त्ता किसे गच्छइ
हुआ ? तिवारै समस्त दर्शन मिली अनै घणा ग्रन्थ जोया । पछै इम कह्यो—जे श्रीअभयदेवसूरि खरतरगच्छे

ह्रवा सही, सत्य समस्त दर्शन घणा प्रथ जोई नई सही कीधी, सही वार १०८ ॥ अत्र साखिभट्टारककर्ममुन्दरसूरि-
 मत १, सिद्धान्तीया-धढगच्छा-अधीरचन्द्रसूरिमत् २, जावरीयागच्छे श्रीहर्षविनयमतम् ३, नीगमीया-तपागच्छे
 श्रीकल्याणरत्नसूरिमत् ४, बृहत्तपागच्छे श्रीसिद्धसूरिमत् ५, विवदणीक वारे जिया-खडखडता-तपागच्छे श्रीपरमानन्द-
 सूरिमत् ६, सिद्धान्तीया-बढगच्छा-श्रीमहीसागरसूरिमत्, ७ काछेला-पुनमीयागच्छे उदयरत्नसूरिमत् ८, पीपलिया-
 गच्छे विमलचद्रसूरिमत् ९, त्रांठाहीआ-पूनमिआगच्छे श्रीविद्याप्रभसूरिमत् १०, ढढेरिया-पुनमीयागच्छे श्रीसयम-
 सागरसूरिमत् ११, कुतवपुरा-तपागच्छे श्रीविनयतिलकसूरिमत् १२, चोकडियागच्छे देवानन्दसूरिमत् १३, सिद्धा-
 न्तीयागच्छे पन्यासप्रमोदहसमतम् १४, पाळ्हणपुरागच्छे वादिनयकीर्त्तित्तमतम् १५, पाळ्हणपुरीद्यालातपागच्छे वा० रग-
 निधानमतं १६, अचलगच्छे पं० भावरत्नमत १७, छापूरियापुनमीयागच्छे पं० उदयरजमतं १८, साधुपुनमीयागच्छे
 पं० वा० नगमत १९, मलघारीगच्छे पं० गुणतिलकमत २०, ओसवालगच्छे पं० रत्नहर्षमत २१, घवलपर्वीयाआब-
 लीयागच्छे पन्यास रगमत २२, चित्रावालगच्छे वा० क्षेत्रामतं २३, चिन्तामणीया पाढा वा० गुणमाणिक्यगणि-
 रत्नमतम् २७, चित्रावालजोगीवाढई पं० राजामतं २८, कोरपटवालगच्छे चेला-हासमत २९, विवदणीक-खिरालुभामत
 ३०, आगमीया मोकलमत ३१, लरतर-रुपाध्याय श्रीअयलभमत ३२, काचित्कसुदि ७ शुक्रवारे सर्ववर्धनी मिळी, मज्ज-
 लस कीधी, धर्मसागर ऋषिमती तेढाब्यो, पुणि धर्मसागर दर्शनमाद्धि न आबण, वार तीव मज्जलस करी तेढाब्यो, पळे

छिपी रह्यो, पण न आवे, तिवार काती सुवि १३ दिने सर्वदर्शन मिली घरचाये पोदो जाणीने निहव थाप्यो, जिन-
दर्शन वाहिर कीचो सही । सही १०८ । सर्वदर्शनसम्मत श्रीअभयदेवसूरि नवाङ्गीवृत्तिकर्ता धमणा पार्श्वनाथ प्रकट-
कर्त्ता ते खरतर गच्छइ हुआ, पसनीयसमस्तदर्शनिभिः विचार्य मत लिखितम्” ॥

अथ ग्रन्थसाध्य लिख्यते—श्रीतपागच्छीय—हेमदससूरिकृतकल्पान्तर्वर्ग्ये १, भावहृदाकृत—गुरुपर्वप्रभावकग्रन्थे २, तपा-
लघुशास्त्रालघुपट्टावल्या ३, तपाकृते आचारप्रदीपे ४, सन्देहदोलावलीखरतरग्रन्थप्रामाण्यसाधके ५, कुमारगिरिस्थिततपा-
सामग्रीसाधुपट्टावल्या ६, श्रीजिनवल्लभसूरिकृत—सार्द्धशतककर्मग्रन्थमध्ये ७, श्रीचित्रावालगच्छीयश्रीोधनेश्वरसूरिकृत—वृत्ति-
परम्परासाधके ८, तपाकल्याणरससूरिचिरन्तनटिप्पनकव्ये ९, छापरीया—पुनमीया—पट्टावल्यां १०, साधुपुनमीयापट्टा-
वल्या ११, गुर्वावलीग्रन्थे १२, प्रभावकचरित्रे चन्द्रप्रभसूरिप्रणीते १३, सर्गे (१६१ पत्रे) श्रीअभयदेवसूरिचरित्रे १३, तथा
पल्लीवालगच्छीय म० श्रीआमदेवसूरिकृतप्रभावकचरित्रे १४, पीपलीया—उदयरस्रारम्भेण जीवानुशासने १५, तथा
तपा—श्रीसोमसुन्दरसूरिराज्ये कृतोपदेशसप्ततिग्रन्थे १६, किं बहुना ४१ ग्रन्थमध्ये । हुडी—श्रीअभयदेवसूरि—नवाङ्गीवृत्ति-
कर्त्ता श्रीस्तम्भनकपार्श्वनाथप्रकटकर्त्ता खरतरगच्छे बभूव—सर्वदर्शनमतोपेतं मूलपत्रं अणह्निपत्तनभाण्डागारे मुक्त अस्ति,
तद् आलोक्य एतल्लिखित अस्ति, ये च न मन्यन्ते ते निह्वाः ।

अथ स्तम्भतीर्थमतानि लिख्यन्ते—स्वस्ति श्रीस्तम्भनाधीशं नत्वा श्रीस्तम्भतीर्थमध्ये समस्तदर्शनिभिर्लिखितम् । श्री-
अभयदेवसूरि धीयंभणपार्श्वनाथ प्रकटकारक नवाङ्गीवृत्तिकारक खरतरगच्छे हुआ, केई एक इम नथी सरदहिता, राग-

द्वा सही, सत्य समस्त दर्शन घणा ग्रथ जोई नइ सही कीधी, सही चार १०८ ॥ अत्र साखिभट्टारककर्ममुन्दरसूरि-
 मत १, सिद्धान्तीया-यदगच्छा-श्रीथिरचन्द्रसूरिमत् २, जावढीयागच्छे श्रीहर्षविनयमतम् ३, नीगमीया-तपागच्छे
 श्रीकल्याणरत्नसूरिमत् ४, बृहस्पगच्छे श्रीसिद्धसूरिमत् ५, विवदणीक चारे जिया-खडखडता-तपागच्छे श्रीपरमानन्द-
 गच्छे विमलचन्द्रसूरिमत् ६, काछेला-पुनमीयागच्छे चदयरत्नसूरिमत् ८, पीपलिया-
 सागरसूरिमत् ११, कुतवपुरा-तपागच्छे श्रीविद्याप्रभसूरिमत् १०, ढढेरिया-पुनमीयागच्छे श्रीसयम-
 न्तीयागच्छे पन्यासप्रमोदहसमतम् १४, पाल्हणपुरागच्छे वादिनयकीर्त्तितम् १५, पाल्हणपुरीयाखातपागच्छे वा० रग-
 निधानमतं १६, अचलगच्छे पं० भावरत्नमत १७, छपरियापुनमीयागच्छे पं० चदयरजमतं १८, साधुपुनमीयागच्छे
 पं० वा० नगमत १९, मलधारीगच्छे पं० गुणतिलकमत २०, ओसवालगच्छे पं० रत्नहर्षमत २१, धवलपर्वीबाबाब-
 लीयागच्छे पन्यास रंगमत २२, चित्रावालगच्छे वा० क्षेत्रामतं २३, चिन्तामणीया पाढा वा० गुणमाणिक्वगणि-
 रत्नमतम् २७, चित्रावालजोगीवाढई पं० राजामतं २८, कोरप्टवालगच्छे चेला-हासामत २९, विवदणीक-तिराहुआमत
 ३०, आगमीया मोकलमत ३१, सरतर-रपाध्याय श्रीजयलाममत ३२, काचित्कसुवि ७ शुक्रचारे सर्वदर्शनी मिळी, मज-
 लस कीधी, धर्मसागर ऋषिमती तेढाब्बो, पुणि धर्मसागर दर्शममाहि न जाब्बस, चार दीन मज्जकड करी तेढाब्बो, फळे

छिपी रह्यो, पण न आवे, तिवार काती सुदि १३ दिने सर्वदर्शन मिली चरचाये पोदो जाणीने निहव धाप्यो, जिन-
दर्शन वाहिर कीधौ सही । सही १०८ । सर्वदर्शनसम्मत श्रीअभयदेवसूरि नवाङ्गीवृत्तिकर्ता धमणा पार्श्वनाथ प्रकट-
कर्त्ता ते खरतर गच्छइ हुआ, पत्तनीयसमस्तदर्शनिभिः विचार्य मत लिखितम्” ॥

अथ ग्रन्थसाक्ष्य लिख्यते—श्रीतपागच्छीय—हेमहसूरिकृतकल्पान्तर्वाच्ये १, भावहडाकृत—गुरुपर्वप्रभावकग्रन्थे २, तपा-
लघुशाखालघुपट्टावल्या ३, तपाकृते आचारप्रदीपे ४, सन्वेहदोलावलीखरतरग्रन्थप्रमाण्यसाधके ५, कुमारगिरिस्थिततपा-
सामग्रीसाधुपट्टावल्या ६, श्रीजिनवृद्धभसूरिकृत—सार्द्धशतककर्मग्रन्थमध्ये ७, श्रीचित्रावालगच्छीयश्रीधनेश्वरसूरिकृत—वृत्ति-
परम्परासाधके ८, तपाकल्याणरत्नसूरिचिरन्तनटिप्पनकव्ये ९, छापरीया—पुनमीया—पट्टावल्या १०, साधुपुनमीयापट्टा-
वल्या ११, गुर्वावलीग्रन्थे १२, प्रभावकचरित्रे चन्द्रप्रभसूरिप्रणीते १३, सर्गे (१६१ पत्रे) श्रीअभयदेवसूरिचरित्रे १३,
पक्षीवालगच्छीय म० श्रीआमदेवसूरिकृतप्रभावकचरित्रे १४, पीपलीया—उदयरत्नप्रारम्भेण जीवानुशासने १५, तथा
तपा—श्रीसोमसुन्दरसूरिराज्ये कृतोपदेशसप्ततिग्रन्थे १६, किं बहुना ४१ ग्रन्थमध्ये । हुडी—श्रीअभयदेवसूरि—नवाङ्गीवृत्ति-
कर्त्ता श्रीस्तम्भनकपार्श्वनाथप्रकटकर्त्ता खरतरगच्छे बभूव—सर्वदर्शनमतोपेत मूलपत्र अणहिल्लपत्तनभाण्डागारे मुष्क अस्ति,
तव् आलोक्य एतल्लिखित अस्ति, ये च न मन्यन्ते ते निह्वाः ।

अथ स्तम्भतीर्थमतानि लिख्यन्ते—स्वस्ति श्रीस्तम्भनाधीश नत्वा श्रीस्तम्भतीर्थमध्ये समस्तदर्शनिभिर्लिखितम् । श्री-
अभयदेवसूरि श्रीधमणपार्श्वनाथ प्रकटकारक नवाङ्गीवृत्तिकारक खरतरगच्छे हुआ, केई एक इस नथी सरदहिता, राग-

ह्रवा सही, सत्य समस्त दर्शन घणा ग्रथ जोई नइ सही कीधी, सही वार १०८ ॥ अत्र साखिभट्टारकरुमंमुन्दरसूरि-
 मतं १, सिद्धान्तीया-वहगच्छा-श्रीथिरचन्द्रसूरिमतं २, जावढीयागच्छे श्रीहृपंविनयमतम् ३, नीगमीया-तपागच्छे
 श्रीकस्याणरत्नसूरिमत ४, बृहस्पतागच्छे श्रीसिद्धसूरिमतम् ५, विषदणीक वारे जिया-खडखडता-तपागच्छे श्रीपरमानन्द-
 सूरिमत ६, सिद्धान्तीया-वहगच्छा-श्रीमहीसागरसूरिमतम्, ७ काठेला-पुनमीयागच्छे उदयरत्नसूरिमतम् ८, पीपलिया-
 गच्छे विमलचन्द्रसूरिमतम् ९, ब्राठाढीया-पूनमिआगच्छे श्रीविद्याप्रभसूरिमत १०, ढढेरिया-पुनमीयागच्छे श्रीसयम-
 सागरसूरिमतम् ११, कुतवपुरा-तपागच्छे श्रीविनयतिलकसूरिमतम् १२, चोकडियागच्छे देवानन्दसूरिमत १३, सिद्धा-
 न्तीयागच्छे पन्यासप्रभोदहसमतम् १४, पाव्हणपुरागच्छे वादिनयकीर्त्तितमतम् १५, पाव्हणपुरीशाखातपागच्छे वा० रग-
 निधानमत १६, अचलगच्छे ५० भावरत्नमत १७, छापेरियापुनमीयागच्छे ५० उदयरत्नमतं १८, साधुपुनमीयागच्छे
 ५० वा० नगमत १९, मलघारीगच्छे ५० गुणतिलकमतं २०, ओसवालगच्छे ५० रत्नहर्षमत २१, घवलपर्वीबाबाच-
 लीयागच्छे पन्यास रगमत २२, चित्रावालगच्छे वा० धेवामतं २३, चिन्तामणीया पाढा वा० गुणमाणिक्यगणि-
 मतं २४, आगमीया तपाध्यायसुमतिशेखरमतम् २५, वेगढाखरतर ५० पद्ममाणिक्यमत २६, बृहत्खरतर वा० पुनि-
 रत्नमतम् २७, चित्रावालजोगीवाढई ५० राजामत २८, कोरष्टवालगच्छे बेला-हासामत २९, विषदणीक-सिराछुआमत
 ३०, आगमीया मोकलमत ३१, खरतर-तपाध्याय श्रीजयलाममतं ३२, कर्त्तिकसुधि ७ शुक्रवारे सर्वदर्शनी सिद्धी, प्रभ-
 लस कीधी, धर्मसागर ऋषिमती तेढाध्वौ, पुनि धर्मसागर दर्शनमांदि न आब्यस, बार तीन मजकच करी बेडाब्यो, फळे

ह्या सही, सत्य समस्त दर्शन घणा प्रथ जोई नइ सही कीधी, सही चार १०८ ॥ अत्र साखिमटारकमंमुन्दरसूरि-
 मत १, सिद्धान्तीया-बहगच्छा-श्रीथिरचन्द्रसूरिमत २, जावडीयागच्छे श्रीहर्षविनयमतम् ३, नीगमीया-तपागच्छे
 श्रीकल्याणरत्नसूरिमत ४, बृहत्तपागच्छे श्रीसिद्धसूरिमतम् ५, विवदणीक चारे जिया-खडखडता-तपागच्छे श्रीपरमानन्द-
 सूरिमत ६, सिद्धान्तीया-बहगच्छा-श्रीमहीसागरसूरिमतम्, ७ काछेला-पुनमीयागच्छे उदयरत्नसूरिमतम् ८, पीपलिया-
 गच्छे विमलचन्द्रसूरिमतम् ९, त्रांठाबीया-पूनमिआगच्छे श्रीविद्याप्रभसूरिमत १०, ठढेरिया-पुनमीयागच्छे श्रीसयम-
 सागरसूरिमतम् ११, कुवबपुरा-तपागच्छे श्रीविनयतिलकसूरिमतम् १२, वोकडियागच्छे देवानन्दसूरिमत १३, सिद्धा-
 न्तीयागच्छे पंन्यासप्रभोदहसमतम् १४, पाल्हणपुरागच्छे वादिनयकीर्त्तिमतम् १५, पाल्हणपुरीशाखातपागच्छे वा० रग-
 निधानमतं १६, अचलगच्छे पं० भावरत्नमत १७, छापेरियापुनमीयागच्छे पं० उदयरजमत १८, साधुपुनमीयागच्छे
 पं० वा० नगमत १९, मलचारीगच्छे पं० गुणतिलकमतं २०, ओसवालगच्छे पं० रत्नहर्षमत २१, घवलपर्वीबाबाब-
 लीयागच्छे पन्यास रगमत २२, चित्रावालगच्छे वा० क्षेत्रामत २३, चिन्तामणीया पाढा वा० गुणभाणिक्वगणि-
 मतं २४, आगमीया तपाध्यायसुमतिशेखरमतम् २५, वेगढाखरतर पं० पद्मभाणिक्वमत २६, बृहत्खरतर वा० मुनि-
 रत्नमतम् २७, चित्रावालजोगीवाढई पं० राजामतं २८, कोरण्टवालगच्छे नेला-इसामतं २९, विवदणीक-खिराछुआमतं
 ३०, आगमीया मोकलमत ३१, खरतर-तपाध्याय श्रीजयलाममत ३२, कासिंक्वसुदि ७ शुक्रवारे सर्वदर्शनी मिळी, मन्-
 लस कीधी, धर्मसागर ऋषिमती तेढाब्यौ, पुणि धर्मसागर दर्शनमाद्रि न आब्यस, बार तीन मजकल करी डेढाब्यौ, फळे

पट्टे विदीपिरे । येन्यः प्रतिष्ठामार्पणो, गच्छः खरतराभिघः ॥ ३ ॥ तेपामाचार्यवर्याणां, मान्याना भूयतामपि । कुष्ठव्या
 विरगृहेहे, प्राच्यकर्माञ्जुभाषत ॥ ४ ॥ तत श्रीगुर्जरत्राया समाणकपुर प्रति । शक्त्यल्पत्येऽपि ते चक्रुर्विहार मुनिपुङ्ग-
 वा ॥ ५ ॥ रोगग्रस्ततथाऽत्यन्त, सम्भाव्य स्वायुष क्षयम् । मिथ्याबुद्धतदानार्थं, सर्वं सङ्ग समाह्वयत् ॥ ६ ॥ तस्यामेव
 निशीथिन्या, स्वप्ने शासनदेवता । प्रभो ! स्वपिपि जागर्षि, किं ? वेत्याह गुरु प्रति ॥ ७ ॥ रोगेण क्वास्ति ? मे निद्रे-त्युक्ते
 देवी गुरु जगौ । तन्मोदयत तर्ह्येताः सूत्रस्य नव कुर्कुटी- (कुर्कुटीः ?) ॥ ८ ॥ शर्करभावात्किं कुर्वे ? साऽऽह मैव चचो
 वद । त्वमद्यापि नवाङ्गा यद्-धृत्तिः स्फीताः करिव्यसि ॥ ९ ॥ श्रीसुधर्मकृतग्रन्थान्, कथमर्यापयाम्यहम् ? । पद्मो प्रत्येति
 को नाम ? मेर्वारोहणकौशलम् ॥ १० ॥ देव्याह यत्र सन्वेष्टा, सत्तंव्याऽह त्वया तदा । यथा भिनन्नि तान् सर्वान्, पृष्ट्वा
 सीमन्धर जिनम् ॥ ११ ॥ रोगग्रस्तं कथं मात !, करोमि विधृतीरहम् ? । माऽवादीस्तत्प्रतीकारे, किन्तूपायमिमं शृणु
 ॥ १२ ॥ अस्ति स्तम्भनक्रमे, सेढीनाममहानदी । तस्या श्रीपार्श्वनाथस्य, प्रतिमाऽस्त्यतिशायिनी ॥ १३ ॥ यत्र च
 क्षरति धीर, प्रत्यहं कपिलेति गौः । तत्सुरोत्खातभूमौ च, द्रक्ष्यसि प्रतिमामुखम् ॥ १४ ॥ तदेव सप्रभाव तद् विम्ब
 वदस्व भावत । यथा त्वं स्वस्यदेह स्याः, इति प्रोच्य गता सुरी ॥ १५ ॥ प्रातर्जार्गरितास्तेऽयं, स्वभार्यमवबुध्य च । सम
 समग्रसंज्ञेन, वेष्टुं स्तम्भनकं प्रति ॥ १६ ॥ तत्र गत्वा यथा स्थाने, प्रेक्ष्य पार्श्वजिनेश्वरम् । तल्लसत्सर्वरोमाश्चा, एव ते तुष्टु-
 बुर्मुदा ॥ १७ ॥ “जय तिहुयणभरकरूपरुक्त्वा जय जिणधधन्तरि, जय तिहुयणकल्लाणकोस दुरिअकरिकेसरि । तिहुयणजणअधि-
 ठंधियाण भुवणत्तयसामिय, कुणसु सुहाइ जिणेसपास थभणयपुरिद्धिय ॥ १ ॥” वृत्ते तु पोढशे साऽर्चा, सर्वोद्ग प्रकटाऽभ-

हेपना वाद्या कुबुद्धि वाद्या, ते वापदा तुखीहुत्ये सही १०८, सिद्धान्तनैमेलि नवागीयुत्तिने वृद्ध सम्प्रदायनें मेळि, ते
 न मानइ ते घणा कूडा परे छे । समस्त वर्धन पैसी श्रीनवागीप्रशस्ति जोई वृद्धसम्प्रदाय जोईनें सही कीधी, जे श्री-
 अमयदेवसूरि खरतरगच्छे हुआ । अत्र सखि-ओसवालगच्छे ५० तीहामत १ अचलगच्छे ५० लक्ष्मीनिधानमत २ वृद्ध-
 शालीयतपागच्छे श्रीसोभाभ्यरक्तसूरिमत ३ चढागच्छे ८० विनयकुशलमत ४ कोरटगालगच्छे ५० पद्मशेखरमत ५ पूर्णिमा-
 गच्छे ५० रत्नवीरमत ६ वडगच्छातपागच्छे ५० रत्नसागरमत ७ मलधारीगच्छे क्षमासुन्दरमत ८ अचलीयागच्छे पूर्ण-
 चन्द्रमत ९ साढेरा-समयरक्तमत १० आगमीयागच्छे ऋषिराममतम् ११ सुधर्मधोपागच्छे ऋषिरत्नसागरमत १२ कट्ट-
 आमती-पोमसीमतं १३ श्रीखरतरगच्छे श्रीअमयदेवसूरि सं० ११११ श्रीयभणो पार्धनाथ प्रगट कीर्ण, सं० ११२० श्रीन-
 वाङ्गीवृत्ति कीधी, सं० १२०४ श्रीरुद्रपङ्कीगच्छे अमयदेवसूरि वीजा हुआ न माने ते अभागीया, खोटु बोलीने चारित्र
 गमाहे छे । तथा के इक कदाग्रही इम कहै-जे श्रीअमयदेवसूरि नवाङ्गीवृत्तिकर्त्ता श्रीयभणपार्धनाथप्रकटकारक खर-
 तरगच्छे न हुआ, ते महावत्सूत्रवादी आणिया, जिणे कारणे तपागच्छनायक श्रीसोमसुन्दर सूरिना शिष्यनी कीधी
 उपदेशसत्तरी ग्रन्थ तेमाहि १२ मइ उपदेशे (४६ पत्रे) ते कालजा गीतार्थ सवेगी हुआ । तिणै खरतरगच्छे कया
 छे ते हुबी लिखी जइ छे ॥

जयत्यसौ सम्मनपार्धनाथः, प्रभावपूरै परितः सनाथः । स्फुटीचकाराभयदेवसूरि-यां भूमिमध्यस्थितमूर्तिमिदम् ॥ १ ॥
 पुरा श्रीपत्तने राग्य, कुर्वाणे मीमभूपतौ । अभूवन् मृतले स्मृताः, श्रीजिनेश्वरसूरयः ॥ २ ॥ सूरयोऽभयदेवाख्या-स्तेषा

३४ श्रीसर्वदेवसूरि ३५ श्रीअजितदेवसूरि ३६ श्रीविजयसिंहसूरि ३७ श्रीसोमप्रभसूरि ३८ श्रीमुनिचन्द्रसूरि ३९ श्रीअ-
 जितसिंहसूरि ४० श्रीविजयसेनसूरि ४१ श्रीमणिरत्नसूरि ४२ श्रीजगन्मन्द्रसूरि ४३ श्रीदेवेन्द्रसूरि ४४ श्रीधर्मघोषसूरि ४५
 श्रीसोमप्रभसूरि ४६ श्रीसोमतिलकसूरि ४७ श्रीजयानन्दसूरि ४८ श्रीदेवसुन्दरसूरि ४९ श्रीज्ञानसागरसूरि ५० श्रीकुलमण्डन-
 सूरि ५१ श्रीसोमसुन्दरसूरि ५२ श्रीजयचन्द्रसूरि ५३ श्रीमुनिमुन्दरसूरि ५४ श्रीरत्नशेखरसूरि ५५ श्रीलक्ष्मीसागरसूरि ५६ श्री-
 सुमतिसाधुसूरि ५७ श्रीहोमविमलसूरि ५८ श्रीआनन्दविमलसूरि ५९ श्रीविजयदानसूरि ६० श्रीहीरविजयसूरि ६१ श्रीविज-
 यसेनसूरि ६२ श्रीविजयदेवसूरिप्रमुखाः ६३ । एषमन्येषु अपि आगमिक १ पूर्णिमापक्षीय २ विधिपक्षीयादि ३ गच्छेषु पट्टा-
 वल्या एतादृशप्रभावक—श्रीअभयदेवसूरिनाम न क्वाऽपि लिखितमस्ति, ततो यस्य पितामहगुरुः श्रीवर्द्धमानसूरिः गुरुश्च श्री-
 जिनेश्वरसूरिः सतीर्थश्च श्रीजिनचन्द्रसूरिः शिष्यो यस्य श्रीजिनवल्लभसूरिः प्रशिष्यश्च श्रीजिनदत्तसूरिः स्वयं च श्रीस्तम्भ-
 नकपार्श्वनाथमूर्त्तिप्रटको नवाङ्गीवृत्तिकारकश्च, एतादृशः प्रभावकः श्रीअभयदेवसूरिः श्रीखरतरगच्छे एव जातः, नाऽन्यत्र ।

॥ इति श्रीअभयदेवसूरः खरतरगच्छेशत्वाधिकारः ॥ ४ ॥

ननु—आत्मीयगच्छे प्रतिक्रमणान्ताः साधवः—“आयरिय सवञ्चाए”ति, गाथा त्रिक कथं न पठन्ति ? सच्यते—आव-
 द्यकादिषु साधूनां नामग्राहं तस्य अनुकृत्वात् । ननु—तर्हि श्रावकाः कथं कथयन्ति ? सत्यं, श्रीजिनवल्लभसूरिभिः निज-
 सामाचार्यां वक्तृत्वात्, तथाहि—“दाऊण वदण तो, पणगाइसु जइसु खागए तिसि । किइकम्म किरिअ ठिओ सहुो गाहा
 तिग पढई ॥ १६ ॥” अत्र आह परः—ननु—श्रीप्रवचनसारोद्धारबृहद्बुद्धौ रात्रिप्रतिक्रमणाधिकारे (४० पत्रे) “वदणय गा-

१८ ॥ “फणिफणफारफुरतरयणकररजियनहयल, फलिणीकदलदल-
 धत् । अत एवाऽप्रवृत्ते तैः, पञ्चक्सेति पद कृतम् ॥ १८ ॥ “फणिफणफारफुरतरयणकररजियनहयल, फलिणीकदलदल-
 तमालनीलुप्यलसामल । कमठासुरवरसगवगसंसगलगविय, जय पञ्चक्खलिणेषपास धंभणयपुरिट्ठिय ॥ १८ ॥” एव
 द्वात्रिंशता वृत्तैः, तुष्टुबुः पार्श्वतीर्यपम् । श्रीसङ्कोऽपि महापूजाद्युत्सवास्तत्र निममे ॥ १९ ॥ अन्त्य वृत्तद्वय तत्र त्यक्त्या देव्युप-
 रोधतः । चक्रिरे त्रिंशता वृत्तैः, स प्रभावं स्तव हि ते ॥ २० ॥ तत्कालरोगनिर्मुक्ताः, सूरयस्तेऽपि जज्ञिरे । नव्यकारितचैत्ये च,
 प्रतिमा सा निवेशिता ॥ २१ ॥ स्यानाङ्गादिनवाङ्गानां, षष्ठस्ते विष्टी क्रमात् । देवतावचन न स्यात्, कस्मान्तेऽपि हि
 निष्कलम् ॥ २२ ॥ इत्यादि समस्तवृत्तान्तजानी करी जे सवेगी गीतार्थ छै ते समस्तसिद्धा कहिल्ये, उत्सृज्यी बीहता
 यका बीजाई पूर्वाचार्य अनैरे गच्छि हूआ तेहि इम कणा जे श्रीभमयदेवसूरि नवाङ्गीवृत्तिकर्त्ता धमणापार्श्वनाथ
 प्रकटणहार “जयतिहुयण बचीसी” कारक श्रीस्वरतरगच्छि हूआसही सन्येह नही ॥ न च वाच्यं पताहशः प्रभावक
 श्रीभमयदेवसूरिः तपागच्छे न वम्बुव, कय तत्पट्टावल्या तन्नाम अभवत् ? । तत्पट्टानुक्रमस्तु अयम्—“श्रीवर्धमान १
 श्रीसुधर्म २ जम्बू ३ प्रमव ४ श्रीसिद्धभव ५ श्रीयथोभद्र ६ श्रीसम्भूतिविजय ७ श्रीस्यूलभद्र ८ श्रीस्वहस्ति ९ श्रीसु-
 स्थित १० श्रीइन्द्रदिक्ष ११ श्रीदिक्षसूरि १२ श्रीसिंहगिरि १३ श्रीवज्रस्थामि १४ श्रीवज्रसेन १५ श्रीचन्द्रसूरि १६ श्री-
 सामन्तभद्रसूरि १७ श्रीदेवसूरि १८ श्रीप्रद्योतनसूरि १९ श्रीवादिदेवसूरि २० श्रीमानपुङ्गवसूरि २१ श्रीवीरसूरि २२ श्रीज-
 यदेवसूरि २३ श्रीदेवानन्दसूरि २४ श्रीविक्रमसूरि २५ श्रीनरसिंहसूरि २६ श्रीसमुद्रसूरि २७ श्रीमान् देवसूरि २८ श्री-
 विजयप्रभसूरि २९ श्रीजयानन्दसूरि ३० श्रीरविप्रभसूरि ३१ श्रीयथोभद्रसूरि ३२ श्रीविमलचन्द्रसूरि ३३ श्रीबल्लोतनसूरि

चित्तां शोकेन १ दृष्टचित्तां हर्षेण २ यक्षाधिष्ठा=देवताधिष्ठितां ३ उन्मादप्राप्तां वातादिना ४ उपसर्गप्राप्ता तिर्यङ्मनुष्या-
दिना नीयमानां ५ साधिकरणा कलहयन्तीं ६, पङ्क्तिः स्थानैः वक्ष्यमाणैः निर्ग्रन्थाः—साधवो निर्ग्रन्थाः च साध्यः तथाविध-
निर्ग्रन्थामावे भिन्नाः सन्तः साधर्मिक=समानधर्मयुक्त साधुं इत्यर्थः, 'समाथरमाणे'सि समाद्रियमाणाः—साधर्मिकं प्रति
आदर कुर्याणाः समाधरन्तो वा उत्पादनादिव्यवहारविषयीकुर्यन्तो, न अतिक्रमन्ति आज्ञा स्त्रीभिः सह विहार १—स्वा-
ध्याया २—वस्थानादि न कार्यं इत्यादिरूपा, पुष्टालम्बनत्वात् इति 'अतोहितो व'सि गृहादेः मभ्याव् वह्निर्नयन्तो वाशब्दा
विकल्पार्थाः, वाह्निहितो व'सि गृहादेः वह्निस्त्वात् निर्वहः—अत्यन्तवह्निः वह्निस्त्वात्तरा नयन्तः, 'उपेक्षमाणा' इति उपेक्षा द्विवि-
धा—व्यापारोपेक्षा अव्यापारोपेक्षा च, तत्र व्यापारोपेक्षया त उपेक्षमाणा तद्विषयाया छेदनबन्धनादिकाया समयप्रसिद्ध-
क्रियाया व्याप्तिप्रमाणा इत्यर्थः, अव्यापारोपेक्षया च मृतकस्त्वज्जनादिभिः त सत्क्रियमाण उपेक्षमाणाः तत्र उदासीना
इत्यर्थः, तथा 'उवासमाण'सि पाठान्तरेण 'भयमाण'सि वा रात्रिजागरणात् तदुपासना विदधानाः, 'उवसामेमाणा'सि
पाठान्तरे त क्षुद्रव्यन्तराधिष्ठितं समयप्रसिद्धविधिनोपशमयन्त इति, तथा 'अणुश्लवेमाण'सि तत्त्वजनादीन् तत्परिष्ठा-
पनाय अनुज्ञापयन्तः, 'तुसिणीप'सि तूष्णीभावेन समप्रजन्तः तत्परिष्ठापनार्थं आगमानुज्ञातत्वात् सर्वं इदं आज्ञाऽतिक्र-
माय न भवति इति ।” अत्र स्पष्टमेव साधूनां साध्वीभिः समं विहारो न्यपेक्षि ॥ १ ॥

तथा पुनर्निषेधमाह—“क्षे भिक्खू आगंतागारे जाव परिआयहेसु वा एगो एगित्थिप सद्धिं विहार वा करेज्ज सज्झायं
वा करेज्ज असणं वा पाण वा खाइम वा साइम वा आहारेज्ज उच्चारपासवणं वा परिट्ठवेइ, अणययर वा (अणारिअ) आणा-

चिन्मते न पठति च" इति श्रीभाष्येवधूरिकृतयतिदिनचर्याया (८६ पत्रे) । अथ पञ्चवस्तुकसूत्रे साधुप्रतिक्रमणाधिकारे (७७ पत्रे) 'आयरिय स्वज्झाप' इत्यादि गाथात्रिक मणितमस्ति, तत्रापि तद्गच्छीयसामाचारी एव प्रमाणम् ॥ अथवा 'तत्त्व पुनः केवलिनो विदन्ति' यथाऽस्ति तथा प्रमाणं, नाऽस्माकं कोऽपि अभिनिवेशः, अस्मद्गच्छसामाचारी धेयम्, यत्साधवः, 'आयरिय स्वज्झाप'पि गाथात्रिक न पठन्तीति ॥

॥ इति आयरिय स्वज्झाप श्रावकपठनावधिकारः ॥ ५ ॥

ननु-केयाविहृच्छे साम्प्रत साधूनां साध्वीभिः सम विहारो हृदयते, आत्मगच्छे तु तन्निषेधः, तत् कथम् ? अत्रोच्यते, सूत्रवृत्त्यादौ साधूनां स्त्रीभिः सह विहारः १ स्वाध्यायः २ अवस्थानादेः ३ निषेधात्, यदुक्तं स्थानाङ्गसूत्रे पदस्थानके प्रथमोद्देशके (३५२ पत्रे), तथाहि—

"छहिं ठणेहिं निगये निगयीं गिण्हमाणे वा अवलमाणे वा नाइकमति, त जहा-खित्तच्चित्तं १ दित्तचित्तं २ जक्ख्वा इहं ३ सम्मायपत्तं ४ स्वसगपत्तं ५ साहिकरणं ६ ॥ छहिं ठणेहिं निगया निगंयीओ अ साहम्मिअ कालाय समायर-माणा नाइकमति, तज्जहा-अतोहिंतो वा वाहिं गीणेमाणा वा १ वाहिं हिंतो वा निवाहिं गीणेमाणा २ स्ववेइमाणा वा ३ उवा-समाणा वा ४ अणुअवेमाणा वा ५ तुसिणीते वा सपययमाणा ६ ॥ तट्टीका-अनन्तरं गणधरगुणा जक्काः, गणधरकृत-मर्यादया च वर्धमानो निर्धन्यो न आशा अतिक्रमति इति पठत् सूत्रद्वयेनाऽऽह-तत्र प्रथम पञ्चमस्थानके व्याख्यातमेव, तथापि किंविदुष्यते गृह्णन्=ग्रीवादौ अवलम्बयन्, इत्यववाहलादौ गृहीत्वा न अतिक्रमति आशामिति गम्यते । विप्र-

चित्ता शोकेन १ दृष्टचित्तां हरेण २ यक्षाविष्टा=वेवताधिष्ठितां ३ हन्मादप्राप्तां घातादिना ४ उपसर्गप्राप्ता तिर्यङ्मनुष्या-
 विन्ना नीयमाना ५ साधिक्करणा कलहयन्ती ६, पङ्क्तिः स्थानैः यक्ष्यमाणैः निर्ग्रन्थाः-साधवो निर्ग्रन्थाः च साध्यः तथाविध-
 निर्ग्रन्थाभावे मित्राः सन्त साधर्मिक=समानधर्मयुक्तं साधुं इत्यर्थः, 'समायरमाणे'ति समाद्रियमाणाः-साधर्मिकं प्रति
 आदर कुर्वाणाः समाचरन्तो वा उत्पाटनादिव्यवहारविययीकुर्वन्तो, न अतिक्रामन्ति आज्ञा स्त्रीभिः सह विहार १-स्वा-
 ह्याया २-वस्थानादि न कार्यं इत्यादिरूपा, पुष्टालम्बनत्वात् इति 'अतोहितो व'ति गृहावे- मभ्यावृ वहिर्नयन्तो वाशब्दा
 विकल्पार्थाः, वाहिहितो व'ति गृहावेः वहिस्तात् निर्वाहः-अत्यन्तवहः वहिस्तात्तरा नयन्तः, 'उपेक्षमाणा' इति उपेक्षा द्विवि-
 द्वा-व्यापारोपेक्षा अव्यापारोपेक्षा च, तत्र व्यापारोपेक्षया त उपेक्षमाणा तद्विषयाया छेदनवन्धनादिकाया समयप्रसिद्ध-
 क्रियाया व्याप्रियमाणा इत्यर्थः, अव्यापारोपेक्षया च मृतकत्वजनादिभिः त सत्क्रियमाण उपेक्षमाणाः तत्र उदासीना
 इत्यर्थः, तथा 'उवासमाण'ति पाठान्तरेण 'भयमाण'ति वा रात्रिजागरणात् तदुपासना विदधानाः, 'उवसामेमाणा'ति
 पाठान्तरे त क्षुब्धव्यन्तराधिष्ठितं समयप्रसिद्धविधिनोपशमयन्त इति, तथा 'अणुस्रवेमाण'ति तत्त्वजनादीन् तत्परिष्ठा-
 पनाय अनुज्ञापयन्तः, 'तुसिणीप'ति तूष्णीभावेन समग्रजन्तः तत्परिष्ठापनार्थं आगमानुज्ञातत्वात् सर्वं इदं आज्ञाऽतिक्र-
 माय न भवति इति ।" अत्र स्पष्टमेव साधूना साध्वीभिः समं विहारो न्ययेधि ॥ १ ॥

तथा पुनर्निषेधमाह-"जे मिक्खु आर्गतागारे जाव परिआघेसु वा एगो एगिस्थिप सद्धिं विहार वा करेज्ज सज्झायं
 वा करेज्ज असणे वा पाण वा स्वाइम वा साइम वा आहारेज्ज उच्चारपासवण वा परिडुवेइ, अणणयर वा (अणारिअं) आणा-

चिन्मते न पठंति च" इति श्रीभाषदेवसूरिकृतयतिविनयचर्याया (८३ पत्रे) । अथ पञ्चवस्तुकसूत्रे साधुप्रतिक्रमणाधिकारे (७७ पत्रे) 'आयरिय सबज्झाप' इत्यादि गाथात्रिक मणितमस्ति, तत्रापि तद्गच्छीयसामाचारी एव प्रमाणम् ॥ अथवा 'तत्त्वं पुन' केवलिनो विदन्ति' यथाऽस्ति तथा प्रमाणं, नाऽस्माकं कोऽपि अभिनिवेशः, असद्गच्छसामाचारी चेयम्, यत्साधवः, 'आयरिय सबज्झाप'चि गाथात्रिक न पठन्तीति ॥

॥ इति आयरिय सबज्झाप आवकपठनाधिकारः ॥ ५ ॥

ननु-केपाचिह्नच्छे साम्प्रतं साधूनां साम्भीयिः समं विहारो दृश्यते, आत्मगच्छे तु तन्निषेधः, तत् कथम् ? अत्रोच्यते, सूत्रवृत्त्यादौ साधूनां स्त्रीभिः सह विहारः १ स्वाध्यायः २ अवस्थानार्थः ३ निषेधात्, यदुक्तं स्थानाङ्गसूत्रे पष्ठस्थानके प्रथमोद्देशके (३५२ पत्रे), तथाहि—

"छहिं ठणेहिं निगये निगयीं गिण्हमाणे वा अवलमाणे वा नाइकमति, त जहा-खित्तच्चित्तं १ वित्तचित्त २ जक्खा इट्ठ ३ वस्मायपत्त ४ सबसग्गपत्त ५ साहिक्करणं ६ ॥ छहिं ठणेहिं निगया निगंयीओ अ साहम्मिअ कालगय समायर-माणा नाइकमति, तब्बहा-अतोहिंतो वा बाहिं णीणेमाणा वा १ बाहिं हिंतो वा निबाहिं णीणेमाणा २ उवेहमाणा वा ३ उवा-समाणा वा ४ अणुअवेमाणा वा ५ तुसिणीते वा संपवयमाणा ६ ॥ तट्ठीका-अनन्तर गणवरगुणा उक्काः, गणघरकृत-मर्यादया च वर्तमानो निर्ग्रन्थो न आज्ञा अतिक्रमति इति एतत् सूत्रद्वयेनाऽऽह-तत्र प्रथम पञ्चमस्थानके व्याख्यातमेव, तथापि किंचिदुच्यते एहं न-मीवादौ अवलम्बयन्, इत्सवज्जाङ्गलादौ गृहीत्वा न अतिक्रमति आज्ञामिति गम्यते । धिस-

चित्तां शोकेन १ हृत्सचित्तां हर्षेण २ यक्षाविष्टा—देवताधिष्ठिता ३ वृन्मादप्राप्ता याताविना ४ उपसर्गप्राप्ता तिर्यङ्मननुज्या-
विना नीयमाना ५ साधिकरणां कलहयन्ती ६, पङ्क्तिः स्यानैः यक्ष्यमाणैः निर्ग्रन्थाः—साधवो निर्ग्रन्थाः च साध्यः तथाविध-
निर्ग्रन्थाभावे मिश्राः सन्तः साधर्मिक—समानधर्मयुक्तं साधु इत्यर्थः, 'समाथरमाणे'चि समाधियमाणा—साधर्मिकं प्रति
आदर कुर्वाणाः समाचरन्तो वा सत्याटनादिव्यवहारविषयीकुर्वन्तो, न अतिक्रामन्ति आज्ञा स्त्रीभिः सह विहार १—स्वा-
ह्याया २—वस्थानादि न कार्य इत्यादिरूपा, पुष्टालम्बनत्वात् इति 'अतोर्हितो व'चि गृहावेः मध्यावू वहिर्नयन्तो वाशब्दा
विकल्पार्थाः, वाहिर्हितो व'चि गृहावे वहिस्तात् निर्बहिः—अत्यन्तबहिः बहिस्ताचरा नयन्तः, 'उपेक्षमाणा' इति उपेक्षा द्विवि-
धा—व्यापारोपेक्षा अव्यापारोपेक्षा च, तत्र व्यापारोपेक्षया त उपेक्षमाणाः तद्विषयाया छेदनवन्धनादिकाया समयप्रसिद्ध-
क्रियाया व्याप्रियमाणा इत्यर्थः, अव्यापारोपेक्षया च मृतकस्वजनादिभिः त सत्कृत्यमाण उपेक्षमाणाः तत्र उदासीना
इत्यर्थः, तथा 'उवासमाण'चि पाठान्तरेण 'भयमाण'चि वा रात्रिजागरणात् तदुपासना विदधानाः, 'उवसामेमाणा'चि
पाठान्तरे त क्षुद्रव्यन्तराधिष्ठित समयप्रसिद्धविधिनोपशमयन्त इति, तथा 'अशुभवेमाण'चि तत्स्वजनादीन् तत्परिष्ठा-
पनाय अनुज्ञापयन्तः, 'तुसिणीए'चि तूष्णीभावेन सप्रव्रजन्तः तत्परिष्ठापनार्थं आगमानुज्ञातत्वात् सर्व इद आज्ञाऽतिक्र-
माय न भवति इति ।" अत्र स्पष्टमेव साधूनां साध्वीभिः सम विहारो न्यपेधि ॥ १ ॥

तथा पुनर्निषेधमाह—“क्षे मिक्खु आगंतागारे जाव परिआवहेसु वा एगो एगित्थिए सद्धिं विहार वा करेज्ज सज्जायं
वा करेज्ज असणं वा पाण वा साइम वा साइम वा आहारेज्ज सच्चारपासवण वा परिट्ठवेइ, अण्णयर वा (अणारिम) आणा-

रिअं निहुर असमणपात्तगं कह कहैइ कहंतं वा साहिज्जति तं सेवमाणे आवज्जइ चाउम्मासिय परिहारद्वाराण अणुग्घादयं”
इत्यादि इति श्रीनिशीयेऽष्टमोद्देशके ॥ उक्तः सप्तमः, इदानीं अष्टम “तस्स इमो सवधो कहितो”—

“कहिया खलु आगारा, ते उ कहिं ? कतिविहा ? य विझेया । अगतागारावीसुं, सविगारविहारमादीया ॥ १ ॥” सत्तममत्त
अतसुत्ते(इ)रूयी पुरिसागारा कहिता, ते कहिं हवेज्ज ? अगतागाराविसु, ते आगतागारादी इह समति कतिविहा गाने
अगारा निष्णेया ? इह अपुबक्खियाणि—

ध्याख्या—एगो साह्व एगाए इत्थिआए सद्धिं समाणं गामाओ गामतर विहारो अहवा गयागय चकमण सग्गाय करेइ,
असणाविअ वा आहारेति उच्चारं पासवण वा परिठवेइ, एगो एगत्थिआए सद्धिं विहारभूमिं गच्छति, अणारिआ कामकहा
निरन्तर वा अप्पिय कहं कहति, काम निहुरकहाओ एता चैव असमणपात्तगा, अथवा देसभत्तकहादी जा सज्जमोवका-
रिका ण भवति, सा सवा असमणपात्तगा ॥

“आगतगारे आरामागारे कुलावसत्थे । पुरिसित्थिएगउणेगे चउक्कमयणा, दुयक्खेऽवि ॥२॥” एगो एगित्थिए सद्धिं, एगो
अणेगित्थीए सद्धिं, अणेगा एगित्थिए सद्धिं, अणेगा अणेगित्थिए सद्धिं, जा कामकहा सा उ होइ अणारिया तरब छोइया
णरवाइणदधिकया लोगुसरिया तरंगवती मलयवती मगघसेणादी, चउत्तरिया निहुरमहीकहण भागवयदोसत्तामणया ॥ ३ ॥

“अवि मायर पि सद्धिं, कहावि एगाणियस्स पडिसिद्धा । किं पुण ! अणारिगावी, तरुजित्थीणं सहगवस्स ॥ ४ ॥”

माइमगिणिमादीहिं अगमित्थीहिं सद्धिं एगागिअस्स घम्मकहायि काळ ण थएइ, किं पुण अण्णाहिं तरुणित्थीहिं सद्धिं १ ॥

माइमगिणिमादीहिं अगमित्थीहिं सद्धिं एगागिअस्स घम्मकहायि काळ ण थएइ, किं पुण अण्णाहिं तरुणित्थीहिं सद्धिं १ ॥

“अण्णाधि अप्पसत्थासु थीसु क्खं किमु अणारिय असब्ब भक्कमणपाणभोअणे उच्चारैसु तु सधित्थेसो ॥ ५ ॥”

“अण्णाधि अप्पसत्थासु थीसु क्खं किमु अणारिय असब्ब भक्कमणपाणभोअणे उच्चारैसु तु सधित्थेसो ॥ ५ ॥”

“अण्णाधि अप्पसत्थासु थीसु क्खं किमु अणारिय असब्ब भक्कमणपाणभोअणे उच्चारैसु तु सधित्थेसो ॥ ५ ॥”

“अण्णाधि अप्पसत्थासु थीसु क्खं किमु अणारिय असब्ब भक्कमणपाणभोअणे उच्चारैसु तु सधित्थेसो ॥ ५ ॥”

म्मासे निगमपदे वा, ग्रामनगरादिषु तेषु पूर्वसूत्रोक्तेषु क्षेत्रेषु कुत्र वस्तव्य इति चिन्ताया अनेन सूत्रेण प्रतिपाद्यते,
यत्र “अभ्यासे” प्रतिश्रयासमे “निर्गमपदे वा” निर्गमनद्वारे अमण्यो न वसति भवन्ति तत्र वस्तव्यं इति । + + + “अहा
तुस्त रायपुत्रस्त वेज्जेहि अबगा अपत्थिस्सि कानं पढिसिद्धा, तथा भगवयाडधि साहूण अर्धमपठिसेवा इह परत्थ य
अपत्थिस्सि कानं पढिसिद्धा, तप्परिहरणे वा ओम इत्थीपसुपङ्गसंस्तथाए वसहीए सजयखेत्ते अ ण ठायव ॥” एता-
वता साधुभिः साध्वीभिः समं न विहर्तव्यम्, यत्र च साधवः साध्वीः प्रतिक्षेत्रान्तरं नयन्ति, तत्राडपि अमी एव न-
यन्ति, नाज्ज्ये । यदुक्तं, पञ्चानां=आचार्योपाध्यायप्रवर्तकस्थविरगणावच्छेदकानां एकतरः सयतीः नयति, ताश्च स्त्रीसा-

यन्ति, नाज्ज्ये । यदुक्तं, पञ्चानां=आचार्योपाध्यायप्रवर्तकस्थविरगणावच्छेदकानां एकतरः सयतीः नयति, ताश्च स्त्रीसा-

येन समं संविद्येन परिगतवयसा नेतव्या । इति बृहत्कल्पभाष्ये चतुर्थोद्देशके ॥ ३ ॥
गणधरस्य एव साध्वीना क्षेत्रान्तरनयने अधिकारः, तत्प्रकारश्च निशीयमान्यधूणां अष्टमोद्देशके जीतकल्पे च प्रोक्तः—“जया
खेत्ताओ खेत्त संसतीओ संचारिज्जति तथा निम्मए निरावाहे साहू पुरओ ठिआ, ताओ मगओ पढिआ आगच्छति, भयाइ
कारणे पुण साधूना पुरओ ममओ संसतीतो सचारिज्जति, तथा निम्मए निरावाहे साहू पुरओ ठिआ ताओ य मगओ पढिआ
आगच्छति, भयाइकारणे पुण साधूण पुरओ मगओ पक्खापक्खिय वा समंतओ वा ठिआ गच्छति, “णिपब्ब गाहा” सजतीण
सवधिणो वे सजया तेहिं सहिओ गणधरो अप्पवित्तिओ अप्पवित्तिओ वा निपब्बवाए जेति सपब्बवाए सत्येण समं जेति, जो
वा सज्यओ सहस्सजोचाती सत्ये वा कयकरणो तेण सहिओ जेति, “समयद्वा० गाहा” एगे आयरिआ भणति पुरओ वि ठिआ
संयतीतो गच्छंति, किं कारणम्? आह, काइअसण्णाणिवेदुसजय मा वइणीए लहिति सोववइणिं तम्हा पुरओ गच्छतु त ण

जुझति कम्हा ! तासिं अविणओ भण्णति 'लोगविरुद्धं च' तम्हा समय जयणाए कारणा, का जयणा ! जत्य एगो काइ-असण्ण घोसिरति, तत्य सबेपि चिट्ठति, ततो (सअइओ) वि चिट्ठते दहुं मगतो चैव चिट्ठति, ताओ वि पिठ्ठओ सरी-रचित करेति एव दोसा न भवति" इत्यादि ।

साध्वीना क्षेत्रान्तरनेता गणधरा ईहए इष्यते—

“पिअधम्मो दहधम्मो, संविगेज्जओअतेजस्सी । सगहुवग्गह कुसलो, सुत्तत्यविक गणाहिबई ॥ १ ॥”

व्याख्या—“पिअधम्मो०” प्रिय इष्टो धर्मः श्रुतचारित्रल्यो यस्य स प्रियधर्मः, यस्तु तस्मिन् एव धर्मे हृदो द्रव्यक्षेत्रा-द्यापदुदयेऽपि निश्चलः स हृदधर्मो राजदन्तादिवत् हृदशब्दस्य पूर्वनिपातः, सविमो द्विधा-द्रव्यतो भावतश्च, तत्र द्रव्यतो मृगः सदैव त्रस्तमानसत्वात्, भावतो यः संसारमयोद्विग्नः पूर्वरात्रापरात्रकाले संप्रेक्षते—‘किं मया कृतं !, किं वा कर्तव्य-ज्ञेयं !, किं वा शक्यमपि तपःकर्मोदिक किं अहं न करोमि !’ इत्यादि, ‘वज्जिचि’ अकारग्रन्थेपाद् अवधं=पाप, सूचनात् ज्ञेयं !, किं वा शक्यमपि तपःकर्मोदिक किं अहं न करोमि !’ इत्यादि, ‘वज्जिचि’ अकारग्रन्थेपाद् अवधं=पाप, सूचनात् सूत्रं इति कृत्वा तस्मीरुः अवधमीरुः, ओजः तेजश्च उभयमपि वक्ष्यमाणलक्षणं तत् विद्यते यस्य स ओजस्वी तेजस्वी चेति, ‘संग्रहो’ द्रव्यतो वस्त्रादिभिः भावतः सूत्रार्थोभ्यां, ‘उपग्रहो’ द्रव्यत औपधादिभिः, भावतो ज्ञानादिभिः, एतयोः सयति-विषययोः संग्रहोपग्रहयोः कुशलः, तथा ‘सूत्रार्थविद्’ गीतार्थः, एष एवविधो गणधराधिपतिः आर्यिकाणा गणधरः स्थाप-नीयः । अय ओजस्वी इति व्याचष्टे—

‘वे भिक्खू सगणद्धिआप परगणद्धियाए निगंभीए सम गामाणुगाम दूइअमाणे पुरओ गच्छमाणे ओइयमणसकप्पे चिंतासोगसागरं सपविट्ठो करयलपन्हत्थमुहे अइअमाणोवगप विहार करेइ जाव करेत वा साइअति जाव त सेयमाणे आकअति चात्तम्मासिअ परिहारह्माण’ अणुगधइय” इति ॥ ६ ॥

अत्रेदं तात्पर्यम्—श्रीस्थानाङ्गत्स्यमिप्रायेण साधूनां स्त्रीभिः समं विहारो निषिद्धः, तथा निशीथभाष्याभिप्रायेण साधूनां स्त्रीभिः समं चतुर्भङ्गादपि विहारो न्येषधि, करणे तु बहवो दोषाः प्रतिपादिताः, ग्लानादिनिमित्ते ताभिः समं विहारविधिः वक्तुः, स तु कारणिकः, अपवादपद सत्सर्गपदे स्थाप्यमानं तु वत्सूत्राय भवतीति । तथा श्रीबृहत्कल्पभाष्यवचनप्रामाण्यात्—श्रीआचार्योपाध्यायप्रवर्चकस्यविरगणावच्छेदकानां बहुश्रुतानां परिणतवयस्कानां संविमाना अन्यतरः कोऽपि स्त्रीसम्बन्धिसार्ययोगेन साध्वीः क्षेत्रान्तरे नवति, तत्राऽपि आचार्यैः संवेगी निर्विकारो आत्रादिः सहस्रयोधिशखकलाकुशलो द्विखिसाधुसमन्वितो विलोक्यते नाऽन्यः, एतादृशाः पूर्वोक्तनिशीथभाष्यबृहत्कल्पविधिना साध्वीः क्षेत्रान्तरे प्रापयति न यादृशः तादृशः, अतोऽत्र इदं आकृतम्—सामान्यसाधूनां तु साध्वीनां क्षेत्रान्तरे प्रापणं निषिद्धं, आचार्योदियद्वक प्रापयति तत्र तु कारणं वक्तुं, तथा पुनः साध्वीभिः समं विहारनिषेधसूत्रं तु स्पष्टमेव पूर्वं सपदिष्टमस्ति, तथा लोकविरुद्धाध्यायम्—ताभिः समं विहारः ये केऽपि पश्यन्ति तेऽपि निन्दन्ति—अहो ब्रह्मघर्षधारिणोऽमी योगियोगिनीवत् ये वनिताभिः विरहिता दिनमपि स्थातुं न शक्नुवन्ति । अपरं च तेषामपि मध्ये केचिदुक्तमोगाः, केचिदुक्तमोगाः, केचिदुक्तमोगाः, ततस्तेषां वा इदं कथं चेत्तोवृत्तौ कलाकेलिकेलयो अलविजलबेला इव प्रसरन्त्यो धारयन्ते, तदनिवारणेन कदाचित्कथञ्चित्

शीलव्रतभङ्गे द्वयोरपि बोधिवीजनाशः स्यात् । यदुक्तम्—“चेद्वयदवविणासे, १ रिसिघाप पवयणस्स उडुहो । संअइ च उरयभगे, मूलगीवोहिलाभस्स ॥ १ ॥” इत्यादि, न च सर्वेऽपि साम्प्रतीकाः साधवः श्रीस्थूलमद्रस्यामिसधर्मोणः सन्ति, तत्समयेऽपि तत्समतां न केऽपि सिंहदुहावासितत्सतीर्थ्यसाधुप्रमुखा लेभिरे, ततः सम्प्रति तथाविधाः कथं भवेयुः ? , ततस्त्रासां सङ्कतिः एव असङ्गता ओतोः इवाऽऽखुनाम् । यदुक्तं श्रीचत्तराध्ययनसूत्रे ३२ अध्ययने (६२५ पत्रे)—

“जहा विरालावसहस्स मूले, न मूसगाण वसही पसत्या । एमेव इत्थीनिलयस्स मज्जे, न धमयारिस्स खमो निवासो” ॥ १३ ॥ इत्यादि ॥ ७ ॥ तत आधुनिकसाधुभिः साध्वीभिः समं विशेषतो विहारो न कार्यः, जिनाज्ञामङ्गात् । तत्प्रसङ्गेन महाननर्थकोटिप्रादुर्भावाच्च ॥

ननु—तपागच्छे साम्प्रत किमिति साध्वीभिः सम साधवो विहार कुर्वन्ति ? उच्यते—सिद्धान्तादिषु निष्कारण प्रकट निषेधे अपि, तपागच्छीयश्रीविजयचन्द्रसूरिणा एकादशनवीनाऽऽचरणासु साध्वीभिः सम साधूना विहारस्य स्थापितत्वात्, यदुक्तं तपागच्छीयप्रबन्धे, तथाहि—

“श्रीजगच्चन्द्रसूरिणा वीजापुरे स० १२८५ ‘तपा’ इति नाम लब्ध द्वादशवर्षाचाम्लकरणेन, तच्छिष्यौ श्रीदेवेन्द्रसूरि १ श्रीविजयचन्द्रसूरी २ तत्र प्रथमो देवेन्द्रसूरि’ तत्पट्टे स्थापित’, द्वितीयस्तु आचार्यत्वेन गच्छप्रवर्तकः तदनु ॥ श्रीदेवेन्द्रसूरी मालवक गते, गूर्जरधरित्र्या विजयचन्द्रसूरिणा सर्वगच्छावर्जनार्थं निर्विकृतिकप्रत्याख्यानं निर्विकृतिकग्रहणम् १, साधुभिः सम साध्वीविहारस्थापन २, तत्कालीनोष्णोदकग्रहण ३, साधुसाध्वीना वस्त्रपोष्टिकाप्रदानम् ४, हरितफल-

सशब्द्वितीयव्याख्याने, बहुदिवससम्भृतगोधूममण्डकं व्याख्यातं, ततः पर्युपितद्विदलपर्युपितगोधूममण्डकयोः द्वयो-
रपि ग्रहणं स्वयं अङ्गीकरणेन भगवता साधूनामपि अनुज्ञातम् । एवमाचाराद्वचूनां अपि, तथाहि—‘सुचिते णाम कुसाणि त
असूचित भक्त, सीतर्पितो-वासी ततकूरो पुराणकुम्भासो वि पञ्जसिअकुम्भासो अतु वक्तुस पुलाग वा लडे पिठे अलच्छप
दधिप, एकतो पुराणघणवक्तुसं पुराणसतुगा च पुराणगोरसो वा पुराणगोधूममण्डको वा, पुलाग णाम अयवो निष्का-
वादि, लद्धेवि पञ्जत्ते, दविमो नाम न रागं गच्छति” इत्यादि, अत्राऽपि पर्युपितद्विदलगोधूमयोः ग्रहण व्याख्यात ॥ २ ॥
न च वाच्यं, श्रीमहावीरदेवस्य लोकातीतमार्गत्वात् भवतु नाम पर्युपितद्विदलादिग्रहण, पर विधिवादेन साधुमि अपि
कुत्राऽपि तद्ग्रहण व्यधायि ? उच्यते—श्रीर्जौपयातिक्रमथमोपाङ्गे (३९ पत्रे) वाद्यतपोऽधिकारे श्रीमहावीरशिम्यसाधुभिः
तद्ग्रहण कृतं, तथाहि—

‘तेनं चलेण’ इत्यादि, तावत्, अन्नगिलायणं’ ततश्च—“अरसाहारे विरसाहारे अताहारे पताहारे लुहाहारे सेत रस
परिखाणं’ इत्यादि ॥”

व्याख्या—‘अन्नगिलायणं’सि अन्न-भोजन विना ग्लायति, अन्नग्लायकः, स च अमिग्रहविशेषात् प्रातरेव दोषात् न “अर-
साहारे”सि सुगिति इत्यादि, “अरसो” हिंवादिभिः असंस्कृतः आहारो यस्य स तथा, “विरसाहारे”सि विगतरसः पुरा-
णधान्यौदनादिः “अंताहारे”सि, अन्ते भवं अन्त्य=अधन्यधान्यं वलादि “पताहारे”सि, प्रकर्षेण अन्त्ये वलापेव मुक्तावशेषं
पर्युपितं वा ‘लुहाहारे’सि रुक्म-रुक्मस्वभाव, इत्यादि, अत्रापि पताहारव्याख्याने पर्युचितवत्त्वादिग्रहण साधूनामपि अनुज्ञात-

मेव ॥३॥ एव सूत्रकृताङ्गेऽपि क्रियास्थानकाधिकारे साधुवर्णके (३३३ पत्रे), तथाहि—“अदुत्तर च ण सक्खित्तचरगा × × अत-
चरगा पतचरगा × × अताहारा पताहारा विरसाहारा लूहाहारा तुच्छाहारा अतजीवी पतजीवी” इत्यादि ॥४॥

तथा स्थानाङ्गेऽपि पञ्चमस्थानके प्रथमोद्देशके साधूनां अभिग्रह्याधिकारे (२९६ पत्रे), तथाहि—

“पच ठाणाइं समणाण जाव अब्भणुभायाइ भवति, त जहा सक्खित्तचरते निक्खित्तचरते अतचरते पतचरते लूहच-
रते” व्याख्या—इतश्च साधुधर्मभेदस्य बाह्यतपोविशेषस्य धृत्तिसंक्षेपाभिधानस्य भेदाः ‘सक्खित्तचरण’ इत्यादिना अभिधीयन्ते,
तत्र सत्खिस स्वप्रयोजनाय पाकभाजनात् सञ्चृत तदर्थं अभिग्रहविशेषात् चरति—तद्भवेपणाय गच्छति इति सत्खिसचरकः
१, एव सर्वत्र, नवर निखिस=अनुचृत २, अन्ते भव आन्त=मुक्तावशेषं बल्लादि ३, प्रकृष्ट आन्त=प्रान्त तदेव पर्युपित ४,
लूहं=निःस्त्रोहं इति ५, इह च भावप्रत्ययप्रधानत्वेन सत्खिसचरकत्व इत्यादि द्रष्टव्य, एव उत्तरत्राऽपि भावप्रधानता दृश्या,
इह च आद्यौ भावाभिग्रहौ इतरे द्रव्याभिग्रहाः, अत्राऽपि प्रान्तशब्देन पर्युपितबल्लादि व्याख्यातम् ॥ ५ ॥

पुनरपि श्रीस्थानाङ्गे चतुर्थस्थानके द्वितीयोद्देशके (२१९ पत्रे), तथाहि—

“चवविहे आहारे पन्नचे तज्जहा—उवक्खरसपप्पे १, उवक्खल्लसपप्पे २, सभावसपप्पे ३, परिजुसियसपप्पे ४” व्याख्या—
उपस्क्रियते अनेन इति उपस्करो हिस्त्ववादि, तेन सपप्पो युक्तः उपस्करसपप्पः तथा उपस्करण उपस्कृत=पाक इत्यर्थः, तेन
सपप्प ओदनमण्डकादिः उपस्कृतसपप्पः पाठान्तरेण नो उपस्करसपप्पो—हिस्त्ववादिभि असस्कृत ओदनादिः, स्वभावेन—
पाक विना सपप्पः—सिद्धो द्राक्षादिः स्वभावसपप्पः, ‘परिजुसिय’चि पर्युपित=रात्रिपरिवसन तेन सपप्पः पर्युपितसपप्पः

सप्तम्यद्वितीयव्याख्याने, बहुविधसप्तमृतगोधूममण्डकं व्याख्यात, ततः पर्युपितद्विदलपर्युपितगोधूममण्डकयोः द्रव्या-
रपि ग्रहणं स्वयं अङ्गीकरणेन भगवता साधूनामपि अनुज्ञातम् । एवमाचाराद्रनूना अपि, तथाहि-‘सुचिते’ गाम कुम्भाणि त
असूचित भक्त, सीतपिबो-यासी तवकूरो पुराणकुम्भासो वि पञ्जुसिअकुम्भासो अतु चफसं पुलग वा लडे पिटे अलद्धए
दविप, एकतो पुराणघण्णवक्खं पुराणसतुगा च पुराणगोरसो वा पुराणगोधूममण्डको वा, पुलग गाम अययनो निष्फा-
वादि, लडेवि प्फखे, दविओ नाम न रागं गच्छति” इत्यादि, अत्राडपि पर्युपितद्विदलगोधूमयो ग्रहण व्याख्यात ॥ २ ॥
न च वाच्य, श्रीमहावीरदेवस्य लोकतीतमार्गत्वात् भवतु नाम पर्युपितद्विदलाविग्रहण, पर विधिनादेन साधुमि अपि
कुत्राडपि तद्वहणं व्यधायि ! उच्यते-श्रीमौपपातिकप्रथमोपाङ्गे (३९ पत्रे) वाद्यतपोऽधिकारे श्रीमहावीरशिष्यसाधुभि

तद्वहण कृतं, तथाहि-
‘तेनं कलेण’ इत्यादि, तावत्, अन्नगिलायए’ ततश्च-“अरसाहारे विरसाहारे अताहारे पताहारे लुहाहारे सेत रस

परिचाए’ इत्यादि ॥”

व्याख्या-‘अन्नगिलाय’सि अन्न-भोजन विना ग्लायति, अन्नग्लायकः, स च अमिग्रहविशेषात् प्रातरेव दोषात् न “अर-
साहारे”सि मुगिति इत्यादि, “अरसो” हिंसाविभिः असंस्कृत आहारो यस्य स तथा, “विरसाहारे”सि विगतरसः पुरा-
णान्यौदनादिः “अताहारे”सि, अन्ते भव अन्त्य-अधम्यभान्यं बलादि “पताहारे”सि, प्रकर्षेण अन्त्यं बलापेव मुकावशेषं
पर्युचितं वा ‘लुहाहारे’सि रुध-रुधस्वभाव’, इत्यादि, अत्रापि पंताहारव्याख्याने पर्युपितबलादिग्रहण साधूनामपि अनुज्ञात-

मेव ॥३॥ एव सूत्रकृताङ्गेऽपि क्रियास्थानकाधिकारे साधुवर्णके (३३३ पत्रे), तथाहि-“अनुसर च ण चत्विस्सचरगा x अत-
चरगा पतचरगा x x अताहारा पताहारा अरसाहारा विरसाहारा लुहाहारा तुच्छाहारा अतजीवी पतजीवी” इत्यादि ॥४॥

तथा स्थानाङ्गेऽपि पञ्चमस्थानके प्रथमोद्देशके साधूना अभिग्रहाधिकारे (२९६ पत्रे), तथाहि-
“पच ठाणाईं समणाण जाव अग्गणुष्ठायाइ भयति, त जहा चत्विस्सचरते निक्खिस्सचरते अतचरते पतचरते ल्हूहच-
रते” व्याख्या-इतच्च साधुचर्मभेदस्य बाह्यतपोविशेषस्य वृत्तिसंश्लेषाभिधानस्य भेदाः ‘चत्विस्सचरए’ इत्यादिना अभिधीयन्ते,
तत्र चत्विस्स स्वप्रयोजनाय पाकभाजनात् सञ्चृत तदर्थं अभिग्रहविशेषात् चरति-तद्गवेषणाय गच्छति इति चत्विस्सचरक
१, एव सर्वत्र, नवर निक्षिप्त=अनुद्धृत २, अन्ते भव आन्त=मुक्तावशेष वल्लादि ३, प्रकृष्ट आन्त=ग्रान्त तदेव पर्युपित ४,
ख्वं=निःस्नेहं इति ५, इह च भावप्रत्ययप्रधानत्वेन चत्विस्सचरकत्व इत्यादि द्रष्टव्य, एव उत्तरत्राऽपि भावप्रधानता दृश्या,
इह च आद्यौ भावाभिग्रहौ इतरे द्रव्याभिग्रहाः, अत्राऽपि ग्रान्तशब्देन पर्युपितवल्लादि व्याख्यातम् ॥ ५ ॥

पुनरपि श्रीस्थानाङ्गे चतुर्थस्थानके द्वितीयोद्देशके (२१९ पत्रे), तथाहि-
“धवविहे आहारे पन्नत्ते तज्जहा-उवक्खसपन्ने १, उवक्खसपन्ने २, सभावसपन्ने ३, परिजुसियसपन्ने ४” व्याख्या-
उपस्क्रियते अनेन इति उपस्क्रो हिस्स्वादिः, तेन सपन्नो युक्तः उपस्करसपन्न तथा उपस्करण उपस्कृत=पाक इत्यर्थः, तेन
सपन्न ओदनमण्डकादि- उपस्कृतसपन्न पाठान्तरेण नो उपस्करसपन्नो-हिस्स्वादिभि असस्कृत ओदनादिः, स्वभावेन-
पाकं विना सपन्नः-सिद्धो द्राक्षादिः स्वभावसपन्नः, ‘परिजुसिय’ति पर्युपित=रात्रिपरिवसन तेन सपन्नः पर्युपितसपन्नः

इन्द्रिकादिः, यतः ताः पर्युपितकलनीकृताः अम्लरसाः भवन्ति, आरनालस्थितास्रफलादिः वा इति, अत्राऽपि पर्यु-
पितशयस्य तथैव अर्पव्याख्यानात् ॥ ६ ॥ एव ओषधिनिर्युक्तिसूत्रवृत्त्योः अपि (६७ पत्रे), तथाहि-

“लिच तिहा करेष्ठा, दोसीणे नीलिजमि अ वयति । अम्लो लब्धो बहुजो, घोत्र दे मा य रुसेज्जा ॥ १४५ ॥ अइउ ण
दोसीणं चिय, जायामो देदि ददि दयं खीरं । खीरे वयगुदफेज्जा, घोवं योवं च सवत्थ ॥ १४६ ॥” व्याख्या-देवं त्रिया कृत्या
त्रिभिः भागैः विस्मय एको विभागः प्रत्युपसि एव हिण्ठयते, अपरो मग्ग्याहे हिण्ठयते, अपरो (अन्त्यो) अपराहे, एउ ते
मिहा अटन्ति, ‘दोसीणे नीलिजंमि च वयति’ ‘दोसीणे’ पर्युपिते आहारे निस्सारिते सति वदन्ति-‘अणो लब्धो बहुजो’
अन्य आहारो लब्धः प्रचुरः सतश्च ‘घोवं दे’सि स्लोक् ददस्व-स्वल्पं प्रयच्छ, ‘मा य रुसेज्ज’चि मा वा रोय ग्रहीन्वसि
अनादरजनितम्, एतच्चाज्जो परीक्षार्थं करोति, किं अयं लोको दानशीलो न वा ? इति, अत्राऽपि ‘दोसीण’पदन्याख्यानं पर्यु-
पिताहारग्रहणं अनुमतं ॥ ७ ॥ पुनरपि ओषधिनिर्युक्तिं तत्र वृत्तिपाठः पर्युपितद्विदलः-ऽऽहारग्रहणससूचकः (१८७ पत्रे) तथाहि-
“अंतत मोक्खामि-चि बेसए मुंजए य तह बेव । एस ससारणिविट्ठो, ससारमो उट्ठिओ साह ॥ ५७१ ॥” व्याख्या-
इदानीं ससारः कदाचिद् भोजनार्थं उपविशन् भवति कदाचिद् उपविष्टः कदाचिद् उत्थितः, एतत् प्रदर्शनाय आह-
‘अंतत’ अन्त्य-प्रत्यक्षर षष्ठ्यणकादि तदपि अन्त्य पर्युपितं षणकादि अन्त्य अपि अन्त्य अन्त्यान्त्यं भक्षयिष्यामि इति,
एवंविधेन परिणामेन उपविष्टो मण्डस्थो भुङ्क्ते यः तथैव एव साधुः शुभपरिणामत्वात् ससार उपविष्टः ससारश्च उत्थित-
तस्य शुभपरिणामस्य अप्रतिपत्तिरित्यात . एवमेव षष्ठ्यणकादि-
१४५

ससारो निविद्धो असारो सद्धिओ विह्वो भंगो २ असारो निविद्धो ससारो सद्धिओ तद्धिओ भंगो ३ असारो निविद्धो असारो सद्धिओ एष चतस्रो भंगो ४ सारब्बाऽत्र ज्ञानादिः, आदिग्रहणाव् दर्शन चारित्र चेति तेन ज्ञानादिना सहितो यः साधुः स ससारो भण्यते इत्यादि ॥ ८ ॥

एव प्रश्नव्याकरणे प्रथमसवरद्वारे (१०० पत्रे) “अंतचरपहिं” इत्यादि-व्याख्या-अन्त=यहचरणकादि, प्रान्त-तदेव मुक्तावशेष पयुपितं वा ॥ ९ ॥

ननु-यथा विविवादेन पयुपितद्विवलादिकग्रहण दृश्यते तथा चरितानुवादेनाऽपि क्ताऽपि अस्ति? उच्यते-अस्तीति, श्रीभगवतीसूत्रे नवमशतके त्रयस्त्रिंशत्तमोद्देशके (४८४ पत्रे), तथाहि-जमालिना पयुपितद्विदलवहचणकादिग्रहणात् तथाहि-“तते णं तस्स जमालिस्स अणगारस्स तेहिं अरसेहि” इत्यादि । “अरसेहि अ”ति हिदुग्गादिभि असकृतत्वात् अविद्यमानरसैः, ‘विरसेहि य’सि-पुराणत्वात् विगतरसैः, ‘अतेहि य’सि अरसतया सर्वधान्यान्तर्वात्तिभि यहचणकादिभिः, ‘पतेहिअ’सि तैरेव मुक्तावशेषत्वेन पयुपितत्वेन वा प्रकर्षेण अन्तर्वर्त्तित्वात् प्रान्तैः, ॥ १० ॥ तथैव ज्ञाताधर्मकयाया पद्म-साध्ययने (१११ पत्रे) सेलकाचार्यैरपि नैयिल्यावस्यायाः प्रागपि तद्ग्रहणात् तथाहि-“तते ण तस्स सेलगरस्स रायरि-सिस्स तेहिं अतेहि य पतेहि य तुच्छेहि य” इत्यादि-व्याख्या-‘अतेहि य’सि इत्यादि अन्तैः=यहचणकादिभिः, यान्तैः-तैरेव मुक्तावशेषे पयुपितैः वा इत्यादि ॥ ११ ॥

ननु-तपागच्छीया आधुनिकाः पर्युषितवह्मचरणकूपपिकादीना ग्रहण श्रीआचाराङ्ग-सूत्रकृताङ्ग-स्थानाङ्ग-भगवती-ज्ञा-
ताधर्मकथा-औपपातिक-ओघनिर्मुक्त्याधिसूत्रवृत्तिषु साक्षाद्भगवताऽनुज्ञातमपि निषेधयन्तो दृश्यन्ते, पर तद्गच्छीयप्राक्-
नसूरिकृतग्रन्थेऽपि निषेधोऽस्ति न वा ? उच्यते-निषेधो दूरे तिष्ठतु, प्रत्युत तद्ग्रहण अनुज्ञातमस्ति, यदुक्त तपागच्छीयरक्ष-
शेखरसूरिभिः पञ्चविकपञ्चदशायतवर्षे १५०६ कृताया श्रीआद्यप्रतिकमणवृत्तौ विधिकौमुदीनाभ्या चतुर्मासिकाभिग्रहाधिकारे
आवकानधिकृत्य पर्युषितद्विदलपूपिकायर्थद्वयकवि-शुष्कशीततन्वुलीयकादि-पञ्चशाकदुष्परकलादिरिकलज्जूरदाक्षाखण्ड-
शुष्कादीना फुल्लिङ्गन्वीलिकादिसंसक्तिसम्भवात् त्यागः, औपघादिविशेषकार्ये तु सम्यक् शोधनादियतनया एव तेषां
ग्रहणमित्यादि, एतावता चतुर्मासिके पर्युषितद्विदलादीना निषेध वदता च आचार्येण शीतकालादौ तद्ग्रहणमप्येधात्
तद्ग्रहण वक्तव्यम् । पुनर्विधिकौमुद्यामेव तपागच्छनायक-श्रीरक्षशेखरसूरिणा पर्युषितपूपिकाना निषेधो न कृतः, किन्तु
पर्युषितद्विदलपूपिकानिषेधः । काकोकिः इय । तथाहि-

पर्युषितद्विदलपूपिकादि १ केवलजलपञ्चकूरादि २ तथाऽन्यदपि सर्वं कुथितास्त पर्युषितौदनपक्वाश्चादि वा अभक्ष्यत्वेन
वर्जनीयमिति, तन्निषेधश्च अस्माभिरपि सर्वैः क्रियते एव, को नाम कुथितास्तपर्युषितद्विदलपूपिकाः स्वीकरोति ? इति ।
ननु-ये च तपागच्छीयाः पर्युषितवह्मचरणकमाषादिविदलानां पर्युषितगोष्ठमण्डकपूपिकादीना च ग्रहणनियेष कुर्वन्ति, ते ?
किं सूत्राधराणि दर्शयन्ति, किं वा स्वगच्छवृत्तपरम्परा वदन्ति ? उच्यते-स्वगच्छपरम्परामेव, यदुक्त तपागच्छाचार्य-श्री-
रविजयसूरिप्रसादीकृतप्रश्नोत्तरसमुच्चये तवमप्रश्ने (३९ पत्रे), तथाहि-

“औपपातिकसूत्रे साधुघर्णनाधिकारे 'पताहारे' इत्यस्य घृतौ पर्युषितं बल्लचणकादीनि इति व्याख्यातमस्ति, तथा च पर्युषितपूषिकामक्षणादराणां खाद्यादीनां तद्विषये दोषोद्धट्टनं कथं युक्तिमत् ? इति प्रश्नाः, तत्रोत्तरं तत्र—“निष्पावचणकमाई अत एव च होइ धावन्न” इति बृहत्कल्पभाष्ये खिनकल्पिकाधिकारे, एतद्धृतौ च 'वावन्न'शब्देन विनष्टमिति व्याख्यातमस्ति, तत्त्वं तु तत्त्वविद्वेद्यम्, आत्मनां तु पर्युषिताग्रहणेऽविच्छिन्नवृद्धपरम्पराराधनं सप्तकिसम्भावे तद्दोषवर्जनं च गुणाय एव इति बोध्यं ॥९॥” इत्याद्यध्वरैः श्रीध्वरविजयसूरिभिरपि स्वगच्छीयसर्वगीतार्थसम्मततया वृद्धपरम्परैव प्रमाणीकृता नाऽन्यत् किमपि, तथा पुनस्तथागच्छीय-श्रीमुनिसुन्दरसूरिकृतपदावश्यकवालावबोधेऽपि “मज्जे महुम्मि मंसम्मि नयणीयम्मि” इत्यादि गाययां अभक्ष्यव्याख्यानाधिकारे चलितरसशब्देन कुयितासमेव व्याख्यात, न पर्युषितान्न । तथा च तत्पाठः—

“चलितरस जे कुहिसन्न १ चववीस पहररओ ओदनाविक २ सोलपहुर उपरु दही ३” इत्यादि ।

पुनरप्याह कश्चित्-ननु-रात्रिरक्षितं प्रातर्वल्लचणकमापादिद्विदलं गोधूममण्डकं च विनश्यति, ततश्चलितरसत्वेन अभक्ष्य भवेत्, कथंकारं सुविहितसाधुभिः गृह्यते ? दृश्यते-सत्यं, अत्राऽयं परमार्थः, यदा यच्चलितरसं ज्ञायते तदा तत्र ब्राह्मणमेव, तत्राऽपि अयं निश्चयो नाऽस्ति, यद् रात्रिरक्षितं प्रातर्वल्लचणकादि गोधूममण्डकादि विनश्यते एव, तद्विनसत्कं नेति, उभयथापि विरोधवर्जनात् कथं कदाचिच्छीतकालादौ रात्रिरक्षितमपि न विनश्यति ? कदाचित्तु उष्णकालादौ तद्विनसत्कवत्तादि गोधूममण्डकादि तत्कालमपि कस्यापि सयोगे विनश्यत् दृश्यते । तत आत्मना गच्छेत् एषा सिद्धान्ताद्यध्व

ननु-तपागच्छीया आधुनिकाः पर्युपितवह्मचरणकपूपिकादीना ग्रहण श्रीआचाराङ्ग-सूत्रकृताङ्ग-स्थानाङ्ग-भगवती-ज्ञा-
ताधर्मकथा-औपपातिक-ओघनिर्युत्तयादिसूत्रवृत्तिषु साक्षाद्भगवताऽनुज्ञातमपि निषेधयन्तो वृश्यन्ते, पर तद्गच्छीयप्राक्त-
नसुरिकृतग्रन्थेऽपि निषेधोऽस्ति न या ! उच्यते-निषेधो दूरे तिष्ठतु, प्रत्युत तद्ग्रहण अनुज्ञातमस्ति, यदुक्त तपागच्छीयरत्न-
शेखरसूरिभिः पदविकपञ्चदशशतवर्षे १५०६ कृताया श्रीआचारप्रतिक्रमणवृत्तौ विधिकौमुदीनाम्न्या चतुर्भासिकाभिप्रहाधिकारे
आयकानधिकृत्य पर्युपितद्विदलपूपिकापटवटकादि-शुष्कशीततन्दुलीयकादि-पञ्चशाकदुष्परकखादिरिकलवर्जूरद्राक्षाखण्ड-
शुण्ड्यादीना फुल्लिङ्गुन्वीलिकादिससकिसम्भवात् त्यागः, औपवादिविशेषकार्ये तु सम्यक् शोधनादियतनया एव तेषां
ग्रहणमित्यादि, एतावता चतुर्भासिके पर्युपितद्विदलादीना निषेध वदता च आचार्येण शीतकालादौ तव् अग्रतिषेधात्
तद्ग्रहण उक्तमेव । पुनर्विधिकौमुद्यामेव तपागच्छनायक-श्रीरत्नशेखरसूरिणा पर्युपितपूपिकाना निषेधो न कृतः, किन्तु
पर्युपितद्विदलपूपिकानिषेधः ? काकोक्तिः इय । तथाहि-

पर्युपितद्विदलपूपिकादि १ केवलजलरात्रकूरादि २ तथाऽन्यदपि सर्वं कुथिताश्च पर्युपितौदनपकान्नादि वा अमक्ष्यत्वेन
वर्जनीयमिति, तन्निषेधश्च अस्माभिरपि सर्वैः क्रियते एव, को नाम कुथिताश्चपर्युपितद्विदलपूपिकाः स्वीकरोति ? इति ।
ननु-ये च तपागच्छीयाः पर्युपितवह्मचरणकमाषादिविदलानां पर्युपितगोघूममण्डकपूपिकादीना च ग्रहणनिषेध कुर्वन्ति, ते ?
किं सूत्राक्षराणि वक्ष्यन्ति, किं वा स्वगच्छवृत्तपरम्परा वदन्ति ? उच्यते-स्वगच्छपरम्परामेव, यदुक्त तपागच्छाचार्य-श्री-
रविजयसूरिप्रसादीकृतप्रश्नोत्तरसमुच्चये नवमप्रश्ने (३९ पत्रे), तथाहि-

वेष्टु पसत्यो जिणमए सहा जोगो । अट्टमी पत्तरसीसुव, निअमेण हविअ पोसहिओ ॥ १ ॥” पुन तत्रैव “चउदसिअट्टमि-
पुण्णमासिणीसु पडिपुअ पोसह सम्म अणुपालइ” इति ॥ १५ ॥ कल्पसूत्रे (३५ पत्रे), यथा “नयमछई नवलेच्छई कासीको-
सलगा अट्टारस वि गणरायाणो अमाधसाए पाराभोय पोसहोषवास पट्टविंसु” इति, पुनरपि श्रीबृहन्नृच्छापीम्बरश्रीसर्वदेव-
सुरिशिष्यविनयचन्द्रोपाध्यायशिष्यमुनिचन्द्रेण अष्टिमुनिरुद्र ११७४ वर्षे विरचिताया श्रीरपदेशपद्धत्या (५३ पत्रे)
कृष्णपक्षो अमावास्यापर्यन्तः शुक्लपक्षश्च पौर्णमासीपर्यन्तः प्रोक्तः, तथाहि-

“इह चन्द्रमासस्य द्वौ पक्षौ-तत्र आद्यः कृष्णो द्वितीयश्च शुक्लः, तत्र च कृष्णपक्षो अमावास्यापर्यन्तः शुक्लश्च पौर्णमासी
परिनिष्ठितः । एव च अमावास्या पक्षसंघितया न्यवहियते । पौर्णमासी च माससन्धितया, ततो अमावास्या इव सन्धिः
अमावास्यासन्धिः, अत्रेतनपश्चात्यन्तसंनिधानलक्षणः तस्मिन् सप्राप्त इति योगः ॥ १७ ॥ इत्यादिसिद्धान्ताक्षरैः पञ्चदश्या
एव पक्षस्य पूर्तिप्रतिपादनात् पञ्चदश्या एव पाक्षिकप्रतिक्रमण शुक्ल, प्रयोगश्च पञ्चदश्यां एव पाक्षिकप्रतिक्रमण सम्पूर्ण
पक्षत्वात्, यत्र न सम्पूर्ण पक्षः, तत्र न पाक्षिकप्रतिक्रमण, यथा द्वादश्या संपूर्णपक्षो न भवति, न अय अनुष्णं तेजोऽव-
ययी इत्यादिवत् मत्पक्षविरुद्धः, पञ्चदश्या एव पाक्षिकप्रतिक्रमणस्य आगमे दृश्यमानत्वात् नाऽस्ति सर्वज्ञ इत्यादिवत्
पञ्चदश्या पाक्षिकप्रतिक्रमण, अय पक्षः आगमविरुद्धः नाऽस्ति इति उक्ते कोऽपि ग्राह—अहो ! आगमविरुद्धोऽय पक्षः,
यतः—आगमे चतुर्दश्या पाक्षिकथान्वस्य प्ररुण्णात्, यतः श्रीन्यवहारपृथिसिकार श्रीमलयगिरिः—पाक्षिक कृष्णचतुर्दशीरूप

लप्रमाणः चान्द्रो मास, एकपौर्णमासीपरावर्तनः चान्द्रो मास इति यावत् ॥ १० ॥ अथवा चन्द्रचारनिष्पत्त्याद् उपचारतो मासोऽपि चान्द्रः २, चः समुच्चये, दीर्घत्वं आर्पत्वात्, इत्यमेव श्रीसूर्यप्रज्ञाया अपि चान्द्रमासप्ररूपणा ॥ ११ ॥ किं च पाश्चि कक्षामणकावसरे त्रिःकृत्वः कस्याणोदन्तप्रश्नेन पाक्षिकप्रतिक्रमण पञ्चदश्या एव सूचित, तदेवाऽऽह—“दिवसो पोसहो पोसहो पक्वो वइक्त्वो असो मे ! कक्षाणेण” इति, एतत्पूर्णेः—“पोसहो अट्टमीचतइसीसु उववासकरण” वृत्तिश्च (यशोदेऽकृता- वृ ७३ पत्रे) दिवसो=दिनः, किञ्चिदः ? पौषघः=पर्वरूपः, तथा पक्षोऽर्धमासरूपो व्यतिक्रान्तोऽतिलङ्घित, अन्यच्च पक्ष इति वर्तते, ‘मे’ भवता शुभेन=कल्याणेन युक्त इति गम्यते ॥ १२ ॥ अत्राह कोऽपि स्थूलमति । ननु—उपवासादि पाक्षिककृत्य चतुर्दश्यामेव उक्त, तद्वलेन च पाक्षिकप्रतिक्रमणमपि चतुर्दश्यामेव युज्यते ? मैवम्, तदभिप्रायापरिज्ञानात्, यतो दशा- श्रुतस्कन्धसूत्रे पञ्चदशायाम्, तत्पूर्णे च पाक्षिकसम्बन्धस्य चतुर्दशीतः पार्थक्येन भणनात्, तथाहि—

‘पक्विस्रअपोसहिप्पु समाहि पप्पाण ति’ सूत्र । चूर्णिर्यथा—“पक्विस्रअ पक्विस्रअमेव पक्विस्र पोसहो पक्विस्रअपोसहो वा चावइसी अट्टमीसु वा समाहिपप्पाण” । अत्र यदि ‘पक्विस्रअ’शब्देन चतुर्दशी गृहीता अभविष्यत् तदा पार्थक्येन चतु- र्दशीग्रहणं नाऽकारिष्यत् व्यर्थत्वात्, तस्मात् ‘पक्विस्रअ’शब्देन पञ्चदश्येव, तत्र पाक्षिके पौषघ उपवासश्चतुर्दश्यामष्टम्या वेति ॥ १३ ॥ पुनर्व्यवहारसूत्रदशमोद्देशके, (४३ पत्रे) तथाहि—“पक्विस्रअपोसहिप्पु कारयति तव सय, करोति च । भिक्खायारिए तहा निजुजति पर सय वा बी ॥ ३०८ ॥ व्याख्या—पाक्षिके अर्धमासपर्वणि पौषघिके च अष्टम्यादिऽ पर्वसु पर तपः कारयति स्वयमपि करोति च ॥ १४ ॥ एवं आषाढ्यकचूर्णे अपि, (तत्त ० ३०४ पत्रे) तथाहि—“सवेसु कालप-

वेष्टु पसत्यो षिणमए तद्वा जोगो । अट्टमी पञ्चरसीसुय, निगमेण ह्विज्ज पोसहिओ ॥ १ ॥” पुन तत्रैव “चत्तहसिअट्टमि-
पुण्णमासिणीसु पडिपुञ्च पोसह सम्म अणुपालइ” इति ॥ १५ ॥ कल्पसूत्रे (३५ पत्रे), यथा “नवमछई नवलेच्छई कासीको-
सलगा अट्टारस वि गणरायाणो अमावसाए पाराभोय पोसहोववास पट्ठविंसु” इति, पुनरपि श्रीबृहद्दृष्ट्याधीश्वरश्रीसर्वदेव-
सुरशिष्यविनयचन्द्रोपाध्यायशिष्यमुनिचन्द्रेण अग्निमुनिरुद्र ११७४ वर्षे विरचिताया श्रीरुपदेशपदवृत्त्या (५३ पत्रे)
कृष्णपक्षो अमावास्यापर्यन्तः शुक्लपक्षश्च पौर्णमासीपर्यन्त मोक्षः, तथाहि-

“इह चन्द्रमासस्य द्वौ पक्षौ-तत्र आद्यः कृष्णो द्वितीयश्च शुक्लः, तत्र च कृष्णपक्षो अमावास्यापर्यन्तः शुक्लश्च पौर्णमासी
परिनिष्ठितः । एव च अमावास्या पक्षसधितया व्यवहियते । पौर्णमासी च माससन्धितया, ततो अमावास्या इव सधिः
अमावास्यासन्धिः, अत्रेतनपक्षात्यन्तसन्निधानलक्षण तस्मिन् समाप्त इति योग ॥ १७ ॥ इत्यादिसिद्धान्ताक्षरैः पञ्चदश्या
एव पक्षस्य पूर्तिप्रतिपादनात् पञ्चदश्यां एव पाक्षिकप्रतिक्रमणं युक्तं, प्रयोगश्च पञ्चदश्या एव पाक्षिकप्रतिक्रमण सम्पूर्णं
पक्षत्वात्, यत्र न सम्पूर्णं पक्षः, तत्र न पाक्षिकप्रतिक्रमण, यथा द्वादश्या सम्पूर्णपक्षो न भवति, न अय अनुष्ण तेजोऽव-
यवी इत्यादिष्वत् प्रत्यक्षविरुद्धः, पञ्चदश्या एव पाक्षिकप्रतिक्रमणस्य आगमे दृश्यमानत्वात् नाऽस्ति सर्वज्ञ इत्यादिवत्
पञ्चदश्या पाक्षिकप्रतिक्रमणं, अय पक्षः आगमविरुद्धः नाऽस्ति इति उक्ते कोऽपि ग्राह-अहो ! आगमविरुद्धोऽयं पक्षः,
यतः-आगमे चतुर्दश्या पाक्षिकशब्दस्य प्ररूपणात्, यतः श्रीव्यवहारवृत्तिकारः श्रीमलयगिरिः-पाक्षिक कृष्णचतुर्दशीरूप

प्रोक्तवान्, नैव, सम्यग् परिज्ञानाभावात्, तथाहि—न तत्र पाक्षिकप्रतिक्रमणाधिकारं विन्तु विद्यासाधनविचार एव,
तथाहि—(पष्ठविंशत्ये ४५ पत्रे)

“विज्याणं परिवादी, एते एवं यं विंति (वेति) आयरिया । मासच्छमासिमाण, पथ पुण होइ मज्झ तु ॥२५१॥ एक्कस्स
अट्टमी खल्ल, मासस्स य पक्खिस्सं सुणेयवं । अस्सपि होइ एवं, त्वराओ चवसूराण ॥२५२॥” व्याख्या—आचार्याः पर्वाणि पर्वाणि
विद्यानां परिवादीः ददति, विद्याः परावर्तन्ते इति भावः, अथ एवं किमुच्यते ? तत् आह—मासार्धमासयोः मध्य पुनः पर्वं भवति,
एतदेवाऽऽह—अर्धमासस्य पञ्चात्मकस्य मध्यं अट्टमी सा खल्ल एवं, मासस्य मध्य पाक्षिक पक्षेण निर्वृत्तं ज्ञातव्यं, तच्च कृष्णच-
तुर्वशीरूप अवसातव्यं, तत्र प्रायो विद्यासाधनोपचारभावात् “बहुलादिका मासा” इति वचनाच्च, न केवल एतदेव एवं किन्तु
अन्यदपि एवं भवति, यत्र उपरागो ग्रहण चन्द्रसूर्ययोः, एतेषु च पूर्वसु विद्यासाधनप्रवृत्ते ॥२५१॥ २५२॥ १८॥ अत्र सूत्र-
कारेण चतुर्दश्या नामाऽपि न गृहीत । वृत्तिकारेण—‘कृष्णपक्खस्स चतुदसीए विज्यासाधनोवयारो ।’ इत्यादिभिः अक्षरेः
तच्च ‘कृष्णचतुर्दशीरूप’ इत्याद्यक्षरैः वृत्तिकारेणाऽपि विद्यासाधनं लक्षं, न पाक्षिकप्रतिक्रमणं, तच्च पाक्षिक कृष्णचतुर्दशी-
रूपं प्रोक्तं मलयगिरिणा तदभिप्रायं न जानीम, तत्र कथं आगमविरोधः ? अथ यदि कृष्णचतुर्दश्या एव पाक्षिक तदा
एकस्यां चतुर्दश्या पञ्चो द्वितीयचतुर्दश्यां मासः, एव च कृते मासस्य मध्य पाक्षिकं भवति, परन्तु पूर्वोक्तपक्षस्य मध्यं
अट्टमी न भवति ‘बहुलादिका मासा’ इत्यपि विरुज्येत, किंच विशेषणं व्यवच्छेदक इति कृत्वा तच्च कृष्णचतुर्दशीरूपं,
एतद्वदेन चतुर्दश्यां पाक्षिकं कुर्यानेन मासे मासे पाक्षिकप्रतिक्रमणं कर्तव्यं भाद्रपदशुक्लपञ्चम्यां एव पर्युषणाप्रतिक्रमण-

वत्, यथा पर्युपणाप्रतिक्रमणस्य सांयत्सरिकं नाम तथा पाक्षिकप्रतिक्रमणस्याऽपि मासिक इति नाम युक्तं परन्तु तथा न
इह्यते, तेन चतुर्दश्या पाक्षिकप्रतिक्रमण इति धवतां स्थाने स्थाने महान् विरोधः, तेन च पञ्चदश्या एव पाक्षिकप्रतिक्र-
मणं प्रतिपद्यन्, येन न सिद्धान्तविद्यालैः सम विरोधाः, अन्यथा पदे पदे विरोधो भावी, तथा आलोचनाऽपि च पञ्च-

दृश्यां न निषिद्धा, यदुक्तं व्यवहारभाष्ये—(द्वितीयखण्डभागे ४० पत्र)
 “पष्ठिदुहुल्लादिवसे, वज्जिज्जा अट्ठमिं च नवमिं च । छट्ठिं च चवत्थिं च चारसिं तुण्णपि पक्खाणं ॥ भा० १२६ ॥” एतेन
 ये वदन्ति अभावस्यां न आलोचना दीयते तदपस्त, तथा कोऽपि ग्राह—अमावास्या आलोचना निषिद्धा, कथं अगृहीतालोच-
 नाना तत्र पाक्षिकप्रतिक्रमणं घटते ? इति चेत् तर्हि चतुर्दश्या अपि आलोचना निषिद्धा, यदुक्तं श्रीआयश्यके—(४७१ पत्रे)
 “चावइसिं पण्णरसिं च वज्जिज्जा अट्ठमिं च नवमिं च । छट्ठिं च चवत्थिं चारसिं च तुण्हपि पक्खाण ॥ १ ॥” पर एतदालोचना-
 न्तरं अपेक्ष्य भविष्यति, यदुक्तं श्रीपर्युषणकल्ये—‘पक्खि आ आरोवणा’ पक्षे पक्षे आलोचना ग्राह्या, तेन पञ्चदश्यामेव आलो-
 चना आदाय तत्रैव प्रतिक्रमण विधेय नाऽत्र कोऽपि दोष, आवश्यकचूर्णौ (११३ पत्रे) तथा “ततो सागरचंदो कमलामेला
 य सामिसगासे वस्स सोऊण गहिआणुवयाणि सावगाणि सवुत्ताणि, तज्जो सागरचंदो अट्ठमीचवइसीसु सुण्णघरे सुसाणेसु
 वा एगाराइम पडिम ठाइ” इत्याद्यनेकालापकैः नानासिद्धान्तोक्तैः अष्टम्या चतुर्दश्या उपवासादि कृत्य उक्तमस्ति, यदि तत्पा-
 क्षिककृत्यं इति कृत्वा चतुर्दश्यां पाक्षिकप्रतिक्रमणं स्थाप्यन्ते तथा अष्टम्या अपि पाक्षिकप्रतिक्रमणं कर्तव्यं स्यात्, प्रयोगश्च
 अष्टम्यादि अपि पाक्षिकप्रतिक्रमणं तत्राऽपि पाक्षिककृत्यस्य क्रियमाणत्वात् यत्र यत्र पाक्षिककृत्यं क्रियते तत्र तत्र पाक्षिक-

प्रोक्तवान्, नैवं, सम्यग् परिज्ञानाभावात्, तथाहि-न तत्र पाक्षिकप्रतिक्रमणाधिकारं विन्नु विद्याभाषनविचार एव,
तथाहि-(पष्ठविभागे ४५ पत्रे)

“विज्ञानं परिधात्री, पक्षे पक्षे य दिति (वेति) आयरिया । मासद्वमासिआण, पक्षं पुण होइ मज्झ तु ॥२५१॥ पम्पस्स
अट्टमी खल्लु, मासस्स य पक्खिअ सुणेयव्वं । अअपि होइ पव, सवराओ चदसूराणं ॥२५२॥” व्याख्या-आचार्याः पगणि पगणि
विद्याना परिपाटीः ददति, विद्याः परावर्तन्ते इति भावः, अयं पर्वं किमुच्यते ? तत् आह-मासाधमासयोः मध्य पुन पक्षं भवति,
एतदेवाऽऽह-अर्धमासस्य पक्षात्मकस्य मध्य अष्टमी सा खल्लु पर्वं, मासस्य मध्य पाक्षिक पक्षेण निर्वृत्त ज्ञातव्य, तद्य कृष्णाय-
तुर्वशीरूप अवसातव्यं, तत्र प्रायो विद्यासाधनोपचारभावात् “बहुलादिका मासा” इति वचनाच्च, न केवल एतदेव पक्षं विन्नु
अन्यदपि पक्षं भवति, यत्र सपरान्तो ग्रहण चन्द्रसूर्ययो, एतेषु च पर्वसु विद्यासाधनप्रवृत्ते ॥२५१॥ २५२॥ १८॥ अत्र सूत्र-
कारेण चतुर्वर्ष्या नामाऽपि न गृहीत । चूर्णिकारेण-‘कण्वपक्वस्व चतुर्वशीर विज्ञासाहणोपयारो ।’ इत्यादिभि अवधैः
तच्च ‘कृष्णचतुर्वशीरूप’ इत्याद्यधैः वृत्तिकारेणाऽपि विद्यासाधनं उक्तं, न पाक्षिकप्रतिक्रमण, तच्च पाक्षिक कृष्णचतुर्वशी-
रूपं प्रोक्त मलयगिरिणा तदभिप्रायं न जानीमः, ततः कथं आगमविरोधः ? अथ यदि कृष्णचतुर्वर्ष्या एव पाक्षिक तदा
एकस्या चतुर्वर्ष्या पक्षो द्वितीयचतुर्वर्ष्या मासः, एव च कृते मासस्य मध्य पाक्षिक भवति, परन्तु पूर्वोक्तपक्षस्य मध्य
अष्टमी न भवति ‘बहुलादिका मासा’ इत्यपि विरुध्येत, किंच विशेषणं व्यवच्छेदक इति कृत्वा तच्च कृष्णचतुर्वर्षीरूपं,
एतद्वलेन चतुर्वर्ष्या पाक्षिकं चूर्वाणेन मासे मासे पाक्षिकप्रतिक्रमणं कर्तव्यं माद्रपदशुक्लपञ्चम्या एव पर्वुष्णाप्रतिक्रमण-

पूजा तबो नाम, पयट्टो तत्थ ऊसवो” ॥ ८३ ॥ इति । पुन -‘नयरम्मि घरावासे’ इत्यादि कालिकाचार्यकथाया पद्दप-
ञ्चाशत्प्रमाणगाथाया अङ्काष्टयश्च १३८९ वर्षे श्रीधर्मप्रभसूरिकृताया, तथाहि-

“आयेरेणा वि णु पज्जो-सविअन्न तो निवो भणइ तुट्ठो । भयव ! अणुगहिउ ह, ज महे अतेररीण तु ॥ ४२ ॥

“पक्खोववासपारण-दिवसमि भत्तमेसणासुद्ध । साहूणुत्तरपारण-दिवसमि भविस्सए बहुअ ॥ ४३ ॥” इति ॥

तनु-यदि पञ्चदश्यां पाक्षिकप्रतिक्रमण आसीत्, तदा कथं साम्प्रतं चतुर्दश्यां विधीयते ? उच्यते-श्रीकालिकाचार्ये
आचीर्णत्वात्, यदुक्तं दाणावृत्तौ श्रीहेमाचार्यगुरुश्रीदेवचन्द्रसूरिभिः । तथाहि-

“एव च कारणे ण कालगायरिपिट्ठिं चत्थीए पज्जोसवण पवत्तिअ, समत्थसवणे य अणुमन्निअ, तन्नसेण य पक्खिअईणि
चत्तईसीए आयरियाणि, अन्नहा आगमुत्ताणि पुण्णिमाए’त्ति ।” एव श्रीकालिकाचार्यकथाया अतिजीर्णया ३६९ श्लोक-

मिताया अपि उक्तं, तथाहि-

“राइणा भणिअ-अइ एव तो चत्थीए भवतु, सूरिहिं भणिअ-एव होउ नत्थि अणत्थो सो भणिअमागमे “आ-
येरेणा वि पज्जोसविअन्न”मिति तवो हरिस्सवसुफुल्ललोअणेण जयिअ राइणा भयव ! महापसाओ महतो अम्हाणम-
णुगहो जओ मम अतेररिआण पक्खोववासपारणए साहूण उत्तरपारणय भविस्सइ, तओ गिहे गतूण समाइट्ठिवाओ
अतेररिआओ तुम्हाण ममावसाए उववासो होही पारणेअ साहूण उत्तरपारणय भविस्सइ, ता तत्थ अहा पवत्तेहि
सत्तपाणेहिं साहूणो पढिलांमेह, जओ भणिअमागमे-“पहसत्तगिलाणमि अ, आगमगहणे अ लोअकरणे अ । उत्तर-

प्रतिक्रमणे, यथा चतुर्दश्या तथा यथा अष्टम्या न भवति तथा चतुर्दश्या अपि मा भवतु, किंच चतुर्दश्या पाक्षिकप्रति-
क्रमण अङ्गीकुर्वता सूत्रोक्ता पूर्णिमां विहाय चतुर्मासिक अपि तत्र एव प्रतिक्रमणीय, यत चतुर्मासिके अष्टौ पक्षा भवन्ति
ते च तन्मते चतुर्दश्यां एव पूर्णतां अगच्छन्, पाक्षिकस्य तत्र एव करणत्वात्, अयं चतुर्मासिकसवन्धी पक्ष प्रतिपद
आरभ्यते पाक्षिकसंवन्धी तु अन्यस एव इति चेत् तर्हि कोऽयं अर्धज्वरतीन्यायः ? तथा च सति महान् सूत्रविरोधः तत्र
ईदृग् अर्थस्य अदर्शनात् न युक्त एव, ततश्च कृष्णचतुर्दशीरूप इति चेत् तर्हि सकलमपि पूर्वोक्त दूषणकदम्बक तत्पञ्चा-
लम् अनुधावति, किंच एवं चतुर्दश्यां पाक्षिकप्रतिक्रमण कुर्वता पूर्णमास्या चतुर्मासिक आचरता चतुर्मासिकसवन्धि तपो
वाच्यते त्यानाऽनवासे पाक्षिकचतुर्मासिकयोः मध्य दिनाभावात्, ननु किमर्थं तद्दिन ईक्षते ? उच्यते—पाक्षिके चतुर्थस्य
करणात्, चतुर्मासिके पष्ठसंभवात् मध्यं दिनं अन्तरेण तच्च न घटते, तस्मात् युक्त्याऽपि पाक्षिक पञ्चदश्या एव युज्यते,
पुनरपि प्रयोगो न चतुर्दश्या पाक्षिकप्रतिक्रमणं अपूर्णपक्षत्वात्, यत्र यत्र असपूर्ण पक्षत्व तत्र तत्र न पाक्षिकप्रतिक्रमण
यथा दशम्या, किंच श्रीछलिकाचार्यकथायां श्रतगाथाप्रमाणाया श्रीमाधदेवसूरिकृताया पक्षोपवासपारणे साधूना अष्ट-
मोत्तरपारणस्य प्रोक्त्वात् पाक्षिक पर्व पञ्चदश्या एव आगत, तथाहि—

“मम अतेचरी पक्षलोपवासपारणए अब्बो । साहूण फासुहं भत्तं, होही उत्तरधारणे ॥ ८१ ॥ एव पवं चउत्थीए, कय
कालगसूरिणा । एअ पज्जोसवणाकप्प, सबसंघेण मच्चिअ ॥ ८२ ॥ साहू पूजारओ लोओ, आजो तप्पभिइ तओ । साहू

सारोद्धारसूत्रस्योः (पदत्रिंशदुत्तरशततमद्वारे (२५५ पत्रे) स्वकायपरकायशब्दोपहत प्रासुक जलं साधूना ग्रहणोचित
प्रत्यपदि, तथाहि-

“चसिणोदग तियदु-कलिनं फासुअजलं च अइ कप्प । नवरि गिलाणाइकए, पहरतिगोवरिवि धरिअव ॥ ८८१ ॥
जायइ सचिचया से, गिग्गम्मि पहरपचगसुवरि ॥ चउपहरुवरिं ससिरे, वासासु पुणो तिपहरुवरिं ॥ ८८२ ॥

त्रिमिर्दण्डैः-उत्कालैः उत्कलित=आवृष्ट यदुष्णोदकं, तथा यत् प्रासुक स्वकायपरकायशब्दोपहतत्वेनाऽचिचीभूत
जलं तदेव यतीना कल्प्य-ग्रहीतुं उचित, इह किल प्रथमे दण्डे जायमाने कश्चित् परिणमति कश्चिन्न इति मिश्रः १,
द्वितीये प्रभूतः परिणमति स्त्रोकोऽवतिष्ठते २, तृतीये तु सर्वोऽपि अप्रकायोऽचिची भवतीति दण्डत्रयग्रहण, इदं च
सर्वमपि ग्रहणत्रयमध्ये एव उपभोक्तव्य, ग्रहणत्रयादूर्ध्वं पुनः कालातिक्रान्तदोषसम्भवेन उपभोगानर्हत्वात् न धारणीयं, नवर
केवलं ग्लानाविकृते ग्लानवृद्धाना अर्थाय ग्रहणत्रिकादपि ऊर्ध्वं घर्त्तव्य, -॥ ८८१ ॥ ‘जायइ’ इत्यादि गाहा । जायते=भवति
सचिचता ‘से’चि, तस्य उष्णोदकस्य प्रासुकजलस्य वा ग्लानार्थं घृतस्य ‘मीम्मे’ उष्णकाले ग्रहणपञ्चकस्योपरि-ग्रहणपञ्च-
कादूर्ध्वं कालस्याऽतिस्सत्त्वात् चिरेण एव जीवससकिसम्भावात्, तथा शिशिरे=शीतकाले कालस्य स्निग्धत्वात् ग्रहणचतु-
ष्टयादूर्ध्वं सचिचता भवति, “वर्पासु” वर्षाकाले पुनः कालस्याऽतिस्निग्धत्वात् प्रासुकीभूतमपि जलं भूयः ग्रहणत्रयादूर्ध्वं
सचिचीभवति, तदूर्ध्वमपि यदि ध्रियते तदा क्षारः प्रक्षेपणीयः-सर्जिकादिकं क्षेप्तव्य, येन भूयः सचिच न भवतीति
॥ ८८२ ॥ इति ॥ ४ ॥

वैपथ्यां (१४४ पन्नि) श्रीक्षिनप्रमसूरिभिः 'सुब्रचिमड'त्ति, शुब्रचिकटं सुण्णोदक १ घर्णान्तरादिप्राप्त शुद्धजल २ चेति,
घर्णान्तरादिप्राप्तजलस्य ग्राह्यत्वेन वक्तृत्वात् । न च वाक्य श्रीक्षिनप्रमसूरिभि कस्य ग्रन्थस्य सम्भत्या व्याख्येय व्यधा-
मीति । श्रीकुलमण्डनसूरिकृतायां श्रीकल्पसूत्रावधूनीं तथैष व्याख्यानात्, तथाहि—
घर्णान्तरादिप्राप्तजलस्य ग्राह्यत्वेन वक्तृत्वात्, तथाहि—

ति । श्रीकुलमण्डनसूत्रकृताया आकल्पसूत्रादौ पाणगाइ पाहगाइ चपय, त अह
 “वासावास पञ्जोसविथस्स अट्टममत्ति अस्स भिक्खुस्स कप्पति तवो पाणगाइ पाहगाइ चपय, त अह
 ॥ १ ॥

कीरे वा २ सुद्धविमले वा इ । अत्र सुद्धविजलं (६५ पत्रे) । तथाहि--

एवमेव श्रीयतिदत्तचयासूत्रवृत्त्यारण्ये ॥ १०८ ॥ व्याख्या ॥ १०८ ॥ त्रिदण्डोत्कलित

"निगिह्य आरनाल आविलवावणापदं क
आरनाल=अवश्राधण गृहीयात् ? आमिश्ले=काञ्चिक २ तन्मुलादिधावनजल २ वृष्णोदकस्याऽप्राप्तौ

एषां त्रयोविधेषु योनिषु आरणात्मिकायाः प्रकृत्या विद्यमानाः सन्ति । एतेषां त्रयोविधेषु योनिषु आरणात्मिकायाः प्रकृत्या विद्यमानाः सन्ति ।

सुव्यादिक ४ वर्षान्तरादना ३ तिल ४ तुस ५ जवोदगा ६ डड्याम ७। सावार ८ सुक्रा ९।
 "सुसेइम १ सुसेइम २ तंदुल ३ तिल ४ तुस ५ जवोदगा ६ डड्याम ७। सावार ८ सुक्रा ९।

[illegible]

आमलय २० विचापाणगाई २१ पढमगमणिआई ॥ २ ॥
तथाहि—

पुनः श्रीआचार्यभूषणैः शम्भुपरिज्ञाऽध्ययनं वृत्तायादिशकं (४२५३) ११ एव प्रवचन-

अतो यद्वाद्यश्रवसम्भक्तोत् परिणामान्तरापक्षं वणादिभिः तप् जा न ७ अ ३

पुनः निशीथभाष्यचूर्णिर्यया-‘फासुअमुदग’ति जं दुत्तं तत्स इमा वक्त्वा-“तुबरं फले अ पसे रुक्खसिलो तुप्पमहणा-
ईसु ।” इत्यादि । तुबरसदो रुक्खसदो संबद्धो तुबर-‘वृक्षः’, सो अ समूलपत्तपुप्फफलो जम्मि उदगे पडिओ तेण परिणा-
मिअं बिप्पइ, अहया तुबरफला हरीतक्यादयः तुबरपन्नाः पलाशपन्नादयः ‘रुक्ख’सि-रुक्खसकोटेरे कडुफळपत्तपरिणा-
मिअ बिप्पइ‘सिल’सि, कच्चिच्छलाया अनन्तर रुक्खछली कुट्टिआ तम्मि अ सठिअ उदगं त परिणामिअ धिप्पइ जरथ
वा सिलाप तुप्परिणामिअ उदग त बिप्पइ, ‘तुप्पो’ पुण मयगफलेवरयसा भणइ, “महणाइसु” हस्त्यादिमहित
आविसदो हस्त्यादिकमर्दने इत्यादि । एव पिण्डनियुक्तिवृत्त्योरपि अपि मिश्रोदकानि वर्णो(दी)नि परिणतानि

“द्वजो परिणओ तिलतूबरार्इहि दवेहि ।” विभीतकादिकपायद्रव्यै अपि मिश्रोदकानि वर्णो(दी)नि परिणतानि
प्राप्तुकानि, अत्र आदिशब्दावु ययासम्भव वर्णाविपरिणामहेतूनि गोमयरधादिद्रव्यानि सर्वाणि ज्ञेयानि, । पुन ओग-
नियुक्तौ (१३१ पत्रे), तथाहि-

“सीउण्हारखत्ते, अग्गी ठोणूसअधिले नेहे । वफत्तजोणिणण, पजोयण तेणिम हंति ॥ ३४६ ॥
पतट्टुत्ति-“सीउण्हार”-पसिञ्जा, “खारो”-तिलकरीरखारार्इ, खत्त-उफरट्टिआ कयवरो, अग्गीलोणा पमिञ्जाओ नो
पसुखारदल, अधिल-सोवीरार्इ, ‘नेहो’-तिष्ठयययसार्इ, एएहि जो परिणजो’ इति । पुन निशीथभाष्ये यया-
“सीउण्हारखत्ते, अग्गी ठोणूसअधिले नेहे । वफत्तजोणिणण, पजोयण तेणिम हंति ॥ ३४६ ॥” इति, एव मग्गीता-

पुनरपि सुविहितसाधूनां पानीयत्रिकग्रहणे कषायद्रव्यमिश्रितपानीयस्य ग्रहीतुं कल्पत्वेन उक्तत्वात्, तथाहि—

“अन्नजल १ चण्ड घा २ कसायदबोहि मीसिञ्ज वाधि ३। कप्पइ अईण नडण्ण, सुविहिअ कप्पट्टिआण च ॥ २ ॥” इति—

॥ ५ ॥ पुनः वर्णगन्धरसस्पर्शैः परिणत पानीयं प्रासुक संयतो गृहीयाद् इति विधिवादेनाऽपि प्रोक्तत्वात्, तथाहि—

“यप्पारस—गधएणं, परिणय फरसेण वा । अनीवं फासुअ नच्चा, पडिगाहेत्त सजए ॥ १ ॥” इति ॥ ६ ॥

ननु—वर्णान्तरप्राप्तपानीय साधूना योग्य च सम्मत्या दर्शित तत्तयैव, पर कै द्रव्यै केन च विधिना प्रासुक तत् स्यात्, केतु च ग्रन्थेषु प्रोक्तम् ? इत्याह—श्रीबृहत्कल्पभाष्ये, तथाहि—

“वण्णरत्तगघफासा, अह दवे अम्मि उक्कटा हुति । तह तह चिर न चिट्ठइ, अमुमेसु सुमेसु कालेण ॥ १ ॥”
व्याख्या—यस्मिन् द्रव्ये यथा वर्णरसगन्धस्पर्शा उक्तटा—उत्कटतरा भवन्ति, तथा तथा तेन तेन द्रव्येण सह मिश्रित उदक चिर न तिष्ठति, क्षिप्रं क्षिप्रतर परिणमति, किं अविशेषेण ? न इत्याह—येऽशुभा वर्णादय उक्तटा तेषु एव क्षिप्र परिणमति, ये तु शुभा वर्णादयः तेषु उक्तटेषु कालेन परिणमते चिरादित्यर्थ, अत्रैव निर्दर्शनमाह—“जो चदणे कटुरसो, ससट्ठजलेण दूस्सणा जावो । सो खल्ल दगस्स सत्थ, फासो च उवगगहं कुणइ ॥ १ ॥” व्याख्या—इह तन्वुलोदक चन्दनेन काऽपि मिश्रित तत्र चन्दनस्य यः कटुको रसः स तन्वुलोदकस्य घात्र, पर यः स्पर्शः शीतलः स जलस्योपग्रह करोति इति कृत्वाऽचिरेण तत्परिणमति, एव संसृष्टजलस्यापि या दूषणा आम्लरसता सा उदकस्य घात्र, स्पर्शस्तु शीतलत्वाद् उपग्रहकारी अतः चिरेण परिणमति, इति ॥

श्राद्धाः प्रायः सृणोदकं न पिबन्ति, तत्रापि त्रिदण्डोत्कलितमेव कल्पते, नाऽन्यथा, तादृशं तु प्रायशो दुर्लभं साधूनुद्दिश्य क्रियमाणं तु आधाकर्मदोषभाक् भवति, सति च तस्मिन् द्वयोरपि दातृग्रहीत्रो अहिताय अल्पायुष्याय च भवति, कसे-
ल्लकम्पासुकनीरं तु आरमना गच्छे श्राद्धा विशेषतः श्राद्धिकाश्च पिबन्ति, तैस्तु तत् स्वार्थं क्रियमाणमस्ति, तन्मध्ये साधु-
भिरपि यतनया गृह्यमाणं न दोषाय स्यात्, ततः सिद्धान्तमूलत्वेन गच्छपरम्परया च कसेल्लकम्पासुकपानीयं गृह्यते इति ॥ ९ ॥

॥ इति कसेल्लकपानीयविचारः (अधिकारः) ॥ ९ ॥

ननु-श्रीस्वतंत्रगच्छीयाः श्राद्धा आचाम्ले द्रव्यद्वयं गृह्णन्ति, नाऽधिकं, तत्किम् ? उच्यते-श्रीमज्जिनवल्लभसूरिशिष्य-
श्रीजिनदत्तसूरिभिः सन्देहदोलावलीसूत्रे (११६ पत्रे) द्रव्यद्वयस्य एव प्रतिपादितत्वात्, तथाहि-

“निहिणो इह विहि आयं विलस्स कप्पति तुप्पि दवाइ । एगं समुच्चिअमण्ण, वीअ पुण फासुअ नीरं ॥ १०४ ॥” इति ॥

अत्र उचितं अपि नीरमेव, न तु काञ्चिका १ अवस्रवणं २ तर्के ३ दुरसादीनि ४ तेषां हि पानकाहारत्वेऽपि शुद्ध्य-
हेतुत्वेन आचमनादिकार्यस्य अनर्हत्वात्, अत एव प्रत्याख्यानचूर्णावपि जलमेव उक्तं । तथाहि-

“जावइअ चवजुज्जइ, तावइअ भायणे गहेऊणं । जलविब्बुड काउ, मुत्तव एस इत्थं विही ॥ १ ॥

एवं द्रव्यद्वयातिरिक्तद्रव्यनिषेधः श्रीजिनपतिसूरिभिरपि सामाचारीमध्ये २५ लिखितः ॥ १ ॥ तथाहि-

“आयचिले पप्पह १ धुग्घरिआ २ वेढमिआ ३ इड्डुरिआ ४ तक्काइ ५ निसेहो चि ॥ २ ॥ पुनः जीर्णपुस्तकेषु अपि आचाम्ल-

प्रत्याख्यानपाठे-“सूरे उगगए पुरिमह पच्चक्खामि तिथिह चउविहं पि आहार असण पाण खाइमं साइम अन्नत्थणाभोगेण

प० अगमालगणिकृतत्रयोदशप्रश्नेऽपि (३६ पत्रे) प्रोक्त, तथाहि-

वर्णान्तरप्राप्त कसेलकनीर प्रासुक भवति न वा ? तत्रोत्तर-वर्णान्तरप्राप्त कसेलकनीर प्रासुकं भवति पर आत्मीयवृद्ध-
अनाचीर्णं इति शेष, एवं पुनस्तत्रैव ग्रन्थे द्वीपचन्द्रसङ्कृत १५ प्रश्नेऽपि (८४ पत्रे), तथाहि-मतान्तरीयस्य कदा-
चित्पुषावादिप्रत्याख्यानं कथ्यते, तत्र 'पाणस्से'त्युच्चारणमाश्रित्य किं विधेय ? यतस्तस्य कसेलकादिपानीयपाने कथं तत्पा-
लनं भवतीति ? तत्रोत्तरम्-अत्र मतान्तरीयस्य प्रत्याख्यानकरणे 'पाणस्से'त्युच्चारणे स यदि कसेलकादिपानीयं पिबति तदा
प्रत्याख्यानभङ्गो ज्ञातो नाऽस्ति, यतः कसेलकलोपेऽपि पानीयं प्रासुकं भवति, पर आत्मना आचरणा नाऽस्तीति नो गृह्यते
इति । ननु-त्रिविधाहारप्रत्याख्याने कसेलकस्य स्वादिमत्वात् कथं न प्रत्याख्यानभङ्गः ? उपवासप्रत्याख्याने च कथं न
द्रव्यद्वयापत्तिर्भवेद् ? उच्यते-कसेलकस्वादो हि तथा नीरेण सम तदात्मना परिणतो यथा न नीरात्पृथग्भूतो ज्ञायते,
अतो न प्रत्याख्यानभङ्गो नाऽपि च द्रव्यद्वयापत्तिः, एव येषां सम्प्रदाये त्रिफलापानीयं पीयमानमस्ति तैरपि यद्यपि हरी-
तकीविभीतके स्वादिने आमलकाद्य अशने, तथापि तन्निश्चितोदकपानेन त्रिविधाहारप्रत्याख्यानभङ्गो मन्यते, नापि
उपवासप्रत्याख्याने द्रव्यत्रयगणना, अन्यथा प्रत्याख्यानभङ्गः सम्पद्येत इति ॥

ननु-पूर्वमुष्णोदकाभावे वर्णान्तरप्राप्तपानीयग्रहण उपदिष्ट, सामग्रतस्तु वर्णान्तरप्राप्तमेव प्रासुकोदकं गृह्यते तत्कि-
मिति ? उच्यते-नाऽस्माभिः एकान्तेन कसेलकप्रासुकपानीयमेव गृह्यते, किन्तु उष्णोदकमपि गृह्यते, पर सामग्रतः

आद्याः प्राय उष्णोदक न विषम्वि, तथापि त्रिवण्डोत्कलितमेव कल्पते, नाऽन्यथा, तादृशा तु प्रायशो पुलंभं साधुनुदिश्य क्रियमाणा तु आधाकर्मदोषशङ्क भवति, सति च तस्मिन् द्वयोरपि दातृमहीनोः अतिताय अत्यागुप्याय न भवति, कसे-
कृत्प्राप्तुकनीरं तु आत्मनां गच्छे आद्या विशेषतः आदिकाश्च पिबन्ति, तैस्तु तत् स्वार्षं किममाणगति, तन्मण्ये साधु-
भिरपि यत्नया गृह्यमाणं न दोषाय स्यात्, ततः सिद्धान्तमूलत्वेन गच्छपरम्परया न कसेत्तकप्राप्तुकानीयं घृणते इति ॥ ९ ॥

॥ इति कसेहकपानीयविचार (अधिकारः) ॥ ९ ॥

ननु-श्रीस्वरवरगच्छीयाः आद्या आचाम्ले द्रव्यद्वय गृह्णन्ति, नाऽधिक, तत्किम् ? उत्तरतो-श्रीगणितागतायुरिषिध-
श्रीजिनदत्तसूरिभिः सन्देहदोलावलीसूत्रे (११६ पत्रे) द्रव्यद्वयस्य एव प्रतिपादितमात्, तथाहि-
“गिहिणो इह धिहि आय विलस्त कम्पति दुमि दयाइ । एग समुचिगसत्तं, वीशं पुण कायुशं नीरं ॥ १०॥ ॥” इति ॥
अत्र उचित अपि नीरमेव, न तु काजिका १ अवस्रवण २ तर्के ३ दुरसायीनि ४ तेषां हि पागकागारलेऽपि वृज्ज-
सुत्वेन आचमनादिकार्यस्य अनर्हत्वात्, अत एव मत्याख्यानचूर्णायपि जलमेव उक्तं । तथाहि-

“जावइअ उवजुजाइ, तावइअ भायणे गहेऊण । जलविब्बुट काळं, शुत्ताणं एत इय विभी ॥ १ ॥

एव द्रव्यद्वयातिरिक्तद्रव्यनिषेध श्रीजिनपतिस्वरिभिरपि सामागारीगणे २५ उल्लिखितः ॥ १ ॥ तथाहि-

“आयधिले पप्पढ १ दुग्घरिआ २ वेढमिआ ३ इडुरिआ ४ तफाइ ५ निरेयो रि ॥२॥ पुनः जीर्णपुस्तकेषु अपि आचार-
ख्यानपाठे-“सूरे उगए पुरिमइ पच्चक्खामि तियिह चउविहं पि आहार अत्तणे पाणं ताइअं साइअं जलत्थणाभोगे

सहस्रगारेण पञ्चप्रकालेण दिसामोहेण साधुव्ययेण महत्तरागारेण सप्तसमाह्वित्तियागारेण आयविल पञ्चस्वामि अन्नतयाभोगेण सहस्रगारेण लेवालैवेण चक्खित्तविवेगेण गिरुत्तससट्टेण पारिट्ठावणियागारेण महत्तरागारेण सप्तसमाह्वित्तियागारेण एकासण पञ्चस्वामि तिविहपि आहार" इत्यादि, दध्विसण दध्विसण अन्नतयाभोगेण सहस्रगारेण महत्तरागारेण सप्तसमाह्वित्तियागारेण वोस्तिरामि" अय पाठ श्रीजेसलमेरुमाण्डागारे स० १२१५ लिखितपुस्तिकाया अस्ति ॥ ३ ॥

तनु-मूलग्रन्थे क्खण्डपि द्वयद्वय प्रतिपादित अस्ति? उच्यते-महानिशीथसूत्रे तच्चूर्णो च "दोहिं दयेहिं आयविलेहिं" ॥ ४ ॥ एवं श्रीआवस्यकचुट्टुचौ, तथाहि—“एवं जहसे मज्झिमे उक्कोसेऽवि आयविले दधदुगेण सयत्थ भणिअयं” । पुन अत्राड्ये सूस्माधिया श्रीहरिमद्ररिक्कतावश्यकचुट्टुचिः विचारणीया, तत्पाठस्तु (८५५ पत्रे) अयम्—

“एत्थ आयविल च भवति आयविलपातग च, तयोदणे आयविल आयविलपातग च, आयविला सकूरा, जाणि दूरविहाणाणि आयविलपातगं, तंनुलकणिआउ कुन्तो पीडु पिहुगा पिट्टपोचलियाओ रालगा मडगादि कुम्मासा पुब पाणिण्ण कट्टिजति, पच्छा उल्लोए पीसति, ते तिविहा-सण्हा मज्झिमा यूला, एते आयविल आयविलपातगानि, पुण जे तस्स तुसमीसा कणिआउ ककडुगा य एयमादि, सन्नुआ जवाण गोधूमाण विहिआण वा, पातग पुण गोधूम-मुज्जिया पिचुगाला य जाव मुज्जिजा जे अ जतएण ण तीरति पीसितु, तस्सेव णिहारे कणिक्कादि वा, एयाणि आय-विलपातगानि, त तिविह पि आर्यविल तिविह उक्कोस १ मज्झिम २ जहण्ण ३ च, दधओ कलमसालिकूरो उक्कोस ज वा अस्स पत्थं रुक्कड वा रालगो सामागो वा जहण्णो, सेसा मज्झिमा, ओ सो कलमसालिकूरो सो रस पडुअ तिविओ

उक्कोसं १ तं चेव तिविधं पि आयविल गिज्जरागुण एखुख तिविध उक्कोसो णज्जरागुणा, मज्झिमो जहण्णोत्ति, कलम-
 सालिकूरो दव्वतो उक्कोस, दधं चत्थरसिपण समुत्तिसति, रसओ वि उक्कोस तस्सच्चण्डवि आयामेण उक्कोस रसओ,
 गुणतो जहण्ण थोवा गिज्जरति भणित भवति, सो चेव कलमोदणो जदा अत्तेहि आयामेहि तदा दयतो उक्कोसो,
 रसतो मज्झिमो, गुणतो वि मज्झिमो चेव, सो चेव जदा उण्होदण तदा दयतो उक्कोस, रसतो जहण्ण, गुणओ
 मज्झिम चेव, जेण दव्वओ उक्कोस न रसओ, इआणि जे मज्झिमा ते चाउलोदणा तेन दयओ मज्झिमा आयविलेण
 रसओ उक्कोसा गुणओ मज्झिमा तहेव च उण्होदण दव्वओ मज्झ, रसओ जहण्ण, गुणओ मज्झ, मज्झिम दयति
 काकण, रालगतणकूरा दव्वओ जहण्ण, आयविलेण रसओ उक्कोस, गुणओ मज्झ ते चेव आयामेण दयओ जहण्ण,
 रसओ मज्झ, गुणओ मज्झ, ते चेव उण्होदण दव्वओ जहण्ण, रसओ जहण्ण, गुणओ उक्कोस जहण्ण कजियआयामउण्होदपहि जहण्णा
 होति, अहवा उक्कोसे तिप्पि विभासा-उक्कोसउक्कोस उक्कोसमज्झिम उक्कोसजहण्ण उक्कोसजहण्ण कजियआयामउण्होदपहि जहण्णा
 मज्झिमा उक्कोसा गिज्जरा, एव तिसु विभासितव ॥ ५ ॥ एव श्रीहरिभद्रसूरिकृतश्रानकथमप्रज्ञसिधुत्तौ अपि एतादृश एव
 पाठोऽस्ति ॥६॥ तथा-द्वार्षिण्यधिका-कादशवत्सरशतैस्तु विक्रमतः। अकृतैना नमिसाधु, शिष्य श्रीशालिसूरीणाम् ॥१॥
 इति प्रशस्तिसम्भावेन ११२२ वर्षे नमिसाधुकृतपद्मावदयकधृत्तौ विशेषो यथा विशेषस्तु कलमशालिचतुर्परसकाद्युत्कृष्ट
 शेषकूरः चतुर्परसकादिष्व मध्यमः उण्होदकादिष्व जघन्यो गुणतश्च बह्वी निर्जरा उत्कृष्टे मध्यमा मध्यमेऽल्पा च जघन्ये
 चेति, एव च स्थिते कलमशालिकूर कलमशालिकश्चिकेन उत्कृष्ट, उत्कृष्टेन यदा भुज्यते तदा जघन्या=निर्जरा अल्पे-

सहस्रगारेण पञ्चम्रकालेण दिसामोहेण साहुवथेणेण महत्तरगारेण सधसमाहिवसियागारेण आयविल पञ्चक्खामि अन्नत्य-
णामोणेण सहस्रगारेण लेवालेवेणं सक्खित्तविवेगेणं गिहत्थससट्ठेण पारिट्ठावणियागारेण महत्तरगारेण सधसमाहिवत्तिया-
गारेण एकासण पञ्चक्खामि तिथिद्विपि आहार” इत्यादि, दधविसप दधविसलमेरुभाण्डागारे सं० १२१५ लिखितपुस्तिकाया अस्ति ॥ ३ ॥
रेण सधसमाहिवत्तियागारेणं वोसिरामि” अय पाठः श्रीजिसलमेरुभाण्डागारे सं० १२१५ लिखितपुस्तिकाया अस्ति ॥ ३ ॥

ननु-मूलग्रन्थे काऽपि द्वयद्वय प्रतिपादित अस्ति? उच्यते-महानिशीथसूत्रे तच्छूर्णो च “दोहिं दधेहिं आयविलेहिं”
॥ ४ ॥ एवं श्रीआवश्यकबृहद्बुचौ, तथाहि—“एव जहसे मज्झिमे उक्कोसेऽवि आयविले दधदुगेण सधत्थ भणिअव” । पुन-
अत्रार्थे सूत्रमधिया श्रीहरिमद्रसूरिकृतावश्यकबृहद्बुचि विचारणीया, तत्पाठस्तु (८५५ पत्रे) अयम्—

“एत्थ आयविल च भवति आयविलपात्तग च, तत्थोदणे आयविल आयविलपात्तग च, आयविला सकूरा, जाणि
कूरविहाणाणि आयविलपात्तग, तंदुलकणिआत्त कुरुतो पीठु पिठुगा पिठुपोवलियाओ रालगा महगादि कुम्मासा पुव
पाणिपण कद्विस्सति, पच्छा उल्लीए पीसंति, ते तिथिहा-सण्हा मज्झिमा थूला, एते आयविल आयविलपात्तगणि,
पुण जे तस्स तुसमीसा कणिआत्त ककडुगा य एवमादि, सलुआ अवाणं गोधूमाण विहिआण वा, पात्तग पुण गोधूम
मुज्झिया पिचुगाला य जाव मुंज्झिआ खे अ जत्तएण ण तीरति पीसितु, तस्सेव णिद्धारे कणिक्कादि वा, एयाणि आय-
विलपात्तगणि, त तिथिह पि आयविल तिथिह उक्कोस १ मज्झिम २ जहण्ण ३ च, दधओ कलमसालिकूरो उक्कोस जं
वा जस्स पत्थं रुद्धइ वा रालगो सामागो वा जहण्णो, सेसा मज्झिमा, जो सो कलमसालिकूरो सो रस पडुव तिथिओ

उकोसं ३ तं चेव तिविध पि आयविल गिज्जरागुण पडुच्च तिविध उकोसो गिज्जरागुणो, मज्झिमो जहण्णोत्ति, कलम
 सालिकूरो दयतो उकोस, दयं चउत्तरसिपण समुद्दिसति, रसओ वि उकोस तस्सचएणऽवि आयामेण उकोस रसओ,
 गुणतो जहण्ण योवा गिज्जरति भणित भवति, सो चेव कलमोदणो जदा अत्तेहिं आयामेहिं तदा दयतो उकोसो,
 रसतो मज्झिमो, गुणतो वि मज्झिमो चेव, सो चेव जदा उण्होदएण तदा दयतो उकोस, रसतो जहण्ण, गुणओ
 मज्झिम चेव, जेण दयओ उकोस न रसओ, इमार्णि जे मज्झिमा ते चाउलोदणा तेन दयओ मज्झिमा आयविलेण
 रसओ उकोसा गुणओ मज्झिमा तहेव च उण्होदएण दयओ मज्झ, रसओ जहण्ण, गुणओ मज्झ, मज्झिम दयति
 काऊणं, रालगतणकूरा दयओ जहण्ण, आयविलेण रसओ उकोस, गुणओ मज्झ ते चेव आयामेण दयओ जहण्ण,
 रसओ मज्झ, गुणओ मज्झ, ते चेव उण्होदएण दयओ जहण्ण, रसओ जहण्ण, गुणओ उकोस बहुणिज्जरत्ति भणित
 होति, अहवा उकोसे तिणिण विभासा-उकोसउकोस उकोसमज्झिम उकोसजहण्ण कजियआयामउण्होदएहिं जहण्णा
 मज्झिमा उकोसा गिज्जरा, एव तिसु विभासितय ॥ ५ ॥ एव श्रीहरिभद्रसूरिकृतभावकधर्मप्रज्ञसिधुत्तौ अपि एतादृश एव
 पावोऽस्ति ॥६॥ तथा-द्वाविंशत्यभ्यधिकै-कादशवत्सरशतैस्तु विक्रमत । अकृतैना नमिसाधुः, शिष्यः श्रीशालिसूरीणाम् ॥१॥
 इति प्रशस्तिसम्भावेन ११२२ वर्षे नमिसाधुकृतषडावश्यकवृत्तौ विशेषो यथा विशेषस्तु कलमशालिचतुर्थरसकाद्युत्कृष्ट
 शेषकूरः चतुर्थरसकादिश्च मध्यम उण्होदकादिश्च जघन्यो गुणतश्च बह्वी निर्जरा उत्कृष्टे मध्यमा मध्यमेऽल्पा च जघन्ये
 चेति, एव च स्थिते कलमशालिकूरः कलमशालिकस्त्रिकेन उत्कृष्टः, उत्कृष्टेन यदा मुज्यते तदा जघन्या=निर्जरा अल्पे-

त्यर्थः, तथा उत्कृष्ट द्रव्य जघन्यरेसेन भुज्यते, तदा मध्यमो निर्जरा गुण इत्यादिभङ्गका द्रष्टव्या इति, अयमर्थो द्रव्य-
रसयोः द्वयोः उत्कृष्टत्वे जघन्या निर्जरा एकैकोत्कृष्टत्वे मध्यमा द्वयोर्जघन्यत्वे उत्कृष्टा निर्जरा इति, अपि चात्र सर्वेष्वपि
पूर्वोक्तेषु भङ्गकेषु जघन्य १ मध्यमो २ उत्कृष्टरूपेषु ३ शालिप्रभृतीनां अस्माना मध्यादेकतरत् अन्न, अथ च काञ्चिकप्र-
भृतीनां नीराणां च मध्यात् एकतरक्षीरं आचाम्लमन्त्रे ग्राह्यत्वेन प्रोक्तं, परं न कुत्राऽपि एवरूपो भङ्गको लिखितो,
यदुत-एकस्मिन् आचाम्ले शालिप्रभृत्यस्नानां मध्यात् अन्नद्वय तत्रय वा अथ च काञ्चिकप्रभृतिनीरमध्यात् नीरद्वय
तत्रय वा ग्राह्यमिति ॥ ७ ॥ ननु द्रव्यद्वयस्य एव ग्रहणे नियमिते कथं दन्तशोधनं विना मुखशुद्धिः ?-तत्राऽर्थे सन्देहदो-
षावली गाथा (११७ पत्रे) यथा-

जो पुण सिलिमाई विणा, मुहसुद्धिं क्करमित्थमसमत्थो । सो कडुअकसायरस, सिलिअ गिण्हइ न से भगो ॥ १०६ ॥
अनाहारत्वात् ॥ ८ ॥ यदुक्तं-‘निर्धारणं’ गाथा, अतो बहुनिर्जराहेतुत्वेन उत्कृष्टाऽऽचाम्ले द्रव्यद्वयग्रहणं युक्तं, पुन अत्रार्थे
बृद्धपरंपरागतसामान्यार्थेव प्रमाण, किमेतत्प्रामाण्यात् निर्विकृतिकाऽऽचाम्लोपवासादियु सच्चित्तनियममेव न कुर्वन्ति श्राद्धाः
किञ्च उपवासे एकमेव द्रव्यं न गृह्णन्ति, ततो यथा सूत्राक्षरादर्शनेऽपि अत्र अवश्यतया सच्चित्तनियमः क्रियते, एवं द्व्यधिक-
द्रव्यनियमोऽपि इति सन्देहदोषावलिबृहदुचित्त्वचनप्रामाण्यात् बृद्धपरम्परागतसामान्यार्थो उत्कृष्टाऽऽचाम्लत्वेन द्रव्यद्वयमेव
आचाम्ले गृह्यते, ततो यन्नगवत्केवलिभाषितं तत्प्रमाणं नाऽत्राऽस्माकं कोऽप्यभिनिवेशः इति ॥

॥ इति आचाम्ले द्रव्यद्वयग्रहणाधिकारः ॥ १० ॥

ननु-केचिद्वदन्ति अपक्वदुग्धेन सम द्विदलमक्षणं अभक्ष्यदोषमाहुः, तत् किम् ? उच्यते--न चैतत् सङ्गतिमङ्गति,
कदापि तदोपस्याञ्जुक्त्वाद् इति, आह परः, उच्यते-

ननु-ओ ! “आमगोरससम्पृक्त-द्विदलाविषु जन्तवः । दृष्टाः केचलिभिः सूक्ष्मा-स्तस्मात् तानि विवर्जयेत् ॥ ७१ ॥”,
इति श्रीहेमाचार्यकृष्णश्रीयोगशास्त्र (१७१ पत्रे) भवनप्रामाण्याद् आमगोरससम्पृक्तद्विदले सूक्ष्मजन्तूत्पत्तिसम्भवेन तद्व-
र्जनस्य सुतरां प्रोक्तत्वात् तदुदृता एव समागता । न च वाच्य गोरसशब्देन दधितर्के । परं दुग्धं न ? उच्यते-
श्रीहेमाचार्यैः गोरसशब्देनाऽभिधानचिन्तामणौ (१६७ पत्रे) दधि १ दुग्धं २ घोल ३ कृपार्यत्रयस्य प्रोक्तत्वात्,
तथाहि-“दुग्धं तु सोमज्ज, गोरसः क्षीरमूषस्य, स्तन्यं पुंसवनं पयः ॥ ६८ ॥ १ तथा (१६८ पत्रे) “क्षीरज्ज=दधि
गोरसश्च २” पुनः (१६९ पत्रे) “दण्डाहते कालशेष-घोलारिष्टानि गोरसः रसायनं ३” इति । तत् आमगोर-
सेन सम द्विदलमक्षणे स्पष्टं अभक्ष्यदोषः ? सत्यं, यद्यपि आमगोरसशब्देन अपक्वदुग्धमपि समायात, परं द्विदलदोषाधि-
कारे आमगोरसशब्दस्य प्रवृत्तिः अनुत्कालितदधितर्कयोः एव विषये, तयोः द्वयोः एव ग्रन्थादौ व्याख्यातत्वाद्, यदुक्तं
“श्रीतपागणसरोजरविश्रीदेवसुन्दरगणेन्द्रविनेयः, श्राद्धवर्गविहिताग्रवत् श्रीसोमसुन्दरगुरुः कुरुतेऽदः ॥ १ ॥” इति ग्रन्थादौ
सम्भवेन तपागण्ठनायकश्रीसोमसुन्दरसूरिभिः श्रीयोगशास्त्रवालावबोधे, तथाहि-

“आमगोरससम्पृक्त, द्विदलं पुष्पितौवनम् । दृष्यहर्द्वितयातीतं, कश्चित्तानं विवर्जयेत्” ॥ ७ ॥

न्याल्या-“आम गोरस-अणऊकाल्या दूष दही छासि ते मांहि मिल्यो विदल कठल अने वासीकट्टल अने आदि शब्द लगे फूल्यो जे रान्ध्यो उदन १ दुडणादिक २ तथा विविहहो-सोल पहुर ऊपहरा दहीमाहि ३ अनइ वासीयकठउलादिक कुहिया अन्न ४ पतलां सधि हि माहि दद्या केवलशानीये सूक्ष्मजीव सपजता दीठा, ते भणी ए सगला ही श्रावके वर्जिग इति ।”अत्रार्थे योगशास्त्रावचूर्णिरपि विलोकनीया, “तत्राऽऽमगोरसशब्देन अनुत्कालितदधि-सक्रवस्तुद्वयस्य एव व्याख्या-नात्”, तथा विद्याय एक कषिट् गच्छं, अन्येषु गच्छेषु आमदुग्धमध्ये द्विदलग्रहणनिषेधो नाऽस्ति, प्रत्युत प्रवृत्तिं वर्त्तते, अयं क्वाऽपि ग्रन्थेऽप्यकदुग्धमध्ये द्विदलनिषेधः प्रोक्तो भवेत्, तथा स ग्रन्थो विचार्येत, परं स ग्रन्थो नाऽस्तीति सम्भाव्यते इति ॥

॥ इति अपकदुग्धमध्ये द्विदलग्रहणाधिकार ॥ ११ ॥

ननु-आत्मनां गच्छे मुद्रादीनामिव सङ्गरादीनामपि द्विदलत्व गण्यते, केषाचिद्गच्छे तु न इति, तत्र को विचारः? उच्यते,—श्रीश्विनदससूरियुगप्रधानैः उत्सूत्रपवोद्धृते सङ्गरादीनां द्विदलत्वे अमन्यमाने उत्सूत्रस्य प्ररूपितत्वं उक्तमस्ति, तथाहि-“कदुअसगरियाओ न हुति विदलति विरुहगाऽणत इति उत्सूत्र”, ॥ १ ॥ एवमेव श्रीजिनप्रभसूरिभिः विधिप्रपाया सम्यक्स्वरोपणविधौ प्रत्यपादि, तथाहि-

सगरफलिआमुगमवठमासमसूरकलायचणयचवलवणकुलत्यमिलिया, कडुअगोआरमाइ चिदलाइ गोरसेण सह न जिमेअबाइ एणसिं राइसिअ न कायब” इति ॥ २ ॥

इत्यमेव चैस्यवन्दनकुलकेऽपि, (९७ पत्रे) तथा हि-

“संगरफलिमुगमुहृष्टमासकङ्क अपमुक्त्वविदलाइ । सह गोरसेण न जिमेए य रायत्तिजं न करे ॥ १८ ॥

अस्मि य पीलिज्जते, मणय पि न नेहनिगमो हुआ । बुन्निअदलाइ दीसति मित्थिगार्ईण जह ओए ॥ १९ ॥” ॥ ३ ॥

एव श्रीषिन्नपतिसूरिभिरपि निजसामाचारीअन्ये ८ प्रत्यपादि, तथाहि—“सगर कहुअगोयराइ विदल” इति ३ ।

ननु—पूर्वाचार्यग्रन्थेऽपि काऽपि सङ्गरादीनां द्विदलत्वसम्मतौ अस्ति ? उच्यते—यद्यपि साम्प्रत प्रचर्तमाना श्रीसिद्धसे-

नसूरिकृता श्रीप्रवचनसारोच्चारवृत्तिः तत्र सा नाऽस्ति, पर श्रीमानन्दसूरिभिः श्रीप्रवचनसारोच्चारगाथाद्वितीयाद्धं व्या-

ख्यानयन्निः स्ववृत्तौ तथैवोक्तं, तथाहि—

“दहिए विगयगयाई, घोलवढाँ घोलसिहरिणि करवो । लवणकणदद्विअमहिअ सगरगाइस्मि अप्पद्विइ ॥ १ ॥”

व्याख्या—लवणकणैः जीरकलवणलेशैः युक्तं दधिं हस्तेन मथितं वस्त्रेण गालितं तदपि रात्र्युपितं सत् कल्पते, निर्विकृति-

कप्रत्याख्यानवतां, काऽपि देशे सङ्गराद्यपि तत्र प्रक्षिप्यते, इत्याशङ्क्याऽऽह, पर सङ्गरादौ अपतितं सति, तत्र तु द्विदलदो-

यसम्भवात् न कल्पते इत्यर्थः ॥ ४ ॥ एवं यतिदिनचर्याया अपि, तथा हि—“फलियावग्गे तह सगर वझा चवळा य होला

येति” ॥ ५ ॥ ननु—सङ्गरादीना मुक्तादीनामिव द्विदलत्वसाधकं लक्षणमस्ति न वा ? उच्यते—चाढ अस्तीति ब्रूम, तथा हि—

न य सगरवीयामो तिहुप्पत्तिं कयाइवि सभवइ । दलिए बुद्धि दलाइ मुगार्ईण च दीसति ॥ १ ॥ इत्यादि ॥ ६ ॥

पुनः केवलाना इष्ट सत्यमिति ॥

॥ इति सङ्गरप्रमुखाणा द्विदलत्वाधिकारः ॥ १२ ॥

ननु-कैयाचित् गच्छे आद्यानपि साधूनिव “पाणस्स लेवाणेण वा” इत्यादिपानपढागारा उच्चारयन्ति, आत्मना गच्छे तु न इति, तत्र किं निदानम् ? उच्यते-

शाल्वे निषिद्धत्वात्, वृद्धाना असंमतत्वात्, युक्तियुक्त्वाच्च, यतः आद्याना पानकागारपट्टनिषेध श्रीजिनदत्तसूर्यः उत्सूत्रपदोद्धृते प्रोचिवासाः, तथाहि-

“अत्रिअञ्जलाहारिणी पाणागारे समुच्चरइ” तदुत्सूत्रमिति ॥ १ ॥ एव श्रीजिनपतिसूरयोऽपि निजसामाचार्यां १२ लिखन्ति स्म; तथाहि-“सावयाण पाणस्स लेवाणेण वा इच्चाइ पाणगागार अणुच्चारण” इति ॥ २ ॥ ननु-पूर्वसूरिभिरपि क्वाऽपि ग्रन्थे तन्निषेधो भणितोऽस्ति ? उच्यते-श्रीबृहद्भाष्ये; तथा हि-“ए ए छ आगारा साहूणं, न पुण सहूण” इति ॥ ३ ॥ एवं श्रीप्रत्याख्यानभाष्ये त्र्यशीत्यधिकैकादश ११८३ शतवर्षे निर्मिताया तद्भुत्तौ च, तथा हि-“एते पानक्खगारा यतीनामेव, न तु आद्यानां, न खलु आद्याः सर्वविरतयः इति” ॥ ४ ॥ ननु-वृद्धानां असंमतत्व युक्तियुक्तत्वं च कथं ? इत्याह-श्रूयतां सावधानीभूय विचार्यता च यक्षुपी निमील्य, अत्र अय परमार्थ —यतीना एकग्र-नाविप्रत्याख्यानवतां भिक्षावृत्तित्वेन यथालब्धसर्वपानकानि गृह्णतां पिबता च तदपवादभूताः, “पाणस्स लेवाणेण वा” इत्यादि पढागारा अपि उच्चारयितुं कल्पन्ते एव, पर सचित्तपरिहारिणा गृहस्थाना एकाशनादिप्रत्याख्यानवतां आरम-वशित्वेन पानकापवादसेवार्यं पढागारान् उच्चारयितु न घटामाटीकते । न च वाच्य गृहस्थाना अपि भिक्षावृत्तिः अस्तु,

को दोषो गृहस्थानां एकादशप्रतिमाया अर्धाङ्क भिक्षावृत्तेः अष्टकग्रन्थादौ पौरुषप्रीत्येन निषिद्धत्वात् । अथ यतिन इव
 गृहस्था अपि पानकपहागारान् वृद्धरिष्यन्ति, तदा गृहस्था अपि यतिन इव उपवासादित्रिविधाहारप्रत्याख्यानमध्ये सौवीरा-
 यश्चावणाविपानीयानि अपि पास्यन्ति, न च एषा सौवीरादिपानीयपानप्रवृत्तिः, केपाच्चिदपि गच्छे दृश्यते । तदपाने च
 तदपवादागाराणां अपि समुच्चारणे स्पष्टं असंगतिरेव, नहि विशेष्यभावे विशेषणसम्भवः, प्रत्युत पानकपहागारोच्चारण
 अन्तरेणाऽपि सर्वगच्छेषु सच्चिदपरिहारिणः ब्राह्मणः सन्त्याया द्विविधत्रिविधाहारदिवसचरिभ्रमप्रत्याख्यानकरणानन्तर
 रात्रौ प्रासुकपानीय पिवन्तो दृश्यन्ते । अपि च यथा दिवसचरिभ्रमप्रत्याख्याने अनुच्चारितेषु अपि पानकागारेषु रात्रौ गृहस्थाः
 शुद्धोदक पिवन्ति, तथा अन्येषु अपि देवसिक्तप्रत्याख्यानेषु पानकोच्चारं विनाऽपि पानीय पिवन्तु, का विचारणा ? उभयत्र
 समानत्वात्, किं च स्वर्जूर-तिल-चन्दुलघावना-उवआवणादीनि पानकानि, यथा रात्रौ गृहिणा अपेयानि तथा दिवा अपि
 अपेयानि एव, तत्पानस्य धर्मो अभिमुखानां अग्रतिपत्तिहेतुत्वेन अग्रतिपक्षधर्माणां, चिपरिणामहेतुत्वेन वैधर्मिकाणां,
 विनयधर्मस्य निन्दाकृतौ प्रेरकत्वेन च महादोषत्वात् तेन पानकोच्चारणे अनर्थक एव, आह परः-न तु तद् अनर्थक, यतो
 यद्यपि कोगरङ्ग-दाहिमल्लह्यादिभिः प्रासुकीकृतं अलं त्रिविधाहारेण पातुं कल्पते एव, तथा कपायवृक्षफलछल्लीचूर्णेत्वेन
 अनाहारकत्वात्, तथापि विमीतकादिना प्रासुकीकृतं न कल्पते एव, तस्य च स्वादिमाहारत्वादिति । तदर्थं पानकागा-
 रान् वृद्धरन्तु गृहस्थाः इति चेत् ! न, यस्तुगत्या विमीतकादेः अपि कटुफलत्वेन अनाहारकत्वात्, न च वाच्य पानमङ्गमिया

तेण । जसेण होइअर्घं, सुहाणुधवप्यहाणेणं ॥ ४ ॥ संभवइ अकाले वि हु, कुसुम महिलाण तेण देवाण । पूयाए अहि
 गारो, नओ द्वयो होइ सुसुतो ॥ ५ ॥ लोगुत्तमदेवाण समुच्चणे समुविओ इह नेओ सुइगुण जिह्वत्तणओ, लोए लोउत्तरे
 पुरिसो ॥ ६ ॥ न छिवति जहा देहं, ओसरणे भावजिणवरिदाणं । तह तण्हिम पि सय, पूअति न जुवनारीओ ॥ ७ ॥”
 इत्यादि, अत्र इदं रहस्यम्—श्रीखिनवससूतिभिः इदं निषिद्धं, यदुत तरुणस्त्री मूलप्रतिमा स्वकरेण चन्दनादिविलेपनेन
 पूजयेदिति न अन्यत् किमपि । ननु—तर्हि या बाला वृद्धा च सा अन्यगन्धीयबालवृद्धस्त्रीयत् प्रतिमापूजा कुर्वती कथं न
 ददयते ? उच्यते—तथाविधाया रुद्धेः तुर्वार्यत्वात्, कुर्वन्तु ता, प्रतिमापूजा को निवारकः ? कुर्वन्ति अपि च ता बालाः
 वृद्धाश्च काश्चन स्त्रियः कुप्रचित् ॥

॥ इति तरुणस्त्रिया, मूलप्रतिमापूजानियेधाधिकार ॥ १४ ॥

ननु—आत्मीयो गच्छः सुविहितः तर्हि साम्रत श्राद्धाः “दसण १ वय २ सामाइय ३ पोसह ४ पढिमा य ५ बभ ६
 सच्चिसे ७ । आरंभ ८ पेस ९ वडिहु १०, वज्जए समणमूए अ ॥ १ ॥” इत्येवक्या एकादश प्रतिमाः कथं न बहंति ?
 उच्यते—सप्रति काले दुःषमकालानुभावेन संहनन—साहस—बलधैर्याभावात्, निरतिचारसम्यक्त्वादि पालयितुं न शक्यते,
 पुनः कायोत्सर्गप्रतिमाया पञ्चमासीं यावत् शून्यग्रहे क्षमशाने वा धतुरः प्रहरान् कायोत्सर्गं कृत्वा पौषधिकीरात्रिः अति-
 वाहयितुं अशक्या । पुनः मृत—प्रेतव्यन्तरादिषुष्टानिष्टदेवतादिकृतोपसर्गे सति प्रादुर्भूतप्रभूतमीत्या च मनोर्धैर्यं क्षणमपि
 न तिष्ठति, प्रत्युत अपायापत्तिश्च स्यादिति तद्वहननिषेधो युक्तिमान् । ननु—कैः तद्वहननिषेधोऽकारि ? उच्यते—युगप्रधान-

श्रीजिनदत्तसूरिप्रमुखैः । कथं ? कस्मिन् ग्रन्थे ? इत्याह—“पुरिसिन्धीओ पडिमा, वहंति तत्थाइमा चचरो ॥ ६ ॥” तदुत्सृज्य इति श्रीजिनदत्तसूरिकृतोत्सृज्यपदोद्धट्टनकुलके पष्ठगाथाया ॥ १ ॥ एव श्रीजिनपतिसूरिभिरपि निजसामाचार्या तन्निषेधो लिलिखे, तथाहि—“सपइ काले सावयपडिमाओ न वहिज्जते ॥ २ ॥” ननु—तत प्राक्तनग्रन्थेऽपि क्वाऽपि प्रतिभाव-हननिषेधो दृश्यते ? उच्यते—तीर्थोद्धारप्रकीर्णके तद्व्यवच्छेदस्य प्रतिपादना, तथाहि—

साहजजगोयरओ बुच्छिओ दूसमाणुभावाओ । अज्जाण पणवीसं सावयधम्मो अ बुच्छिओ ॥ १ ॥ एतद्गाथार्थस्तु अयं तथाहि—साधूनां—महात्मना पूर्वं प्रमादाल्पत्वेन ‘अगोऽयरओ’ इति अग्रवेचार (अग्रावतारः) परिधानविशेषः साधुजनप्रतीत आसीत्, स समप्रति व्युच्छिन्नः, कटिपट्टकस्य अन्यथा करणात् कस्माद् दुःपमानुभावात् ? तथा आर्यि-काणां साध्वीना पञ्चविंशत्युपकरणाना आसन्, समप्रति तानि अपि व्यवच्छिन्नानि २ तथा श्रावकधर्मः श्रावकैकादशप्रतिमारूपो धर्मोऽपि व्यवच्छिन्नः ३ न च वाक्य श्रावकधर्मशब्देन सम्यक्त्वमूलस्थूलद्वादशमन्तरूपो धर्मो व्यवच्छिन्नः, एतद्वचनस्य द्वाद-शमन्तरूपश्रावकधर्मस्य प्रत्यक्ष क्रियमाणत्वेन अघटमानत्वात्, तद्व्यवच्छेदस्य तु साधुधर्मव्यवच्छेदेन सहमावित्वाच्च, साधु-धर्मस्तु आदुःप्रसहसूरिं स्यास्यति, ततः तत्सहमावित्वेन श्रावकधर्मोऽपि द्वादशमन्तरूपः तावन्त काल स्यात् । ननु—तीर्थोद्धार-प्रकीर्णकगाथातुर्यपदस्य केन अर्थो व्याख्यातः ? यदुत ‘एकादशप्रतिमारूपो धर्मो व्यवच्छिन्नः’ ? उच्यते—तरुणप्रभसूरिणा स्वकृतपदावश्यककालावबोधे इत्यमेव प्रतिपादितत्वात्, तथाहि—

“साहजंजोयरओ, बुच्छिओ दूसमाणुभावाओ । अज्जाण पणवीस, सावयधम्मो अ बुच्छिओ ॥ १ ॥” अत्र साधु-

गाहिसप तं० तिलोदग वा तुसोदग वा जयोदग वा । वासावासं पञ्चोसविअस्स अट्टमभत्तियस्स भिक्खुस्स कप्पति, तजो
 पाणगाइ पडिगाहिसप तं० आयामे वा सोवीरे वा सुद्धविअरे वा इत्यादि” श्रीदशाश्रुतस्कन्धाष्टमाध्ययनाविपु (कल्प-
 सूत्रे सामाचार्यो) चतुर्थपष्ठाष्टमादिप्रत्याख्यानस्य स्पष्ट नामश्रवणात् । कथङ्कारं नो सपलभः ? , सत्य, श्रूयतां श्रुतीं दत्त्वा,
 विचार्यता च क्षण चक्षुषी निमील्य । अत्र इदं रहस्यं—एतानि चतुर्य—पष्ठाष्टमादीनि प्रत्याख्यानकारापणक्षणे नामग्राह
 न सञ्चार्यते किन्तु केनाऽपि एकोपवासः कृतः तस्य उपवासस्य चतुर्य इति सज्ञा १, एव उपवासद्वयस्य पष्ठ इति सज्ञा २,
 उपयासत्रयस्य अष्टम इति सज्ञा ३, यावत् षोडशोपवासानां चतुर्ल्लिखत्तम इति सज्ञा वर्तते, तथैव श्रीस्थानाङ्गवृत्तौ अपि
 तृतीयस्थाने चतुर्यस्य अर्थ एकोपवासः, एव पष्ठस्य अर्थ उपवासद्वय, अष्टमस्य अर्थ उपवासत्रय इत्यादि व्याख्यात-
 मस्ति । तथा च तद्धुत्तिपाठः (१४७ पत्रे)—चरत्थेत्यादिसूत्राणि चतुर्वेश व्यक्तानि, केवल एक पूर्वदिने, द्वे उपवासदिने,
 चतुर्थपारणकदिने भक्त=भोजन परिहरति यत्र तपसि तत् चतुर्य भक्त, तदस्य अस्ति स चतुर्यभक्तिकः, तस्य एवं अन्य-
 त्राऽपि, शब्दव्युत्पत्तिमात्र एतत् प्रवृत्तिस्तु चतुर्यभक्तादिशब्दाना एकाद्युपवासादिपु इति । अथ च श्रीआवश्यकसूत्रेऽपि
 उपवासपाठस्तु अय (८५३ पत्रे) तथाहि—“सूरे उगगए अम्भचट्ठं पच्चक्खाइ” इत्यादि, पर न तु एव यदुत ‘सूरे उगगए
 चरत्थ पच्चक्खाइ’ एवं छट्ठमत्तं अट्टमभत्त यावत् चरतीसभत्त । अथ यदि पुनः प्रथमदिने एव पष्ठविधायिनः पष्ठसज्ञा
 स्यात् तदा पष्ठभक्तिकमुनेः प्रथमदिनेऽपि पूर्वोक्तानि तिल-तुप-जवोदकानि द्वितीयदिने कल्पनीयानि उपादेयानि स्यु-
 पष्ठभक्तिकत्वात्, पर न च चतुर्यप्रायोग्यपानीयानि, न च एवं प्रवृत्तिः कुत्राऽपि, एव अष्टमभक्तिकस्याऽपि साधो-

प्रथमदिने तृतीयदिनप्रायोग्याणि आयाम-सौवीर शुद्धविकटानि त्रीणि पानकानि ग्राह्याणि स्युः अष्टमभक्तिकत्वात्, परं न चतुर्थपष्ठप्रायोग्याणि पानकानि, एव विकृष्टभक्तिकत्वाऽपि महामुनेः प्रथमदिने एव लुण्णविकटमेव पानीयं उपादेय स्यात् न तत्त्वेदिमादिक, असंगत च एतत्, यत् तृतीयदिनात् उपर्येष तच्छरीर देवताधिष्ठित इति, प्रथमद्वितीयतृतीय-दिनेषु विकृष्टभक्तिकस्य शेषपानकानां अस्वीकारे भगवदाज्ञाभङ्गः स्यात्, यतो विकृष्टभक्तिकस्य एक लुण्ण विकटमेव पानकं अनुज्ञात, यदाह-श्रीभद्रबाहुस्वामी श्रीकल्पसूत्रे साधुसामाचार्या, तथाहि-

‘विकृष्टभक्षिअस्स भिक्खुस्स कप्पति एगे उत्तिण वियेठे’ इति, किं च युगपत् अष्टमप्रत्याख्यानं प्रथमदिने चतुर्विधा-हारपरिहारिणः अभिमदिनद्वये पानकाहारकर्तुः अष्टमप्रत्याख्यातुः प्राग्दिने कथं प्रत्याख्यानं सगतिं अङ्गतिः । तथा अष्टमप्रत्याख्यानकृत्, उपासकः पाष्मासिकतपश्चिन्तनावसरे आद्यदिने अष्टमं कर्तुं शक्नोमि इति उक्तौ सत्या, द्विती-यदिने किं तपः कर्तुं शक्नोमि इति ब्रूयात् ? एव तृतीयेऽपि दिने किं ब्रूयात् ? न च वाच्यं दिनत्रयेऽपि अष्टमं कर्तुं शक्नोमि इति वक्तव्यं अनवस्थाप्राप्तेः, कथं तृतीयदिनेऽपि ? यदि अष्टमप्रत्याख्यानं करोति तदा पुनः उपवासद्वयं अग्रेऽपि कर्तव्यं स्यात्, तदकरणे च अष्टमशब्दप्रतिज्ञाभङ्गः स्यात्, तथा अष्टाहिका कर्तुकामस्य श्राद्धादेः प्रथमदिने एव अष्टादशभक्ष्युगपत्प्रत्याख्याने एकस्य कत्वाऽपि कथंचित् उपवासस्य भङ्गे अष्टाहिकाया अपि भङ्गे आपद्येत, पुनरपि केनाऽपि उपवासद्वयं कृतं आसीत्, यथात् अकस्मात् तृतीयोपवासः कृतः तस्य अष्टमं कथ्यते न वा ? । अथ यदि पठाष्टमादीनां उच्चाररूपता स्यात्, तदा अभक्ष्यार्थादिवत् तेषामपि आकारयत्वापत्तिः स्यात् न च सा क्वाऽपि दृष्टा

गाहिसए तं० तिलोदगं वा तुसोदगं वा । वासावासं पञ्चोसविअस्स अट्ठमभच्चियस्स भिक्खुस्स कप्पति, तज्जो
 पाणगाइ पडिगाहिच्चए तं० आयामे वा सोवीरे वा सुद्धविअढे वा इत्यादि” श्रीदशाश्रुतस्कन्धाष्टमाध्ययनाविपु (कल्प-
 सूत्रे सामाचार्या) चतुर्यपष्टाष्टमाविप्रत्याख्यानस्य स्पष्ट नामश्रवणात् । कथङ्कार नो उपलभः ? सत्य, श्रूयता श्रुती दत्त्वा,
 विचार्यता च क्षण क्षणायी निमील्य । अत्र इदं रहस्य—एतानि चतुर्य—पष्टाष्टमादीनि प्रत्याख्यानकारापणक्षणे नामग्राह
 न उच्चार्यते किन्तु केनाऽपि एकोपवासः कृतः तस्य उपवासस्य चतुर्य इति सज्ञा १, एव उपवाससद्वयस्य पष्ठ इति सज्ञा २,
 उपयासत्रयस्य अष्टम इति सज्ञा ३, यावत् षोडशोपवासानां चतुर्विंशत्तम इति सज्ञा वर्तते, तथैव श्रीस्थानाङ्गवृत्तौ अपि
 तृतीयस्थाने चतुर्यस्य अर्य एकोपवासः, एव पष्ठस्य अर्य उपवासद्वय, अष्टमस्य अर्य उपवासत्रय इत्यादि व्याख्यात-
 मस्ति । तथा च तद्वृत्तिपाठः (१४७ पत्रे)—चरत्येत्यादिसूत्राणि चतुर्दश व्यक्तानि, केवल एक पूर्वदिने, द्वे उपवासदिने,
 चतुर्यपारणकदिने भक्त=भोजन परिहरति यत्र तपसि तत् चतुर्य भक्त, तदस्य अस्ति स चतुर्यभक्तिकं तस्य एवं अन्य-
 त्राऽपि, शब्दव्युत्पत्तिमात्र एतत् प्रवृत्तिस्तु चतुर्यभक्तादिशब्दानां एकाद्युपवासाविपु इति । अथ च श्रीजावश्यकसूत्रेऽपि
 उपवासपाठस्तु अथ (८५३ पत्रे) तथाहि—“सूरे उग्गए अल्लमत्तहं पच्चक्खाइ” इत्यादि, परं न तु एव यदुत ‘सूरे उग्गए
 चरत्थ पच्चक्खाइ’ एवं छट्ठमस्य अट्ठमस्य यावत् चरतीसमत्त । अथ यदि पुनः प्रथमदिने एव पष्ठविधायिनः पष्ठसज्ञा
 स्यात् तदा पष्ठभक्तिकमुनेः प्रथमदिनेऽपि पूर्वोक्तानि तिल-तुप-अधोदकानि द्वितीयदिने कल्पनीयानि उपदेयानि स्यु
 पष्ठभक्तिकत्वात्, परं न च चतुर्यप्रायोग्यपानीयानि, न च एवं प्रवृत्ति कुत्राऽपि, एव अष्टमभक्तिकत्वाऽपि साधो

प्रथमदिने तृतीयदिनप्रायोग्याणि आयाम-सौवीर-शुद्धविक्रान्ति त्रीणि पानकानि ग्राह्याणि स्युः अष्टमभक्तिकत्वात्, पर न चतुर्थपष्ठप्रायोग्याणि पानकानि, एव विकृतमक्तिकत्वाऽपि महामुनेः प्रथमदिने एव उष्णविकटमेव पानीयं उपपादेय स्यात् न चत्वेदिमादिक, असगत च एतत्, यत् तृतीयदिनात् उपर्येव तच्छरीर देवताधिष्ठित इति, प्रथमद्वितीयतृतीय-दिनेषु विकृतमक्तिकस्य शेषपानकानां अस्वीकारे भगवदाज्ञाभङ्गः स्यात्, यतो विकृतमक्तिकस्य एक उष्ण विकटमेव पानक अनुज्ञात, यदाह-श्रीभद्रबाहुस्वामी श्रीकल्पसूत्रे साधुसामाचार्या, तथाहि-

‘विकट्टुमत्तिअस्स मिक्खुस्स कप्पति एगे वसिण वियहे’ इति, किं च युगपत् अष्टमप्रत्याख्यानं प्रथमदिने चतुर्थि-
हारपरिहारिणः अग्रिमदिनद्वये पानकाहारकर्तुः अष्टमप्रत्याख्यातुः प्राग्दिने कथं प्रत्याख्यानं सगतिं अङ्गतिः ? । तथा
अष्टमप्रत्याख्यानकृत्, उपासकः पाष्मासिकतपश्चिन्तनावसरे आद्यदिने अष्टमं कर्तुं शक्नोमि इति उक्तौ सत्या, द्विती-
यदिने किं तपः कर्तुं शक्नोमि इति ब्रूयात् ? एव तृतीयेऽपि दिने किं ब्रूयात् ? न च वाच्यं दिनत्रयेऽपि अष्टमं कर्तुं
शक्नोमि इति वक्तव्यं अनवस्थाप्राप्तेः, कथं तृतीयदिनेऽपि ? यदि अष्टमप्रत्याख्यानं करोति तदा पुनः उपवाससद्वय
अग्रेऽपि कर्तव्यं स्यात्, तदकरणे च अष्टमशब्दप्रतिज्ञाभङ्गः स्यात्, तथा अष्टाहिका कर्तुंकामस्य श्राद्धादेः प्रथमदिने
एव अष्टादशभक्तयुगपत्प्रत्याख्यानं एकस्य कस्याऽपि कथयित् उपवासस्य भङ्गे अष्टाहिकाया अपि भङ्गो आपद्येत, पुनरपि
केनाऽपि उपवाससद्वयं कृतं आसीत्, पश्चात् अकस्मात् तृतीयोपवासः कृतः तस्य अष्टमं कथ्यते न वा ? । अथ यदि
पञ्चाष्टमादीनां सञ्चाररूपता स्यात्, तदा अभक्तार्थादिवत् तेषामपि आकारयत्वापत्तिः स्यात् न च सा क्वाऽपि दृष्टा

श्रुता च, ततः श्राद्धादिः चतुर्यं-यष्टं-अष्टमं वा यावत् षतुस्त्रिंशत्तमं धा करोतु पर प्रत्यह प्रत्याख्यान एकोपवासस्य एव कार्यते न तु पष्ठाष्टमादीनां तेषां सप्तमात्रत्वात् । अत्राऽऽह परः—ननु—प्रथमदिने अष्टमकर्तुं अष्टमकर्तृत्व न उच्यते, तथा तृतीयदिने तस्य कुतो अष्टमकर्तृत्वं अभ्यागतम् ? उच्यते—आगमादेव, क आगम ? इत्याह श्रीम-

गवतीसूत्रे सप्तमशतकं नक्षमोद्देशके (१२० पत्रे), तथाहि—

‘तते ण से वरुणे नागन्तुए अण्णया कयाइ रायाभिओगेण गणाभिओगेण वलाभिओगेण रहसुसले सगामे आणत्ते समाणे छट्ठमसिपे अट्ठममच्च अणुवेइति अट्ठममच्च अणुवेइत्तां कोडुविअपुरिसे सदावेइ सदावेइत्ता’ इत्यादि । पुन-

श्रीपञ्चमाङ्गे एव तृतीयशतके (१७१ पत्रे)

तथाहि—“ते ण काले ण ते ण समएणं अह गौयमा ! छठमत्यकालिआए एक्कारसवासपरिआए छट्ठ छट्टेण अणिवित्त-त्तेण तवो कम्मेण सज्जेण तवसा अप्पाण भावेमाणे पुब्बाणुपुब्बं चरमाणे गमाणुगाम दूइज्जमाणे जेणेव सुसमारपुरे नगरे, जेणेव असोअवणसठे सज्जाणे, जेणेव असोअवरपायवे, जेणेव पुढविसीलावट्टओ तेणेव उवागच्छामि उवागच्छित्ता असो-गवरपायवत्स हेट्ठा पुढविसीलापट्टयमि अट्ठममच्च परिणिण्णामि, दोवि पाए साहट्टु-वघारिअपाणी पगपोगलनिविट्ठविट्ठी अणिमिसनयणे ईसिपन्मारगएण काएण अहापणिहिएहि गत्तेहिं सबिबियहिं गुत्तेहिं एगराइय महापडिम उवसपज्जिआण विहरामि” इति, अत्र समयवरुण १ श्रीमहावीरयोद्धितीयदिने यष्टमकिकनामत्वे सति तृतीयदिने अष्टमभक्तिकत्व आत, पर प्रथमद्वितीयदिनयोर्न अमूत् इति, तथा “अण्णे मणंति एव चित्तेअव-किं मए पञ्चक्खातव ? जइ आवस्सगमादि-

आणं जोगाणं सक्केति संघरणं कावं तो अन्भचट्ट ववसति, असक्केतो पुरिमह्णायंघिलेगुणा, असक्केतो निधीयं असक्केतो पोरिसमाइ विभासा, अह ववत्यमसिओ छट्ट ववसइ छट्टभत्तिओ अट्टममिच्चादि विभासा” इति श्रीआवश्यकचूर्णो (२६४ पत्रे) अत्राऽपि चतुर्थमक्तिको अयूत् प्रथमदिने, अथ च द्वितीयदिने तपश्चिन्तनावसरे पष्ठमनोरयो जातः, ततः पष्ठः कृतः ततो विचारयन्तु, तस्य पष्ठकर्तुः प्रथमविवसे चतुर्थमक्तिकत्वं कथितं, न पष्ठभक्तित्य, एव छट्टभत्तिओ अट्टम ववसइ, अत्राऽपि अष्टमकर्तुरपि द्वितीयदिने पष्ठभक्तिकत्वेन प्रोक्तमिति । इति प्रत्यह प्रत्याख्यान एकोपवासस्य एव कार्यते न पठाष्टमादीनां इति ॥ १६ ॥

॥ इति अनेकोपवासप्रत्याख्याननिषेधाधिकार ॥ १६ ॥

ननु-श्रीखरतरगच्छीयाः श्राद्धाः सामायिकदण्डकोच्चार वारत्रय कुर्वन्ति, तत्स्वगच्छपरम्परया किं वा ग्रन्थानुसारेण ? उच्यते-ग्रन्थानुसारेण एव, कथं ? इत्याह-श्रीजिनपतिसूरिभिः स्वकृतसामाचार्यां सामायिकदण्डकोच्चारस्य वारत्रय पठनोपदेशात्, तथाहि-“पढिक्कमणाइसु सामाइदढगो नवकारो अ वारतिग भणिज्जइ १” एव श्रीजिनप्रभसूरिभिरपि अभणि, तथाहि-“नमुक्कारतिगपुव करेसि भते ! सामाइय इच्चाइ दढग वोसिरामि पज्जत वारतिग कहुअ खमासमणेण इरिय पढिक्कमिअ” इत्यादि २ इत्थमेव श्रीतरुणप्रभसूरिभिरपि स्वकृतवालावबोधे प्रोचे, तथाहि-“मुहपत्ती पडिलेही एक खमा० सामाइय संदिसावेसि, वीय ख० सामाइय ठायसि ती० ख० देइकरी अर्धाघनतगात्र हु तउ तिण्ह नमस्कार कही त्रिणि वार करेसि भते० इसर सामायिक सूत्र त्रिणि वार कहइ” इत्यादि ३ । ननु-क्काऽपि जीर्णग्रन्थेऽपि सामायिकदण्डकोच्चार

पाठे धारत्रय पठितोऽस्ति ? उच्यते—श्रीव्यवहारभाष्ये ऋतुयोद्देशिके यतीनां दीक्षाग्रहणे (५८ पत्रे) प्रोक्तत्वात्, तथाहि—
“अण्णो वा यिरहत्थो, सामाअतिगुणमद्गुहण च । तिगुण पादविस्रण्ण, नित्थारग गुरुगुणविवद्दी ॥ ३०९ ॥” तट्टीका-
कारैः मलयनिरिभिरपि त्रिःकृत्वः सामायिकोच्चारणं व्याख्यातमस्ति ४, पुनर्न्यवहारभाष्यटीकाया तत्रैव लिखित
“यतीनां प्रतोच्चारं कार्यमाणे सति एकैकं प्रत गुरुयैदि वारत्रयं नोच्चारयति तदा गुरोश्चतुर्लघुनामप्रायश्चित्तापत्ति
स्यात्”, तथाहि— (५८ पत्रे) “अप्यसे अकहिसे अणहिगय अपरिच्छ अइक्कमे पासे । एकैको चचगुरुगा, चोअगसुत्त तु
कारणिअं ॥ ३११ ॥” तत्र अतिक्रमे एकैकस्य प्रतस्य वारत्रय अनुच्चारणे पतेतु सर्वेदु प्रत्येक एकैकस्मिन् प्रायश्चित्त चत्वारो
गुरुकाः । ४ । ननु—इदं सामायिकदण्डकोच्चारण वारत्रयं तु यतीनां दीक्षाग्रहणार्थं प्रतिपादित, न आवकाणा नामग्राह !
सत्य, यद्यपि आवकाणा नामग्राह न उक्तं, तथापि आवकाणामपि सामायिकनवमप्रतोच्चारं कथं वारत्रय न उच्चार्यते ?
प्रतोच्चारविधिः सर्वेषां सर्वत्र समानत्वात् आयकाणां साम्बनुगामिक्रियाकरणत्वोपदेशत्वाच्च । न च वाच्य खरतरगण्ठे
एव धारत्रयं दण्डकोच्चारण, अन्येष्वपि बहुषु गण्ठेषु सम्यक्त्वप्रतशीलप्रताद्युच्चारं वारत्रय तदुच्चारस्य पठ्यमानत्वात् ।
ननु—आवश्यकभूर्यां १ तट्टीका २ पञ्चाशकवृत्ति ३ नवपदप्रकरणविवरण ४ पौषधविधिप्रकरणदिषु ५ कथं सामायिकोच्चा-
रस्य बहुत्व न दर्शितम् ! उच्यते—सत्राऽपि सामान्यतया उक्तौ अपि जालैकवचनमिति न्यायेन बहुत्वं ज्ञेय । यतो यया
ओधनिर्युक्ता “सामाअय उभयकाल पडिठेहा” इति पाठे सामान्यतया सामायिकशब्द उक्तः, तथापि तद्वृत्तिकृता श्रीद्रो-
णाचार्येण ‘सामाअय ति’ सामायिक वारत्रयमाकृष्य स्वपितीति व्याख्यातं । एव उत्तराध्ययनेष्वपि पडिंशाध्ययने प्रतिक्रमणा-

स्वयन्ताधिकारे (५४४ पत्रे) “कावत्सर्ग तयो कुञ्जा” अय पाठः सामान्यतः कायोत्सर्गाभिधायी अपि टीकाकृता “कायो-
 र्त्सर्ग-चारित्र १ दर्शन २ श्रुतज्ञान ३ शुद्धिनिमित्तं कायोत्सर्गत्रयलक्षणं जातौ एकवचनं, ततो गुरुवन्दनाव् अनन्तर
 कुर्याद्” इति व्याख्यातं, एव अत्राऽपि आवश्यकचूर्णयोर्विषु सामान्यतः सामायिकाभिधानेऽपि अन्यग्रन्थसम्मत्या सप्रदा-
 याच्च तत् त्रयं अवसेयम् । ननु-रात्रिपौषधिकाना शयनाधारे सामायिकदण्डकत्रय तु साक्षात् दर्शित-तत्सत्य-पर अन्यत्र
 अन्यदा सामायिकग्रहणसमये न तत् त्रित्वं दर्शितं, सत्य, यदि शयनसमयेऽपि तत्रय अन्यनुज्ञात तदा सामायिकत्रय
 तद्वरद्भिः सद्भिः विशेषतः तत् त्रित्वं वाच्यम् । तथा निशीथचूर्णौ अपि सामायिकदण्डकत्रयोच्चारण स्पष्टं वदित् अस्ति,
 तथाहि-“एव जहा जाय दाय वामपासे वि अस्स आयरिओ भणइ इमस्स साहुस्स सामाइअस्स आरुहावण करेसि काल-
 स्सग, अस्से भणति उच्चारवण करेसि कावत्सर्ग”, वमयथाऽपि अविरुद्धे “अन्नस्य ऊससिपण जाव वोसिरामित्ति, लो-
 गस्स उज्जोगरे चित्तेता वा नमो अरिहताण पढित्ता पच्चा पवावणवेण सेहो सामाइय तिव्बुत्तो कहुइ” इत्यादि ॥

ननु-यदि भवता गच्छे सामायिकग्रहणाधिकारे वारत्रय सामायिकदण्डकोच्चारः, तदा भवत्पूर्वजैः श्रीजिनवच्छमसू-
 रिभिः पौषविधिप्रकरणे । सामायिकोच्चाराधिकारे किमिति वारत्रयं सामायिकदण्डकोच्चारो न प्रतिपादितः ? उच्यते-
 सत्य, यद्यपि श्रीजिनवच्छमसूरिभिः आवश्यकवृत्तिचूर्णनुसारेण (३२ पत्रे) “पचमगलं कट्टित्ता भणइ करेसि भते ? सामा-
 इय” इत्यादिपाठः सामान्यतया एव लिखितः, तथापि तेषा अभिप्रायः तच्छिष्य-प्रशिक्ष्यैः एव ज्ञायते न अपरैः, अत
 एव वत्सपुपरम्परागतैः श्रीजिनप्रभसूरि १ श्रीजिनपतिसूरि २ श्रीतरुणप्रभसूरिभिः ३ तदभिप्राय जानद्भिः विधिप्रपा १

पाठो धारत्रय पठितोऽस्ति ? उच्यते—श्रीव्यवहारभाष्ये षडुपदेशके यतीना दीक्षाग्रहणे (५८ पत्रे) प्रोक्तत्वात्, तथाहि—
“अण्णो वा धिरहत्थो, सामाइअतिगुणमहुगहणं च । तिगुणं पादविसण्ण, नित्यारग गुरुगुणविवह्णी ॥ ३०९ ॥” तट्टीका-
कारैः मलयगिरिभिरपि त्रिःकृत्यः सामायिकोच्चारणं व्याख्यातमस्ति ४, पुनर्व्यवहारभाष्यटीकाया तत्रैव लिखित
“यतीनां प्रतोच्चारं कार्यमाणे सति एकैकं प्रत गुरुर्यदि धारत्रयं नोच्चारयति तदा गुरोश्चतुर्लघुनामप्रायश्चित्तापत्ति
स्यात्”, तथाहि—(५८ पत्रे) “अप्यसे अकहिसे अणहिगय अपरिच्छ अइक्कमे पासे । एक्केको चतगुरुगा, चोवग सुत्त तु
कारणिअ ॥ ३११ ॥” तत्र अतिक्रमे एकैकस्य प्रतस्य धारत्रय अनुच्चारणे एतेषु सर्वेषु प्रत्येक एकैकस्मिन् प्रायश्चित्त चत्वारो
गुरुकाः । ४ । ननु—इदं सामायिकदण्डकोच्चारण धारत्रयं तु यतीना दीक्षाग्रहणादौ प्रतिपादितं, न श्रावकाणा नामग्राह ?
सत्य, यद्यपि श्रावकाणां नामग्राहं न उक्तं, तथापि श्रावकणामपि सामायिकनवमप्रतोच्चारं कथं वारत्रय न उच्चार्यते ?
प्रतोच्चारविधिः सर्वेषां सर्वत्र समानत्वात् श्रावकाणां साध्वनुगामिक्रियाकरणत्वोपदेशत्वाच्च । न च वाच्यं स्तरतरगच्छे
एव धारत्रय दण्डकोच्चारणं, अन्येष्वपि बहुषु गच्छेत्तु सम्यक्स्यप्रतशीलप्रताद्युच्चारं वारत्रय तदुच्चारस्य पठ्यमानत्वात् ।
ननु—आवश्यकचूर्णिं १ तट्टीका २ पञ्चाशकवृत्ति ३ नवपदप्रकरणविवरण ४ पौषधविधिप्रकरणादिषु ५ कथं सामायिकोच्चा-
रस्य बहुत्वं न दर्शितम् ? उच्यते—तत्राऽपि सामान्यतया सर्वौ अपि जात्यैकवचनमिति न्यायेन बहुत्वं ज्ञेयम् । यतो यथा
ओषनिर्युक्तौ “सामाइय उभयकल पडिलेहा” इति पाठे सामान्यतया सामायिकशब्द उक्तः, तथापि तद्वृत्तिकृता श्रीद्रो-
णाचार्येण ‘सामाइवं ति’ सामायिक धारत्रयमाकृष्य स्वपितीति व्याख्यातं । एव उत्तराध्ययनेष्वपि पट्टिशाध्ययने प्रतिक्रमणा-

चलवलइ करी प्रमार्जिधानुंज फार्ज करइ, पनि महात्मानी परि मुख आगइ धरइ नही, तिहा आचरणअ प्रमाण इत्यादि” एवं तपागच्छाधिराजश्रीरसशेखरसूरिणाऽपि स्वकृतश्राद्धविधिनिश्चये लिखितमस्ति, कायोत्सर्गकरणावसरे वन्दनकदानावसरे च “रजोहरणं चरणपार्श्वे मोक्षव्यमिति भणितमस्ति” ननु-तपागच्छीयसूरिप्रमुखैः साधुवत् रजो-हरणधरणा निषिद्ध धर्तते तर्हि कथं तपागच्छीयश्राद्धा क्रिया कुर्वन्तः साधुवत् रजोहरण विच्रति ? उच्यते-तत्राऽर्थे तदुपर एव प्रष्टव्याः, न वयं काश्चन निन्दामः ॥ १८ ॥

॥ इति श्रावकाणा चलवलक नैश्चयिकं न भवतीति विचारः ॥ १८ ॥

ननु-आत्मीयगच्छे पौषधिकाः सत्यपि सामायिकप्रते पुनरपि रात्रिपश्चिमप्रहरे सामायिक नवीन गृह्णन्ति, तत्कथं ? उच्यते-युक्तियुक्त्वाद्, का युक्तिः ? इत्याह-श्रूयता, सामायिकस्य जघन्यो मुहूर्तमेकं, उत्कृष्टञ्च अष्टौ यामा कालो, ध्यानशतकेऽभ्यधायि, ततो गतरात्रे मुहूर्तशेषे सामायिक गृहीत आसीत्, पुनरभिमरात्रेरपि मुहूर्ते शेषे अष्टौ यामाः सपूर्णा बभूवुः, तत्सपूर्णतामवनेन सामायिककालोऽपि अष्टप्रहररूप उत्कृष्टः सपूर्णोऽजनिष्ट, पौषधश्च सामायिकानुगतोऽतः सामायिक नवीन अवश्य ब्राह्मणैव ॥

ननु-नवीनसामायिकप्रहणे शास्त्राक्षराणि अपि सन्ति ? उच्यते-सन्तीति, कानीत्याह-श्रीजिनवल्लभसूरिभिः पौषध-विधिप्रकरणे (३८ पत्रे) उक्तत्वाविति तथाहि-“ततो राईए चरमे जामे लठेऊण इरियावहिअ पडिक्कमिअ सक्कथएण

पुनः सङ्गाचारवृत्तौ तपागच्छीयश्रीधर्मकीर्त्युपाध्यायेनाऽपि “खेलिणकविद्वे तुंगं पुण, अगीयसे हाइयाण सभाव ! संभवइ निहरयाण वि, कयाइ एगतभावसि ॥ १ ॥” इत्युक्तत्वात्, खेलिणकविद्वेकायोत्सर्गदूषणद्वय, अगीतार्थशिष्याणां लगतं प्रोक्त, गृहस्थस्य तु एतदूषणद्वयं, कदाचित् एकत्वभाव गतस्य भवदुःख पर न सर्वदा, एकत्वभावश्च गृहस्थस्य एकादशप्रतिमायामेव न अर्वाक् । अत्र इदं रहस्यम्,—कदाचित् यतनानिमिष आद्धो रजोहरण विमर्तिं तथापि क्रिया कुर्वन् साधुवत् न मुक्ताप्राप्तौ रक्षति, यतः श्रीअनुरयोगद्वारसूत्रवृत्त्योः (३० पत्रे) अपि रजोहरणादीनां ययोचितव्यापारनियोगे अर्पितत्वेन युक्त्यमणनात्, तथाहि—

“से किं तं लोगुचरिमं भावावस्तस्य जण इमे समणे वा समणी वा सावजो वा तच्चित्ते तम्मणे तल्लसे तदज्झवसिप तप्पिञ्जवसाणे तदङ्गोवत्ते तदप्पिअकरणे तवभावणाभाविप (एगमणे अविमाणज्जिणयणघम्मरागर-
तम्मणे) अणत्थ कत्थइ मण अकरेमाणे तवजोकाळ आवस्तस्य करेति । से तं लोगुचरिम भावावस्तस्य”, अत्र “तद-
प्पिअकरणे” इति पदस्य वृत्तिर्यथा तदर्पितकरणः करणानि तत्साधकतमानि, वेह-रजोहरणमुखवखिकादीनि तस्मिन्
आवश्यकं ययोचितव्यापारनियोगेन अर्पितानि—नियुक्तानि येन स तथा सम्यक् यथास्थानन्यस्तोपकरण इत्यर्थः ।

पुनरपि तपागच्छनायकश्रीसोमसुन्दरसूरि—श्रीजयचन्द्रधरि—श्रीविद्यालराजसूरि—श्रीरत्नशेखरसूरि—श्रीरघदनन्दसूरिपद-
कमलसेविना शिष्यहेमहसगणिना आद्धवराम्यर्थनया कृते श्रीषट्ठावश्यकबालावबोधेऽपि लिखितमस्ति यथा—“आवको
वन्दन वदन् षलवलकेन प्रमार्जनस्य एव कार्यं करोति न तु महात्मवत् मुक्ताग्रे रक्षति, तथाहि—“वादणा वेतव आवक

चलवलइ करी प्रमार्जिवानुज फार्ज करइ, पणि महात्मानी परि मुख आगइ धरइ नही, तिहा आचरणाज प्रमाण इत्यादि" एव तपागच्छाधिराजश्रीरत्नशेखरसूरिणाऽपि स्वकृतश्राद्धविधिविनिश्चये लिखितमस्ति, कायोत्सर्गकरणावसरे वन्दनकदानावसरे च "रजोहरणं चरणपार्श्वे मोक्तव्यमिति भणितमस्ति" ननु-तपागच्छीयसूरिप्रमुखैः साधुवत् रजो-हरणघरणा निषिद्ध वर्तते तर्हि कथं तपागच्छीयश्राद्धाः क्रिया कुर्वन्तः साधुवत् रजोहरण विञ्चति ? उच्यते-तत्राऽर्थे तद्वदु एव प्रष्टव्याः, न वय काश्चन निन्दायामः ॥ १८ ॥

॥ इति श्रावकाणां चलवलक नैश्चयिक न भवतीति विचारः ॥ १८ ॥

ननु-आत्मीयगच्छे पौपचिकाः सत्यपि सामायिकव्रते पुनरपि रात्रिपश्चिमग्रहरे सामायिक नवीन गृह्णन्ति, तत्कथं ? उच्यते-युक्तियुक्तत्वात्, का युक्तिः ? इत्याह-श्रूयता, सामायिकस्य जघन्यो मुहूर्त्तमेक, उत्कृष्टश्च अष्टौ यामाः कालो, ध्यानशतकेऽन्यथायि, ततो गतरात्रे मुहूर्त्तशेषे सामायिक गृहीत आसीत्, पुनरग्रिमरात्रेरपि मुहूर्त्तं शेषे अष्टौ यामाः संपूर्णा वमृदुः, तत्संपूर्णताभवनेन सामायिककालोऽपि अष्टग्रहरूप उत्कृष्टः संपूर्णोऽञ्जनिष्ट, पौपघश्च सामायिकानुगतोऽतः सामायिक नवीन अवश्य ग्राह्यमेव ॥

ननु-नवीनसामायिकग्रहणे शास्त्राक्षराणि अपि सन्ति ? उच्यते-सन्तीति, कानीत्याह-श्रीजिनवल्लभसूरिभिः पौपघ-विधिप्रकरणे (३८ पत्रे) उक्तत्वादिति तथाहि-"ततो राईए घरमे जामे उठेऊण इरियावहिअ पढिक्कमिअ सक्कथएण

पुनः सङ्गाधारवृत्तौ तपागच्छीयश्रीधर्मकीर्त्युपाध्यायेनाऽपि “खेलिणकविद्वुं दुगं पुण, अगीयसे हाइयाण समाव । समवइ गिहत्याण वि, कयाइ पगचभावमि ॥ १ ॥” इत्युक्त्वात्, खेलिणकविद्वुकायोत्सर्गदूषणद्वय, अगीतार्थशिष्याणां लगत् प्रोक्त, गृहस्थस्य तु एतदूषणद्वयं, कदाचित् एकत्वभाव गतस्य भववृत्त पर न सर्वदा, एकत्वभावश्च गृहस्थस्य एकादशप्रतिभायोमेव न अर्वाक् । अत्र इदं गृहस्थम्—कदाचित् यतनानिमित्त आच्छो रजोहरण विभक्तिं तथापि क्रिया कुर्वन् साधुवत् न मुलामादौ रक्षति, यतः श्रीअनुयोगद्वारसूत्रवृत्त्योः (३० पत्रे) अपि रजोहरणादीनां यथोचितव्यापारनियोगे अपित्वेन युक्तवभणनात्, तथाहि—

“से किं तं लोगुत्तरिअ भावावस्सय जण्ण इमे समणे वा समणी वा सावओ वा साविआ वा तच्चित्ते तम्मणे तहसे तदज्झवसिइ तच्चिअज्झवसाणे तदद्दोववसे तदपिअकरणे तब्भाषणाभाविइ (पगमणे अविमाणज्जिणवयणधम्मरागरत्तमणे) अण्णत्थ कत्थाइ मण अकरेमाणे उभओकाल आवस्सय करेति । से त लोगुत्तरिअ भावावस्सयं”, अत्र “तदपिअकरणे” इति पदस्य वृत्तिर्यथा तदपितकरणः करणानि तत्साधकतमानि, वेह—रजोहरणमुखवत्त्रिकादीनि तस्मिन् आवश्यकं यथोचितव्यापारनियोगेन अपितानि—नियुक्तानि येन स तथा सम्यक् यथास्थानन्यस्तोपकरण इत्यर्थः ।

पुनरपि तपागच्छनायकश्रीसोमसुन्दरसूरि—श्रीजयचन्द्रसूरि—श्रीविद्यालराजसूरि—श्रीरत्नशेखरसूरि—श्रीवदननन्दसूरिपदकमलसेविना शिष्यहेमहसगणिना आश्रवराभ्यर्थनया कृते श्रीषट्ठावश्यककालावबोधेऽपि लिखितमस्ति यथा—“आवको यन्दन ददन् चलवलकेन प्रमार्जनस्य एव कार्यं करोति न तु महात्मवत् मुखाग्रे रक्षति, तथाहि—“वादणा वेतव आवक

चेष्टए वंदिअ पुवं घ पुत्तिं पेहिअ नमुक्कारपुवं सामाइयसुच कहिअ सदिसाविअ सज्जाय कुणइ जाव पडिक्कमणेला,
तओ पुवविहिणा पडिक्कमिअ पढिलेहणाइअ करेइ" । १ । एव श्रीजिनप्रभसूरिभिरपि विधिप्रपाया अभाणि—
“तओ पच्छिमरयणीए लद्धिअ इरियावहिअ पडिक्कमिअ कुसुमिणदुस्सुमिणकाउसगा सय उत्सास, मेहुणसुमिणे अद्रुत्तरस-
यउत्सास करिअ सकल्यय भणिम पुवुचविहिए सामाइय काउ सज्जाय सदिसाविअ ताव करेइ जाव पडिक्कमणेला” । २ ।
एयमेव श्रीतरुणप्रभसूरिकृतपढावइयकबालावबोधेडपि ज्ञेय ॥ ३ ॥ ननु—जीर्णग्रन्थस्याऽपि एतत्सम्मतिरस्ति ? उच्यते,
श्रीपद्याद्यकचूर्णौ तथैव प्रोक्त्वात् तथाहि—“तओ राइए चरमजामे चट्टिऊण इरियावहिअ पडिक्कमिअ पुयिं घ पोत्तिं
पेहिअ नमुक्कारपुव सामाइयसुच कहिअ सदिसाविअ सज्जाय कुणइ” ॥ ४ ॥ इति ॥ १९ ॥

॥ इति पौपयविकाना पद्मिमरात्रौ नवीनसामायिकग्रहणाधिकार ॥ १९ ॥

ननु—तपागच्छप्रमुखगच्छेषु साधवः पादोनप्रहरे प्रतिलेखनासमये “उग्याढा पोरिसी” इति न भणन्ति किन्तु “बहु-
पडिपुद्धा पोरिसी” इति, आत्मनां गच्छे तु “उग्याढा पोरिसी” इति भणन्ति तत्र किं गच्छाचारः प्रमाण ? किं वा शास्त्रो-
क्तिः ! उच्यते—शास्त्रोक्तिरेव, का शास्त्रोक्तिः ? इत्याह—श्रीविधिप्रपाया (१४ पत्रे) श्रीजिनप्रभसूरिभिः तथैव भणनात्,
तथाहि—“तस्य देवसिअ पडिक्कम रयणिपढमपहर जाव सुज्झइ, राइय पुण आथस्सयचुण्णिअभिप्पायेण उग्याढापेरिसिं
जाव, ववहाराभिप्पाएण पुण पुरिमहु जाव सुज्झइ” इत्यादि । १ ।

एवमेव श्रीतरुणप्रभसूरिविनिर्मितधीषदावस्यकबालावबोधेडपि । २ । ननु—प्राक्कनपूर्वाचार्यधिरचित्तग्रन्थेष्वपि एत-

त्सम्भतिरस्ति ! उच्यते—अस्तीति, कथं ? इत्याह—श्रीप्रवचनसारोद्धारसूत्रे (१६६ पत्रे) ५९२ गाथायाकले तथैव
 उक्तत्वात्, तथाहि—“उवगरणचतुस्रसंगं, पडिलेहिजाइ विणस्स पहरतिगे । उग्घाडपोरिसीए उ पत्तनिजोगपडिलेहा
 ॥ ५९२ ॥” पुनस्तत्रैव ग्रन्थे (४८ पत्रे) १०६ गाथाव्याख्याने “साधुवचन—उद्घाटा पौरुषी” इत्यादिक विभ्र-
 मकारणम् । ४ । पुनः श्रीहरिभद्रसूरिधिरचिन्तावश्यकवृद्धुचौ (८५२ पत्रे) प्रत्याख्यानधिकारेऽपि, तथाहि—“साहुणो
 भणति—उग्घाडापोरुसी ताव सो पजिमितो, परिचा मिणति अण्णो धा मिणति, तेण से भुजतस्स कहित ण पूरितति
 तावे ठाइदबं इति” । ५ । एवमेव श्रीभावश्यकलधुवृत्तावपि तिलकाचार्यकृताया । ६ । पुन श्रीआवश्यकवृत्तौ हारि-
 भद्रा श्रीशीतलाचार्यसबन्धिवन्दनाधिकारे (५१२ पत्रे), तथाहि—“जे तुज्झ भाइणिजा ते आगया वियालोत्ति न
 पविट्ठा, तेण कहिअ, तुट्ठो, इमेसिं पि रत्तिं सुहेण अज्झवसाणेण चउण्हवि केवलणाण समुप्पन्न, पभाए आयरिया
 वित्तज पलोएइ, एचाहे सुहुत्तेण एहिंति, पोरिसिचि सुत्त मण्णे करेति अच्छति, उग्घाडाए अत्यपोरिसिति अतिचिरा-
 विएय ते देवकुलिअ गया, ते बीअरागाणा न आढयति, दडओऽणेण ठविणो पडिफत्तो, आलोइए भणति—ऊओ
 वंशमि ! भणति—अओ मे पडिहायति सो धितेति—अहो दुट्ठसेहा निहज्जति” । ७ । इत्थमेव श्रीआवश्यकवृत्तावपि
 “उग्घाडाए जत्थ पोरिसिति, जतिविआविए देवकुलिअ गया ते अ बीअरागाणा गयंति, दडओ ठविउ पडिफत्तो” इत्या-
 ने । ८ । ननु—उपाच्छीयसूरिकुत्तेऽपि ग्रन्थे क्काऽपि उग्घाडा पोरिसी भणित्ताऽस्ति ? उच्यते—अनेकेषु ग्रन्थेषु तथा
 त्रैशेतेषां उक्त्वा पक्षनायकसूरिराज्ञेतरसूरिणा स्वकृतशाल्लविधिकौमुया (४२० पत्रे), तथाहि—“तच्च प्रतिक्रमण पयमेद

दैवसिकं रात्रिकं पार्थिवं चातुर्मासिकं सावत्सरिकं चेति । एषां कालस्तु उत्सर्गेण एव उक्तः, “अत्र निबुद्धे विवे, सुप्त कुरुति गीअत्था । इअवयणपमाणेण, देवसि आवत्सए कालो ॥ १ ॥” रात्रिकस्य चैव आवत्सगत्स समय, निष्णामुह वर्यति आयरिआ । तह तं कुणति जइ वस-पडिलेहणतरं सरो ॥ २ ॥” अपवादस्तु दैवसिकं विवसतृतीयमहरादवोक्क अर्ध-रात्रं यावत् । योगशास्त्रवृत्तौ तु मध्याह्नादारभ्य अर्धरात्र यावत् इत्युक्तं, रात्रिकं अर्धरात्रादारभ्य मध्याह्न यावत् । उक्तं च-
 “उत्थाढपोरिसिं जा, सइ अवत्सयत्सचुभीए । ववहराभिप्पाया, भणति पुण जाव पुरिमहुं ॥ २ ॥” पार्थिव-
 चातुर्मासिकसावत्सरिकाणि तु पक्षाद्यन्तेषु च स्युः । १ । पुनरपि श्रीदेवेन्द्रसूरिविरचितश्रीश्राद्धविनकृत्यवृत्तौ अपि
 अमाणि, तथाहि-“साधुवचन उग्धाढा पोरिसी इत्यादि विभ्रमकारण । १० ।” पुनरपि श्रीदेवेन्द्रसूरिकृतप्रत्याख्यान-
 भाष्येऽपि तथाहि-“साधुवयण उग्धाढा पोरिसी तणुसुच्छया समाहिचि” इत्यादि २५ गाथायाम् । ११ ।

॥ इति उग्धाढा पोरिसी भणनाधिकारः ॥ २० ॥

ननु-श्रीखरतरगच्छे पुत्राविजन्मनि तन्मरणे च आतमृतक सूतक गण्यते, तत्राऽपि पुत्रस्य पक्षादशदिनानि पुण्याश्च
 द्वादशदिनानि यावत् तद्द्वे खरतरसाधवो भिक्षां न गृह्णन्ति, तपागच्छादिगच्छेषु तु केषुचित् न सूतकशङ्काशङ्कः, तत्र
 मूलतः काऽपि शास्त्रे सूतकगृहवर्जनं समुपदिष्टं वर्तते न वा ? उच्यते-श्रीजिनपतिसूरिभिः निजसामाचार्या प्रोक्तत्वात्,
 तथाहि-“सधवइसूरिपयकुलेसु वि दसाह सुअसूअगकुलाण च एगारसाह पुत्तिआ सूअग वारसाह मयगकुलाण च वज्जणे
 ॥ २१ ॥” एव तरुणप्रभसूरिकृतश्रीपद्मावश्यकमालावबोधे २ प्रनरन्यग्रन्थीयगाथावालावबोधेऽपि यथा-

"उक्तायवदयार्थतो वि, मज्जको पुण्ड मुखाई चोदि । आधारे नीमरे, उगच्छि निवगणे प्र ॥ १ ॥" इत्यत्र भूगच्छि
 विवगणे अ सूतक मृतक रजकं पणंरु प्रयुक्तिक ते छद् मुगच्छि निवगणे प्र ॥ १ ॥ अगन्त्यात् मान्निम त्यानिम-
 रूप तणइ प्रदणि हुमइ इति संबंध करियत् । ३ । अनु-काटि मूढमेव भावे-भूणि मूढेभावे अणि अमराणि यविम २
 उच्यते-सन्तीति, श्रीसुप्रकृदस्मृत्यदृश्योः (१८० पत्रे), तथैव उच्यमान, तथाहि-"मंगमागं भवकिरिण, मंगणागमणाणि
 अ । नागारिअ च पिंष्ट च, त विज्ज परिजानिआ ॥ ११ ॥" व्याख्येयः-नागारिकाः उच्यमाना, माम निवह आगारे, यदि
 वा सागारिकपिण्ड इति सूक्तगृहपिण्ड उगच्छि । यणोपमकुण्ठे वा, मज्जा मयुचय । मज्जापदं पिण्डान् अपारिदया
 परिज्ञाय प्रत्याख्यानपरिज्ञया च परिश्रमेदिति" ० अथयने ११ गाथायाप ॥ ४ ॥ गूढः श्री-आभागात् निभीमश्रमकम्
 प्रयमाध्ययने चतुर्थद्विद्वके (३०० पत्रे),

तथा हि-"सिक्ख्यागा नामेने त्वमाइनु ममाणा वा वगमाणा वा गाणाणाम मूढ-आभाणे एदुम मयु एव गाते
 सनिरुच्चाप नो मशउग से हंता यथागं याहिग्माणि गाणाणि विममयायिआण यथ' इति । मूढमज्जेदो यथा-
 'यसमाना' मासफन्यविशारिणः ते मयंभूताः, प्रापूर्णंताः समायागाः प्राभाप्रापे ममाणाः मयुचय । मूढमज्जेदो यथा-
 'यथा सुइकोट्य मामः अत्यगृहभिआदा वा, तथा मनिउरु-मगवादि ॥, ए ममा' इति मज्जेदो मूढमज्जेदो
 नार्थ, अतिउयेन सुइक इत्यर्थः, ततो एता । इति नामअण, मूढं यथमम मूढम मदिमोपय विआचमोदं मयम
 येव मयात्" इति । ५ । पुनः आनिउथिआन्यमूणी यथा "ते विमरू मूणि इ मज्जेदो ममाणा-ममज्जेदो-ममज्जेदो-

दैत्यसिकं रात्रिकं पाक्षिकं चातुर्मासिकं सावत्सरिकं चेति । एषां कालस्तु उत्सर्गेण एव उक्तः, “अत्र निबुद्धे विवे, सुप्त कुरुति गीमत्या । इत्यवयवणपमाणेण, देवसि आवत्सप कालो ॥ १ ॥” रात्रिकस्य चैव आवत्सगस्तु समप, निदामुद भवति आयरिमा । तद्व तं कुणति जह वस-पडिलेहणतरं सुरो ॥ २ ॥” अपवावस्तु दैवसिक विवसवतीयप्रहरादवोक् अर्धरात्रं यावत् । योगशास्त्रवृत्तौ तु मध्याह्नादारभ्य अर्धरात्रं यावत् इत्युक्तं, रात्रिकं अर्धरात्रादारभ्य मध्याह्न यावत् । उक्तं च-
 “उग्याहपोरिसिं जा, सह अवत्सयस्ससुक्षीप । ववहाराभिप्पाया, भणति पुण जाव पुरिमहं ॥ २ ॥” पाक्षिक-
 चातुर्मासिकसाधत्सरिकाणि तु पक्षाद्यन्तेषु च स्युः । १ । पुनरपि श्रीदेवेन्द्रसूरिविरचितश्रीश्राद्धदिनकृत्यवृत्तौ अपि अभाणि, तथाहि-“साधुवचन उग्याहा पोरिसी इत्यादि विस्मयकारण । १० ।” पुनरपि श्रीदेवेन्द्रसूरिकृतप्रत्याख्यान-
 भाव्येऽपि तथाहि-“साधुवचन उग्याहा पोरिसी तणुसुख्या समाहिचि” इत्यादि २५ गाथायाम् । ११ ।

॥ इति उग्याहा पोरिसी भणनाधिकारः ॥ २० ॥

ननु-श्रीस्वरतरगण्डे पुत्रादिजन्मनि तन्मरणे च आतमृतक सूतक गण्यते, तत्राऽपि पुत्रस्य एकादशदिनानि पुत्र्याद्य द्वादशदिनानि यावत् तद्वहे स्वरतरसाधवो मिषां न गुरुन्ति, तपागच्छादिगण्डेषु तु केषुचित् न सूतकशङ्काशङ्कुः, तत्र मूलतः क्काऽपि शास्त्रे सूतकगृहवर्जनं समुपदिष्ट वर्तते न वा ! उच्यते-श्रीजिनपतिसूरिभिः निजसामाचार्या प्रोक्तत्वात्, तथाहि-“सधधश्सूरिपयकुलेसु वि दसाह सुअसूअगकुलाण च एगारसाहं पुत्तिआ सूअग चारसाह मयगकुलाण च वज्जणं ॥ २१ ॥” एव तल्लप्रमसरिकृतश्रीपढावश्यकमालावबोधे २ पुनरन्यग्रन्थीयगाथावालावबोधेऽपि यथा-

“छक्कायदयावंतो वि, सजओ कुणइ बुल्लह बोहिं । आहारे नीहारे, तुगछिए पिढगहणे अ ॥ १ ॥” इत्यत्र तुगछिए पिढगहणे अ सूतक मृतक रजकै वणकंर प्रमृतिक जे छइ तुगछित निर्दित कुल विहा पिढ असन-पान-खादिम-स्वादिम-रूप तणइ ग्रहणि हुनइ इति संबध करियत । ३ । ननु-काडपि मूलसूत्र भाष्य-चूर्णि-वृत्त्यादौ अपि अक्षराणि सन्ति ? इत्थते-सन्तीति, श्रीसूत्रकृदस्मृत्युक्तवृत्त्यो (१८० पत्रे), तथैव उक्तत्वात्, तथाहि-“सपसारी कयकिरिए, पसिणायतणाणि अ । सागारिअ च पिढ च, त विज्ज परिज्जाणिआ ॥ १६ ॥” व्याख्यालेशः-सागारिकः=शय्यातरः, तस्य पिढ=आहार, यदि वा सागारिकपिढ इति सूतकगृहपिढ जुगुप्सित वर्णापसदपिढ वा, चशब्दः समुच्चये । एतत्सर्वं विद्वान्=ज्ञपरिज्ञया परिज्ञाय प्रत्याख्यानपरिज्ञया च परिहरेदिति” ९ अध्ययने १६ गाथायाम् ॥ ४ ॥ पुनः श्रीआचाराङ्के द्वितीयश्रुतस्कन्धे प्रथमाध्ययने चतुर्थद्विशके (३०५ पत्रे),

तथा हि-“भिक्षागा नामेगे एवमाहसु समाणा वा वसमाणा वा गामाणुगाम दूइज्जमाणे खुड्ढाप खलु अय गामे सनिरुद्धाप नो मद्दालप से हता भयतारो वाहिरगणि गामाणि भिक्षवायरिआए वयह’ इति । वृत्त्येकदेशो यथा-‘वसमाना’ मासकल्पविहारिणः ते एवभूता, प्राधूर्णकान् समायातान् ग्रामानुग्राम दूयमानान् गच्छत एव ऊचुः-‘यथा झुल्लकोडय ग्राम अल्पगृहमिक्षादो वा, तथा सनिरुद्ध-सूतकादिना, नो महान्’ इति पुनर्वचन आदरख्या-पनार्थ, अतिशयेन झुल्लक इत्यर्थ, ततो हन्त ! इति आमन्त्रण, यूय भवन्तः=पूज्या वहिर्ग्रामेषु भिक्षाचर्यार्थं व्रजत इत्येव द्रयात्” इति । ५ । पुन श्रीनिशीथभाष्यचूर्णो यथा “जे भिक्षू तुगछियकुलेसु असणाइ-वत्याइ-वसहि-

देवसिकं रात्रिकं पाक्षिकं चातुर्मासिकं सांवत्सीरकं वेति । एषा कालस्यु उत्सर्गेण एव सकः, “अत्र निबुद्धे विवे, सुप्त फलति गीअरथा । इत्यवयणपमाणेण, देवसि आवस्सप कालो ॥ १ ॥” रात्रिकस्य चैव आवस्सगस्स समप, निक्षामुह चयति आयरिआ । तह तं कुणति जह वस-पखिलेहाणतरं सुरो ॥ २ ॥” अपवावस्तु देवसिकं विवसतृतीयप्रहरादवाक् अर्ध-रात्रं यावत् । योगशास्त्रवृत्तौ तु मध्याह्नादारभ्य अर्धरात्रं यावत् इत्युक्तं, रात्रिकं अर्धरात्रादारभ्य मध्याह्नं यावत् । उक्तं च-
 “उग्याढपोरिसिं जा, सइ अवस्सयस्सचुलीण । चवहाराभिप्पाया, भणति पुण जाव पुरिमहु ॥ २ ॥” पाक्षिक-
 चातुर्मासिकसावत्सरिकाणि तु पक्षाग्रान्तेषु च स्युः । १ । पुनरपि श्रीदेवेन्द्रसूरिविरचितश्रीआद्धदिनकृत्यवृत्तौ अपि
 अभाणि, तथाहि-“साधुवचनं उग्याढा पोरिसी इत्यादि विखमकारण । १० ।” पुनरपि श्रीदेवेन्द्रसूरिकृतप्रत्याख्यान-
 भाष्येऽपि तथाहि-“साधुवयण उग्याढा पोरिसी तणुसुच्छया समाहित्ति” इत्यादि २५ गाथायाम् । ११ ।

॥ इति उग्याढा पोरिसी भणनाधिकारः ॥ २० ॥

ननु-श्रीखरसरगच्छे पुत्राविजन्मनि तन्मरणे च जातमृतकं सूतकं गण्यते, तत्राऽपि पुत्रस्य एकादशदिनानि पुत्र्याश्च
 द्वादशदिनानि यावत् तद्वद्दे खरतरसाधवो भिक्षां न गृह्णन्ति, तपागच्छादिगच्छेषु तु केषुचित् न सूतकशङ्काशङ्कः, तत्र
 मूलतः क्वाऽपि शास्त्रे सूतकगृहवर्जनं समुपविष्टं वर्तते न वा ? उच्यते-श्रीजिनपतिसूरिभिः निजसामाचार्या प्रोक्त्वात्,
 तथाहि-“सध्वइसूरिपयकुल्लेसु वि दसाह सुअसूअगकुलाण च एगारसाह पुत्तिआ सूअग धारसाह मयगकुलाण च चऊणं
 ॥ २१ ॥” एव तत्थप्रभसूरिकृतथीपदावमयकवालावधोत्रे २ पुनरन्यप्रन्थीयगाथावालावधोत्रेऽपि यथा-

“छक्कयदयावतो वि, सजओ कुणइ दुछहं वोहिं । आहारे नीहारे, दुगछिए पिंढगहणे अ ॥ १ ॥” इत्यत्र दुगछिए पिंढगहणे अ सुतेक मृतेक रज्जके षण्णक प्रमृतिक जे छइ दुगछित निंदित कुळ तिहा पिंढ असन-यान-खादिम-स्वादिम-रूप तणइ ग्रहणि हुतइ इति संबंघ करिवच । ३ । ननु-काऽपि मूलसूत्र भाष्ये-वृण्णि-वृत्त्यादौ अपि अक्षराणि सन्ति ? उच्यते-सन्तीति, श्रीसूत्रकृदन्नसूत्रवृत्त्यो (१८० पत्रे), तथैव उक्त्वात्, तथाहि-“सपसारी कयकिरिए, पसिणायतणाणि अ । सागारिअ च पिंढ च, त विज्ज परिजाणिआ ॥ १६ ॥” व्याख्यालेशः-सागारिकः=शय्यातरः, तस्य पिंढ=आहार, यदि वा सागारिकपिण्ड इति सूतकट्टहपिण्ड जुगुप्सित वर्णापसदपिण्ड वा, चशब्दः समुच्चये । एतत्सर्वं विद्वान्=ज्ञपरिज्ञया परिज्ञाय प्रत्याख्यानपरिज्ञया च परिहरेदिति” ९ अच्ययने १६ गाथायाम् ॥ ४ ॥ पुनः श्रीआचाराङ्गे द्वितीयश्रुतस्कन्धे प्रथमाच्ययने चतुर्थोद्देशके (३०५ पत्रे),

तथा हि-“भिक्षुणा नामेगे एवमाहसु समाणा वा वसमाणा वा गामाणुगाम दूइज्जमाणे खुडुए खुडुए अय गाने सनिरुद्धाए नो महालए से हत्ता भयतारो वाहिरगाणि गामाणि भिक्षुवायरिआए वयहं इति । वृत्त्येकदेशो यथा-‘वसमानाः’ मासकल्पविहारिणं ते एवभूताः, प्राघूर्णकान् समायातान् ग्रामानुग्राम दूयमानान् गच्छत एव ऊचु-“यथा शुल्लकोऽय ग्राम अल्पगृहभिक्षापो वा, तथा सनिरुद्धः-सूतकादिना, नो महान्” इति पुनर्वचन आदरख्या-पनार्थ, अतिशयेन शुल्लक इत्यर्थ, ततो हन्त ! इति आमन्त्रण, यूय भवन्त-पूज्या वहिग्गामेयु भिक्षाचर्यार्थं व्रजत इत्येव ब्रूयात्” इति । ५ । पुनः श्रीनिशीथभाष्यचूर्णो यथा “जे भिक्षु दुगछिअकुलेसु असणाइ-यत्थाइ-यसहि-

सज्जाय वा करेइ" इत्यादि षठ्ठुअ तेसिं एसो मे दोसरुव षट्ठिहा गाहा इचरिअसि सूअगगाहा निज्झा जे ठप्पा-
कया सिलागा पठिअसि, आधकहिआ जे अत्य वीसए आदि जुगिआ जहा दक्खिणापहे लोहगार कलाहा लाईसु,
नह-यरुवचम्मकारादि एए आधकहिआ ६।" पुनः श्रीनिशीयचूर्णो "जे भिक्खु ठवणा कुलाइ" इत्यादि ठवणा
गाहा, समसो संखेवे, लोइअ दुविहा इत्थिआ १ आधकहिआ २ इमे इचरिआ सूअगगाहा कालावहीए जे ठप्पाकया ते
निम्झा जेचि कुला जत्य विसए जुगिआ अमोअ्या इत्यर्थः। कम्मेण वा जाइए वा कम्मे पहा वि आसाधिका
मोरपोसगा सिप्पेविहा पहाविआ तेरिमापतकरा निहेवा जातीए पाणा दुया मोरुत्तिआय, खलुशब्दो अवधारणे, ते
चेय अन्नत्य जुगिआ जहा सिंभूए निहेवगा इत्यादि। ७। पुनरेवमेव श्रीनिशीयपोढशोद्वैशकभाज्यचूर्णिपु अपि तथाहि-
"दुविहा दुगच्छिआ खलु, इचरिआ हुंति आधकहिआ य। एएसिं नाणत्त, बुच्छामि आणुपुवीए ॥ १ ॥ सूअगम-
यकुलाइ, इचरिआ जे हवति निज्झा जे अत्य जुगिआ खलु, ते हुती आधकहिआ च ॥ २ ॥ तेसु असण यत्थाई,
वसही विप्परिणामो तहेव कुच्छिया। तेसिं पि होइ संका, सबे एवमारिसा ममे ॥ ३ ॥" इति माप्यम्। अत्र चूर्णिव्याख्या-
सूअगगाहा कालावहीए जे वप्पाकया ते निज्झा, भरुपानप्रदणावी निपिआः १ जे कुला जत्य विसए जुगिआ दुग-
छिआ अमोअ्या इत्यर्थः, कम्मेण १ सिप्पेण वा २ जाइए वा ३, कम्मे न्हावियाइणो १ सिप्पे वि ठार न्हाविआइणो २ हि-
द्वान्हाविया तेरिमाजाइए पाणाइणो ३, पुनरपि श्रीवधवैकालिकसूत्रे पञ्चमाध्ययने श्रीहरिभद्रधूरिकृतायां तद्वृत्तौ
(१६६ पत्रे) सूतकादिकुले प्रवेशस्य धर्मेनीयत्वेन उक्तत्वात्, तथाहि-

‘पण्डितकुलं न पविसे, मामग परिव्रज्य । अचियत्तकुल न पविसे, भिअत्त पविसे कुल ॥ १७ ॥ व्याख्या-प्रतिकुल
कुल द्विविधम्-इत्वरं यावत्कथिक च, इत्वरं सूतकपुर्कं, यावत्कथिकं अभोज्य, एतन्न प्रविशेत् शासनलघुत्वप्रसंगात् ।

अत्राड्ये प्रशमरतिसूत्रद्वयी अपि (४० पत्रे), तथा-

‘‘लोकः सत्त्वाधारः, सर्वेषा ब्रह्मचारिणा यस्मात् । तस्माद्लोकविरुद्ध, धर्मविरुद्धं च सत्याज्यम् ॥ १३१ ॥ व्याख्या-
लोको जनपदः, सल्लुशब्दो अवधारणो, लोक एव आधारः सर्वेषा ब्रह्मचारिणा, यस्मात् ब्रह्म-संयम सप्तदशभेद, तद्यो-
गात् सयमिनः तेषां सर्वेषामिति गच्छवासिना गच्छनिर्गताना च, तस्मात् लोके यद्विरुद्ध जात-मृतक-सूतक समूह-

निराकृतादिगृहेषु भिक्षादिग्रहण अभोज्येषु च परिहार्यं, तथा चाऽऽर्वे-

‘‘जे जहिं दुगुच्छिआ सल्लु, पद्दावणवसहिमत्तपाणेसु । जिणवयणे पण्डितुडा, वज्जेअया पयसेण ॥ १ ॥’’ यच्च लोके-
कंदशे विरुद्ध मद्य-मांस-उद्युन-वीजानन्तकायादि धर्मसाधनविरुद्ध अनेकं तदपि परिहार्यमिति ॥ १३१ ॥ इतश्च लोके-
कृतार्तान्वेषण श्रेयोहेतुः इति दर्शयति । ननु-दशदिनादिमान अपि कुत्राऽपि प्रोक्तमस्ति ? उच्यते-श्रीव्यवहारभाष्यश्रुतौ
श्रीमल्लयगिरिसूरिभि दशविनमानं उक्तं अस्ति, तथाहि-‘‘जातसूतक नाम जन्मानन्तरं दशाऽहानि यावत्, मृतकसूतक
मृतानन्तरं दश दिवसान् यावत् । १ । पुनरपि व्यवहारभाष्यश्रुतौ प्रथमोद्देशके, तथाहि-‘‘लौकिक द्विधा, इतर यावत्-
थिकं च, तत्र इत्वर मृतकसूतकादि; तथाहि-लोकैः सूतकादि दश दिवसान् यावत् धर्ज्यते इति, यावत्कथिकं चरुह-छिम्प-
क-चर्मकार-दुम्बादि एते हि यावज्जीव शिष्टैः समोगाविना धर्ज्यन्ते इति । २ । पुनः निशीथचूर्णो परिहारनिर्दोषाधिकारे

“लोड्ओ वुविहो इत्तरिओ आवकहिओ अ, इत्तरिओ सूयगाविसु दसाविदियसपरिखज्जण, आवकहिओ जहा नट्ट-धरुह-
 छिपग-घम्मार डुवा य, लोउत्तरिओ सेज्जादाण-अभिगमसङ्गादि आवकहिओ रायपिढो इति ३ । पद्मपुराणेऽपि सक्तम्-
 “मृते स्वजनमात्रेऽपि, सूतक जायते किल । अस्तंगते विवानाये, भोजन क्रियते कथम् ? ॥ १ ॥” तथा लौकिकसूत-
 कमपि पद्यं, तथाहि-“सूतक वृद्धिहानिम्या, दिनानि त्रीणि द्वादश । प्रसूतिस्थानमासैक, वासराः पञ्च गोत्रिणाम् ॥ १ ॥
 प्रसूतिं च मृते षोडे, देशान्तरमृते रणे । सन्ताने मरण चैव, दिनैक सूतक मतम् ॥ २ ॥ यद्दिने सूतके जाते, गते
 द्वादशके दिने । जिनानिपकपूजायां, पात्रदानेन शुद्ध्यति ॥ ३ ॥ पञ्चहा सूतक क्षत्रे, शूद्रे पक्षैकसूतकम् । दशहा ब्राह्मणे
 विद्धि, द्वादशहा वैश्यमाचरेत् ॥ ४ ॥ सतीसूतक इत्या च, पापं पाप्मासिक भवेत् । अन्येयामात्महत्याना, यथापाप च
 कत्सपेत् ॥ ५ ॥ अन्वी-वेदिका-महिषी-गोप्रसूतिर्गृहाङ्गणे । सूतक दिनमेक स्यात्, गृहवाद्ये न सूतकम् ॥ ६ ॥ दासी
 दासस्तया कन्या, जायते वियते यदि । त्रिरात्र सूतक ज्ञेय, गृहमग्येऽतिदूषितम् ॥ ७ ॥ यदि गर्भविपत्तिः स्यात्, श्रवणे
 याऽपि योपिताम् । यावन्मास स्थितो गर्भ-स्त्वावहिनानि सूतकम् ॥ ८ ॥ महिषीपक्षकं क्षीर, गोक्षीर च दिना दश ।
 अष्टक च अजाक्षीर, पञ्चात् क्षीरं प्रवर्त्तकम् ॥ ९ ॥ इत्यादिस्वशासनपरशासनसम्मत्या समर्थितं सूतकवर्जनम् ॥ २१ ॥

॥ इति जातमृतकसूतकपिण्डनिषेधाधिकारः ॥ २१ ॥

ननु-खरतरगन्धीयाः श्राद्धाः प्रतिक्रमणसूत्रान्ते सत्तिष्ठन्तः “तस्स घम्मस्स केवल्लिपपञ्चत्से ति” वाक्य न कथयन्ति,
 वाचा अनुचरन्तो मनस्येव तदर्थं ध्यायन्तीति, अत्र काऽपि अन्यसम्मतिरस्ति ? चच्यते—अस्तीति, श्रीजिनपतिसूरिभि

सामाचार्या स्पष्ट उक्तत्वात् । तथाहि—“साधया पहिक्कमणसुत्तत्ते तस्स धम्मस्स केवलपन्नत्तस्सेति न भणति”, इति ॥ १ ॥ पुनरपि श्रीतरुणप्रभसूरिकृतपद्मावश्यकवालावबोधेऽपि, तथाहि—“तस्स धम्मस्स केवलपन्नत्तस्स” इसत् पद श्रावक प्रति-क्रमणप्राप्ति आम्नायतणा अभावइ तओ केइएक पढइ नही, तथापि हि “अब्भुट्ठिओमि आराहणाए विरओमि । घेराहणाए” ए पद जुगलु तिहाजि सबधियु छइ, तिण कारणि मतिवर्तमानु जाणिबु (१५२ पत्रे) ॥ २ ॥ एव श्रीचन्द्रसूरिकृतप्रतिक्रमणवृत्तौ अपि तथैव उक्तम्, तथाहि—“तस्स धम्मस्स केवलपन्नत्तस्स” इत्यादि द्वादशाक्षरी वाचा अनुस्वरन् श्राद्ध वचिष्ठतीति ॥ ३ ॥ एव श्रीजिनप्रभसूरिकृतविचिप्रपायामपि “तस्स धम्मस्स केवलपन्नत्तस्सेति” वाक्य न लिखितमस्ति, तथाहि—तत्पाठः—“तओ पुत्तीए कट्ठासण पाउछण वा पडिलेहिअ, वाम जाणु हिट्ठा दाहिण च उहुं काउ करजुअगहिअपुत्ती सम्म पहिक्कमणसुत्त भणइ, तओ दधभावुट्ठिओ अब्भुट्ठिओमि इच्चाइ दग्गं पठित्ता वदण दाउ”, इत्यादि ॥ ४ ॥ २२ ॥

॥ इति तस्स धम्मस्स केवलपन्नत्तस्स कथननियेधाधिकार ॥ २२ ॥

ननु—आत्मना गच्छे श्रावणस्य वृद्धौ द्वितीयश्रावणद्वितीयपक्षे, भाद्रपदवृद्धौ प्रथमभाद्रपदद्वितीयपक्षे श्रीपर्युपणा-पर्वकरणात् आपाढचातुर्मासकात् पञ्चाशता दिनैरेव यत्पर्युपणापर्वं क्रियते, तत्कुत्र तदक्षराणि सन्ति ? उच्यते—श्रीजिन-पतिसूरिभिः निजसामाचार्या ११ तथैव उक्तत्वात्, तथाहि—“सावणे भववए वा अहिगमासे चउम्मासाओ पण्णासइमे दिणे पज्जोसवणा कायवा न असीइमे” इति ॥ ११ ॥ ननु—यैः आपाढचातुर्मासकात् अशीत्या दिनै श्रीपर्युपणापर्वं विधी

नारयेदिति । पुनः श्रीपर्युपणाकल्पटिप्पणकेऽपि उक्तं “नो से कप्पइ त रयणिं ति” भाद्रपदशुक्लपञ्चमी अतिक्रमिति
 [त्यादि, एव सर्वत्र पर्युपणाकर्तव्यस्य भाद्रपदशुक्लपञ्चम्यामेव प्रोक्तत्वात्, न क्वाऽपि श्रावणे तत्कर्तव्यता इत्यते इति
 रक्तव्य, कथं ? इत्याह—मूलपक्षे आपाठवृद्धौ “नो तं रयणिं उवायणावित्तए ति” सामान्यसूत्रापेक्षया “अभिवह्निअमि
 णीसेति” विशेषसूत्रस्य बलीयस्त्वात्, श्रावणेऽपि पर्युपणासत्कसर्वकर्तव्यकरणात्, ततोऽस्माकं लौकिकटिप्पणकानुसारेण
 प्रायणवृद्धौ आपाठवृद्धौ इव श्रावणेऽपि पर्युपणार्थकुर्वतां सिद्धान्तपक्षिकरणात् को दोषः ? पुनरपि कार्तिकचातुर्मास-
 काधिकारे तु चन्द्रसंवत्सरापेक्षया पर्युपणतो दिनैः सप्तत्या एव तस्य जैनान्नायेन अवर्धितवर्षेऽपि सप्तत्या दिनैः तस्य
 समवः पौषापाठयोः एव वृद्धेः, लौकिकटिप्पणकानुसारेण तु भाद्रपदाश्वयुजवृद्धौ दिनशतसमवः स्यात्, वीपमालिकाऽनन्त-
 रमेव घतुर्मासकसंभवात्, शैलकज्ञाते कार्तिकपूर्णिमाया घतुर्मासकप्रतिक्रमणस्य उक्तत्वादिति, न च असक्रान्तिमासोऽधि-
 क्रमाद्यः स्फुट स्यादिति मास्त्राचार्योक्तत्वात्, असक्रान्तिमासे कथं पर्युपणा ? इति वाच्य, तस्मिन् लग्नकार्यस्य एव निपि-
 दत्त्वात्, दीक्षा-स्थापना-प्रतिष्ठाक्षणं नाऽन्यत् धर्मकर्म, यत उक्त नारचन्द्रीयद्वितीयप्रकरणे (१४५ पत्रे), तथाहि—

“रविक्षेत्रगते जीवे, जीवक्षेत्रगते रवौ । दीक्षामुपस्थापना चाऽपि, प्रतिष्ठां च न कारयेत् ॥ ४५ ॥ वर्षशुद्धि -हरि-
 ायेनेऽधिक्रमासे, गुरुशुक्रासे न लग्नमन्वेष्य, लग्नेष्टाश्चाधिपयोर्नीचाऽस्तमने च न शुभ स्यात् ॥ ४६ ॥” ततो असक्रान्ति-
 मासे पर्युपणाकरणप्रतिषेधो न घटते, इत्यल विस्तरेण ॥ तत इदं स्थित श्रावणवृद्धौ द्वितीयश्रावणशुक्लचतुर्थ्या, भाद्रपद-

बृद्धौ प्रथमभाद्रपदशुक्लचतुर्थ्यां पर्युपणापर्वं कर्तव्यं न अशीत्या दिनैः, इदं च स्थलं बहुगम्भीरार्थं, मया तु पूर्वगीतार्थप्रतिपादितसिद्धान्ताक्षरयुक्त्यनुसारेण लिखितं अस्ति, न स्वगल्लकल्पितं, पुनर्यथाऽस्ति तथा बहुश्रुता विदन्ति ॥ २३ ॥

॥ इति श्रावणभाद्रपदयोः बृद्धौ ५० पञ्चाशद्दिनैः पर्युपणा कार्या इत्यधिकारः ॥ २३ ॥

ननु-श्रीस्वरतरंगच्छे कदाचित् कुत्रचित् कल्पसूत्र गीतार्थो नय वाचनानि वाचयन्ति, कदापि काऽपि एकादशवाचनाभिः, कदापि कुत्राऽपि त्रयोदशवाचनाभिः वाचयन्ति, तपगच्छीयादिगीतार्थास्तु नवभिरेव वाचनाभि नाऽधिकन्यूनभिः, तत्र किमपि नियामकं वर्तते न वा? उच्यते-सत्यं, भोः! पूर्वं मूलविधिः कल्पसूत्रश्रवणस्य श्रूयता, तथाहि-“तथा गिहं-त्याणं अस्मत्तिथिर्भाण गिहत्थीण अस्मत्तिथीणीण रसेणाण संजर्झण च अगमो पञ्जोसवणाकम्पो न कङ्खिअवो, सम्मी-सवाससकाइदोसप्पसंगाओ, पञ्जोसवणाकम्पो दिवसओ कङ्खिउ न चेव कप्पइ, जत्थ वि खेत्त पडुच्च कङ्खिजइ, जहा दिवस-ओ, आणदपुरे मूलचेइयहरे सवजणसमक्ख कङ्खिजइ, तत्थ वि साह नो कहुइ, पासत्थो कहुइ, त साह सुणिजा न दोसो, आणंदपुर नाम सपइ वडनगर महाठाण भण्णइ, पासत्थाण कहुगस्स असइ दंडगेण वा अठमत्थिओ सहेहिं वा साह ताहे दिवसओ सभाए सय कहुइ, पञ्जोसवणाकम्पे य कहुणे इमा सामायारी । अप्पणो उवस्सए पादोसिए आवस्सए कए काल वेत्तु काले सुद्धे वा असुद्धे वा पटुवित्ता कङ्खिजइ एगो कहुइ सेसा उद्धट्ठिआ सुणति, एव चत्तु वि राईसु पञ्जोसवणा-राईए पुण कङ्खिए सब्बे (साहवो) साह कप्पसम्पावणिअ कारस्सग (करेति) करिंता पञ्जोसवणाकप्पस्स समप्पावणिअ करेमि कारस्सगं ज खडिअ ज विराडिअ ज न पडिपूरिअ तस्स उत्तरीकरणेण जाव वोसिरामिस्सि सब्बो दंडओ कङ्खिअवो

जाय घोसराभिचि लोगस्स उज्जोअगरं चित्तिरुण वस्सारिस्सा पुणो लोगस्स उज्जोअगर कहित्ता सवे साहुणो निसीअति,
 जेण कहियुओ सो ताहे कालस्स पट्टिक्कमइ, तावे वरिसाकाल ठवणा ठविज्जइ, एसो विधि भणियो जइ उ कहिज्जते गिहत्था
 अणतित्थिआ उसण्णा च आगच्छिज्जा तो वि ण विज्जा इत्यादि” इति श्रीनिशीयचूर्णो दशमोद्देशके, इत्यमेव श्रीदशाश्रुत
 रक्कन्धचूर्णो अपि, एवमेव श्रीसन्धेहविषौषधिषुचिप्रान्तेऽपि, एतद्ग्रन्थानुसारेण पूर्वं पञ्चरात्रं प्रतिक्रमणानन्तरं पाविकस्व-
 त्रपाठवत् साधूना कल्पसूत्रश्रवणं उपलभ्यते, पर अयं विधिः व्यवस्थितः । सांप्रत तु श्रीवीरनिवृत्तेः नवसु वर्षशतेषु अशी-
 त्यधिकेषु गतेषु आनन्दपुरे पुत्रमरणार्त्तदुःखसेननृपसन्तोषनिमित्तं सभासमक्ष कल्यो वाचयितुं प्रारब्ध, यदुक्तं श्रीकल्प-
 सूत्रावधौ, तथाहि—केचिन्नु इदं आहुः यत् “इत्यत्कालातिक्रमे द्रुवसेननृपस्य पुत्रमरणार्त्तस्य समाधये आनन्दपुरे सभायां
 अयं ग्रन्थो वाचयितुं प्रारब्ध इति” अन्यत्र तु सर्वसम्मतचिरन्तनग्रन्थेषु कुत्रापि वाचनानियमो न कृतः, पूर्वसूरिभिः
 प्रस्युत निशीयचूर्णो प्रोक्तमस्ति “ये नववाचनाभिः कस्य वाचयन्ति ते पार्श्वस्था इति” अत एव ऐदयुगीना—गीतार्या-
 प्रतिगच्छ स्वपरम्परया यथारुचि वाचना विदधानाः सन्ति, न च वाच्यं वयं मूलविध्यनुसारेण पञ्च दिनानि कल्प वाच-
 यन्तो नववाचनानियमः कुर्वाणाः स्मः, कथं तद्विधिलेशस्याऽपि अभावात्, कथं तदनुसारिता ! कथं इत्याह—मूलविधौ
 रात्रौ पार्श्वस्थपार्श्वश्रवणं, सांप्रत तु दिवसे, पूर्वं तु गृहस्थादीनां असमक्षं, संप्रति तु तत्समक्ष, पूर्वं तु एकवार, अधुना तु
 दिवसमध्येऽपि वारद्वयं वाचनं, अथ ये नववाचनातो अधिकवाचनावाचने जिनाशायास्तत्त्व वदन्ति तेषामपि इदं अज्ञा-
 नविजृम्भित, यतोऽत्र सूत्रोक्तविधिविपरीतत्वेन गीतार्याचरणतो गच्छपरम्परा वर्तते । पुनः श्रीहीरविजयसूरिप्रसादीकृत-

प्रश्नोत्तरसमुच्चये (१२ पत्रे) तच्छिष्य ५० कीर्तिविजयगणिसमुच्चिते अन्ये ५० धेलश्रुपिगणिकृतप्रश्नाधिकारे प्रथमप्रश्नेऽपि प्रोक्तं, तथाहि—“नवधनैः कल्पसूत्र वाच्यते, कैश्चिदधिकैरपि वाच्यते, तदक्षराणि क्व सन्ति ? इति, तत्रोत्तरम्—कल्पसूत्र नवधनैः वाच्यते परम्परात् १ अन्तर्वाच्यसंख्ये नवधनविधानाक्षरसंज्ञावाचेति २ अत्राऽपि नववाचनावाचने गच्छपरम्परा एव, प्रत्युत्तरिता न तदक्षराणि दर्शितानि, अन्तर्वाच्य तु तत्कृत आधुनिकं च, तत इदं रहस्य आगतम्—मूलपक्षः कोऽपि नाऽस्ति क्वाऽपि, पश्चात् येषां नववाचनानां गच्छपरम्परा ते नववाचनाभिः वाचयन्तु, अथ च येषां गच्छे नवाधिकवाचनानां परम्परा ते तवेकादशक तत्रयोदशक वा कुर्वन्तु, न कस्याऽपि निन्दा कार्या धर्माधिभिः गच्छपरम्पराया व्यवस्थायाश्च स्वरुच्यनुयायित्वात् ॥ २४ ॥

॥ इति कल्पसूत्रवाचने नववाचनानियमाभावविचारः ॥ २४ ॥

ननु—“करेभि मते ! पौसह आहारपौसह देसओ सधओ च” इत्यादिपाठसंज्ञावात् पौषधो द्विषिघो देशतः सर्वतश्च सर्वत्र प्रतिपादितः, ततो यथा देशतः पौषधोच्चारे श्रावका पानीय पिबन्ति तथा एकाशनादिकरणेन भोजनमपि कथं न कुर्वन्तु ? देशत इति पाठस्य अत्राऽपि भङ्गाभावात्, उच्यते—सत्यं, पर उपधानं विना पौषधे त्रिधाहारप्रत्यारयानस्य चतुर्धाहारप्रत्याख्यानस्य वा उपधासस्य एव घटमानत्वात् पौषधोपवासरूपशब्दव्याख्यानस्याऽपि श्रीतत्त्वार्थभाष्यवृत्तौ (१२ पत्रे) तथैव उक्तत्वाच्च, तथाहि—

पौषधोपवासो नाम इत्यादिना पौषधस्वरूप निरूपयति, रूढ्या पौषधशब्दः पर्वसु वर्तते, पर्वाणि च अष्टम्यादि-

तिययः पूरणात् पर्व धर्मोपचयहेतुत्वात्, तत्र=पौषे पर्वणि सपवासः पौषधोपवासः त्रिविधस्य चतुर्विधस्य वाऽऽहारस्य छेदः इत्यादि, एवमेव श्रीसमवायाङ्गसूत्रवृत्तौ श्रीअभयवदेवसूरिभि व्याख्यानात् (१९ पत्रे), तथाहि--“पौष पर्व-
 दिन अष्टम्यादिः तत्रोपवासोऽमक्तार्थं पौषधोपवास इति इय व्युत्पत्तिरेव, प्रवृत्तिस्तु अस्य शब्दस्य आहाराशरीरसत्का-
 रग्रहार्थव्यापारपरिवर्जनेषु इति ध्येयमिति” । ननु-तर्हि श्रीजिनवल्लभसूरिभिः श्रीपौषधविधिप्रकरणे (३५ पत्रे) कथं
 पौषधमन्त्रे भोजनं प्रतिपादितम् ? तथाहि-

“जो पुण आहारपोसही देसज्यो सो पुण्णे पक्कखण्णे तीरिए अ खमासमण्डुगेण मुहपत्तिं पहिलेहिअ खमासमणेण
 यदिअ भणइ-इच्छाकरेण सदिसह पारावइ पोरिसी पुरिमहु चढबिहाहार एगासण निर्धीय आयविल वा कय, जा का-
 वि वेला तीए पारावेमि, तज्यो सक्कस्थएण चेइए वंदिअ सज्जाय सोलस वीस वा सिलोणे काठ जहासभवममितिहिस-
 विभाग दावं मुह इत्यपाए पहिलेहिअ नवकारपुषमरसतुडो मुजइ”, इति । अत्रोत्तरं-यद्यपि अत्र पौषधमध्ये भोजन
 ठक, पर एतदुपधानं आभित्य अम्यद्यायि, येपा पुनं गच्छे पौषधमध्ये भोजनं अनुज्ञातं तेषां अपि अपवादतः एव न
 चत्सर्गतं । तथा चोक्तं तपागच्छीयसोमसुन्दरसूरिशिष्यहेमहसगणिकृतपद्मशयकवालावबोधेऽपि, तथाहि-

“तृतीयशिषाव्रत पौषधोपवासः, स च पर्वतिथिषु अहोरात्र यावत् चतुर्विधाहारपरित्यागेन, तथा न शक्नोति चेत्
 तदा त्रिविधाहारपरित्यागेन, एवमपि अशक्तौ अपवादत आचाम्लादि समुच्चार्यं भोजनं क्रियते इत्यादि” न च अपवाद-
 पदं चत्सर्गपदे क्षेत्रव्य, तस्य षट्पञ्चाभा भिन्नत्वेन अभिधानात् । उपधानविधारस्तु अयम्-उपधानानि श्रीमहानिशीथसूत्रे

सामान्यतया प्रोक्तानि, पर यथापि तत्र उपधानतपसि पौषधव्रत न सक, तथापि समस्तगच्छीयगीतार्यसम्मततया सर्वेषु अपि धर्मगच्छेषु नियत यथा स्वस्वोपधानादिप्रमाणतया तत्र स्वस्वतपोयोगविधिप्रकरणेषु गीतार्थः निबद्ध दृश्यते, तै कार्यमाणा च उपासकैः उपलभ्यते । तत्र श्रीअभयदेवसूरिशिष्यपरमानन्दकृतयोगविधिग्रन्थे चतुश्चत्वारिंशदधिकद्वादशशतवर्षे १२४४ लिखिते यथा “पौषधग्रहणपुरस्तर उपधानतपो विधेयमिति अत उपधानविधिः उच्यते इति १” पुनः श्रीचन्द्रगच्छीय-श्रीअक्षितदेवसूरिकृतयोगविधौ त्रिसप्तत्यधिकद्वादशशतवर्षे १२७३ कृते यथा “श्रावकश्राविकाणा तु एकस्मिन् उपधाने अव्यूढेऽपि गुर्वाज्ञया अनुज्ञानन्दी विधीयमाना दृश्यते, पर एतैः अहोरात्रपौषधदिनानि पश्चादपि शीघ्र सविशेष पूरणीयानि २” पुनरपि-तपागच्छीय-श्रीरत्नशेखरसूरिकृते श्रीआचारप्रदीपे (१९ पत्रे), यथा-

पौषधग्रहणक्रिया तु यद्यपि श्रीमहानिशीये साक्षात् नोक्ता, तथाऽपि यथा साधो योगेषु अतिशायि क्रियावत्त्व सर्वप्रतीत तथा श्राद्धाना अपि उपधानेषु विलोक्यते ३” पुनरपि श्रीखरतरगच्छाधिपति-श्रीजिनपतिसूरिकृतद्वादशकुलकवृत्ति - बहगच्छीयजीर्णसामाचारी-श्रीजिनप्रमसूरिकृतविधिप्रमाण-श्रीमानदेवसूरिकृतकुलम्प्रमुखग्रन्था विलोकनीयाः ॥

ननु-श्रीविधिप्रपाया “मुहपत्तिं पश्चिद्धिअ वदिअ भणइ भगवन् ! भातपाणी पारावेह, सबहाणवाही भणइ-भयकार-सहिअ चवविहाहार, इअरो भणइ-पोरिसिं पुरिमहुं वा तिविहाहार चवविहाहार वा परासण निविइअ आयविल वा जा काइ वेलातीए भसपण पारावेमि ति”, श्रीजिनप्रमसूरिभिः ‘तवहाणवाही भणइ इअरो भणइ’ इति मेदद्वयोक्त्या पौषध-मध्ये उपधान विनाऽपि कथं भोजन अनुष्ठातम् ? उच्यते—तत्परमार्थ लघुखरतरगच्छीया श्रीजिनप्रमसूरय एव जानन्ति,

सुरेः हि श्रीमत्प्रभवेशिष्यस्य न व्यभिचरति शिंशपत्वे वृक्षत्ववत् । तथा तपागच्छीयमन्येऽपि सुरिप्रतिष्ठा एव स्थाने स्थाने दृश्यते, यदुक्तं—तपाश्रीसोमसुन्दरसूरि—तच्छिष्यमहोपाध्याय—श्रीचारित्रगणितद्विनेय—प० सोमधर्मगणिविरचिताया उपदेशसप्ततिकायां द्वितीयाधिकारे अष्टमोपदेशे (३८ पत्रे), तथाहि—“निर्मापित पासिलसंज्ञकेन, श्रद्धावता श्राद्धवरेण चैत्यम् । आरासणे श्रीगुरुदेवसूरि—प्रतिष्ठितं तीर्थमभूत् क्रमेण ॥ १ ॥” पुनः अत्रैव सम्बन्धप्रान्ते (४० पत्रे)—

“नोगाकस्य सुतेन मन्दिरमिदं श्रीनेमिनाथप्रभो—सुश्रुं पासिलसंज्ञितेन सुधिष्या श्रद्धावता मन्त्रिणा । शिष्यैः श्रीमुनिचन्द्र-सूरिसुगुरोर्निर्ग्रन्थबूढामणे—वर्षादीन्द्रैः प्रभुदेवसूरिगुरुभिर्नेमैः प्रतिष्ठा कृता ॥ १ ॥” एतदक्षरानुसारेण सूरिः एव प्रतिष्ठाकृतं संभाव्यते, पुनः यथार्थता यथार्थवेदिगम्या इति ॥ २६ ॥

॥ इति सुरेः प्रतिष्ठाधिकारः ॥ २६ ॥

ननु—आत्मना गच्छे चतुर्वशीहानौ चतुर्वशीकृत्य पौषषग्रहणपाक्षिकातिचारालोचनादिक पूर्णिमाया क्रियते, अन्यगच्छेयु तु केषुचित् त्रयोदश्यां विधीयते तत्कथं ? उच्यते—पूर्णिमायाः पर्वतिथित्वेन मूलपक्षे सिद्धान्ते—प्रत्यास्यातत्वात् पूर्णिमायां एव तत्सङ्गतिं अङ्गतिः । अपि च पर्वभूतां पूर्णिमां अमावास्या वा विहाय अपर्वभूताया त्रयोदश्या कथं पाक्षिक-कृत्य क्रियेत ? को नाम विज्ञमन्यो निकटवर्तिनीचतुहस्पथाहा गङ्गा तीर्थभूता विहाय अतीर्थभूते कूपे स्नान समाचरेत् ? पुनः त्रयोदश्या तिथ्या तत्करणे तु आगमाच्छरणयोः द्वयोः मध्ये एकस्याऽपि पक्षस्य अनाराधितत्व स्यात् । यदुक्तं श्रीजि-नप्रमसूरिभिः विधिप्रपाया, तथाहि—

“नवर चावन्मासि ए तद् चतुर्दशीद्वासे पुण्णिमा जुञ्जइ, तेरसीगहणे आगमआयरणण अन्नतरपि न आराहिअ होज्जा” इति, ननु-एतदर्थसवादिका जीर्णग्रन्थे सम्मतिः अपि अस्ति ? उच्यते—अस्त्येव, कथं ? इत्याह—श्रीहरिमद्रसूरिभिः स्वकृत-तत्त्वविचारसारग्रन्थे तथैव उक्तत्वात्, तथाहि—“भवइ जहिं तिहिद्धानी, पुढतिही विद्धिआ य सा किरइ । पक्खी न तेरसीए, कुज्जा सा पुण्णिमासीए ॥ १ ॥ इति”, एवमेव श्रीरमास्वतियाचका अपि स्वकृताया आचारवल्लभाया प्रोचुं, तथाहि—“तिहिपढणे पुढतिही, कायवा जुप्पाधम्मकज्जेसु । चाचइसी विलोवे, पुण्णिमिअ पक्खिपडिक्कमण ॥ १ ॥” इति, इत्यमेव श्रीज्योतिष्करण्डेऽपि अकथि, तथाहि—“छड्डिसहिआ न अट्टमि, तेरसिसहित न पक्खिअ होइ । पडिक्कयसहिअ न क्क्या वि, इअ मणिअ वीअरागेहिं ॥ १ ॥” ? इति, ननु-यथा चतुर्दशीद्वासे अग्रिमतिथिपूर्णिमाया अमावास्या वा पाक्षिक कर्तव्यं क्रियते, तथा अष्टमीद्वासे नवमीतियो अष्टमी कर्तव्यं क्रियतां, परं सप्तम्या कथं क्रियते ? उच्यते—सत्यं, भो यौक्षिक ! श्रूयतां, पूर्णिमायास्तु पूर्वतिथित्वेन तत्र पाक्षिककृत्य घटा आदीकृते, परं नवमी तु अपूर्वतिथिः, ततो नवमीतियेः अपूर्वतिथित्वेन सप्तम्या साम्येऽपि अष्टमीसत्कर्मोपबहुलत्वेन धरं सप्तम्या एव अष्टमीकृत्य, यदुक्तं श्रीजिनप्रभ-सूरिभिः विधिप्रपात्रग्रन्थे, तथाहि—

“जया य पक्खिआइपढतिही पढइ तथा पुढतिही चेव तन्मुत्तिवहुला पक्खिआणपूआइसु धिप्पइ, न उत्तरा तन्भो-गगधत्स वि अमावाओ इति”, एतदर्थसवादिका गाथा अपि च श्रीसूर्यप्रज्ञप्तौ श्रूयते । तथाहि—“पजुसणे चरमासे, पक्खिअपढड्डमीसु कायवा । जाए उदए सूरु, ताओ तिहिओ न अमाओ ॥ १ ॥” इति, न च ‘क्षये पूर्वा तिथिः प्राच्या’ इति

सुरे हि श्रीऋषभदेवशिष्यस्य न न्यमिष्यरति शिंशापत्वे वृक्षत्ववत् । तथा तपागच्छीयग्रन्थेऽपि सुरप्रतिष्ठा एव स्याने स्थाने
 हृदयते, यद्युक्त-तपाश्रीसोमसुन्दरसूरि-तच्छिष्यमहोपाध्याय-श्रीचारित्रगणितद्विनेय-५० सोमधर्मगणिविरचिताया उप-
 देशसप्ततिकायां द्वितीयाधिकारे अष्टमोपदेशे (३८ पत्रे), तथाहि-“निर्मापित पासिलसङ्गकेन, श्रद्धावता श्राद्धवरेण
 चैत्यम् । आरासणे श्रीगुरुदेवसूरि-प्रतिष्ठितं तीर्थममृत क्रमेण ॥ १ ॥” पुनः अत्रैव सम्बन्धग्रान्ते (४० पत्रे)—

“गोगाकृत्य सुतेन मन्दिरमिदं श्रीनेमिनाथप्रभो-स्तुङ्गपासिलसंज्ञितेन सुधिया श्रद्धावता मन्त्रिणा । शिष्यैः श्रीसुनिचन्द्र-
 सूरिसुगुरोर्निर्ग्रन्थचूडामणे-र्वादीन्द्रैः प्रमुदेवसूरिगुरुभिर्नेमैः प्रतिष्ठा कृता ॥ १ ॥” एतदक्षरानुसारेण सूरि एव प्रतिष्ठाकृत
 समाव्यते, पुनः यथार्थता यथार्थवेदिगम्या इति ॥ २६ ॥

॥ इति सुरैः प्रतिष्ठाधिकारः ॥ २६ ॥

ननु-आत्मनां गच्छे चतुर्दशीहानौ चतुर्दशीकृत्य पौषघग्रहणपाक्षिकातिधारलोचनादिक पूर्णिमाया क्रियते, अन्यग-
 न्छेषु तु केपुचित् त्रयोदश्यां विधीयते तत्कथं ? सच्यते—पूर्णिमाया पर्वतिथित्वेन मूलपक्षे सिद्धान्ते प्रत्याख्यातत्वात्
 पूर्णिमाया एव तत्सङ्गति अङ्गतिः, अपि च पर्वभूता पूर्णिमा अमावास्या वा विहाय अपर्वभूताया त्रयोदश्या कथं पाक्षिक
 कृत्य क्रियेत ?, को नाम विज्ञमन्यो निकटवर्तिनीनृहृत्यवाहा गङ्गा तीर्थभूता विहाय अतीर्थभूते कूपे स्नान समाचरेत् ?,
 पुनः त्रयोदश्या तिथ्या तत्करणे तु आगमाचरणयोः द्वयोः मध्ये एकस्याऽपि पक्षस्य अनाराधितत्व स्यात् । यद्युक्त श्रीजि-
 नप्रभसूरिभि विधिप्रपायां, तथाहि-

पौषधं पर्वदिनानुष्ठान, तच्च द्वेषा-इष्टजनभोजनदानादिरूप, आहारादिपौषधरूप च, तत्र शङ्कः इष्टजनभोजनदानरूप पौषध कर्तुं कामः सन् यदुक्त्यान् तदर्थयत्-इदं उक्तं इति, अथ यदि शतकादिश्रावकैः भोजनानन्तर पौषधो गृहीतो अभविष्यत् तदा तत्र पौषधपारणप्रस्तावोऽपि प्रोक्तो अभविष्यत्, परं न उक्तः इति नो गृहीतः, न च वक्तव्यं यथा तथा पौषधकरणं भव्य एव, एवं चेत्तर्हि प्रभाते भुक्त्वा पौषधः कर्तव्यः, ततः पुनरपि सन्ध्याया पौषधमध्ये भुक्त्वा पौषधकरणं पौषधस्य आराधनं कर्तव्यं, न च अयं पौषधो लाभाय भवेत्, यदि अतिप्रसङ्गनिवारणार्थं भोजनद्वयी पौषधो गीतार्थैः निषिद्धः, तदा अस्माकीनगीतार्थैः अपि अतिप्रसङ्गनिवारणार्थं पौषधमध्ये भोजनं निषिद्धं अस्ति, पुनः सिद्धान्तवचनप्रमाणं, न अस्माकं कोऽपि पक्षपातः ॥ २९ ॥

॥ इति भोजनानन्तर पौषधग्रहणनिषेधाधिकारः ॥ २९ ॥

ननु-श्रीखरतरगच्छे यदि चतुष्पर्वी कस्याणकादितिर्यं च विना पौषधग्रहणं निराकृतं, तर्हि उपधानमध्ये कथं श्राद्धानां सदा पौषधग्रहणं कार्यते ? उच्यते-सत्यं, यद्यपि उपधानाधिकारे श्राद्धानां श्रीमहानिशीयसूत्रे पौषधग्रहणं न अलेश्वि, तथापि समस्तगच्छीयगीतार्थसम्मततया सर्वेषु अपि धर्मगच्छेषु गीतार्थे स्वस्वोपधानदिनप्रमाणतया तत्र स्वस्वतपोयोगविधिप्रकरणेषु निषेधः, ततो अस्मद्गीतार्थवृद्धैः अपि अन्यगीतार्थसम्मत्या आचरणया उपधानमध्ये पौषधग्रहणं प्रमाणीकृतं, उपधानमध्ये पौषधग्रहणपारणादिसर्वविधिः श्रीखरतरगच्छाधिपतिश्रीजिनवल्लभसूरिभिः श्रीपौषधविधिप्रकरणे प्रोक्तोऽस्ति, तथैव श्रीजिनपतिसूरिभिः द्वादशकुलकवृत्तौ, पुनः श्रीजिनप्रभसूरिभिः विधिप्रपाया, अपि च श्रीअभयदेव-

मेण जुत्ताओ । ता अवसरविदमवरा, वि हुज्ज न हु पुषतविट्ठा ॥ ४ ॥” इति, “क्षये पूर्वा तिथिर्ग्राह्या, वृद्धौ ग्राह्या तयो
 स्यात्” इदमपि वाक्य श्रीरत्नशेखरसूरिणा विधिकौमुदीग्रन्थे समास्वातिवचनपरिघोषतया लिखित अस्ति ॥ २८ ॥

॥ इति तिथिवृद्धौ प्रथमा तिथिः मान्या इत्यधिकारः ॥ २८ ॥

तनु-श्रीखरतरगच्छे श्रावकाः भुक्त्वा पौषच कथं न गृह्णन्ति तपागच्छीयश्चावकश्चत् ? चक्ष्यते,—भुक्त्वा पौषघग्रहण
 जीर्णग्रन्थेषु सर्वसम्मतेषु केषुचित् अपि दृष्टं श्रुतं वा नास्ति, न च श्रीभगवतीसूत्रे द्वादशशतकप्रथमोद्देशके दृष्ट-
 श्रावकाधिकारे- (५५२ पत्रे) ॥

“तए नं से संक्षे समणोवासए ते समणोवासए एव वयासी-तुग्मे ण देवाणुप्पिआ ! वितल असण पाण खाइम साइम
 चवक्खहावेह, तए ण अम्हे त वितल असण पाण खाइम साइम आसाएमाणा विसाएमाणा परिभुजेमाणा परिभाएमाणा
 पक्खिअं पोसह पडिजागरमाणा विहरिस्सामो” इति अक्षरदर्शनात् वक्तव्य, अत्र भोजनानन्तर पौषघग्रहण प्रतिपादितं
 अस्ति तदभिप्रायापरिज्ञानात्, अतोऽत्र पौषघग्रहणेन व्यापारपौषधो व्याख्यातोऽस्ति, न तु आहारपरित्यागरूपः । यदुक्तं
 एतदालापकवृत्तौ (५५५ पत्रे) तथाहि-

“पक्खिअ पोसह पडिजागरमाणा विहरिस्सामो त्ति” पक्षे=अर्धमासि भव पाक्षिक पौषघ=अव्यापारपौषघ प्रतिजाग्र-
 तोऽनुपालयन्तो विहरिष्यामः=स्थास्यामः, यच्च इह अतीतकालीनप्रत्ययान्तत्वेऽपि वार्तमानिकप्रत्ययोपादानं तन्मोजना-
 नन्तर एव अक्षेपेण पौषधान्युपगमप्रदर्शनार्थं, एव चत्तरत्राऽपि गमनिका कार्या इत्येके, अन्ये तु व्याचक्षते-इह किल

पौषधं पर्वदिनानुष्ठानं, तच्च द्वेधा-इष्टजनभोजनदानादिरूप, आहारादिपौषधरूप च, तत्र शङ्ख इष्टजनभोजनदानरूप पौषध कर्तुंकामः सन् यत्तुक्तवान् तदर्थयत्-इदं उक्तं इति, अथ यदि शतकादिश्रावकैः भोजनानन्तरं पौषधो गृहीतो अमविष्यत् तदा तत्र पौषधपारणप्रस्तावोऽपि प्रोक्तो अमविष्यत्, परं न उक्तः इति नो गृहीतः, न च वक्तव्यं यथा तथा पौषधकरणं मन्व्य एव, एव चेत्तर्हि प्रभाते भुक्त्वा पौषधः कर्तव्यः, ततः पुनरपि सन्ध्याया पौषधमध्ये भुक्त्वा पौषधकरणं पौषधस्य आराधनं कर्तव्यं, न च अयं पौषधो लाभाय भवेत्, यदि अतिप्रसङ्गनिवारणार्थं भोजनद्वयी पौषधो गीतार्थे- निषिद्धः, तदा अस्माकीनगीतार्थे अपि अतिप्रसङ्गनिवारणार्थं पौषधमध्ये भोजनं निषिद्धं अस्ति, पुनः सिद्धान्तवचनं प्रमाणं, न अस्माकं कोऽपि पक्षपातः ॥ २९ ॥

॥ इति भोजनानन्तरं पौषधग्रहणनिषेधाधिकारः ॥ २९ ॥

ननु-श्रीखरतरगच्छे यदि चतुष्पत्नीं कल्याणकादितिर्यिं च विना पौषधग्रहणं निराकृतं, तर्हि उपधानमध्ये कथं श्राद्धानां सदा पौषधग्रहणं कार्यते ? उच्यते-सत्यं, यद्यपि उपधानाधिकारे श्राद्धानां श्रीमहानिशीथसूत्रे पौषधग्रहणं न अलेखि, तथापि समस्तगच्छीयगीतार्थसम्मततया सर्वेषु अपि धर्मगच्छेषु गीतार्थैः स्वस्वोपधानदिनप्रमाणतया तत्र स्वस्वतपोयोग-विधिप्रकरणेषु निबद्धं, ततो अस्मद्वीतार्थवृद्धेः अपि अन्यगीतार्थसम्मत्या आचरणया उपधानमध्ये पौषधग्रहणं प्रमा-णीकृतं, उपधानमध्ये पौषधग्रहणपारणादिसर्वविधिः श्रीखरतरगच्छाधिपतिश्रीखिनवल्लभसूरिभिः श्रीपौषधविधिप्रकरणे प्रोक्तोऽस्ति, तथैव श्रीखिनपतिसूरिभिः द्वादशकुलकधृतौ, पुनः श्रीखिनप्रभसूरिभिः विधिप्रपाया, अपि च श्रीअमयेदेव-

मेण जुत्ताओ । ता अवरविदअवरा, वि हुज्ज न हु पुबवबिद्धा ॥ ४ ॥” इति, “क्षये पूर्वा तिथिर्ग्राह्या, घृद्धौ ग्राह्या तयो-
चरा” इदमपि वाक्य श्रीरत्नशेखरसूरिणा धिक्विकौमुदीग्रन्थे उमास्वातिवचनपरिघोषतया लिखितं अस्ति ॥ २८ ॥

॥ इति तिथिवृद्धौ प्रथमा तिथिः मान्या इत्यधिकारः ॥ २८ ॥

ननु—श्रीखरतरगच्छे श्रावका मुक्त्वा पौषघ कथं न गृह्णन्ति तपागच्छीयश्चावकवत् ? उच्यते,—मुक्त्वा पौषघग्रहण
जीर्णग्रन्थेषु सर्वसम्मतेषु केषुचित् अपि दृष्टं श्रुतं वा नास्ति, न च श्रीभगवतीसूत्रे द्वादशशतकप्रथमोद्देशके शङ्ख-
श्रावकाधिकारे—(५५२ पत्रे) ॥

“तद् एतं संखे समणोवासए ते समणोवासए एव वयासी—तुग्मे ण देवाणुप्पिआ ! विचल असण पाण खाइम साइम
सवक्खवावेह, तद् ए अम्हे त विचल असण पाण खाइम साइम आसाएमाणा विसाएमाणा परिमुजेमाणा परिमाएमाणा
पक्खिअ पोसह पडिजागरमाणा विहरिस्सामो” इति अखरदर्शनात् वक्तव्यं, अत्र भोजनानन्तरं पौषघग्रहणं प्रतिपादितं
अस्ति तदभिप्रायापरिज्ञानात्, अतोऽत्र पौषघशब्देन व्यापारपौषघो व्याख्यातोऽस्ति, न तु आहारपरित्यागरूपः । यदुक्तं
पद्मदालापकवृत्तौ (५५५ पत्रे) तथाहि—

“पक्खिअ पोसह पडिजागरमाणा विहरिस्सामो सि” पक्षे=अर्धमासि मत्र पाक्षिक पौषघ=अव्यापारपौषघ प्रतिजाग्र-
तोऽनुपालयन्तो विहरिष्यामः=स्थास्यामः, यच्च इह अतीतकालीनप्रत्ययान्तत्वेऽपि चार्तमानिकप्रत्ययोपादानं तन्मोजना-
नन्तरं एव अक्षेपेण पौषघान्मुपगमप्रदर्शनार्थं, एव सत्तराऽपि गमनिका कार्या इत्येके, अन्ये तु व्याचक्षते—इह किल

उत्सर्गतः प्रावरणग्रहण नाऽस्ति, पर अपवादत श्रीजिनदत्तसूरियुगप्रधानैः सन्देहदोलावल्या (६८ पत्रे) काष्ठदाहशीता-
दिकारण आश्रित्य प्रावरणत्रय सक्त अस्ति, तथाहि-

“तुस्सगगनएणं सावगस्स परिह्वाण साहगादवर । कप्पइ पावरणाइ, न सेसमववायओ तिणिण ॥ ४६ ॥”

ननु-मूलग्रन्थे तु न क्वाऽपि श्रायकाणा प्रावरण दृश्यते ? सत्य, पर सामायिकस्यः श्रावको यतितुल्य सर्वत्र प्रति-
पादित । यतीनां तु शीताद्यपवावे कस्यत्रयस्य क्रमेण प्रावरणं उक्त, तथाहि ओघनिर्युक्तिभाष्य-‘जाहे तह बी न तरे, ताहे
निविट्ठग पावणे खोम । तेण बि असंथरं तो, दो खोमी पावणा ताहे ॥ १ ॥ “तहवी असंथर तो तइआणं ओणिण पावणे” इति’
ततः “पागुरण संदिसावेमि पागुरण पढिघापमि” इति क्षमाश्रमणद्वय दत्त्वा, गुरोः पार्श्वे आवेश लात्वा, प्रावरणं गृह्णता
सांप्रतीना शतत्यमावे अपवादपद अङ्गीकुर्यता न दोषभाक्त्वम् । ननु-केपाषित् गच्छे गुरो पार्श्वे “पागुरण सदिसावेमि
पांगुरण पढिघापमि” इति क्षमाश्रमणद्वय अदत्त्वा एव पागुरणं गृह्यते तत्कथम् ? उच्यते-दोष एव तेषा समाव्यते, तत्राऽर्थे
ते एव प्रष्टव्याः, तत्क्षमाश्रमणद्वय कुत्राऽन्तर्भवतीति वा ॥ ३४ ॥

॥ इति सामायिकादौ उत्सर्गतः प्रावरणनिषेधाधिकारः ॥ ३४ ॥

ननु-प्रतिक्रमणस्थापने आत्मना गच्छे क्षमाश्रमणचतुष्क दीयते, तत्कुत्र प्रतिपादित अस्ति ? उच्यते-“यदिनु चेइआइ,
दाव चचराइ खमासमणे । भूनिहिअसिरो सयला-इयारमिच्छुक्ख देई ॥ १ ॥” इति श्रीजिनवह्मसूरिकृत ‘प्रति-

ननु-श्रीखरतरंगच्छीयाः श्राद्धाः प्राभातिकसामायिकग्रहणे पूर्वं वइसण सदिसापमि वइसण ठापमि, पञ्चात् सज्जाय सदिसापमि सज्जायं करेमि इति वदन्ति, सायन्तनसामायिकग्रहणे तु पूर्वं सज्जाय सदिसावेमि सज्जाय करेमि, पञ्चात् वइसण सदिसावेमि वइसण ठापमि इति ब्रुवते, तत्र किं व्यत्ययक्यने कारणम् ? सामायिकविधे तुल्यत्वात् उभयत्र, उच्यते-सत्य, पर श्रीखिनवल्लभमसूरिकृतपौषविधिप्रकरणे श्रीखिनप्रभसूरिविरचितश्रीविधिप्रपात्रन्ये श्रीपञ्चाशकचूर्णो च रात्रिपौषधिकआवकस्य सामायिकग्रहणावसरे प्रातः वइसणाक्षमाश्रमणद्वयदानात् अनु स्वाध्यायक्षमाश्रमणद्वयदानात् रात्रिपौषधिकग्रहणार्थादौ पौषधिकस्य साय प्रथम स्वाध्यायक्षमाश्रमणद्वयदान, तदनु वइसणाक्षमाश्रमणद्वयदान प्रोक्त, पुनः तत्रैव पञ्चाशकचूर्णार्थादौ पौषधिकस्य साय प्रथम स्वाध्यायक्षमाश्रमणद्वयदान, तदनु वइसणाक्षमाश्रमणद्वयदान उक्त, यथा पौषधे तथा सामायिकेऽपि उभयत्राऽपि क्रियायाः तुल्यत्वात्, तथा श्रीआवश्यकचूर्णो प्राभातिकसामायिकग्रहणे “उवविट्ठो पढइ” इत्यादिपाठ्यप्राप्त्यात्, “उवविट्ठु” शब्देन वइसणा क्षमाश्रमणे, “पढइ” शब्देन स्वाध्यायक्षमाश्रमणे, सायन्तनसामायिकग्रहणे तु सर्वेष्वपि स्वाध्यायक्षमाश्रमणान्या, अनु वइसणाक्षमाश्रमणदान सम्मत एव इति किं विचार्य ? अत्र पौषधविधिप्रकरण-विधिप्रपा-पञ्चाशकचूर्णो-आवश्यकचूर्णो-पाठस्तु तत्तद्व्यवहितलोकनेन ज्ञातव्यः ॥

॥ इति सामायिकग्रहणे प्रभाते पूर्वं वइसणं ततः स्वाध्यायम् इति अधिकारः ॥ ३३ ॥

ननु-“पावरणं पमुचूण गिण्हसा मुहपत्तिअ । वल्लकायविसुद्धीए करेइ पोसहा इअ ॥ १ ॥” इति व्यवहारचूर्णवचनात्, तथा “सो अ किर सामाइअ करितो मवह अवणेइ कुहलाणि नाममुह तथोलपावारगमाइ वोसिरइ” इति आवश्यकचूर्णिपाठ्यप्राप्त्याच्च. प्रावरणनिवेधे सति किमिति सामायिकपौषधादौ श्रावकैः प्रावरणं गृह्यते ? उच्यते-यद्यपि

उत्सर्गतः प्रावरणग्रहण नाऽस्ति, पर अपवादतः श्रीजिनवत्सूरियुगप्रधानैः सन्वेष्टुदोलावल्यां (६८ पत्रे) काष्ठदाहशीता-
दिकारणं आश्रित्य प्रावरणत्रय सक्त अस्ति, तथाहि-

“उत्सर्गनपण साधगस्स परिहाण साहगादवर । कप्पइ पावरणाइ, न सेसमवायओ तिणिण ॥ ४६ ॥”

ननु-मूलग्रन्थे तु न काऽपि श्रावकाणा प्रावरण हृदयते ? सत्य, पर सामायिकस्य श्रावको यतितुल्यः सर्वत्र प्रति-
पादितः । यतीना तु शीताद्यपवादे कल्पत्रयस्य क्रमेण प्रावरण उक्तं, तथाहि ओघनिर्युक्तिभाष्य-‘आहे तह वी न तरे, ताहे
निविट्ठण पावणे खोम । तेण वि असथरतो, दो खोमी पावणा ताहे ॥ १ ॥ “तहवी असथर तो तइआणं ओणिण पावणे” इति’
ततः “पांगुरण सदिसावेमि पांगुरण पढिषायमि” इति क्षमाश्रमणद्वयं दत्त्वा, गुरोः पार्श्वे आवेद्य लात्वा, प्रावरण गृह्यता
सप्रतीनां शक्त्यभावे अपवादपद अङ्गीकुर्वता न दोषभाक्त्वम् । ननु-केपाचित् गच्छे गुरो पार्श्वे “पागुरण संदिसावेमि
पागुरण पढिषायमि” इति क्षमाश्रमणद्वय अदत्त्वा एव पागुरण गृह्यते तत्कथम् ? उच्यते-दोष एव तेषा समाव्यते, तत्राऽर्थे
ते एव प्रष्टव्याः, तत्क्षमाश्रमणद्वय कुत्राऽन्तर्भवतीति वा ॥ ३४ ॥

॥ इति सामायिकादौ उत्सर्गतः प्रावरणनिषेधाधिकारः ॥ ३४ ॥

ननु-प्रतिक्रमणस्थापने आत्मना गच्छे क्षमाश्रमणचतुष्कं दीयते, तत्कुत्र प्रतिपादित अस्ति ? उच्यते-“वंदित्तु चेइआइ,
दात्तं चसराइ समासमणे । भूनिहिअसिरो सयला-इयारमिच्छुकुव देई ॥ १ ॥” इति श्रीजिनवत्सूरिकृतं प्रति-

क्रमणसामाचारी' पाठसम्भावात् । पुनः "श्रिया कुसुमिणुसगौ, सकृत्पय साहुनमण सज्जाय । चरौ वि स्वमासमणा,
 सप्तस्व वि दृढो येव ॥ १० ॥" इत्यादि भावदेवसूरिकृत(८ पत्रे)यतिदिनचर्याग्रन्थसम्मत्या च क्षमाश्रमणचतुष्कं
 एव सङ्गतिं अङ्गति, एवं तरुणप्रभसूरिकृतबालावबोधे अपि, तथाहि—"देववन्दना अनन्तरं तत्रो पाछइ एक स्वमासमणि
 आचार्यमिश्र वादीयइ १ बीज स्वमासमणि उपाध्यायमिश्र वादीयइ २ तत्रो पाछइ एक स्वमासमणि भगवत वर्तमान-
 गुरु वादीयइ ३ चरयी स्वमासमणि सर्वसाधु वादीयइ ४ इसी परे चररादि स्वमासमण देइ करी गोडिलिया होइ, मायउ
 मुइ लिंगाही, मुहपत्ति मुहि दीघा हुति हाय जोडिप "सवस्व वि देवसिअ" इत्यादि कहीये छेहि, "इच्छाकारेण सदि-
 त्सह" इह पद न कहियइ, तस्स मिच्छामि दुक्क कही करी उमा थइ करेमि भते ! इत्यादि, एवमेव रात्रिप्रतिक्र-
 मणस्यापनासमयेऽपि क्षमाश्रमणचतुष्कं लिखित अस्ति, एव श्रीजिनप्रभसूरिकृतविधिप्रपाया अपि क्षमाश्रमणचतुष्क
 एव, तथाहि "वेइआइ वंदिछु चरराइ स्वमासमणेहि आयरियाई वदिअ भूनिहिअसिरो "सवस्व वि देवसिअ" इच्छाइ दड-
 नेण सयलाइयारमिच्छामि दुक्क दाउं" इत्यादि । ननु-तपागच्छीयगीतार्यैः अपि काऽपि प्रतिक्रमणप्रारम्भे क्षमाश्रमणचतु-
 ष्य उक्त अस्ति ! सध्यते—तपागच्छीय-श्रीजयचन्द्रसूरिभिः प्रतिक्रमणहेतुगर्भग्रन्थे स्पष्ट तस्य प्रतिपादनात्, तथाहि-
 "चतुरादिक्रमाश्रमणैः श्रीगुरुन् वन्दते" इत्यादि । ननु-तर्हि साम्प्रतीनाः तपागच्छीयाः साध्यादय- "भगवन् ! देवसिअ
 पडिक्रमणु ठाउं" इत्येवरूप पञ्चम क्षमाश्रमण अनुक्त अपि कथं ददते ? सध्यते—तत्राऽर्थे ते एव प्रष्टव्याः, पुन- तपा-

गच्छीयाः प्रथमक्षमाश्रमणे श्रीभगवन् धातुं इति घदन्ति, तत्र भगवच्छब्देन किं देवो वा गुरुः वा ? न देवः, तस्य च देववन्दनाधिकारे पूर्वं वन्दितत्वेन पुनरुक्तदोषसंभवात्, नाऽपि गुरुः, गुरुवन्दने आचार्यवन्दनस्य पृथक्क्षमाश्रमणेन प्रतिपादितत्वात्, नाऽपि आचार्यात् अधिको गुरु कोऽपि सभाव्यते, अत्र बहु विचार्यमपि तेषाम् ॥ इति ॥ ३५ ॥

॥ इति प्रतिक्रमणस्यापने क्षमाश्रमणचतुष्क एव न तत्पञ्चकम् ॥ ३५ ॥

ननु-लैकिकदिप्पणकानुसारेण कार्तिककृद्भौ कस्मिन् कार्तिके चतुर्मासिकप्रतिक्रान्त्यादिकृत्य क्रियमाण अस्ति ? उच्यते-प्रथमकार्तिके एव, यदुक्त श्रीखरतरगच्छीयसामाचारीपत्रे, तथाहि-“काती वधइ तउ पहिलीइ काती चउमासउ की-जइ । १ ।” इत्यमेव श्रीजिनपतिसूरिसामाचार्या अपि, तथाहि-“कच्चिअबुह्णीए पढमकत्तिए चैव चारम्मासिअ पडिक्कमि-अइ, सेसमासबुह्णीए पंचसु मासेसु चउमास कीरइ” इति १४ सामाचारी । २ । ननु-यथा श्रीखरतरगच्छे कार्ति-ककृद्भौ प्रथमकार्तिके एव चतुर्मासिकप्रतिक्रान्त्यादिकृत्य क्रियते, तथा अन्यगच्छेषु अपि क्वाऽपि एव वर्तते न वा ? उच्यते-श्रीतपागच्छीयपट्टावल्यां अवदातवर्णनाधिकारे, श्रीसोमप्रभसूरय प्रथमकार्तिके एव प्रतिक्रम्य विहृताः सन्ति, तथाहि तत्पट्टावलीप्रबन्ध -“सं० १६१० वर्षे श्रीसोमप्रभसूरिणा जन्म २१ वीक्षा ३२ सूरिपद, श्रीगुरुदत्तमन्त्र-पुस्तिका “चारित्र मे प्रयच्छत मन्त्रपुस्तिकां न” इत्युक्त्या न गृहीता, अपरयोग्याभावात् गुरुभिः जले वोलिता सा, श्रीसोमप्रभसूरिणा एकादशाङ्गाना सूत्रार्थे कण्ठस्थौ, मीमपह्या चतुर्मासी अवस्थिता, एकादशसु अपरेषु आचा-

क्रमणसामाचारी' पाठसंज्ञावात् । पुनः "इरिया कुष्ठमिणुसगो, सकृत्थय साहुनमण सञ्ज्ञाय । चररो वि खमासमणा,
 सवस्स वि दडओ वेव ॥ १० ॥" इत्यादि भाववेवसूरिकृत(८ पत्रे)यतिदिनचर्याग्रन्थसम्भत्या च क्षमाश्रमणचतुष्क
 एव सङ्गतिं अङ्गति, एवं तरुणप्रभसूरिकृतवालावबोधे अपि, तथाहि—"देववन्दना अनन्तर तओ पाछइ एक खमासमणि
 आचार्यमिअ बांदीयइ १ बीअ खमासमणि उपात्थायमिअ बांदीयइ २ तओ पाछइ एक खमासमणि भगवत वर्तमान-
 गुरु बांदीयइ ३ चरबी खमासमणि सर्वसाधु बांदीयइ ४ इसी परे चररावि खमासमण देइ करी गोडिलिया होइ, मायउ
 मुइ लिंगाडी, मुहयसि मुहि दीधा हुति हाय जोहिण "सवस्स वि देवसिअ" इत्यादि कहीये छेहिं, "इच्छाकारेण सदि-
 स्सह" इहुं पद न कहियइ, तस्स मिच्छामि बुद्ध करी समा यइ करेमि भते ! इत्यादि, एवमेव रात्रिप्रतिक्र-
 मणस्यापनासमयेऽपि क्षमाश्रमणचतुष्कं लिखितं अस्ति, एव श्रीजिनप्रभसूरिकृतविधिप्रपाया अपि क्षमाश्रमणचतुष्क
 एव, तथाहि "वेइयाइ वंदित्तु चरराइ खमासमणेहिं आयरियाई वदिअ भूनिहिअसिरो "सवस्स वि देवसिअ" इच्छाइ दड-
 नेण सयलाइयारमिच्छामि बुद्धं दाव" इत्यादि । ननु-तपागच्छीयगीतार्थः अपि क्काऽपि प्रतिक्रमणप्रारम्भे समाश्रमणघतु-
 दय उक्त अस्ति ! उच्यते—तपागच्छीय—श्रीजयचन्द्रसूरिभिः प्रतिक्रमणहेतुगर्भग्रन्थे स्पष्ट तस्य प्रतिपादनात्, तथाहि—
 "चतुरादिक्रमाश्रमणैः श्रीगुरुन् वन्दते" इत्यादि । ननु-तर्हि साम्प्रतीनाः तपागच्छीयाः साध्यादय "भगवन् ! देवसिअ
 पढिकमणु ठावं" इत्येवंरूप पञ्चम क्षमाश्रमणं अतर्क अपि कथं दृश्यते ? उच्यते—तस्माऽप्ये ते एव प्रष्टव्याः, पुनः तपा-

सागा, मुग्गगय आमगोरसुम्मीस । संसजए ञ इयरा, तहवि हु, नियमा पु दोसायत्ति ॥ १ ॥” इति आत्मसंयमविराध-
नारूपी द्वौ दोषौ इत्यर्थः ॥ पुनरपि तथैव श्रीकुमारपालभूषालशुश्रूषितश्रीहेमचन्द्रसूरिभिः अपि उक्तं, तथाहि—

“आमगोरससंपृक्त—द्विदलादिषु जन्तवः । दृष्टा केवलिभिः सूक्ष्मा—स्तस्मात् तानि विषयर्जयेत् ॥ १ ॥” अत्र इदं रहस्य—अत्र
सर्वत्र एवं प्रतिपादित यवुत अनुत्कालितगोरसेन सम मीलिते द्विदलाग्ने समूर्च्छत्सूक्ष्मत्रसजीवविराधनादोषो भवति । ननु—मुखे
यदा आमगोरसद्विदलाग्नेयोः संयोगो भवति, तदा सूक्ष्मत्रसजीवा समूर्च्छन्ति इति बहवो लोकाः प्रतिपादयन्ति तत्र किं सच-
रम् ? उच्यते—तयोः मुखसंयोगे तवुत्पत्यक्षराणि न दृष्टानि, प्रत्युत निषेधो दृश्यते । यवुक्त श्रीजिनभद्रसूरिपट्टालङ्कारश्री-
जिनचन्द्रसूरिविजयराज्ये श्रीमेरुसुन्दरनामोपाध्यायैः स्वकृतसाधिकाशतप्रश्नोत्तरग्रन्थे, तथाहि—“विदल किम जीव उपजइ
तत्रार्ये श्रीवढाकत्सना भाव्यमाहि गाहा कही जइ—“जइ मुग्गमासपमुहं, विदल कच्चमि गोरसे पढइ । ता तसजीवुप्पत्तिं,
भणति दहिण वि तिदिणुवरिं ॥ १ ॥” अत्र काचा गोरसमाहि विदलाञ्च पढइ तिवारइ असजीव उपजइ, पणि कठताल्लुया
नइ योगइ नही कच्चा, वलि जिणदिहाढइ विदल जिमइ छइ तिणदिहाढइ गोरस केइ नही जिमता, ते स्यु कारण ?
तत्रार्ये ते वात अयुक्का, से भणी विदलाञ्च जेतलइ जिमढ तेतलइ उदराग्नेयोगि ते परिपक्क हुयढ, ते भणी तिवारइ
तक्कादि लीजइ तच दोष न हुवइ, तेह तक्कादिक उदराग्ने मुखि पढता सामानि परिपक्क थायइ तेहभणी एह दोष नही,
यतो “विदलं कच्चमि गोरसे पढइ” इतिवचनात्, इति ६४ प्रश्ने” ॥ ३७ ॥

॥ इति अनुत्कालितगोरसेन समं मीलिते द्विदलाग्ने दोषाधिकारः ॥ ३७ ॥

येषु वारयस्तु अपि कार्तिके द्वये प्रथमे कार्तिके मते, न तु पक्षः, ते आचार्योऽवतुर्मासके प्रतिक्रम्य विहृताः” इत्यादि ॥

॥ इति कार्तिकदृष्टौ प्रथमकार्तिके चतुर्मासिकप्रतिक्रमणाधिकारः ॥ ३६ ॥

ननु-आमगोरसेन समं द्विदलाक्ष मुञ्जानानां दोषः प्रतिपादितः सर्वत्र, तत्तु सङ्गतिं अङ्गति, परं स दोष किं स्या-
त्यादिभोजनादिमाषनस्थितेन आमगोरसेन समं मीलिते द्विदले भवति १ किं वा मुखे प्रक्षिप्तं २ किं वा गिलनान-
न्तरं ३ ? उच्यते—आपो विष्णवे द्विदलदोषो भवति, परं न मुखे प्रक्षिप्तं, नाऽपि गिलनानन्तरं, यतः श्रीसन्देशदोला-
धलीसूत्रवृत्त्यो (१३ पत्रे) आमगोरसमध्ये द्विदले पतिते दोषो भवति, इत्यमेव उक्तत्वात्, तथाहि—

“वृक्कालिञ्जं तर्के, विदल्वक्खे वि नत्थि तदोसो । अतसगोरसमि य, पष्ठिअ संसप्पए चिदल ॥ ६६ ॥”

व्याख्या—‘वृक्कालिते’ अग्नितापात् अत्युष्णीभूते, ‘तर्के’ गोरसे तर्क गोरसमेदानां दृष्ट्यादीनां उपलक्षण, द्वे दले यस्य
तद्विदल-मुद्रादि, तस्य ‘क्षेपे’ऽपि न्यासेऽपि, किं पुनः द्विदलकवलगिलनानन्तरं वृक्कालिततर्काद्यात्मकप्रबले अवलेहादि-
पाने, इति अपेः अर्थः, ‘नाऽस्मि’ न भवति तदोषो=द्विदल्वक्षोपो जीवधिराघनालक्षण । अत्र हेतु आह—यत इति अद्या-
हार्यं, यतः कारणात् ‘अतसगोरसे’ आमगोरसे ‘पतितं’ सगत् ‘द्विदलं’ पालक्यालदृष्ट्याकमुद्रादि ससर्पति=ससज्जति
समूर्च्छस्त्वस्मिन्नसवीषयुक्तं भवति इत्यर्थः ॥ इत्यमेव श्रीपुर्लभराजसमालम्बजयथादश्रीजिनेश्वरसूरिभिः अपि उक्तम्, तथा-
हि—“जइ मुगमासपमुहं, विदल आममि गोरसे पढइ । ता तसजीवुप्पणी, मणति दहिअमि तिदिणुवरि ॥ १ ॥”
ननु—पूर्वाचार्यग्रन्थेषु अपि इत्थं प्रतिपादित अस्ति न वा ? उच्यते—श्रीकल्पभाष्ये तथैव प्रतिपादना, तथाहि—“पालकलट्ट-

॥ अथ द्वितीयः प्रकाशः ॥

॥ श्रीमत्पार्श्वनाथाय नमः ॥

ननु—श्रीजिनशासने संप्रति कति आगमाः सन्ति ? उच्यते—पञ्चषत्वारिंशत्, यत्तु—“इकारस अगाइ ११, वारसउव-
गाइ २३ दस पइण्णा ३३ य । छ ळ्ळेअ ३९ मूलचचरो ४३, नदी ४४ अणुयोगदाराइं ४५ ॥ १ ॥” पृथक् पृथक् नामानि
अपि इत्थ—श्रीभाषाराज्ञ १ सूत्रकृताज्ञ २ स्थानाज्ञ ३ समवायाज्ञ ४ भगवती ५ ज्ञाताधर्मकथा ६ सपासकदशाज्ञ
७ अन्तकृद्दशाज्ञ ८ अनुत्तरोपपातिकदशाज्ञ ९ प्रश्नव्याकरण १० विपाकश्रुत ११ चेति एकादश अङ्गानि । औपपातिक १
राजप्रक्षीय २ जीवामिगम ३ प्रज्ञापना ४ सूर्यमज्ञसिः ५ जम्बूद्वीपप्रज्ञसिः ६ चन्द्रप्रज्ञसि ७ निरयावली ८ कल्पावत-
तिका ९ पुष्पिका १० पुष्पचूलिका ११ वह्निदक्षोपाज्ञ १२ चेति द्वादश उपाङ्गानि पूर्वमीलने २३ । चतुःशरणप्रकीर्णक १
चन्द्रावेक्ष्यकः २ आतुरप्रत्याख्यान ३ महाप्रत्याख्यान ४ भक्षप्रत्याख्यान ५ तन्मुल्वैकालिक ६ गणिविद्या ७ मरणस-
माधिः ८ देवेन्द्रस्रवः ९ संस्तारकप्रकीर्णकं १० चेति दश प्रकीर्णकानि पूर्वमीलने ३३ । निशीथ १ महानिशीथ २
व्यवहार ३ बृहत्कल्पः ४ जीतकल्पः ५ दशाश्रुतस्कन्धः ६ चेति षट् छेदग्रन्थाः पूर्वमीलने ३९ । ओघनिर्युक्तिः १ पिण्ड-
निर्युक्तिः २ दशवैकालिक ३ सप्तराध्ययन ४ चेति षत्वारि मूलसूत्राणि । काऽपि विचारामृतसमहादौ ओघनिर्युक्तित्याने

स्वरतरंगच्छापीक्षा, चिन्मन्त्रयुगप्रधानगुरुराज्ञाः । श्रीपातसाहिमान्या, समभूयन् भूमिविख्याता ॥ १ ॥
 श्रीपूज्यमुख्यशिष्याः, दक्षाः श्रीसकलचन्द्रनामानः । मद्गुरवो गुणगुरव-स्तेषामेष प्रसादो मे ॥ २ ॥
 सप्तत्रिंशन्मितैरेवं, पूर्णं प्रश्नोत्तरैः स्फुटम् । प्रकाश प्रथम चक्रे, गणिः समयसुन्दरः ॥ ३ ॥
 इति श्रीसामाचारीभक्तके पञ्चप्रकाशे श्रीसमयसुन्दरोपाध्यायविरचिते प्रथम प्रकाश सम्पूर्णं ॥ १ ॥

इति श्रीसमयसुन्दरोपाध्यायविरचिते सामाचारी-

शातके प्रथमः प्रकाशः समाप्तः ॥

महानिशीथ २ दशप्रकीर्णक १२ अनुयोग (द्वाराणि) १३ एते त्रयोदश, तेषां पूर्वाचार्यछद्मस्थप्रणीतत्वात्, मम मनस्तु
गणधरदेवभाषित एव प्रीतिं जनयति न अन्यत्, अत्रार्थे रे मनोमतिशिष्य ! शृणु निश्चलमनोवानेन गणधरदेवभाषिता
तु द्वादशाक्षी अभूत् मूलतः, तत्राऽपि हृष्टिवादः सूत्रार्थाम्यां व्यवच्छिन्नः, साप्रत एकादश अङ्गानि गणधरभाषितानि,
अन्यागमाः सर्वेऽपि छपस्यैः पूर्वाचार्यैः अङ्गेभ्यः सन्ति, यथा प्रज्ञापना श्रीश्यामाचार्येण कृता, यदुक्तं प्रज्ञापना
प्रथमपादे (५ पत्रे) अन्यकृत गाथाद्वयं इदम्, तथाहि—‘घायगवरयसाओ, तेवीसइमेण घीरपुरिसेण । दुद्धरधरेण मुणिगा,
पुष्पसुयसमिद्धबुद्धीण ॥ १ ॥ सुयसागरा विणेऊ-ण जेणं सुअरण्यमुत्तम विन्न । सीसगणस्स भगवओ, तस्स नमो अज्ज-
सामस्स ॥ २ ॥ एतद्दीकायां एतद्गाथाद्वयव्याख्यान अपि अस्ति, श्रीश्रुतिमण्डलसूत्रेऽपि १९१ गाथायाम्, यथा—‘निज्जूढा
जेण तथा, पल्लवणा सवभावपल्लवणा । तेवीसइमो पुरिसो, जाओ सामज्जनमुत्ति ॥ १ ॥ स च श्रीश्यामाचार्यः श्रीमद्वा-
वीरात् ३३५ वर्षे जातो, यदुक्तं विचारसारे—‘सिरिवीरात् गणसुं, पणतीसहिण्णु तिसयवरिसेसुं । पढमो कालिगसूरी,
जओ सामज्जनमुत्ति ॥ १ ॥’ ॥ १ ॥ तथा दशाश्रुतस्कन्धस्तु श्रीमद्रत्नाहुस्वामिना चतुर्दशपूर्वधरेण श्रीमहावीरदेवत
सप्तत्यधिकशत १७० वर्षे जाते तेन विनिर्मितः ॥ २ ॥ श्रीदशवैकालिकसूत्रमपि श्रीसुधर्मस्वामिनः चतुर्थपट्टधरेण श्रीशर्यं-
भवसूरिणा विहितम् ॥ ३ ॥ श्रीचत्तराध्ययनसूत्रं तु श्रीपाक्षिकवृत्तौ “अपिभाषितानि चत्तराध्ययनानि” इति व्याख्यातत्वात्
अपिभाषित ॥ ४ ॥ एव अन्येऽपि आगमाः छेदग्रन्थादिका अवशिष्टाः सर्वेऽपि पूर्वाचार्यकृता एव सन्ति, ततः त्व एका-
दश अङ्गानि एव मन्यस्व न द्वात्रिंशत् आगमान् । अथ यदि षण्णाङ्गादीन् द्वात्रिंशद् आगमान् मानयिष्यसि तदा

आवश्यकर्तुर्युक्तिः अस्ति पूर्वमीलने ४३ नन्दीसूत्र ४४ अनुयोगद्वार ४५ इति ४५ आगमाः । एतानि एव आगमनामानि श्रीजिनप्रमसूरिभिः अपि स्वकृतसिद्धान्तस्तत्त्वे प्रोक्तानि, तथाहि—

“सिरिवीरखिण सुपरय-ण रोहण पणमिळण । भत्तोए किच्चेमि तप्पणीम सिद्धातमह जगप्पईव ॥ १ ॥ पढम आधाराग १, सुअगढं २ ठाणंग ३ समवायं ४ । भगवइअंग ५ नाया-धम्मकधो ६ वासगदसा ७ य ॥ २ ॥ अत्तग ढदसा ८ पुत्तर-वाइदसा ९ पण्डवागरणनामं १० । सुहदुक्खविवागसुअ ११, विट्ठीवायं १२ च अगाणि ॥ ३ ॥ उयवाई १ रायपसे-णिम २ तह जीयाभिगम ३ पन्नवणा ४ । जंनुप्पन्नत्ती ५ च-द ६ सुरपन्नत्ति ७ नामाओ ॥ ४ ॥ निरयायलिया ८ कप्पा-वयंस्ति ९ पुक्किया १० पुक्कवूला य ११ । वहीदसा १२ य एए, वारसुवगाण नामाणि ॥ ५ ॥ चवसरण १ पंक्खिज्जाग २, आत्तर ३ महपुवपन्नक्खाण ४ च । भत्तपइण्णा ५ तदुल-वैयालीय ६ च-गणिविज्जा ७ ॥ ६ ॥ मरणसमाही ८ वेविं-दयओ ९ संयार १० इय दस पइण्णा । वीरत्थय गच्छाया-रपमुह चउ दसचइत्स पुरा ॥ ७ ॥ दसवेअल्लिअ १ तह ओ-य २ पिड्डनिज्जुत्ति ३ उत्तरज्जयणा ४ । चत्तारि मूलगया, नदी १ अनुयोगदाराइं २ ॥ ८ ॥ निस्सीह १ कप्पववहा-र २ पंक्कप्पो ३ दसासुअक्खधो ४ । तह महनिसीह ५ एए, छ-ग्गेअ जीअकप्पो ६ अ ॥ ९ ॥ पंक्कपरमिड्डसामा-इयाइ आवस्तय च छ-ग्गेअ । निज्जुत्तिचुण्णिविच्ची, विस्से-सआवत्सयाइजुम ॥ १० ॥ इअ खिणपहेण गुरुणा, रेइअ सिद्धतनाममेगत्त । पणयालीसपमाण, निअनिअनामेण नायव ॥ ११ ॥” अत्र आह कोऽयि मनोमतिक्षिप्याः—ननु-अहं द्वात्रिंशत् एव आगमान् मानयिष्यामि, न निशीय १

महानिशीथ २ दशप्रकीर्णक १२ अनुयोग (द्वाराणि) १४ एते त्रयोदश, तेषां पूर्वार्थाच्छास्त्रप्रणीतत्वात्, मम मनस्तु
गणधरदेवभाषित एव प्रीतिं जनयति न अन्यत्, अत्रार्थे रे मनोमतिशिष्य ! शृणु निश्चलमनोदानेन गणधरदेवभाषिता
तु द्वादशाङ्गी अभूत् मूलतः, तत्राऽपि दृष्टिवादः सूत्रार्थाम्यां व्यवच्छिन्नः, साप्रत एकादश अङ्गानि गणधरभाषितानि,
अन्यागमाः सर्वेऽपि छद्मस्यैः पूर्वार्थायैः अङ्गेभ्यः सद्गुताः सन्ति, यथा प्रज्ञापना श्रीश्यामाचार्येण कृता, यदुक्तं प्रज्ञापना
प्रथमपादे (५ पत्रे) अन्यकृत गाथाद्वयं इदम्, तथाहि—‘धायगवरवसाओ, तेवीसइमेण घीरपुरिसेण । दुद्धरधरेण मुणिणा,
पुवमुयसमिद्धबुद्धीण ॥ १ ॥ सुयसागरा विणेऊ—ण जेण सुअरयणमुत्तम दिस्स । सीसगणस्स भगवओ, तस्स नमो अज्ज-
सामस्स ॥ २ ॥ एतद्दीकाया एतद्गाथाद्वयव्याख्यान अपि अस्ति, श्रीश्रुतिमण्डलसूत्रेऽपि १९१ गाथायाम्, यथा—‘निज्जूढा
जेण तया, पन्नवणा सबभावपन्नवणा । तेवीसइमो पुरिसो, जाओ सामज्जनानामुत्ति ॥ १ ॥ स च श्रीश्यामाचार्यः श्रीमहा-
वीरात् १३५ वर्षे जातो, यदुक्तं विचारसारे—‘सिरिवीरात् गण्णु, पणतीसहिण्णु तिसयवरिसेसु । पढमो कालिगसूरी,
ज्जओ सामज्जनानामुत्ति ॥ १ ॥’ ॥ १ ॥ तथा दशाश्रुतस्कन्धस्तु श्रीमद्राहुस्वामिना चतुर्दशपूर्वधरेण श्रीमहावीरदेवतः
सप्तत्यधिकशत १७० वर्षे जाते तेन विनिर्मितः ॥ २ ॥ श्रीदशवैकालिकसूत्रमपि श्रीसुधर्मस्वामिनः चतुर्थपट्टधरेण श्रीशय्य-
भवसूरिणा विहितम् ॥ ३ ॥ श्रीचत्तराध्ययनसूत्रं तु श्रीपाक्षिकपृत्तौ “श्रुतिभाषितानि चत्तराध्ययनानि” इति व्याख्यातत्वात्
श्रुतिभाषितं ॥ ४ ॥ एव अन्येऽपि आगमाः छेदग्रन्थाधिका अथशिष्टाः सर्वेऽपि पूर्वार्थायैकृता एव सन्ति, ततः त्व एका-
दश अङ्गानि एव मन्यस्व न द्वात्रिंशत् आगमान् । अथ यदि उपाङ्गादीन् द्वात्रिंशद् आगमान् मानयिष्यसि तदा

मारितः इति कथं न विरोधः ? ॥ १ ॥ अपि च श्रीज्ञातोर्ध्वमकपायां (२०६ पत्रे) “तए णं सा सुमालिआ अज्जा अणो-
 हट्ठिआ अनिघारिआ सच्छदमई अमिक्खण अभिक्खण हत्थे धोवेइ जाव वेपति, तत्थवि अ ण पासत्था पासत्थविहारी,
 ओसन्ना ओसन्नविहारी कुसीला कुसीला ससत्ता ससत्तविहारी घट्ठणि वासाणि सामणपरिआग पाउणति अद्धमासिआए
 सछेइणाए तस्स ठाणस्स अणालोइअ अपरिक्कंता कालमासे कालं किच्चा ईसाणे कप्पे अणयरसि विमाणसि देवगणिअत्ताए
 सवन्ना, तत्थेगइआण देवीणे नवपल्लिओवमाइ ठिई पन्नत्ता, तत्थण सुमालिआए देवीए नव पल्लिमाइ ठिई पन्नत्ता”
 अपि च श्रीज्ञातोर्ध्वमकपाया विराधितसयमा सुकुमारिकाऽऽर्या ईशाने कप्पे देवगणिकात्वेन उत्पन्ना इत्यादि प्रोक्तं अस्ति,
 एतत् सूत्रविसर्वादि च इदं श्रीभगवतीसूत्र (४९ पत्रे), यथा “विराहिअसज्जमाण कहिं चववाओ ? गोयमा ! जहन्नेण
 भवणवाहु, उक्कोसेर्ण सोहम्मे कप्पे” इति । अत्र इदं रहस्य—ज्ञातायां विराधितसयमाया अपि सुकुमारिकाया ईशाने देवलोके
 उत्पादं चक्र, भगवत्यां तु उत्कर्षेण अपि विराधितसयमस्य सौधर्मे एव उत्पादं, तर्हि कथं न विसर्वादः ? ॥ २ ॥ पुन श्री-
 जीर्वाभिगमसूत्रे (३७ पत्रे) “से किं तं यलयरपरिसप्पसमुच्छिमा ? २ दुविहा पन्नत्ता, तं जहा—उरगपरिसप्पसमुच्छिमा,
 मुयगपरिसप्पसमुच्छिमा । से किं तं उरगपरिसप्पसमुच्छिमा ? २ चउविहा पन्नत्ता, तं जहा—अही १ अयगरा २ आसा-
 लिआ ३ महोरगा ४ । से किं तं अही ? अही दुविहा पन्नत्ता, तं जहा—दबीकरा मउलिणो अ, से किं तं दबीकरा ? दबी
 करा अणेगविहा पन्नत्ता, तं जहा—आसीविसा जाव से तं दबीकरा । से किं तं मउलिणो ? मउलिणो अणेगविहा पन्नत्ता,
 तजहा—दिवा गोणसा जाव से तं मउलिणो ; से तं अही । से किं तं अयगरा ? अयगरा एगागारा पन्नत्ता, से तं अयगरा ।

से किं तं आसालिआ ! १ आसालिआ २ जहा पञ्चवणाप । से त आसालिआ । से किं तं महोरगा ? महोरगा जहा पञ्चवणाप,
से तं महोरगा । जे याचणो तहपगारा ते समासओ दुविहा पञ्चत्ता, तं जहा-पञ्चत्ता य, अपञ्चत्ता य त चेव, नवरि सरीरो
गाहणा जहमेण अगुलस्सऽसंखेज्जभाग उक्कोसेणं ओयणपुहुत्त” पतत्सूत्रविरोधि तु इदं श्रीप्रज्ञापनासूत्र (४६ पत्रे), तथाहि-

कहिणं भते ! आसालिआ संमुच्छंति ? गोयमा ! अंतोमणुस्सखिचे अह्माइजेसु दीवेसु निधायापण पभरससु कम्म-
भूमिसु वाधाय पटुच्च पचसु महाविदेहेसु चक्खवट्ठिखधावारेसु बलदेवखधावारेसु धामुदेवखधावारेसु मडलिअखधावारेसु
महामंडलिअखधावारेसु गामनिवेसेसु निगमनिवेसेसु खेवनिवेसेसु नगरनिवेसेसु कन्धवनिवेसेसु मडबनिवेसेसु दोणमुहनिवेसेसु
पट्टणनिवेसेसु आगरनिवेसेसु आसमनिवेसेसु सवाहनिवेसेसु रायहाणीनिवेसेसु एएसिण चेव विणासेसु एत्थ ण आसालिआ
संमुच्छंति । जहमेण अगुलस्स असखेज्जभागमिचाप ओगाहणाप उक्कोसेणं धारसजोयणाइ तयणुक्ख च णं विक्खम-
वाहणेण भूमिं दालिच्चा णं समुट्ठेइ, असस्सी मिच्छदिट्ठी अज्जाणी पचीदी अतोमुहुत्तऽद्वाचया चेव काल करेइ, अत्र अयं
विरोधः-पुनः जीवाभिगमसूत्रे संमूर्च्छिमोर”परिसर्पभेदेषु आसालिकसर्पान् आश्रित्य शरीरावगाहना जघन्येन अङ्गुलासस्य-
भागा उत्कृष्टा अवगाहना च योजनपृथक्त्वं इति उक्तं, प्रज्ञापनासूत्रे तु द्वादश योजनानि इति । ३ । अपि च श्रीस्थानाङ्गे
सूत्रे (३९८ पत्रे) “जबुदीवे दीवे भारहे वासे अतीताप एसप्पिणीप सत्त कुलगरा होत्था, त जहा-मिचदामे १ सुदामे अ
२, सुपासे अ ३ सयपमे ४ । विमलघोसे ५ सुघोसे त ६, महाघोसे ७ अ सत्तमे ॥१॥” एनद्धिसत्तादि च श्रीस्थानाङ्गस्य एव
दशमं स्थानम् तथाहि-(५१८ पत्रे) जबुदीवे २ दीवे भारहे वासे अतीताप एसप्पिणीए दस कुलगरा होत्था, त जहा-सय-

मारितः इति कथं न विरोधः ? ॥ १ ॥ अपि च श्रीज्ञाताधर्मकथाया (२०६ पत्रे) “तए ण सा सुमालिआ अज्जा अणो-
 ह्दुआ अनिघारिआ सच्छदमई अभिक्खण अभिक्खण हत्थे धोवेइ जाव चेपति, तत्थवि अ ण पासत्था पासत्थविहारी,
 ओसस्सा ओसस्सविहारी कुसीला कुसीला ससत्तविहारी बह्मणि घासाणि सामण्णपरिआग पाउणति अद्धमासिआए
 संलेह्णए तत्त ठाणस्स अणालोइअ अयइक्कता कालमासे काल किच्चा ईसाणे कप्पे अणायरसि विमाणसि देवगणिअत्ताए
 उयस्सा, तत्थेगइआण देवीणं नवपल्लिओवमाइं ठिईं पन्नत्ता, तत्थण सुमालिआए देवीए नव पल्लिमाइं ठिईं पन्नत्ता”
 अपि च श्रीज्ञाताधर्मकथाया विराचितसंयमा सुकुमारिकाऽऽर्या ईशाने कल्पे देवगणिकात्वेन उत्पन्ना इत्यादि प्रोक्तं अस्ति,
 एतत् सूत्रविसंवादि च इदं श्रीभगवत्सूत्र (४९ पत्रे), यथा “विराहिअसजमाणं कहिं उववाओ ? गोयमा ! जह्णेण
 भवणवाटु, चक्कोसेण सोहम्मे कप्पे” इति । अत्र इदं रहस्य—ज्ञातायां विराधितसंयमाया अपि सुकुमारिकाया ईशाने देवलोके
 उत्पादं चक्रं, भगवत्या तु चक्रवर्णेण अपि विराधितसंयमस्य सौधर्मे एव उत्पादः, तर्हि कथं न विसंवादः ? ॥ २ ॥ पुनः श्री-
 जीवामिगमसूत्रे (३७ पत्रे) “से किं तं भलयरपरिसप्पसमुच्छिमा ? २ दुविहा पन्नत्ता, तं जहा—उरगपरिसप्पसमुच्छिमा,
 भुयगपरिसप्पसमुच्छिमा । से किं तं उरगपरिसप्पसमुच्छिमा ? २ भलविहा पन्नत्ता, तं जहा—अही ? अयगरा २ आसा-
 लिआ ३ महोरगा ४ । से किं तं अही ? अही दुविहा पन्नत्ता, तं जहा—दबीकरा मचलिणो अ, से किं तं दबीकरा ? दबी
 करा अणेगविहा पन्नत्ता, तं जहा—आसीविसा आव से तं दबीकरा । से किं तं मचलिणो ? मचलिणो अणेगविहा पन्नत्ता,
 तं जहा—विवा गोणसा आव से तं मचलिणो, से तं अही । से किं तं अयगरा ? अयगरा एगागारा पन्नत्ता, से तं अयगरा ।

दस अक्षयणा पक्षसा, स अष्टा-उवमा १ संखा २ इतिभासिआइ ३ आयरिअभासिआइ ४ महावीरभासिआइ ५ खोमग
पसिणाइ ६ कोमलपसिणाइ ७ अद्या[द्वा]गपसिणाइ ८ अगुपसिणाइ ९ बाहुपसिणाइ १०" इति अत्र अय विरोधः—अत्र
उक्त 'एतानि दश अध्ययनानि श्रीप्रश्नव्याकरणे सन्ति,' तानि कानि ? न एतादृशानि नामानि क्वाऽपि सन्ति, नाऽपि
अर्थयक्यता सङ्गतिः, साप्रत तु पञ्च आश्रवद्वाराणि पञ्च संवरद्वाराणि च सन्ति ॥ ७ ॥

एवं श्रीजीवाभिगमसूत्रे नारकाणां संहनन न उक्तं, अथ च उत्तराध्ययनसूत्रे एकोनत्रिंशदध्ययने मास नारकाणां
उक्तम् ॥ ८ ॥ तथा श्रीआचाराङ्गसूत्र द्वितीयश्रुतस्कन्धे पिण्डेपणाऽध्ययने चतुर्थोद्देशके पद्मरसनवविकृतिग्रहण अनगाराणां
उक्तं, श्रीस्थानाङ्गे भगवत्यां च मासनिषेधः प्रत्यपादि, दशवैकालिके मद्यनिषेधः ॥ ९ ॥ तथा दशवैकालिकादौ उक्तम्—साधव
पद्मीवनिकायरक्षकाः सच्चित्तपृथिव्यसेजोवायुवनस्पत्याविसर्गहे आहार अपि न गृह्णन्ति । पुन श्रीआचाराङ्गे श्रीकल्पसूत्रे
च साधूनां नदीलङ्घन नद्युत्तरण वर्षति अपि मेघे आहारार्थं गमन च समनुज्ञातम् ॥ १० ॥ श्रीभगवत्यादौ श्रावकाणां पञ्च-
दश कर्मादानानि निवारितानि ॥ उपासकदशासूत्र आनन्दकामदेवादीनां पञ्चशतहलवाहनेऽपि श्रावकत्वं श्लाघितम् ॥ ११ ॥
तथा प्रथमोपाङ्गे तापसानां उत्कृष्टा गति ज्योतिष्केषु प्रोक्ता ॥ भगवत्या तु तामलितापस ईशानकल्पे समुत्पन्न ॥ १२ ॥
तथा सूत्रकृताङ्गे साधोः स्त्रीसङ्गतौ त्रिविध त्रिविधेन परिहारः प्रत्यपादि । श्रीस्थानाङ्गे तु साधु प्रपतन्ती साध्वी स्वहस्तेन
अवलम्बयेत् इति उक्तम् ॥ १३ ॥ ज्ञातायां श्रीकृष्णवासुदेवस्य अन्तःपुर्यो द्वात्रिंशत्सहस्रा लिखिता, अन्तकृते च षोडश-
सहस्राः ॥ १४ ॥ तथा अष्टमाङ्गे श्रीकृष्णो द्वादशमो जिनो भावी इति निगदित, समवायाङ्गे तु त्रयोदशम इति ॥ १५ ॥

ज्जले १ सयान् य २ अणतसेणे अ ३ अमितसेणे अ ४ । तंक्कसेणे अ ५ मीमसेणे अ ६ महाभीमसेणे सत्तमे ७ ॥ १॥ दट्टरहे ८
 दसरहे ९ सररहे १० ” इयं विघटना यधुत्त-अतीतोरसपिण्णा एकस्मिन् एव स्थानाङ्गे सप्तमस्थाने सप्त, दशमस्थाने दश
 कुलकरा उक्ताः ॥ ४ ॥ तथा पुनः श्रीस्थानाङ्गे (३९८ पत्रे) “जंबुद्वीवे द्वीवे भारहे वासे आगमिस्माए उमप्पिणीए
 सत्त कुलकरा भविस्सति, त जहा-मिसवाहणे १ सुभोमे अ २, सुप्पमे अ ३ सयपमे ४ । दत्ते ५ सुहुमे ६ [सुहे मुळ्वे य]
 सुवंधू अ ७ आगमेस्सिण होक्खई ॥ १ ॥ ” एतस्सूत्रविसंवादि च दशम स्थान (५१८ पत्रे), तथाहि-जंबुद्वीने २ द्वीने
 भारहे वासे आगमिस्माए वसप्पिणीए वस कुलगरा भविस्सति, त जहा-सीमकरे १ खेमघरे २ सीमकरे ३ खेमघरे ४ यिम
 लवाहणे ५ संसुती ६ पडिस्सुए ७ दट्टवणू ८ दसवणू ९ सतवणू १० ” अत्राऽपि सप्ताना दशभिः सम कुलकरसंख्यया
 विरोधः ॥ ५ ॥ तथा श्रीस्थानाङ्गसूत्रे (३९८ पत्रे) वर्तमानावसर्पिण्यां सप्त कुलकरा उक्ताः, तथाहि-

जंबुद्वीवे द्वीवे भारहे वासे इमीसे ओसप्पिणीए सत्त कुलगरा होत्था, तं जहा-“पटमित्य विमलगाहण १ चस्सुम २
 जसम ३ चत्थममिच्चंदे ४ । तत्तो य पसेणई ५ पुण, मरुदेवे चैव ६ नामी य ७ ॥ १ ॥ ” इति, जम्बूद्वीपप्रज्ञप्त्या
 (१३२ पत्रे) तु पञ्चदश उक्ताः, तथाहि-“तीसेणं समाए पच्छिमे तिभागे पलिओवमट्टभागावसेसे एत्थण इमे पण्णरत्त
 कुलगरा समुप्पज्जित्था, त जहा-सुमई १ पडिस्सुई २ सीमकरे ३ सीमघरे ४ खेमकरे ५ खेमघरे ६ विमलगाहणे ७
 चक्खुम ८ जसम ९ अमिच्चंदे १० चयामे ११ पसेणई १२ मरुदेवे १३ नामी १४ चसमे सि १५ ” इति, सप्तकुलकराणां
 पञ्चदशकुलकरसंख्यया समं विसंवाद्यः ६ । तथा श्रीस्थानाङ्गे दशमस्थाने (५०६ पत्रे) एव प्रत्यपादि ‘पण्हायागरणदसाण

तव्य इति १३ पत्रे । ततः पञ्चचत्वारिंशदपि आगमाः एकसमानकर्तृकाः, छव्यस्यैः एकसमानबुद्ध्या माननीयाः, न
अत्र शङ्काशङ्क इति रक्षणीयो विचक्षणैः ॥ ३८ ॥

॥ इति ४५ आगमस्यापनाविकारः ॥ ३८ ॥

ननु-केषु केषु आगमेषु विनम्रप्रतिमा अस्ति, केन केन च सा पूजिता वन्दिता चाऽस्ति ? तद्दर्शयन्तु, उच्यते—श्रीज्ञा-
ताधर्मकथायां षोडशाख्ययने (२१० पत्रे) द्रौपद्या विनम्रप्रतिमा पूजिताऽस्ति, तथाहि—“तएण सा दोवई रायवरकक्षा
जेणेव मज्जणघरे तेणेव उवागच्छइ, उवागच्छिता मज्जणघर अणुपविसइ, अणुपविसिच्चा न्हाया कयवलिकम्मा कयकोठ-
अमगलपायच्छिच्चा सुद्धप्पावेसाइ मगळाइ वत्थाइ पवराइ परिहिआ, मज्जणघराओ पढिनिक्खमइ, पढिनिक्खमिच्चा
जेणेव विणघरे तेणेव उवागच्छइ, उवागच्छिच्चा विणघर अणुपविसइ, अणुपविसिच्चा विणपढिमाण आलोए पणाम
करेइ, पणाम करिच्चा लोमहत्थय परामुसइ, एवं जहा सूरिआओ विणपढिमाओ अच्चेइ, अच्चेइत्ता तहेव भाणिअव जाव
बूव ढइइ घूयं ढहिच्चा वाम जाणु अचेइ दाहिण जाणु धरणियलसि निवेसेइ, निवेसिच्चा तिक्खुत्तो मुद्धाणं धरणियलसि
नमेइ, नमेइत्ता ईसिं पड्डुण्णमइ करयल जाव कट्ठु एव वयासी “नमोत्तु णं अरिहताण भगवताण जाव ठाण संपत्ताणं”
वदइ नमसइ, नमसिच्चा विणघराओ पढिनिक्खमइ, पढिनिक्खमिच्चा जेणेव अतेचरे तेणेव उवागच्छइ” इत्यादि, अत्र
इदं रक्ष्यम्—द्रौपदीश्राविकया प्रतिमा पूजिता, पुन अत्राऽर्थे श्रूयतां अत्र “जेणेव विणघरे तेणेव उवागच्छइ” इति
उक्तं, इदं विनम्रदर्शनं शान्धत अशान्धत वा ? न आद्यपक्षो दक्षः, एतत्स्थाने शाश्वतचैत्यस्य सिद्धान्ते अनभिधानेन

तथा चतुर्दशपूर्विणो स्रबन्धतोऽपि लान्धके गच्छन्ति, कार्षिकस्तु चतुर्दशपूर्वधरोऽपि सौधर्मे समुत्पन्नः ॥ १६ ॥ एव
प्रत्यागम शतशो विसंवादाः सन्ति किं क्रियते ? ननु-यदि एक एव श्रीदेवर्दिगणिसमाश्रमणः पञ्चचत्वारिंशतोऽपि
आगमाना संकलना कृतवान् तर्हि कथं पतावन्तो विसंवादा लिखिता तेन ? उच्यते-एक तु कारण इदं, यथा यथा
यस्मिन् यस्मिन् आगमे मृतावशिष्टसाधुभिः यद् यद् उक्तं तथा तथा तस्मिन् तस्मिन् आगमे श्रीदेवर्दिगणिसमाश्रमणेन
अपि पुस्तकारूढीकृतं, नहि पापमीरवो महान्त इव सत्यं, इदं तु असत्यं इति एकान्तेन प्ररूपयन्ति इति, द्वितीय तु कारणं
इदं, यथा बहुभ्या यस्मिन् काले देवर्दिगणिसमाश्रमणतो वाचना प्रवृत्ता, तथा तस्मिन् एव काले मयुरानगर्या अपि
स्कन्दिदाचार्यतोऽपि द्वितीया वाचना प्रवृत्ता, तथा तत्कालीनमृतावशिष्टछद्मस्यसाधुमुखविनिर्गतागमालापकेषु सकल-
नायां विस्मृतत्वादिवोप एव वाचनाविसंवादकारको जातः । यदुक्तं श्रीज्योतिष्करण्डकदृष्टां, तथाहि-“इह स्कन्दिदाचा-
र्यप्रवृत्तौ दुःपमानुभावतो दुर्भिक्षप्रवृत्त्या साधूनां पठनगणनादिक सर्वं अपि अनश्यत्, ततो दुर्भिक्षातिक्रमे सुभिक्षप्र-
वृत्तौ द्वयोः सङ्घयो मेलापको अभूत्, तद् यथा, एको बहुभ्यां, एको मयुराया, तत्र सूत्रसंघट्टने वाचनामेदो जातः,
विस्मृतयोः हि सुआर्ययोः स्मृत्या स्मृत्या संघट्टने भवति अवश्य वाचनामेदः, न कदाचिद् अनुपपत्तिः, तत्र अनुयोग-
द्वारादिक इदानीं कर्तमान माधुरीवाचनानुगत, ज्योतिष्करण्डकसूत्रकर्ता च आचार्यो बाह्यभ्याः, तत इदं सस्यास्यानप्र-
तिपादनबाह्यभ्यान्नानुगत, इति न अस्य अनुयोगद्वाराप्रतिपादितैः सस्यास्यानैः सह विसहस्रत्वं उपठम्य विचिकित्सि-

तव्य इति १३ पत्रे । ततः पञ्चचत्वारिंशदपि आगमाः एकसमानकर्तृकाः, छव्यस्यैः एकसमानबुद्ध्या माननीयाः, न अत्र शङ्काशङ्कः इति रक्षणीयो विषयैः ॥ ३८ ॥

॥ इति ४५ आगमस्यापनाधिकारः ॥ ३८ ॥

ननु-केषु केषु आगमेषु विनप्रतिमा अस्ति, केन केन च सा पूजिता वन्दिता चास्ति ? तदर्शयन्तु, उच्यते—श्रीज्ञा-
ताधर्मकथायां षोडशाध्यायने (२१० पत्रे) द्रौपद्या विनप्रतिमा पूजिताऽस्ति, तथाहि—“तएण सा दोषई रायवरकम्मा
जेणेव मज्जणघरे तेणेव उवागच्छइ, उवागच्छिन्ता मज्जणघर अणुपविसइ, अणुपविसिन्ता न्हाया कयवलिकम्मा कयकोर-
अमगलपायच्छिन्ता सुद्धप्पावेसाइ मगल्लइ वत्थाई पवराइं परिहिआ, मज्जणघराओ पढिनिक्खमइ, पढिनिक्खमिन्ता
जेणेव विणघरे तेणेव उवागच्छइ, उवागच्छिन्ता विणघर अणुपविसइ, अणुपविसिन्ता विणपढिमाण आलोए पणाम
करेइ, पणाम करिन्ता लोमइत्थयं परामुसइ, एवं जहा सूरिआओ विणपढिमाओ अच्चेइ, अच्चेइत्ता तहेव भाणिअव जाव
घूवं इहइ घूवं इहिन्ता वाम जाणु अवेइ दाहिण जाणु घरणियलसि निवेसेइ, निवेसिन्ता तिक्खुचो मुद्धाण घरणियलसि
नमेइ, नमेइत्ता ईसिं पङ्खुणमइ करयल जाव कहु एवं वयासी “नमोत्तु णं अरिहताण भगवताण जाव ठाण सपत्ताण”
वदइ नमसइ, नमसिन्ता विणघराओ पढिनिक्खमइ, पढिनिक्खमिन्ता जेणेव अतेन्दरे तेणेव उवागच्छइ” इत्यादि, अत्र
इदं रहस्यम्—द्रौपदीश्राविकया प्रतिमा पूजिता, पुनः अत्राऽर्थे श्रूयतां अत्र “जेणेव विणघरे तेणेव उवागच्छइ” इति
उक्तं, इदं विनपृहण शान्भवत अस्मान्भवत वा ? न आद्यपक्षो दृष्टः, एतत्स्थाने शान्भवतचैत्यस्य सिद्धान्ते अनभिधानेन

तथा चतुर्दशपूर्विणो जपन्यतोऽपि छान्दके गच्छन्ति, कार्तिकस्तु चतुर्दशपूर्वधरोऽपि सौधर्मे समुत्पन्नः ॥ १६ ॥ एव
प्रत्यागम शतशो विसंवादाः सन्ति किं क्रियते ? ननु-यदि एक एव श्रीदेवर्दिगणिसमाश्रमणः पञ्चषत्वार्तिशतोऽपि
आगमानो संकलनां कृतवान् तर्हि कथं पतायन्तो विसवादा लिखिता तेन ? उच्यते-एक तु कारण इदं, यथा यथा
यस्मिन् यस्मिन् आगमे मृतावशिष्टसाधुभिः यद् यद् उक्तं तथा तथा तस्मिन् तस्मिन् आगमे श्रीदेवर्दिगणिसमाश्रमणेन
अपि पुस्तकाब्दीकृतं, नहि पापमीरवो महान्त इदं सत्यं, इदं तु असत्यं इति एकान्तेन प्ररूपयन्ति इति, द्वितीयं तु कारण
इदं, यथा बह्व्यां यस्मिन् काले देवर्दिगणिसमाश्रमजतो वाचना प्रवृत्ता, तथा तस्मिन् एव काले मयुरानगर्या अपि
स्कन्दिलाचार्यतोऽपि द्वितीया वाचना प्रवृत्ता, तदा तत्कालीनमृतावशिष्टसाधुमुखविनिर्गतागमालापकेषु सकल-
नायां विस्मृतत्वादिवेष एव वाचनाविसंवादकारको जातः । यद्युक्तं श्रीज्योतिष्करणहकवृत्तां, तथाहि-"इह स्कन्दिलाचा-
र्यप्रवृत्तौ दुग्गमानुभवतो दुर्मिथप्रवृत्त्या साधूना पठनगणनादिकं सर्वं अपि अनश्यत्, ततो दुर्भिद्वातिक्रमे सुभिद्वा-
वृत्तौ द्वयोः सङ्घयोः मेलापको अभूत्, तद् यथा, एको बह्व्यां, एको मयुराया, तत्र सूत्रसंघटने वाचनामेदो जातः,
विस्मृतयोः हि सूत्रार्थयोः स्मृत्या स्मृत्या संघटने भवति अवश्य वाचनामेदः, न कदाचिद् अनुपपत्तिः, तत्र अनुयोग-
द्वारादिकं इदानीं वर्तमानं मापुरीवाचनानुगतं, ज्योतिष्करणहकसूत्रकर्ता च आचार्यो बह्व्यां, तत इदं सस्यास्थानप्र-
तिपादनबह्व्याम्यवाचनानुगतं, इति न अस्य अनुयोगद्वाराप्रतिपादितैः सस्यास्थानैः सह विसदृशत्वं उपलभ्य विविचिस्ति-

तव्य इति १३ पत्रे । ततः पञ्चषत्वारिंशदपि आगमाः एकसमानकर्तृकाः, छद्मस्यैः एकसमानबुद्ध्या माननीयाः, न अत्र शङ्काशङ्कः इति रक्षणीयो विचक्षणैः ॥ ३८ ॥

॥ इति ४५ आगमस्यापनाधिकार ॥ ३८ ॥

ननु—केषु आगमेषु विनम्रप्रतिमा अस्ति, केन केन च सा पूजिता वन्दिता चाऽस्ति ? तद्दर्शयन्तु, उच्यते—श्रीज्ञा-
ताधर्मकथाया योऽवशात्स्यते (२१० पत्रे) त्रौपद्या विनम्रप्रतिमा पूजिताऽस्ति, तथाहि—“तएण सा दोषई रायवरकक्षा
जेणेव मज्जणघरे तेणेव उवागच्छइ, उवागच्छिच्चा मज्जणघर अणुपविसइ, अणुपविसित्ता न्हाया कयवलिकम्मा कयकोउ-
अमगलपायच्छिच्चा सुद्धप्पावेसाइ मंगलाइ वत्थाइं पवराइं परिहिया, मज्जणघराओ पढिनिक्खमइ, पढिनिक्खमिसित्ता
जेणेव विणघरे तेणेव उवागच्छइ, उवागच्छिच्चा विणघर अणुपविसइ, अणुपविसित्ता विणपढिमाण आलोए पणाम
करेइ, पणाम करिच्चा लोमइत्यय परामुसइ, एव जहा खुरिआओ विणपढिमाओ अच्चेइ, अच्चेइच्चा तहेव भाणिअव जाव
घूव इहइ घूव बहिच्चा वामं जाणु अच्चेइ दाहिण जाणु घरणियलसि निवेसेइ, निवेसित्ता तिक्खुचो मुद्धान घरणियलसि
नमेइ, नमेइच्चा ईसिं पक्खुणमइ करयल जाव कट्टु एव वयासी “नमोत्थु णं अरिहताणं भगवताण जाव ठाण संपत्ताण”
वदइ नमसइ, नमंसित्ता विणघराओ पढिनिक्खमइ, पढिनिक्खमिसित्ता जेणेव अतेउरे तेणेव उवागच्छइ” इत्यादि, अत्र
इदं रहस्यम्—त्रौपदीध्वाविकया प्रतिमा पूजिता, पुनः अत्राऽर्थे श्रूयतां अत्र “जेणेव विणघरे तेणेव उवागच्छइ” इति
वक्तुं, इदं विनम्रगृहणं आश्वत्त असाश्वत्तं वा ? न आद्यपक्षो दक्षः, एतत्स्थाने आश्वत्तचैत्यस्य सिद्धान्ते अनभिधानेन

तथा चतुर्दशपूर्विणो अग्र्यतोऽपि स्रग्धके गच्छन्ति, कार्तिकस्तु चतुर्दशपूर्वधरोऽपि सौधर्मे समुत्पन्नः ॥ १६ ॥ एव
प्रत्यागम्य घातको विसर्वादाः सन्ति किं क्रियते ! ननु—यदि एक एव श्रीवेद्यदिगणिसमाश्रमणः पञ्चभत्यारिशतोऽपि
आगम्यतां संकलना कृतवान् तर्हि कथं पतावन्तो विसर्वादा लिखिता तेन ? उच्यते—एक तु कारण इदं, यथा यथा
यस्मिन् यस्मिन् आगमे मूलावशिष्टाधुमिः यत् यत् एक तथा तथा तस्मिन् तस्मिन् आगमे श्रीवेद्यदिगणिसमाश्रमणेन
अपि पुस्तकाकरीकृतं, नहि यापमीरवो महान्त इव सत्यं, इदं तु असत्यं इति एकान्तेन प्ररुमयन्ति इति, द्वितीयं तु कारण
इदं, यथा ग्रन्थयोः यस्मिन् काले वेद्यदिगणिसमाश्रमणतो वाचना प्रवृत्ता, तथा तस्मिन् एव काले मयुरानगर्या अपि
स्कन्दिअचार्यतोऽपि द्वितीया वाचना प्रवृत्ता, तदा तत्काशीनमृतायशिष्टछात्रस्य साधुमुलविनिर्गतागमालापकेषु सकल-
नार्या विस्मृतत्वादिविषये एव वाचनान्मिसर्वादकारको जातः । यदुक्तं श्रीज्योतिष्करण्डकवृत्तां, तथाहि—“इह स्कन्दिअचा-
र्यमदृष्टौ पुण्यमानुमावतो बुभिक्षप्रवृत्त्या साधूना पठनगणनादिकं सर्वं अपि अनश्यत्, ततो बुभिक्षातिक्रमे सुभिक्षम-
दृष्टौ द्वयोः सहयोगो मेलापको अभूत्, तद्वृ यथा, एको ग्रन्थयोः, एको मयुरार्यां, तत्र सूत्रसंघटने वाचनामेदो जातः,
विस्मृतयोः द्वि सूत्रार्ययोः स्मृत्वा स्मृत्वा संघटने भवति अथस्य वाचनामेदो, न कदाचिद् अनुपपत्तिः, तत्र अनुयोग-
द्वारादिक इदानीं वर्तमानं मापुरीवाचनानुगतं, ज्योतिष्करण्डकसूत्रकर्ता च आचार्यो ब्राह्मणः, तत्र इदं सख्यास्थानप्र-
क्षिपादनब्राह्मणवाचनानुगतं, इति न अस्य अनुयोगद्वाराप्रतिपादितैः सख्यास्थानैः सह विसहस्रत्वं उपलभ्य विचिकित्सि-

मान्यत्वेन यौवनानिमित्तकृततया नारदस्य न वतयानादि चक्रे इति, यतः सूत्रे गणधरदेवोक्तं अनुत्थानादौ असयतविवि-
 रतादिक हेतुं मुक्त्वा नवीनस्वगृहकल्पितहेतुं वदतः तब महोत्सवदोषापत्तिः भविष्यति इति, अपि च यदि द्रौपदी आ-
 धिका न अभविष्यत् तदा नमोरपु ण कथं अकथयिष्यत्, नहि श्रावकधर्मं विना कोऽपि नमोरपु ण पठति जिनप्रतिमाग्रे
 कथयति वा । पुन प्राह मनोमतिशिष्यः ननु-द्रौपद्या जिनप्रतिमा पूजिता पर धर्मार्थं न, किन्तु विवाहसमयत्वात् ससा-
 रार्थं, तत्राऽर्थे शृणु रे मूर्ख ! यदि कोऽपि विद्यमान तीर्थङ्कर पूर्वं वन्दयित्वा वा साधु या पूर्वं प्रतिलाभयित्वा सामा-
 यिक वा पूर्वं छात्वा पश्चात् भोजनं कुरुते, तर्हि किं विद्यमानतीर्थङ्करवन्दनादिपुण्य संसारार्थं किं पतिष्यति ? प्रत्युत
 एवं प्रशसा कर्तव्या तस्याः “अहो ! घन्या एषा द्रौपदी, अहो ! हृद अस्या सम्यक्त्व, अहो ! शाल्यं अस्या श्राविकात्व,
 यद्युत विवाहादिकर्तव्यव्यग्रतायां अपि जिनप्रतिमा पूजितवती” इति । न च दाढ्यं अनया तु पूर्वजन्मनि निदानं व्यधायि,
 तेन तस्मिन् सति कथं तस्याः सम्यक्त्ववत्त्व श्राविकात्वं चेति ! द्रौपदीकृतनिदानस्य “निच १ घणि २ नारी ३ नर ४ सुर ५
 अप्यम्बुविहार ६ आयविभारस ७ सहस्र ८ दारिद्र्य ९ चङ्गा नवनिआणाइ ॥ १ ॥” इति निदाननवके न अन्तर्मावात्
 निदानता एव न भवति, यथा कथञ्चित् षत्पुर्णनियानमध्ये अन्तर्भावेऽपि अभ्यवसायविशेषेण तस्य निदानताया अभावात्
 तस्याः श्राविकात्व न व्याहृत्यते, अपि च तादृशनिदानसम्भावे ब्रह्मदत्तचक्रवर्तिषत् न विरतिः सद्य एति, द्रौपदी तु प्रव्र-
 जिता अतो न तस्याः निदानता १ तथा श्रीभगवतीसूत्रे २० शतके नवमोद्देशके (७९३ पत्रे), यथा विद्याचारणजङ्घाचा-
 रणसाधुभिः श्राव्यतानि नन्दीश्वरादिसत्त्वानि अद्यावत्तानि च, भरतक्षेत्रसत्त्वानि चैत्यानि वन्दितानि सन्ति, तानि श्रूयतां-

तदुक्तौ स्फुटं वत्सूत्रदोषापसे, अथ यदि अग्राश्वतं तर्हि केनचित् कारित एव भविष्यति, न च सिध्यातिना तत् साराग्रे अधिकारः, ततः केचित् भावकैः एव तत् खिनगृहं कारित इति निश्चयः, न च यच्छब्द द्रौपदी तु अत्र आशिका न उष्ठा, किं तु राजवरकन्या दायिता इति, यतो राजवरकन्या इति तर्को आशिकात्वं न व्याहन्यते, यथा श्रीउत्तराण्यने प्रांग-
तितमे अच्यने (४९२ पत्रे) राज्ञीमती राजवरकन्या प्रोक्ता, तर्हि न सम्यक्त्यपारिणी न आशिका ? तत्प्रागो यथा-

“सोऽरुण रायकक्षा, पवञ्च सा खिणस्स च । जीह्वासा च निराणदा, सोमेण य समुच्छिन्ना ॥ २८ ॥ रांमई विगितेद,
धिगत्यु [धिरत्यु] मम जीविम । आऽह तेण परिचत्ता, सेव पवइव मम ॥ २९ ॥ अह सा भमरमग्निभे, कुघरुगगम्-
सादिप । सयमेव वृचई केवे, धिरमती वयस्सिआ ॥ ३० ॥ वासुदेवो अ ण भणइ, लुत्तकेसिं जिइदिअ । समारसागर
पोर, तर कसे ! लहु लहु ॥ ३१ ॥ अह सा रायवरकक्षा, सुद्धिआ नियमपए । जाई कुल च सील च, रत्नमाणी तय
ववे ॥ ४० ॥” इति, तथा पुनः श्रीज्ञाताया (१३५ पत्रे) मल्लिकुमारी अपि राजवरकन्या प्रोक्ताऽस्ति, तथादि-तए ण
कुंमए तेसिं संबत्तगणं जाव पदिअइ, पडिच्छिन्ता मल्ली विदेहवरायकम्प सदावेइ, सदायिच्चा त दिव कुडलजुअठं
मल्लीए विदेहवरायकम्पए पिणअत्ति, पिणअत्ति पडिचिसज्जइ” इति, अपि च रे मनोमते । शिष्य ! ध्रुवी क्षण निर्मीन्य
विचारय, यतो द्रौपदी आशिका, तत एव नारदस्य असयताऽविरताऽप्रतिहतप्रत्याख्यातपापकर्मणो न उरधानादिभक्तिं
कृतवती, तत्प्रागो ज्ञातास्को यथा (२१६ पत्रे) “तते ण सा दोषई कच्छुल्लनारयं अस्सजय अरिय अपडिइपपच-
क्खायपावकम्प ठिकहु नो आढाति नो परियाणइ नो अम्भुदेइ नो पज्जुवासइ” इति, न च वाच्य द्रौपदी पञ्चभर्तु-

आराहणा (सूत्र ६८३), से केणट्टेण भंते ! एव बुद्धं जघाचारणे ? जघाचारणे गोयमा ! तस्स ण अट्ठमं अट्ठमेण अणि-
 विस्सत्तेण तवोकम्मेण अप्पाणं भावेमाणस्स जघाचारणलब्धीनाम लब्धी समुप्पज्झइ, से तेणट्टेण जाव एव बुद्धं जघाचारणे,
 जघाचारणस्स ण भंते ! कइ सीद्दा गति कइ सीद्दे गइविसए पप्पत्ते ? गोयमा ! अयस अजुद्दीवे दीवे एव जहेव विज्जा-
 चारणस्स, गवरं तिससन्नुत्तो अणुपरिअट्टिसाण इवमागच्छेज्जा, जघाचारणस्स णं गोयमा ! तद्दा सीद्दा गई तद्दा सीद्दे
 गतिविसए पप्पत्ते सेसं तं भवे । जघाचारणस्स णं भते ! तिरिअ केवतिए गइविसए पप्पत्ते ? गोयमा ! से णं इतो
 एणेण उप्पाएण रुअगवरे दीवे समोसरण करेइ, करित्ता तहिं चेइआइ वदति, वदित्ता ततो पडिनिअत्तमाणे वित्तिएण
 उप्पाएण नदीसरवरदीवे समोसरण करेइ, करित्ता तहिं चेइआइ वंदइ वदित्ता इहमागच्छइ, आगच्छित्ता इह चेइआइ
 वदइ, जघाचारणस्स ण गोयमा ! तिरिअ एवतिए गइविसए पप्पत्ते, । जघाचारणस्स ण भते ! तद्धं केवतिए गइविसए
 पप्पत्ते ? गोयमा ! से ण इतो एणेण उप्पाएण पढगवणे समोसरण करेइ, करित्ता तहिं चेइआइ वदइ, वदित्ता ततो
 पडिनिअत्तमाणे वित्तिएण उप्पाएण नदणवणे समोसरण करेइ, करित्ता तहिं चेइआइ वदइ, वदित्ता इहमागच्छइ, आग-
 न्छित्ता इह चेइआइ वंदइ, जघाचारणस्स ण गोयमा ! तद्धं एवतिए गइविसए पप्पत्ते, से ण तस्स ठाणस्स अणालोइअ-
 अपडिक्खते कालं करेइ नत्थि तस्स आराहणा, से णं तस्स ठाणस्स आलोइअपडिक्खते काल करेइ अत्थि तस्स आराहणा, सेव
 भते ! सेव भते ! जाव विहरति (सूत्र ६८४) ॥ इति विंशतितमशतके नयमोद्देशकः सम्पूर्णः ॥

इह विद्याचारणेन तिर्यग्लोके मानुषोत्तरपर्वते नन्वीश्वरपर्वते च चैत्यानि वन्दितानि, ऊर्ध्वलोके च नन्दनवने पाण्डु-

“कइविहा ण भते ! धारणा पन्नत्ता ? गोयमा ! धारणा खुविहा पन्नत्ता, त जइहा-विज्जाचारणा य जघाचारणा य, से केणहे ण भते ! एव बुद्धि विज्जाधारणा ? विज्जाधारणा गोयमा ! तत्स णं छट्ठंछट्ठण अणिक्खित्तेणं तवोकम्ममेण विज्जाए उत्तरगुणलद्धिं खममाणत्स विज्जाधारणलद्धीनाम लद्धी समुप्पज्जइ, से तेणहेण जाव विज्जाधारणा, विज्जाधारणत्स णं भते ! कह सीहा गई कइ सीहे गइविसए पन्नत्ते ? गोयमा ! अयन्न जवुदीवे दीवे जाव किंचिवित्सेसा-हिए परिकस्सेवेणं देवे णं मइहीए जाव मइसक्खे जाव इणावेधत्तिकट्ठ, केवलकप्प जवुदीव दीव तिहि अच्छरानिवाएहिं तिकवुत्तो अनुपरिअट्ठिहा ण इहमागण्ठेज्जा, विज्जाधारणत्स णं गोयमा ! तहा सीहा गई तहा सीहे गइविसए पन्नत्ते ! विज्जाधारणत्स ण भते ! तिरिअ केवतिय गतिविसए पन्नत्ते ? गोयमा ! से ण इओ एगेण उप्पाएण माणुसुत्तरे पबए समोसरणं करेइ, समोसरण करिहा तहिं चेइआइ वदइ, वदिहा वितिएण उप्पाएण नदीसरवरे दीवे समोसरण करेइ, समोसरणं करिहा तहिं चेइआइ वदइ, वदिहा तवो पडिनियत्तति २ इहमागण्ठइ, आगच्छिहा इह चेइआइ वदइ ! विज्जाधारणत्स ण गोयमा ! तिरिअ एवतिए गतिविसए पन्नत्ते ! विज्जाधारणत्स ण भते ! उहु केवतिए गइविसए पन्नत्ते ? गोयमा ! से णं इओ एगेण उप्पाएण नदणवणे समोसरण करेइ, करिहा तहिं चेइआइ वंदइ वदिहा, वितिएण उप्पाएण पंगवणे समोसरण करेइ, करिहा तहिं चेइआइ वदइ, वदिहा तवो पडिनियत्तति तवो २ इहमागण्ठइ, आगच्छिहा इह चेइआइ वंदइ, वदिहा विज्जाधारणत्स ण गोयमा ! उहु एवतिए गइविसए पन्नत्ते ! से ण तत्स ठाणत्स अया-लोअपविकित्ते कालं करेइ, नत्थि तत्स आराहणा, से णं तत्स ठाणत्स आलोअपविकित्ते कालं करेइ अत्थि तत्स

त्स ण अट्टमं अट्टमेण अणि-
 प्राव एवं बुद्धइ जघाचारणे,
 भवे दीवे एव जहेय विज्जा-
 तथा सीहा गई तथा सीहे

गतिविसए पञ्चत्ते सेसं त चेव । जघाचारणस्स ण भव । तारअ कवात्तए गइविसए पञ्चत्ते ! गोयमा ! से ण इतो
 एगेण वप्पाएण रुअगबरे दीवे समोसरण करेइ, करित्ता तहिं चेइआइ वदति, वदित्ता ततो पडिनिअत्तमाणे वितिएण
 वप्पाएण नदीसरवरदीवे समोसरण करेइ, करित्ता तहिं चेइआइ वंदइ वदित्ता इहमागच्छइ, आगच्छित्ता इह चेइआइ
 वंदइ, जघाचारणस्स ण गोयमा ! तिरिअं एवतिए गइविसए पञ्चत्ते, । जघाचारणस्स ण भवे ! बहु केवतिए गइविसए
 पञ्चत्ते ! गोयमा ! से ण इतो एगेण वप्पाएणं पडगवणे समोसरणं करेइ, करित्ता तहिं चेइआइ वदइ, वदित्ता ततो
 पडिनिअत्तमाणे वितिएणं वप्पाएण नदणवणे समोसरण करेइ, करित्ता तहिं चेइआइ वदइ, वदित्ता इहमागच्छइ, आग-
 च्छित्ता इह चेइआइ वंदइ, जघाचारणस्स ण गोयमा ! बहु एवतिए गइविसए पञ्चत्ते, से ण तस्स ठाणस्स अणालोइअ-
 अपडिक्कते काल करेइ नत्थि तस्स आराहणा, से ण तस्स ठाणस्स आलोइअपडिक्कते काल करेइ अत्थि तस्स आराहणा, सेव
 ! सेव भवे ! आव विहरति (सूत्र ६८४) ॥ इति विंशतितमशतके नवमोद्देशकः सम्पूर्ण ॥

विद्याचारेण तिर्यग्लोके मानुषोत्तरपर्वते नन्दीश्वरपर्वते च चैत्यानि वन्दितानि, ऊर्ध्वलोके च नन्दनवने पाण्डु-

“कइविहा ण भते ! चारणा पससा ? गोयमा ! चारणा कुविहा पससा, त जहा-विजाचारणा य अघाचारणा य, से केणट्ठे ण भते ! एव बुद्धि विजाचारणा ? विजाचारणा गोयमा ! तस्स ण छट्ठउण्णं अणिविस्सत्तेणं तवोक्कम्मेण विजाए चत्तरुणल्लिं खममाणस्स विजाचारणल्लीनानं लल्ली समुप्पज्जइ, से तेणट्ठेण जाव विजाधारणा, विजा-चारणस्स ण भते ! कइ सीहा गई कइ सीहे गइविसए पससे ? गोयमा ! अयस जवुदीवे दीवे जाव किंविचिसेसा-हिए परिकखेवेण देवे णं महदीए जाव भइसक्खे जाव इणामेवसिक्कु, केवलकप्प जवुदीव दीवं तिहि अच्चरानिवाएहिं तिक्कुत्तो अनुपरिअहिंता ण इवमागच्छेज्जा, विजाधारणस्स णं गोयमा ! तथा सीहा गई तथा सीहे गइविसए पससे ! विजाधारणस्स ण भते ! तिरिम केवतिय गतिविसए पससे ? गोयमा ! से ण इओ एगेण चप्पाएण माणुसुत्तरे पसए समोसरणं करेइ, समोसरण करिंता तहिं चेइआइ वदइ, वदिंता वितिपण नदीसरवरे दीवे समोसरण करेइ, समोसरण करिंता तहिं चेइआइ वदइ, वदिंता तवो पढिनियत्तति २ इहमागच्छइ, आगच्छिंता इह चेइआइ वदइ ! विजाधारणस्स ण गोयमा ! तिरिम एवतिप गतिविसए पससे ! विजाधारणस्स ण भते ! चहु केवतिप गइविसए पससे ? गोयमा ! से णं इओ एगेण चप्पाएण नवणवणे समोसरण करेइ, करिंता तहिं चेइआइ वदइ वदिंता, वितिपण चप्पाएण पंडगवणे समोसरण करेइ, करिंता तहिं चेइआइ वदइ, वदिंता तवो पढिनियत्तति तवो २ इहमागच्छइ, आग-च्छिंता इह चेइआइ वदइ, वदिंता विजाधारणस्स ण गोयमा ! चहु एवतिप गइविसए पससे ! से ण तस्स ठाणस्स अणा-लोइअपडिक्खते कालं करेइ, नत्थि तस्स आराहणा, से णं तस्स ठाणस्स आलोइअपडिक्खते कालं करेइ अरिथ तस्स

आराहणा (सूत्र ६८३), से केण्डेण भंते ! एव बुच्चइ जघाचारणे ? जंघाचारणे गोयमा ! तस्स ण अट्ठमं अट्ठमेण अणि-
 विस्सत्तेणं सयोकम्मेण अप्पाणं भावेमाणस्स जघाचारणलब्धीनाम लब्धी समुप्पज्जइ, से तेण्डेण जाव एवं बुच्चइ जघाचारणे,
 जघाचारणस्स ण भंते ! कइ सीहा गति कइ सीहे गइविसए पन्नत्ते ? गोयमा ! अयम जवुहीवे दीवे एव जहेव विज्जा-
 चारणस्स, णवर तिसत्तक्खुत्तो अणुपरिअट्ठिणाण इहमागच्छेज्जा, जघाचारणस्स ण गोयमा ! तथा सीहा गईं तथा सीहे
 गतिविसए पन्नत्ते सेस त चेव । जघाचारणस्स णं भंते ! तिरिअ केवतिए गइविसए पन्नत्ते ? गोयमा ! से ण इतो
 एगेण उप्पाएणं इमगवरे दीवे समोसरण करेइ, करिच्चा तहिं चेइआइ वदति, वदिच्चा ततो पढिनिअत्तमाणे वितिएण
 उप्पाएण नदीसरवरदीवे समोसरण करेइ, करिच्चा तहिं चेइआइ वंदइ वदिच्चा इहमागच्छइ, आगच्छिच्चा इह चेइआइ
 वदइ, जघाचारणस्स ण गोयमा ! तिरिअ एवतिए गइविसए पन्नत्ते, । जघाचारणस्स ण भंते ! उहुं केवतिए गइविसए
 पन्नत्ते ? गोयमा ! से णं इतो एगेण उप्पाएण पढगवणे समोसरण करेइ, करिच्चा तहिं चेइआइ वदइ, वदिच्चा ततो
 पढिनिअत्तमाणे वितिएण उप्पाएण नंदणवणे समोसरण करेइ, करिच्चा तहिं चेइआइ वंदइ, वदिच्चा इहमागच्छइ, आग-
 च्छिच्चा इह चेइआइ वंदइ, जघाचारणस्स ण गोयमा ! उहु एवतिए गइविसए पन्नत्ते, से ण तस्स ठाणस्स अणालोइअ-
 अपहिक्कते कालं करेइ नत्थि तस्स आराहणा, से ण तस्स ठाणस्स आलोइअपहिक्कते कालं करेइ अत्थि तस्स आराहणा, सेव
 भंते ! सेवं भंते ! जाव विहरति (सूत्र ६८४) ॥ इति विथितिमथतके नवमोद्देशकः सम्पूर्णः ॥

इह विद्याचारणेन तिर्यग्लोके मानुषोत्तरपर्वते नन्दीश्वरपर्वते च चेत्यानि चन्दिदतानि, ऊर्ध्वलोके च नन्दनयने पाण्डु-

कयने च चैत्यानि वन्दितानि, तानि च स्थानकचतुष्केऽपि शाश्वतचैत्यानि ज्ञेयानि, अथ आगतो व प्रसूतः पञ्च
चैत्यानि वन्दितानि, एवं अक्षरधारणेन अपि रुचके नन्दीश्वरे च तिर्यग्भोके पाण्डुरूपो तद्वर्णो च स्वर्णोऽङ्ग
स्थानचतुष्के शाश्वतचैत्यवन्दना अकारि, अत्राऽऽमाने वारद्वय च अगाधशैलेषु शालकृष्णारिषु वन्दना दिग्दर्श
अत्राऽऽह मनोमतिक्षिप्यः ननु-विद्याचारणा अक्षरधारणाश्च चैत्यवन्दनार्पणतागा पर आताडोषिगद्य विगतपद्य
प्रोक्ताः, अरे अत्राऽर्थे गणधराभिप्राय दृष्टु, एभिः उच्यते प्रयुक्ता, तेन उच्यते प्रतीयते प्रमादव्याप्राप्तेऽपि, तनु
प्रमादस्यान गुरुसमीपं आगत्य अवश्यं आलोचयितव्यं, अन्यथा विरापकृत्य आरुष्येत, पर चैत्यवन्दनाया आताडोषो
तत्र गमन एव न घटां आदीकते, गमनागमनालोचना तु सद्गतिं अद्नति एव, यदि हस्तशतादुपरि गमयते तदा अति
आगतेन गमनागमन गुरुसमक्ष आलोचयितव्यं एव, किं वाच्यं नन्दीश्वरदीपकचक्षुदीपगमागमनयोः, यदुक्तं
श्रीमावदयकनिर्युक्तौ—

“इत्यस्ययादागंतुं, गतु च मुहुत्तग अहिं चिह्ने । एते वा वचते, न इतरणे पठिकमण ॥ १ ॥” पुन श्रीवसई-
कालिकसूत्रे पञ्चमाख्ययनेऽपि (१७८ पत्रे) आलोचनाविधिः, तथाहि—

“विणय्य पविसिचा, सगासे गुरुणो मुणी । श्रियावदियमायाय, आगजो अ पठिकमे ॥ ८८ ॥ आभोइत्ताण नीसेस,
आईवार च अहकम । गमणागमणे वेव, भसपाणे व संजए ॥ ८९ ॥ उज्जुप्पन्नो अणुविगो, अवविलसेण चेतसा ।
आलोए गुरुसगासे, ज अहा गहिअ भवे ॥ ९० ॥ न सम्ममालोइअ जुब्बा, पुबि पच्छा व अ कट । पुणो पठिकमे

तस्स, वोसट्ठो र्थितए इमं ॥ ९१ ॥ अहो खिणेहिं असावज्जा, विची साहूण वेसिआ । मुक्खसाहणहेउस्स, साहुदेवस्स
 घारणा ॥ ९२ ॥ नमुक्कारेण पारित्ता, करित्ता जिणसथव । सज्जाय पट्टविप्पा ण, वीसमेज्ज खण मुणी ॥ ९३ ॥ पुन-

श्रीगौतमस्वामिना श्रीचपासकदशासूत्रे (२१ पत्रे) गमनागमन आलोचित अस्ति, तथाहि—
 “तते ण से भयव गोयमे आणंदएण समणोवासएणं एवबुत्ते समाणे, संकिए कस्सिप वितिगिच्छिए मेवसमा-
 वझे आणदस्स समणोवासगस्स अंतियाओ पडिनिक्खमइ पडिनिक्खमिप्ता जेणेव वुइपलासे चेइए, जेणेव समणे
 भगव महावीरे तेणेव सवागच्छइ, उवागच्छित्ता भत्तपाण पडिदसेइ, पडिदसित्ता समण भगव महावीर वदइ
 मइ, पडिक्कमिप्ता पसणमणेसणं आलोपइ, आलोइत्ता भत्तपाण पडिदसेइ, पडिदसित्ता समण भगव महावीर वदइ
 नमंसइ” इत्यादि, एवं स्थाने स्थाने साधुभिः आहाराण्यं गत्वा आगत्य गुरुपात्रं गमनागमन आलोचित अस्ति ।
 पुनरपि आह मनोमतिः ननु—यदि विद्याचारणा जङ्घाचारणाश्च अन्तराले कदाचित् कालं कुर्युं तदा कुत्र यान्ति ?
 त्रय्यते—गतिः तेषा सूत्रे न लिखिताऽस्ति पर त्वमपि विद, आहाराण्यं विद्यमानतीर्थङ्करवन्दनार्थं वा गत्वा कदा
 चित् साधुः विद्यते तदा कुत्र गच्छेत् ? अत्र इदं रहस्य जानीहि—अत्र भावस्य एव प्रधानत्वं ज्ञेय, यथा सविघ्नी-
 तार्थसमीपे साधुः आलोचनाग्रहणार्थं गच्छन् अन्तराले एव कालं कुर्वन् शुद्धभावत्वेन सुगतिमेव गच्छेत् तथा विद्या-
 चारणा जङ्घाचारणा अपि सुगतिमाज एव । अपि च मनुष्यक्षेत्राब् वधिः न केऽपि विद्यन्ते मनुष्यक्षेत्रान्तर अपि “दु-
 समुदे तिसि सेस जले” इति उक्तत्वात्, लवणसमुद्रादौ सिद्धान्ते उक्ता, अथ च पञ्चचत्वारिंशद्वक्ष्यो जनप्रमि ते क्षेत्रे

“यत्र एकः सिद्धः सत्र अनन्ताः सिद्धाः” इत्येवप्रकारेण सर्वमपि सिद्धक्षेत्र सिद्धनीवव्याप्तं तदा एव जातं यदा तदधः पञ्चषत्वारिंशच्छ्रयोजनप्रमिते मनुष्यक्षेत्रेऽपि समंश्या सर्वत्र अनन्ताः सिद्धाः, ततो मनुष्यक्षेत्रान्तं समुद्रेऽपि अनन्ताः सिद्धाः सन्ति ते के ? तान् विचारय, विचारय । तथा श्रीवीपपातिकसूत्रे (१७ पत्रे) अम्रडश्रावकाधिकारो यथा-

‘अवदस्स ण नो कप्पइ अण्णवत्थिए वा अण्णवत्थियेववयाणि वा अण्णवत्थियपरिगहिआणि वा अरिहत्तेइआणि यंदिस्सए वा नमस्सिए वा जाध पञ्जुवत्थिए वा, नमत्थ अरिहंते वा अरिहंतचेइआणि वा” इत्यादि, अत्र अहं-घैत्यादिविन्नप्रतिमा इति ॥ ६ ॥ एव श्रीउपासकदशासूत्रे (१४ पत्रे) आनन्दश्रावकाधिकारेऽपि, तथाहि-“नो सल्लु मे मते ! कप्पइ अज्जप्यमिइ असवत्थिए वा असवत्थियअवेवयाणि वा असवत्थियअपरिगहिआणि अरिहंतचेइआणि वा यंदिस्सए वा नमस्सिए वा” अत्राऽपि चैत्यानि अहंत्वप्रतिमालक्षणानि यथा भौतपरिगृहीतानि वीरभद्र १ महाकालादीनि ॥ ४ ॥ तथा श्रीप्रसन्न्याकरणसूत्रे तृतीयसवरद्वारे (१२२ पत्रे) चैत्यवैयावृत्तिकरणे कर्मनिर्जरा प्रोक्ता, तथाहि-

“अहं केरिसए पुणाइ आराइए वयमिणं ! खे से सवहि-भत्त-पाण सगहण-दाणकुसले अच्चतवाल-दुण्डल-गि-लाण-बुहुल्लमके पवसि-आयारिय-उवज्जाए सेहे साहम्मिए तवस्सोकुल-गण-संप-वेइअहे अ निज्जरदी वेयावच्च अणि-स्सिम दसविहं बहुविहं करेइ” व्याख्याऽपि यथा (१२६ पत्रे) ‘खे से’ इत्यादि योऽसौ उपपदेः भक्तपानानां च दानं च संग्रहणं च तयोः कुशलो-विधिज्ञो यः स तथा, बालश्च दुर्बलश्च इत्यादि समाहारद्वन्द्वः, ततो अत्यन्तं यद्बाल-दुर्बल-

ग्लान-वृद्ध-क्षपक तत् तथा, तत्र विषये वैयावृत्य करोति इति योगः, तथा प्रवृत्त्याचार्योपाध्याये इह द्वन्द्वैकत्वात् प्रवृत्त्यादिषु, तत्र प्रवृत्तिलक्षण इदं—

“तवसज्जमजोगेसुं, जो जोगो तत्थ त पवचेइ । असहु च निअचेइ, गणतत्तिछो पवित्ती च ॥ १ ॥ इतरौ प्रतीतौ तथा ‘सेहे’त्ति शैक्षे—अभिनवप्रव्रजिते साधर्मिके=समानधर्मके लिङ्गप्रयचनाभ्या तपस्विनि—चतुर्थ्यभक्तादिकारिणि, तथा कुल=गच्छसमुदायरूप चन्द्रादिक, गण=कुलसमुदायः कोटिकादिकः, सह्य=तत्समुदायरूपः, चैत्यानि जिनप्रतिमा, एवासा योऽर्थः—प्रयोजन स तथा, तत्र च निर्जरार्थी—कर्मक्षयकामः वैयावृत्य—व्यावृत्तकर्मरूप उपटम्भन इत्यर्थः, अनिश्रित—कीर्त्यादिनिरपेक्षं दशविध—दशप्रकार आह च—

“धेयावच्च वावढ—भावो इह धम्मसाहणनिमित्त । अन्नाइयाण चिहिणा, सपायणमेस भावत्यो ॥ १ ॥

आर्यरिय इवज्झाए, येरै तवत्सी गिलाण सेहाणं । साहम्मिअ कुलं गणे सं—धं सगय तम्मिह कायध्व ॥ २ ॥”

इति, बहुविध भक्त्यानादिदानभेदेन अनेकप्रकार करोति इति ॥ अत्राऽऽह मनोमतिशिष्य ॥

ननु—प्रश्नव्याकरणे आश्रवद्वारे (१२ पत्रे) निगदित अस्ति “ये विहार-प्रासाद चैत्यं—देवकुलादीना अर्थे पृथिवीबीवान् हिंसन्ति ते मन्दबुद्धिकाः” ततोऽह कथं प्रासाद—चैत्यदेवकुलानि मानयामि ? तत्पाठोऽपि (८ पत्रे) यथा—‘किं ते ? करिसाणपोक्खरणी—वाधि—विष्पिणी—कुव—सर—तलाग—चित्ति—वेत्ति—स्वाति अ—आराम—विहार—थूम—पागार—दार—गोपुर—अट्टालग—चरिआ—सेतु—सकम—पासाय—विकप्प—भयण—धर—सरण—लेण—आवण—चेइअ—देवकुल—चित्तसमा—

पया-आयतण-आवसह-भूमिपर-संखण य कए भायण-संभोगरणस्स विविहस्स य अट्टाप पुढयिं हिंसति मद-
 चुद्धिया" अत्र सम्पत्ते, रे पूर्वापरविचारक ! अत्र विहारो-चौद्धाद्याश्रयः, प्रासादो-नरेन्द्राश्रयः, जिनप्रासादस्य
 तु प्रायो जिनगृह सिद्धायतनं च इति संज्ञात्वात्, चैत्यानि व्यन्तरादिदेवप्रतिमा, देवकुलानि च सविस्तरलौफिकहरि-
 हरादिदेवप्रासादाः, अयं अयों ज्ञेयः, अभ्यया "वेइअट्टे निअरट्टी" इति सवरद्धारे चैत्यवैभाषुत्तिकारको निर्जराभागी
 कथं सकल !, नहि गणधरदेववचन पूर्वापरविसर्वादि स्यात्, अपि च राजप्रभृतीयोपाङ्गादौ (१७ पत्रे) प्रोक्त- "एय मे
 पेच्चा हिआए सुद्धाप खमाप निस्सेसाए आणुगामियत्ताए मविस्सवत्तिकहु एव सपेहेइ" इति, मोक्षपर्यन्त पूजाफल विप-
 टेत्, न च वाच्य चैत्यशब्दस्य अन्यार्थं कोऽपि भविता (भाष्यते) इति, चैत्यशब्दस्य कुत्राऽपि वृक्षाद्यर्थं वाचकत्वेऽपि
 तद्वैयावृत्तिकरमे निर्जराभागतिसम्भवात् ॥ ४ ॥ एव श्रीश्रीपपातिकोपाङ्गे (२ पत्रे) वम्पानगरीचर्णनेऽपि अहं चैत्यानि
 प्रतिपादितानि सन्ति, पाठान्तरे तथाहि-

"अरिहतचेईअजणवय-विसण्णिविहुबहुलेत्ति" व्याख्या यथा-अहं चैत्याना १ जनाना २ प्रतिना च ३ विविधानि
 यानि सन्निविष्टानि-पाटकाः तेः बहुलेति विग्रहः ॥ ५ ॥ तथा श्रीभगवत्या चमरोदेशके चमरेन्द्रेणाऽपि सौषमं गच्छता
 अहं चैत्यनिष्ठा गृहीताऽस्ति, (१७० पत्रे) तथाहि-

"किं निस्साए य मते ! असुरकुमार देवा सहं सम्पयति जाव सोहम्मो कम्पो ! गोयमा ! से जहानामए-इह सत्तरा
 इ वा वम्बरा इ वा टकणा इ वा सुसुया इ वा पन्हया इ वा पुत्तया इ वा एग मह गडु वा खडु वा दुग बा-

दारि वा विसम वा पवय वा नीसाप सुमहलमधि आसवल वा हृत्थिबल वा जोहवल वा घणुवल वा आगलेति एवा
 मेव असुरकुमारा वि देवा गण्णत्थ अरिहते वा अरिहतचेइमाणि वा अणगारे वा भाविअप्पणो निस्साए बहु उप्पयंति
 आव सोहम्मो कप्पो । $x \times x$ (१७५ पत्रे) तते ण तस्स सकस्स देविंदस्स देवरत्तो इमेयारुवे अञ्जलिप ४ जाय समु-
 पज्जित्था-णो खलु पट्ट चमरे असुरिंदे असुरराया नो खलु समत्थे चमरे असुरिंदे असुरराया, णो खलु विसए चम-
 रस्स असुरिंदस्स असुररण्णो अप्पणो निस्साए बहु उप्पइत्ता आव सोहम्मो कप्पो, गणत्थ अरिहते वा अरिहतचेइ
 आणि वा अणगारे वा भाविअप्पणो णीसाप बहु उप्पयति आव सोहम्मो कप्पो” इत्यादि ॥ ६ ॥ पुन श्रीराजप्रश्रीयो-
 पाक्के (१०४ पत्रे) सूर्याभदेवेन यथा जिनप्रतिमापूजा चिस्सरेण विहिताऽस्ति, तथा श्रयता, तथाहि-“तण ण से सुरि-
 यामे देवे पोत्थयरयणं गिण्हति, गिण्हित्ता पोत्थयरयण मुयइ, मुयइत्ता पोत्थयरयण विहाइइ, विहाडित्ता पोत्थयरयण वाएइ,
 पोत्थयरयण वाएत्ता चम्मिज धवसाय गिण्हइ, गिण्हित्ता पोत्थयरयण पडिनिक्खिवति, पडिनिक्खिवित्ता सीहासणाओ
 अणमुट्टइ, अणमुट्टित्ता ववसायसभामो पुरच्छिमिहेण दारेण पडिनिक्खमइ, पडिनिक्खमित्ता जेणेव नदापुक्खरणी तेणेव
 उवागच्छइ, उवागच्छित्ता णंदापुक्खराणि पुरच्छिमिहेण तोरणेण पुरच्छिमिहेण तिसोवाणपडिरुपण पच्चोरुइइ, पच्चो-
 रुहित्ता हरथपाय पक्खालेइ, पक्खालित्ता आयंते चोक्खे परमसुइभूए एग मह सेअ रययामय विमल सलिलपुण मत्त-
 गयमुशगितिकुमसमाण भिंगार पगिण्हइ, पगिण्हित्ता जाइ तत्थ उप्पलाइ जाव सतसहस्सपत्ताइ ताइ गिण्हइ, गिण्हित्ता
 णवतो पुक्खरणीवो पच्चोरुइति, पच्चोरुहित्ता जेणेव सिद्धायतणे तेणेव पहारेत्थ गमणाए (सुन ४३) (१०५ पत्रे)

तते ण त सूरिआम देव घइवे आमिओगिआ देवाय देवीओ अ अप्पेगइया कलसइत्यगया जाव अप्पेगइआ धूवकडुब्बुय
इत्यगया इठ्ठुडु जाव सूरियाम देव पिठ्ठुओ पिठ्ठुओ समणुगच्छति तए ण से सूरिआमे देवे चवहिं सामाणिअसाह-
स्सीहिं जाव अण्णेहिं य च्छहिं य सूरियाम जाव देवेहिं य देवीहिं य सच्चिं सपरिबुद्धे, सबट्ठीए सबवलेहिं जाव णातियरवेण
जेजेय सिद्धायतणे तेणेव उवागच्छइ, उवागच्छिता सिद्धायतण पुरच्छिमिहेण दारेण अणुपविसइ, अणुपविसित्ता जेणेव
देवच्छदए जेणेव जिणपडिमाओ तेणेव उवागच्छइ, उवागच्छिता जिणपडिमाण आलोए जिणपडिमाण पणाम करेइ,
पणाम करित्ता लोमइत्यग गियइइ, गिण्हित्ता जिणपडिमाण लोमइत्येण पमज्जइ, पमज्जित्ता जिणपडिमाओ सुरमिणागघो-
दएण ग्हाणेइ, ग्हाणिचा सरसेण गोसीसच्चदणेण गायइ अणुलिंपइ, अणुलिंपित्ता सुरमिगघकासाइएण गायइ ल्हेत-
ल्हित्ता जिणपडिमाण अहयाइ देवदूसज्जुलाइ नियंसेइ, नियसित्ता पुक्कारुहण मल्लारुहण चुण्णारुहण वज्जा,
रुहण वत्थारुहण आभरणाकरुणं करेइ, करित्ता आसत्तोसत्तविचलवइवघारिअ मल्लदामकलावं करेइ, करित्ता कयगहग-
हियकरयलपम्भइविप्पमुक्केण वत्ससवभेण कुम्भमेण मुक्कपुप्फपुनोवयारकलिअ करेइ, करित्ता जिणपडिमाण पुरओ अच्चेहिं
सण्णेहिं रय्यामपहिं अक्खरसावपुलेहिं अट्ठमगले आलिइइ, त जइआ-सोत्थिअ जाव दप्पणा, तयाणतर च ण चदप्पभरयण-
वइरवेरुलिअविमलवद कच्चणभणिरयणभत्तिचित्त कालागुरुपवरकुपुरुक्कतुरुक्कइत्तमयथतगधुडुआभिराम च गधवाट्ठिं
धुवघट्ठिं विणिम्मुअतं वेरुलिअमय कडुब्बुय पगहिअ पयसेणं धूव दाक्खण जिणवराण अट्ठसयचिसुद्धगध(गन्थ)जुत्तेहिं
अत्यजुत्तेहिं अणुणरुचेहिं महाविचेहिं सधुणइ, सधुणिआ पच्छा सत्तइपयाइ पच्चोसकइ, पच्चोसकित्ता वाम जाणु अचेइ,

अचिन्ता दाहिण जाणु धरणितलसि निहट्टु तिक्खुत्तो मुच्चाण धरणितलंसि निघाडेइ, निवाहिन्ता एगसाहिअ उत्तरासग करेइ, करिन्ता ईसिं पङ्खणमइ, पङ्खणमिन्ता करयलपरिगहिअ दसनह सिरसावत्त मत्थए अज्जलिं कट्टु एव वयासी—“नमुत्थुण अरइताण जाव ठाण सपत्ताण” इति ॥ अत्राऽऽह मनोमतिशिष्य —

ननु—सूर्याभेदेन प्रतिमावत् सत्त्वादीनि अपि अनेकवस्तूनि पूजितानि सन्ति, कथं तर्हि सम्यक्त्वधारी ? उच्यते,—अहो ! विमृश सत्त्वादीनि पूजितानि, परं जिनप्रतिमां विना कस्याऽप्रे नमुत्थुण कथित स्यात् ? तदा दर्शय, अथ च सत्त्वादीना पूजा यदि व्यर्थायि तदा सम्यक्त्वस्य किं ? यदि श्रीआदिनाथपुत्रेण श्रीभरतचक्रवर्तिना चक्ररत्न पूजित, किं तर्हि तस्य सम्यक्त्व गत ? चक्ररत्नपूजाश्वराणि श्रीजम्बूद्वीपप्रज्ञप्त्या (१८४ पत्रे) यथा—

“तदेतं न से भरहे राया तस्स आचइधरिअस्स अतिए एयमट्टु सोच्चा निसम्म इट्ठ जाव सोमणस्सिए विकसितवरकमलनयणवयणे पयलिअवरककगुट्ठिअकेअरमचकुंडलहारधिरायतरइअवच्छे पालवपलवमाणघोलतभूसणधरे ससम्म तुरिअ चवल नरिंदे सीहासणाओ अन्मुट्ठेइ, अन्मुट्ठिन्ता पायपीढाओ पच्चोरुहइ, पच्चोरुहिन्ता पाचयाओ ओमुअति, ओमुइन्ता एगसाहिअ उत्तरासंग करेइ, करिन्ता अजलिमचलिअगहत्थे चक्करयणाभिमुहे सत्तट्ठुपयाइ अणुगच्छइ, अणुगच्छिन्ता वाम जाणु अवेइ, अचिन्ता दाहिण जाणु धरणितलसि निहट्टु करयल जाव अज्जलिं कट्टु चक्करयणस्स पणाम करेइ” इति, पुन श्रीअभयकुमारेण पूर्वसंगतिक देवं मनसि कृत्वा निजलघुमातृदोहदपूरणनिमित्त अटमभक्क अकारि, तर्हि किं सम्यक्त्वधारी न ? तदश्वराणि अपि श्रीज्ञाताधर्मकथासत्त्वानि (३० पत्रे) “तए ण

तते ण त सूरिआमं देव वइवे आभिओगिआ देवा य देवीओ अ अप्पेगइआ कलसइत्थगया जाव अप्पेगइआ धूवकडुब्बुय
इत्थगया इडुत्तुइ जाव सूरियाभ देव पिडुओ पिडुओ समणुगच्छति तए ण से सूरिआमे देवे चउहिं सामाणिअसाह-
स्सीहिं जाव अण्णेहिं य वइहिं य सूरियाभ जाव देवेहिं य देवीहिं य सइं सपरिवुडे, सबहीए सव्वलेहिं जाव णातियरवेण
जेणेव सिद्धायतणे तेणेव उवागच्छइ, उवागच्छिआ सिद्धायतण पुरच्छिमिहेण दारेण अणुपविसइ, अणुपविसिआ जेणेव
देवच्छइए जेणेव जिणपडिमाओ तेणेव उवागच्छइ, उवागच्छिआ जिणपडिमाण आलोए जिणपडिमाण पणाम करेइ,
पणाम करिआ लोमहत्थगं गिणइइ, गिण्णिआ जिणपडिमाण लोमहत्थेण पमज्जइ, पमज्जिआ जिणपडिमाओ सुरमिणागघो-
दएण ण्हाणेइ, ण्हाणिआ सरसेण गोसीसचदणेणं गायइ अणुलिपइ, अणुलिपइआ सुरभिगघकासाइएण गायइ ल्हवेति-
द्वहिं जिणपडिमाण अइयाइ देवदूसज्जुलाइ नियंसेइ, नियसिआ पुक्कुरुहण मल्लारुहण लुण्णारुहण वन्ना,
रुहण वत्थारुहण आभरणारुहणं करेइ, करिआ आसत्तोसत्तवित्तलवट्टवघारिअ मल्लदामकलाव करेइ, करिआ कयगहग-
हियकरयलपन्मडुविप्पमुक्केण वत्तद्ववन्नेण कुसुमेण मुक्कपुप्फणुजोवयारकलिअ करेइ, करिआ जिणपडिमाण पुरओ अच्चेहिं
सण्हेहिं रययामयहिं अञ्जरसातवुलेहिं अट्टट्टमगळे आलिइइ, त अद्दा-सोत्थिअ जाव दप्पण, तयाणतर च ण चदप्पमरयण-
यइरवेरुलिअविमलदव कघणमणिरयणभसिचिंतं कालागुरुपवट्टुदुरुक्कतुरुक्कट्ठमत्तमघमघतंगंधुद्धुआभिराम च गधवट्ठिं
धुववाट्ठिं विणिम्मुअत वेरुलिअमय कडुब्बुय पगगहिअ पयत्तेण धूव दाऊण जिणवराण अट्टसयविसुद्धगध(गन्थ)जुतेहिं
अत्थजुत्तेहिं अपुणरुत्तेहिं महावित्तेहिं संघुणइ, संघुणिआ पच्छा सत्तट्टपयाइ पच्चोसकइ, पच्चोसकिआ चाम जाणु अपेइ,

जहारिह एव धयासी-शिष्यामेव भो देवानुष्विआ ! सवरयणामए महइमहालए तओ चेइअथूमे करेह, एग भगवओ
तित्थगरस्स चिइगाए, एग गणहरचिइगाए, एग अवसेसाण अणगाराण चिइगाए, तते णं ते घहवे जान करिति,
तते णं ते घहवे भवणवइ जाव वेमाणिआ देवा तित्थगरस्स परिनिबाणमहिम करेइ, करित्ता जेणेव नदीसरयरे दीवे
तेणेव उवागच्छति तते णं से सके देविदे देवराया पुरच्छिमिल्ले अजणगपघए अट्टाहिअ महामहिम करेति, तए णं
सक्कस्स देविदस्स चत्तारि लोगपाला चवसु दहिमुहगपघएसु अट्टाहिय महामहिम करेति, ईसाणे देविदे देवराया उत्त-
रिल्ले अजणगे अट्टाहिअ, तस्स लोगपाला चवसु दहिमुहपघेसु अट्टाहिअ, चमरो अ दाहिणिछे अजणगे तस्स लोग-
पाला दहिमुहगपघएसु, बली पच्चत्थिमिल्ले अजणगे, तस्स लोगपाला चवसु दहिमुहगपघएसु, तते ण ते घहवे भवणवइवा-
णमतर जाव अट्टाहिआओ महामहिमाओ करेति, करित्ता तेणेव साइ साइ विमाणाइं जेणेव साइ साइ भवणाइ
जेणेव साओ साओ समाओ सुहम्माओ, जेणेव सगा सगा माणवगा चेइअखभा तेणेव उवागच्छति, उवागच्छित्ता
वइरामएसु गोलवइसमुगएसु जिणसकहाओ पक्खिवंति, पक्खिवित्ता अगेहिं वरेहिं गधेहिं अ महेहिं अ अच्चति,
अच्चित्ता वित्ताइ मोगभोगाइ मुज्जमाणा विहरति" इति ॥ ८ ॥ एव जीवाभिगमसूत्रे (२४९ पन्ने) विजयदेवेनाऽपि
यया जिनप्रतिमापूजा व्यचायि, तथा श्रूयतां—
"तते ण तस्स विजयस्स देवस्स आभियोगिया देवा पोत्थयरयण उवर्णेति, तए ण से विजये देवे पोत्थयरयण
गिण्हइ, गिण्हित्ता पोत्थयरयण अके मुअइ पोत्थयरयण मुइत्ता पोत्थयरयण विहासेइ, पोत्थयरयण विहाडेत्ता पुण पोत्थ-

तस्त अभयकुमारस्त अयमेयारूये अरुभत्थिए जाव समुप्यज्जित्था-नो खलु सका माणुस्तएण उवाएण मम जुलमाउ-
याए धारिणीए देवीए अकालढोहलमणोरहसंपत्तिं करेत्तए, गणत्थ दिवेण उवाएण, अत्थि ण मज्झ सोहम्मकप्पयासी
पुण्यसंगतिए देवे महिद्धिए जाव महासोकस्से, त सेअ खलु मम पोसहसालाए पोसहियस्स वभयारिस्स उम्मुक्कमणिमुचण्णस्स
ववगयमालावधगविलेवणस्स निक्खिस्सत्तथमुसलस्स एगस्स अवीवस्स दह्मसधारोवगयस्स अट्टमभत्त परिगिण्हित्ता
पुण्यसंगतिकं देव मणसि करेमाणस्स विहरिस्सए, तते ण पुण्यसंगतिए देवे मम जुलमाउयाए धारिणीए देवीए अयमेयारूये
अकालमेहेसु ढोहलं विषेहिस्सि, एवं संपेहेइ, सपेहिच्चा जेणैव पोसहसाला तेणामेव सवागच्छति, सवागच्छित्ता पोसहसाल
पमज्जति, पमज्जित्ता उच्चारपासवणभूमिं पडिलेहेइ, पडिलेहिच्चा दह्मसथारग पडिलेहेइ, पडिलेहिच्चा दह्मसथारग दुरुदइ,
दुरुहिच्चा अट्टममण परिगिण्हइ, परिगिण्हित्ता पोसहसालाए पोसहिए वभयारी जाव पुण्यसंगतिय देव मणसि करेमाणे
करेमाणे चिट्ठति" इत्यादि ॥ ७ ॥ तथा पुनः यदि शक्रादयो देवेन्द्राः जिनदत्ता अपि पूजयन्ति, तदा जिनप्रतिमाया किं
याच्यम् ! तत्रार्थे जम्बूद्वीपप्रज्ञप्त्या (१५८ पत्र) यदुक्तं तत् श्रोतव्यं, तथाहि-

तते ण से सक्के देविदे देवराया भगवन्नो तित्यगरस्स उवरिह्ण दाहिण सकह गेण्हइ, ईसाणे देविदे देवराया उवरिह्णं
वाम सकह गेण्हइ, वमरे असुरिदि असुरराया हिट्ठिह्ण दाहिण सकह गेण्हइ, वली चइरोअणिदे चइरोअणराया हिट्ठिह्ण
वाम सकह गेण्हइ, अघसेसा भवणवइ जाव वेमाणिया देवा जहारिहं अवसेसाइ अगमगाइ, केइ जिणभचीए, केइ
जितमेयतिह्ण केइ घम्मोसि कहु गेण्हति, तते णं से सक्के देविदे देवराया बहवे भवणवइ जाव वेमाणिए देवे

सुरभिणा गधोदपण ण्हाणेइ, ण्हाणिच्चा विद्याइ सुरभिगघकासाइए गाताइ लूइइ, लूइच्चा सरसेणं गोसीसचदणेण
गाताणि अणुलिपइ, गाताणि अणुलिपेच्चा णिणपडिमाण अहयाइ सेवाइ दिवाइ देवदूसजुअलाइ नियंसेइ, निअसित्ता
अगेहिं वरेहिं अ गवेहिं अ मलेहिं अ अखेइ, अच्चित्ता पुप्फारुहण मल्लारुहण यभारुहण चुल्लारुहण आभरणा-
रुहण करेति, करित्ता आसत्तोसत्तविचलवट्टवगधारिअमल्लदामकलाव करेइ, करित्ता अच्छेहिं सण्हेहिं [सेएहिं] रययामएहिं
अच्छरसातुलेहिं णिणपडिमाण पुरओ अट्टुमगलए आलिहति, त जहा-सोत्थिअ सिरिवच्छ जाय दप्पण अट्टुमगलगे
आलिहति, आलिहिच्चा कयगाहगहिअकरयलपग्गमट्टविप्पमुक्केण दसद्ववसेण कुसुमेण मुक्कपुक्कफुजोवयारकलिअ करेइ,
करित्ता चदप्पमवइवेरुलिअविमलदह कचणमणिरयणमत्तिचित्त कालागुरुपवरकतुरुक्कधूवगधुत्तमाणुविद्ध धूमवट्ठी
विणिम्मुअत वेरुलिआमय कइच्छुय पग्गहिन्नु पयत्तेण धूव दाऊण णिणवराण अट्टसयविसुद्धगत्यजुत्तेहिं महाविसेहिं अत्य-
जुत्तेहिं अपुणरुत्तेहिं सयुणइ, सयुणिच्चा सच्चट्ट पयाइ ओसएइ, ओसरित्ता धाम जाणुं अचेइ, अचेइच्चा दाहिण जाणु घर-
णितलसि निवाडेइ तिक्कुत्तो मुद्धाण घरणितलसि नमेइ, नमित्ता ईसिं पच्चुणमति, पच्चुणमित्ता कडगतुद्धिअयभिआओ
मुयाओ पडिसाहरइ, पडिसाहरित्ता करयलपरिग्गाहिअं सिरसावत्त मत्तए अजलिं कट्टु एम [एव] वयासी-नमोत्थुण अरिह-
ताण भगवताण जाव सिद्धिगइनामधेय ठाण सपसाण तिककु वयइ नमसइ” इत्यादि, पुनः अत्रैव अग्रे पत्रान्तरे विजय-
देवेन णिनसत्त्वानि अपि पूजितानि सन्ति, तत्पाठो यथा (२५१ पत्रे) “जेणेव सुहम्मा सभा तेणेव पहारेत्थ गमणाए,
तए ण तस्स विजयदेवस्स चचारि सामाणिअसाइस्सीओ एअप्पभिइं जाव सविट्ठीए जाव नाइयरवेणं जेणेव सुहम्मा सभा

यरण घापइ पोत्ययरयण वाएत्ता घम्मिय ववसायं पगिण्हत्ता पोत्ययरयण पडिनि-
 म्बियइ, पडिनिम्बियविच्चा सीहासणाओ अम्भुइइ, अम्भुइत्ता ववसायसभाओ पुरत्थिमिहेण दारेण पडिनिम्बियमइ,
 पडिनिम्बियमिच्चा खेणेव नदा पुक्खरिणी तेणेव उवागच्छइ, उवागच्छत्ता नदा पुक्खरिणी अणुप्पयाहिणीकरेमाणे
 पुरत्थिमिहेण दारेण अणुप्पविसइ, अणुप्पविसिच्चा पुरत्थिमिहेण तिसोपाणपडिस्वगएण पच्चोरुइइ, पच्चोरुइत्ता हत्य
 पाय पक्खालेइ, पक्खालिच्चा एग मह सेअ रयतामय विमलसलिलपुण मसगयमहामुहाकितिसमाण भिंगार पगिण्हइ,
 भिंगारं पगिण्हत्ता जाई तय उप्पलाइ पवमाइ आव सयसहस्सपत्ताइ ताइ गिण्हइ, गिण्हत्ता नदाओ पुक्खरि-
 णीओ पडुत्तरेइ, पडुत्तरिच्चा खेणेव सिद्धायतणे तेणेव पडरेत्थ गमणाए ॥ तए ण तस्स विजयस्स देवस्स चत्तारि
 सामाणिअसाहस्सीओ जाव अस्से अ बहवे वाणमतरा देवा य देवीओ अ अप्पेगइआ उप्पलहत्थगया जाव हत्य-
 गया विजय देवं पिट्ठओ अणुगच्छंति । तए ण तस्स विजयस्स देवस्स बहवे आभिओगिया देवा देवीओ अ
 कलसहत्थगया जाव धूवककुब्भुयहत्थगया विजय देव पिट्ठओ पिट्ठओ अणुगच्छंति । तए ण से विजए देवे चवहिं
 सामाणिअसहस्सीहिं जाव अस्सेहिं य बट्ठहिं वाणमंतेरहिं देवेहिं य देवीहिं अ सद्धिं सपरिबुद्धे सविट्ठीए सवजुईए जाव
 निघोसणाइअरवेण खेणेव सिद्धाययणे तेणेव उवागच्छइ, उवागच्छत्ता सिद्धायतण अणुप्पयाहिणी करेमाणे पुर-
 त्थिमिहेण दारेण अणुप्पविसइ, अणुप्पविसिच्चा खेणेव देवच्छेदए तेणेव उवागच्छइ, उवागच्छत्ता आलोए जिणपडिमाण
 पणामं करेइ, पणाम करिच्चा लोमहत्थग गिण्हइ, लोमहत्थग जिण्हत्ता जिणपडिमाओ लोमहत्थएण पमज्जइ, पमजिच्चा

वया पञ्चत्ता, तं जहा-पुरतियमिल्ले अंजणगपवप १ दाहिणिल्ले अंजणगपवप २ पक्खत्थिमिल्ले अंजणगपवप ३ उत्तरिल्ले अज-
 णगपवप ४, ते णं अजणगपवया चचरासीति ज्योणसहस्साइ उहु सच्चत्तेण एग ज्योणसहस्स उवेहेण मूले दसजोय-
 णसहस्साइं विक्खंमेण, तदणतर च ण सायाए मायाए परिहायेमाणा परिहायेमाणा सवारिमेगं ज्योणसहस्स विक्खमेण
 पञ्चत्ता, मूले इक्कत्तीसं ज्योणसहस्साइं छच्च तेवीसे ज्योणसए परिकखेवेण, सवारिं तिप्पि तिप्पि ज्योणसहस्साइ एग च छावहुं
 ज्योणसय परिकखेवेण, मूले वित्थिमा (विच्छिमा) मज्जे सं खित्ता उप्पितणुआ० गोपुच्छसठाणसठिआ सवअजणमया
 अच्छा सण्हा लण्हा घट्ठा मट्ठा नीरया निरपका निक्कळच्छाया सप्पमा समिरीया सवज्जोया पासाईया दरिसणीया अभिरूया
 पढिरूया, तेसि णं अजणगपवयाण सवारिं बहुसमरमणिज्जमूमिभागा पञ्चत्ता, तेसि ण बहुसमरमणिज्जमूमिभागाण घहु-
 मज्जवेसमागे चत्तारि सिद्धायतणा पञ्चत्ता, ते ण सिद्धाययणा एगं ज्योणसय आयामेण पञ्चत्ता, पञ्चास ज्योणाइ
 विक्खमेण, बावत्तारि ज्योणाइ उहुं उच्चत्तेण, तेसिं सिद्धाययणाण चत्तारिं चत्तारि दारा पञ्चत्ता, त जहा-देवदारे १ असु-
 रदारे २ नागदारे ३ सुवज्जदारे ४, तेसु ण दारेसु चत्तविहा देवा परिवसति, त जहा-देवा १ असुरा २ नागा ३ सुवज्जणा ४,
 तेसि ण दाराण पुरओ चत्तारि मुहमढवा पञ्चत्ता, तेसि ण मुहमढवाण पुरओ चत्तारि पेच्छाघरमढवा पञ्चत्ता, तेसि णं
 पेच्छाघरमढवाण बहुमज्जवेसमागे चत्तारि वइरामया अक्खावगा पञ्चत्ता, तेसि ण वइरामयाण अक्खावगाण बहुमज्ज-
 वेसमागे चत्तारि मणिपीढिआओ पञ्चत्ता, तासाणं मणिपीढिआण सवारिं चत्तारि सीहासणा पञ्चत्ता, तेसि ण सीहासणाण
 सवारिं चत्तारि विजयदूसा पञ्चत्ता, तेसि ण विजयदूसगाणं बहुमज्जवेसमागे चत्तारि वइरामया अकुसा पञ्चत्ता, तेसु णं वइ-

त्रेणेय स्वागच्छति, स्वागच्छिता तं सप्त सुषम् अणुपयाहिणी करमाणे पुरत्यिमिहेण अणुपयिमइ, अणुपयि-
 सिता आलोए षिणसकहाणे पणाम करइ, करिता जेणेव मणिपेठिया जेणेव माणवचेइअस्वमे जेणेव यइरामया गोजयटन-
 मुगका तेणेव स्वागच्छइ, स्वागच्छिता लोमहत्थयं गिणइइ, गिण्डिता यइरामए गोलयटसमुगए लोमहत्थपण पमअइ,
 पमजिता यइरामए गोलयटसमुगए विहाटेइ, विहाडिता षिणसकहाओ लोमहत्थपण पमअइ, पमजिता मुरभिजा गयो-
 दएण तिसचबुचो षिणसकहाओ पक्खालेइ, पक्खालिता सरसेण गोसीसचदणेण अणुलिपइ, अणुलिपेत्ता अगोदि यरेदि
 गपेहि महेहि अ अच्चिणइ, अच्चिणिता धूव दलयइ, दलिता यइरामपसु गोलयटसमुगएसु पडिनिक्खिससति, पडिनिक्खिससिता
 माणवक चेइयस्वम लोमहत्थपणं पमअइ, पमजिता विद्याए सदगधाराए अणुक्खेइ, अणुक्खेइत्ता सरसेणं गोमीमचदणेण
 चच्चए दलयति, दलिता पुम्भरुहणं जाव आससोसत्त० कयग्गाइ० पूर्व दलयति, धूव दलिता जेणेव सभाए सुवन्माए पडु-
 मग्गवेसमाए त चेव दारच्चणिआ” इत्यादि ॥ ८ ॥ पुनः श्रीजीवाभिगमे चन्द्रविमाने चन्द्रवक्कव्यताया (३८३ पत्रे) तथाहि-
 “चदस्स ण जोतिसिंदस्स जोतिसरणो चदवठेसए विमाणे सभाए सुहम्माए माणयगति चेइयस्वमसि यइरामएसु
 गोलयटसमुगएसु बहुआओ षिणसकहाओ सन्निक्खिताओ चिट्ठति, जाओ ण चंदरस जोइसिंदस्स जोइसरणो अमेसि च
 बहुण जोइसियाण देवाण य देवीण य अच्चणिआओ जाव पञ्चुषासणिआओ” इत्यादि ॥ ९ ॥ अथ श्रीस्थानाद्रसूत्रे अनु-
 र्यस्थानके द्वितीयोद्देशके (२२९ पत्रे) शान्धतजिनप्रतिभाप्रे अष्टादिकामहोरसवं देवाः कुर्वन्ति, तथा निशग्यता, तथा हि-
 “[अथ-नन्दीश्वरविचारः] नवीसरवरस्स णं दीवस्स चक्खवालिविक्कलंभस्स बहुमग्गवेसमाने चउडिंति चत्तारि अज्जगप-

गाण एव आयसगाण धालाण पातीण सुयतिट्ठकाणं मणगुलिआण घातकरगाण चिसाण रयणकरहगाण” इत्यादि ॥ १० ॥
तथा चमरेन्द्रादयोऽपि ईशानान्ता इन्द्रा निजनिजसौघमार्दिसभाया स्थिता, तत्रवर्तिन्यो जिनदष्टाः पूजनीया अर्चनी-
याश्चेति ज्ञात्वा तत्समक्ष अप्सरोभिः सम मैथुनमपि न सेवन्ते । यदुक्तं श्रीभगवतीसूत्रे दशमशतके पञ्चमोद्देशके
(५०३ पत्रे), तथाहि—

“चमरस्स ण भते ! असुरिदस्स असुरकुमाररणो कति अगमहिंसीओ पल्लत्ताओ ? अल्लो ! प च अगमहिंसीओ
पल्लत्ताओ तज्जहा—हाली १ रायी २ रयणी ३ विस्सु ४ मोहा ५ तत्थ ण एगमेगाए देवीए अट्ठु देवीसहस्सा परिवारो पल्लत्तो,
पन्नू ण भते ! ताओ एगमेगा देवी अण्णाइ अट्ठुदेवी सहस्साइ परिवार विवधितए ? एवामेव सपुष्पावरेण चत्तालीस देवी-
सहस्सा, से त तुडिए, पन्नू ण भते ! चमरे असुरिदे असुरकुमारराया चमरचचाए रायहाणीए सभाए चमरसि सीहासणसि
तुडिणं सद्धिं विद्वाइ भोगभोगाइ भुजमाणे विहरितए !, णो तिण्ठे सम्भे, से केण्ठे ण भते ! एव बुच्चइ ? णो प्ह चमरे
असुरिदे चमरचचाए रायहाणीए जाव विहरित्ताए ? अल्लो चमरस्स ण असुरिदस्स असुरकुमाररणो चमरचचाए राय-
हाणीए सभाए सुहन्माए माणवए चेइयस्समे वइरामएसु गोलवट्टसमुगपसु षट्ठओ जिणसकहाओ सनिक्खित्ताओ चिट्ठति,
जाओ ण चमरस्स असुरिदस्स असुरकुमाररणो अण्णेसिं च चह्ण असुरकुमाराण देवाण य देवीण य अच्चणिज्जाओ वद-
णिज्जाओ नमसणिज्जाओ पूयणिज्जाओ सकारणिज्जाओ सम्माणणिज्जाओ कल्लाय मगल देवय चेइअ पज्जुवासणिज्जाओ भवति
तेसिं पणिहाए नो पन्नू, से तेण्ठेणं अल्लो ! एव बुच्चति—णो प्ह चमरे असुरिदे जाव राया चमरचचाए जाव विहरित्ताए

रामरसु अकुसेसु वचारि कुंभिआ मुत्तादामा पक्षचा, ते ण कुंभिआ मुत्तादामा पत्तेय पत्तेय अग्नेहिं तदद्वतच्चत्तपमाणमि-
 चेहिं चगहिं अद्धकुंभिकेहिं मुत्तादामेहिं सभाओ समता सपरिक्खित्ता, तेसि ण पेच्छाघरमढवाण पुरओ चत्तारि मणिपीठि-
 आओ पक्षचाओ, तासि णं मणिपीठिमाण सवर्णिं वचारिं वचत्ता, तासि ण चेतितयूभा पक्षचा, तासि ण चेतितयूभाण पत्तेय पत्तेय
 चगहिं वचारि मणिपीठियाओ पक्षचा, तासि ण मणिपीठिमाण सवर्णिं वचारिं जिणपट्टिमाओ सवरयणामईओ सपलि-
 अक निस्समाओ धूमाभिमुद्धाओ विट्ठति, त अहा-रिसहा १ वद्धमाणा २ चदाणणा ३ वारिसेणा ४" इत्यादि ॥ ९ ॥ पुन
 श्रीचीवाभिगमसूत्रे (२३३ पत्रे) शाश्वतस्मिन्नप्रतिभापूजाधिकार, तथाहि-

“तासि णं जिणपट्टिमाण पिठ्ठओ पत्तेम पत्तेम छत्तघारपट्टिमाओ पक्षचाओ, ताओ ण छत्तघारपट्टिमाओ हिमर-
 ययकुंदेदुसप्पकासाइ सकोरेटमल्लदामधवलाइ आतपत्ताइ सलील ओहारेमाणीओ चिद्धति । तासि ण जिणपट्टिमाण
 तमओ पासिं पत्तेम पत्तेम चामरधारपट्टिमाओ पक्षचाओ, ताओ ण चामरधारपट्टिमाओ चदप्पद्वयइवेरुलियनाणामणिऊ-
 णगरयणस्मिमलहरिहतवणिज्जुखविचिसदहाओ सिद्धिमाओ सस्सककुंदगरयमत्तमधितेण पुजसप्पिक्कासाओ सुहु-
 मरयतदीइवालाओ धवलाओ चामराओ सलील ओहारेमाणीओ विट्ठति । तासि ण जिणपट्टिमाण पुरओ दो दो
 नागपट्टिमाओ, दो दो जक्खपट्टिमाओ, दो दो मूत्तपट्टिमाओ, दो दो कुहघारपट्टिमाओ विणओणयाओ पायवडिआओ
 पंजलिउढाओ सन्निक्खित्ताओ विट्ठति, सवरयणामतीओ अक्खओ सण्हाओ लण्हाओ मट्ठाओ नीरयाओ
 निर्यपकाओ आव परिक्खाओ । तासि ण जिणपट्टिमाण पुरओ अट्ठसय घटाण अट्ठसय च्चदणकलसाण एव अट्ठसय भिगार-

गाण एव आयसगाण थालाणं पातीण सुयतिठ्ठकाणं मणगुलिआण चातकरगाण चित्ताण रयणकरडगाण” इत्यादि ॥ १० ॥
तथा चमरेन्द्रादयोऽपि ईशानान्ता इन्द्रा निजनिअसौघमदिसभायां स्थिताः, तत्रवर्तिन्यो जिनदट्टा पूजनीया अर्चनी-
याश्चेति ज्ञात्वा तत्समक्ष अप्सरोभिः सम मैथुनमपि न सेयन्ते । यदुक्क श्रीभगवतीसूत्रे दशमशतके पञ्चमोद्देशके
(५०३ पत्रे), तथाहि—

“चमरस्स ण भते ! अस्सरिदस्स असुरकुमाररणो कति अगमहिसीओ पन्नत्ताओ ? अज्जो ! पच अगमहिसीओ
पन्नत्ताओ तज्जहा—काली १ रायी २ रयणी ३ विस्सु ४ मोहा ५ तत्थ ण एगमेगाए देवीए अट्टु देवीसहस्सा परिवारो पन्नत्तो,
पमू ण भते ! ताओ एगमेगा देवी अण्णाइ अट्टुदेवी सहस्साइ परिवार विववितए ? एवामेव सपुच्चावरेण चत्तालीस देवी-
सहस्सा, से त तुडिए, पमू ण भते ! चमरे अस्सरिदे असुरकुमारराया चमरचचाए रायहाणीए सभाए चमरसि सीहासणसि
तुडिएण सच्चि विवाइ भोगमोगाइ मुजमाणे विहरित्तए ?, णो तिण्डे समडे, से केण्डे ण भते ! एव बुच्चइ ? णो पट्ट चमरे
अस्सरिदे चमरचचाए रायहाणीए जाव विहरित्ताए ? अज्जो चमरस्स ण अस्सरिदस्स असुरकुमाररणो चमरचचाए राय-
हाणीए सभाए सुहम्माए माणवए वेइयस्समे वइरामएसु गोलववुसमुगपसु षट्ठओ जिणसकहाओ सनिक्खित्ताओ चिट्ठति,
जाओ ण चमरस्स अस्सरिदस्स असुरकुमाररणो अण्णेसिं च षट्ठण असुरकुमाराण देवाण य देवीण य अच्चणिज्जाओ वद-
णिज्जाओ नमसणिज्जाओ पूयणिज्जाओ सक्कारणिज्जाओ सम्माणणिज्जाओ कल्लाण मगल देवय चेइअ पज्जुवासणिज्जाओ भवति
तेसिं पणिहाए नो पमू, से तेण्डेणं अज्जो ! एव बुच्चति—णो पट्ट चमरे अस्सरिदे जाव राया चमरचंचाए जाव विहरित्तए

पद्मं अञ्जो चमरे असुरिदं असुरकुमाराराया चमरचंवाए रायशणीए सभाए सुदग्भाए चमरसि सीदासणसि चउ-
सट्ठीए सामाणियसाहस्तीहिं तायत्तीसाए जाव अण्णेहिं य वड्ढहिं असुरकुमारेहिं देवेहिं अ देगीहिं य सद्धिं सपरिवुदे
महयादय जाव मुज्जमाणे विहरिसए०, केवल परियारिद्धीए णो वेव ण मेहुणवत्तिअ (सूत्र ४०५)" इत्यादि, अत्र तेपा
देवानां स्त्रीशत्रुचक्रवर्णनप्रमुखद्वर्द्धा भोग सकः, न भैशुनसेवा, एव तेपा लोकपालानामपि आलापका ज्ञेया ॥११॥

पुनः भरणसमाधिप्रकीर्णकमन्येऽपि (१७ पत्रे) चैत्यभक्तिः प्रोक्ताऽस्ति, तथाहि—“अरिहत्तसिद्धचेइअ—गुरुसु अययम्म-
साहुवग्गे अ । आयरिअत्तवच्चाए, पवयणे सबसधे अ ॥ १९ ॥ एएसु भच्चिजुत्ता, पूअता अहरह अण्णमणा । सम्मत्तमणुस-
रिन्ता, परिचससारिआ हुति ॥ २० ॥ सुविहिअ ! इम पइण्णा, असद्वहत्तेहिं जेगजीवेहिं । वालमरणाणि तीए, मयाइ काले
अणत्ताइ ॥ २१ ॥” ॥ १२ ॥ पुनरपि नामस्तवे “किञ्चिअवविअमहिआ” तत्र कीर्तिता नामादिभि, वन्दिता मनोवाक्कायैः,
महिताः पूज्यादिभिः, “सबलोए अरिहत्तचेइआण करेमि कात्तस्सगं वदणवत्तिआए पूअणवत्तिआए” इत्यादि । १३ ।
पुनः “जावति चेइआई, उहे अ अहे अ तिरिअ लोए अ । सबाई ताई धदे, इह सतो तत्थ सताई ॥ १ ॥” ॥ १४ ॥
एवं श्रीआवश्यकनिर्युक्तौ (१६९ पत्रे) अपि श्रीअष्टापदतीर्थे भरतकारितजिनप्रतिमादिवर्णनं, तथाहि—

“धूमसय मारगाण, चत्तवीस वेव खिणहरे कासी । सबजिणाण पढिमा, वण्णपमाणेहिं निअपहिं ॥ ४५ ॥ (मू० भा०)
आर्यसधरपवेसो, भरहे पढणं च अगुलीअस्स । सेसाण उग्गुअण, सवेगो नाण दिक्खा अ ॥ ४३६ ॥” न च
वाक्य—आवश्यकनिर्युक्तेः पञ्चवत्वारिंशदागमेभ्योऽतिरिक्तत्वेन न तद्वचन प्रमाणमिति—आवश्यकनिर्युक्ते चतुर्दशपूर्वधर-

श्रीभद्रबाहुस्वामिप्रणीतत्वात् श्रीकल्पसूत्रस्य इव सुतरा मान्यत्वात्, नहि समानैककर्तृकग्रन्थेषु एको मान्योऽन्त्ये
तु अमान्या इति ॥ १५ ॥

तथा श्रीजम्बूद्वीपप्रज्ञप्तौ पुनः भणितं, तथाहि-“तित्थयरगुणा पडिमा-सु नत्थि निस्ससय वियाणतो । तित्थयरत्ति
नमतो, सो पावइ निज्जर विचल ॥ १ ॥” ॥ १६ ॥ पुन श्रीभावश्यकनिर्युक्तौ (४९३ पत्रे) वंदनाध्ययने यथा-
“अकसिणपवस्तगाण, विरयाविरयाण एस खलु जुत्तो । संसारपयणुकरणो, दयथए कूवविट्ठतो ॥ १ ॥” ॥ १९४ ॥ (भा०)
श्रीमहानिशीयसूत्रेऽपि यथा-

“काच पि जिणायतने-हिं मखिअ सबमेइणीपिट्ठ । दाणाइचरक्केण, सुट्ठु वि गच्छिअ अज्जुय न पुरजो ॥ १ ॥” ॥ १८ ॥
गणिविद्याप्रकीर्णकेऽपि (७३ पत्रे) यथा-“घणिट्ठा सयभिसा सई, सवणो अ पुणवत् । एएसु गुरुसुत्स, चेइआण च
पूअणं ॥ ३८ ॥” इति, ॥ १९ ॥ एव वेवेन्द्रस्तवेऽपि भवनपत्यधिकारे पूजाधिकारो यथा-

“कृणगमणिरयणयूभिअ-रग्माइं चेइआइ भवणाइ । एएसिं दाहिणओ, सेसाण उत्तरे पासे ॥ १ ॥” ॥ २० ॥
पुनः वेवेन्द्रस्तवे व्यन्तराधिकारेऽपि (८१ पत्रे) यथा-“मणिकणगरयणयूभिअ-जवूणय[चे]नेइआइ भवणाइ । एएसिं
दाहिणओ, सेसाण उत्तरे पासे ॥ ७८ ॥ तथा च (९२ पत्रे) “तत्थ विमाणा बहुविहा, पासायपगइवेइयारम्मा । वेरु-
ळिअयूभिआगा, रयणामयदामलकारा ॥ २४२ ॥” ॥ २२ ॥ तथा अनार्यदेशोत्पन्नोऽपि आर्द्रकुमार श्रीअभयकुमारमु-
क्कजिनप्रतिमादर्शनेन जातिस्मरणज्ञानेन प्रतिबोध अवाप्य आर्यदेशे समागत्य दीक्षा गृहीतवान्, नाऽपि प्रतिमादर्शन

धिना तस्य प्रतियोगकारणं क्वाऽपि दृष्टं श्रुतं वा, तद्वशराणि तु श्रीद्वितीयाह्ननिर्युक्तौ (३८६ पत्रे) श्रीभद्रबाहुस्वामिकृताया, तथाहि-

“गामे वसतपुरए, सामग्र्यो धरणि सहिअ [ओ] निस्सवतो । भिक्खायरिआदिट्ठा, ओह्मसिअभत्तत्रेहास ॥ १९१ ॥
 सवेगसमाथओ, माई भत्त चण्णु विअलोए । चइरण अइपुरे, अइसुओ अइओ जाओ ॥ १९२ ॥ पीती अ दोण्ह डूओ,
 पुच्छणमभयस्स पट्टवे सोअवि । तेणावि सम्मदिट्ठि-सि होज पडिमा रहंमि गया ॥ १९३ ॥” इति ॥ २३ ॥ तथा
 श्रीबृहत्कन्येऽपि तीर्थङ्कर १ सामान्यकेवल २ चतुर्दशपूर्वधर ३ सपूर्णपूर्वधर ४ संविम्लशुद्धचारित्रि ५ असविम्लचारि-
 त्रि ६ साधुसहस्रवेषमात्रधारि ७ द्वादशत्रयधारिआवक ८ निष्केवलसम्यक्त्वधारि ९ जिनप्रतिमाना १० दशाना
 दर्शनेन भव्यजीवाना भावप्राममोक्षज्ञानादिलामो जायमानो निगदितोऽस्ति, तथाहि-“तित्थयरा १ जिण २ चचदत्त ३,
 मिस्से ४ सविग ५ तह य असंविगो ६ । सारुविअ ७ वय ८ दंसण ९-पडिमाओ १० भावगामाओ ॥ १ ॥” इति
 ॥ २४ ॥ पुनः श्रीबृहत्कन्येच्छेदग्रन्थे साधो प्रायश्चित्ताधिकारे एव प्रोक्तं अस्ति, कोऽपि महात्मा क्वाऽपि ग्रामादौ जिन-
 प्राप्ताद इष्टा भैत्य नमस्कृतुं मल्ले गतः, तत्र कथंचिद् असमार्थमाणे चैत्ये भगवत्प्रतिमाया उपरिष्ठात् लूताकौलिकजाल-
 कञ्चमरीगृहादिकं दृष्ट्वा च यदि उपेक्षां कुर्यात्, कोऽर्थो यदि स्वयं तत् न दूरीकुर्यात्, तदा गुरुप्रायश्चित्तं प्राप्नोति, तत्क-
 रणे तु लघुप्रायश्चित्तम्, तत्राऽर्थे तत्रत्या गाथा यथा-

“लूआ कोलिगजालिग-कोत्थलहारी अ सवरीगेहे अ । साढतमसाढते, लहुगा गुरुगा य भत्तीए ॥१॥” इति ॥ २५ ॥

पुन श्रीतीर्थोल्लिप्रकीर्णकिडपि त्रेणिकसीधपयानाभतीर्थङ्करदीक्षाधिकारे जलजस्थलजकुसुमैः भगवतः पूजा प्रतिपा-
दित्ताऽस्ति, तथाहि—“चदप्पहाइ सीया, अघिरहिआजम्मरणमुक्त्तस्स । आसत्तमहवामा, जलयथलयदीवकुसुमेहिं ॥ १ ॥”
इति ॥ २६ ॥ इत्थं चैत्यस्तवेऽपि पूजा “पूजणवसिमाए” इति ॥ २७ ॥ श्रीचत्तराव्ययननिर्युक्तौ (३२१ पत्रे) अपि
गौतमेन विनप्रतिमा वन्दिताऽस्ति, तथाहि—

“सोऊण त भगवओ, गच्छइ तहि गोअमो पहिअकिप्पी । आरुहइ त नगवर, पडिमाओ वदइ विणाण ॥ २९१ ॥”
पुनः श्रीआवश्यकनिर्युक्तौ (२१० पत्रे) यथा—

“तत्तो अ पुरिमत्ताले, वगुर ईसाण अछए पडिमा । मल्लीजिणायण पडिमा, उण्णाए वसि बहुगोटी ॥ ४९० ॥”
पुनः श्रीआवश्यकचूर्णौ (२९५ पत्रे) तत्सम्बन्धलेखोऽपि यथा—“तेण कालेणं तेणं समएण ईसाणं देविंदे देवराया
जहा अभिसेगे जाव जाणमाणेण सबिहीए सामी तिक्खुत्तो आयाहिण पयाहिण काऊण वदइ नमसइ, वदिता नमसित्ता,
जाव पजलिकढे भगवओ चरिअ आगायमाणे सामिभि विस्सविट्ठीए पज्जुवासेमाणे चिट्ठइ, वगुरो य सेट्ठी त काल
ण्हाओ ओछपहसाढओ सपरिजणो महया इहीए विविदकुसुमहत्थगतो त आयतण अच्चओ जाति, त च वितिवयमाण
ईसाणिंदो पासइ, भणति य भो वगुरा ! तुन्भ पच्चक्खतित्थगरस्स महिम ण करेसि, तो पडिम अच्चतो जासि, जा एस
महइमहावीरवद्धमाणसामी जगनाहेति लोगपूजेति, सो आगओ मिच्छावुक्कह काच खमेति महिम करेइ” इति ॥ ३० ॥
श्रीसमवायाङ्गसूत्रे (६० पत्रे) जलज-१ स्थलज-२ वैक्रिय-३ पुण्यै उपधारकरण देवाना यथा—“वोत्तीस बुद्धाइसेसा

यिना तस्य प्रतिषेधकारण काऽपि दृष्ट श्रुत वा, तदकाराणि तु श्रीद्वितीयाङ्गनिर्णयिकौ (३८६ पत्रे) श्रीभद्रबाहुस्वामिभूताया, तथाहि-

“गामे षसत्पुरण, सामइओ घरणिसहिअ [ओ] निक्खतो । मिक्खायरिआदिहा, ओहासिमभत्तवेहास ॥ १९१ ॥ संयेगसमावओ, माई भत्त चइत्तु दिअलोप । चइत्तुण अइपुरे, अइसुओ अइओ जाओ ॥ १९२ ॥ पीती अ दोण्ह दूओ, पुच्छणममयस्स पट्टवे सोऽसि । तेणावि सम्मदिहि-सि होज्ज पढिमा रहमि गया ॥ १९३ ॥” इति ॥ २३ ॥ तथा श्रीबृहत्सन्नेऽपि तीर्थङ्कर १ सामान्यकेवलि २ चतुर्दशपूर्वधर ३ सपूर्णपूर्वधर ४ संविप्रभुञ्जचारिन्नि ५ असविप्रचारिन्नि ६ साधुसहस्रवेषमात्रधारि ७ द्वादशव्रतधारिआयक ८ निष्केषलसम्यक्त्वधारि ९ जिनप्रतिमाना १० दशाना वर्धनेन भव्यजीवानां भावग्राममोक्षज्ञानादिलाभो जायमानो निगदितोऽस्ति, तथाहि-“तित्ययरा १ जिण २ चउदत्त ३, भिन्ने ४ सविग्ग ५ तइ च असंविग्गो ६ । सारुयिअ ७ वय ८ दसण ९-पढिमाओ १० भावगामाओ ॥ १ ॥” इति ॥ २४ ॥ पुनः श्रीबृहत्सन्नेदप्रन्ये साधो प्रायश्चित्ताधिकारे एव प्रोक्त अस्ति, कोऽपि महात्मा काऽपि ग्रामादौ जिन-प्रासाद इष्ट्वा चैतत् नमस्कर्तुं मध्ये गतः, तत्र कथञ्चिद् असमर्थमाणे चैत्ये भगवत्प्रतिमाया उपरिष्टात् लूताकौलिकजाल-कञ्जमरीगृहादिक इष्ट्वा च यदि जपेष्टा कुर्यात्, कोऽप्यो यदि स्वयं तत् न दूरीकुर्यात्, तदा गुरुप्रायश्चित्तं प्राप्नोति, तत्क-रणे तु लघुप्रायश्चित्तम्, तत्राऽप्ये तत्रत्या गाया यथा-

“लूमा कोलिगजालिग-कोत्यलहारी अ तवरिगेहे न । साढतमसाढते, लहुगा गुरुगा य भत्तीए ॥१॥” इति ॥ २५ ॥

उवाच नमः राक्षः प्रभावत्याः देव्याः सत्का देवदत्ताऽभिधाना दासी अभूत्, सा च देवनिर्मिता गोशीर्षचन्दनमयी श्रीमन्महा-
 वीरप्रतिमां राजमन्दिरान्तर्बर्तिवैद्यभवनव्यवस्थिता प्रतिचरति स्म, तद्वन्दनार्थं च श्रावक कोऽपि देशान् संहरन् समायातः,
 तत्र च आगतोऽसौ रोगेण अपदुःशरीरो जातः, तथा च सम्यक् परिचरितः, तुष्टेन च तेन सर्वकामिक आराधितदेवतावितीर्णं
 गुटिकासह अवापि, तथा च “अहं कुन्ना विरूपा सुरूपा भूयास” इति मनसि विभाव्य एका गुटिका भक्षिता, तत्प्रभावात्
 सा सुवर्णवर्णा जाता, इति सुवर्णगुलिका इति नाम्ना प्रसिद्धिं उपगता, ततोऽसौ चिन्तितवती—“जाता मे रूपसपदा एतया
 च किं भर्तृविहीनया ? तत्र तावद् अयं राजा पितृव्यो न कामयितव्यः, शेषास्तु पुरुषमात्र अतः किं तै ?” ततः
 उज्जयिन्याः पतिं चण्डप्रद्योतराजं मनसि आधाय गुटिका भक्षिता, ततोऽसौ देवतानुभावात् तां विज्ञाय तदानयनाय
 हस्तिरत्न आरूढा तत्राऽऽयातः, आकारिता च तेन सा, तथा उक्त आगच्छामि यदि प्रतिमा नयसि, तेन उक्त—“तर्हि भ्यो
 नेभ्यामि ।” ततोऽसौ स्वनगरीं गत्वा तदूपा प्रतिमां कारयित्वा तां आदाय तथैव रात्रौ आयातः, स्वकीयप्रतिमां देवता-
 निर्मितप्रतिमास्थाने विमुच्य तां सुवर्णगुलिकां च गृहीत्वा गतः, प्रभाते चण्डप्रद्योतगन्धहस्तिविमुक्तमूत्रपुरीषगन्धेन धिम-
 दान् स्वहस्तिनो विज्ञाय ज्ञातचण्डप्रद्योतागमोऽवगतप्रतिमासुवर्णगुलिकानयनोऽसौ उदायनराजा परं कोप उपगतो दशभिः
 महाबलैः राक्षभिः सह उज्जयिनीं प्रति प्रस्थितः, अन्तरा पिपासावाधितसैन्यं त्रिपुष्करकरणेन देवतया निम्तारितसैन्यः
 अक्षेपेण उज्जयिन्याः वहिः प्राप्तो रथारूढश्च धनुर्वेदकुशलतया सशस्त्रहस्तिरत्नारूढश्चण्डप्रद्योतं प्रजिहीर्षुः मण्डल्या

पद्मत्ता त जहा-“अवष्टुप” इत्यादि + + + तत्र जलथलयभासुरपभूएण विट्ठ्ठाइणा वसब्बवेणेण कुसुमेण जाणुस्सेहप्पमा-
 णमिच्चे पुप्फोघयारे किज्जइ” इति ॥ ३१ ॥ पुन आवस्यकचूर्णेः (२५७ पत्रे) यथा “सधलोए अरिहतचेइआइ यदणगत्ति-
 आप” इत्यादि, अस्य व्याख्या-“न केवल सचवीसाए (जेवि) जाव सधलोए सिद्धादी अरिहता चेइआणि अ तेमि वेव
 प्रतिकृतिलक्षणानि, ‘चिती संज्ञाने’, संज्ञान उत्पद्यते काष्ठकर्मादिषु प्रतिकृतिं दृष्ट्वा यथा अरिहतपडिमा एमा इति, अण्णे
 मणति अरहंता-तिथ्यगारा तेसिं चेइआणि अरहंतचेइआणि आर्हप्रतिमा इत्यर्थः, तेसिं वन्दनादिमत्पय ‘ठामि
 फावस्सग’ इति योगः, तत्र वन्दयत्वात् तेषां वन्दनार्थं कायोत्सर्गं करोमि” इत्यादि ॥ ३२ ॥ श्रीदशाश्रुतस्कन्धनिर्युक्ता
 २४२ म्नेडयि यथा-“बोहिण पडिमा उदयण-पभावई उणायवेवदत्तेहे । मरणुववायतावस-नयण तह मीसणा समणी
 ॥ १ ॥ गधारगिरी-देवय-पडिमा गुलिआगिलाण पडिअरणे । पज्जोअहरणपुक्खर-करण गहणामजो सयणा
 ॥ २ ॥” इति ॥ ३३ ॥ पुन श्रूयतां (श्रीप्रभ्रव्याकरणपत्रे ८५ पत्रे)—

“विपुलमोहाभिममूअसन्ना, मेहुणमूलं च सुवप तत्थ तत्थ वत्तपुवा सगामा जणक्खयकरा सीआए १ दोवईए २ कए
 रुप्पिणीए ३ पवमावईए ४ वाराए ५ कण्णए ६ रत्तसुभहाए ७ अहिहिआए ८ सुवण्णगुलिआए ९ किन्नरीए १० सुख-
 वविल्लुमईए ११ रोहिणीए १२ य, अण्णसु अ एवमाइएसु बह्वो महिलोकएसु सुवति” इति श्रीप्रभ्रव्याकरणधृअसद्भा-
 वात्, प्रभावत्या दास्याः देवदत्ताभिधानाया सुवर्णगोलका इति नाम जात, तत्र प्रतिमान्यतिकर एव पूर्वदशाश्रुतस्कन्ध-
 निर्युक्किलिखितो हेतुः, नाऽन्यः, तत्सम्बन्धः तद्वृत्तिगतो (८९ पत्रे) विस्तरेण यथा-“सिन्धुसौवीरेषु जनपदेषु विदर्भकनगरे

यथा श्रीउपदेशमालासूत्रे[प्रकरणे]—“गाद्याण सवर्गं, पञ्चसया चेष चालीसा” इति उक्तं, पर प्रान्त्यगाथा तद्व्यतिरिक्ताऽस्ति एव अत्राऽपि ज्ञेय ॥ ३९ ॥

॥ इति जिनप्रतिमापूजाधिकारः ॥ ३९ ॥

ननु-पूजनीया जगति ज्ञानादयो गुणाः, तद्योगात् तद्वानपि विद्यमानतीर्थङ्करवत्, परं जिनप्रतिमा तु काष्ठपापाणा-
दिमयी अचेतना च, ततो ज्ञानादिगुणराहित्येन कथङ्कार पूजार्हा जिनप्रतिमा काष्ठादिपुसलकवत् ? अत्र उच्यते—सत्य,
पर श्रूयतां परमार्थः—

“नामजिणा जिणनामा १, ठवणजिणा जिणवरिदपडिमाजो २ । दद्वजिणा जिणजीवा ३, भावजिणा समयसरणङ्गा[त्था] ४
॥ १ ॥ इति श्रीआवश्यकनिर्युक्तौ श्रीभद्रबाहुस्वामीवचनात् जिनप्रतिमास्थापनाजिनः, तद्दर्शने च सति समवसरणादिस्थो
भावजिनः स्मृतिं आयाति, तस्मृतौ च तद्गुणचिन्तने चाऽनन्तो लाभः सप्रतिपद्यते, सद्यः दुर्गतिनाश सुगतिप्राप्ति-
श्चाऽपि भवेतामिति, अत्रार्थे दृष्टान्तो यथा-भगवता उक्त—“भो साधो ! त्व चित्रलिखितनारी मा द्राक्षीः, तद्दर्शने नारी
स्मृतिं आयास्यति, तत्स्वरूपचिन्तने च दुर्गतौ पात स्यात्, यदुक्त श्रीदशवैकालिकसूत्रे (२३६ पत्रे)—

“चित्तमिति न निज्झाप, नारिं वा सुअलकिअ । भक्खर पिव दद्वण, दिट्ठं पडिस्समाहरे ॥ ५५ ॥” इति ।’ ततो यथा
चित्रनारीदर्शने अशुभपरिणामः प्रादुर्भवति तथा जिनप्रतिमादर्शने शुभपरिणामो जायते समानयुक्तित्वात् सगतिं अङ्गति च
एतत्, पुनरपि श्रूयता उपासकदशार्दो (१२ पत्रे), “अमरुत्थियदेवयाणि वा” इत्यादि उक्तत्वात्, हरिहरप्रमुखमिथ्यात्विवदेव—

अमन्तं च उन्नतलशरष्यायिसहस्रिनो मुवि नियातनेन वशीकृतवान्, 'दासीपतिः' इति छलाटपट्टे मयूरपिच्छेन अङ्कितवान् इत्यादि ॥ ३४ ॥ पुनः भक्तप्रतिज्ञाप्रकीर्णके (२१ पत्रे) गिनभवनजिनविम्बप्रतिष्ठा प्रतिपादिताऽस्ति, तथाहि—

“अनियाणोदारमणो, हरिसवसविसद्वक्कसुयकराणो । पूरइ गुरु सध, साहम्मिममाइ भत्तीए ॥ ३० ॥ निअदधम-
पुयजिणि—दमवणजिणविबवरपइहासु । विअरइ पसत्थपोत्थय—सुतित्थतिस्थयरपूआसु ॥ ३१ ॥” न च इदं वक्तव्यं अत्र—
अहो ! (३१ पत्रे) “सत्तरिसय जिणाय, व गाहाण समयस्सिचपन्नं । आराहतो विहिणा, सासयसुक्खं लहइ मुक्खं ॥ १ ॥”
इति उक्तत्वेन अत्र प्रकीर्णके सप्ततिगाथासंख्या उक्ताऽस्ति, अनिआणेत्यादिगाथाद्वये सति द्वासप्ततिगाथा भवन्ति,
तत इदं गाथाद्वयं केनाऽपि नव्यं कृत्वा मध्ये खिस अस्सीति न मानयामि इति, युक्तियुक्तत्वात्, कथं इत्याह—अरे ! शृणु,
इदं गाथाद्वयं प्रतिमोत्यापकमतमाहुर्भावात् पूर्वं कृतं पञ्चाह्वा ! न तावत्पूर्वं, प्रयोजनमन्तरेण पूर्वं तत्करणस्य असंगतत्वात्
नाऽपि पश्चात्, यतः प्रतिमोत्यापकमतं त्रिशदधिकपञ्चदशशत १५३० वर्षे प्रादुर्भूतं, तन्मतसंवत्प्राकृतिसिंतासु भक्त-
प्रतिज्ञाप्रकीर्णकप्रतिष्ठु (२४ पत्रे) सर्वत्र तन्नाथाद्वयस्य दर्शनात्, अपि चाऽस्मिन्नेव भक्तप्रज्ञाप्रकीर्णके—
“अरिहतसिद्धवेइअ—पययणआयरिअसवसाहसु । [तिष] तित्थकरेसु भत्तिं, तिगरणसुद्धेण भावेण ॥ १ ॥” इति
गाथा वर्तते, तस्याः का वार्ता ! अत्राऽपि चत्यभक्तिः प्रतिपादिताऽस्ति, पुनः संख्यासकलनविचारः श्रूयता—अत्र गाथा-
द्वयवर्धनेऽपि न संख्या विधटेत, यतः प्रथमान्त्यगाययोः तद्विचारप्रतिपादिका गाथा सप्तति एव,

यथा श्रीतपदेशमालासूत्रे[प्रकरणे]—“गाद्याण सवग, पचसया चैव षालीसा” इति सक, पर प्रान्त्यगाथा तद्व्यतिरिक्ताऽस्ति
एष अत्राऽपि ज्ञेय ॥ ३९ ॥

॥ इति जिनप्रतिमापूजाविहारः ॥ ३९ ॥

ननु-पूजनीया जगति ज्ञानादयो गुणाः, तद्योगात् तस्मानपि विद्यमानतीर्थङ्करवत्, पर जिनप्रतिमा तु काष्ठपापाणा-
दिमयी अचेतना च, ततो ज्ञानादिगुणराहित्येन कथङ्कार पूजार्हो जिनप्रतिमा काष्ठादिपुत्तलकवत् ? अत्र उच्यते—सत्य,
पर भूयता परमार्थः—

“नामजिणा जिणनामा १, ठवणजिणा जिणवरिदपडिमाभो २ । दधजिणा जिणजीवा ३, भावजिणा समवसरणङ्गा[त्था] ४
॥ १ ॥ इति श्रीआवश्यकनिर्युक्तौ श्रीभद्रबाहुस्वामीवचनात् जिनप्रतिमास्थापनाजिन, तद्दर्शने च सति समवसरणादित्यो
भावजिनः स्मृतिं आयाति, तस्मृतौ च तद्गुणचिन्तने वाऽनन्तो लाभः संप्रतिपद्यते, सद्यः दुर्गतिनाश सुगतिप्राप्ति-
श्चाऽपि भवेतामिति, अत्राऽर्थे दृष्टान्तो यथा-भगवता सक-‘भो साधो ! त्व चित्रलिखितनारी मा द्राक्षीः, तद्दर्शने नारी
स्मृतिं आयास्यति, तत्स्वरूपचिन्तने च दुर्गतौ पात स्यात्, यदुक्त श्रीदशैकालिकसूत्रे (२३६ पत्रे)—

“चित्तमिति न निष्पाद, नारि वा सुअलंकिअ । भक्खर पिय दङ्खण, दिट्ठि पडिस्समाहरे ॥ ५५ ॥” इति ।’ ततो यथा
चित्रनारीदर्शने अशुभपरिणामः प्रादुर्भवति तथा जिनप्रतिमादर्शने शुभपरिणामो जायते समानयुक्तित्वात् सगतिं अङ्गति च
एतत्, पुनरपि श्रूयता सपासकदशादौ (१२ पत्रे), “अअउत्थियदेवयाणि वा” इत्यादि उक्तत्वात्, हरिहरप्रमुखमिथ्यात्वित्तिदेव-

अमन्त चलनतलशरव्यथितहस्तिनो भुवि निपातनेन धशीकृतवान्, 'दासीपतिः' इति ललाटपट्टे मयूरपिच्छेन अङ्कितवान्-
इत्यादि ॥ ३४ ॥ पुनः भक्तप्रतिज्ञाप्रकीर्णके (२१ पत्रे) जिनभवनजिनविम्बप्रतिष्ठा प्रतिपादिताऽस्ति, तथाहि-

“अनियाणोदारमणो, हरिसवसविसिद्धकचुयकरालो । पूणइ गुरु सध, साहम्मिअमाइ भत्तीए ॥ ३० ॥ निअदवम-
पुणजिणिं-दभवणज्जिणविधवरपइहासु । विअरइ पसत्थपोत्थय-सुतित्थतित्थयरपूआसु ॥ ३१ ॥” न च इदं वक्तव्यं अत्र—
अहो ! (३१ पत्रे) “ससरिसय ज्जिणाण, व गाहाण समयस्सित्तपअत्त । आराहतो विहिणा, सासयसुक्ख लहइ सुक्ख ॥ १ ॥”
इति वक्तृत्वेन अत्र प्रकीर्णके सप्ततिगाथासंख्या चकाऽस्ति, अनिआणेत्यादिगाथाद्वये सति द्वासप्ततिगाथा भवन्ति,
तत इदं गाथाद्वय केनाऽपि नव्यं कृत्वा मध्ये स्मिन्न अस्तीति न मानयामि इति, युक्तियुक्तत्वात्, कथं इत्याह-अरे ! शृणु,
इदं गाथाद्वयं प्रतिमोत्यापकमत्तप्रादुर्भावात् पूर्वं कृतं पञ्चाद्धा ? न तावत्पूर्वं, प्रयोजनमन्तरेण पूर्वं तत्करणस्य असंगतत्वात्
नाऽपि पञ्चात्, यतः प्रतिमोत्यापकमत्त त्रिंशदधिकपञ्चदशशत १५३० वर्षे प्रादुर्भूत, तन्मतसवत्प्राकृतलिखितासु भक्त-
प्रतिज्ञाप्रकीर्णकप्रतिष्ठु (२४ पत्रे) सर्वत्र तद्गाथाद्वयस्य दर्शनात्, अपि चाऽस्मिन्नेव भक्तप्रज्ञाप्रकीर्णके-

“अरिहतसिद्धेइअ-पवयणआयरिअसवसाहसु । [तिष्ठ] तित्थकरेसु भत्तिं, तिगरणसुद्धेण भावेण ॥ १ ॥” इति
गाथा वर्तते, तस्याः का वार्ता ! अत्राऽपि चत्यभक्तिः प्रतिपादिताऽस्ति, पुनः सख्यासकलनविचारः श्रूयता—अत्र गाथा-
द्वयवर्धनेऽपि न संख्या विधेय, यतः प्रथमान्त्यगाथयोः तद्विचारप्रतिपादिका गाथा सप्तति एव,

यथा श्रीचपदेशमालासूत्रे[प्रकरणे]—“गाहाण सबग, पयसया चैव चालीसा” इति उक्त, परं प्रान्त्यगाथा तद्व्यतिरिक्ताऽस्ति एव अत्राऽपि ज्ञेय ॥ ३९ ॥

॥ इति जिनप्रतिमापूजाधिकारः ॥ ३९ ॥

ननु-पूजनीया जगति ज्ञानादयो गुणाः, तथोगात् तद्वानपि विद्यमानतीर्थंस्त्वत्, परं जिनप्रतिमा तु काष्ठपापाणा-
विमयी अचेतना च, ततो ज्ञानादिगुणराहित्येन कथङ्कार पूजार्हा जिनप्रतिमा काष्ठादिपुच्छलकथत् ? अत्र उच्यते—सत्य,
परं श्रूयता परमार्थः—

“नामजिणा जिणनामा १, ठवणजिणा जिणवरिदपड्डिमाजो २ । दवजिणा जिणजीघा ३, भावजिणा समयसरणङ्गा[त्या] ४
॥ १ ॥ इति श्रीआवश्यकनिर्युक्तौ श्रीभद्रबाहुस्वामीवचनात् जिनप्रतिमास्थापनाजिन, तदर्शने च सति समयसरणादित्यो
भावजिनः स्मृतिं आयाति, तस्मृतौ च तद्गुणचिन्तने चाऽनन्तो लाभः सप्रतिपद्यते, सद्य दुर्गतिनाश सुगतिप्राप्ति-
श्चाऽपि भवेतामिति, अत्राऽर्थे दृष्टान्तो यथा-भगवता उक्त—‘भो साधो ! त्य चित्रलिखितनारी मा द्राक्षीः, तदर्शने नारी
स्मृतिं आयास्यति, तत्स्वरूपचिन्तने च दुर्गतौ पातः स्यात्, यदुक्त श्रीदशवैकालिकसूत्रे (२३६ पत्रे)—

“चित्तिमिच्छिं न निज्जाए, नारिं वा सुअलकिअ । भक्खर पिव दङ्गण, दिट्ठिं पडिसमाहरे ॥ ५५ ॥” इति ।’ ततो यथा
चित्रनारीदर्शने अशुभपरिणामः प्रादुर्भवति तथा जिनप्रतिमादर्शने शुभपरिणामो जायते समानयुक्तित्वात् सर्गतिं अङ्गतिं च
एतत्, पुनरपि श्रूयता उपासकदशादौ (१२ पत्रे), “अन्नचत्थियदेवयाणिवा” इत्यादि उक्तत्वात्, हरिहरप्रमुखमिध्यात्वित्येव—

प्रयच्छन्ति, वृषितस्य पानीयं पाययन्ति, न च साधवः, तेषां भगवता निगदितत्वात् । ग्रन्थत्वे द्वे त्रिंशत्, त्रयोदश धर्मैः
 वदति “भो साधो ! यदि त्वं मम रोहिणीं (अपूपिकां) ददासि तदाऽहं मत्स्यनालं मुञ्चामि” तयान्ति ग्रासुः ॥ १ ॥ इति
 तन्मोचयेत्, अपि च पुण्यादिभिः साधनः पूजा न कुर्वन्ति, सचिच्चत्सर्दाने तेषां अनपेक्षरात्, परं पुण्यादिभिः भगवत्प्राप्तौ
 यत् पुण्यं जायते तद् इच्छन्ति, यदुक्तं “यदणवसिआप पूअणवसिआप सक्कारवसिआप सग्गनायसिआप” इत्यादि,
 तथा पुनः श्रीआचाराङ्गद्वितीयश्रुतस्कन्धे प्रान्ते तृतीयचूलाया (३८५ पत्रे) भगवता मवता ग्रहं गन्नादिस्था-
 नुवोऽपि धन्यत्वेन वक्ता सन्ति, तथाहि-

“जम्माभिसेअनिक्खम-णं चरणनाणुप्पया य निव्वाणे । दिअलोअभगणमवर-नदीमरभोमागेत्तु ॥ ३३४ ॥ मज्झा-
 धयमुच्चित्ते, गयगपयप अ धम्मचक्के अ । पासरहावत्तनग, चमरुप्पाय च यदामि ॥ ३३५ ॥” इत्याद्या-“तीर्थं कृतां
 जन्ममृमिषु तथा निष्कमण-चरण-ज्ञानोत्पत्तिनिर्वाणभूमिषु तथा देवलोकभयनेषु मन्दरेषु तथा नन्दीश्वरदीपादौ
 भौमेषु च पातालभवनेषु यानि शाश्वतानि चैत्यानि तानि वन्देऽहं इति द्वितीयगाथाया जन्ते क्रिया इति, एव अष्टावन्दे
 तथा श्रीमदुज्जयन्तगिरौ, गजाम्बुदे दक्षार्णकूटवर्तिनि तथा तक्षशिलाया धर्मचक्रे, तथा अहिच्छत्राया पार्श्वनाथस्य पर
 णेन्द्रमहिमास्थाने, एव रथावर्ते पर्वते वैरस्वामिना यत्र पादोपगमनं कृतं, यत्र च श्रीमद्वर्धमान आश्रित्य चमरेन्द्रेण उत्प-
 त्तं कृतं, एतेषु स्थानेषु यथासंभव अभिगमनध्वन्दनपूजनोत्कीर्तनादिकाः क्रिया कुर्वन्तो दर्शनशुद्धिं भवति इति” ।
 यथा भगवतीसूत्रे (३ पत्रे) आदौ एव श्रीसुधर्मस्वामिगणधरदेवेन अर्चतनाया अपि ब्राह्मीलिपे प्रणामं कृतोऽस्ति,

तथाहि-“नमो अरिहंताय नमो सिद्धाय नमो आयरियाणं नमो सबद्धायाणं नमो लोए सबसाहूण (५ पत्रे) णमो घमीए लिबीए” इति, अयोंडपि अयं श्रीअमयवेवसूरिकृतवृत्तिगतः-लिपिः पुस्तकादौ अक्षरविन्यासः, सा च अष्टादश-प्रकाराऽपि श्रीमन्नामेयजिनेन स्वसुताया आक्षीनामिकाया दर्शिता, ततो आक्षी इति अभिधीयते, आह च-“लेह लिबी-विहाण, खिणेण बमीइ दाहिण करेण” इति, अतो ‘आक्षी’ इति स्वरूपविशेषण लिपेः इति, तदाऽत्र आक्षीलिपेः यो वेत्ता तस्मै नमस्कारो भविष्यति इति अर्थान्तरं कार्यं, तस्य सर्वथाविरुद्धत्वात्, कथं ? इत्याह-श्रूयता, नमो आक्षीलिपेः यो वेत्ता तस्मै इति अर्थे क्रियमाणे दूषणत्रयं, कथं ? एक तु वेत्तीति पदं सूत्रे नाऽस्ति, अर्थकरणे कुतः आनीत ? १, द्वितीयं तु व्याकरणादिषु असंगतिः २, तृतीयं तु तस्याः वेत्ता कः साधु श्रावको वा ? नाऽऽद्यः पक्षः, यतः तस्य अर्हदादिपञ्च-कान्यतरत्वेन पूर्वं उक्तत्वात् पुनरुक्तदोषोपपत्त्य प्रसगात्, नाऽपि श्रावकः, तस्य नमस्कारकरणे सुधर्मस्वामिनोऽनुचि-तत्वेन असंभवात्, तत उभयथाऽपि विरुद्धत्वात् इव नमस्कारकरणं न श्रेयस्कर इति । पुनः ‘नमो बंमीए’ इति वाक्यस्य अर्थे व्यक्तिः, श्रीसमवायाङ्गसूत्रतो ज्ञेया । पुनः श्रीमद्रबाहुस्वामिना दशधा स्थापना श्रीओघनिर्युक्तिसूत्रे (१२८ पत्रे) प्रोक्ताऽस्ति, तत्र गाथा-

‘अक्खे १ वराहए वा २ कट्ठे ३ पोत्थे ४ व चित्तकम्मे वा ५ । सम्भाषमसम्भावा, उवणापिह विआणाहि ॥ ३३४ ॥ व्याख्या-स्थापना द्विविधा-सन्नावस्थापना असन्नावस्थापना चेति, तत्र अक्षविषया सन्नावस्थापना असन्नावस्थापना च भवति । कथं ? यदा एक एव अक्षः पिण्डकल्पनया बुद्ध्या कल्प्यते तदा असन्नावस्थापना, यत्र पुनः

ते एव अक्षाः त्रिप्रभृतय एकत्र स्याव्यन्ते तदा सन्नावस्थापना, एव वराटकेषु १ कपर्दकेषु २ तथा काष्ठकर्मणि ३ या इति । यदा एक एव काष्ठं पिण्डः एष इत्येवं कल्प्यते तदा असन्नावस्थापना, यदा तु एकत्र नहूनि मिलितानि पिण्डत्वेन कल्प्यन्ते तदा सन्नावस्थापना, एव 'पुस्ते' [धीरल्लिकादौ] पुत्तलिकादिषु अपि, एव चित्रकर्मणि अपि, यदा एकचित्रकर्मणि पुत्तलपिण्ड इति स्याव्यते तदा असन्नावपिण्डस्थापना, यदा त्रिप्रभृतिपिण्डयुक्त्या कल्प्यते तदा सन्नावस्थापना, एवं सन्नावपिण्ड असन्नावपिण्ड च जानीहि । इत्यादि स्थापनापिण्डाधिकारे । पुनः श्रीअनुयोगद्वारसूत्रे

(१२ पत्रे) स्थापनावश्यकं यथा ॥

"से किं तं ठवणावस्सयं ? ठवणावस्सय २ जण कट्टकम्मे वा १ चित्तकम्मे वा २ पोत्थकम्मे वा ३ लेप्पकम्मे वा ४ गंयिमे वा ५ वेस्सिमे वा ६ पूरिमे वा ७ संघाग्गमे वा ८ अक्खे वा ९ वराट्ठए वा १० एगो वा अणोगो वा सन्नाव-
ठवणा वा असन्नावठवणा वा आवस्सएत्ति ठवणा ठविज्जइ से त ठवणावस्सय (सूत्र १०)" इति, एतद्व्याख्या-एत-
द्वृत्तितो ज्ञेया, पुनः विचार्यता मनोमते रे ! तव नूतनम् मतं त्रिशदधिकपञ्चदशशतवर्षे १५३० प्रवर्तित, पर काऽपि
तीर्थं श्रूयते श्रीवत्सामिप्रतिमा, पुनः घट्टाणीनामग्रामे सांप्रतमेव भूमियुगहाव बहून्धो पुरातन्यो जिनप्रतिमाः प्रकटीबभूवुः
ता अतिपुरातनाः सन्ति, तत्र तत्र लिखितप्रशस्तिसंबद् एव प्रतिभूः । पुना रामसेन्यग्रामे अपि अतिजीर्णा श्रीशिवभदेव-
प्रतिमा मादुर्भूताऽस्ति, एवं क्षतशः स्थाने शतशः प्रतिमा इति । पुनः श्रीदशाश्रुतस्कन्धे स्वविरावस्यां श्रीभद्रबाहु-
स्वामिना देवर्द्धिगणिष्वमात्रमण्यन्ता माविनः साधवो बन्दिताः सन्ति, यस्मिन् अवसरे बन्दिताः तदवसरे ते स्वपुजीवाः

चतुर्गतिवर्तमानाः । ननु-भायश्रमणाः काऽभूवन् ? ततो भाविनिना अपि ब्रव्यजिना इति हेतोः नमस्कारार्हाः, तथा स्थापनायाः कृपार्हत्वात् भावार्धद्वत् खिनप्रतिमाऽपि पूजनीया इति रहस्य, पुनरपि पिण्डनिर्युक्तौ तद्वत्तौ च (६ पत्रे) पिण्डस्थापनाया एव स्वरूपं, तथाहि-“ठवणापिण्डं तत्समर्थयमानः स एव आह-

“अक्त्वे १ वराहप वा २, कष्टे ३ पोत्थे ४ व चित्तकर्ममे वा ५ । सवभाव ६ मसवभाव ७, ठवणापिण्डं विआणाहि ॥ ७ ॥” व्याख्या-सत इव=विद्यमानस्य इव भाव सचा=सम्भावः, किं वक्तुं भवति ?-स्थाप्यमानस्य इन्द्रादेः अनुरूपाङ्गो-पाङ्गचिह्नवाहनप्रहरणादिपरिकररूपो य आकारविशेषो यद्दर्शनात् साक्षाद् विद्यमान इव इन्द्रादिः लक्ष्यते स सद्भावः, तदभावो असम्भावः, तत्र सम्भाव असम्भावं च आश्रित्य अक्षे-चन्दनके वराटके-कपर्दके, वाशब्दो लेच्यपापाणसमुच्चये, ह्ययार्थः, समयत्राऽपि च जातौ एकवचनं, तथा काष्ठे-दारुणि पुस्ते=द्विवहिकादौ, वाशब्दो लेच्यपापाणसमुच्चये, चित्रकर्मणि वा या पिण्डस्य स्थापना साऽश्वादिः, काष्ठादिषु आकारविशेषो वा पिण्डत्वेन स्याप्यमानः स्यापनापिण्डः, इयं अत्र भावना-यदा काष्ठे लेच्ये उपले चित्रकर्मणि वा प्रभूतव्रज्यसम्भेयरूपः पिण्डाकार साक्षाद् विद्यमान इव आलिल्यते, यदा लक्षाः कपर्दकाः अङ्गुलीयकादयो वा एकत्र सम्भेयपिण्डत्वेन स्याप्यन्ते यथा एष पिण्डः स्यापित इति, तदा तत्र पिण्डाकारस्य उपलभ्यमानत्वात् सम्भावतः पिण्डस्थापना, यदा तु एकस्मिन् अक्षे वराटके अङ्गुलीयके वा पिण्डत्वेन स्थापना एष पिण्डो मया स्यापित इति, तदा तत्र पिण्डाकारस्य अनुपलभ्यमानत्वात्, अक्षादिगतपरमाणुसङ्घातस्य च अविचक्षणाद् असम्भावतः पिण्डस्थापना, चित्रकर्मणि अपि यदा एकविन्द्वालिखनेन पिण्डस्थापना, यथा एष पिण्डः

आलिखित इति विवक्षा तदा प्रभूतद्रव्यसंश्लेषाकारादर्शनाद् असम्भावयिष्यहस्यापना, यदा पुनः एकविन्द्वालिखनेऽपि
 एव मया गुह्यपिण्डः ओदनपिण्डः सङ्कुपिण्डो वा आलिखित इति विवक्षा तदा सम्भावतः पिण्डस्यापना ॥ अमुं एव सम्भा-
 वासम्भावस्यापनाविभाग माध्यकृद् उपदर्शयति—

“इको व असम्भावे, तिण्ड त्रयाणां च होत्र सम्भावे । चित्तेषु असम्भावे, दारुमलेष्वोवले सियरो ॥ ७ ॥”
 व्याख्या—एकोऽङ्गो घराटकौऽगुलीयकादिः वा यदा पिण्डत्वेन स्याप्यते तदा सा पिण्डस्यापना, ‘असम्भावे’ असम्भाव-
 विषया, असम्भाविकी इत्यर्थः ॥

तत्र पिण्डाकृतेः अनुपलभ्यमानत्वात्, अक्षादिगतपरमाणुसङ्घातस्य च अविषयत्वात् । यदा तु त्रयाणां अक्षाणां
 घराटकानां अङ्गुलीयकादीनां वा परस्परं एकत्र संश्लेषकरणेन पिण्डत्वेन स्यापना तदा सा पिण्डस्यापना, ‘सम्भावे’ सम्भा-
 विकी, तत्र पिण्डाकृतेः उपलभ्यमानत्वात्, त्रयाणां वेति उपलक्षणं, तेन द्वयोः अपि बहूनां च इत्यपि द्रष्टव्यम् । तथा
 ‘चित्तेषु’—चित्तकर्मसु यदा एकविन्द्वालिखनेन पिण्डस्यापना तदा साऽपि असम्भावे, यदा तु चित्रकर्मसु अपि अनेकविन्दु-
 संश्लेषालिखनेन प्रभूतद्रव्यसङ्घातात्मकपिण्डस्यापना तदा सा सम्भावस्यापना, पिण्डाकृते तत्र दर्शनात् । तथा दारुक-
 लेष्योपलेषु पिण्डाकृतिसंपादनेन या पिण्डस्य स्यापना स ‘इतरः’ सम्भावस्यापनापिण्डः, तत्र पिण्डाकारस्य दर्शनात् ॥
 तद् एवं सक्तः स्यापनापिण्डः इति ॥ ४० ॥

॥ इति खिनप्रतिमास्थापना खिन-इत्यधिकारः ॥ ४० ॥

ननु-जिनप्रतिमापूजायाः फल किं ? का च जिनप्रतिमापूजकस्य गतिः ? तव आगमाक्षरैः दर्शयतु, उच्यते—यदेव विद्य-
मानतीर्थक्षुरस्य वन्दनपूजादिफलं तदेव जिनप्रतिमापूजाया अपि फल सा एव गतिश्चाऽपि, श्रीराजप्रश्रीयोपाङ्गे (१७ पत्रे)
विद्यमानतीर्थक्षुरस्य वन्दनादिफलं यथा “त महाफलं खलु देवानुप्पियाण तहारुवाण अरहंताणं भगवंताणं नामगो-
अस्स वि सवणयाए ? किमग ! पुण अभिमणयंदणनमसणपडिपुच्छणपज्जुवासणयाए ! त सेय खलु एगस्स वि
आयरिअस्स धम्मिअस्स सुवयणस्स सवणयाए किमग ! पुण विउलस्स अट्ठस्स गहणयाए ? त गच्छामि [गच्छामो]
णं देवानुप्पिय समण भगव महावीर वदामि नमसाभि सक्कारेभि सम्माणेभि कक्षाण मगल चेइयं देवय पज्जुवा-
सामि, एअ मे पिच्चा हिआए सुहाए खमाए निस्सेयसाए आणुगामियसाए भविस्सति सिक्कट्टु एवं सपेहेइ’ इत्यादि
॥ १ ॥ एवमेव श्रीविपाकसूत्रे चम्पानगर्या श्रीमहावीरसमवसरणे श्रीमहावीरदेवस्य वन्दनादिफलं, तथाहि—“एतेणं
पेच्चमवे हिआए सुहाए खमाए निस्सेयसाए आणुगामिअसाए भविस्सति सिक्कट्टु” इत्यादि ॥ २ ॥ इत्थमेव श्रीभगवती-
सूत्रादौ सर्वत्र ज्ञेय । अथ जिनप्रतिमापूजायाः फलं श्रीराजप्रश्रीयोपाङ्गे (१८ पत्रे) प्रोक्तं तन्निगम्यता, तथाहि—
“एतणं तस्स सूरिआमस्स देवस्स पचविहाए पज्जत्तीए पज्जत्तीभाव गयस्स समाणस्स इमेयारुवे [अज्मत्थिए]
अज्मत्थिए चित्थिए पत्थिए मणोगए संकप्पे समुपज्जित्था—किं मे पुब्बिं करणिज्ज ? किं मे पच्छा करणिज्ज ? किं
मे पुब्बिं सेय ? किं मे पच्छा सेय ? किं मे पुब्बिं पि पच्छावि करणिज्जं ? किं मे पुब्बिं पि पच्छा वि हिआए सुहाए खमाए
निस्सेयसाए आणुगामिअसाए भविस्सइ ? तए ण तस्स सूरिआमस्स देवस्स सामाणिअपरिसोवणणा देवा सूरिआमस्स

आलिखित इति विवक्षा तदा प्रभूतद्रव्यसंश्लेषाकारादर्शनाद् असम्भावपिण्डस्थापना, यदा पुनः एकविन्द्वालिखनेऽपि एव मया गुढपिण्डः ओदनपिण्डः सक्तुपिण्डो वा आलिखित इति विवक्षा तदा सम्भावतः पिण्डस्थापना ॥ अमुं एव सम्भावसम्भावस्थापनाविभाग भाष्यकृद् उपदर्शयति—

“इच्छो न असम्भावे, तिष्ठ त्वय्या न होइ सम्भावे । चित्तेषु असम्भावे, दारुअलेप्योवले सियरो ॥ ७ ॥”

व्याख्या—एकोऽङ्गो घराटकोऽगुलीयकादिः वा यदा पिण्डत्वेन स्याप्यते तदा सा पिण्डस्थापना, ‘असम्भावे’ असम्भावविषया, असम्भाविकी इत्यर्थः ॥

तत्र पिण्डाकृतेः अनुपलभ्यमानत्वात्, अक्षादिगतपरमाणुसङ्घातस्य च अविवक्षणात् । यदा तु त्रयाणा अक्षणा घराटकानां अगुलीयकादीनां वा परस्परं एकत्र संश्लेषकरणेन पिण्डत्वेन स्थापना तदा सा पिण्डस्थापना, ‘सम्भावे’ सम्भाविकी, तत्र पिण्डाकृतेः उपलभ्यमानत्वात्, त्रयाणां चेति उपलक्षणं, तेन द्वयोः अपि बहूना च इत्यपि द्रष्टव्य । तथा ‘चित्तेषु’—चित्तरूपं यदा एकविन्द्वालिखनेन पिण्डस्थापना तदा साऽपि असम्भावे, यदा तु चित्रकर्मसु अपि अनेकविन्दुसंश्लेषालिखनेन प्रभूतद्रव्यसङ्घातमकपिण्डस्थापना तदा सा सम्भावस्थापना, पिण्डाकृतेः तत्र दर्शनात् । तथा दारुकलेप्योपलेषु पिण्डाकृतिसंपादनेन या पिण्डस्य स्थापना स ‘इतरः’ सम्भावस्थापनापिण्डः, तत्र पिण्डाकारस्य दर्शनात् ॥ तद् एव सक्तः स्थापनापिण्डः इति ॥ ४० ॥

॥ इति खिनप्रतिमास्थापना खिन-इत्यधिकारः ॥ ४० ॥

ननु-खिनप्रतिमापूजायाः फल किं ? का च खिनप्रतिमापूजकस्य गतिः ? तद् आगमाक्षरैः दर्शयतु, उच्यते—यदेव विद्य-
मानतीर्थङ्करस्य धन्दनपूजादिफलं तदेव खिनप्रतिमापूजाया अपि फल सा एव गतिश्चाऽपि, श्रीराजप्रश्रीयोपाङ्गे (१७ पत्रे)
विद्यमानतीर्थङ्करस्य धन्दनादिफलं यथा “त महाफलं खलु देवाणुप्पियाणं तहारूपाणं भगवंताणं नामगो-
अस्स वि सवणयाए ? किमग ! पुण अभिगमणवदणनमसणपडिपुच्छणपज्जुवासणयाए ! त सेय खलु एगस्स वि
आयरिअस्स घम्मिअस्स सुवयणस्स सवणयाए किमग ! पुण विठलस्स अट्टस्स गहणयाए ? त गच्छामि [गच्छामो]
णं देवाणुप्पिय समण भगवं महावीरं वदामि नमसामि सक्कारेमि सम्माणेमि कक्षाण मंगल वेइयं देवयं पज्जुवा-
सामि, एअ मे पिच्चा हिआए सुहाए खमाए निस्सेयसाए आणुगामियत्ताए भविस्सति त्तिक्कु एवं सपेहेइ’ इत्यादि
॥ १ ॥ एवमेव श्रीविपाकसूत्रे चम्पानगर्या श्रीमहावीरसमवसरणे श्रीमहावीरदेवस्य वन्दनादिफलं, तथाहि—“एतेणं
पेच्चभवे हिआए सुहाए खमाए निस्सेयसाए आणुगामिअत्ताए भविस्सति त्तिक्कु” इत्यादि ॥ २ ॥ इत्थमेव श्रीभगवती-
सूत्रादौ सर्वत्र ज्ञेय । अथ खिनप्रतिमापूजायाः फलं श्रीराजप्रश्रीयोपाङ्गे (१८ पत्रे) प्रोक्तं तन्निशम्यता, तथाहि—
“तए णं तस्स सूरिआभस्स देवस्स पचविहाए पज्जत्तीए पज्जत्तीभाव गयस्स समाणस्स इमेयारूवे [अज्झत्थिए]
अब्भत्थिए च्छितिए पत्थिए मणोगए संकप्पे समुपज्जित्था—किं मे पुर्वि करणिज्जं ? किं मे पच्छा करणिज्जं ? किं
मे पुर्वि सेय ? किं मे पच्छा सेय ? किं मे पुर्वि पि पच्छावि करणिज्जं ? किं मे पुर्वि पि पच्छा वि हिआए सुहाए खमाए
निस्सेयसाए आणुगामिअत्ताए भविस्सइ ? तए ण तस्स सूरिआभस्स देवस्स सामाणिअपरिसोववण्णगा देवा सूरिआभस्स

देयस्त इमे आरुह्यमग्मस्थिञ्च आब समुप्युक्षं समभिजाणिष्ठा जेणेव सूरिआभे देवे तेणेव स्वागच्छति, सूरिआम देव
 करयलपरिगविअं सिरसावत्तं मत्थप अंजलिं कहु अण्ण विअण्ण वद्धाविति, वद्धाविष्ठा एव वयासी-एव सहु देवाणु-
 प्पिआण सूरिआभे विमाणे सिद्धायतर्गंसि विणपदिमाण जिणुस्सेहपमाणमिप्पिआण अटुसयं सनिखित्त चिट्ठति, समाए ण
 सुहम्माए माणवए चेइए खये वइरामयसु गोलवहसमुगएसु बट्टओ जिणसकहाओ सन्निखित्ताओ चिट्ठति, ताओ ण
 देवाणुप्पिआणं अण्णेसिं च बट्टण वेसाणियाणं देवाण य देवीण य अच्चणिजाओ जाव पज्जुवासणिजाओ, त एय णं
 देवाणुप्पिआणं पुर्वि करणित्थं, तं एय णं देवाणुप्पिआण पच्छा करणिज्ज तं एय ण देवाणुप्पियाण पुर्वि सेय, त एय ण
 देवाणुप्पियाणं पच्छा सेय, त एय णं देवाणुप्पिआण पुर्वि पि पच्छा वि हिआए सुहाए समाए निस्सेयसाए आणुगामिअ-
 चाए भविस्सति" । पुनः श्रूयतां देवपूजाफलं साधोः पञ्चमहाव्रतपालनस्य श्रीस्थानाङ्गे तृतीयस्थाने चतुर्थोद्देशके (१७६
 पत्रे) प्रोक्तं, तदेव फल विनम्रतिमापूजनस्याऽपि प्रोक्तं, तयाहि-

"तओ ठाणा अबवसितस्स अहिताते अमुमाते अलमाते अणिस्सेसाते अणाणुगामिअसाते भवति, तं-से णं मुंढे
 भविष्ठा अगारातो अणगारिअ पवतिसे निगये पावयणे सकिते कसिते वित्तिगिच्छित्ते भेदसमावसे कटुससमावसे
 निगय पावयणं णो सदहति णो पप्पियति णो रोपति, त परिस्सहा अभिजुजिअ अभिजुजिअ अभिभवति, नो से
 परिस्सहे अभिजुजिअ अभिजुजिअ अभिभवति" से णं मुंढे भविष्ठा अगारातो अणगारितं पवतिसे पंणहिं महएयहिं
 संकिते आब कटुससमावसे पचमहवत्ताइ नो सुइहति आब णो से परिस्सहे अभिजुजिअ अभिजुजिअ अभिभवति ।

से णं मुढे भविता आगारातो अणगारब्ब पवतिते छहिं जीवनिक्कापहिं निस्संक्कए [किंते] जाव परिसहे अभिजुज्जिअ अभिजुज्जिअ अभिमवति । णो त परिसस्रा अभिमवति ३ ॥”

व्याख्याऽपि यथा—अनन्तरं मरणमुक्त्वा, मृतस्य तु जन्मान्तरे यथाविधस्य यद्वस्तु त्रय यस्य सपद्यते तस्य तत्तस्यै दर्शयितुं माह—‘तज्जो ठाणा इत्यादि’ व्रीणि स्थानानि—प्रवचनमहाप्रतजीवनिकायलक्षणानि अव्यवसितस्य—अनिश्चयवतोऽपराक्रमयतो वाऽहिताय अपथ्याय—असुखाय—दुःखाय अशुभाय—असगतत्वाय अनिःश्रेयसाय—अमोक्षाय अननुगामिकत्वाय—अशुभानुय-
धाय भवन्ति । ‘से णं’ति यस्य व्रीणि स्थानानि अहितावित्वाय भवन्ति । स शक्तिर्ये—‘चेशत’ सर्वतो वा सशयवान्, काक्षितस्त-
थैव मतान्तरस्यापि साधुत्वेन मन्ता विचिकित्सितः—फलं प्रति शङ्कोपेतः अत एव मेदसमापन्नो—द्वैधीभावमापन्न एवमिदं न
‘वैवमितिमतिक’, कष्टुषसमापन्नो—नैतदेवमितिप्रतिपत्तिकः । ततश्च निर्मन्यानामिदं नैर्मन्यक, प्रशस्तं प्रगतं प्रथमं वा वच-
नमिति प्रवचन—आगमो दीर्घत्व प्राकृतत्वात्, न श्रद्धेते सामान्यतो न प्रत्येति—न प्रतीतिविषयी करोति न रोचयति—न
चिकीर्षाविषयी करोति ‘तं’मिति य एवंभूतस्य प्रव्रजिताभास परिसङ्गन्ते इति परीपहा—क्षुधादय अभियुज्य अभि-
युज्य—सम्बन्धमुपगत्य प्रतिस्पर्धं वा अभिमवन्ति—न्यकुर्वन्ति इति, शेषं सुगमं । उक्तविपर्ययसूत्रं प्राग्वत्, किन्तु हित-
अदोपकर इह परत्र च आत्मनः परेषां च पथ्यान्नभोजनवत्, सुख आनन्दः तृपितस्य शीतलपानमिव, क्षम उचित
तथाविधव्याधिब्याधातकौघघपानमिव, निःश्रेयस निश्चित श्रेयः—प्रशस्य भावतः पचनमस्कारकरणमिव अनुगामिक अनु-
गमनशीलं भास्वरव्यञ्जनितच्छायेवेति ॥ ४ ॥

पुनः श्रीपाक्षिकवृत्तेऽपि, तथाहि—“एष स्रष्टु पाणाद्वायस्य वेरमणे हि ए सुहे स्वमे निस्सेयसि ए आणुगामि ए” इत्यत्र इदं रहस्य—पंचमहाव्रतपालनस्य यत् “हिया ए सुहा ए स्वमा ए निस्सेसि आ ए आणुगामि आ ए” इत्यनेन फलमुक्तं तदेव जिन-प्रतिमापूजाया अपि फलमुक्तं, पुनर्बैतस्य जिनप्रतिमापूजकस्य वैयावृत्तिकरणे कर्म निर्जराकृत्यं फलं श्रीप्रक्षव्याकरणे सर्व-रक्षारे (१२२ पत्रे) प्रोक्तं, तथाहि—

“अर्चत-चाल-बुबल-गिलाण बुहुसमके पवसि-आवरिअ-सवज्जा ए सेहे साहम्मि ए तवस्सी कुल्लाण संभ चेइअट्टे अ निज्जरही वैयावचं अणित्थियं दसविह वहुविह करेइ अ” अथ जिनप्रतिमापूजकस्य सूर्याभवेवस्य श्रीराजप्रभ्रीयोपाज्ञे (४४ पत्रे) श्रीमहावीरदेवेन या गतिरुक्ता ता श्रूयतां, तथाहि—

“तए ण से सूरिआमे देवे समणस्स भगवओ महावीरस्स अंति ए वम्म सोळा निस्सम हट्ठतुट्ठ आव हयदिय ए चट्ठा ए चंडुति, चट्ठिणा समयं भगवं महावीरं वंदइ, नमसाइ वंदिणा नमसिणा एव वयासी—अहं मंते ! सूरिआमे देवे किं भवसिदि ए किं अभवसिदि ए ? सम्मदिट्ठी मिच्छदिट्ठी ? २ परित्तसंसारि ए अणत्तसंसारि ए ? ३ सुलभवोहि ए सुल्ल-भवोहि ए ? ४ आराह ए विराह ए ? ५ चरिमे अचरिमे ? ६ तए णं समये भगव महावीरे सूरिआमं देवं एव वयासी—सूरिआमा ! सुम णं भवसिदि ए नो अभवसिदि ए ? सम्मदिट्ठी नो मिच्छदिट्ठी २ परित्तसंसारि नो अणत्तसंसारि ३ सुलभवोहि नो सुल्लभवोहि ४ आराह ए नो विराह ए ५ चरिमे नो अचरिमे ६ । तए ण से सूरिआमे देवे समणेणं भगव-

या महाधीरेणं एवं बुधे समाणे वृष्टतुष्टुचिषमाणंदिए परमसोमणस्से” इत्यादि । पुनः श्रीबृहत्कल्पे जिनप्रतिमादर्शनात् ज्ञानदर्शनधारित्रलाभरूपो भावग्रामः कथितोऽस्ति, तथाहि—

“तित्ययरा १ जिन २ चवदस ३ भिक्षे ४ सविग्ग ५ तह य असविग्गे ६ सारुविय ७ वय ८ दंसण ९ पठिमाओ १० भावगामाओ ११ ॥ ४१ ॥”

॥ इति जिनप्रतिमापूजाफलाधिकारः ॥ ४१ ॥

ननु-प्रतिमायाः पूजने पट्कायवधेन महानारम्भो जायते, कथं ? पूर्वं पापणादिघटने सच्चिस्पापाणच्छेदादिना पृथ्वी-कायवधः १ प्रतिमायाः स्नानकारापणे एकस्मिन् जलविन्दौ केवलिनाऽसख्याता जीवा हृष्टाः प्रतिपादिताश्चेति हेतोरपकायवधः २ धूपोत्क्षेपे दीपप्रज्वालने चाऽग्निकायवधः ३ शङ्खादिवाद्यवादने वायुकायवधः ४ कुम्भममालादीना कण्ठादिपरिघ्रापने वनस्पतिकायवधः ५ दीपादौ पतङ्गादिजीवमरणेन व्रसकायवधः ६ इति । अनधर्मस्तु जीवदयामयः, तत्कथमानयामि जिनप्रतिमापूजाम् ? इत्यत्र उच्यते—ननु-जिनधर्मो निःकेवल जीवदयारूपो वाऽऽज्ञासहितदयारूपो वा ? नाऽऽद्यः पञ्च कक्षीकार्यः, भगवदुक्तागमपक्षेण सम प्रत्यक्ष विरोधस्य लक्ष्यमाणत्वात् । कथं यदि श्रीवीतरागदेवेन निःकेवल जीवदयारूपो धर्मः प्ररूपितोऽभविष्यत् तदा साधूना नदीलङ्घनादिकं कर्तव्यं भगवान् नाऽकथयिष्यत् ? तत्रापि पृथिव्यादिजीवाना वधस्य प्रत्यक्ष जायमानत्वात् । नदीलङ्घनं च श्रीस्थानाङ्गसूत्रे पञ्चमस्थाने द्वितीयोद्देशके प्रथमालापके (३०८ पत्रे), तथाहि—“नो कण्णइ निगयाण वा निगयीण वा इमाओ उद्धिट्ठाओ गणिआओ वितज्जिता-

तो पंच महणाघातो महानदीओ अंतो मासस्स बुक्खुत्तो वा विक्खुत्तो वा उत्तरित्तए वा उत्तरित्तए वा, त जहा-गगा १
 जलणा २ सरत्त ३ परावती ४ मही, ५ पंचहिं ठणेहिं कप्पति, त जहा-भतसि वा १ दुग्गिभक्खसि वा २ पवहेज्ज व ण
 कोइ ३ दओघसि वा एज्जमाणंसि महता वा ४ अणारितेसु य" इत्यादि । पुनः श्रीआचाराद्भसूत्रे द्वितीयश्रुतस्कन्धे
 तृतीयाध्ययने ईर्यायाः प्रथमोद्देशके (३४६ पत्रे) "से भिक्खू वा भिक्खुणी वा पुष्पामेव तिरिच्छसपातिम नाय ज्ञाणिज्जा,
 ज्ञाणिज्जा से तमायाए एगंतमवकमिज्जा २ भइग पडिलेहिज्जा २ एगओ भोअणमइग करिज्जा २ ससी-सोवरिअ काय
 पाए पमज्जिज्जा २ सागारं मत्त पक्खत्ताइज्जा, एग पाय अले किच्चा एग पाय थले किच्चा ततो सजयामेव नायं दुरुहिज्जा ॥
 (सूत्र ३४१) । से भिक्खू वा भिक्खुणी वा नाव वुरुइमाणे नो नावाओ पुरतो दुरुहिज्जा, नो नावाओ मगगओ दुरु-
 हिज्जा, नो नावाओ मज्झओ दुरुहिज्जा, नो बाहओ पणिज्जिय २ अगुलियाए उदिसिअ २ ओणमिअ २ चन्नमिअ २
 निज्झाइज्जा । से ण परो नावागओ नावागय वइज्जा-आउसतो ! समणा ! एय ता तुम नाव उक्कसाहिज्जा वा उक्क-
 साहि वा स्विवाहि वा रज्जूआए वा गहाय आकसाहि, नो से त परिअ परिजाणिज्जा, तुसिणीओ उवेहिज्जा । से ण परो
 नावागओ नावागं वइज्जा आउसतो ! समणा ! नो सचाएसि तुम नावं उक्कसित्तए वा उक्कसित्तए वा लिप्तए वा
 रज्जूआए वा गहाय आकसित्तए वा, आहर, एवं नावाए रज्जूअ सय वेध ण वयं नावं उक्कसिस्सामो । वा आव रज्जूए
 वा गहाय आकसिस्सामो, णो से तं प० तुसिणीओ वइज्जा, से ण परो नावागओ नावा गय वइज्जा । आउसंतो ।
 समणा ! एय ता तुमं नावं आलिच्छेण वा पीढएण वा थसेण वा बलएण वा अवलएण वा वाहेहि, नो से तं प० सुत्ति० ।

से नं परो० एय ता तुमं नावाए उदय हृथेण वा पाएण वा मत्तेण वा पडिगहेण वा नावाउस्सिचणेण वा उस्सिच्चाहि,
 जो से तं । से ण परो आउसतो ! समणा ! एयं तुम नावाए उस्सिग हृथेण वा पाएण वा बाहुणा वा ऊरण वा उदरेण
 वा सीसेण वा काएण वा उस्सिचणेण वा धेलेण वा मट्टियाए वा कुसपत्ताएण वा कुविदएण वा पिहेहि, नो से त । से
 भिक्खू वा भिक्खुणी वा नावाए उस्सिगेण उदय आसवमाण पेहाए उवरुवरिं नाव कज्जवावेमाणिं पेहाए नो पर उवस-
 क्किन्तु एव बूया-आउसतो ! गाहावई एय ते नावाए उदय उस्सिगेण आसवइ उवरुवरिं नावा वा कज्जलावेइ, एयप्प-
 गार मण वा वाय वा नो पुरओ कहु विहरिजा, अपुस्सुए अवहिहेसे एगतगएण अप्पाणं विचसेज्जा समाहीए, तओ०
 सं०, नावासतारिसे य उदए आहारिय रीइज्जा, एय खलु सया जइज्जासिचिवेमि $x \times x \times$ से ण परो णावा० आउ
 संतो ! समणा ! एय ता तुम छत्तग वा आव चम्मछेयणग वा गिण्हाहि, एआणि तुम विरुवरूवाणि सत्थजायाणि
 धारेहि, एय ता तुम दारग वा दारिग वा यजेहि जो से त $x \times x \times$ से ण परो नावागए नावागय दएज्जा-आउसतो !
 एस ण समणे नावाए मढभारिए भवति, से ण बाहाए गहाय नावाओ उदगसि पक्खिविज्जा, एयप्पगार निग्घोस सुच्चा
 निसम्म से अ चीवरधारी सिया खिप्पामेव चीवराणि उवेढिज्जा वा निवेढिज्जा वा उप्फेस वा करिज्जा, अह पुण एयं
 जाणिज्जा अभिक्कत्तकूरकम्मा खलु बाला बाहाहिं गहाय नावाओ उदगसि पक्खिविज्जा से पुधामेव दइज्जा-आउसतो !
 गाहावती मा मेत्तो बाहाए गहाय नावाओ उदगसि पक्खिवह, सय चेव ण अह नावाओ उदगसि ओगहिस्सामि से
 पेव वयतं परो सहसा बलसा बाहाहिग० नावाओ उदगसि पक्खिविज्जा, त जो सुमणे सिया, नो दुम्मणे सिया, नो

उच्चाय मण नियच्छिज्जा, गो तेहिं बालाण घयाए वहाए समुट्ठिज्जा, अपुस्सुए जाव समहीए तओ संजयामेव उदगसि
 पविज्जा x x x से भिक्खु वा भिक्खुणी वा उदगंसि पवमाणे नो हत्थेण हत्थ पाएण पाय काएण काय आसाइज्जा,
 से अणासायणाए अणासायमाणे तओ संजयामेव उदगंसि पविज्जा । से भिक्खु वा भिक्खुणी वा उदगसि पवमाणे नो
 उम्मुगनिमुग्गिअ करिज्जा, मामेय उदगं क्खेसु वा अच्चीसु वा नक्कसि वा मुहसि वा परिआवज्जिज्जा, तओ, सज-
 यामेव उदगसि पविज्जा । से भिक्खु वा उदगसि पवमाणे दुब्बलिअ पाचणिज्जा, खिप्पामेव उवहिं विग्गिचिज्जा वा विसो-
 हिज्जा वा, नो जेव ण साइज्जिज्जा, अह पुण आणिज्जा पाएए सिआ उदगाओ तीर पाचणिज्जाए, तओ संजयामेव उद-
 गेण वा ससिण्णेण वा काएण उदगतीरे चिट्ठिज्जा । से भिक्खु वा भिक्खुणी वा उदवह्ण वा कायं वा ससिण्ण वा
 काय नो आमज्जिज्जा वा, गो पमज्जिज्जा वा सलिहिज्जा वा निछिहिज्जा वा उवलिज्जा वा उवट्ठिज्जा वा आयाविज्जा वा
 पयाविज्जा वा अह पुण एव आणिज्जा विगओदओ मे काए छिन्नसिणेहे काए तहप्पगार काय आमज्जिज्जा वा पयाविज्जा
 वा, तओ संजयामेव गामाणुगाम दूइज्जमाणे गो परेहि सद्धिं परिजविअ २ गामाणुगाम दूइज्जिज्जा ।” पुनरैव तृती
 याऽच्ययनस्य द्वितीयोद्देशके (३४९ पत्रे) एव जङ्गप्रमाणनदीजलङ्घनविधिमाह, तथाहि—“से भिक्खु वा भिक्खुणी
 वा गामाणुगामं दूइज्जमाणे अतरा से अघासंतरिमे उदग [गे] सिआ, से पुवामेव ससीसोवरिय काय पाए य पमज्जिज्जा २
 एगं पाय अले किंवा एग पाय थले किंवा ततो संजयामेव अघासतारिमे उदगसि आहारिअ रीएज्जा” इत्यादि ॥

पुनः श्रीकल्पसूत्रेऽपि तृतीयसामाचार्यां (२५३ पत्रे) नदीलङ्घन चक आहारार्थे, तथाहि—“वासावास पज्जोसवियाण

कप्पइ निगयण वा निगयीण धा सबओ समता सक्कोसं जोयण भिक्खायरिआए गतुं, पढिनियत्तए x x x x x परावई कुणालाए जत्थ चक्किआ सिआ, एग पाय जले किआ, एग पाय जले किआ, एव चक्किआ, एव ण कप्पइ सबओ समता सक्कोसं जोयण भिक्खायरियाए गतु पढिनियत्तए” इत्यादि । तथा पुनरपि श्रीकल्पे त्रयोदशसामाचार्यां (२६३ पत्रे) अल्पवृष्टौ जायमानायामपि निग्रन्थाना निग्रन्थीनां च भक्तुपानार्थं गमन अनुज्ञात श्रीमहावीरदेवेन, तथाहि—

“दासावासं पज्जोसविअस्स पढिगइधारिस्स भिक्खुस्स नो कप्पइ वग्धारिअवुट्ठिकायसि गाहावइकुल भत्ताए वा पाणाए वा निक्खमित्तए वा पविसित्तए वा । कप्पइ से अप्पवुट्ठिकायसि सतरुत्तरसि गाहावइकुल भत्ताए वा पाणाए वा निक्खमित्तए वा पविसित्तए वा” इति वर्षत्यपि मेघे अनस्तमिते सूर्ये साधोः वसतौ आगमने एव आराधकत्वं उक्तं, तत्र स्थितौ तु विराधकत्वं, अत्र आज्ञा एव प्रमाण । निष्केवल जीवदयापक्षे तु अनागमन श्रेयस्कर, आगमनादिना जाताया अन्धायविराधनाया तत्राऽभावात्, तत्सामाचारीपाठोऽपि तत्रैव यथा—

“दासावास पज्जोसविअस्स निगयस्स निगयीए वा गाहावइकुल पिंढवायपहिआए अणुपविट्ठस्स निगिज्झिय निगिज्झिय बुट्ठिकाए निवइज्जा, कप्पइ से अहे आरामंसि वा अहे उवस्सयंसि वा, अहे विअढगिहसि वा अहे रुक्खमूलसि वा उवागच्छिस्सए”, (पुनः २६४ पत्रे) “नो से कप्पइ पुव्वगहिण भत्तपाणेण वेल उवायणावित्तए, कप्पइ से पुव्वामेव विअढग मुच्चा पिच्चा पढिगइग सलिहिअ सलिहिअ सपमज्झिय सपमज्झिय एगायं भट्ठग कट्ठु सावसेसे सूरं जेणेव उवस्सए तेणेव उवागच्छिस्सए, नो से कप्पइ त रयणिं तरयेव उवायणावित्तए” इति । पुन श्रूयतां—श्रावकाणा साधूना

उचायय मण नियछिज्जा, जो तेसिं बालण थयाए वहाए समुद्धिज्जा, अप्पुस्सुए जाव समहीए तओ सजयामेव उदगसि
 पयिज्जा $\times \times \times$ से भिक्खु वा भिक्खुणी वा उदगसि पवमाणे नो हत्थेण हत्थ पाएण पाय काएण काय आसाइज्जा,
 से अणासायणाए अणासायमाणे तओ सजयामेव उदगसि पयिज्जा । से भिक्खु वा भिक्खुणी वा उदगसि पयमाणे नो
 उम्मुगगनिमुग्गिअ करिज्जा, मांमेय उदगं कधेसु वा अच्छीसु वा नक्कसि वा मुहसि वा परिआवज्जिज्जा, तओ, सज-
 यामेय उदगसि पयिज्जा । से भिक्खु वा उदगसि पवमाणे तुग्गल्लिअ पाचणिज्जा, खिप्पामेव सवहिं विग्गिचिज्जा वा विसो-
 दिज्जा या, नो गेव ण साइज्जिज्जा, अह पुण जाणिज्जा पाए सिआ उदगाओ तीर पावणित्तए, तओ सजयामेव उद-
 गेण वा ससिणद्धेण वा काएण उदगतीरे चिट्ठिज्जा । से भिक्खु वा भिक्खुणी वा उदवह वा काय वा ससिणद्ध वा
 कायं नो आमज्जिज्जा वा, जो पमज्जिज्जा वा संछिहिआ वा निछिहिआ वा उवलिज्जा वा उवट्ठिज्जा वा आयाविज्जा वा
 पयाविज्जा वा अह पुण एव जाणिज्जा विगओवओ मे काए छिन्नसिणेहे काए तहप्पगार काय आमज्जिज्जा वा पयाविज्जा
 या, तओ सजयामेव गामाणुगाम दूइज्जमाणे जो परेहि सद्धिं परिज्जिअ २ गामाणुगाम दूइज्जिज्जा ।” पुनरत्रैव तृती-
 याऽध्ययनस्य द्वितीयोद्देशके (३४९ पत्रे) एवं जङ्गप्रमाणनदीजलद्वन्द्वविधिमाह, तथाहि—“से भिक्खु वा भिक्खुणी
 वा गामाणुगाम दूइज्जमाणे अंतरा से जघासंतारिमे उदग [गे] सिआ, से पुषामेव ससीसोवरिय काय याए य पमज्जिज्जा २
 एग पाय जले किआ एगं पाय थले किज्जा ततो सजयामेव जघासंतारिमे उदगसि आहारिअ रीएज्जा” इत्यादि ।

पुनः श्रीकल्पसूत्रेऽपि तृतीयसामाचार्या (२५३ पत्रे) नदीलङ्घन चक आहारार्थे, तथाहि—“वासावास पज्जोसवियण

महावीरं वंदति नमंसति वंदित्वा नमसिन्वा पसिणाइं पुच्छति पसिणाइं पुच्छिता अट्टाइं परिआदिअंति अ० २ उट्टाए
चट्टेति च० २ समणस्स भ० महा० अंतियाओ कोट्टयाओ चेइयाओ पडिनि० प० २ जेणेव सावत्थी नगरी तेणेव पहा-
रेथ गमणाए । तए णं से संखे समणोवासए ते समणोवासए एवं धयासी-तुज्जे ण देवाणुप्पिया ! विउल असण पाण
स्साइम साइम चक्खवावेह, तए ण अम्हे त विउल असण पाण स्साइम साइम आसाएमाणा विसाएमाणा परिमुजेमाणा परि-
भाएमाणा पक्खिय पोसह पडिजागरमाणा विहरिस्सामो, तए णं ते समणोयासगा सखस्स समणोयासगस्स एअमट्ठं
विणएण पडिघुणति, तए ण तस्स सखस्स समणोवासगस्स अयमेयारूवे अन्भत्थिए जाय समुप्पजित्थानो एलु मे
तेयं त विउल असण पाण ज्ञाव ज्ञाइम आसाएमाणस्स ज्ञाव ४ पक्खिअ पोसह पडिजागरमाणस्स विहरित्तए, तेअ
खलु मे पोचहताए पोतहिस्स वमचारिस्स उम्मुक्कमणिमुवन्नस्स ववगयमालायन्नगविलेवणस्स निक्खित्तसत्यमुसलस्स
एतत्त अविइएत्त दन्नचयत्तेव एत्त पक्खिअ पोसह पडिजागरमाणस्स विहरित्तए त्तिकट्टु एवं सपेहेति २ जेणेव
सावत्थी नरी जेणेव सर तिंहे जेणेव उप्पत्तसमणोवासिआ तेणेव उवागच्छइ, उवागच्छिता उप्पल समणोवासियं
उपुच्छइ, अपुच्छिता जेणेव तेनेव उवागच्छइ, तेणेव उवागच्छइ, उवागच्छिता पोसहसाल अणुपविसइ, अणुपविसित्ता पोसह-
अणुपविसइ, ते० २ उवागच्छिता जेणेव तेनेव उवागच्छइ, पडिउहेइ उ० पडि० २ दब्भसथारग सयरति, दब्भ० सं० २ दब्भसथारगं
उवागच्छिता जेणेव तेनेव उवागच्छइ, पडिउहेइ उ० पडि० २ दब्भसथारग सयरति, दब्भ० सं० २ दब्भसथारगं
उवागच्छिता जेणेव तेनेव उवागच्छइ, पडिउहेइ उ० पडि० २ दब्भसथारग सयरति, दब्भ० सं० २ दब्भसथारगं
उवागच्छिता जेणेव तेनेव उवागच्छइ, पडिउहेइ उ० पडि० २ दब्भसथारग सयरति, दब्भ० सं० २ दब्भसथारगं

च सर्वधर्मकर्तव्यं पृथिव्याधारमपूर्यक्रमेण दृश्यते, यतो यद् त्वं श्रेणिककोणिकतुङ्गिकान्तगरीवास्तव्यश्रावकादीनां भग-
यन्नन्यनार्यं गमनाऽऽगमने पृथिव्यध्वनस्तवितुङ्गपुपिपीलिकाधिजीवानां उपमर्दनं जातं न या ? जातमेव, न च वक्तव्यं
जीवोपमर्दे देवा पुण्यमपि जातं न भविष्यतीति । तेषां हि-

"आप सुहाय स्वप्न ए निस्सेअसाए अणुगामिअसाए भविस्सइ" इति फलस्योक्तत्वात् । अपि च पुष्कलिश्रावकेण
पाक्षिकपर्वण्यपि साधर्मिकाणां भोजनाविना साधर्मिकवात्सल्यं चक्रे, तत्र तस्यास्मिन् लभ्यो न वा ? न च वाच्यं तस्याऽऽस्मिन्
एव लभ्यः, न शुभं फलं भावि इति । यतस्तत्रैव तस्य पुण्यपुटेः फलस्योक्तत्वात् । यदुक्तं श्रीभगवतीसूत्रे द्वादशशतके प्रथ-

मोद्देशके (५५२ पत्रे) तथाहि-

"द्वेण कालेण तेण समणं सावत्थी नाम नगरीं होत्था, यस्सज्जो वेइए वल्लज्जो, तत्थ ण सत्तथीए नगरीए
प्रहवे सत्तणामोक्त्वा समणोवासगां परिवसति, अह्हा जाव अपरिभूया अमिगयवीवाजीवा जाव विहरति, तस्स णं
सत्तस्स समणोवासगत्स सत्तल्लान्नामं भारिआ होत्था, सुकुमाल जाव सुक्खा समणोवासिया अमिगयजीवाजीवा
जाव विहरति । तत्थ णं सावत्थीए नगरीए पोक्कलीनाम समणोवासए परिवसइ अहे अमिगयजाव विहरइ, तेण
कालेणं तेण समणं सामी समोसडे परिआ निगया जाव पज्जुवासति, तए ण ते समणोवासगा इमीसे अहा आलभि-
याए जाव पज्जुवासइ, तएण समणे भगवं महावीरं तेसिं समणोयासगाण तीसे यं महतिं धम्मकहा जाव परिआ
पडिगया, तए ण ते समणोवासगा समणस्स भगवंजो महावीरस्स अतियं धम्म सोळा निसम्म इह तुहं । समणं भगव

महावीर र्वन्ति नमसन्ति वदिता नमसिन्ता पसिणाई पुच्छति पसिणाई पुच्छिता अद्वाइ परिआदिअति अ० २ उद्वाप
 उद्देति उ० २ समणस्स म० महा० अतियाओ कोहुयाओ चेइयाओ पडिनि० प० २ जेणेव सायत्थी नगरी तेणेव पहा-
 रेत्य गमणाए । तए णं से सखे समणोवासए ते समणोवासए एव वयासी-तुग्गे णं देघाणुप्पिया ! विउल असण पाण
 खाइम साइम उवक्खडावेइ, तए णं अम्हे त विउल असण पाण खाइम साइम आसाएमाणा विसापमाणा परिभुजेमाणा परि-
 भाएमाणा पक्खिय पोसईं पडिजागरमाणा विहरिस्सामो, तए ण ते समणोवासगा सखस्स समणोवासगस्स एअमट्ठ
 विणएणं पडिमुणति, तए ण तस्स सखस्स समणोवासगस्स अयमेयारूवे अन्मत्थिए जाव समुप्पजित्या-नो खलु मे
 सेयं त विउल असणं पाणं जाव साइम आसाएमाणस्स जाव ४ पक्खिअ पोसह पडिजागरमाणस्स विहरित्तए, सेअ
 खलु मे पोसहसालाए पोसहिअस्स बंभचारिस्स उम्मुक्कमणिसुवन्नस्स ववगयमालावन्नगणिलेयणस्स निक्खित्तसत्यमुसलस्स
 एगस्स अविइयस्स दब्भसंयारोवगयस्स पक्खिअ पोसहं पडिजागरमाणस्स विहरित्तए तिक्कट्टु एव सपेहेति २ जेणेव
 सावत्थी नगरी जेणेव सए गिहे जेणेव उप्पलासमणोवासिआ तेणेव उवागच्छइ, उवागच्छिता उप्पल समणोवासिय
 आपुच्छइ, आपुच्छिता जेणेव पोसहसाला तेणेव उवागच्छइ, उवागच्छिता पोसहसालं अणुपविसइ, अणुपविसिता पोमह-
 साल पमज्जइ, पो० प २ उच्चारपासवणभूमी पडिलेहेइ, उ० पडि० २ दब्भसयारग सयरति, दब्भ० सं० २ दब्भसयारग
 उरुइइ, उ० २ पोसहसालाए पोसहिए वभयारी जाव पक्खिअ पोसह पडिजागरमाणे विहरइ । तए ण ते समणोगामगा
 जेणेव सावत्थी नयरी जेणेव सयाइ गिहाइ तेणेव उवागच्छति, उवागच्छिता विउल असण पाण खाइम साइम उअम-

हावैति च० २ अण्णमण्णे सदावैति अ० स० २ एव वयासी-एवं खलु देवाणुप्पिया ! अग्गेहिं से विरले असणपाणस्सा-
 इमसाइमे उवक्खइविण, संखे य ण समणोवासए नो हवमागच्छइ, त सेय खलु देवाणुप्पिया ! अन्ह सख समणोवा-
 सग सदायेत्तए । तए ण से पोक्खली समणोवासए ते समणोवासए एव वयासी-अच्छइ ण तुब्बे देवाणुप्पिया ! सुणिधुया
 वीसत्था अहस सख समणोवासग सदायेमिच्चिद्धु तेसिं समणोवासगण अतिआओ पढिनिक्खमइ प० २ सावत्थीए
 नगरीए मज्झमग्गेण जेणेव सखस्स समणोवासगस्स गिहे तेणेव उवागच्छइ, उवागच्छिच्चा सखस्स समणो वासगस्स गिह
 अनुपविट्ठे । तए णं सा उप्पला समणोवासिआ पोक्खलिं समणोवासग एजमाण पासइ पासिच्चा हट्ठुट्ठु० आसणाओ
 अनुमुट्ठइ, अनुट्ठिच्चा सत्तट्ठ पयाइ अनुगच्छइ अनुगच्छिच्चा पोक्खलिं समणोवासगं वदति नमसति, वदिच्चा नमसिच्चा
 आसणेण उवनिमतेइ, आ० २ एवं वयासी-सदिसंतु ण देवाणुप्पिया ! किमागमणप्पयोअण ? तए णं से पोक्खली
 समणोवासए उप्पल समणोवासिय एव वयासी-इहिं देवाणुप्पिये ? सखे समणोवासए ? तए ण सा उप्पला समणोवासिआ
 पोक्खल समणोवासग एव वयासी-एव खलु देवाणुप्पिया ! सखे समणोवासए पोसहसालाए पोसहिण वमयारी जाव
 विहरइ । तए ण से पोक्खली समणोवासए जेणेव पोसहसाला जेणेव सखे समणोवासए तेणेव उवागच्छइ, उवागच्छिच्चा
 गमणागमणाए पढिक्कमइ, ग० २ सख समणोवासग वदति नमसति, वदिच्चा नमसिच्चा एव वयासी-एव खलु देवाणुप्पिया !
 अग्गेहिं से विरले असण जाव साइमे उवक्खइविण तं गच्छामणेण देवाणुप्पिया ! त विरल असण जाव साइम आसाए-
 माणा जाव पढिच्चागरमाणा विहरामो । तए ण से सखे समणोवासए पोक्खलिं समणोवासग एव वयासी-नो खलु कप्पति

देवाणुपिया ! त विचल असण पाणं खाइमं आसाएमाणस्स जाव पडिजागरमाणस्स विहरिच्चए, कप्पइ मे पोसह-
 सालाए पोसहिअस्स जाव विहरिच्चए, त छेदेणं देवाणुपिया ! तुब्भे त विचल असण पाण खाइमं आसाएमाणा जाव
 विहरह, तए ण से पोक्खली समणोमासए सखस्स समणोवासगस्स अतियाओ पोसहसालाओ पडिनिक्खमति, पडिनिक्ख-
 मित्ता । सावत्थि नगरिं मज्झिमज्जेणं जेणेव ते समणोवासगा तेणेव उवागच्छइ” इत्यादि । अपि च श्राद्धाना साधुवन्दनार्थ
 सामायिकपौषधग्रहणार्थ धर्मशालाया गमनागमने, तथा क्षुधितस्य भोजनप्रदाने, तृपितस्य पानीयपाने आरम्भो जायते न
 वा ? तथा साचवे अन्न [दानं] ददता उष्णधान्यस्थाल्युद्धाटने उष्णवाप्यादिना वायुकायस्य सर्वत्र अमृतसूक्ष्मत्रसजीवाना च
 घातो भवति न वा ? । तथा कडिच्छिकास्नाटने बादरवायुकायादिवधो भवति न वा ? । तथा धान्यादिना सर्पादिजीवमोचने
 आरम्भो जायते न वा ? । सर्वत्र भवत्येव इति रहस्य, तस्य प्रत्यक्ष दृश्यमानत्वेन अपलपितु अशक्यत्वात् । पुनर्वद
 सामायिकपौषधादिकधर्मकर्तव्यकरणार्थ धर्मशाला कार्यते तत्र तु प्रकट पट्टायोगमदो दरीदृश्यते, ततस्तद्धर्मशाला-
 कारापणे पुण्य पाप वा जायते ? । न च पुण्यमिति वक्तव्य, स्वपक्षसतेः । नाऽपि पाप, न च धर्मार्थं पापं कर्तव्यमिति
 भवन्मत, तदा कुत्र यास्यति ? । पुनः पाप चेत्, तदा धर्मशालानामस्थाने पापशालेति कथ्यताम् । तत उभयथाऽपि तव
 सकृदे पातो जात इतो व्याघ्र इतस्तदी । एष साधूनामपि गोचरी(र्या)अमणे १ गुरुवन्दनार्थं गमने २ विहारकरणे ३ वख-
 पात्रादिप्रतिलेखनादिक्रियाकरणे ४ प्रतिक्रमणादौ क्षमाश्रमण दाने ५ च सर्वत्र पदे पदे आरम्भपूर्विकेव धर्मप्रवृत्तिः
 दृश्यते । अत्राऽऽह मनोमति विषयः, ननु यदि आरम्भपूर्विका प्रवृत्तिः पया, तर्हि आरम्भस्य अशुभगतिहेतुत्वेन

दावैति च० २ अण्णमण्णे सदावैति अ० स० २ एव वयासी-एवं खलु देवाणुप्पिया ! अन्हेहिं से विचले असणपाणसा-
 इमसाइमे सबक्खहाविए, सब्बे य ण समणोवासए नो हवमागच्छइ, त सेय खलु देवाणुप्पिया ! अन्ह सख समणोवा-
 सग सदावेत्तए । तए ण से पोक्खली समणोवासए ते समणोवासए एव वयासी-अच्छइ ण तुज्जे देवाणुप्पिया ! सुणिबुया
 वीसरया अहन्न सख समणोवासग सदावेमिच्चिकट्टु तेसिं समणोवासगणं अतिआओ पढिनिक्खमइ प० २ साधरयीए
 नगरीए मज्झमज्जेण जेणेव संखस्स समणोवासगस्स गिहे तेणेव उवागच्छइ, उवागच्छिन्ता सखस्स समणो वासगस्स गिह
 अणुपविट्ठे । तए ण सा उप्पला समणोवासिआ पोक्खलिं समणोवासग वदति नमसति, वदिन्ता नमसित्ता
 अ०मुट्ठइ, अमुट्ठिन्ता सत्तट्ठ पयाइ अणुगच्छइ अणुगच्छिन्ता पोक्खलिं समणोवासग वदति नमसति, वदिन्ता नमसित्ता
 आसणेण सबनिमतेइ, आ० २ एवं वयासी-सविंसंतु ण देवाणुप्पिया ! किमागमणप्पयोअण ? तए णं से पोक्खली
 समणोवासए उप्पल समणोवासियं एव वयासी-अहिं देवाणुप्पिये ? सब्बे समणोवासए ? तए णं सा उप्पला समणोवासिआ
 पोक्खल समणोवासग एव वयासी-एव खलु देवाणुप्पिया ! सब्बे समणोवासए पोसहसालाए पोसहिए वमयारी जाव
 विहरइ । तए ण से पोक्खली समणोवासए जेणेव पोसहसाला जेणेव सब्बे समणोवासए तेणेव उवागच्छइ, उवागच्छिन्ता
 गमणागमणाए पढिक्कमइ, ग० २ संख समणोवासग वदति नमसति, वदिन्ता नमसित्ता एव वयासी-एव खलु देवाणुप्पिया !
 अन्हेहिं से विचले असण जाव साइमे सबक्खहाविए त गच्छामोण देवाणुप्पिया ! त विचल असण जाव साइम आसाए-
 माणा जाव पढिच्चागरमाणा विहरामो । तए ण से सब्बे समणोवासए पोक्खलिं समणोवासग एव वयासी-नो खलु कप्पति

देवाणुप्पिया ! त धितल असण पाणं खाइमं साइमं आसापमाणस्स जाव पडिजागरमाणस्स विहरित्तप, कप्पइ मे पोसह-
 सालाप पोसहिअस्स जाव विहरित्तप, त छदेण देवाणुप्पिया ! तुन्मे त धितल असण पाण खाइम साइमं आसापमाणा जाव-
 विहरह, तए णं से पोक्खली समणोमासए सखस्स समणोवासगस्स अतियाओ पोसहसालाओ पडिनिक्खमति, पडिनिक्ख-
 मित्ता ! सावत्थि नगरिं मज्झमज्जेणं जेणेय ते समणोवासगा तेणेव उवागच्छइ” इत्यादि । अपि च श्राद्धाना साधुवन्दनार्थं
 सामायिकयौपघग्रहणार्थं धर्मशालाया गमनागमने, तथा धुधितस्य भोजनप्रदाने, तृपितस्य पानीयपाने आरभो जायते न
 वा ? तथा साधवे अन्न [दानं] ददातां सण्णधान्यस्याख्युद्धाने सण्णवाप्यादिना वायुकायस्य सर्वत्र खमत्सूक्ष्मत्रसजीवाना च
 घातो भवति न वा ? । तथा कडिच्छिकादादने बादरवायुकायादिघो भवति न वा ? । तथा धान्यादिना सर्पादिजीवमोचने
 आरम्भो जायते न वा ? । सर्वत्र भवत्येव इति रहस्य, तस्य प्रत्यक्ष दृश्यमानत्वेन अपलपितु अशक्यत्वात् । पुनर्वद
 सामायिकयौपधादिकधर्मकर्तव्यकरणार्थं धर्मशाला कार्यते तत्र तु प्रकट पट्टायोगमदो दरीदृश्यते, ततस्तद्धर्मशाला-
 कारापणे पुण्य पाप वा जायते ? । न च पुण्यमिति वक्तव्य, स्वपक्षधृतेः । नाऽपि पाप, न च धर्मार्थं पाप कर्तव्यमिति
 भवन्मत, तदा कुत्र यास्यति ? । पुनः पाप चेत्, तदा धर्मशालानामस्थाने पापशालेति कथ्यताम् । तत समयथाऽपि तव
 सकटे पातो जात इतो व्याघ्र इतस्तदी । एव साधूनामपि गोचरी(र्या)धमणे १ गुरुवन्दनार्थं गमने २ विहारकरणे ३ वस्त्र-
 पात्रादिप्रतिषेखनादिक्रियाकरणे ४ प्रतिक्रमणादौ क्षमाश्रमण दाने ५ च सर्वत्र पदे पदे आरम्भपूर्विकैव धर्मप्रवृत्ति
 दृश्यते । अत्राऽऽह मनोमतिः शिष्यः, ननु यदि आरम्भपूर्विका प्रवृत्तिः एषा, तर्हि आरम्भस्य अशुभगतिहेतुत्वेन

किमयं धर्मायिभिः सा क्रियते ? उच्यते—तीर्थङ्करदेवस्य आश्रत्वात्, सा च निर्वाणफलेति । ततो निर्वाणसुखफलार्थिभिः अवश्यं कर्तव्या इति । अत्रार्थे श्रीस्थानांगवृत्तिगतं गाथाद्वयं (११० पत्रे) यथा—

“भण्णइ जिणपूआए, कायवशो अइवि होइ व कहिंवि । तहवि तई परिसुद्धा, गिहीण कूवाहरणजोगा ॥ १ ॥

असदारंमपवसा, ज च गिही तेण तेसिं विसेआ । तन्निवित्तिफलविअ, एसा परिभावणीअमिद ॥ २ ॥”

ननु—तर्हि सर्वत्र धर्मकर्तव्ये आरम्भकरणे सत्यपि किं पाप न लगति ? उच्यते—सत्य, सत्यारम्भेऽपि पृथिव्यादित्रस्त-जीयानामुपरि तेषां मारणाध्यवसायो नास्ति, किं तु रक्षणाध्यवसाय । पापं तु दुष्टमनसि आध्याते भवेद्, यदुक्तं श्रीपिण्डनिर्णयकौ (१७८ पत्रे)—

“जां जयमाणस्स भवे, विराहणा सुत्तविहिंसमगस्स । सा होइ निज्जरफला, अज्जत्थविसोहिजुत्तस्स ॥ १७९ ॥”

पुनरत्रार्थे श्रीभगवतीसूत्रं प्रतिभूः, तथाहि—(२८८ पत्रे)

“संमणोवासगस्स णं भते पुबामेव तसपाणंसमारमे पक्कक्खाए भवति पुठविसमारमे अपक्कक्खाहे भवति से अ पुठविं लणमाणे अण्णयर तस पाणं विहिंसेज्जा से णं भते ? त वयं अतिचरति गो० नो तिण्ठे समंठे गो लल्लु से तस्स अइवायाए आवट्ठति ।” पुनस्तत्रैवोक्तं—

“समणोवासगस्स णं पुबामेव वणस्सइसमारमे पक्कक्खाए से अ पुठविं लणमाणे अण्णयरस्स रुक्कस्स मूलं छिदेज्जा-से ण भते ? त वयं अतिचरति ? नो तिण्ठे समंठे गो लल्लु से तस्स अइवायाए आवट्ठति इति ।” एवमेव यद्यपि पूजाकर्तव्ये

अलाम्बिपुण्यादीनां सपमर्षो जायते पर पूजोक्तुस्तेषां जलाम्बिपुण्यादीनां सपमर्षे मनो नाऽस्ति, प्रत्युत तद्वक्षणे यतना क्रियमाणा अस्ति, मनस्तु निष्केवलं भगवन्मूर्तिविशिष्टं वर्तते, तदिव आगत-सत्यपि आरम्भे यत्तीर्थङ्करदेवेन अनुज्ञातं तत्सत्यमेव । तत आज्ञासहितो जीवदयारूपो, न तु निष्केवलं जीवदयारूपोऽपि आज्ञारहित इति ॥

॥ इति आज्ञासहितदयाधर्मोधिकारः ॥ ४२ ॥

ननु-श्रीभगवतीसूत्रे देवा अधर्मिण उक्तास्सर्हि काऽऽगमे जिनप्रतिमापूजाया फल ? उच्यते-रे मनोमतिन् ! शास्त्रमत्या विचारय, 'अधर्मिण' इति कोऽर्थः ? तथाविधया कयाचिद् भवस्थित्या विरतिरूपो धर्मो नाऽस्ति तेषां, परं अन्यो धर्मो विरतिव्यतिरिक्त सर्वोऽप्यस्ति, तथाहि-सर्वं सूर्याभदेवाधिकारे पश्य विमुक्त "धम्मिअ वयसायमि गिण्हइ" कोऽर्थ ? सूर्याभदेवेन धर्मं कर्तुं इच्छता पूर्व जिनप्रतिमापूजा न्यधायि, एव विजयदेवादिभिरपि विदधे, तथा देवा केऽपि सम्यक्त्वधर्ममपि पालयन्ति तत् सम्यक्त्व सवरमभ्ये प्रोक्तं, यदुक्तं श्रीस्थानागे पचमस्थाने द्वितीयोद्देशके सवराधि-कारे (३१६ पत्रे), तथाहि-

"पच आसवदारा पञ्चत्ता, त जहा-मिच्छत्त अविरती पमादे कसाया जोगा ५ । पच संवरदारा पञ्चत्ता, त जहा सम्मत्त विरती अपमादो अकसात्तिचमजोगित्त" इत्यत्र । इदं रहस्य-ये देवा सम्यक्त्ववन्तस्ते सवरवन्त उक्ता, ततः कथ अधर्मिणः ? १ । पुनः श्रोतव्य-देवाः शाश्वतरत्नादिमयपुस्तकधाचनपूर्वं परस्पर देवगुरुधर्मसम्बन्धिन विचार कुर्वन्ति स धर्मो न वा ? २ । तथा जिनाना पचकल्याणकेषु मनुष्यक्षेत्रे समागत्य तीर्थङ्कराणा भर्कि वितन्वते, स धर्मो न वा ? ३ ।

किमयं धर्मायिभिः सा क्रियते ? सच्यते—तीर्थङ्करदेवस्य आज्ञात्वात्, सा च निर्वाणफलेति । ततो निर्वाणसुखफलायिभिः
अयस्य कर्तव्या इति । अत्रायें श्रीस्थानांगवृत्तिगतं गाथाद्वयं (११० पत्रे) यथा—

“भण्णइ जिणपूआए, कायवहो अइवि होइ च कहिंवि । तहवि तई परिसुद्धा, गिहीण कूयाहरणजोगा ॥ १ ॥

असदारंभपवत्ता, जं च गिही तेण सेसं विभेव्वा । तस्मिंविच्चिफलच्चिज, एसा परिभावणीअमिद ॥ २ ॥”

ननु—तर्हि सर्वत्र धर्मकर्तव्ये आरम्भकरणे सत्यपि किं पापं न लगति ? सच्यते—सत्य, सत्यारम्भेऽपि पृथिव्यादित्रस-
जीवानामुपरि तेषा मारणाध्यवसायो नास्ति, किं तु रक्षणाध्यवसायः । पापं तु दुष्टमनसि आध्याते भवेद्, यदुक्तं श्रीपि-
ण्डनिर्युक्ती (१७८ पत्रे)—

“ज्जां जयमाणस्स भवे, विराहणा सुच्चविहिसमगस्स । सा होइ निज्जरफला, अज्जत्यविसोहिजुत्तस्स ॥ १७९ ॥”

पुनरत्रायें श्रीमगवतीसूत्र प्रतिभूः, तथाहि—(२८८ पत्रे)

“समणोवासगस्स णं भत्ते पुब्बामेव तसपाणसमारंमे पच्चक्खाए भवति पुढविसमारंमे अपच्चक्खाहे भवति से अ पुढविं
खणमाणे अण्णयरं तसं पाणं विहिंसेज्जा से णं भत्ते ! त वय अतिचरति गो० नो तिण्हे समहे गो खल्लु से तस्स अइवा-
याए आवट्टति ।” पुनस्तत्रैवोक्तं—

“समणोवासगस्स णं पुब्बामेव यणस्सइसमारंमे पच्चक्खाए से अ पुढविं खणमाणे अण्णयरस्स रुक्खस्स मूळं छिदेज्जा-
से णं भत्ते ! त वय अतिचरति ! नो तिण्हे समहे गो खल्लु से तस्स अइवायाए आवट्टति इति ।” एवमेव यद्यपि पुजांकरंमे

ठिते धम्म चेव उवसपज्जित्ताण विहरइ, असंयतजाव पावकम्मे अधम्मे ठिए अधम्म चेव उवसपज्जित्ताण विहरइ, संजयासअए धम्माधम्मे ठिते ! धम्माधम्म उवसपज्जित्ताण विहरति, से तेणहेण जाव ठिए ॥ जीवा ण भते ! किं धम्मे ठिआ अधम्मे ठिआ धम्माधम्मे ठिआ अधम्मेवि ठिआ धम्माधम्मेवि ठिआ, नेरइआण पुच्छा ! गोयमा ! नेरइआ नो धम्मे ठिआ अधम्मेठिआ नो धम्माधम्मे ठिआ, एव जाव च्चररिदियाण, पच्चिदियतिरिक्खज्जोणियाण पुच्छा, गोयमा ! पच्चिदियतिरिक्खज्जोणिआ नो धम्मे ठिआ अधम्मे ठिआ धम्माधम्मेवि ठिआ, मणुस्सा जहा जीवा, वाणमतर्जोइसिअवेमाणिया जहा नेरइया $x \times x \times$ अन्नउत्थिया ण भते ! एव आइ-क्खति जाव परूवेति—एव खलु समणा पंढिआ समणोवासया बालपडिआ जस्स ण एगपाणाएवि दढे अणिक्खित्ते से ण एगतबालेसि वत्तव सिआ, से कहमेय भते ! एव गोयमा ! जण ते अण्णउत्थिया एव आइक्खति जाव वत्तव सिआ, जे ते एवमाहसु मिच्छ ते एवमाहसु, अह पुण गोयमा ! एवमाइक्खामि जाव परूवेमि एव खलु समणा पडिआ समणोवासगा बालपडिआ जस्स ण एग पाणाएवि दढे निक्खित्ते से ण नो एगतबालेति वत्तव सिआ ॥ जीवा ण भते ! किं बाला पडिआ बालपडिआ ? गोयमा ! जीवा बालावि पडिआ वि बालपडिआ वि, नेरइयाण पुच्छा, गोयमा ! नेरइया बाला नो पडिआ नो बालपडिआ, एव जाव च्चररिदियाण । पच्चिदिजतिरिक्खज्जोणिया पुच्छा गोयमा ? पच्चिदियतिरिक्खज्जोणिया बाला नो पडिआ बालपडिआ वि, मणुस्सा जहा जीवा, वाणमतर्जोइसियवेमाणिया जहा नेरइया” अन्नाड्य परमार्थः—देवाना असयतत्व १ अविरतत्व २ अप्रत्याख्यानपापकर्मकत्व ३ च प्रतिपादित, तेन चारित्रमाश्रित्य

पुनस्तीर्चद्वाराणां साधूनां च धन्दनां कुर्यन्ति, तदग्रे व्याख्यानं च शृण्वन्ति, स धर्मो न वा ४ । पुनर्नन्दीश्वरादौ अष्टा-
हिकामहिमां देवाः कुर्यन्ति स धर्मो न वा ? ५ । अयमेवाऽर्थः सिद्धान्तालापकैः अग्रे प्रपञ्चयिष्यते । पुनर्देवानां राज-
प्रश्रीयोपाङ्गे (२६ पत्रे) धर्मत्वं चकमस्ति । तथाहि-

“तएव ते सुरिभ्योऽभिमाणवासिणो ब्रह्मे धेमाणि या देवा देवीभ्यो य पायत्ताणि आहि वइस्स देवस्स अति ए एअमहु
सोच्चा निसम्म हइतुहु जाव हियया अप्येगइया वंदणवत्तिया अप्येगइया पूयणवत्तियाए अप्येगइया सक्कारवत्तियाए
एय समाणवत्तियाए अप्येगइया कोचहल्लवत्तियाए असुआइ सुणिस्सामो, सुआइ अहुइ हेऊइ पत्तिणाइ कार-
णाइ वागरणाइ पुच्छिस्सामो अप्येगइया सुरियानस्स देवस्स वयण-मणुअत्तमाणा अप्येगइया अन्नमन्नमणुअत्तमाणा
अप्येगइया जिणमत्तिरागेण अप्येगइया धम्मोप्पि अप्येगइया जीअमेअति कटु” इत्यादि । अत्रालापके अप्येगइया जिण-
मत्तीए अप्येगइया धम्मो इति पदद्वयेऽपि प्रोक्तं । केचिद्देवा धर्मनिमित्तं, केचिद्देवा जिनभक्तिनिमित्तं वीतरागदेवान्
यन्दन्ति, तर्हि कथं न धर्मिणः ? । पुन श्रीमगवतीसूत्रे सप्तदशशतके द्वितीयोद्देशके [७२२ पत्रे], तथाहि-

“संज्ञं भते ! संज्ञयधिरयपडिहयपञ्चक्खायपावकम्मं धम्मं ठिए असजयअविरयअपडिहयअपञ्चक्खायपावकम्मं
अहम्मं ठिए संज्ञयासंज्ञए धम्माधम्मं ठिते ? इता गोयमा ! संज्ञयधिरयजाव धम्माधम्मं ठिए, एतेसि ण भते !
धम्मसि वा अधम्मसि वा धम्माधम्मसि वा धम्मिआ केइ आसइत्तए वा जाव तुअट्ठित्तए वा गोयमा ! णो तिण्हे
अट्ठे मे केण भाव अट्ठेण भते ? एवं वच्चति जाव धम्माधम्मं ठिए ? गोयमा ! सजतविरतजाव पावकम्मं धम्मं

ठिते धम्म चेव उवसपज्जित्ताण विहरति, असंयतजाव पावकम्मो अधम्मो ठिए अधम्म चेव उवसपज्जित्ताण विहरइ, सज्जयासजए धम्माधम्मो ठिते ! धम्माधम्म उवसपज्जित्ताण विहरति, से तेणट्ठेण जाव ठिए ॥ जीवा ण भते ! किं धम्मो ठिआ अधम्मो ठिआ धम्माधम्मो ठिआ गोयमा ! जीवा धम्मोवि ठिआ अधम्मोवि ठिआ धम्माधम्मोवि ठिआ, नेरइआण पुच्छा ! गोयमा ! नेरइआ नो धम्मो ठिआ अधम्मोठिआ नो धम्माधम्मो ठिआ, एव जाव चउरिदियाण, पच्चिदियतिरिक्खज्जोणियाण पुच्छा, गोयमा ! पच्चिदियतिरिक्खज्जोणिया नो धम्मो ठिआ अधम्मो ठिआ धम्माधम्मोवि ठिआ, मणुस्सा जहा जीवा, वाणमतरजोइसिअवेमाणिया जहा नेरइया $x \times x \times$ अन्नउत्थिया ण भते ! एव आइक्खंति जाव परूवेति—एव खलु समणा पडिआ समणोवासया बालपडिआ जस्स ण एगपाणाएवि दढे अणिक्खित्ते से ण एगतवालेत्ति वत्तव सिआ, से कहमेय भते ! एव गोयमा ! जण ते अण्णउत्थिया एव आइक्खति जाव वत्तव सिआ, जे ते एवमाहसु मिच्छ ते एवमाहसु, अह पुण गोयमा ! एवमाइक्खामि जाव परूवेमि एव खलु समणा पडिआ समणोवासगा बालपडिआ जस्स ण एग पाणाएवि दढे निक्खित्ते से ण नो एगतवालेत्ति वत्तव सिआ ॥ जीवा ण भते ! किं बाला पडिआ बालपडिआ ? गोयमा ! जीवा बालावि पडिआ वि बालपडिआ वि, नेरइयाण पुच्छा, गोयमा ! नेरइया बाला नो पडिआ नो बालपडिआ, एव जाव चउरिदियाण । पच्चिदियतिरिक्खज्जोणिया पुच्छा गोयमा ? पच्चिदियतिरिक्खज्जोणिया बाला नो पडिआ बालपडिआ वि, मणुस्सा जहा जीवा, वाणमतरजोइसियवेमाणिया जहा नेरइया” अत्राड्य परमार्थ—देवाना असयतत्व १ अधिरतत्व २ अप्रत्याख्यानपापकर्मकत्थं ३ च प्रतिपादित, तेन चारित्रमाश्रित्य

पुनस्तीर्थङ्कराणां सापूर्णां सापूर्णां च धन्दना कुर्वन्ति, तदग्रे व्याख्यानं च शृण्वन्ति, स धर्मो न वा ४ । पुनर्नन्दीश्वरादौ अष्टा-
हिकामहिमा देवाः कुर्वन्ति स धर्मो न वा ५ । अयमेवाऽर्थः सिद्धान्तालापकैः अग्रे प्रपञ्चयिष्यते । पुनर्देवानां राज-
प्रश्रीयोपाङ्गे (२६ पत्रे) धर्मत्वं सक्रमस्ति । तथाहि-

“तएव ते सूरिआमविमाणवासिणो बहवे धेमाणि या देवा देवीओ य पायत्ताणिआहिचइस्स देवस्स अतिए एअमट्ठ
सोच्चा निसम्म हट्ठुट्ठ जाव हियया अप्येगइआ वंदणवत्तियाए पूयणवत्तियाए अप्येगइया सक्कारवत्तियाए
एव समाणवत्तियाए अप्येगइया कोवइहवत्तियाए अप्येगइया असुआइ सुणिस्सामो, सुआइ अट्ठाइ हेऊइ पत्तिणाइ कार-
णाइ वागरणाइ पुच्छिस्सामो अप्येगइया सूरियामस्स देवस्स वयण-मणुअत्तमाणा अप्येगइया अन्नमन्नमणुअत्तमाणा
अप्येगइया खिणभत्तिरागेण अप्येगइआ धम्मोत्ति अप्येगइया बीअमेअति कट्ठु” इत्यादि । अत्रालापके अप्येगइआ जिण-
भवीए अप्येगइआ धम्मो इति पदद्वयेऽपि प्रोक्तं । केचिद्देवा धर्मनिमित्तं, केचिद्देवा जिनभक्तिनिमित्तं वीतरागदेवान्
यन्दन्ति, तर्हि कथं न धर्मिणः ? । पुनः श्रीमगवतीसूत्रे सप्तदशशतके द्वितीयोद्देशके [७२२ पत्रे], तथाहि-

“से ण्ण भते ! सजयविरयपडिहयपच्चक्खायपावकम्मे धम्मे ठिए असंजयअविरयअपडिहयअपच्चक्खायपावकम्मे
अहम्मे ठिए सजयासंखए धम्माधम्मे ठिते ! इता गोयमा ! संजयविरयजाव धम्माधम्मे ठिए, एतेसि ण भते !
धम्मसि वा अधम्मसि वा धम्माधम्मसि वा धम्मिआ केइ आसइत्तए वा जाव तुअट्ठिस्सए वा गोयमा ! णो तिण्णे
समट्ठे, से केण साइ अट्ठेण भते ! एवं बुद्धति जाव धम्माधम्मे ठिए ? गोयमा ! सजतविरतजाव पावकम्मे धम्मे

समक्षं मैथुनसेवामपि तदाहावनाभीत्या न पुर्व्वस्थीति इदं तेषां धामन्य, सीद्धान्तंस्ति पुत्रिण्या सा-
 असुरिदे असुरकुमारराया चमरन्ध्याय रायणीय सभाय चमरे अश्रुतिं चमरन्ध्याय सभाय रायणीय सभाय
 मुजमाणे विहरिष्य, नो लिण्डे समुद्रे, से केण्डेण अते ! एवं पुत्र्य सभाय चमरन्ध्याय सभाय रायणीय सभाय
 त्व विहरिष्य, ? अज्जो चमरस्स नं असुरिदस्स असुरकुमाररस्सो चमरन्ध्याय सभाय चमरे अश्रुतिं चमरन्ध्याय सभाय
 अख्यंमे चरामपसु गोलयट्टसमुगएसु याओ विणसत्तयाओ सगिनिनसाओ सिद्धंति, जाओ नं चमरन्ध्याय सभाय
 र्दस्स असुरकुमाररस्सो असेसिं न याओ असुरकुमाराणे तेनाण य देवीण न चमरन्ध्याय सभाय चमरे अश्रुतिं चमरन्ध्याय सभाय
 जेज्जाओ नमसगिज्जाओ सफारगिज्जाओ समणजिज्जाओ कमाणं भगवं देवो चमरे अश्रुतिं चमरन्ध्याय सभाय चमरे अश्रुतिं चमरन्ध्याय सभाय
 किहाण नो पभू, से तेण्डेणं अज्जो ! एवं पुत्र्य-णो चमरे अश्रुतिं चमरन्ध्याय सभाय चमरे अश्रुतिं चमरन्ध्याय सभाय
 इ । पभू नं अज्जो ! चमरे असुरिदे असुरकुमारराया चमरन्ध्याय सभाय चमरे अश्रुतिं चमरन्ध्याय सभाय
 भिंशि चउराडीए सामानियसादरतीहि सागरीयाए या अज्जो नं चमरे अश्रुतिं चमरन्ध्याय सभाय चमरे अश्रुतिं चमरन्ध्याय सभाय
 रिउडे महगहय जाय भुंजमाणे किरिण्ण केण ५ परिआरिहोए नो चमरे अश्रुतिं चमरन्ध्याय सभाय चमरे अश्रुतिं चमरन्ध्याय सभाय
 पुतीगस्थाएके पुतीयोदेसके (१५५ पने) देवातां नेभा परिआरिहोए, ततो परि चमरन्ध्याय सभाय चमरे अश्रुतिं चमरन्ध्याय सभाय
 तदा तेषां विशेषतो भगिणं, तदा भगिणो भव-
 इति जगोहि देवो परितत्पेज्जा, ५ अश्रुतिं चमरन्ध्याय सभाय चमरे अश्रुतिं चमरन्ध्याय सभाय

अधर्मस्य समागतं, पर “ज्ञानवर्धनचारित्र्याणि मोक्षमार्गाः” इत्युक्तत्वात्, न तु मोक्षमार्गमाश्रित्य । पुनः श्रित्यानामे तृतीय-

“विक्रम-सम-१९९९”, वयाहि-

“तिथिश्च आराहणा यक्षत्वा, तं जहा नाणाराहणा वंसणाराहणा चरित्चाराहणा” इत्युक्तत्वात् त्रेयेषु ज्ञानाराधना
दर्शनाराधना २ चेति आराधनाद्वय विष्टते ततः कथमथमित्वम् ? १ ॥
पुनः श्रुता-सी-क-...

पुनः श्रयता-पीकामाक्षी ।
पुनः श्रयता-पीकामाक्षी ।

विक्षते सुज्ज्ञातिरे सुववस्सिते, जया सुववस्सित भवति तदा सुज्ज्ञातिर भवति, जया सुज्ज्ञातिर भवति तदा सुववस्सिते सुज्ज्ञातिरे सुववस्सिए सुववस्सिते ण भगवया धम्मे पयत्ते" इत्युक्त्वा हेमना यीतराग-
धर्मं इति कृत्वा त्रिनदद्वा गृह्णन्ति, तेषु धर्म एवाऽऽप्ते, तत्पाठो यथा-
"तए णं से संके मेहिने

“तए न से सके वेधिये के—
 “तए न से सके एवाइजे, तए न से सके—

अथारिह वाम सकंर गिण्हति, धमरे असुरिदे अशुरराया दिडुल्ल दाहिणं सकंर गिण्हति, बली चरोअणिने चरो-
अणाराया दिडुल्ल दाम सकंर गिण्हति; अवसेसा भयणवइ जाव वेमाणिआ देवा जहारिह भयसेसाइ [भगवंगाइ]
अनुपगाई, केई विज्झिमसीए केई विअमेवतिकहु केई धम्मोसि कहु गिण्हति ।” पुनः श्रीभगवतीचूजे एउम्भ-
दत्तके षट्ठुयोदेशके (५०इ पत्रे), धमरेग्गादय ईशानेरद्राब्ठा देवा माणाबद्धैस्सविज्जाकालाभावेनाप्येवमुक्ता इत्यर्थः

“पंचहिं ठाणेहिं जीवा बुद्धभवोधि-अत्ताए कम्म पकरेंति, त जहा-अरिहताणं अवण्ण वयमाणे १ अरिहत्तपञ्चत्तस्स घम्मस्स अवण्ण वयमाणे २ आयरियसवज्झायाण अवण्ण वयमाणे ३ चात्तवज्झस्स सघस्स अयण वयमाणे ४ विषक्कत्तव वमचेराण देयाणं अवण्णं वयमाणे ५” । पुनरपि तादृशाना धर्मवता देवाना श्लाघा कुर्वन्तस्तु निज बोधिबीज सुलभ कुर्वन्ति चतुष्क तत्रैव, तथाहि-“पंचहिं ठाणेहिं जीवा सुलभवोधिपत्ताए कम्म पकरेंति, त जहा-अरिहताण वण्ण वयमाणे १ अरिहत्तपञ्चत्तस्स घम्मस्स वण्ण वयमाणे २ आयरिय-उवज्झायाण-वण्ण वयमाणे ३ चात्तवण्णस्स सघस्स वण्ण वयमाणे ४ विषक्कत्तवमचेराण देवाण वण्ण वयमाणे ५” इति । पुनः श्रीजीवाभिगमसूत्रे नन्दीश्वरद्वीपवक्कव्यताया चतुरञ्जनपर्वताधिकारे (३५७ पत्रे) प्रोक्तमस्ति भवनपत्यादयो देवाश्चातुर्मासिकसावत्सरिकदिनेषु अष्टाहिका प्रमुदितमनस्का सन्तोऽष्टौ दिवसान् यावत्कुर्वन्ति, अहो तेषा दृढो धर्मरागो वीतरागोपरि, तस्मात् कथं न ते धर्मवन्तः ? तत्पाठो यथा-

“तत्थ ण बह्वे भवणवइवाणमत्तरज्जोइसियवेमाणिया देवा चात्तमासियापडिवएसु सवच्छरिएसु वा अण्णेसु बह्वसु जिणजम्म[ण]-निक्खमण-नाणुप्पत्ति-परिनिघाणमाइएसु य देवकज्जेसु य देवसमुदएसु य देवसमिईसु य देवसमवाएसु य देवपयोअणेसु य एगतज्जो सहिता समुवागता समाणा पमुइअपक्कीलिआ अट्ठाहितारूवाओ महामहिमाओ करेमाणा पालेमाणा सुइंसुहेण विहरति” इत्यादि । अतो विरतिरूपधर्ममन्तरेण सम्यक्त्वधारका देवाः स्वभावतोऽपि धर्मवन्तोऽपि जिनप्रतिमापूजाया विशेषतो धर्ममाजो ज्ञेयाः ॥ ४३ ॥

॥ इति देवाना विरतिधर्म विना सर्वे धर्माः ॥ ४३ ॥

पुनरुद्दिष्टं आयुरित्यवयवज्ञापयति विज्जमानो हि कलसरीरेण णो बहुए सुए अशीए १, अहो ण मते इहलोकपडिध्वजेण परलो-
गपरमुद्देण विसयतिसिपणं णो दीहे सामञ्जपरिआए अणुपालिए २ अहो ण मए इहिरससायगरुण भोगामिसिगिद्धेण
णो विसुद्धे चरित्ते फासिए ३” इति । पुनर्देवानां धर्मित्वप्रतिपादक औपपातिकसूत्रे (४३ पत्रे), तथाहि—

“धम्मज्जाणे चवविहे चत्थप्पदोआरे पन्नत्ते, तं अहा आणाविजए १ अयायविजए २ विवागविजए ३ सठाणविजए ४,
धम्मस्स ण ज्ञाणस्स चचारि लक्खणा पन्नत्ता, त अहा-आणारुई १ निसग्गरुई २ उवदेस्सरुई ३ सुत्तरुई ४, धम्मस्स ण
ज्ञाणस्स चचारि आलवणा पन्नत्ता, त अहा-वायणा १ पुच्छणा २ परिअट्टणा ३ धम्मकहा ४, धम्मस्स ण ज्ञाणस्स
चचारि अणुप्पेदाओ पन्नत्ताओ तज्जहा-अणिच्चाणुप्पेहा १ असरणाणुप्पेहा २ एगत्ताणुप्पेहा ३ ससाराणुप्पेहा ४”, इत्यत्र
आलापकचतुष्टये ये आक्षारुध्युपदेशरुचिप्रमुखा धर्मव्यानप्रकारा धर्मलक्षणानि धर्मानुपेक्ष्याञ्चेति, तत्सर्वं देवेषु वेविद्यते
ततो धर्मभाजस्ते इह च आर्तरीद्रे परिहार्यतया साधुविशेषणे धर्मशुद्धे तु आसेव्यतया इति “चत्थप्पदोआरे”स्ति चतुर्षु
भेदलक्षणात्मनानुपेक्षा लक्षणेषु पदार्थेषु प्रत्यवतारः—समवतारो वक्ष्यमाणस्वरूपो यस्य तच्चतुःप्रत्यवतारमिति, ‘आणा-
विजए’त्ति आशा-अग्निप्रवचन तस्या विषयो-निर्णयो यत्र तदाज्ञाविषय, प्राकृतत्वात् आणाविजय आज्ञागुणानुचिन्तन
इत्यर्थं, एव शेषपदानि अपि, नवर अपायाः—रागद्वेषाद्विज्जन्या अनर्थाः, विपाकः—कर्मफल, सत्थानानि—लोकद्वीपसमु-
द्राद्याकृतयः । पुनरेतादृशेषु धर्मिषु देवेषु सत्सु ये देवा अधर्मिण इति प्लुक्कुर्वन्ति ते स्वकीय बोधिनीज दुर्लभ कुर्वन्तीति
ज्ञेय, यदुक्तं श्रीस्थानाङ्गसूत्रे द्वितीयोद्देशके (३२१ पत्रे), तथाहि—

“पंचहिं ठाणेहिं जीवा दुल्लभबोधि-अचाए कम्म पकरेंति, त जहा-अरहताण अवण वयमाणे १ अरहतपञ्चत्तस्स धम्मस्स अवण वयमाणे २ आयरिअचवज्झायाण अवण वयमाणे ३ चाचवज्झस्स सघस्स अवण वयमाणे ४ विवक्कतव वमचेराण देवाण अधण वयमाणे ५” । पुनरपि तादृशानां धर्मवता देवाना श्लाघा कुर्वन्तस्तु निज बोधिबीज सुलभ कुर्वन्ति यदुक्तं तत्रैव, तथाहि-“पंचहिं ठाणेहिं जीवा सुलभबोधियचाए कम्म पकरेंति, त जहा-अरहताणं वण वयमाणे १ अरहतपञ्चत्तस्स धम्मस्स वण वयमाणे २ आयरिअ-उयज्झायाण-वण वयमाणे ३ चाचवणस्स सघस्स वण वयमाणे ४ विवक्कतवमचेराण देवाण वण वयमाणे ५” इति । पुनः श्रीजीवाभिगमसूत्रे नन्दीश्वरद्वीपवक्त्रन्यताया चतु-रञ्जनपर्वताधिकारे (३५७ पत्रे) प्रोक्तमस्ति भवनपत्यादयो देवाद्यातुर्मासिकसावत्सरिकदिनेषु अष्टाहिका प्रमुवितमनस्का सन्तोऽष्टौ दिवसान् यावत्कुर्वन्ति, अहो तेषां दृढो धर्मरागो वीतरागोपरि, तस्मात् कथं न ते धर्मवन्तः ? तत्पाठो यथा-

“तत्थ णं बहवे भवणवइवाणमतरजोइसियवेमाणिया देवा चाचमासियापटिवएसु सवच्छरिएसु वा अण्णेसु बहसु जिणजम्म[ण]-निक्खमण-नाणुप्पत्ति-परिनिवाणमाइएसु य देवकज्जेसु य देवसमुदएसु य देवसमिईसु य देवसमवाएसु य देवपओअणेसु य एगतओ सहिता समुवागता समाणा पमुइअपक्कीलिआ अट्टाहितारूवाओ महामहिमाओ करेमाणा पालेमाणा सुइसुहेण विहरति” इत्यादि । अतो विरतिरूपधर्ममन्तरेण सम्यक्त्वधारका देवा स्वभावतोऽपि धर्मवन्तोऽपि जिनप्रतिमापूजाया विशेषतो धर्मभाजो ज्ञेयाः ॥ ४३ ॥

॥ इति देवाना विरतिधर्मं विना सर्वे धर्माः ॥ ४३ ॥

फलसि आयिरिववशापदि विज्जमाणेदि कल्लसरीरेण गो बहुए सुए अहीए १, अहो ण मते इहलोकपडिषडेण परलो-
गपरमुहेण विसयतिसियण गो दीहे सामन्नपरियाए अणुपालि २ अहो णं मए इहिरससायगरुण भोगामिसगिडेण
गो विसुद्धे चरिसे फासिए ३” इति । पुनरेधानां धर्मित्वप्रतिपादक औपपातिकसूत्रे (४३ पत्रे), तथाहि-

“धम्मज्झाणे षट्ठविहे षट्ठप्पहोकारे पन्नसे, त जहा आणाविजए १ अवायविजए २ विवागविजए ३ सठाणविजए ४,
धम्मस्स ण ज्ञाणस्स चत्तारि लक्खणा पन्नत्ता, त जहा-आणारुई १ निसुगारुई २ उववेसरुई ३ सुत्तरुई ४, धम्मस्स ण
ज्ञाणस्स चत्तारि आलवणा पन्नत्ता, तं जहा-वायणा १ असराणुप्पेहा २ एगत्ताणुप्पेहा ३ ससाराणुप्पेहा ४” ; इत्यत्र
चत्तारि अणुप्पेहाओ पन्नत्ताओ तज्जहा-अणिच्चाणुप्पेहा १ धर्मस्थानप्रकारा धर्मलक्षणानि धर्मानुपेक्ष्याञ्चेति, तत्सर्वं देवेषु देविद्यते
आलापकचतुष्टये ये आझारुच्चुपवेशरुच्चिप्रमुला धर्मस्थानप्रकारा धर्मलक्षणानि धर्मानुपेक्ष्याञ्चेति, तत्सर्वं देवेषु देविद्यते
ततो धर्मभाजस्ते इह व आर्तरीद्रे परिहार्यतया साधुविशेषणे धर्मशुक्ले तु आसेव्यतया इति “चत्तप्पहोकारे”स्ति चतुष्टु
मेवल्लक्षणालम्बनानुपेक्षालक्षणेण पदार्थेषु प्रत्ययतारः-समवतारो वक्ष्यमाणस्वरूपो यस्य तच्चतुष्टयतारमिति, ‘आणा-
विजए’स्ति आज्ञा-क्षिप्रवचन तस्या विषयो-निर्णयो यत्र तदाज्ञाविचय, प्राकृतत्वात् आणाविजय आज्ञागुणानुचिन्तन
इत्यर्थः, एष शेषपदानि अपि, नवर अपायाः-रागद्वेषाद्विजन्त्या अनर्या, विपाकाः-कर्मफल, संस्थानानि-लोकद्वीपसमु-
द्राद्याकृतयः । पुनरेतादृशेषु धर्मेषु देवेषु सत्सु ये देवा अधर्मिण इति पृच्छुर्वन्ति ते स्वकीय बोधिबीज दुर्लभ कुर्वन्तीति
ज्ञेय, यदुक्तं श्रीस्थानानाम्भसूत्रे द्वितीयोद्देशके (४२१ पत्रे), तथाहि-

‘धारस्ते’ति द्वादशवार्षिकस्य तथा कालपर्यायेण अरुणोपपातादीनि पचाध्ययनानि, तद्यथा अरुणोववाप १ वरुणो-
 धवाप २ गरुलोववाप ३ वेलधरोधवाप ४ वेसमणोधवाप ५, । त्रयोदशवार्षिकस्य तथोत्थानश्रुतादीनि चत्वारि, तद्यथा—
 उड्डाणसुअ १ समुड्डाणसुअ २ देवेंदोधववाओ ३ नागपरिआवणिआओ च्ति ४ गाथार्य ॥ ८५ ॥ ‘चउ’ चतुर्दशवर्षस्य
 तथा पर्यायेण आशीविषभावनां जिना ब्रुवते, नारतः, पचदशवर्षस्य तु पर्यायेणैव दृष्टिविषभावना तथैव ब्रुवते इति
 गायार्थः ॥ ८६ ॥ ‘सोलसेति’ षोडशवर्षादिषु च पर्यायेषु एकोत्तरवर्धितेषु ‘यथासख्य’ यथाक्रम चारणभावना १ महा-
 स्वप्नभावना २ तेजोनिर्गर्ग ३ इत्येतानि त्रीणि भवन्तीति गायार्थ ॥ ८७ ॥ ‘एगू’ एकोनविंशतिकस्य तु पर्यायेण दृष्टि-
 वादो द्वादशमग, अत एव शेषलाभो ज्ञेय इति, संपूर्ण विंशतिवर्षपर्यायेणाऽनुपातो योग्यः सर्वस्य सूत्रस्य विन्दुसा-
 रादेरिति गायार्थः ॥ ८८ ॥ उवहाणं पुण आय-बिलाइ जं जस्स वन्निअ सुत्ते । त तेणेव उदेअ, इहरा आणाइआ दोसा
 ॥ ५८९ ॥ एवं दद्याश्रुतस्कन्धेऽपि, तथाहि—

“तिवासपरिआयस्स निगयस्स कप्पइ आयारकप्प नामज्झयण, चउवासपरिआयस्स कप्पइ सूअगड नामज्झयण,
 दसकप्पववहारा सवच्छरपणगदिक्खिअस्से वा कप्पति, ठाण समवायगे अ अहवासपरिआयस्स, दसवासपरिआयस्स
 विवाहो कप्पइ, एव आष सपुण्णवीसवरिसपरिआओ सबसुत्तस्स अणुवाई हवइ” इति । तथा श्रावकाणा तु श्रीसूत्रकृ-
 तान्नवमाध्ययने (१८५ पत्रे) श्रुतज्ञानलाभाभाव प्रोक्तोऽस्ति, तर्हि कुत सिद्धान्तभणन !, तत् पाठो यथा—

“गिहे दीवमपासंता, पुरिसावणिआ नरा । ते वीरा वधणुम्मुक्का, नावकखति जीविअ ॥ ३४ ॥” व्याख्या—‘गृहे’

“कालक्रमेण पञ्च, सवन्तरमाश्रया ७ अ जमि । त तस्मि चेष धीरो, वापञ्ज सो अ कालोऽय ॥ ५८१ ॥ तिवरि-
 सपरिआगरस ७, आयापकप्यनाममञ्जयण । चतवरितस्त ७ सम्म, सूअगढ नाम अगति ॥ ५८२ ॥ अत्राऽऽवा-
 रमकन्धो निशीयाभिधानमव्ययन-“यसकप्यवहारा, संवन्तरपणगदिविस्वयस्सेव ठाण समवाओत्ति अ अगेए अट्ट-
 यासस्त ॥ ५८३ ॥ दसवासस्त विआहो, एकारसवासयस्त य इमे ७ । खुडिअविमाणमाई, अज्जायणा पञ्च नायवा
 ॥ ५८४ ॥ चारसवासस्त तद्वा, अरुणववायाह ७ अज्जायणा । तेरसवासस्त तद्वा, चट्टाणसुआइआ चढरो ॥ ५८५ ॥
 चोइसयासस्त तद्वा, आसीविसमावण खिणा विंति । पन्नरसवासगस्त य, विट्ठीविसमावण तद्वा ॥ ५८६ ॥ सोल
 सयासाईसु अ, इकुत्तरवट्टिएसु अहसंख । चारणभावण महसुवि-णभावणा तेअगनिसगा ॥ ५८७ ॥ एगुणवीस-
 गस्त ७ विट्ठीवाओ दुवालसमसग । संपुण्णवीसवरिसो, अणुवाई सवसुत्तस्त ॥ ५८८ ॥” पचवस्तुकवृत्तौ (९५ पत्रे)
 श्रीहरिमद्रसूरिभिः पृता एव गाथा व्याख्याताः सन्ति । तथाहि-‘ति०’ त्रिवर्षपर्यायस्यैव नारतः आचारप्रकल्पनाम निशी-
 याऽभिधानमव्ययनं वाच्यते इति क्रिया योजनीया, चतुर्वर्षस्य तु सम्यगस्तत्त्वितस्य ‘सूत्रकृत’-नामाग द्वितीयमिति
 गायार्थः ॥ ८२ ॥ ‘वसेति’ दशामुत्तकल्पव्यवहाराः त्रयोऽपि पञ्चसंत्तरदीक्षितस्यैव, स्यान् समवाय इति च अगे एते द्वे
 अपि अष्टवर्षेति गायार्थः ॥ ८३ ॥ ‘दशे’ दशवर्षस्य व्याख्येति व्याख्या-ग्रन्थसिर्भगवती, एकादशवर्षिकस्य वाऽमूनि
 इति इदयस्यो निर्देशः, सुक्लिकाविमानादीनि अव्ययनानि फाल्ठयोग्यतामगीकृत्य पञ्च ज्ञातव्यानि, तद्यथा खुडिअविमाण
 पविभत्ती १ महळिया-विमाणपविभत्ती २ अगबूळिया ३ धगबूळिया ४ विवाहबूळिय सि ५ इति गायार्थः ॥ ८४ ॥

‘धारस्से’ति द्वादशवार्षिकस्य तथा कालपर्यायेण अरुणोपपातादीनि पचाष्ययनानि, तद्यथा अरुणोववाप १ वरुणो-
 ववाप २ गरुलोववाप ३ वेलघरोववाप ४ वेसमणोववाप ५, । त्रयोदशवार्षिकस्य तथोत्थानश्रुतादीनि चत्वारि, तद्यथा—
 सद्गणसुखं १ समुद्राणसुखं २ देवदोषवधाओ ३ नागपरिआवणिआओ स्ति ४ गायार्थः ॥ ८५ ॥ ‘चढ’ चतुर्दशवर्षस्य
 तथा पर्यायेण आशीविषभावनां खिना ह्रवते, नारतः, पचदशवर्षस्य तु पर्यायेणैव दृष्टिविषभावना तथैव ह्रवते इति
 गायार्थः ॥ ८६ ॥ ‘सोलसेति’ षोडशवर्षादिषु च पर्यायेषु एकोत्तरवर्धितेषु ‘यथासख्य’ यथाक्रम चारणभावना १ महा-
 स्वप्नभावना २ तेजोनिर्गर्ग ३ इत्येतानि त्रीणि भवन्तीति गायार्थः ॥ ८७ ॥ ‘एगू’ एकोनविंशतिकस्य तु पर्यायेण दृष्टि-
 वादो द्वादशमग, अत एव शेषलाभो ज्ञेयः इति, सपूर्णं विंशतिवर्षपर्यायेणाऽनुपातो योग्य सर्वस्य सूत्रस्य विन्दुसा-
 रादेरिति गायार्थः ॥ ८८ ॥ उचद्दाणं पुन आय-बिलाइ जं जस्त वस्मिअ सुत्ते । त तेणेव उदेअ, इहरा आणाइआ दोसा
 ॥ ५८९ ॥ एव दशाश्रुतस्कन्धेऽपि, तथाहि—

“तिवासपरिआयस्स निगयस्स कप्पइ आयारकप्प नामज्झयण, चत्वासपरिआयस्स कप्पइ सूअगढ नामज्झयण,
 दसकप्पववहारा सवच्छरपणगदिक्खिअस्से वा कप्पति, ठाणं समवायणे अ अहवासपरिआयस्स, दसवासपरिआयस्स
 विवाहो कप्पइ, एव आव संपुल्लवीसवरिसपरिआओ सवसुत्तस्स अणुवाई हवइ” इति । तथा श्रावकाणा तु श्रीसूत्रकृ-
 ताङ्गनवमाध्ययने (१८५ पत्रे) श्रुतज्ञानलाभाभाव प्रोक्तेऽस्ति, तर्हि कुतः सिद्धान्तमणन ?, तत् पाठो यथा—
 “गिहे दीवमपासंता, पुरिसावणिआ नरा । ते वीरा बंधणुम्मुक्का, नावकखति जीविअ ॥ ३४ ॥” व्याख्या—‘गृहे’

इत्ताण अत्यिताण वायावेइ तत्तरयवेसि अप्पाणए वा गच्छे ठितया गिलाणइ ताण व गच्छे वायावेइ अह तेसिं आयरि-
याण मोनु अन्नो नत्थि वायणसमत्थो ते अ अघाहजोगवाही ताहे भणइ, कालं सोहेज्जइ जत्तिआणि दिवसाणि दिणाणि
कालो सोहिओ तत्तिआणि दिवसाणि चदेसणकालो एगदिवसेण चद्विस्सिस्सामो जत्तिआणि दिवसाणि पमाओ कालग-
हणे कओ, तत्तिआणि दिवसाणि चदेसणकालो नो वद्विस्सिज्जंति, खे पुण अणागाढइ ता तेसिं निक्खिप्पइ” तथा समवा-
याद्दस्सुत्तेऽपि उपासकदशाङ्गस्वरूपरूपणाधिकारे साक्षादेव श्रावकाणा उपधानानि उक्तानि, तथाहि—“उवासगाण च
सीलपयवेरमणपच्चक्खाणपोसदोववासपडिवज्जणयाओ सुअपरिगहो तवोवहाणाइ पडिमाओ” इति । अत्र वृत्त्येकदेशो
यथा-श्रुत-परिमहः, तप-उपधानानि प्रतीतानि उपलक्षणाद् व्यवहारवृत्तौ अपि यथाश्रुतग्रहण उपधान कार्यमिति ॥

॥ इति योगोपधानवहनाविहारः ॥ ४५ ॥

ननु-दण्डकः कुत्राप्यस्ति !, किं वा एवमेव गृह्यते ! उच्यते-श्रीप्रश्नव्याकरणसूत्रे (१२२ पत्रे) एतस्य प्रकट प्रतिपा-
दनाद् युक्तमेव साधुना तद् ग्रहण, तथाहि—“न य अविअसमत्तपाण अचियत्तपीढफलगसेज्जासथारगवत्थपत्तकवल-
दढगरयहरणनिसेज्जचोलपट्टगमुधपोत्तियपायपुच्छाइ भायणमंडोवद्विस्वगरण ॥” व्याख्या—(१२६ पत्रे) ‘न च’ नैव
च ‘अविअत्तस्स’पि अप्रीतिकारिणो गृह प्रविशति, न च-नैव च ‘अचियत्तस्स’पि अप्रीतिकारिणः सत्क गृह्णाति भक्त-
पान, न च ‘अचियत्तस्स’पि अप्रीतिकर्तुः सेवते-भजते, पीढफलकशय्यासस्तारकवच्चपात्रकम्बलदण्डकरजोहरणनि-
पट्याचोलपट्टकमुखपोतिकापादप्रोञ्छनादिभाजनमाण्डोपध्युपकरण” इति श्रीप्रश्नव्याकरणे तृतीयसवरद्वारे । पुन

श्रीप्रश्नव्याकरणप्रथमसवरद्वारे पञ्चमभावनाद्वारे (१०१ पत्रे) साधो रजोहरणादिवत् दण्डकस्याऽपि सयमोपकरणत्वेन प्रोक्तत्वात्, तथाहि “पञ्चम आयाणनिक्सेवण समिर्झ, पीढ १ फलग २ सिजा ३ संधारग ४ वत्थ ५ पत्त ६ कवल ७ दढग ८ रयहरण ९ चोलपट्टग १० मुहपोत्तिग ११ पायपुछणादी १२ दुवालसविह एयपि सजमस्स उववूह-णहुयाए वातातवदंसमसगसीअपरिरक्खणट्टाए उवगरण रागदोसरहिअ परिहरितव्व”, व्याख्या—(११२ पत्रे)—“पञ्चम”ति पञ्चम भावनावस्तु आदाननिक्षेपसमितिलक्षण, एतदेवाह—पीठादि द्वादशविध उपकरण प्रसिद्ध, ‘एयपी’ति एतदपि अनन्तरोदित उपकरण, अपिशब्दादन्यदपि संयमस्य उपबृहणार्थतया—सयमपोपणाय तथा वाताऽऽतपदशमशकशीत-परिरक्षणार्थतया, उपकरण—उपकारक उपधिं रागद्वेषरहित क्रियाविशेषणमिदं ‘परिहरिअद्य’ति परिभोक्तव्य, न विभू-पादिनिमित्तमिति भावना । एव श्रीदशवैकालिकसूत्रेऽपि (१५५ पत्रे) “से भिक्खु वा भिक्खुणी वा सजयविरयपट्ठि-हयपच्चक्खायपावकम्मे दिआ वा राओ वा एगओ वा परिसागओ वा सुत्ते वा जागरमाणे वा से कीढं वा पयग वा कुयु वा पिपीलिय वा हत्थसि वा पायसि वा वाहुसि वा ऊरुसि वा उदरसि वा सीससि वा वत्थसि वा पडिगहसि वा कवलसि वा पायपुछणसि वा रयहरणसि वा गोच्छगसि वा उढगसि वा दढगसि वा पीढगसि वा फलगसि वा सेज्जसि वा संधारगसि वा अन्नयरसि वा तहप्पगारे उवगरणयाए तओ सजयामेव पट्ठिलेहिअ पट्ठिलेहिअ पमज्जिअ पमज्जिअ एगत-मघणेज्जा नो ण संघायमावजेज्जा ॥ ७ ॥ एव श्रीभगवतीसूत्रेऽपि दण्डग्रहण साधूनामुपदिष्ट । इत्थमेव श्रीओघ-निर्युक्तिसूत्रवृत्तावपि, (८७ पत्रे) “मत्तट्ठिअ आवस्सग, सोहेउ तो अइति अवरण्हे । अग्गमुट्ठाणं दढा—इआण गहणेक्क

इत्ताण अत्थिताण धायावेइ तरथथवेत्ति अप्पाणए वा गच्छे ठितया गिलाणइ ताण व गच्छे वायावेइ अह तेसिं आयरि-
याणं मोत्तु अन्नो नत्थि धायणसमत्थो ते अ अद्यादजोगवादी ताहे मणइ, कालं सोहेज्जह जत्तिआणि दिवसाणि दिवसाणि
फालो सोहिओ तत्तिआणि दिवसाणि उहेसणकालो एगदिवसेण उदिसिस्सामो जत्तिआणि दिवसाणि पमाओ कालग-
हणे कओ, तत्तिआणि दिवसाणि उहेसणकाला नो उदिसिज्जति, जे पुण अणागादइ ता तेसिं निक्खिप्पइ” तथा समवा-
यादसूत्रेऽपि उपासकदशाङ्गस्वरूपप्ररूपणाधिकारे साध्यादेव आवधानानि उक्तानि, तथाहि-“उवासगण च
सीलघयेवेरमणपच्चक्खणपोसहोवचासपडिवज्जणयाओ सुअपरिगहो तवोवहाणाइ पडिमाओ” इति । अत्र वृत्त्येकदेशो
यथा-श्रुतं-परिमह, तप-उपधानानि प्रतीतानि उपलब्ध्याद् व्यवहारवृत्तौ अपि यथाश्रुतग्रहण उपधान कार्यमिति ॥

॥ इति योगोपधानवहनाधिकारः ॥ ४५ ॥

ननु-दण्डकः कुत्राप्यस्ति ? किं वा एवमेव गृह्यते ? उच्यते-श्रीप्रसन्न्याकरणसूत्रे (१२२ पत्रे) एतस्य प्रकट प्रतिपा-
दनाद् युक्तमेव साधुना तद् ग्रहण, तथाहि-“न च अचिअत्तमत्तपाण अचियत्तपीढफलगसेजासथारगवत्थपत्तकवल-
दढगरयहरणनिसेज्जचोलपट्टगमुहपोत्तियपायपुच्छणाइ भायणभहोवहिसवगरणं ॥” व्याख्या-(१२६ पत्रे) ‘न च’ नैव
च ‘अचिअत्तस्स’त्ति अप्रीतिकारिणो एह प्रविशति, न च नैव च ‘अचियत्तस्स’त्ति अप्रीतिकारिणः सत्क गृह्णाति भक्क-
पान, न च ‘अचियत्तस्स’त्ति अप्रीतिकर्तुः सेधसे-भजते, पीढफलकशय्यासत्तारकवत्तपात्रकम्बलदण्डकरजोहरणनि-
पथाचोलपट्टकमुखपोतिकापादप्रोञ्छनादिभाजनभाण्डोपभ्युपकरण’ इति श्रीप्रश्नव्याकरणे तृतीयसवरद्वारे । पुनः

श्रीप्रश्रव्याकरणप्रथमसवरद्वारे (१०१ पत्रे) साधो रजोहरणादिवत् दण्डकस्याऽपि सयमोपकर
 णत्वेन प्रोक्तत्वात्, तथाहि “पञ्चम आयाणनिक्खेवण समिई, पीढ १ फलग २ सिज्जा ३ संथारग ४ वत्थ ५ पत्त ६
 कवल ७ दहग ८ रयहरण ९ षोलपट्टग १० मुहपोत्तिग ११ पायपुछणादी १२ दुवालसविह एयपि सज्जमस्स उवयूह-
 णट्ठयाए वातातवदंसमसगसीअपरिरक्खणट्ठाय उवगरण रागदोसरहिअ परिहरितव”, व्याख्या—(११२ पत्रे)—“पञ्चम”ति
 पञ्चम भावनावस्तु आदाननिक्षेपसमितिलक्षण, एतदेवाह—पीठादि द्वादशविध उपकरण प्रसिद्ध, ‘एयपी’ति एतदपि
 अनन्तरोदित उपकरण, अपिशब्बादन्यदपि सयमस्य उपबृहणार्थतया—सयमपोपणाय तथा वाताऽऽतपदशमशकशीत-
 परिरक्षणार्थतया, उपकरण—उपकारक उपधिं रागद्वेपरहित क्रियाविशेषणमिदं ‘परिहरितव’ति परिमोक्तव्य, न विभू-
 पादिनिमित्तमिति भावना । एव श्रीदशवैकालिकसूत्रेऽपि (१५५ पत्रे) “से भिक्खु वा भिक्खुणी वा सजयविरयपडि-
 हयपच्चक्खायपावकम्मे दिआ वा राजो वा एगओ वा परिसागओ वा सुत्ते वा जागरमाणे वा से कीड वा पयग वा
 कुपु वा पिपीलिय वा हत्थसि वा पायसि वा बाहुसि वा ऊरुसि वा उदरसि वा सीससि वा दत्थसि वा पडिगहसि वा
 कवलसि वा पायपुछणसि वा रयहरणसि वा गोच्छगसि वा उढगसि वा दहगसि वा पीढगसि वा फलगसि वा सेज्जसि वा
 संथारगसि वा अन्नयरसि वा तहप्पगारे उवगरणयाए तओ सजयामेव पडिलेहिअ पडिलेहिअ पमज्जिअ पमज्जिअ एगत-
 मवणेज्जा नो ण सघायमावज्जेज्जा ॥ ७ ॥ एव श्रीभगवतीसूत्रेऽपि दण्डग्रहण साधूनामुपदिष्टं । इत्थमेव श्रीओघ-
 निर्युक्तिसूत्रवृत्तावपि, (८७ पत्रे) “भत्तट्ठिअ आवस्सग, सोहेउ तो अइति अवरण्हे । अन्मुट्ठाणं दंडा—इआण गहणेक

इत्ताण अत्थिताणं वायावेइ तत्थत्थवेसि अप्पाणए वा गच्छे ठितया गिलाणइ ताण व गच्छे वायावेइ अह तेसिं आयरि-
याण मोचुं अओ नत्थि वायणसमत्थो ते अ अवाहजोगवाही ताहे भणइ, काल सोइअह जसिआणि दिवसाणि दिवसाणि
कालो सोहिओ तत्तिआणि दिवसाणि चदेसणकालो एगदिवसेण चदिसिस्सामो जसिआणि दिवसाणि पमाओ कालग-
हणे कओ, तत्तिआणि दिवसाणि चदेसणकाला नो चदिसिज्जति, जे पुण अणागाढइ ता तेसिं निक्खिप्पइ” तथा समवा-
याइसुवेडपि उपासकदशास्त्रस्वरूपप्रकरणविहारे साक्षादेव आचक्षणां उपधानानि उक्तानि, तथाहि-“उवासगाण च
सीलवयवेरमणपक्खणाणोसदोववासपडिवज्जणयाओ सुअपरिगहो तवोवहाणाइ पडिमाओ” इति । अत्र वृत्त्येकदेशो
यथा-श्रुतं-परिग्रहः, तप-उपधानानि प्रतीतानि उपलब्धानां व्यवहारवृत्तौ अपि यथाश्रुतग्रहण उपधान कार्यमिति ॥

॥ इति योगोपधानवहनाधिकारः ॥ ४५ ॥

ननु-दण्डकः कुत्राप्यस्ति !, किं वा एवमेव गृह्यते ? उच्यते-श्रीप्रश्नव्याकरणसूत्रे (१२२ पत्रे) एतस्य प्रकट प्रतिपा-
दनाद् युक्तमेव साधुना तद् ग्रहण, तथाहि-“न य अविअत्तमसपाण अचियचपीढफलगसेजासथारगवत्थपत्तकवल-
दढगरयहरणनिसेज्जचोलपट्टगमुहपोत्थियपायपुछणाइ भायणभंदोवहिचवगरण ॥” व्याख्या-(१२६ पत्रे) ‘न च’ नैव
च ‘अविअत्तस्स’ति अप्रीतिकारिणो गृह्य प्रविशति, न च-नैव च ‘अचियत्तस्स’ति अप्रीतिकारिण सत्क गृह्यति भक्त-
पान, न च ‘अचियत्तस्स’ति अप्रीतिकर्तुः सेवते-भजते, पीठफलकशय्यासस्तारकवस्त्रपात्रकम्बलदण्डकरजोहरणनि-
पद्याचोलपट्टकुलपोतिकापादप्रोज्झनादिभाजनभाणहोपस्थुपकरण” इति श्रीप्रश्नव्याकरणे तन्नीगम्यगन्दारे । पुनः

श्रीप्रश्रव्याकरणप्रथमसंस्करणे (१०१ पत्रे) साधो रजोहरणादिवत् दण्डकस्याऽपि सयमोपकर-
 णत्वेन प्रोक्तत्वात्, तथाहि “पञ्चम आयाणनिष्लेवण समिद्धं, पीठ १ फलग २ सिजा ३ सधारग ४ वत्य ५ पत्त ६
 कबल ७ दडग ८ रयहरण ९ चोलपट्टग १० मुहयोत्तिग ११ पायपुछणादी १२ तुवालसविह एयपि सजमस्स उववृह-
 गट्टयाए वातात्तवदसमसगसीअपरिरक्खण्डुाए उयगरण रागदोसरहिअ परिहरितव”, व्याख्या—(११२ पत्रे)—“पञ्चम”ति
 पञ्चम भावनावस्तु आदाननिक्षेपसमितिलक्षण, एतदेवाह—पीठादि द्वादशविध उपकरण प्रसिद्ध, ‘एयपी’ति एतदपि
 अनन्तरोदित उपकरण, अपिशब्दादन्यदपि सयमस्य उपबृहणार्थतया—सयमपोपणाय तथा वाताऽऽतपदशमशकशीत-
 परिरक्षणार्थतया, उपकरण—उपकारक उपधिं रागद्वेपरहित क्रियाविशेषणमिदं ‘परिहरिअव’ति परिमोचन्य, न विभू-
 पादिनिमित्तमिति भावना । एव श्रीदशवैकालिकसूत्रेऽपि (१५५ पत्रे) “से भिक्खु वा भिक्खुणी वा सजयविरयपडि-
 हयपक्खलायपावकम्मे दिआ वा राओ वा एगओ वा परिसागओ वा सुत्ते वा जागरमाणे वा से कीढं वा पयग वा
 कुयु वा पिपीलिय वा हत्यसि वा वाहुसि वा ऊरुसि वा उवरसि वा सीससि वा वत्यसि वा पडिगहसि वा
 कवलसि वा पायपुछणसि वा रयहरणसि वा गोच्छगसि वा उढगसि वा दडगसि वा फलगसि वा सेससि वा
 संधारगसि वा अस्सरसि वा तहप्यगारे उयगरणयाए तगो संजयामेव पडिलेहिअ पडिलेहिअ पमज्जिअ पमज्जिअ एगत-
 मवणेज्जा नो ण संघायमावणेज्जा ॥ ७ ॥ एव श्रीभगवतीसूत्रेऽपि दण्डग्रहण साधूनामुपदिष्ट । इत्यमेव श्रीओय-
 निर्युक्तिसूत्रवृत्ताद्यपि, (८७ पत्रे) “मत्तहिअ आवस्सग, सोहेउ तो अइति अवरण्हे । अन्मुट्टाणं दडा—इआण गहणेक

वयणेणं ॥ २११ ॥ न्याख्या-इदानीं ते साधर्मिकसमीपे प्रविशन्तः, 'भच्छ्रद्धिं च' मुक्त्वा तथा 'आवस्सग सोहेउ'ति आवश्यक च-क्यायिकोच्चारदि 'शोधयित्वा' कृत्वेत्यर्थः, अतो अपराहसमये आगच्छन्ति, येन वास्तव्याना भिक्षा-दनायाकुलस्य न भवति, वास्तव्या अपि कुर्वन्ति, किं इत्यत आह 'अम्मुद्वाण'ति तेषा प्रविशता अम्मुत्थानादि कुर्वन्ति, 'दडादिताण-गहण'ति दण्डकादीना ग्रहण कुर्वन्ति, कय ? 'एगवयणेण'ति एकैव वचनेन उक्ताः सन्तः पात्रकादीन् समर्पयन्ति, वास्तव्येनोक्ते मुखस्वेति ततश्च मुञ्चन्ति, अयं न मुञ्चति एकवचनेन ततो न गृह्यन्ते, मा भूत् प्रमादः इति । श्रीआवश्यकवृद्धौ हारिमन्त्रामपि (५१२ पत्रे) यथा-

"जे तुग्ग माइज्जिआ ते आगया विमालोचि न पविट्ठा, तेण कहिम तुट्ठो, इमेसिपि रत्तिं सुमेण अज्जवसाणेण चटण्हवि केवलनाण समुप्पन्न । पभाए आयरिआ दिसात्तं मुहुत्तेण पच्छिं मुहुत्तेण पछिं, पोरिसिसुत्तं मण्णे करेति अच्छति, उग्गयाढाए अत्ययोरिसिच्चि, अतिचिराधिते य ते वेवकुल्लिम गया, ते वीअराया न आढायति, वडओ अणेण ठविओ पडिक्कतो आलोइए मण्णति-कओ ववामि ? मण्णति-अओ मे पडिहायति, सो धितेइ-अहो दुट्ठसेहा निहज्जत्ति" इत्यादि । एवं श्रीआवश्यकचूर्णावयि, तथाहि-उग्गयाढाए अत्य पोरसिं त अतिचराधि ते देवल्लिम गया ते वीयराराणां दायति दंढव ठविओ पडिक्कतो" इत्यादि । एवमेव श्रीदशाश्रुतस्कन्धचूर्णावयि भिक्षुप्रतिमाऽधिकारे, तथाहि-

एगस्स आयरियस्स सयासे एगो सेट्ठिसुओ पवइओ, सेहो पचण्ह सज्जयसयाण जो जो साह् एति तस्स दंढग गहाय उवइ, एव तस्स चट्ठिंतिगस्स अच्छत्तस्स अओ एति अओ जाति, तहावि सो भयय ! अतरिअ अच्चन्नं चवरिं दिट्ठा य

पमज्जित्ता ठवेइ, एवं बहुएणं वि कालेणं न परितप्पई” इति आवान-निक्षेपणासमितौ दृष्टान्तः । इत्थमेव व्यवहारचूर्णौ अष्ट-
 मोद्देशकेऽपि यथा-दृढगगाहा सुत्तपयाणि गहिआणि थेरो नाम जराए जिणो अट्टावणानिमित्तं छण्हा परितावणा पञ्चा-
 णार्यं छत्तयं गिण्हति दृढस्स कारण पुण वत्तति वंढावीण गहणकारण निसीहे कप्पे अ भणिअ, सो पुणकारण उयगरणं
 ठवेइ एसा पुब्बा वण्यते सो वीहो वंढओ यूगेरो अ सो त दुगोवग्घाइवारणा निमित्त परिघहति सेसाठ गाहा उ कठा”
 इत्यादि । पुनर्विस्तरार्थिना श्रीनिशीथश्रीअनुयोगद्वारश्रीप्रवचनसारोच्चारवयो ग्रन्था द्रष्टव्या । ननु साधूना चतुर्द-
 शोपकरणानि प्रतिपादितानि, तन्मध्ये दण्डकस्तु नाऽस्ति किमिति गृह्यते ? सत्य, यद्यपि तु उपचिन्धतुर्वशया एव पर औप-
 ग्रहीकोपधिः बहुवाऽस्ति, तत्र दण्डकस्य प्रतिपादनात् । यदुक्तं श्रीपचवस्तुकस्वोपज्ञवृत्तौ (१२८ पत्रे) श्रीहरिभद्रसरिभिः
 तथाहि-रक्त औषोपधिः औपग्रहिकमाह-“पीढग निसज्ज दहग, पमज्जणी घट्टए ढगलमाई । पिप्पलग सूई नहरणि,
 सोहणगदुग जहण्णो उ ॥ ८३४ ॥” व्याख्या-पीठक काष्ठछगणात्मक लोकसिद्धमान, त्रेहवत्या वसतौ वर्षाकाले वा ध्रियते
 इति औपग्रहिक, सयतीना तु आगताभ्यागतसाधुनिमित्तमिति, निषद्या पादपुञ्छन प्रसिद्धप्रमाण, जिनकल्पिकादीना न
 भवति, निषीदनाभावात्, दण्डकोऽप्येवमेव, नवर निवारणाऽभावात् एषः, प्रमार्जनी वसतेर्दण्डकपुञ्छनाभिधाना एव,
 ‘घट्टकः’ पात्रमुखादिकरणाय लोहमयः, ‘सूची’ शीवनादिनिमित्त वेण्यादिमया, नखरदनी प्रतीता लोहमयेव, शोधनकद्वय
 कर्णशोधनकदन्तशोधनकाभिधान लोहमयादि, जघन्यस्तु अय जघन्य औपग्रहिक खलु उपधिरिति गायार्थ इति वृत्तौ ॥

॥ इति साधूना दण्डकग्रहणाधिकारः ॥ ४६ ॥

ययणेण ॥ २११ ॥ व्याख्या-इदानीं ते साधर्मिकसमीपे प्रविशन्तः, 'भक्तद्विभक्ति' भुक्त्वा तथा 'आवस्सग सोहेउ'ति
 आवययकं च-कायिकोच्चारयि 'क्षोषयित्वा' कृत्वेत्यर्थः, अतो अपराहसमये आगच्छन्ति, येन वास्तव्याना भिक्षा-
 दनाद्याकुलत्वं न भवति, वास्तव्या अपि कुर्वन्ति, किं इत्यत आह 'अभ्युद्गाण'ति तेषां प्रविशता अभ्युत्थानादि कुर्वन्ति,
 'द्वहादिताण-गहण'ति दण्डकादीना ग्रहण कुर्वन्ति, कय ? 'एगवयणेण'ति एकेनैव वचनेन उक्ताः सन्तः पात्रकादीन्
 समर्पयन्ति, वास्तव्येनोक्ते मुखस्वेति ततश्च मुञ्चन्ति, अयं न मुञ्चति एकवचनेन ततो न गृह्यन्ते, मा भूत् प्रमाद इति ।

श्रीआवययकबुद्धौ हारिमन्त्रामपि (५१२ पत्रे) यथा-

"जे तुज्ज भाइणित्त्वा ते आगया विमालोत्ति न पविट्ठा, तेण कहिअ तुट्ठो, इमेसिपि रत्तिं सुमेण अज्झवसाणेण
 चवण्हयि केवलनाण समुप्पन्न । पभाए आयरिआ विसाठ पळोएए एत्ताहे मुहुत्तेण पट्ठिहि, पोरिसिसुत्त मण्णे करेति
 अण्ठंति, उगघाहाए अयपोरिसिद्धि, अतिचिराविते य ते देवकुलिअ गया, ते वीअराया न आढायंति, दढओ अणेण
 ठविओ पडिक्खतो आलोइए भणति-कजो वदामि ! भणति-जओ मे पडिहायति, सो चित्तेइ-अहो पुट्ठसेहा निहज्जत्ति"
 इत्यादि । एवं श्रीआवययकचूर्णावपि, तथाहि-उगघाहाए अत्य पोरसिं त अतिचरावि ते देवलज गया ते वीयरागाणा
 दायति दढठ ठविओ पडिक्खतो" इत्यादि । एवमेव श्रीवशाश्रुतस्कन्धचूर्णावपि मिश्रप्रतिमाउधिकारे, तथाहि-
 एगस्स आयरियस्स सयासे एगो सेड्डिसुओ पडइओ, सेहो पचण्ह सजयसयाण जो जो साह पति तस्स दढग गहाय
 अचवलं उवरिं दिट्ठा य

जिनप्रतिमावन्दनपूजादीना श्रावकाणा प्रत्याख्यान कार्यते तत् कस्मिन्० ? । २४ । धैत्राश्विनमासयोः अस्वाध्यायो गण्यते
 सूत्रपठनादौ तत् कस्मिन्० ? । २५ । निन्ध्यनिषिद्धकुले साधुभिः आहारो गृह्यते तत् कस्मिन्० ? । २६ । श्रावका एकादश-
 प्रतिमां विना भिक्षा याचन्ते तत् कस्मिन्० ? । २७ । श्रावकाः प्रतिक्रमणादि कुर्वन्त प्रथममीर्यापयिर्को प्रतिक्रमन्ति तत्
 कस्मिन्० ? । २८ । श्रावकैः करेमि भन्ते ! इत्यादि दण्डकोच्चारण क्रियते तत् कस्मिन्० ? । २९ । ईर्यापयिकी तत्सोत्तरी-
 लोकस्योद्योतकरवन्दनकप्रभृतीना पाठः कथ्यते तत् कस्मिन्० ? । ३० । प्रत्याख्याने आकारा कथ्यन्ते तत् कस्मिन्० ?
 । ३१ । श्रावकैः वंदितुसूत्रं प्रतिक्रमणे कथ्यते तत् कस्मिन्० ? । ३२ । प्रतिक्रमणादिक्रिया कुर्वन्निः श्रावकैः सपवेशनोत्था-
 नादिकायवेष्टा क्रियते तत् कस्मिन्० ? । ३३ । सच्छिष्टाश्च गृह्यते तत् कस्मिन्० ? । ३४ । श्रावकैश्चोलपट्टको ध्रियते तत्
 कस्मिन्० ? । ३५ । शेषकाले पीठफलकपट्टिकादिपरिभोगः क्रियते तत् कस्मिन्० ? । ३६ । साधुश्रावकाना आलोचनादि प्राय-
 क्षित्त च प्रदीयते तत् कस्मिन्० ? । ३७ । पीपघादिभ्रमणपारणविधिः साम्प्रत विधीयते तत् कस्मिन्० ? । ३८ । सामायिक-
 दण्डकं बुविह विविहेणमित्येवाऽस्ति सिद्धान्ते, न तु मणेणमित्यादियुक्तिं पर साम्प्रत क्रियते तत् कस्मिन्० ? । ३९ । काय-
 मुखवस्त्रिकादीना पञ्चविंशतिः २५ प्रतिलेखनाः क्रियते तत् कस्मिन्० ? । ४० । साधर्मिकाणा हस्ते गृहे वा खण्डपुटकाः
 प्रदीयन्ते द्रम्मादीना वा लभनिका क्रियते तत् कस्मिन्० ? । ४१ । श्रीपर्युषणापर्वणि लोकसमक्ष छेदग्रन्थरूप श्रीकल्प-
 सूत्र वाच्यते तत् कस्मिन्० ? । ४२ । लौकिकटिप्पनकोपरि दीक्षादिमुहूर्तं गण्यते, द्वादशमासवृद्ध्या पर्युषणापर्वं क्रियते तत्
 कस्मिन्० ? । ४३ । नव्योपाश्रयाः कार्यते तत् कस्मिन्० ? । ४४ । अन्यगच्छावु सवृत्राद्य यदाऽऽत्मीयः श्रावकः क्रियते तदा

ननु-ये एकत्रिंशद्वा सिद्धान्तान् मानयन्ति, न पञ्चत्वारिंशत् ते स्वमानितसिद्धान्ताऽनुक्तान्यपि कर्त-
व्यानि कुर्वन्ति न वा ? उच्यते-शतशः कुर्वन्ति, ततस्तेषां प्रत्यक्ष वचनोक्तौ विरोधः, तत्रार्थे ते प्रष्टव्या इत्य-भोः ! श्रावका
नमस्कारान् गुणयन्ति तत् कस्मिन् सिद्धान्ते प्रोक्तमस्ति ? । १ । श्रावकाणां साप्रत क्रियमाणप्रतिक्रमणादिविध्यनुक्रम
क्रियते तत् कस्मिन् ? । २ । आवर्कैर्मुखवस्त्रिका गृह्यते तत् कस्मिन् ? । ३ साधुभिः पुस्तकादीनि रक्ष्यन्ते तत् कस्मिन् ? ।
। ४ । ओष १ कल्प २ चोलपट्टक ३ मुखवस्त्रिका ४ मान क्रियते तत् कस्मिन् ? । ५ । पात्रकाणां लेपन क्रियते तत्
कस्मिन् ? । ६ । अलसेलरोगानादिकूपिका रक्ष्यते तत् कस्मिन् ? । ७ । त्रिपणे दवरको दीयते तत् कस्मिन् ? । ८ ।
श्लोकाया ग्रन्थाः प्रदीयते तत् कस्मिन् ? । ९ । गोचरीगमने वामबाहौ श्लोका स्याप्यते तत् कस्मिन् ? । १० ।
साध्यादिभिर्मुखवस्त्रिका पाशकदवरकाम्यां कर्णयोर्धार्यते तत् कस्मिन् ? । ११ । श्रावका यदा वन्दन्ते तदा साधु-
भिर्दुङ्गारः क्रियते तत् कस्मिन् ? । १२ । पटीप्रावरणे वामस्कन्धे आव्रियते, दक्षिण चट्टादितो रक्ष्यते तत् कस्मिन् ? ।
। १३ । ओषे ऊर्णादिदक्षिका वध्यन्ते तत् कस्मिन् ? । १४ । त्रिपणे कण्ठको वध्यते तत् कस्मिन् ? । १५ । कटौ साधु-
भिर्दवरको वध्यते तत् कस्मिन् ? । १६ । मषीमाञ्जन रक्ष्यते तत् कस्मिन् ? । १७ । गोचरी कुर्वता [पर्यटतां] साधूना
पथाद् गृहस्था भ्रमन्ति तत् कस्मिन् ? । १८ । आर्याः साधून् आपृच्छ्य विहरणार्थं यान्ति तत् कस्मिन् ? । १९ ।
आर्याणामुपकरणानि मानोपेतानि क्रियन्ते तत् कस्मिन् ? । २० । पानीयं ग्रामुक कियत् काल तिष्ठति तत् कस्मिन् ?
। २१ । पक्वान्न कियत्कालमविनष्ट सतिष्ठति तत् कस्मिन् ? । २२ । छिम्पकादिधौतवस्त्रावन गृह्यते तत् कस्मिन् ? । २३ ।

जिनप्रतिमावन्दनपूजादीनां श्रावकाणां प्रत्याख्यान कार्यते तत् कस्मिन् ० । २४ । चैत्राश्विनमासयोः अस्वाध्यायो गण्यते
 सूत्रपठनादौ तत् कस्मिन् ० । २५ । निन्द्यनिषिद्धकुले साधुभिः आहारो गृह्यते तत् कस्मिन् ० । २६ । श्रावका एकादश-
 प्रतिमां विना भिक्षा याचन्ते तत् कस्मिन् ० । २७ । श्रावकाः प्रतिक्रमणादि कुर्वन्तः प्रथममीर्यापथिकीं प्रतिक्रमन्ति तत्
 कस्मिन् ० । २८ । श्रावकैः करेमि भन्ते ! इत्यादि दण्डकोच्चारण क्रियते तत् कस्मिन् ० । २९ । ईर्यापथिकी तस्मोत्तरी-
 लोकल्लोक्षोत्तरवन्दनकप्रभृतीनां पाठः कथ्यते तत् कस्मिन् ० । ३० । प्रत्याख्याने आकाराः कथ्यन्ते तत् कस्मिन् ० ।
 ३१ । श्रावकैः वदितुसूत्र प्रतिक्रमणे कथ्यते तत् कस्मिन् ० । ३२ । प्रतिक्रमणादिक्रिया कुर्वन्निः श्रावकैः उपवेशनोत्था-
 नादिकायवेष्टा क्रियते तत् कस्मिन् ० । ३३ । उच्छिष्टाश्च गृह्यते तत् कस्मिन् ० । ३४ । श्रावकैश्चोलपट्टको ध्रियते तत्
 कस्मिन् ० । ३५ । शेषकाले पीठफलकपट्टिकादिपरिमोगः क्रियते तत् कस्मिन् ० । ३६ । साधुश्राद्धानां आलोचनादि प्राय-
 श्चित्तं च प्रदीयते तत् कस्मिन् ० । ३७ । पौषादिग्रहणपारणमिषि साम्प्रत विधीयते तत् कस्मिन् ० । ३८ । सामायिक-
 वण्डके बुधिवि विविहेणमित्येवाऽस्ति सिद्धान्ते, न तु मणेणमित्यादियुक्तिं पर साम्प्रत क्रियते तत् कस्मिन् ० । ३९ । काय-
 मुखवस्त्रिकादीनां पञ्चविंशतिः २५ प्रतिलेखनाः क्रियते तत् कस्मिन् ० । ४० । साधर्मिकाणां हस्ते गृहे वा खण्डपुटकाः
 प्रदीयन्ते द्रम्मादीनां वा लम्भनिका क्रियते तत् कस्मिन् ० । ४१ । श्रीपर्युपणापर्वणि लोकसमक्षे छेदग्रन्थरूप श्रीकल्प-
 सूत्रं वाच्यते तत् कस्मिन् ० । ४२ । लौकिकटिप्पणकोपरि दीक्षादिमुहूर्तं गण्यते, द्वादशमासवृद्ध्या पर्युपणापर्वं क्रियते तत्
 कस्मिन् ० । ४३ । नव्योपाश्रया कार्यते तत् कस्मिन् ० । ४४ । अन्यगच्छाद् चद्रुग्राह्यं यदाऽऽत्मीयः श्रावकः क्रियते तदा

पूर्वं देवपूजाशत्रुजयादियात्राकरणस्य मिथ्याशुष्कत दाप्यते तत् कस्मिन् १ । ४५ । तैलचूर्णादिमध्ये वखादि मलिनानि क्रियन्ते तत् कस्मिन् १ । ४६ । एवं घातशः कर्तव्यानि क्रियमाणानि दृश्यन्ते, अग्नेद रहस्यम्—येषु आगमेषु एतानि सन्ति ते आगमास्तेर्न मन्यन्ते, मन्यमानागमेषु न सन्ति तानि, ततो यदि एतानि तैः क्रियन्ते, तदा एतद्वर्भिता आगमा अपि माननीयाः, नो चेदेतानि कार्याणि न करणीयानि, तथा यानि दुष्टाचरणानि क्रियन्ते तानि कस्मिन् ग्रन्थे प्रोक्तानि सन्ति १ ॥

॥ इति पञ्चषत्वारिंशदागममाननाविकारः ॥ ४७ ॥

ननु—वार्तमानिकेषु गण्डेषु [अज्ञातेषु] निर्विरोधैः आत्मगवेषकैः पापमीरुभिः पूर्वसूरिभिः प्राक्तनग्रन्थेषु जिनप्रतिमा-पूजा तत्कलादिक च प्रतिपादितमस्ति १, उच्यते—शतशः स्यानेषु तन्निरूपितमस्ति, तत्रार्थे—श्रीमहानिशीयसूत्रे द्रव्यपूजा-फल यथा—“क्वच पि विनायतगेहिं मंढिमं सबमेइणीपीठ दाणाइ चढकेण सुहु वि गच्छिज्ज असुअ न पुरओ ॥ १ ॥” तथा श्रीपञ्चवैत्ये गाथात्रय चैत्यमेदपञ्चकनिकपक यथा—

“मत्ती १ मगलचेइव २ निस्सकठ ३ अनिस्सचेइए वावि ४ । सासयचेइअ ५ पचम—मुवइट्ठं जिणवरिदेहि ॥ १ ॥
गिह जिणपढिभामणी, चेईवं १ उच्छरगणढिअमि । जिणविदे मगलचेईयति २ समयसुणो विंति ॥ २ ॥ निस्स-
कठगण्डस्स व निस्सिमः ३ तदिअर अनिस्सकठं ४ सिद्धाययणा च इम ५ चेइअपणं विजिदिट्ठ ॥ ३ ॥ इति ।
पुनः—श्रीनिशीयमध्यलण्डे १५ सदेसे घूपकुसुमगलिपूजा यथा—“तमो विहिणा न्दाओ परमसुरभियपोच्चियजुगल-

परिद्विबो । सुसुगार्हस्तु अणुगन्धमाणेस्तु महयाध्वकुसुमयलिगधोवहारेस्तु कालागुरुपवरधूयस्तुस्वरादेअङ्गीअवाइअरवेणं
अहो विणाययणं"ति, तथा आवश्यकचूर्णों (१९६ पत्रे) श्रीवज्रस्वामिभिरपि दशपूर्वधरे स्वय आकाशमुत्पत्य
हुताशनात् पुष्पाणि आनीय श्रावकाणां वत्त्वा विनम्रप्रतिमायाः पूजा पर्युपणापर्वणि कारिता, तथाहि—“एव पञ्चा
स्यइओ भगवं, पक्षो पुरिय नयरि, तत्थ सुभिवस्वं तत्थ य सावगा बहुगा, एव तत्थ उल्लाहा, तत्थ य राया तच्च-
न्निससहो, तत्थ य अम्हच्चयाणं सद्धान तेसिं च वरुट्टएण महारुभणाणि वट्टति, सयत्थ तच्चन्नियसद्धान पराजी-
यती, ताहे तेहिं राया पुष्पाणि वाराविओ, पज्जोसवणाए सद्धान अइण्णा, जतो पज्जोसवणाए पुष्पाणि नत्थित्ति, ताहे
सवाजबुद्धा वयरसामिं सवट्ठिआ, तुब्भे जाणह जइ तुब्भेहिं जाणएहिं पवयण ओहामिज्झइ, एव बहुप्पगार भणिए ताहे
वप्पइओ माहेसरिं गओ, तत्थ य हुयासणगिह नाम वाणमंतर, तत्थ कुभो पुष्पाण वट्टेइ, तत्थ भगवओ पितुमिच्चो
वट्ठिओ, तत्थ गतो, सो समंतो भणइ—किमागमणपयोअण !, भगवता भणित-पुष्फेहिं पयोअण, सो भणइ अणुगहो,
ता तुब्भे गहेह जाव एसि, पञ्चा बुल्लहिमवते सिरिसगास गओ, सिरीए चेइअअच्चणिया-निमित्त पउम छिण्णग, ताहे
सिरीए वसिष्ठा निमंतिओ, त गहाय अग्निहर एति, तत्थ कुभ पुष्पाण छोट्ठण अण्णाणि तु सारियाणि, एव जभग-
ण्णरिओ दिव्सेण गीअगवच्चनिनाएण आगतो आगासेण, तस्स य पउमस्स वेटे वइरसामी, तत्थ तच्चणिया भणति-
अस्मं एतं पाडिहं, अग्य गहाय निगया, तं विहार धोलेत्ता अरिहतथर गया, तत्थ देवेहिं महिमा कया, तत्थ लोगस्स

पूर्वं देवपूजाश्रृङ्गयादिव्याजकरणस्य मिथ्यादुष्कृतं दायते तत् कस्मिन् ० ? १ ४५ । तैलचूर्णोदिमध्ये वस्त्रादि मलिनानि क्रियन्ते तत् कस्मिन् ० ? १ ४६ । एवं श्रतश्चः कर्तव्यानि क्रियमाणानि दृश्यन्ते, अत्रेद रहस्यम्—येषु आगमेषु एतानि सन्ति ते आगमास्तेर्न मन्यन्ते, मन्यमानागमेषु न सन्ति तानि, ततो यदि एतानि तैः क्रियन्ते, तदा एतद्गर्भिता आगमा अपि माननीयाः, नो चेदेतानि कार्याणि न करणीयानि, तथा यानि दुष्टाचरणानि क्रियन्ते तानि कस्मिन् ग्रन्थे प्रोक्तानि सन्ति ? ॥

॥ इति पञ्चचत्वारिंशदागममाननाधिकारः ॥ ४७ ॥

ननु—वार्तमानिकेषु गच्छेत् [अज्ञातेषु] निर्विरोधैः आत्मगवेषकैः पापमीरुभिः पूर्वसुरिभिः प्राक्तनग्रन्थेषु जिनप्रतिमा-पूजा तत्कलादिकं च प्रतिपादितमस्ति ?, उच्यते—अतथाः स्यानेषु तन्निरूपितमस्ति, तत्रार्थे—श्रीमहानिशीयसूत्रे द्रव्यपूजा-फलं यथा—“काठं पि क्षिणायतणेहिं मंदिशं सबमेइणीपीठं दाणाइ चठकेण सुहुं वि गच्छिज्ज अचुअ न पुरजो ॥ १ ॥” तथा श्रीपञ्चचैत्ये गाथात्रयं चैत्यमेवपञ्चकनिकपकं यथा—

“भती १ मंगलचैत्य २ निस्सकट ३ अनिस्सचैर्इए वावि ४ । सासयचैइअ ५ पचम-मुवइहु जिणवरिदेहिं ॥ १ ॥
गिह जिणपडिमामची, चैर्इअं १ उचरंगधठिअमि । जिणनिंवे मंगलचैर्इयति २ समयअणो विति ॥ २ ॥ निस्स-
कटगच्छत्स य निस्सिअ ३ तदिअर अनिस्सकटं ४ सिद्धायण य इम ५ चैइअपण वणिदिहु ॥ ३ ॥ इति ।
पुनः—श्रीनिशीयमव्यखण्णे १५ उवेदो धूपकुसुमत्रलिपूजा यथा—“तमो विहिणा न्हाओ परमसुरभियपोत्तियजुगल-

“सिद्धिंभव गणहर, जिणपद्धिमादसणेण पढिबुद्ध । सिरिमणगपिअ दसकालियस्स निज्झुहगं वंदे ॥ १ ॥ इति ।” श्रीश्रुपिम-
 ण्ठलसूत्रे तथा आवश्यकचूर्णावपि (२२३ पत्रे) अष्टापदप्रासादाधिकारे यथा “भरहो य तत्थ वेइयधरं करेइ धहइरयणेणं
 ओअणायाम तिगावतुस्सेह सीहनिसादि सिद्धायतणपलिभाग अणेगलंभसयसनिविट्ठ । एवं जहा वेयहसिद्धायतण जंवूदीव-
 पल्लसीए जाव झायाइ” इत्यादि । पुनः श्रीआचाराङ्कहृदयचौ (८२ पत्रे), तथाहि “अहस्तिद्धवैत्यतपःश्रुतगुरुसाधु-
 सङ्गप्रत्यनीकतया दर्शनमोहनीयं कर्म चमति, येन चाऽसौ अनन्तसंसारसमुद्रान्तःपात्या इवाऽवतिष्ठते ।” औपपाति-
 कसूत्रे (२५) उचितप्रदान यथा “तए ण कोणीए राया तरस पवसिवाइर्त्तयस्स अहुसरसयसहस्सं पिइदाणं दलइ” इति ।
 निरयावलिकाश्रुतस्कन्धे पुष्पिकाया चतुर्थाध्ययने बहुपुत्रिकाऽग्रिममंत्रे साधर्मिकभोजनाधिकारो यथा “तए णं रट्ठकूढे-
 विरलअसण-पाण-स्वाइमसा-इमं उवक्खढावेइ, उवक्खढाविप्ता तहेव जाव पुच्चमंत्रे सुभइा जाव अजा जाया” इति ।
 अत्रेदं रहस्यम्-पूर्वोक्तपूर्वाचार्यैः निजपूर्वप्रतिपादितशास्त्रेषु जिनप्रतिमापूजा-जिनप्रतिमाप्रतिष्ठा-जिनभवनकारापणसव-
 दशमेवपूजा-दीपपूजौचित्यदानसाधर्मिकवात्सल्यादयो धर्माः प्ररूपिताः । पुनः श्रीपादलिप्ताचार्य-श्रीरमास्वातिवाचका-
 दिभिः प्रतिष्ठाकल्पाः कृताः सन्ति, स्वयं तु ते संविप्ता महानुभावाः शुद्धप्ररूपज्ञाश्चासन्, ततस्तेषामपि ग्रन्थसम्मति
 मान्याः, कदाग्रह अपास्य धर्मार्थिभिरिति ॥ ४८ ॥

॥ इति जिनप्रतिमापूजाया जिनप्रतिमापूजाफलस्य षाडधिकारः ॥ ४८ ॥

अतीय बहुमाणो जाओ रायाधि आनहावितो समजोवासगो जाओ" इति । श्री आश्वयकवृत्तौ हारिमद्रथा एवमेव
 सम्यन्धो, नन्दीवृत्तौ अपि । इत्यमेव श्री आश्वयकचूर्णाधिपि अर्धप्रतिमाधिकारे यथा—“बिती सज्ञाने” सज्ञान उत्पद्यते काष्ठ-
 कर्मादिदु प्रकृतिं दृष्ट्वा “अहा अरिहत्पद्धिमापसु इति, अरिहता तित्थगता तेसिं च तेसिं चेइआणि अरिहंत चेइआणि”
 अरिहत्प्रतिमा इत्यर्थः । तथा क्षेत्रविचारप्रकरणे—साधर्मिकमफि १ खिनविम्बप्रतिष्ठा २ पुस्तकमफि ३ तीर्ययात्रादिक ४
 सर्वं प्रकटतयाडस्सि, तथाहि “अह हुज्ज देसविरओ, सम्मत्तरओ रओ अ खिणवयणे । तस्स वि अणुषयाई, आरोविअति
 सुद्धाई ॥ २९ ॥ अनिआणोदारमणो, हरिसवसविसटकजुवकरालो । पुण्ण गुहं संयं, सादम्मियमाइ भत्तीप ॥ ३० ॥
 निअदधमपुव्व खिणिदमवण, खिनविंबवरपइड्ढासु । विअरइ पसरयोत्थयमुतित्थयपरजचासु ॥ ३१ ॥ अरिहत्तसिद्धचेइ-
 अपवयणआयरिअसबसाइसु । निबं करेइ मणिं, तिगरणमुद्धेण मात्रेण ॥ ७० ॥” तथा पुनः श्रीवत्तराव्ययनचूर्णो पुण्यपूजा,
 तथाहि “तित्थयरो अरिहतो तस्स चेव भत्ती कायबा, सा च पूआवदणाईहिं हवइ, पूअ च पुप्फामिसयुइ—पद्धिवत्तिमे-
 ण चउविह पि अहाससीए कुज्जा इति, ओ सो सोबा धम्म पवयति सो आयरिण मणइ—सदिसह किं मए कायव ?
 आयरिमा तस्स सार तारण मणइ—चेइआणे विसलपूअ करेहि, समणसधत्स य ण वयगुडणारसिं पूअ करेहि”, इत्यादि ।
 एव कल्पचूर्णो चैत्थपूजासाधर्मिकमफिः प्रतिपादिता, तथाहि “मण्णह खिणपूआए, कायवहो जइवि होइ च कहिवि ।
 तहवि भत्ती[तइ] परिसुद्धा, गिणीण कुवाहरणयोगा ॥ १ ॥ असवारंभपधिचा ज च गिही तेण तेसिं विस्सेया । तन्निवित्ति
 फलखिअ एसा परिमावणायमिम ॥ २ ॥” इति गाथाद्वय श्रीस्यानाङ्गवृत्तौ (११० पत्रे) श्रीअमयदेवसूरिभिः प्रोचे ।

“हे किं त लोगुत्तरिव भावावस्सयं ? भावावस्सय अणं इमे समणे वा समगी वा सावओ वा साविआ वा तच्चित्ते तम्मणे तहसे तद्वत्तवसिण तत्तिवज्जसणो तदद्दोववत्ते तदधियकरणे तब्भवाणाभाविण अन्नत्थ कत्थइ मण अकरेमाणे उभमओकाल आवस्सय करेति” इत्येतद् वृत्त्येकदेशो यथा ‘तदर्पितकरणः’ करणानि-तत्साधक-तमानि देहरजोहरणमुखवस्त्रिकादीनि, तस्मिन्नावश्यकं यथोचितव्यापारनियोगेन अपितानि-नियुक्तानि तानि येन स तथा, सम्यक् यथास्थानन्यस्तोपकरण इत्यर्थः । एकार्थिकानि वा विशेषणानि एतानि प्रस्तुतोपयोगप्रकर्षप्रतिपादन-परानि, अमूनि च लिङ्गविपरिणामतः श्रमणीश्राविकयोरपि योज्यानि, तस्मात् तच्चित्ताविशेषणविशिष्टाः श्रमणा-दयः ‘उभयकाल’ उभयसन्ध्य यदावश्यक कुर्वन्ति तल्लोकोत्तरिक, भावमाश्रित्य भावश्चासौ आवश्यकं चेति वा भावावश्यकं, अत्रापि अवश्यकरणादावश्यकत्वं तदुपयोगपरिणामस्य च सम्भावाद् भावत्वं मुखवस्त्रिकाप्रत्युपेक्षणर-जोहरणव्यापारादिक्रियालक्षणदेशस्य अनागमत्वात् नोभागमत्वं भावनीयं” इति । पुन श्रीअनुयोगद्वारवृत्तौ श्रीधी-रनिर्घाणात् सहस्रवर्षसमयसंज्ञातै श्रीहरिभद्रसूरिभिः कृतायां २० पत्रे । एव श्रीअनुयोगद्वारचूर्णावपि (१४ पत्रे) तथाहि “तस्माद्वहे जाणि सरीरजोहरमुद्वणंतगावि यानि दवाणि ताणि किरिआकरणत्तणतो अप्पिआणि” इति, तथैव मल्लघारि-हेमचन्द्रसूरिकृताया अनुयोगद्वारवृत्तावपि (३० पत्रे), तथाहि “तदर्पितकरणः” करणानि-तत्साधकतमानि देहरजोहरणमुखवस्त्रिकादीनि तस्मिन्नावश्यकं यथोचितव्यापारनियोगेन अपितानि नियुक्तानि करणानि येन स तथा, अमूनि च तच्चित्ताविशेषणानि लिङ्गविपरिणामतः श्रमणीश्राविकयोरपि योज्यानि । अत्र वृत्तिद्वये चूर्णौ च तदर्पितकरण

“यासत्ताणावरिया, निष्कारण ठंति कज्जि अयणाए । इत्थच्छंस्थ]गुलिसभा, पुचावरिआ व भासंति ॥ १३३० ॥” इति ।
 वृत्तिर्यथा—निष्कारणे—कारणाभावे वर्षात्राण कम्बलमयः कल्पः, तेन सौत्रिककल्यान्तरितेन सर्वात्मना आवृताः तिष्ठन्ति,
 न कामपि लेशतोऽपि चेष्टा कुर्वन्ति, कार्ये तु समापतिते यतनया हस्तसंज्ञया अक्षिसंज्ञया अङ्गुलिसंज्ञया वा व्यवहरन्ति,
 ‘पोसावरिआ’ वा भापन्ते, खानादिप्रयोजने वर्षाकस्यावृता गच्छन्ति इति ॥ श्रीव्यवहारभाष्यवृत्तौ सप्तमोद्देशे
 (१९० पत्रे) “पुनरिह प्रमार्जनं म्रम्यादेः आसेवनकाले वस्त्रोपान्तादिना आवश्यकवृत्तौ अत्र पोतशब्देन मुखवस्त्रिका
 पवोच्यते नतु वस्त्र । तथैव श्रीहरिमन्त्रसूरिभिर्व्याख्यातत्वात् इति विचारसारग्रन्थे लिखितमस्ति । पुनर्विवाहवृत्तिकाया
 “दपच्चणे पविर्त्तिं, करेण जह कच वत्थवणुसुद्धी । भावच्छणपि कुम्भा, तह इरिआए विमलच्चित्ता ॥ १ ॥ दवह्नि कुसुम-
 सेहर-मुज्जसइ दवाहिगारमञ्जमि । ठवणापरिय ठविच, पोसहसालाइ सो सीचो ॥ २ ॥ सम्मुक्कभूसणो सो, इरिआ य पुरस्सर
 व मुहपत्तिं । पविलेहिऊण तचो, वचविहं पोसहं ऊणइ ॥ ३ ॥ पुनर्व्यवहारचूर्णो यथा [वित्ते] “वसुअणुवसुवा वि, पुत्ति
 पेहण पुव्वय । सामाइअं करेमाणो मणिओ कम्म निज्जरी ॥ १ ॥ पापारंभ पमुत्तुगं, धित्तण मुहणतर । वत्थकायविमुद्धरीए,
 सीहो गिणइ पोसह ॥ २ ॥” इत्येवं । धन्वनकमाव्येऽपि, तथाहि—“वामकरगिहिअ पोत्ती, एगदेसेण वामकम्माओ । आर-
 भिऊण निबालपमज्जिआ वाहिणो कसो ॥ १ ॥ तह विच्छिन्न वामगजाणुं निसिऊण सत्थ । मुहपत्तिं रयहरणमञ्जभागमि
 ठवए पुज्जपायजुगं ॥ २ ॥ एवं सुसावओ वि ठुं कुवालसावत्तवर्दणं विओ । मुहपत्ति मञ्जभागमि ठवए पुज्जपाय-
 जुग ॥ ३ ॥” पुनरत्रार्थे श्रीअनुयोगद्वारसूत्रे (३० पत्रे), तथाहि—

“से किं तं लोगुत्तरिअ भावार्थस्सयं ? भावावस्सय जणं इमे समणे वा समगी वा सावओ वा साधिआ वा तद्धिते तम्मणे तल्लेसे तदब्बवसिए तत्तिवअवसाणे तदद्दोउउत्ते तदधियकरणे तवभावणाभाविए अअत्थ कत्थइ मण अकरेमाणे उमओकाल आधस्सय करेति” इत्येतव् वृत्त्येकदेशो यथा ‘तदर्पितकरणः’ करणानि-तत्साधक-तमानि देहरजोहरणमुखवस्त्रिकादीनि, तस्मिन्नावश्यकं यथोचितव्यापारनियोगेन अर्पितानि-नियुक्तानि तानि येन स तथा, सम्यक् यथास्यानन्यस्तोपकरण इत्यर्थः । एकार्थिकानि वा विशेषणानि एतानि प्रस्तुतोपयोगप्रकर्षप्रतिपादन-पराणि, अमूनि च लिङ्गविपरिणामतः श्रमणीश्राविकयोरपि योज्यानि, तस्मात् तच्चिन्ताविशेषणविशिष्टाः श्रमणा-दयः ‘उभयकाल’ उभयसन्ध्यं यदावश्यकं कुर्वन्ति तल्लोकोत्तरिक, भावमाश्रित्य भावश्चासौ आवश्यक वेति वा भावावश्यक, अत्रापि अवश्यकरणादावश्यकत्वं तदुपयोगपरिणामस्य च सम्भावाद् भावत्व मुखवस्त्रिकाप्रत्युपेक्षणर-जोहरणव्यापारादिक्रियालक्षणदेशस्य अनागमत्वात् नोआगमत्व भावनीयं” इति । पुन श्रीअनुयोगद्वारवृत्तौ श्रीवी-रनिर्वाणात् सहस्रवर्षसमयसजातैः श्रीहरिभद्रसूरिभिः कृताया २० पत्रे । एव श्रीअनुयोगद्वारचूर्णावपि (१४ पत्रे) तथाहि “तत्साहणे जाणि सरीरजोहरमुदणतगादि यानि द्वाणि ताणि किरियाकरणत्तणतो अप्पिआणि” इति, तथैव मल्लघारि-हेमचन्द्रसूरिकृतायां अनुयोगद्वारवृत्तावपि (३० पत्रे), तथाहि “तदर्पितकरणः” करणानि-तत्साधकतमानि देहरजोहरणमुखवस्त्रिकादीनि तस्मिन्नावश्यकं यथोचितव्यापारनियोगेन अर्पितानि नियुक्तानि येन स तथा, अमूनि च तच्चिन्ताविशेषणानि लिङ्गविपरिणामतः श्रमणीश्रावकयोरपि योज्यानि । अत्र वृत्तिद्वये चूर्णौ च तदर्पितकरण

इति विशेषणस्य श्रमणभावकाविसम्बन्धिनः सहस्रमेव व्याख्यानं कृतं त्रिभिरपि ग्रन्थकृद्भिः । सूत्रे च करणशब्दस्य रजोहरणं मुलवस्त्रिकादिकम् एवाऽर्थः प्रदर्शितः । पुनः श्रीआवश्यके वन्दननिर्युक्तौ (५४३ पत्रे), तथाहि—

“अवणामा दुष्टहाजायं, आवणा वारसेव च । सीसा चत्तारि गुचीजो, तिस्रि दो अ पवेसणा ॥ १२०३ ॥

एषा निवस्त्रमणं चेष, पणवीसं विआहिआ । आवस्सगेहिं परिमुच्च, किइकम्म जेहि कीरई ॥ १२०४ ॥

किइकम्मपि करितो, न होइ किइकम्मनिअराभागी । पणवीसामअयर, साहू ठणं विराहितो ॥ १२०५ ॥”

इह आवश्यकचूर्णौ (४२ पत्रे) यथा—“दुओणत आप वेलाइ पढम वंदइ ठहेव निक्केठिऊण पुणो वदइ अहाजाते सामसे ओणिनिवस्त्रमणे अ सामसे रवहरणं मुहपोषिया चोलपट्टो अ ओणिनिवस्त्रमणे अजली सीसे काऊणणीति ।” एव श्रीअनुयोगद्वारेण इदं विधा आवश्यकक्रिया मुलवस्त्रिका-रजोहरणादिव्यापारपूर्विका प्रोक्ता । वन्दननिर्युक्तौ च इह यथाज्ञातारूपक रजोहरणमुलवस्त्रिकाऽभिनामृतं दर्शितं, तथा साधूना आवकाणा च दोषचतुर्विंशत्यावश्यकवत् प्रायः समानमेव युज्यते । आह्वानं एव कैवलानाभित्य वन्दनकविचैः काऽपि सिद्धान्तेऽनुपलम्भात् । तन्मेव आवकाणां चोलपट्टोऽपि प्रसंग्यते, इति न वाच्यं, यतो यथाज्ञातावश्यक सामान्येन वक्तुमपि पूर्वार्थासम्प्रदायात् किञ्चिद्विशेषणमेव ज्ञेयम् । अन्यथा श्रमण्या अपि मुलवस्त्रिकावत् चोलपट्टः अपि प्रसज्येत । कश्चिदाह आवकाणा सर्वानुष्ठानेषु उत्तरासङ्गमुद्रा एव इति, तदप्युक्तं, आगमे सम्प्रदाये च तथाऽनुपलम्भात्, तथाहि—

“दुगिवाए नवरीए मत्स मन्नेणं निगच्छति, निगच्छिता जेणेव पुण्फवईए चेइए तेणेव उवागच्छति, उवाग-

च्छित्ता येरे भगवंते पंचविहेण अभिगमेण अभिगच्छति, त जहा-सच्चित्ताण द्वाणं विउत्तरणयाए १ अचित्ताण द्वाणं अविउत्तरणयाए २ एगसाद्धिणं उत्तरासंगकरणेण ३ चक्खुप्फासे अजलिप्पगहेण ४ मणसो एगत्तीकरणेण ५ सेणेव येरा भगवतो तेणेव उवागच्छति, उवागच्छित्ता तिव्खुत्तो आयाहिण पयाहिण करेइ, करित्ता जाव तिविहाए पज्जुवासणाए पज्जुवासति" इति श्रीभगवतीसूत्रे द्वितीयशतके पंचमोद्देशके (१३७ पत्रे)—

अभिसेक्काओ इत्थिरयणाओ पच्चोरुहति, पच्चोरुहित्ता अवहट्ठु पंच रायककुहाइ, त जहा-खग १ छत्त २ चप्फेस ३ दाह-णाओ ४ वाळवीअण ५, सेणेव समणे भगवं महावीरे तेणेव उवागच्छइ, उवागच्छित्ता समण भगव महावीर पंचविहेण अभिगमेण अभिगच्छति, तं जहा-सच्चित्ताण द्वाण विउत्तरणयाए १ अचित्ताण द्वाण अविउत्तरणयाए २ एगसाद्धिय उत्तरासंगकरणेण ३ चक्खुप्फासे अजलिपगहेण ४ मणसो एगत्तभावकरणेणं ५ समण भगव महावीर तिव्खुत्तो आया-हिणं पयाहिणं करेइ, करित्ता वदति नमंसति, वंदित्ता नमसित्ता तिविहाए पज्जुवासणाए पज्जुवासति, त जहा-काइआए काइआए माणसिआए, इति श्रीबीपपातिके (१४१ पत्रे), इत्यादि ग्रन्थेषु आवकाणा साधुपाश्रयादिप्रवेशे उत्तरासंग साधुवुत्तोऽस्ति । ननु नाममाह प्रवेशानन्तरविधेयकृत्येषु श्राविकाणा तु प्रवेशेऽपि उत्तरासंगो नाऽस्ति, यदुक्त श्रीभगव-तीसूत्रे नवमशतके ३१ सर्वेशे (४५७ पत्रे)—

“तए णं सा देवाणदा माइणी धम्मिआओ आणप्पवराओ पच्चोरुहति २ बहहिं खुआहिं जाय महत्तरगवदपरि विसित्ता समणं भगवं महावीरं पंचविहेण अभिगमेण अभिगच्छति, त जहा-सच्चित्ताण द्वाणं विउत्तरणयाए, अचि-

त्वाण दधानं अविमोक्षणयाय विणयोणयाय गायलढीए चक्खुफासे अज्जलिपग्गहेणं मणस्स एगसीभावकरणेणं जेणेव समण भगव महावीरे तेणेव उवागच्छति, उवागच्छिस्सा समण भगव महावीर तिक्खुत्तो आयाहिणं पयाहिण करेइ, करिस्सा वदति नमसति” इति ॥

पुन - श्रीमौपपातिकसूत्रे (१४५ पत्रे) कोणिकमार्याः सुमद्राप्रमुखा , तथाहि “समणं भगव महावीर पंचविहेण अभितमेण अभिगच्छति, त जहा-सच्चिण दधानं विउसरणयाए, अचिप्पाण दधानं अविउसरणयाए, विणओणताए गायलढीए चक्खुफासे अज्जलिपग्गहेण मणसो एगत्तकरणेणं समण भगव महावीर तिक्खुत्तो आयाहिणं पयाहिण करेति, करिस्सा वदति नमसति” इत्यादि । अत्रेद रहस्यम्-आवकाणां साधूपाश्रयादिप्रवेशे उत्तरासगः प्रतिपादितोऽस्ति, आवि-काणा तु तत्रापि तदभावः, ततः कथं सामायिकादिक्रियाया उत्तरासगः ? प्रत्युत सामायिकदौ उत्तरासगोच्चारण सर्वत्र प्रतिपादितमस्ति । यदुक्त उपासकदशाया वृष्टाध्ययने (३७ पत्रे), तथाहि “तए ण से कुइकोलिए समणोवासए अन्नया कयाइ पुवावरणइकालसमयसि जेणेव असोगवणिवा जेणेव पुढविसिलापट्टए तेजेव उवागच्छइ, उवागच्छिस्सा नाममुद्दग च उसरिज्जा च पुढविसिलापट्टए ठवेइ, ठविस्सा समणस्स भगवओ महावीरस्स अतिय धम्मपद्धान्तिं उवसपजित्ता ण विहरइ” ‘धम्मपद्दसीति’ श्रुतधर्मप्रकरणदर्शनगतसिद्धान्त इत्यर्थः, इति श्रीउपासकवृत्तो पद्याध्ययने । पुनरत्रैवाऽधि-कारे (३७ पत्रे) देवपरीक्षाऽनन्तर “तेणं कालेण तेणं समणं सामी समोसठे, तए ण से कुइकोलिए समणो-वासए इमीसे काहाए लद्धे समणे वड्ड जंहा कामवेवो तथा निगच्छइ जाव पज्जुवासइ” ॥ इति श्रीउपासकदशाया

पद्याध्ययने । कामदेवश्चाऽत्रैव द्वितीयाध्ययने (२७ पत्रे) एव निर्गतो यथा “तए ण से कामदेवे समणोवासए इमीसे कहाए जाव लब्धे समणो एव खल्लु समणो भगव महावीरे जाव विहरति त सेअ खल्लु मम समण भगव महावीर वदिता नमसिंसा तओ पढिनियत्तस्स पोसह पारित्तएत्तिकहु एव सपेहेइ” इत्यादि । इह कुण्डकोलिकेन तदेव अन्यदा वा प्रतिपन्नपौषधेन परिमुक्तोत्तरीयेण श्रुतधर्मप्रकरणरूपानुष्ठानं कृत । तथा—“एव सामाइअ काउ पढिक्कतो वदिंसा पुच्छइ, सो अ किं सामाइअ करितो मउठ अवणेइ, कुण्डलाणि नाममुइ पुप्फतवोल पावारणगमादी वोसिरति” इत्या-
वश्यकवृत्तौ पद्याध्ययने (८३२ पत्रे) प्रावारशब्दश्च सलोमपटोत्तरासंगवाचकत्वात् ह्यर्थः, तथाहि—

“पण्हवि १ कोयव २ पवार ३ नवतए ४ तहय दाढिगाली ५ य । दुप्पढिलेहिअट्टुसे, एय वितिअ भवे पणग ॥ १ ॥”
इति, निशीथमाव्ये १२ उद्देशके—

“स्वरढो तह पूरुडी, सलोमपढओ तहा हवइ जीण । सदस वत्थ पण्हविमार्हणमिसे उ पजाया ॥ १ ॥” इति प्रव-
चनसारोच्कारे, ‘वैक्खस्ये प्रावारोत्तरासगो बृहतिकाऽपि च’, इति श्रीहेमनाममालाया, एव प्रावारशब्दस्य अर्थद्वये सति य एव वृत्तिगतप्रावरणे मादीयतिपाठानुकूलः, बहुश्रुतैराचीर्णः स एव आचरणीयतया प्रमाण, आदिशब्दाच्च, सलोम-
पटादीनां परिहारो भविष्यति, इत्याद्यनेकेषु स्थानेषु श्रायकाणा मुखवस्त्रिका भणिताऽस्ति, अञ्चलेन वन्दन न काऽपि
दृश्यते, यत्र कृष्णवासुदेवदृष्टान्तः कैश्चित्कथ्यते तत्राऽपि यथा मुखवस्त्रिकया वन्दन न भणित, तथा अञ्चलेनाऽपि
नोक् । ‘यत् असाइ पुत्तस्स अतेणं ति’ आवश्यकचूर्णधराणि दृष्ट्वा पुत्तशब्देन भ्रान्ताः सन्तस्ते अञ्चलेन वन्दन वन्दन्ति,

स्ताण दपाण अधिमोअणयाए विणयोणयाए गायलट्ठीए चक्खुफासे अज्जलिपगहेणं मणस्स एगस्सीभावकरणेणं जेणेव समण भगव महावीरे तेणेव उवागच्छति, उवागच्छिता समणं भगव महावीरं तिक्खुत्तो आयाहिण पयाहिण करेइ, करिस्ता वदति नमसति” इति ॥

पुनः-श्रीश्रीपयातिकचूत्रे (१४५ पत्रे) कोणिकभार्याः सुभद्राप्रमुखाः, तथाहि “समण भगव महावीर पच्चविट्ठेण अभिगमेण अभिगच्छति, त ज्झा-सच्चिचानं दवाण विउसरणयाए, अविताण दवाणं अविउसरणयाए, विणओणताए गायलट्ठीए चक्खुफासे अज्जलिपगहेण मणस्सो एगसकरणेण समण भगव महावीर तिक्खुत्तो आयाहिण पयाहिण करेति, अवि-करिस्ता वदति नमसति” इत्यादि । अत्रेद रहस्यम्-आवकाणा साधूपाश्रयादिप्रवेशे उत्तरासगं प्रतिपादितोऽस्ति, आवि-काणा तु तत्रापि तदभावः, ततः कथं सामायिकादिक्रियायां उत्तरासगं ?, प्रत्युत सामायिक्रिादौ उत्तरासंगोत्तारण सर्वत्र प्रतिपादितमस्ति । यदुक्त उपासकदशाया पद्याध्ययने (३७ पत्रे), तथाहि “तए ण से कुइकोलिए समणोवासए अन्नया कयाइ पुषावरण्हकालसमयसि जेणेव असोगवणिआ जेणेव पुढविसिलापट्टए तेणेव उवागच्छइ, उवागच्छिता नाममुइग च तसरिज्जंग च पुढविसिलापट्टए ठवेइ, ठविस्ता समणस्स भगवओ महावीरस्स अतिय धम्मपन्नत्तिं उवसपजिच्चा ण विहरइ” ‘धम्मपन्नत्तीति’ श्रुतधर्मप्ररूपणादर्शनगतसिद्धान्त इत्यर्थं, इति श्रीउपासकवृत्तौ पद्याध्ययने । पुनरत्रैवाऽधि-कारे (३७ पत्रे) देवपरीक्षाऽन्तर “तेणं कालेण तेणं समण सामी समोसठे, तए ण से कुइकोलिए समणो-वासए इमीसे काहाए लब्धे समणे इहु जंहा कामदेवो तथा निगच्छइ जाव पज्जुवासइ” ॥ इति श्रीउपासकदशाया

पद्याध्ययने । कामदेवश्चाऽत्रैव द्वितीयाध्ययने (२७ पत्रे) एव निर्गतो यथा “तए नं से कामदेवे समणोवासाए इमीसे कहाए जाव लब्धे समणे एव खलु समणो भगव महावीरे जाव विहरति त सेअ खलु भम समण भगव महावीर वदिता नमसिंता तओ पढिनियत्तस्स पोसह पारिचयचिकहु एवं सपेहेइ” इत्यादि । इह कुण्डकोलिकेन तदैव अन्यथा वा प्रतिपक्षपौषेन परिमुक्तोचरीयेण श्रुतधर्मप्रख्याणारूपानुष्ठानं कृतम् । तथा—“एव सामाइअ काठ पढिंक्तो वदिंता पुच्छइ, सो अ किर सामाइअ करितो मरुअ अवणेइ, कुइलाणि नाममुइ पुष्पतवोल पावारणगमादी वोसिरति” इत्या-
वश्यकवृत्तौ पद्याध्ययने (८३२ पत्रे) प्रावारशब्दश्च सलोमपटोत्तरासगवाचकत्वात् व्यर्थः, तथाहि—

“पणह्वि १ कोयव २ पवार ३ नवतए ४ तहय दादिगाली ५ य । तुप्पडिलेहिअटूसे, एय वितिअ भवे पणग ॥ १ ॥”

इति, निशीथमाग्ये १२ उद्देशके—

“खरहो तह पूरुही, सलोमपढओ तहा हवइ जीण । सदस वत्य पस्सहिमाईणमिमे च पजाया ॥ १ ॥” इति प्रव-
चनसारोच्कारे, ‘वैकस्ये प्रावारोत्तरासगो बृहतिकाऽपि च’, इति श्रीहेमनाममालाया, एव प्रावारशब्दस्य अर्थद्वये सति य एव वृत्तिगतप्रावरणे मादीयतिपाठानुकूलः, बहुश्रुतैराचीर्णः स एव आचरणीयतया प्रमाण, आदिशब्दाच्च, सलोम-
पटादीनां परिहारो भविष्यति, इत्याद्यनेकेषु स्थानेषु श्रावकाणां मुखवस्त्रिका भणिताऽस्ति, अश्वलेन वन्दनं न क्वाऽपि
इत्येते, यच्च कृष्णवासुदेवहृदयान्तः कैश्चित्कथ्यते तत्राऽपि यथा मुखवस्त्रिकया वन्दनं न भणितं, तथा अश्वलेनाऽपि
नोक्तम् । ‘यत् असाइ पुचस्स अतेण ति’ आवश्यकचूर्णधराणि दृष्ट्वा पुत्तशब्देन भ्रान्ताः सन्तस्ते अश्वलेन वन्दनं वन्दन्ति,

त्ताणं द्वाणं अविमोअणयाए विणयोगणयाए गायल्लदीए चक्खुफासे अजलिपगगेहणं मणस्स एगसीभावकरणेणं जेणेव समण भगव महावीरे तेणेव उवागच्छति, उवागच्छिस्सा समणं भगव महावीरं तिक्खुत्तो आयाहिण पयाहिण करेइ, करित्ता वदति नमसति" इति ॥

पुन-श्रीऔपपातिकसूत्रे (१४५ पत्रे) कोणिकभार्याः सुमद्राप्रमुखाः, तथाहि "समण भगव महावीर पचविहेण अभिगमेण अभिगच्छति, स जहा-सखिस्साण द्वाणं विवसरणयाए, अचिस्साण द्वाणं अविउसरणयाए, विणओणताए गायल्लदीए चक्खुफासे अजलिपगगेहण मणसो एगसकरणेण समण भगव महावीर तिक्खुत्तो आयाहिण पयाहिण करेति, करित्ता वंदति नमसति" इत्यादि । अत्रेद रहस्यम्-आवकाणा साधूपाश्रयादिप्रवेशे उत्तरासग प्रतिपादितोऽस्ति, आवि-काणा तु तत्रापि तदभावः, ततः कय सामायिकादिक्रियाया उत्तरासंगः ? प्रत्युत सामायिकदौ उत्तरासंगोत्तारण सर्वत्र प्रतिपादितमस्ति । यदुक्त उपासकदशाया पद्याभ्ययने (३७ पत्रे), तथाहि "तए ण से कुइकोलिए समणोवासए अन्नया कयाइ पुवावरण्हकालसमयसि जेणेव असोगवणिजा जेणेव पुढविसिलापट्टए तेणेव उवागच्छइ, उवागच्छिस्सा नाममुइग च उचरिज्जंगं च पुढविसिलापट्टए ठवेइ, ठविस्सा समणस्स भगवओ महावीरस्स अतिय धम्मपञ्चत्तिं उवसपजित्ता ण विहरइ" 'धम्मपन्नचीति' भुतंधर्मप्रकरणार्धार्धनगतस्तिबान्त इत्यर्थः, इति श्रीउपासकवृत्तौ पद्याभ्ययने । पुनरत्रैवाऽधि-कारे (३७ पत्रे) देवपरीक्षाऽनन्तर "तेण कालेण तेणं समएण सामी समोसदे, तए ण से कुइकोलिए समणो-वासए इमीसे काहाए लब्धहे समणे इह जंहा कामदेवो तथा निगच्छइ जाव पज्जुवासइ" ॥ इति श्रीउपासकदशाया

ननु-केपाचिद् गच्छे “होइ मगल” इति पठति, आत्मना गच्छे तु “हवइ मगल” इति तत्कथम् ? उच्यते—सत्यं, यद्यपि ‘हवइ’ ‘होइ’ इत्येतयोः पाठयोः अत्रार्थः प्रति न कश्चिद्विशेषः, होइ मंगलमिति च पाठे प्रत्युत श्लोको नाऽधिकाशरो भवति, तथापि हवइ मगलमित्येव पठनीय महानिशीथाद्यनेकागमेषु अस्यैव पाठस्य प्रतिपादितत्वात्, नमस्कारपटलनमस्कारपञ्जिकादिषु ग्रन्थेषु च इत्यमेव श्रेयोहेतुत्वेन समर्थितत्वात्, बहुश्रुतैः आहृतत्वाच्च प्रयोगः । होइ मगलमिति पाठो मिथ्या विसंवादवत्त्वाद् यथा शुक्तिकाद्यकले च रजतज्ञान । ननु-आवश्यकं नमस्कारनिर्युक्तौ ‘पठम होइ मगल’ इति पाठेन सवादसम्भवात्, विसंवादवत्त्वादिति असिद्धं, सत्यं, किन्तु अयं नमस्कारपाठनियामकोऽव्यभिचारात्, तथाहि-तत्रैव ‘बीज हवइ मगल’ इत्युक्तं । ननु-‘पठम हवइ मगल’ इति पाठो न उक्तः छन्दोमगहेतुत्वात्, छन्दो ह्यत्र श्लोकः, स चाऽष्टाक्षरप्रमाणपाद एव भवति नाऽन्यथा । अयं च नयाक्षरपाद इति चेत्, सत्यं, किन्तु आर्यश्लोकेषु बहुशो नवाक्षरस्याऽपि पादस्य दर्शनात्, तथाहि-दशवैकालिके ‘भमरो आयियइ रस’ १ तथा ‘न य कोइ सवहम्मइ’ २ ‘छत्तस्स य धारणट्ठाए’ ३ तथा ‘अहं च भोगरायस्स त चसि अधगवण्हिणो’ ४ तथैव श्रीवत्तराध्ययने (३४८ पत्रे) एकादशाध्ययनेऽपि, तथाहि—

“जहा से कबोयाण, आइझे कथए सिया । आसे जवेण पवरे, एव हवइ बहुत्सुए ॥ १६ इत्यादि पूर्वश्रुतधरवचनानुयायित्वात्, ‘हवइ मगल’ इति अयमेव पाठः सवामुपादेय इति स्थितम् । एव विचारामृतसमूहेऽपि (७७ पत्रे) हवइ मंगलमिति पाठः समर्थितस्तथा च तत्पाठलेशः । अपर च-आवश्यकदर्शेषु ‘हवइ’ ‘होइ’ इति पाठद्वयमपि दृश्यते,

सकुलाणि वा खचित्यकुलाणि वा इक्ष्वागकुलाणि वा हरिवंसकुलाणि वा एसिअकुलाणि वा वेसिअकुलाणि वा गवागकुलाणि
 वा कोट्टागकुलाणि वा गामरक्खकुलाणि वा बुक्कासकुलाणि वा अण्णयरेसु वा तहप्पगारेसु वा कुलेसु वा अबुगुछिएसु अगार-
 हिएसु असण वा पाणे वा खाइमं वा साइमं वा फासुअ जाव पडिगाहिज्जा” । व्याख्या-स भिक्षुभिस्वार्यं प्रवेष्टुकामो यानि
 पुनरेयंभूतानि कुलानि जानीयात् तेषु प्रविशेदिति सम्बन्धः, तथा-उत्ता-आरक्षिकाः १ भोगा-राशः पूज्यस्थानीयाः २
 राजन्याः-सखिस्थानीयाः ३ भद्रिया-राट्टकूटादयः ४ इक्ष्वाक्याः-अपभस्वामिबंधशिकाः ५ हरिवशा-हरिवशजा अरिष्टनेमि-
 यशस्थानीयाः ६ ‘एसिअ’चि गोष्ठाः ७ वैश्या-वणिज्जाः ८ गृहको-नापितो यो हि ग्रामे उद्धोपयति ९ कोट्टागाः-काट्ट-
 तवका वर्धकिन् इत्यर्थः १० धोक्कालिचाः तन्तुवायाः ११ कियन्तो वा वस्यन्ते इत्युपसहरति, अन्यतरेषु वा तथाप्रका-
 रेषु अजुगुप्खितेषु कुलेषु नानादेशविनेयसुखप्रतिपत्त्यर्थं पर्यायान्तरेण दर्शयति, अगर्हेषु यदि वा जुगुप्खितानि-चर्मका-
 रकुलादीनि गण्णीमि-दास्यादिकुलानि, एतद्विपर्ययभूतेषु कुलेषु, लभ्यमानसादारादिक प्राप्नुक्मेपणीयमिति मन्यमानो गृही-
 यादिति ।” पुनर्निशीधयूणो भक्कपानमइणादौ एते निषिद्धाः, तथाहि-“कालावहीए जे ठप्पा कया ते निज्जूदा” भक्कपान-
 मइणादौ निषिद्धाः, “जे कुला जत्थ विसए वि जुगिवा ते दुगळिवा” अमोब्बा इत्यर्थः, कम्मेण १ सिप्पेण वा २ जाइए
 वा ३ कम्मे न्हाविआणो १ सत्ये वि झारत्ताविआणो विह्वान्हाविआ तेरिमाजाइए पाणाइणो ३ । पुनरत्रार्ये जातमृत-
 कसुतकपिण्डनिषेधाऽधिकाररूप एकविंशतितम प्रश्नोत्तरं विलोक्यम् ॥ ५१ ॥

॥ इति साधूना भक्कपानमइणाव योग्यायोग्याधिकारः ॥ ५१ ॥

मंगलमहासुअखधस्स वक्खाण त महया य पवधेण अणतगमपज्जेहिं सुत्तस्स पिण्डभूयाहिं निज्जुत्तिमासचूणीहिं
 जहेव अणंतनाणदसणघरेहिं तित्ययेरेहिं वक्खाणिअ तहेव समासओ वक्खाणिजत आसि, अहडधया कालपरिहाणि
 दोसेण तओ निज्जुत्तिमासचूणीओ बुद्धिअओ, इओ अ वध्तेण कालेण तेण समएण महद्दीपचे पयाणुसारी वइरसामी
 नाम [दुवालसग सुअहरे] पुवदसंगसुअहरो समुप्पओ, तेणेओ पचमगलमहासुअखधस्स चअरओ मूलसुत्तस्स मज्जे
 लिहिओ” इति महानिशीये । तथा नमस्कारपंजिका-सिद्धचक्रादौ “पचपयाण पणतीस वण्ण वूलाइ वण्ण तिचीस । एव
 इमो समप्पति फुढमक्खरमट्टसट्ठीए ॥ १ ॥ तथा अट्टप्रकाशया आग्नेयादिविदिग्व्यवस्थितेषु दलेषु पादचतुष्क “एसो
 पच नमुक्कारो, सबपावप्पणासणो । मगलाण च सबेसिं, पढम हवइ मगल” ॥ १ ॥ इति ध्यायेत्, तथा बृहन्नमस्कारफले
 “सत्त पण सत्त य, नवक्खर पमाण पयठपचपय । तिचीसक्खरमूल, सुमरह नवकारवरमत ॥ १ ॥” इत्याद्यने-
 कानि स्थानानि अष्टपष्टिवर्णात्मकनमस्कारदर्शकानि । इति नमस्कारस्याऽष्टपष्ट्यक्षरप्रमाणत्व, एव श्रीसधाचारबृहद्ब्रह्मचौ
 (२१० पत्रे) श्रीदेवेन्द्रसूरिभिरपि हवइ मगलमेव पाठः समर्थितः । तथा च तत्पाठः—सिद्धान्तेऽपि स्फुटाक्षरै हवइ
 मंगलमिति भणित, तथाहि महानिशीयचतुर्थाध्ययनसूत्र—“तदेव तदवल्याणुगमिअ इक्कारसपयपरिच्छिन्न तिआलावग तिची-
 सक्खरपरिमाण एसो पचनमुक्कारो, सबपावप्पणासणो । मगलाण च सबेसिं, पढम हवइ मगल ॥ १ ॥” इअ चूलति अहि-
 ज्जतीति प्रकृत । तदैव हवइ मगलमित्यस्य साक्षादागमे भणितत्वात् प्रमुश्रीचक्रस्वामिप्रभृति सुवहुश्रुतसुविहितसविश्र-
 पूर्वाचार्यसमतत्वाच्च पढम हवइ मगलमिति पाठेन अष्टपष्ट्यक्षरप्रमाण एव नमस्कार पठनीयः । तथा च महानिशीये—

तथा सर्पांगछेद-ग्रन्थकर्म-ग्रन्थाद्यनेकागमालुयोगसूत्रवैः श्रीमलयगिरिभिः आवष्यक विवृणक्ति, “अरिहतनमु-
 फ्कारो” इत्यादिका “एसो पचे”ति पर्यन्ताः षट्गाथाः “हवइ मगल”मिति पाठत एव लिखिताः सन्ति, एव प्रवचन-
 सारोच्चारवृत्तौ अपि हवइ मंगलमिति पाठः समर्थितोऽस्ति, तथाहि-यद्यप्यत्र ‘हवइ’ ‘होइ’ इत्यनयो पाठयोरप्ये न
 कश्चिद्विशेषः, तथापि अष्टपद्यक्षरार्थं नवकारे हवइ इति पठितव्य, ततो नमस्कारावलिकादिग्रन्थेषु यन्त्रपद्मे उक्तमस्ति,
 विशेषकार्योपचौ चूलिकाध्यानं यदा क्रियते तदा द्वात्रिंशदलकमले द्वात्रिंशदक्षराणि स्यापयित्वा त्रयस्त्रिंशत्तम
 अक्षर मध्यकर्णिकायां स्याप्यते, ततो ध्यानं क्रियते, ततो ‘होइ’ पाठे द्वात्रिंशन्निर्खरैः द्वात्रिंशत्कमलदलान्येव पूर्यन्ते पर
 मध्यकर्णिका शून्यैव तिष्ठति, ततो हवइ मंगलमिति पाठो युक्तः, तथा चैतत्सयादि पूर्वार्चार्थकृतप्रकरणवचन “अह-
 सति अक्षरपरमाणू, खिणसासननवकारपहाणू । अविमचूला तिमि पसिद्धा, सोलसअट्टनवकार सिद्ध ॥ १ ॥” न च
 वाच्यं नमस्कारसूत्रे नमस्कारस्य सप्तपद्यक्षरवत्त्वं प्रोक्तमस्ति, यतः ‘एसो पचनमुकारो’ इत्यादिगाथाऽपि नमस्कारसूत्रसम्य-
 न्धिनी नाऽस्ति, किं तु निर्युक्तिस्तुका, ततो “ग्रामो नाऽस्ति, कुतः सीमा ?” इति न्यायात् कथं सप्तपद्यक्षरवत्त्वं नमस्का-
 रस्य ! मूलसूत्रनिर्युक्तिभाष्यचूर्णिवृत्तिटिप्पनकादिषु काऽपि निर्दिष्टं न दृश्यते च । अष्टपद्यक्षरप्रमाणत्वं च
 महानिशीथाविविधेषु स्पष्टमेव उद्दिष्टं, तथाहि—

“तदेव तदवत्याणुगमिष इकारसयपरिच्छिन्नं तिआलावग तिचीसक्खरपरिमाण एसो पचनमुकारो, सप्तपावप्प-
 णासणो ! मगलणं च सवेसिं, पढमं हवइ मगलं इयचूल ति “अहिज्जति” महानिशीथे तथा-‘एसो’ तु अ पंच-

सयलागमतरोववत्ती तिलतिल १ कमलमयरद २ सबलोगपचत्थिकायमिव ३ जहत्थ किरियाणुवायसम्भूय गुणुक्कित्तणे जहि-
जे केइ भविस्सति, ते सबेवि, अरिहतादमो चेव, नो णं अश्रेति, ते अ पंचहा-अरिहते १ सिद्धे २ आयरिए ३ उवज्झाप ४
साहुणो अ ५, तत्थ एएसिं चेव गच्छस्स सम्भावो इमो, त जहा-सनरामरासुरस्स ण सबस्स चेव जगस्स अट्टमहापा-
ढिहेराइपूआइउवलक्खिय अण्णस्सत्तरिसमर्पितमप्पमेअ केवलाहिट्ठिअ, पवरुत्तमतच्च अरिहति त्ति अरहंता अरिहता ११।
एव अतए एसिं नमुक्कारो 'एसो पचनमुक्कारो' किं करिज्जा ? सर्वं पाव नाणावरणीआइकम्मं निस्सेस त पयरिसेण दिसो
दिसिं नासइ 'सबपावप्पणासणो' एस चूलाप पढमो उहेसो "एसो पचनमुक्कारो, सबपावप्पणासणो" किंविहो ऊ ? मग्गे
निवाणसुहसाइणिक्खमो सम्मदसणाइआराहओ, अहिंसालक्खणो धम्मो त मे लाइज्जति मगल ममं भवाओ ससाराओ
गमिज्जाओ तारिज्ज वा मंगल २ बद्धपुट्टनिज्जत्तनिकाइअट्ठपयार कम्मरासिं मे गालिआ विज्जविज्जत्ति मगल, १ एएसिं सबेसिं
अश्रेसिं च मंगलाण किं ! पढम आइए अरिहताईण शुईं चेव मगलंत्ति समासत्थुत्ति" सधाचारवृत्तौ (२१८ पत्रे) ॥

॥ इति "होइ मगल" इति पाठनिषेधाधिकारः ॥ ५२ ॥

ननु-अशन-पान-खादिम-स्वादिमाना आहाराणा विवेचन कथं ज्ञायते ? । उच्यते-—शास्त्रसम्मत्या तदवबोधाय,
का शास्त्रसम्मतिः ? , इत्याह-श्रीमत्स्वरतरगच्छाधिवाज-श्रीजिनभद्रसूरिपट्टपूर्वाचलप्रभाकरश्रीजिनचन्द्रसूरिशिष्य-श्रीमेरुसु-

“एअ तु ज पचमगलमहासुअखघस्स वक्खमाणं त महया पवघेण अणतगमपज्जवेहिं सुत्तस्स य पि हु मूआहिं निजुत्ति-
 भासचूण्णीहिं अहेव अणतनाणदंसणघरेहिं तित्थयरेहिं वक्खणिजत तदेव समासओ वक्खणिजत आसि, अह अन्नया
 फालपरिहाणिदोसेण ताओ निज्जुत्तिभासचूणीओ बुच्छिन्नाओ, इओ अ वच्चतेण कालसमएणं महद्दीपत्ते पयाणुसारी
 घइरसामी नाम दुवालसंगसुअहरे समुप्पझे, तेणसो पचमंगलसुयखघस्स उच्चारो मूलसुत्तस्स मज्झे लिहियो, मूल-
 सुत्त पुण सुसत्ताए गणइरेहिं अरयत्ताए अरिहंसेहिं भगवतेहिं धम्मतित्थयरेहिं वीरजिणिवेहिं पन्नवि
 अति २ । एस बुहुसपयाओ, इत्थ जत्थ जत्थ पय पएणाणुलग सुत्तालावग न सबज्झइ तत्थ तत्थ सुअहरेहिं कुलिहिअदोसो
 न दायवो किं तु ओ सो एअस्स अचित्तचित्तमणिकप्पभूअस्स महानिसीहसुअखघस्स पुषायरिसो आसि, तहिं भेव
 खढालवीए उदेहिंमायहिं हेवहिं वइवे पत्तगा परिसाहिआ तवावि अच्चतसुमहत्थाइसय इम महानिसीहसुअखघं कस्ति-
 णपवयणस्स परमसारभूयं, पर तत्त महत्थतिकल्लिण पवयणवच्छत्तणेण तहा भवत्तचोवयारअ च कात्त, तहा य
 आयाहिहुआए आयरिअइरिमइणं ज तत्थायरिसे विट्ठ त सब समईए सोहिउण ल्हिअति, अन्नेहिं पि सिद्धसेणदिवायर-
 बुहुवाईजक्खसेणवेवगुचजसवन्नणत्तासमणसीसरविगुत्तनेमिचदजिणवासगणित्थमगसच्चसिरिपमुहेहिं जुगप्पहाणसुअहरेहिं
 वहुमन्निअमण ति” । अन्न सूत्रं व्याख्यायते, अस्य व्याख्यान-यदेव श्रीवज्रस्यामिना छेदग्रन्थमस्ये लिखित तदेव
 मफिवहुमानातिश्रयतो विशेषतश्च बहुमव्यसत्त्वोपकारकमिति कृत्वा दक्ष्यते । तथाहि-

“हे भयवं किमेअस्स अचित्तचित्तमणिकप्पभूअस्स पचमगलमहासुअखघस्स सुत्तत्थ पन्नत्त २ गोयमा ! इय एयस्स

अर्चितचित्तमणिक्कम्भू-अस्स पचमगलमहासुअल्लधत्तस ण सुत्तत्थ पन्नत्त । त जहा-अ ण पचमगलमहासुअल्लधे से ण सयलागमतरोववची तिलत्तिह १ कमलमयरद २ सबलोगपंचत्थिकायमिव ३ जहत्थ किरियाणुवायसम्भूय गुणुक्कित्तणे जहि-च्छियफलपसाहणे येव परमपुइवाए सा य परमपुइ केसिं कायवा सबजगुत्तमाण सबजगुत्तमे अ जे केइ भूए जे केइ भवति जे केइ भविस्सति, ते सबेवि, अरिहतादयो येव, नो ण अझेति, ते अ पचहा-अरिहते १ सिद्धे २ आयरिए ३ उवज्जाए ४ साहुणो अ ५, तत्थ एएसिं येव गच्छत्त सम्भाओ इमो, त जहा-सनरामरासुरत्तस ण सबत्त येव जगत्त अट्टमहापा-दिहेराइपूआइववक्खिय अण्णासुरिसमचित्तमप्यमेअ केवलहिट्ठिअ, पवरुत्तमतत्त अरिहति ति अरहंता अरिहता ११ । एव अत्तए एसिं नमुक्कारो 'एसो पचनमुक्कारो' किं करिज्जा ? सब पाव नाणावरणीआइकम्म निस्सेस त पयरिसेण विसो दिसिं नात्तइ 'सबपावप्पणासणो' एत्त चूलाए पढमो वदेसो "एसो पचनमुक्कारो, सबपावप्पणासणो" किंविहो क ? मग्गे निधाणमुहसाहणिकल्लमो सम्मदसणाइआरादओ, अहिंसाळक्खणो चम्मो त मे लाइज्जति मगल मम भवाओ ससारओ गमिज्जाओ तारिज्ज वा मंगल २ वच्चपुट्टनिद्धत्तनिकाइअट्टपयार कम्मरासिं मे गालिक्खा विज्जविज्जति मगल, १ एएसिं सबेसिं अजेसिं च मगलाण किं । पढम आइए अरिहताईण थुई येव मगलत्ति समासत्थुत्ति" सघाचारवृत्तौ (२१८ पन्ने) ॥

॥ इति "होइ मगल" इति पाठनियेवाधिकारः ॥ ५२ ॥

ननु-अशन-पान-साधिम-स्वाविमाना आहाराणां विवेचन कथं ज्ञायते ? । उच्यते-शास्त्रसम्मत्या तदवबोधत्, का शास्त्रसम्मतितिः ? , इत्याह-श्रीमत्स्वरतरगच्छाधिराज-श्रीजिनभद्रसूरिपट्टपूर्वाचलप्रभाकरश्रीजिनचन्द्रसूरिशिष्य-श्रीमेरुसु-

“एअ तु जं पंचमगलमहासुअखंधस्स वक्खाणं त महया पवधेण अणतगमपज्जेवेहिं सुत्तस्स य पि हु भूआहिं निज्जुत्ति-
 भासचूणीहिं जहेव अणतनाणवसणचेरेहिं तित्थयेरेहिं वक्खाणित तदेव समासओ वक्खाणिजत आसि, अह अन्नया
 कालपरिहाणिदोसेण ताओ निज्जुत्तिभासचूणीओ पुच्छिआओ, इओ अ वद्धतेण कालसमएणं महद्दीपत्ते पयाणुसारी
 यइरसामी नाम बुवालसगसुअहरे समुप्पओ, तेणसो पचमंगलसुअखधस्स उद्धारो मूलसुत्तस्स मज्जे लिहिओ, मूल-
 सुत्तं पुण सुत्तसाए गणहरेहिं अरयसाए अरिइतेहिं भगवतेहिं घम्मतित्थयेरेहिं तिलोयमहिएहिं वीरजिणिदेहिं पन्नवि
 अति २ । एस बुहुसपयाओ, इत्थ जत्थ पय पएणाणुलग सुचालावग न सबज्झइ तत्थ तत्थ सुअहरेहिं कुलिहिअदोसो
 न दायवो किं तु जो सो एअस्स अचित्तचित्तमणिक्कप्पभूअस्स महानिसीहसुअखधस्स पुषायरिसो आसि, तहिं चेव
 खदाखदीए उदेहिंआएहिं हेउहिं बहवे पत्तगा परिसाहिआ तहावि अच्चतसुमहत्थाइसय इम महानिसीहसुअखध कसि-
 णपययणस्स परमसारभूयं, पर तत्तं महत्थतिकल्लिज्जण पवयणवच्छल्लत्तणेण तहा भवसत्तोवयारअ च काउ, तहा य
 आयहिहुआए आयरिअहरिमहेणं ज तत्थायरिसे विट्ठ त सब समईए सोहिउण लहिअति, अन्नेहिं पि सिद्धसेणदिवायर-
 बुहुवाईजक्खसेणदेवगुत्तजसवद्धणत्तमासमणसीसरविगुत्तनेमिचदधिणदासगणिखमगसचसिरिपमुदेहिं जुगप्पहाणसुअहरेहिं
 बहुमस्मिअमण ति” । अत्र सूत्रं व्याख्यायते, अस्य व्याख्यानं—यदेव श्रीवज्रस्वामिना छेदग्रन्थमस्ये लिखित तदेव
 भक्तिबहुमानातिशयतो विशेषतः बहुमव्यसत्योपकारकमिति कृत्वा दर्शयते । तथाहि—

“से भयवं किमेअस्स अचित्तचित्तमणिक्कप्पभूअस्स पचमगलमहासुअखधस्स सत्तत्थं पन्नत्थं ? गोयमा ! इय पयस्स

२
 क्षमेद दूध दधि सूरणा मंडकादिक जाणवो, तथा च भणित-“असण भोजण सत्तूग, मुगाजगराइखज्जग विहीय ।
 खीरणार्ह सूरणार्ह, महग पमिई अ विसेअ ॥ १ ॥” आछण जवोदक तुपोदक तवुलोदक उच्छयिकट
 अक्काय समग्र पनक जाणवु, तथा-“पाण सोवीरखयो-दगाइ चित्त सुराइअं चेव । आचक्काओ सवो, कक्कडगज
 लाइअ च तथा ॥ २ ॥ अत्र चित्त सुराइअमिति चित्र नानाप्रकार काष्ठ पिष्टजातिभेदभिन्न सुरामधु आदिशन्दतो
 द्राक्षा शर्करा पानकादि अक्काय सगलच कर्कटी विर्भटी प्रमुखनो जल तथा कालिंग जलादिक सगलु जाणवु ॥ २ ॥
 नालिकेर खर्जूर द्राक्षा भृष्टधान्यादिक आवफल रभाफल कर्कटी फणसादिक पल्लुसुपुणि सगलो खादिम जाणवु, तथा
 च भणित च “भक्तो संदतार्ह, खर्जूर नालिकेरदक्खार्ह । कक्कडअवगणसाइ, बहुविह खाइम नेय ॥ १ ॥ दत्तवण तंबोल,
 सुठि पिप्पली मिरच हरितकी विमीतकतुलसी प्रमुख स्वादिम जाणवु, तथा च भणित-“दंतवण तंबोल, चित्त तुलसी
 बहेबमार्ह अ । महु पिप्पली सुठार्ह, अणेगहा साइम नेय ॥ १ ॥” एव तपागच्छनायकश्रीसोमसुन्दरसूरिपट्टपूर्वाचल-
 भास्करश्रीमुनिसुन्दरसूरिकृतपडावयकवालावबोधेऽपि, तथाहि-

चिहुं प्रकारे आहारस्य असण वा पाण वा खाइम वा साइम वा अशन कइतां-शालि ज्वारि चरटी प्रमुख
 सर्व ओदन मुत्रादिक सर्व कठरल सातुयादिक सर्व लोट पेयादिक सर्व तिमज मोदकादिक सर्व पकवान सूर-
 णादिक सर्वकद मंडकादिक सर्व केलवी वस्तु प सर्व अशन कहिब, घली खेसण घिरहाली आमला सेंधव कचठिपत्र
 लीबुइ छ्त्रण हींग प अशन माहि आवइ १ । पान कइतां पाणी काजिक जव गोघूम ज्वारि चोखा काकडी आदि-

न्दरोपाध्यायविनिर्मितश्रीपद्मावश्यकवालावबोधे पञ्चानामपि निर्णयप्रतिपादनात्, तथाहि-असन कहता अन्न-चोला ज्यारि
 घरटी मुग प्रमुख सर्वधान, सात सत्तु गिहु [आदि] ना सर्व लोट सर्वराव सालणा लाहु प्रमुख सर्व पक्कान, सुरणादि
 सर्व कद दूध दही मढादिक सर्वकेलवी यस्तु, हींग वेसण विरयाली लूण सैधवादिक ए सर्व असन माहि जाणिग । १ ।
 हिचे पानक कहतां आछण ज्वोदक तुषोदक तदुलोदक सप्पोदक शुद्धोदक कहता वर्णाढ्य प्रमुखसर्वअपकाय पानक
 जाणिवा, अयवा काष्ठज पिष्टज सुरादि द्रावनापाणी साकर आविलपाणी इधुरसादि काकडी चीभडा कालिंगना जल
 इत्यादि सर्व पानक जाणवा । २ । हिचे स्वादिम कहतां सुखबी नालेर खजूर द्राख विदाम सेक्यु धान आचा केला काकडी
 अखोट तारेक प्रमुख सर्व मेवो इत्यादिक स्वादिम ॥ ३ ॥ हिचे स्वादिम कहता तगोल सुठ मिरी पिपल हरढे यहेडा
 तुलसी कसेलो कायो खेठीमघ तमालपत्र एलची लवींग बीढग काठी अजमो अजमोद कुलिजण चीणीकनोया कपूरो
 कांदासेलीयो मोय हरढे कुमठर पान सोपारी पोकरमूल जवासामूल बावची चालवछाली घवछालि खयरसार सेवडछालि
 ए सर्व स्वादिम ॥ ४ ॥ हिचे निंबके-छाल मूलपान सिली गोमूत्र गिलोइ कडूकिरियातव अतिविप कुडव सूकटिगन्ध
 रोहणी पीपलामूल वज्र घमासठ नाहि रीगणी एलीयो चिणोठी कयर घोरनामूल कथारियव कुयारि इत्यादि अणादार
 ॥ ५ ॥ पिणि ए अणाहार जच इच्छा पासइ अनिष्ट पणइ लीजे तो, अने जव भावता लीजे तो आहारमाही पडइ इति ।
 श्रीतरुणप्रभसूरिकृतवालावबोधे तु एव, तथाहि—

षटुर्विध आहार अशन पान स्वादिम तत्र अशन-ओदन राध्या घोखा सप्त मुग राव खटलायादि पक्कान-

क्षमेद् दृग्ध दधि सूरणा मढकादिक जाणवो, तथा च भणित-“असण भोअण सत्तूग, मुगाजगराइखजग विधीय ।
 खीरणाई सूरणाई, मढग पमिई अ विभेअ ॥ १ ॥” आछण जयोदक तुपोदक तबुलोदक उप्पोदक शुद्धयिकट
 अक्काय समग्र पनक जाणवु, तथा-“पाण सोधीरजवो-दगाइ चित्त सुराइअ चेव । आवफाओ सवो, कफहगज-
 जाइअ च तथा ॥ २ ॥ अत्र चित्त सुराइअमिति चित्र नानाप्रकार काष्ठ पिष्टजातिभेदभिन्न सुरामधु आदिशब्दतो
 द्राक्षा शर्करा पानकादि अक्काय सगलच कर्कटी चिर्भटी प्रमुखनो जल तथा कालिंग जलादिक सगल जाणवु ॥ २ ॥
 नालिकेर खर्जूर द्राक्षा मृष्टधान्यादिक आधफल रंभाफल कर्कटी फणसादिक पल्लुसुपुणि सगलो त्यादिम जाणवु, तथा
 च भणित च “भत्तो सदताई, खर्जूर नालिकेरदक्खाई । ककडअवगणसाइ, धुयिह त्याइम नेय ॥ १ ॥ दतयण तत्रोल,
 सुठि पिप्पली मिरच हरितकी विमीतकतुलसी प्रमुख स्वादिम जाणवु, तथा च भणित-“दतयण तत्रोल, चित्त तुलसी
 बहेहमाई अ । महु पिप्पली सुठाई, अणेगहा साइम नेय ॥ १ ॥” एव तपागच्छनायकश्रीसोमसुन्दरचरित्रपट्टनचल-
 भास्करश्रीमुनिसुन्दरसूरिकृतफडावदयककालाववोचेऽपि, तथाहि-

चिहुं प्रकारे आहारस्तुं असण धा पाण वा त्याइम वा साइम धा अशन कहुता-शालि ज्वारि चरटी प्रमुख
 सर्व ओदन मुद्गादिक सर्व कठतल सासुयादिक सर्व लोट पेयादिक सर्व तिमज मोदकादिक सर्व पकपान सूर-
 णादिक सर्वकद मढकादिक सर्व केलयी वस्तु ए सर्व अशन कहिउ, वली वेसण विरहाली गामटा संधय कठिपन
 लीउइ छण हींग ए अशन माहि आवइ १ । पान कहुता पाणी काजिक जव गोधूम ज्वारि चोखा काकडी आदि-

फनु घोषण, अनइ सर्व जलमध्य ठणो अक्यय, ए पान कहिजइ, साकरपाणी द्राक्षपाणी आवलपाणी इधुर-
 सपाणी प्रमुख सर्व सरस पाणी पान कहाँ आवइ, पिणि व्यवहारइ अथान, जिनु जिनु खाइम स्वादिम रुहिजइ
 सुखही सेक्नु घान सर्व स्नारिक दोयरां द्राक्षा विदाम अखोठ खजूर प्रमुख सर्व मेयो, काकडी आष फलसादिक
 सर्व फल स्वादिम कहिजइ, स्वादिम कहाँ सुठि हरखइ पीपरी मिरी अलमठ कायफल कसेल कायो खयरसार
 जेठीमघ वज तमाउपत्र एलची लवण विहग काठी विहलवण अजमोद कुलिजन पीपलीमूल चीणीकवाला कचूर
 मोय कटासेरीयो कपुर सचल हरबा बहेडा आमला कुमठ पान पुगी हिगुलाटक हींग त्रेवीसठ पुष्करमूल जगमा-
 मूल बावची बानल छालि खेज्जछालि ए स्वादिम कहिजइ, गुडस्वादिम कहिजइ, पिणि व्यवहारइ अथान, जीकु कुनीर
 साकर वासित सुठनो पाणी हरदेनो पाणी ए लीजे नीतारनइ गत्यो हुवे तो, न गत्यो इइ तो नहि, तिपिहार पच-
 क्खालि जे सुइइ इहांइ स्वादिमजि, जीरो प्रवचनसारोद्वारमाहि स्वादिम कष्टु छइ, अनइ श्रीकदपट्टौ स्वादिम कष्टु
 छइ, ए चार आहारनो विचार नीधनी छालि मूलाना पादबा सीली गोमूत्र गिलो कडूकिरियानु अतिथि कडुओ
 सुकडराख इलवा रोहणि उपलोट वज त्रिफला पचमूलनिच घमासठ नाहि आसगधि रीगणी एलीयो गूगल हरदा छाति
 वरणमूल बोरीमूल क्यारुमूल क्यरुडानुमूल पुमाही आली मजीठ धोल वीयुच कुयारी इत्यादिक बीजुई जे अनिट पणइ
 इच्छा पाखइ लीसइ ते चिहुं आहारमाहि एकइ भागइ नहि, अणाहार जाणवो । विचारप्रये अनादारागाया यया-
 "अभयस्व फलामल्य भूर्निवाक्कु अगिलेअ रसाई । जोगोनिपाइण तयाइ पत्तानि अणादारी ॥ २ ॥" इति, गीति-

शेषकल्पचूर्णौ पञ्चमोदेषाकेऽपि यथा—“अणाहार गाहीमो” अकाइअ छला निबाईण मूल पंचमूलादिफल अहामलय हरी-
 तगवहेइगादि से सति, अणाहार मुक्त्वा ज अणत आहारमिति । पुनर्मणित—अणाहारो मोअछही मूल च फल च होइ
 अणाहारो पूर्वार्ध, ‘मोक’ कायकी, ‘छल्ली’ निबादित्वक् ‘मूल’ च पंचमूलादिकं ‘फल’ च आमलकविमीतकादिकं एतत्
 सर्वं अनाहारो भवतीति चूर्णः । निशीयचूर्णौ तु या, निबादीना छलि—त्वक्, यच्च तेपामेव निबोलिकादिफल, यच्च तेपामेव
 मूल एवमादिक सर्वमनाहार इति । अत्र श्रीमेरुसुन्दरोपाध्यायकृत-चालावबोधत् श्रीमुनिसुन्दरसूरिकृतचालावबोधे
 स्वादिममध्ये पतानि नव ९ वस्तूनि अधिकानि सन्ति, तथाहि—“कायफल १ विहलवण २ पीपलीमूल ३ कपूर ४ सचल ५
 वहेडा ६ आमला ७ हिंगुलाष्टक ८ हिंगुलीत्रेविसठ ९ । पुनरेतस्माद् एतस्मिन् अनाहारकमध्येऽप्यर्थे ११ विशेषः
 तथाहि—“हलद १ उपलोट २ त्रिफला ३ आसगंध ४ मूगल ५ हरदेछालि ६ वरणिमूलि ७ पुमाड ८ आछीमजीठ ९
 कृत-चालावबोधे पीपलीमूल स्वादिममध्ये प्रोक्तमस्ति । अनाहारमध्ये प्रोक्तमस्ति । श्रीमुनिसुन्दरसूरि-
 नादीनामेव विवेचन लिखितमस्ति, तथाहि—अशनादिविभागश्चेत्य—“अन्न-पकाश-मंडक-सक्तुकादि—धुधोपशमनसमर्थम्
 अशन १ तक्रोदक-मथादि पान २ फलेषुपुष्पकसुखभक्षिकादि स्वाद्य ३ स्वाद्य शुठी-हरितकी-पिप्पली मरिच-जीरक-अज-
 मक आतिफल-जावत्री-कसेलक-कच्छकसविरयटिका-ज्येष्ठीमधु-तज-तमालपत्र पलची-लवंग काठी-थिहंग विहलवण-अज्जक-

अजमोद-कुलिञ्जण-पिप्पलीमूल-चिणीक-चाला कर्पूरक-मुस्ता-कंटासेलियो-कर्पूर-सचल हरडा विमीतक-कुंभट-चण्डूचर-
 खादिर-खेजबादिछद्दीपत्र-पूग-हिगुलाष्टक-हिग्रेवीसो-पंचमूल-गुल्फरमूल जवासकमूल-चावपी-तुलसी-कपूरी-कदारिक-पीररु
 स्वभाष्यं ४ । प्रवचनसारोदाराभिप्रायेण स्वाद्यं, कस्यवृत्त्यभिप्रायेण तु स्वाद्य, अजमकं साधनिति, केपित्
 सर्वं स्वाद्य एला-कर्पूरयज्वलचत् तत् द्विविधाहारप्रत्याख्यानं कल्पन्ते । वेषण चिरयाली-सोया-पत्रउपरी-ग्रामलागादी-
 आवागोली-कचठीय लीदूई-यज्ञ-प्रमुलसाद्यत्वादिना द्विविधाहारे न कल्पते, त्रिविधाहारे तु जलमेव कल्पते, उग्रादि
 हुकानीरं साकरी-कर्पूर-एला-कण्टक-खादिरचूर्ण-कसेछक-पादलादिजल च नीतरित गालित या नाऽन्यथा, नास्येन
 मधु-गुदशर्करा-सडाद्यपि साधतया, द्राक्षा-शर्करादिजल तक्रादि च पानकतया चक, पर द्विविधाहारादौ न कल्पते ।
 चक च तन्नागपुरीयगण्डप्रत्याख्यानमाज्ये—

“दक्षसापणार्जव, पाणं तह साहम गुढार्जव । पदिम सुअमि तहपि हु, तिचीण्णगति नापोरपं ॥ १ ॥”
 स्त्रिया संभोगे वतुर्विधाहारो न भज्यते, बालादीना ओष्ठादिचुम्बने तु भज्यते । द्विविधाहारे तु तदसि कल्पते,
 प्रत्याख्यानं हि कावलिक्काहारविषयमेव, न तु लोमाधाहारविषयमपि । अन्यथा उपयासाचाग्नादौः वपुरप्यङ्ग-गुडहरम्ब-
 वन्धनादिनाऽपि भङ्गप्रसङ्गात्, न चैव व्यवहारो लोमाहारस्य निरन्तर संभवेन प्रत्याख्यानभाष्यमंगात् ४ प्रमा-
 नारतया व्यवश्चिमाणानि यथा-पचांग निव १ मूल २ गडूची ३ कटू ४ किरिआत ५ अतिस्त्रि ६ कुडर ७

चीह ८ सूकडी ९ रक्षा १० हरिद्रा ११ रोहिणी १२ सप्लोट १३ वज्र १४ त्रिफला १५ वातलछही १६ इति,
 अन्ये घमासव १७ नाहि १८ आसर्गधि १९ रीगणी २० एलियो २१ गुगल २२ हरदावाल २३ वसणि २४ चदरी २५
 कथेरि २६ करीरंमूल २७ पुमाव २८ बोयरी २९ आछीमजीठ ३० बोल ३१ धीयव ३२ कुंयारी ३३ चित्रक ३४
 कबुरु ३५ प्रसृति अनिष्टस्वाद रोगाणापदि चतुर्विधाहारेऽप्येतानि कल्पन्ते ॥ ५३ ॥

॥ इति अशनादिनिर्णयाधिकारः ॥ ५३ ॥

ननु केचित् शृगाटकानां अभक्ष्यत्वं अनन्तकायत्वं च प्रतिपादयन्ति तत्सत्य असत्यं वा ? उच्यते—ये तेषां अभ-
 क्ष्यत्वं अनन्तकायत्वं च प्रतिपादयन्ति ते सर्वे सिद्धान्तानभिज्ञा एव, यत उक्तं श्रीखरतरगच्छाधिराज-श्रीजिनभद्र-
 सूरिपट्टालङ्कार-श्रीजिनचन्द्रसूरिविजयराज्ये श्रीमुनिमेरुसुन्दरोपाध्यायैः सद्यभ्यर्थनया कृतवार्तिकसार्धवातकप्रश्नोत्तरे
 ४९ प्रश्ने, तथाहि—

सिंघोढादिजीवा वनस्पतिसत्तरीमाहि कया छद् भनै अभक्ष्य अनन्तकाय कहै ते किम ? तत्रार्थे सिंघोढा अभक्ष्य
 अनन्तकाय न हुवे, जे अभक्ष्य अनन्तकाय कहै ते सिद्धान्तना जाण नहीं, यत प्रज्ञापनासूत्रे (३४ पत्रे)—

“सिंघाढगस्स गुच्छो, अणेगजीवो ष होइ नायवो । पत्ता पत्तेभजीवा, दुस्सि य जीया फले भणिआ ॥ ५१ ॥” इति कारणि
 विहुं जीवनो फल साधारण अनन्तकाय न थायइ, जेह भणी प्रज्ञापना पृत्तिमाहि कथ्यो छइ, “साधारणस्तु नियमादन-

अजमोद-कुडिज्ज-पिप्पलीमूल विणीक-चाला कम्बूरक-मुस्ता-कंटासेलियो-कर्पूर-सचल हरडा विभीतक-कुंभटउ-यन्मूलघन-
खदिर-खेजवादिछहीपत्र-पूग-हिंगुलाष्टक-हिगत्रेवीसो-पचमूल-पुष्करमूल जवासकमूल-चावची-तुलसी-कपूरी-कदादिक जीरकं
स्वभाष्यं ४ । प्रवचनसारोद्गारामिप्रायेण साधं, कल्पवृक्ष्यभिप्रायेण तु स्वाद्य, अजमकं साद्यमिति, केचित्
सर्वं स्वाद्य एला-कर्पूरादिजलघत् तत् द्विविधाहारप्रत्यास्थाने कल्पन्ते । वेषण विरयाली सोया-कउठवडी-जामलागांटी-
आंवागोली-कठनीय लीचूई-पत्र-प्रमुल-साद्यत्वादिना द्विविधाहारे न कल्पते, त्रिविधाहारे तु जलमेव कल्पते, तत्रापि
मुक्कानीरं साकरी-कपूर-एला-कम्बूरक-खदिरचूर्ण-कसेहक-पाढलादिजल च नीवारितं गालित वा नाऽन्यया, ग्राखेउ
मधु-गुड्यार्क-सडाद्यपि साद्यतया, ब्राह्म-शर्करादिजल तक्रादि च पानकतया उक्तं, परं द्विविधाहारादौ न कल्पते ।
उक्तं च तद्वागपुरीयगच्छप्रत्यास्थानभाष्ये—

“दक्षसायणाईज, पाणं तह साईमं गुढाईम । पठिअ सुअमि तहवि हु, तिचीज्जगति नायरिय ॥ १ ॥”
स्त्रिया संमोगे चतुर्विधाहारो न भज्यते, बाळादीना ओष्ठादिविचुम्बने तु भज्यते । द्विविधाहारे तु तदपि कल्पते,
प्रत्यास्थानं हि कावलिक्काहारविषयमेव, न तु लोमाद्याहारविषयमपि । अन्यथा उपवासाचाम्लादे-वपुरम्पङ्ग-गडुकरम्ब-
वन्धनादिनाऽपि भङ्गप्रसङ्गात्, न चैव व्यधहारो लोमाहारस्य निरन्तरं समवेन प्रत्यास्थानाभावप्रसङ्गात् ४ अना-
हारतया व्यवहियमाणानि यथा-पर्चांग निब १ मूल २ गडूची ३ फडू ४ किरिआतड ५ अतिविष ६ मुडड ७

श्रीचन्द्राचार्यैरपि स्वकृतयोगविधौ सम्यक्त्वारोपणानन्तर आधकवर्जनीयद्वार्थिगत्यमभ्यप्रतिपादकं गाथाद्वय प्रत्यपादि,
तथाहि “पञ्चुंश्चर चतुर्विगर्हं, अनायफल कुसुमहीमधिसकरणे । मज्जं रार्धभोगण, धोलवडा रीगणी चेव ॥ १ ॥ पपो-
टय सघाहय, वायगण फार्धवणे य तह चेव । वावीस दवाणि, अभक्खणीयानि सहण ॥ २ ॥” एव श्रीजिनपतिसूरि-
शिष्य-श्रीपूर्णभद्रकृते श्रीकृतपुण्यकचरित्रेऽपि शृङ्गाटकानामभक्ष्यत्व, तथाहि—“मण १ मार्सं २ नवनीत ३, मधू ४ तुम्बर-
पक्षकम् ९ । अनन्तकाय १० मज्ञात-फलं ११ रात्रौ च भोजनम् १२ ॥ १ ॥ आमगोरससप्तक, द्विदल १३ पुष्पितोद-
नम् १४ । दध्यहर्द्वितयातीत १५, सन्धान १६ कुयितासकम् १७ ॥ २ ॥ चहुवीज यच्च फल १८, शृगाटकान् १९ सर्व-
मृत्तिका २० करकान् २१ । हिम २२ विप २३ वृन्ताकीफल २४, धोलवटान् २५ वर्जयेत् शम्यत् ॥ ३ ॥” अत्राऽय पर-
मार्थः—श्रीप्रवचनसारोद्धारादौ शृगाटकानि द्वार्थिगत्यमभ्यमध्ये नाऽऽनीतानि, पर श्रीचन्द्रसूरिकृत-योगविधिग्रन्थे,
श्रीपूर्णभद्रकृत-श्रीकृतपुण्यकचरित्रे च प्रोक्तत्वात् १ मोहोदयकारित्वात् २ जीवद्वययुक्तत्वात् ३ विषट्मासतुल्यत्वेन गणि-
तत्वात् ४ धर्मार्थिना श्राद्धादीना अभक्ष्याणि अग्राह्याणि ज्ञेयानि ॥ ५४ ॥

॥ इति शृङ्गाटकानामभक्ष्यत्वाधिकार ॥ ५४ ॥

ननु-लवण १ हरिताल २ मन शिला ३ पीपली ४ खर्जूर ५ द्राक्षा ६ हरीतकी ७ पत्र ८ पुष्प ९ फल १० प्रभृ-
तीना प्राप्नुकत्व भवति न वा ? उच्यते—भवति, कथमित्याह—श्रीवृहत्कल्पसुत्रवृत्तिषु योजनश्रुतागमनादिकारणं तेषाम-

न्तर्काय एवेति, कामदीपकव्य भणी जंठ डालइ तो जिम वूच न ल्यै प्रवाहै, तिमतेही न ल्यौ पणि अमस्य अनन्तकाय नही इति । ननु-तहि तन्नखणे न दोषः ? न एतद्वक्तुं युक्तं, धर्मार्थिनां श्रावकादीनां तेषां अमस्यत्वेन अप्राज्ञत्वेन प्रतिपादनात् । यदुक्तं श्रीजिनवज्रमेसुरिभिः श्राद्धकुलके श्रावकाणां अमस्यनियमाधिकारे, तथाहि “महु १ मक्खण २ सघाहग ३ गोरसजुअविदल ४ जामिसमणंत ५ । अणायफलं ६ वयगण ७ पचुवरि ८ भवि न सुजतिरिति ॥ १ ॥” तथा “कहनु कुजा सामेत्त, जौ कामे न निवारए ।” इति पयद्वयस्य व्याख्यां कुर्वन्निः श्रीहरिमद्रसूरिभिरपि (८५ पत्रे) शृंगाटकानां द्रव्यकामत्वं विकटमांसवुन्यत्वं च प्रतिपादितमस्ति, तथाहि “वाब्बरूपरसगघस्यर्णाः मोहोदयाभिभूतैः सत्त्वैः कान्यन्त इति कामाः, मोहोदयकारीणि च यानि द्रव्याणि शृंगाटकविकटमांसादीनि तान्यपि मदनकामाख्यभावकामहेतुत्वाद्द्रव्य-कामा इति” । एव श्रीप्रज्ञापनासूत्रस्योरपि प्रथमपदै-तथाहि-शृङ्गाटकफले जीयद्वय प्रत्यपादि, तथाहि—

“सियाहगस्त गुच्छो, अणेगजीवो ६ होइ नायबो । पसा पत्ते अखिया, दोन्नि य जीवा फले भणिआ ॥ ५१ ॥”
 व्याख्या-“सियाहगस्ते”त्यादि शृङ्गाटकस्य यो गुच्छः सोऽनेकजीवो भवति ज्ञातव्यः, त्वक्शालादीनां अने-
 कजीयात्मकत्वात्, केवलं तत्रापि यानि पत्राणि यानि प्रत्येकजीवानि, फले पुनः प्रत्येक एकस्मिन् द्वौ द्वौ जीवौ
 भणितौ इति । पुनः “दुन्निअिया सियाहग-फलमि जे केइ नालिआ वद्धा । पुष्पां सखिज्जिआ, योहरि-
 माइणंणवखिया ॥ १ ॥” इत्यादि गाथाचतुष्टय वर्धनसप्ततिकायामस्ति । एवमेव वनस्पतिसप्ततिकायामपि । तथैव

निषीदन्ति, तेषां गवादीनां च यः कोऽपि पृष्ठादिगात्रोष्मा तेन वा परिणामो भवति, तथा यो यस्य भौमादिकः पृथिव्यादिकः आहारस्तद्व्यवच्छेदे तस्य परिणाम उपक्रमः शस्त्रं, “उपक्रम्यते जीवादीनां आयूषि अनेन” इति व्युत्पत्तेः, तच्च शस्त्रं त्रेधा, स्वकायशस्त्रं परकायशस्त्रं तदुभयशस्त्रं चेति, तत्र स्वकायशस्त्रं यथा-लवणोदकं मधुरोदकस्य, कृष्णभौमं वा पाण्डुरा भौमस्येति, परकायशस्त्रं यथा-अग्निः उदकस्य, उदकं चाऽग्नेरिति २ तदुभयशस्त्रं यथा-उदकमृषिका शुद्धोदकस्येत्यादि । एवमादीनि सचिषवस्तुना परिणमनकारणानि मन्तव्यानि, गतं क्षेत्रतो लक्षणम् । अथ कालत आह—

“उत्पलपत्रमाई पुण, उण्हे दिक्काइ जाम न धरती । मुगरगजूहिआमो, उण्हे हूढा चिर हुंति ॥ १ ॥

मगदंतीपुष्पाई, उदए हूढाइ जाम न धरती । उत्पलपत्रमाइ पुण, उदए हूढा चिर हुति ॥ २ ॥” उत्पलानि पद्मानि च उदकयोनिकत्वात्, उष्णो आतपे दक्षानि याम-प्रहरमात्रं कालं न ध्रियन्ते न अवतिष्ठन्ते, किंतु प्रहरादवर्गागेव अचिचीभवन्ति, मुहुराणि मगदतिपुष्पाणि-यूथिकापुष्पाणि च उष्णयोनिकत्वात्, उष्णो क्षिप्तानि चिरमपि कालं भवन्ति सचिच्चानि एव तिष्ठन्तीति भावः । मगदन्तिकापुष्पाणि उष्णो [उष्णोदके] क्षिप्तानि याम-प्रहरमात्रमपि न ध्रियन्ते, उत्पलपद्मानि पुनः उदके क्षिप्तानि चिरमपि भवन्ति, गतं कालतो लक्षणम् ॥

अथ भावत आह,—“पत्ताणं पुष्पाण, सरडुफलाण तर्हेव हरिआण । विट्ठमि मिलाणमि, नायध जीवविप्पजड ॥ १ ॥” पत्राणां पुष्पाणां सरडुफलानां अवद्धास्थिकफलानां तथैव हरितानां वा स्थूलादीनां सामान्यत तरुणवनस्पतीनां वा

चिचत्व प्रतिपादनात्, तथाहि-अथ क्षेत्रतस्तु आह-“जोयणसय तु गंता अणहारेणं तु भंडसंकंती । वायागणिघूमेण य, विद्धरथ होइ लोणार्ई ॥ १ ॥” लवणादिकं घस्तु स्वस्वस्थानात् गच्छत् प्रतिदिन बहुबहुतरादिक्रमेण विध्वस्यमान योजनशतात् परतो गत्या सर्वयैव विध्यस्त-अचित्त भवति । अहो ! शस्त्राभावे योजनशतगमनमात्रेणैव कथं अचितीभवति ? इत्याह-“अनहारेण” यस्य यदुत्पत्तिदेशादिक साधारण ततो व्यवच्छिन्न, स्वोपष्टभकाहारविच्छेदात् विध्यस्यते, तच्च लवणादिक माण्डसंक्रान्त्या पूर्वस्मात् साज्जनात् अपरमाज्जनेषु यद्वा पूर्वस्या भण्डशालाया अपरस्या भण्डशालाया चक्रम्यमाण विध्यस्यते, तथा घातेन वा अग्निना वा महानसादौ घूमेन वा लवणादिक विध्वस्त भवति । “लोणार्ई” इत्यत्र आदिशब्दात् अमी द्रष्टव्या । स्थानाङ्गसूत्रे (५४ पत्रे)—

“हरियाळ १ मणोसिल २ पिप्पली य ३ खजूर ४ मुद्दिमा ५ अभया ६ । आइण्णमणाइण्णा तेऽवि हु एमेव नायवा ॥ १ ॥ व्याख्या-हरिताळ-मनाशिला-पिप्पली-खजूर-एते प्रतीताः, मुद्रिका-ब्राह्मा, अभया हरीतकी, एतेऽप्येवमेव लवणघट योजनशतगमनादिभिः कारणैः अचितीभवन्तो द्रष्टव्याः, परं एके अत्र आचीर्णा अपरे अनाचीर्णाः, तत्र पिप्पलीहरीतकीप्रभृतय आचीर्णा इति कृत्वा गृह्यन्ते, खजूरमुद्रिकादयः पुनरनाचीर्णा इति न गृह्यन्ते, अत्र सर्वेषा सामान्येन परिणमनकरणमाह—

“आरुहणे, ओरुहणे निसिअण गोणाइणं च गावम्हा । भुमाहारच्छेप, खवक्खमेणेव परिणामो ॥ १३ ॥” शकटे गवादिपृष्ठे च लवणादीना यद्भूयोभूय आरोहणमयरोहण च तथा यसस्मिन् शकटयदौ लवणादिमारोपरि मनुष्या

एव श्रीनिशीयचूर्णिपञ्चदशोद्देशकेऽपि, तथाहि—चोअग आह इन्धनाभावे कथमचित्त भवति ? आचार्य आह—“अणा-
हारेणति जस्स ज साधारण, त ततो बुच्छिन्न आहारविच्छेदु विष्वस आगच्छति । अहा पुढवी उ बुच्छिन्न लोणाइ
व लोणाइ, जोयणसयमगयपि सठाणे, अन्तरे वा विद्धसइ, जोयणसया उ परेण अचित्त सबहा भवइ, भइसकतीए पुध-
मायणाओ अक्ष पि मायणं सकामिज्झइ, मढसालाओ वा अन्न मढ सकामइ, दातेण आतवेण भसघरे वा अगणिनिरोहेण
धूमेण आइसइआओ, इमा हरिताल गाहा-हरिताल मणोसिला अहा लोण अमयत्ति, हरियडे पिप्पलीमाइणो जोयणस-
तातो आगयादि, जे हरितकीमाइणो आइणा ता घेप्पति, खर्जूरदयो अण्णाइण्णत्ति न घेप्पति, इम सर्वेसिं सामेण
परिणामकारण । आरुहणे गाहा इति ॥ लवण १ हरिताल २ मन शिला ३ पिप्पली ४ खर्जूर ५ द्राक्षा ६ हरितकी ७
प्रमुत्ताणा प्रासुकविचार ॥ ५५ ॥

॥ इति लवणादिसत्त्वाना प्रासुकधिकारः ॥ ५५ ॥

ननु-चूर्णस्य सचित्तत्वं १ अचित्तत्वं २ ग्राह्यत्वं ३ अग्राह्यत्वं च ४ कथं ज्ञेयम् ? उच्यते—विचारसारग्रन्थोक्तगाथाभि-
स्पष्टं तदवबोधाय, तथाहि—“पण पटुर माह फग्गुणि, पटुरा चत्तारिचित्त वेसा हे । जिद्धासाढे तिण्णि य तेण पर होइ
सचित्तो ॥ १ ॥ पणदिणमी सो लुट्ठो, अचालिओ सावणे अ भववए । चसदिण आसोए कत्तिय-मिगसर-पोसेसु
तिण्णि दिणा ॥ २ ॥”

युन्ते मूलनाले म्ळाने सति ज्ञातव्य यथा जीवविप्रमुक्तमेतद् पत्राधिक, एक भावलक्षणम् । तदुक्तौ च समर्थित चतुर्विध सचिन्ताधित्तज्ञानद्वार इति । एवमेव श्रीस्थानाङ्गे द्वितीयस्थानके प्रथमोद्देशके (५३ पत्रे), तथाहि—

“दुविहा पुढविकाइया पञ्चत्ता, त जहा सुहुमा चेव वायरा चेव १, एव जाव दुविहा वणस्सइकाइया पञ्चत्ता, त जहा सुहुमा चेव वायरा चेव ५ दुविहा पुढविकाइया पञ्चत्ता, त जहा पञ्चत्ता चेव अपञ्चत्ता चेव ९ एव जाव वणस्सइकाइया १० दुविहा पुढविकाइया पञ्चत्ता, त जहा परिणया चेव अपरिणया चेव ११ ॥ दुविहा पुढवी इत्यादिपदसूत्री-परिणता, स्वकायपरकायशस्त्रादिना परिणामान्तर आपादिताः—अचिन्तीभूता इत्यर्थः । तत्र द्रव्यतः क्षेत्रादिना मिश्रेण द्रव्येण, कालतः पौरुषादिना [मिश्रेण] कालेन भावतो वर्णगन्धरसस्पर्शान्यथात्वेन परिणता, क्षेत्रतस्तु ‘जोयणसय तु गता अणहारेणं तु भवसकंती । वायागणिपूमेणय, विद्धत्य होइ लोणाइ ॥ १ ॥ हरिआल मणोसिल पिप्पली अ खजूर मुदिआ अमया । आइअवणाइआ, तेअवि हु एमेव नायवा ॥ २ ॥ आरुहणे ओरुहणे, निसिअण गोणाइण च गावग्हा । मूमाहारग्हेदे, नवक्केमेणेव परिणामो ॥ ३ ॥”

‘अणहारेण’ति स्वदेहजाहाराभावेन इति, ‘भवसकंती’ति भाजनाद् भाजनान्तरसकान्त्या खजूरादयोऽनाचरिता, अमयादयस्तु आचरिता इति, परिणामान्तरेऽपि पृथिवीकायिका एव ते, केवल अचेतना इति, कथ अन्यथा अचेतन-पृथिवीकायपिण्डप्रयोजनामिधानमिद स्यात्, यथा “घट्टगढगल्लेखो एमावि पयोयण चहुहा” इति ‘एव’ इत्यादि प्रागिव, तदेव पञ्चेतानि सूत्राणि ॥

श्रीखिनमद्रसूरिपट्टालङ्कारश्रीजिनचन्द्रसूरिविजयराम्ये श्रीमेरुसुन्दरोपाध्यायकृतवार्तिकप्रश्नोत्तरशतके, तथाहि—वडां वासी
अग्राह्य कहइ छइ ते किम ? तत्रार्ये पहिलु कोरा वडा जे घणो राखिजइ तिहा लालापातादिक दोष प्रत्यक्ष दीसे
छे, ते भणी सकाली छाशि—माहि तस्काळ जे मुक्या हुयइ वडा ते वासी लेता दोष नाहिं, ए अक्षर श्रीआचारागने छेहइइ
छे तिहाथी ओ ज्यो वर प्रश्ने इति । विनद्वयानन्तर अभक्ष्य दधि । तत्रार्ये श्रीहेमचन्द्रसूरयोऽपि स्वोपज्ञयोगशास्त्रवृद्ध-
इष्टसौ (१७१ पत्रे) प्रोचु, तथाहि—

“आमगोरससंपृक्त—द्विदलाविषु जन्तवः । इष्टाः केवलभिः सूक्ष्मा—स्तस्मात् तानि विवर्जयेत् ॥ ७१ ॥” इह हि इय
स्थितिः—केचिन्मावा हेतुगम्याः, केचिषु आगमगम्या, तत्र ये यथा हेत्वादिगम्यास्ते तथैव प्रवचनधरै प्रतिपादनीयाः,
आगमगम्येषु हेतून्, हेतुगम्येषु तु आगममात्र प्रतिपादयन् आज्ञाविराचक स्याद्, यदाह—

“ओ हेतवायपक्त्वमि हेतुओ आगमे अ आगमिओ । सो ससमयपक्ष[व]वाओ, सिद्धातविराहओ अन्नो ॥ १ ॥” इति
आगोरससंपृक्तद्विदलादौ न हेतुगम्यो जीवसम्भावः, किन्तु आगमगम्य एव, तथाहि—आमगोरससंपृक्के द्विदले आदि-
शब्दात् पुष्पितौघने, अहर्द्वितीयातीते दधि, कथितास्ते च, ये जन्तवः ते केवलज्ञानिभिर्दृष्टा इति, जन्तुमिश्र गोरसमिश्र-
द्विदलादिभोजन वर्जयेत्, तन्मोजनान्नि प्राणातिपातलक्षणो दोषः, न च केवलिना निर्दोषत्वेन आपाना च तानि वच-
नानि विपरियन्ति, ननु पक्षप्रत्यक्षं ब्राह्मत्वे कियदिनानि ? इत्याह—

लिखसूत्रे, तथाहि—“वण्णरसगघपण, परिणय फरसेण वा । अजीव फासुय नच्चा, पडिगाहेज्ज सज्ज ॥ १ ॥” इति, पुन-
 सच्चूर्णोपि (२४ पत्रे) तथाहि—“तच्चानिबुद्धभोइ”ति, तत्त पाणीयं पुणो सीतलीभूत अनिपुडं भण्णइ, त च गिन्हे रत्ति-
 पडुवसिय सचिचीभवति, हेमतवासासु पुवण्हे कय अवराण्हे सचिचीभवति, एय सचिचं जो मुज्जइ सो तत्तानिपुट-
 भोइ भवति, अथवा तत्तमपि जाहे तिसिवाराओ तत्त भवति ताहे त अनिपुट सचिच निवुत्त भवति, त जो अपरिणय
 मुज्जइ सो तच्चानिबुद्धभोइ” इति ॥ ५७ ॥

॥ इति प्रासुकमपि पानीय इयता कालेन सचिच भवतीति विचार ॥ ५७ ॥

ननु—जर्गरी १ घृष्टि २ तक्र ३ करम्बको ४ दन ५ दधि ६ प्रमृतीना कति प्रहरान् यावद् ब्राह्मत्व ? कियत्प्रहरा-
 नन्तर च तेषा अमस्य अग्राह्यत्व च ? उच्यते—जगरेति गाथाया प्रवर्तमानाया सकाशाद्विज्ञेय, तथाहि—

“जगरा य वार पहरा, वीस विसितक करवको गिण्हइ । पच्छा निगोअजतू, उपजइ सपदेसेसु ॥ १ ॥” इति ओदनस्य
 चतुर्विंशतिप्रहरानन्तर अग्राह्यत्व, दमस्तु षोडशप्रहरानन्तर अग्राह्यत्व, दमस्तु षोडशप्रहरानन्तर अग्राह्यत्व यदुक्तं
 तत् तपागच्छीय श्रीमुनिसुन्दरसूरिकृत-श्रीषट्ठावस्यककालावबोधे । श्राद्धप्रतिक्रमणसूत्रे “मज्झि य मसमि य” इत्यादिगाथा-
 व्याख्यानाधिकारे, तथाहि—बलितरस ले कुण्ठो अन्न १ चतवीस पहर उपरु ओदनादिक २ सोलपहर उपहहं दही ३
 इत्यादि अमस्य तेहमाहि बीव सपले ते मणी इति । पर्युपित घोलवढा अभक्ष्यमादि, यदुक्त—श्रीस्वरतरगच्छीय-

आवश्यकचूर्णिकारोऽप्याह-प्रहरदिवसोऽर्धरात्रप्रहर यावत् धिवसो वइ०, रात्रिप्रहरार्धदिवसप्रहर यावत् राइ अथ०, पादो-
सिए जाव पोरिसी न सग्याडेति ताव देवसिअं भणइ, पुवण्हे जाव पोरिसी न सग्याडेइ ताव राइअति।” एव विचारसार-
ग्रन्थेऽपि, तथाहि “देवसिअपडिक्कमणं, सुअइ रयणीइ जाव पढम पहरं । राइअमइ सग्याडा-पोरिसिमुव जाव पुरिमहु
॥ १ ॥” इत्यादि । एयमेव ओघनिर्युक्तिसूत्रवृत्तौ ॥

॥ इति दैवसिकरात्रिकप्रतिक्रमण कियत् काल यावच्छुध्यतीति [अधिकार] विचार ॥ ५९ ॥

ननु-पञ्चम्याः पर्वस्व क प्रोक्तमस्ति ? येन तत्र विज्ञेयतः पुण्यकर्तव्यानि क्रियमाणानि सन्ति, उच्यते-पर्युपणाचूर्णो
तस्याः पर्वस्वेनोक्तत्वात्, तथाहि-“इत्थं उ पणग पणग, कारणिअ जा सवीसईमासो । सुद्धदसमीठिआण थ आसाढी
पुणिमोसरण ॥ १ ॥ आसाढपुणिमाए, ठिआण जदि ढगलाईणि गहियाणि पज्जोसवणाक्कप्यो अ कहिओ तो सावणवहुलप
चमीए पज्जोसवति । असति खिसे सावणवहुलदसमीए, असति खिसे सावणवहुलस्य पन्नरसीए । एव पच पच ओसारि
तेण आव असति भइयसुद्धपचमीए, अओ परेण न वट्टइ । अइक्कमेव आसाढपुणिमाओ आढत्त मगंताण जाथ भइव-
यज्जेण्हस्स पचमीए । इत्थतरे जइ न लद्ध ताहे जइ रुक्खाहे ठितो तोऽवि पज्जोसवेअवं । एएसु पवेसु जइहा लमे पज्जोसवे-
अव अप्पवे न वट्टइ, कारणिआ चउत्थीवि अज्जकालमायरिएहि पवत्तिआ ।” इति (३२ पत्रे) एव श्रीनिधीयचूर्णो
दशमोद्देशके ३१७ पत्रेऽपि, तथाहि—

“यासासु पनरदियसं, सिचण्णल्लेसु मास-भीसदिणा । ओगाहिमं जहीण, कण्णइ आरन्भ पढमदिण ॥ १ ॥”

॥ इति जर्गरी १ घृष्टि २ सक्त ३ करम्बक ४ ओदन ५ दधि ६ पकाशप्रमुखाणां ग्राह्याग्राह्यत्वविचारः ॥ ५८॥

ननु-दैवसिक रात्रिक च प्रतिक्रमणं केनाऽपि प्रमादेन कार्यन्यग्रत्वादिना कारणेन वा कालवेलायां न चक्रे, तर्हि काल-
वेलातोऽप्रतः कति ग्रहरात् यावत् कृत शुध्यति ?, उच्यते-अपवादतो दैवसिक प्रतिक्रमणं दिवसतृतीयमहरादारम्भ
अर्धरात्रं यावत्, रात्रिकं प्रतिक्रमणं तु अर्धरात्रादारभ्य मध्याह्न यावत् शुध्यते १ । यद्युक्त तपागच्छीय-श्रीरत्नशेखरसूरी-
कृत-श्राद्धविधिकौमुद्या, तथाहि-“तच्च प्रतिक्रमणं पञ्चमेदं-दैवसिक १ रात्रिक २ पाक्षिक ३ चानुर्मासिक ४ सायत्सरिक ५
चेति ।” एतेषां कालस्तु उत्सर्गेण एवमुक्तः, “अन्ननिबुद्धं विवे, सुप्तं कहुति गीअत्था । इयययण-पमाणेण, देयसिआयत्सप
कालो ॥ १ ॥ रात्रिकस्य चैवं-आवत्सयत्स समये निदामुइ चयति आयरिया । तह त कुणति जह दस (दिसि) पण्डितेहा-
णंतरं स्रो ॥ २ ॥” अपवादस्तु दैवसिक दिवसतृतीयग्रहरादर्वाक् अर्धरात्र यावत् इति-उक्त, योगदास्त्रवृत्तौ तु मध्याह्ना-
दारभ्य अर्धरात्रं यावत् इति उक्तं, रात्रिक चार्धरात्रादारभ्य मध्याह्न यावत् इति, उक्त च “उगघाढपोरिसं जाव राइयमा-
वत्सयत्स बुझीए नेव । ववहाराभिप्पाया, भणति पुण आय पुरिमह ॥१॥” पाक्षिकचानुर्मासिकसायत्सरिकानि तु पवाचयन्तेऽ
च स्युः, एवं श्रीखिनप्रमसूरिकृतविधिप्रपायामपि, तथाहि-“तस्य देवसियपढिकमण रयणीपढमपहर जाव सुम्भइ, राइय
पुण आवत्सयबुझिअभिप्पाएणं सग्भाढापोरिसि आय, ववहाराभिप्पाएण पुण पुरिमहं जाव सुम्भइ” इति (५१ पन्ने)

छट्टुद्वमे न करिञ्जा तो पायच्छित्त इति", ननु-एव सति पञ्चमी १ अष्टमी २ पूर्णिमा ३ अमावास्या ४ अन्यतरा चेति गणनाया पञ्चमस्ये त्रिपर्वी स्यात्, चतुःपर्वी-पञ्चपर्व्यावपि च ग्रन्थान्तरे प्रोच्यते, एवमत्र पर्वणामनियतत्वात् त्रिपर्वी १ चतुःपर्वी २ पञ्चपर्वी ३ वाक्यात् तपःशीलादिना आराध्यते ? इति चेदुच्यते-स्वशक्त्यपेक्ष सर्वा द्वे एका वा, तामाराधयता न कश्चिद्वेपः । पुनः पञ्चम्याः पर्वत्वप्रतिपादका एकोनविंशतिपञ्चाशकवृत्त्यादि-अनेकग्रन्था सन्तीति तदर्थिना ते विलोकनीयाः ॥ ६० ॥

॥ इति पञ्चम्याः पर्वत्वम् ॥ ६० ॥

ननु-"सर्वीसए राइमासे वइक्कस्ते पज्जोसवती"ति श्रीकल्पसूत्रवचनात् "जाव भइवयसुद्धपचमीए अजो परेणं न वट्टइ अइक्कमिच आसाढपुत्तिमाओ आढत्त, मग्गताण जाव भइवयज्जोणहस्स पचमीए" इति श्रीपर्युपणाचूर्णिवचनाच्च भाद्रपदसुविपञ्चम्यामेव श्रीपर्युपणापर्वकरणमुचितम् । अन्यगच्छेच्चपि केपुचित् साम्प्रत भाद्रपदसुविपञ्चम्यामेव पर्युपणापर्वं क्रियमाण हस्यते, परम्-आत्मीयगच्छे भाद्रपदसुविचतुर्थ्यां तत् क्रियते तत्कथम् ? इति, उच्यते-सत्य भो शिष्य ! पूर्वमेवं आसीत्, पर श्रीवीरात् त्रिनवत्यधिकेषु नवशतवर्षेषु (९९३) गतेषु सत्सु श्रीशालिवाहनराजाग्रहात् श्रीकालिकाचार्यैः, "अतरावि अ से कप्पइ" इति श्रीकल्पसूत्राक्षरदर्शनबलेन पञ्चमीत चतुर्थ्यां श्रीपर्युपणापर्वं प्रवर्तित, तद्वशेन च चातुर्मासमपि चतुर्दश्या जात, अन्यथा आगमोक्त पञ्चदश्यामासीत्, तत् इदानींतनसमस्तसंवेनाऽपि प्रमाणीकृत,

“इत्थं च पणग पणग, कारणिअ आ सवीसईमासो । खुद्धदसमीठिआण च आसाढी पुणिमोसरण ॥ १ ॥ तथाच-
 आसाढपुणिमाए पधिद्वा ढगलाइअ गिण्हति पज्जोसवणकप्प कहिंति, पचदिणा ताहे सावणवहुलपचमीए पज्जोसवति,
 खित्ताऽभावे कारणेण पणगे संबुद्धे दसमीए पज्जोसवति, एव पञ्चसीए, एव पणगबुद्धि ताव कज्जति जाव सवीसतिमासो
 पुप्फो इत्यादि सवीसइराए मासे पुप्फे अदि वासखिण न लम्माइ तो रुक्खहेठेवि पज्जोसविअद्य । त च पुणिमाए पचमीए
 दसमीए, एवमादिएसु पवेसु पज्जोसविअद्य नो अपवेसु । सीसो पुच्छइ-इआणिं कहिं च चरथीए अपद्ये पज्जोसविज्जत्ति ।
 आयरिओ भणइ-कारणिआ चरथी अज्जकालायायरिहिं पवत्तिआ” इति । अत्र पूर्वचूर्णिद्वयेऽपि “एतेसु पवेसु जहा लभ
 पज्जोसवेअद्य अपवे न बहइ, इत्यनेन पुणिमाए १ पचमीए २ दसमीए ३ एवमाइएसु पवेसु पज्जोसवेअद्य नो अपवेसु ।”
 इत्यनेन वचनेन पूर्णिमावत् पञ्चम्याः पर्वत्वं सिद्धम् । अत्राऽऽह कोऽपि कोपितप्राय - चर्वाचद्युर्विपश्चित्-ननु एतैरक्षरैर्द-
 शम्या अपि पर्वत्वं पञ्चमीवन्माननीय स्यात् ? इति चेदुच्यते-सिद्धान्ताक्षरसिद्धेऽर्थे का नाम विचारणा ? । नन्वेव दशम्या
 तपोऽपि विधीयते ? , इति चेदुच्यते-पञ्चम्याः पर्वत्वं तावत् सिद्धान्ताक्षरैः सिद्ध, अद्य केवल दशमीतपोविषये विवा-
 दोऽवतिष्ठते, तत्र चेदमुत्तरम्-दशम्याः पर्वत्वे सत्यपि पूर्वाचार्यपरम्पराया महानिशीथे च दशम्या तपस करणस्य अद-
 र्शनात् । तत्र तपो न क्रियते इति महानिशीथ-भाष्यपाठो यथा-

“संते बलवीरिअपुरिसायापरकमे अहुमि १ चरइसी २ नाणपचमी ३ पज्जोसवणाओ ४ चावम्मासिएसु चवत्थ,

छट्टुमे न करिञ्जा तो पायच्छिञ्च इति”, ननु-एव सति पञ्चमी १ अष्टमी २ पूर्णिमा ३ अमावास्या २ अन्यतरा चेति गणनाया पक्षमध्ये त्रिपर्वी स्यात्, चतुःपर्वी-पञ्चपर्व्यावपि च ग्रन्थान्तरे प्रोच्यते, एवमत्र पर्वणामनियतत्वात् त्रिपर्वी १ चतुःपर्वी २ पञ्चपर्वी ३ द्वाप्यात् तपःशीलादिना आराध्यते ? इति चेदुच्यते-स्वशक्त्यपेक्ष सर्वा द्वे एका वा, तामाराचयता न कश्चिदोपः । पुनः पञ्चम्या पर्वत्यप्रतिपादकाः एकोनविंशतिपञ्चाशकवृत्त्यादि-अनेकग्रन्था- सन्तीति तदर्थिना ते विलोकनीयाः ॥ ६० ॥

॥ इति पञ्चम्याः पर्वत्वम् ॥ ६० ॥

ननु-“सवीसए राइमासे वइक्कंते पज्जोसवंती”ति श्रीकल्पसूत्रवचनात् “जाव भइवयसुद्धपचमीए अओ परेण न वइइ अइकमिच आसाढपुन्निमाओ आढत्त, भग्गताण जाव भइवयज्जोण्हस्स पचमीए” इति श्रीपर्युपणाचूर्णिवचनाच्च भाद्रपदसुविपञ्चम्यामेव श्रीपर्युपणापर्वकरणमुचितम् । अन्यगच्छेच्चपि केपुचित् साम्प्रत भाद्रपदसुविपञ्चम्यामेव पर्युपणापर्वं क्रियमाण दृश्यते, परम्-आत्मीयगच्छे भाद्रपदसुविचतुर्थ्यां तत् क्रियते तत्कथम् ? इति, उच्यते-सत्य भो शिष्य ! पूर्वमेवं आसीत्, परं श्रीवीरात् त्रिनवत्यधिकेषु नवशतवर्षेषु (९९३) गतेषु सत्सु श्रीशालिवाहनराजाग्रहात् श्रीकालिकाचार्यैः, “अतरावि अ से कप्पइ” इति श्रीकल्पसूत्राक्षरदर्शनवलेन पञ्चमीतः चतुर्थ्यां श्रीपर्युपणापर्वं प्रवर्तित, तद्वशेन च चातुर्मासमपि चतुर्दश्यां जात, अन्यथा आगमोक्त पञ्चदश्यामासीत्, तत् इदानींतनसमस्तसधेनाऽपि प्रमाणीकृत,

यदुक्तं श्रीतीर्थोद्गालिप्रक्रीणके, तथाहि—“तेणतयनवसएहिं (९९३), समइक्केतेहिं वद्धमाणाओ । पजोसयग चउरयी, कालगसूरिहिं तो ठविआ ॥ १ ॥ वीसहिं विणेहिं कण्पो, १ पचगहाणीय कण्ठवणा च । नवसयतेणउएहिं, पुन्निउगा सघआणाए ॥ २ ॥ सालाहणेण रत्ता, संघापसेण कारिओ भयव । । पजोसवणचउरयी, चाउम्भासं चउइसिए ॥ ३ ॥ चउमासयपडिक्कमणं, पक्खियदिवसंमि चउविहो संघो । नवसयतेणउएहिं, आयरण त पमाणति ॥ ४ ॥”

पुनरपि श्रीस्थानाङ्गचूचावपि तथैव प्रत्ययादि, तथाहि—“एव च कारणेणं अज्जकालगायरिएहिं चउरयीए पजोसयग पयत्तिय सम्मचं संघेण च अणुमन्निजं तवसेण च पक्खिआइणि वि चउइसीए आयरिआणि, अन्नहा आगमुत्तानि पुणिमाए चि”, एवं पर्युपणाचूर्णावपि, तथाहि—‘कारणिआ चउरयी वि अज्जकालएहिं पवत्तिअ’ चि । पुनरेयमेव निशीयण्णेदशमोदश- केअपि, तथाहि—“सिसो पुच्छइ इयाणिं कह च चउरयीए अपवे पजोसविज्जसि ? आयरिओ भणइ—कारणिआ चउरयी अज्ज- कालगायरिएहिं पवत्तिअ इति ।’ न च वाच्य तस्मिन्नेव वर्षे शालिवाहनजीवनायपि वा तत्पर्युपणापर्यं चतुर्यां कृत, पश्चात् पुनरपि पञ्चम्यामेव जातं भविष्यतीति, तदनन्तरमपि चतुर्थ्यामेव क्रियमाणमासीत्, यदुक्तं श्रीनिशीयचूर्णां दशमो- देसके, तथाहि—“इआणि कइं अपवे चउरयीए पजोसविज्जइ ?” इति शिष्यपृच्छाया गुरुवचनावसरे—“एव च जुगप्पाहा- नेहिं चउरयी कारणे पवत्तिआ, सब्बेव अणुमया सब्बसाहण” इति । ततः श्रीकालिकाचार्यान्तरं पश्चात् क्रियत्वा- लमावी निशीयचूर्णिकरः—उक्तवचनप्रामाण्यात् शायते श्रीकालिकाचार्यात् पश्चादपि श्रीपर्युपणापर्यं भाद्रपदचतुर्थ्यामेव

क्रियमाणमासीत्, ततस्त्वरम्पराऽऽयातैः अस्मामिरपि चतुर्थ्यमिव श्रीपर्युषणापर्वं विधीयते इति न दोषः कोऽपि ॥ ननु-यदि एवम्-“एव च कारणेण अखण्डालगेहि चतुर्थीए पञ्चोत्सवणा पद्यसिञ्च समस्तसधेण य अणुमस्त्रिञ्च”, इति स्थानाङ्गदृष्टौ भणितं । तदा समस्तसधेन चतुर्थ्यां तस्याऽङ्गीकरणात् । साप्रत केपुचिह्नच्छेपु पद्यम्यां तत्करण कुत ? ॥ उच्यते-श्रीकालिकाचार्यपरम्परां न ते मन्यन्ते इति संभाव्यते । ननु तर्हि असद्वेण समाश्रय इत्याद्युक्तत्वेन कथं न ते दोषमाजः ? ॥

उच्यते-तत्रार्थे त एव प्रष्टव्या, वयं च न काश्चिदपि निन्दामः । ननु-आत्मगच्छे पद्यम्या केवल श्रीकल्पसूत्र पाठमात्रतः श्रीसधाम्ने वाच्यते न वा ? न वाच्यम्-इति उत्तर, यतः सायत्सरिकप्रतिक्रमणानन्तरिककल्याणमाध्ययनपाठादनु-“कप्पस-मय्यावणिय करेमि कान्दसग” इति वाक्येन कल्पसमाप्तिनैमित्तिककायोत्सर्गस्य तद्गुण्यदी प्ररूपणात्, सावत्सरिकप्रति-क्रमणस्य चतुर्थ्यामेवाचरितत्वात्, चतुर्थ्यमिव तद्वचन यौक्तिक, न पद्यम्या, अतश्चतुर्थ्यां सावत्सरिककृत्यसमाप्तिकार-काणां पद्यम्या पद्यवदोपकृत ज्ञेया । पुनर्यथा श्रीकल्पसूत्रे-“नो से कप्पइ त रयाणि उवाङ्गाविचए” इति पद्यमीमा-श्रित्य प्रोक्त, तथा चतुर्थ्यमिमानकाना चतुर्थ्यमाश्रित्यापि ज्ञेय, ततश्चतुर्थ्यमिमानकाना पद्यम्या श्रीकल्पसूत्रस्य प्रथमसप्त पाठ-वाचनेऽपि महान् दोषः । इति चतुर्थ्यां श्रीपर्युषणापर्वकरणम् ॥ ६१ ॥

॥ इति चतुर्थ्यां श्रीपर्युषणापर्वकरणम् ॥ ६१ ॥

खरतरगच्छाधीशा, त्रिनचन्द्रयुगप्रधानगुरुश्रावः । श्रीपातिषाहिमान्या , समभूवन् भूमिविख्याताः ॥ १ ॥
 श्रीपूज्यमुख्यशिष्या , दद्याः श्रीसकलचन्द्रनामानः । मन्दुरयो गुणगुरव-स्तेषामेव प्रसादो मे ॥ २ ॥
 त्रयोदशमिरित्येव, पूर्ण प्रभोत्तरेर्ब्यषात् । तृतीयक प्रकाश श्री-समयादिमहान्दरः ॥ ३ ॥
 इति श्रीसमयसुन्दरोपाध्यायविरचिते श्रीसामाचारीशतके पञ्चमप्रकाशे तृतीयः प्रकाशः सम्पूर्णः ॥ ३ ॥

इति श्रीसमयसुन्दरोपाध्यायविरचिते सामाचारीशतके
 पञ्चमप्रकाशे तृतीयः प्रकाशः समाप्तः ॥ ३ ॥

॥ अथ चतुर्थः प्रकाशः ॥

॥ श्रीमत्स्थभणपार्श्वनाथाय नमः ॥

ननु-श्रीजिनवल्लभसूरीणा परमसविज्ञाना कठोरसत्क्रियापात्राणा का सामाचारी प्रवर्तते ? यदुपरि सर्वोऽपि श्रीस्वरत-
रगच्छसंघः प्रतिक्रमणादिक्रिया कुर्वाणोऽस्ति ? उच्यते-श्रूयताम्, एषा चत्वारिंशद्गनाथारूपा तेषा सामाचारी, तथाहि—

“सम्म नमिच्च देवं, देविंदवदिअपय महावीर । पढिक्कमणसमाचारो, भणामि जह समरामि अह ॥ १ ॥ पचवि-
हायारविमु-च्छिहेचमिह साह्म सावगो वावि । पढिक्कमण सह गुरुणा, गुरुविरहे कुणइ इक्को वि ॥ २ ॥ वदित्त चेइआइ,
दाव चतराइए खमासमणे । भूनिहियसिरो सयला-ऽइआरमिच्छुक्कह देइ ॥ ३ ॥ सामाइअपुवमिच्छा-मि ठाइव काव-
सगमिच्छाइ । सुत्त भणिअ पलविअभूयकुप्परघरिअपहिरणओ ॥ ४ ॥ सजइ १ कविहु २ घण ३ लय ४ लवुत्तर ५
स्वलिण ६ सवरि ७ वहु ८ पेहा ९ । वारुणि १० भमुह ११ गुलि १२ सीस १३ मूअ १४ हय १५ काय १६ निहलु १७
द्धी १८ ॥ ५ ॥ यमाइ १९ [घोखगमाई] दोसरहिय, तो कुणइ वुइसिओ तणुस्सग । नाभिअहो जाणुद्ध, चतुरगुलठविअ-
कळिपट्ठो ॥ ६ ॥ तत्थ य घरेइ हिअए, अहक्कम दिणकए अईआरे । पारेसु नमुक्कारेण पढइ चववीसथयदढ ॥ ७ ॥ सहा-
सगे पमजिय, उवविसिय अलमगविअयवाहुजुओ । मुहणतग च कायं, पेहए पचवीसइहा ॥ ८ ॥ उट्ठियट्ठिओ सविणयं,

विहिणा गुरुणो करेइ किइकम्म । वसीसवोसरहिय, पणवीसावस्सगविसुद्ध ॥ ९ ॥ थळ १ पविद्ध २ मणाटिअ ३ परि-
पिडिअ ४ मंकुसं ५ ससुवत्त ६ । कण्ठवरिणिअ ७ दोलगइ-८ दहुर ९ घेइ-आवळ १० ॥ १० ॥ मण्डुट्ट ११ रुट्ट १२
तच्चिय १३ सट्ट १४ हीलिय १५ तिणिअ १६ मढणीअ च १७ । विट्ठमविट्ठ १८ संग १९ कर २० भोजण २१ मूण २२
मूअं च २३ ॥ ११ ॥ मय २४ मिची २५ गारव २६ कारणेहिं २७ पलिओयि । [चि]अ २८ भयत्त च २९ । आलिद्ध ३०
मणालिद्धं ३१ चूलिअ ३२ बुद्धलिप्ति वसीसा ॥ १२ ॥ उपवेसमहाजाय, दुहोणय पयडधारसायत्त । एगनिरमणतिगुत्त,
वठसिर न भणंति पणवीसा ॥ १३ ॥ अह सम्मसवणअगो, करजुअविहिघरिअपोत्तिरयहरणो । परिचितिय अइआरे,
जइकम्म गुरुपुरो विअढे ॥ १४ ॥ अह उवधिसिंजु सुत्त, सामाइअमाइअ पवीअ पयओ । अण्णमुट्ठियओ म्मि इया-इ पढइ
बुह उट्ठिओ विहिणा ॥ १५ ॥ दाऊण वरणं तो, पणगाइसु जइसु खामए तित्ति । किइकम्म फिरियठिओ, नहो गाहा-
तिगं भणई ॥ १६ ॥ अह [इयं] सामाइअवस्सगसुपमुच्चरिअ कावसगठिओ । वितइ उज्जोयदुग, धरित्तअइआरमुज्जि-
कप्प ॥ १७ ॥ विहिणा पारिअ सम्म-वसुद्धिहेव च पठिअ उज्जोअ । तह सपलोयअरिद्ध-तचेइआरोहणुरत्तणं ॥ १८ ॥
काव उज्जोयगर, चित्तिय पारेइ सुद्धसम्भत्तो । पुक्खवरदीवह, कट्ठइ सुयसोहणनिमित्त ॥ १९ ॥ पुण पणवीसोस्सात्तां
उस्सग्गं कुणइ पारए विहिणा । तो सयलकुसलकिरिआ, फलाण सिद्धाण पढइ थय ॥ २० ॥ अह मुअसमिद्धिहेव, मुव
वेवीए करेइ उस्सग्गं । चित्तेइ नमुक्कारं, सुणइ वदेइ व तीइ थुइ ॥ २१ ॥ एव खेत्तसुरीए, उस्सग्ग कुणइ मुणइ देइ पुरं ।
पडिअं च पंचमगल उवधिसइ पमज्ज सढासे ॥ २२ ॥ पुबविहिणेय पेडिअ, पुत्तिं दाऊण वरणं गरुणो । इण्णालो अणु-

सद्धि, -ति भणिअ ज्ञाणूहि तो ठाइ ॥ २३ ॥ गुरुपुइगहणे शुइ तिणि, वद्धमाणवखरस्सरो पढइ । सकत्थय थय पठिअ कुणइ
पच्छिउत्तस्सग ॥ २४ ॥ एव ता देवसिअं, राइअमवि एवमेव नवरि तहिं । पढम दावं मिच्छा-मि दुक्ख पढइ सकत्थय
॥ २५ ॥ उट्ठिय करेइ विहिणा, उस्सग चितए अ उज्जोय । वीअ दसणसुद्धीए चितए तथ इमेव ॥ २६ ॥ तइए
निसाअइयारे, जहक्कम्म चित्तिक्कण पारेइ । सिद्धत्थय पढिआ, पमज्ज सहासमुवविसइ ॥ २७ ॥ पुढं च पोत्तिपेहण-वदण-
मालोयसुत्तपढण च । वंदणत्थामणवंदण-गाहातिगपढणमुस्सगो ॥ २८ ॥ तथ वि चितए संयम-योगाण न जेण होइ
मे हाणी । त पडिक्खामि तव, छम्मासं ता न काउमल ॥ २९ ॥ एगाइगुणतीसूणय अ पि न सहो न पचमासमवि । एव
क्व ति तुमास, न समत्थो एगमासं पि ॥ ३० ॥ जा त पि तेरसूणं, चउतीसइमाइअ दुहाणीए । जाव चउत्थ तो आय-
विताइ आ पोरसि नमो वा ॥ ३१ ॥ जो सक त हिअए, धरिउ पारेत्तु पेहए पोत्तिं । दाऊ वदणमसढो, त चिम
पक्खस्सए विहिणा ॥ ३२ ॥ इच्छामो अणुसद्धिं, ति भणइ उववसिअ पढइ तिणि । शुई मितसहेण सकत्थयाइ तो चेइए
वंदे ॥ ३३ ॥ अह पक्खिय चउइसि-दिणमि पुव व तथ देवसिअ । सुत्त पढिक्कमिउ, तो सम्ममिम कम कुणइ
॥ ३४ ॥ मुहपोसिय वंदणय, सबुद्धात्थामणं तहालोए । वदण पत्तेयत्थामणाणि च वदणयमह सुत्त च ॥ ३५ ॥ सुत्त अउमु
द्वाण, उस्सगो पोत्ति वदण तह य । पज्जतिअत्थामण, तह चउरो थोभवदणया ॥ ३६ ॥ पुवविहिणेव सव, देवसियं
वंदणाइ तो कुणइ । सिज्जसुरी उस्सगो, मेओ सतित्यपढणे अ ॥ ३७ ॥ एव पि अ चउमासे, चरिसे अ जहक्कम्म
विहि णेयो । पक्खचउमास-वरिसेसु नवरि नाममि नाणत्त ॥ ३८ ॥ तह उस्सगोज्जोया, वारस वीसा सम्म गलिगचत्ता ।

सबुद्धास्वामण ति-पण सत्तं साहूण जहसंख ॥ ३९ ॥ इमं जिणवह्महगणिणा, लिहिअ ज सुमरिअं च मइणापि । उत्सु-
समणाइअ, ज मिच्छामि दुक्कह तस्स ॥ ४० ॥”

॥ इति श्रीखिनवह्मसूरिसामाचार्यधिकारः ॥ ६२ ॥

ननु-श्रीजिनदससूरीणां युगप्रधानगुरुणामपि अनायतनचैत्य-स्त्रीकृतमूलप्रतिमापूजा-प्रमुखनिषेधकवाक्यानि सामा-
धारीरूपाणि क्वाऽपि सकलितानि सन्ति ? सन्तीति ब्रूमः, स्वकृतोत्सूत्रपदोद्धाटनकुलके तै सविस्तर प्ररूपितत्वात्
तथाहि, तत्कुलक-

“लिंगी जत्थ गिहिब देवनिळए निचं निवासी तय, सुत्तेऽणायतण न तत्थ उ जओ नाणाइवुही भवे । निस्तानिस्स-
ज्जिणिदमदिरदुग त्थाम हेउ तय, सिद्धमि पसिद्धमेव तहवी खिसंति ही वालिसा ॥ १ ॥ चेइअमदेसु जइवेसधारया
निद्धमेव निवसंति । तमणाययणं जइसायगेहिं खल्लु वल्लज्जति ॥ २ ॥ उत्सुत्तदेसणाकारपहिं केहिं तु यसइयासीहिं । पढि-
वोहिअसावयचेइय पुणो होइऽणाययण ॥ ३ ॥ एयमि हुत्सुत्त पुण, जुवइपवेसो निसाइ चेइहरे । रयणीइ जिणपइद्दा,
न्हाण नेवेज्जदाण च ॥ ४ ॥ पूयइ मूलपढिमपि ताविआ विइनिवसिसम्मत्त । गन्मापहारकल्लाण पि न हु होइ
वीरस्स ॥ ५ ॥ कीरइ मासविहारोऽहुणाऽवि साह्वहिं नत्थि किर दोसो । पुरिसित्थीओ पढिमा, वहति तत्था-इमा चउरो
॥ ६ ॥ कडुअसगरिआओ, न हुति बिदलति विरुहगाऽणत । न य सिंघियवेराइ, सच्चि संधवो दक्खा ॥ ७ ॥
इरियावहिय पढिकमिअ ओ जीणाईण पूअणाइ पुणो । कुळा इरिय पढिकमिअ कणइ किंरियो कम्मदाणाई ॥ ८ ॥ विहि-

चेइअ नाम पि हु न जुत्तमेअ अमागमेणुत्तं । निस्साकढाइ जिणचेइआइ, लिंगीहि विजुआइ ॥ ९ ॥ तिच्चियमिच्चं कुल्ला,
 खिच्चियमिच्चं जलाइ मुजिज्जा । अजियजलाहारगिणी, पाणागारे समुच्चरइ ॥ १० ॥ उग्गय्य[प]सूरे सूरुग्गमे अ मणि-
 म्मसि नत्थि किर दोसो । एग्गुगे जुगपवरा, वस पच ह्वंति न हु एगो ॥ ११ ॥ वत्तीस देविंदा, च्चसस्सी नेअ ह्रुति जिण-
 पयडा । पूआ अहुविअप्पा, पाससुपासा न नव ति फणा ॥ १२ ॥ खीरघएहिं ण्हाण, जिणपडिमाण न काउ जुत्तमिण ।
 दद्वत्थओत्ति काउ, गिणीणमुच्चिआ जिणपइद्दा ॥ १३ ॥ कच्चियडमावासाए, पच्छिमरयणीइ वीरपडिमाए । कीरइ न्हाण
 पूआ, वाइअ महनहूगीअं च ॥ १४ ॥ लउढारसो वि दिज्जाइ, विहि-जिणमवणमि सावय्हिं पि । सासणसुराणमदो-लण
 च तत्थेव जलकील ॥ १५ ॥ माहे मालारोचण-मिह कीरंत च साहए सिद्धिं । मालगहणे न्हाणे, जिणाय रयणीइ [प]को
 दोसो ? ॥ १६ ॥ न्धवणयरसिहावधो, मुदाकल्लेसु वासस्सेवाइ । सूरौ विणा पइह, कुणइ अ उस्तुत्तमाईअ ॥ १७ ॥
 गिहिणोडवि विसावधो, कीरतो धम्मसावगो होइ । चेइवसहिनिवासीवि साहुवेसद्धिया पुजा ॥ १८ ॥ जिणविंघमणा-
 ययणं, न होइ निवसंति ते अहिं स मढो । सो सुविहियसाह्हि, परिहरिणिज्जो न य निहीहि ॥ १९ ॥ मेरुगिरिमि तिअसा
 हि-धेहिं जिणजम्मन्हाणमवि किरिय । आरत्तिअमुत्तारिय, मगलदीव कय नट्ट ॥ २० ॥ आरत्तिअमेगजिणो-दपडिम-
 पुरओ कय न निम्मल्ल । परिहाविज्जइ जेण, वत्थेण तमवि निम्मल्ल ॥ २१ ॥ आरत्तियमुवरिजल, भामिअइ तह पयत्तओ
 पूअ । तमि अ अमुत्तरते, तवुधरि कुसुमंजलिक्खेवो ॥ २२ ॥ आरत्तिय धरिज्जइ, अयंतराले वि च्चसरत तु । कीरइ नट्ट
 गीअ, वाइअमुअगीअ नट्टं च ॥ २३ ॥ जिणपुरओडवि फलक्खय-पमुह जं दोइअ तु पूअडा । तमवि न कप्पइ

पटिकमणाइ मोणेण कुणति ॥३०॥ गोयमपहिगह १ मुखवदङ्ग २ मण्डसत्तमी माणिकपत्थारिआइ तव अकरण ॥ ३१ ॥
 संपइकाले सावयपहिमाओ न वहिज्जति ॥३२॥ वेवस्स गाम १ गोचल २ आराम ३ कुवाइ ४ न कीरइ ॥३३॥ चेइअहराइसु
 अनुद्वय पडिसेहो ॥३४॥ राईमई विरइगीआई परिहारो ॥३५॥ जइअओ बि पारुत्थय विणा न न्हवण ॥ ३६ ॥ रयणीए
 नदि १ बलि २ पइट्टा ३ रहज्जत्ता ४ न्हवणाई ५ समणा १ समणी २ सावय ३ सविआण ४ चेइअ पवेसो न मंगलदीवत्स
 न मामण ॥ ३७ ॥ न य आरत्तिए विसेस पूआ ॥ ३८ ॥ लवणस्स जलस्स य उत्तारिअ जलणे खिवण ॥ ३९ ॥ न य थाल
 विणा आरत्ति अ मगलदीवा ॥ ४० ॥ न वेईए वेसा नखण ॥ ४१ ॥ न य लढदारसदाण ॥ ४२ ॥ लोण १ जल २
 आरत्तिआइ ३ खिअस्स सकेण न कय किंतु गीयत्थेहि आइण्णं सहारेण य सजुत्त ॥ ४३ ॥ अट्टाहिआओ तहा आर-
 मिअआओ जहा सत्तमी अट्टमी नवमीओ अट्टाहिआ मज्जे इति ॥ ४४ ॥ परिगहप्पमाणटिप्पणए मूलगुरुपासे इम
 गविअति छिहिअइ न ण अओहिं वि आयरिय उवज्जाय वायणायरिपहिं दिसे परिगहप्पमाणे स नाम छिहिअय ॥ ४५ ॥
 मूलगुरुप्रयाणं काव जाव विवस्सिय ठाणं न संपत्तो ताव घोवणीया सबठाणेसु सद्धिं न कायया ॥ ४६ ॥ कधक-
 धलियाप असमपिआए दंढगो न अप्पेअओ आयरियउवज्जायाण गिण्हतेहिं पढम दढओ घेतवो पण्ण कधकध
 लिया ॥ ४७ ॥ आयरिय-उवज्जायाण कधकवली विहारभूमिए वेयाधअगरेण घेतवा न पुण वायणायरिअस्स ॥ ४८ ॥
 ववरो तिप्प्याओ घेतवा न पुण तिप्पि ॥ ४९ ॥ अपटिकम्मत्त वदणदायारो सावया जहा पमाए तहा सप्पाए वि दोहिं

छदणेहिं कमेण आलोयण स्वामणं पच्चक्खाणं करेति, न पुण सभाए पढम छदणदुगेण पच्चक्खाण ततो दो दो छदणेहिं
आलोयण स्वामण्या ॥ ५० ॥ सावय-पडिक्कमणसुत्तते तस्स धम्मस्स केवलपन्नत्तस्सत्ति न भणंति ॥ ५१ ॥ पडिक्कमणे
साहूणो सावया य कात्तस्सगे आइआर मुक्कलं चित्ति न पुण गाहारुवं ॥ ५२ ॥ वक्खाणवायणेवि रागझुणी न कायवो
॥ ५३ ॥ सामाइअदंढग मुहपोत्तिआ पडिलेहणपुत्त भणिअ तवो इरिआवहिआ पडिक्कमिज्जइ न पुण इरिअ पडिक्क
मित्ता तवो सामाइअगहण ॥ ५४ ॥ पक्खियपडिक्कमणे पुढोकय आलोयण मुत्तु परोप्पर एगमदलीए न छदणा
दोसो अओ मुहपोत्ति पडिलेहिज्जइ ॥ ५५ ॥ अट्टमीचत्तइसीसु चववासकरणं सइ सामत्ये वीआपचमीएगारसीसु
निविगयं अक्षया एगमत्तमविज्जण जाय खुडिय गिलाणाइ मोत्तु ॥ ५६ ॥ पइविण सपुण्णचियवंदणा देवालए ॥ ५७ ॥
रत्तिए गुरुणो सोअत्यं दुप्परिआए जलोद्धिय बीवरत्तदठावण अइसाराइसु ल्हणयाइ घोवण भइए घारेअव ॥ ५८ ॥
चत्तमसिया घोवणी ॥ ५९ ॥ वासा चत्तमासए सूरिण पुक्कला निसिज्जा चवज्जायस्स एग कवला वायणायरिअस्स
य ॥ ६० ॥ जेठुत्तवज्जाया मह-चवज्जाया इति भणति न पुण अन्ने ॥ ६१ ॥ आयरिय नाम लेहाइसु अमुग आयरिय
इय लिहिअव न पुण सूरिचि ॥ ६२ ॥ संघाहयवाहिरे मए तस्स अतिय वत्थ पत्त पुत्थआइ पढआसण कवलसहिअ
मूलगुरुणो दिज्जइ ॥ ६३ ॥ साहसु कणिट्ठो सोयणमहलिं समुद्धरइ ॥ ६४ ॥ ओमरायणीआ जलं विहरति सो सा
मप्पाइअ ॥ ६५ ॥ बीसओसिरिमाल-ओसवाल-पोरवाढ-कुलसमूओ चेव आयरिओ ठविज्जइ चवज्जाओवि तदेव न
पुण दसाआतिओ महुत्तीयाणो ठविज्जइ, वायणागुरु जो वा सो वा ठविज्जइ महत्तरी सिरिमाला चेव ठविज्जइ ॥ ६६ ॥

पठिष्मणाइ मोणेण कुणति ॥३०॥ गोयमपहिग्गाइ १ मुक्खदग्गा २ मवढसत्तमी माणिक्कपत्थारिआइ तव अकरण ॥ ३१ ॥
 सपइकाले साययपडिमाओ न वडिअति ॥३२॥ देवस्स गाम १ गोसल २ आराम ३ कुवाइ ४ न कीरइ ॥३३॥ चेइअहराइसु
 अजुइच्चय पडिसेहो ॥३४॥ राईमई धिरइगीआई परिइरो ॥३५॥ जइअओ वि पाल्त्थय विणा न न्हवण ॥ ३६ ॥ रयणीप
 नदि १ वलि २ पइहा ३ रइच्चत्ता ४ न्हवणाई ५ समणा १ समयी २ सावय ३ सविआण ४ चेइअ पवेसो न मंगलदीवस्स
 न भामण ॥ ३७ ॥ न व आरत्तिए विसेस पूआ ॥ ३८ ॥ लवणस्स अलस्स य उत्तारिम जलणे खिवण ॥ ३९ ॥ न य थाल
 विणा आरत्ति अ मगलदीवा ॥ ४० ॥ न चेईए वेसा नच्चण ॥ ४१ ॥ न य लवबारसदाण ॥ ४२ ॥ लेण १ जल २
 आरत्तिआइ ३ जिणस्स सच्छेण न कय किंतु गीययेहिं आइणं सद्धरेण य सजुत्त ॥ ४३ ॥ अट्टाहिआओ तहा आर-
 मिअआओ जहा उत्तमी अट्टमी नवमीओ अट्टाहिआ मन्ने इति ॥ ४४ ॥ परिगाहपमाणटिप्पणए मूलगुरुपासे इम
 गदिअति लिहिअइ न उय अओहिं वि आवरिय उवन्नाव वायणायरिपहिं विसे परिगहपमाणे स नाम लिहिअय ॥ ४५ ॥
 मूलगुरुपत्थाण क्खं आव विवक्खिय ठाणं न संयसो ताव घोवणीया सब्बणेसु साहहिं न कायवा ॥ ४६ ॥ कंथक-
 वलियाए असमपिआए दंढगो न अप्येअवो आयरियउवन्नायाण गिण्हतेहिं यदम दडओ घेतवो पण्णा कथकं
 लिआ ॥ ४७ ॥ आपरिय-उवन्नायाणं कथकवली विहारयूसिए वेयावब्बगरेण घेतवा न पुण चायणायरिअस्स ॥ ४८ ॥
 ववरो तिप्पाओ घेतवा न पुण तिप्पि ॥ ४९ ॥ अपविअमंत वंदणदायारो सावया जहा पभाए तहा समाए वि दोहिं

छदणेहिं कमेण आलोयण खामणं पच्चक्खाण करेति, न पुण सन्नाए पढम छदणवुणेण पच्चक्खाण ततो दो दो छदणेहिं
आलोयण खामणया ॥ ५० ॥ सावय-पडिक्कमणसुत्तते तस्स धम्मस्स केवलपन्नत्तस्सत्ति न भणंति ॥ ५१ ॥ पडिक्कमणे
साहूणो सावया य कावस्सग्गे आइआर मुक्कल चितति न पुण गाहारूवं ॥ ५२ ॥ वक्खाणवायणेवि रागझुणी न कायवो
॥ ५३ ॥ सामाइअदग्गे मुहपोसिआ पडिलेहणपुन भणिअ तवो इरिआवहिआ पडिक्कमिज्झइ न पुण इरिअ पडिक्क
मिआ तवो सामाइअगहण ॥ ५४ ॥ पक्खियपडिक्कमणे पुढोकय आलोयण मुत्तु परोप्पर एगमवलीए न छदणा
दोसो अओ मुहपोत्ति पडिलेहिज्झइ ॥ ५५ ॥ अट्टमीचवइसीसु सववासकरण सइ सामत्ये वीआपचमीएगारसीसु
निबिगय अन्नया एगमत्तमविज्जण आय खुडिय गिलाणाइ मोत्तु ॥ ५६ ॥ पइविण सपुण्णचियवंदणा देवालय ॥ ५७ ॥
रत्तिए गुरुणो सोअत्यं दुप्परिआए जलोछिय बीयरखढठावण अइसाराइसु ल्हणयाइ घोवण भइए घारेअव ॥ ५८ ॥
चवमसिया घोवणी ॥ ५९ ॥ वासा चवमासए सूरिण चुकंवला निसिज्जा सवज्जायस्स एग कवला वायणायरिअस्स
य ॥ ६० ॥ जेहुचवज्जाया मह-चवज्जाया इति भणंति न पुण अन्ने ॥ ६१ ॥ आयरिय नाम लेहाइसु अमुग आयरिय
इय लिहिअव न पुण सूरिचि ॥ ६२ ॥ संघाहयवाहिरे मए तस्स अतिय वत्थ पत्त पुत्थआइ पढआसण कवलसहिअ
मूलगुरुणो दिज्झइ ॥ ६३ ॥ साहसु कणिट्ठो भोयणमवलिं समुद्धरइ ॥ ६४ ॥ ओमरायणीआ जलं विहरति सो सा
मसाइअ ॥ ६५ ॥ बीसओसिरिमाल-ओसवाल-पोरवाढ-कुलसमूओ चेव आयरिओ ठाविज्झइ सवज्जाओवि तदेव न
पुण दसाज्जातिओ महुचीयाणो ठाविज्झइ, वायणागुरु जो वा सो वा ठाविज्झइ महचरी सिरिमाला चेव ठाविज्झइ ॥ ६६ ॥

पदिक्कमणाइ मोगेण कुणति ॥ ३० ॥ गोचमपडिग्गह १ मुक्खसद्वग्ग २ मत्तसत्तमी माणिक्कपत्थारिआइ तव अकरण ॥ ३१ ॥
 सपइक्कले सावयपडिमाओ न वडिज्जति ॥ ३२ ॥ वेवस्स गाम १ गोत्तल २ आराम ३ कुवाइ ४ न कीरइ ॥ ३३ ॥ चेइअहराइसु
 अत्तुत्तवय पडिसेहो ॥ ३४ ॥ राईमई धिरइगीआई परिहारो ॥ ३५ ॥ जइअओ वि पारुत्थय विणा न न्हवणं ॥ ३६ ॥ रयणीए
 नदि १ वलि २ पइहा ३ रहज्जा ४ न्हवणाई ५ समणा १ समणी २ सावय ३ साविआण ४ चेइअ पवेसो न मगलदीवस्स
 न भामण ॥ ३७ ॥ न य आरत्तिए विसेस पूआ ॥ ३८ ॥ लवणस्स जलस्स य उत्तारिम जलणे खिवण ॥ ३९ ॥ न य थाल
 विणा आरत्ति अ मगलदीवा ॥ ४० ॥ न चेईए वेसा नब्बण ॥ ४१ ॥ न य लवहारसदाण ॥ ४२ ॥ लोण १ जल २
 आरत्तिमाइ ३ अणस्स संकेण न कय किंतु गीयत्थेहिं आइणं सहारेण य सजुत्त ॥ ४३ ॥ अट्ठाहिआओ तहा आर-
 भिअबाओ जहा सत्तमी अट्ठमी नवमीओ अट्ठाहिआ मन्ने इति ॥ ४४ ॥ परिग्गहप्पमाणटिप्पणए मूलगुरुपासे इम
 गहिअति लिहिज्जइ न उण अत्तोहिं वि आयरिय उषज्जास्य वायणायरिएहिं दिस्से परिग्गहप्पमाणे स नाम लिहिअप ॥ ४५ ॥
 मूलगुरूपत्थाण क्कत्त जाव विवक्खियं ठाणं न संपत्तो ताव धोवणीया सत्ताणेसु साद्धहिं न कायवा ॥ ४६ ॥ कंधक-
 मडियाए असमप्पिआए दंडगो न अप्पेअवो आयरियत्तवज्जायाण गिण्हत्तेहिं पढम दढओ घेतवो पब्बा कधकन
 लिआ ॥ ४७ ॥ आयरिय-उषज्जायाण कधकबली विहारभूमिए वेयावज्जारेण घेतवा न पुण वायणायरिअस्स ॥ ४८ ॥
 वत्तरो तिप्पाओ घेतवा न पुण तिप्पि ॥ ४९ ॥ अपडिक्कम्मत्त वदणदायारो सावया जहा पभाए तहा सप्पाए वि दोहि

किमपि न आनाय्य किं तु सघाटक प्रति पृष्ठा । ८ । विंशति वर्षपर्यायं विना योगपट्टादि न ग्राह्यं । ९ । साक्षात्पारम्पर्यं । १० । संस्कारके सामान्यतपोधनस्य कम्बलिका निषिद्धा ग्लानवर्ज । ११ । क्रीतादिना वस्त्रादि अपूर्वं न आनाय्य । १२ । सागारिकसमक्ष गाढकलहे आचाम्लं अज्ञाते निर्विकृतिक । १३ । सागारिकेभ्यो याचकेभ्यश्च निजाम्नापानादि न देय । १४ । उपाध्यायवाचनाचार्ययो मण्यक्षपूजानिषेधः । १५ । गुरोराज्ञया विहारो गमनागमनादिक । १६ । उपाध्यायवाचनाचार्याणां प्रावृत्तानामेव उपयोगकरण आचार्यवत् । १७ । उपाध्यायवाचनाचार्याणां आरात्रिकावतारणं न । १८ । प्रथमदिने आचार्योपाध्यायवाचनाचार्यैः यथाज्येष्ठ रात्रिक पादशौचं कार्यं । १९ । उपाध्यायवाचनाचार्याणां आचार्योपाध्यायपट्टक धार्यं, न वाचनाचार्याग्ने । २० । भोजनकाले आचार्योपाध्यायाग्ने पट्टक धार्यं, न वाचनाचार्याग्ने । २१ । व्याख्या-
 नारम्भे गच्छाधिपतेः नमस्कारकथनं प्रतिक्रमणे तन्नाम कथनं च । २२ । दीक्षादानं मूलगुरोस्तदाज्ञया आचार्याणां च । २३ । सागारिकदृष्टौ तच्छोञ्छनाभ्यगनिषेधोऽभ्यन्तरं हस्तपादमुखशौचात् । २४ । वर्षाचतुर्मास्या एका विकृतिः धीरक-
 त्वागके च बालग्लानवर्ज । २५ । राक्षकाचरनिषेधः । २६ । देवस्य ज्ञानस्व च न क्वाऽपि व्यापार्यं देवकार्यादन्यत्र । २७ । पूर्वोक्तस्मात्सोः नन्दीश्वरदेववन्दन । २८ । कार्तिकघातुर्मासिक पारण बह्विधेयं यतनया । २९ । गुरुरूपद्रव्यमपि
 देवस्य-ज्ञानस्ववत् । ३० । जकाले संज्ञायां यथा उपवासः प्रवेक्ष्य । ३१ । अष्टमीचतुर्दश्योः पादशौचधर्जं तच्छोलना-
 नेऽपि करणे उपवासः । ३२ । उत्सर्गेण दुग्धनिषेधः यः कश्चित् लघयिष्यति तस्याज्ञाभंगः इति ॥ ३३ ॥

॥ इति व्यवस्थापत्राधिकारः ॥ ६५ ॥

[illegible]

पये सइजाय दुप्पाहउइण पा. ॥ ६८ ॥ वारस्स छ मइजा. ॥
साहूण पढमोन्नाणे बुढे उवरज्जयणाइ ओगा वोढवा ॥ ६८ ॥ वारस्स छ मइजा. ॥
॥ इति श्रीअजितपतिचूरिसामाचार्यविकारः ॥ ६४ ॥

॥ इति श्रीखनिपतिशूरसामाचार्यावकारः ॥ १ ॥

ननु-श्रीखरतरंगच्छे पठत्सामाचारान्त्रयाचारक अन्ये-
 शिक्षारूपं, तथाहि-
 सर्वं वक्ष्यमाणा विदित मूलगुरुभ्यो निवेदनीय । १ । प्रामृताविपरिष्ठापने आचान्द, अन्यत्र वातुमौसिक-सायल-
 सवं वक्ष्यमाणा विदित मूलगुरुभ्यो निवेदनीय । २ । गुरुणासह सस्तरक-मुसवखिकाऽप्रतिलेखने निर्दिष्ट-
 रिक्पाणात् । ३ । पात्रशालने कस्यपरिष्ठापने निर्विकृतिकं । ४ । गुरोरनापृच्छया साधुभ्यो वखादिदानं न कार्यम् । अन्यत्र पृथक् सपाटकान्
 तिक मार्गग्रमखानत्वादिकारणं विना । ५ । गुरोरनापृच्छया साधुभ्यो वखादिदानं न कार्यम् । अन्यत्र पृथक् सपाटकान्
 । ५ । पात्र ग्रहणक घटमगे आचान्द । ६ । चेतुणी ढोकणी प्रमृतिभगे निर्विकृतिक । ७ । आलमरुष्या गृहस्थपाश्यात्

। ध । पात्रे त्रैलोक्यक वदन्त न । आ ।

। मच्छरतिः पक्ष्मणीः सावति । सूरिनां आराधति । प्रभादे द्विसप्तसूरिभञ्जये करोति । सातरात्रादपूरे उभयकाकसहकारेण [गुलने] करज-
 आदाः सदा शिग्रवी २००० पुष्पीषा । आदौः सयुहे मासमध्ये आचामकद्वयं कार्यं । सति सामर्थ्ये सातरात्रादुपिः पृष्ठानं कार्यं । पते सप्त वराः
 श्रीशिवरात्रौ गच्छे कोसिनीशर्मिताः । कोसिनीश्रवाः तु पृथे । प्रतिग्राम एकः आदो वीसः । प्रायसः सातरात्रादो निर्धनो न । सातरात्रादः कुमारेण न
 शिवते । साध्वी श्रीशर्म न । सातरात्रादं काञ्चिनी न उच्यते । शिवरात्रौ सूरिनां विमुक्तयं न । सातरात्रादः शिगुदेरो मत्वा कामयाद् भवित्येति । इति

शिवरात्रौ सप्त वराः कोसिनीश्रवाः इति जीर्ण-पत्रे ॥

ननु-आधिका श्रावको वा यदा मुखवस्त्रिकोपरि वन्दनक ददते तदा एकपट्टाया मुखवस्त्रिकाया उपरि तत् दान घटामाटीकते ? , किंवा द्विपट्टाया उपरि ? उच्यते—एकपट्टायाः, न द्विपट्टायाः, यतो वन्दनकावसरे पूज्यपादयुग्मकल्पना मुखवस्त्रिकाया मध्यभागे कथिताऽस्ति । द्विपट्टायास्तस्या उपरि वन्दनकदाने मुखवस्त्रिकाया मध्यभागो न भवति किन्तु चतुर्थभागः, स तु विरुद्धो ग्रन्थेऽप्रतिपादनात्, तस्या मध्यभागे वन्दनकदान तु श्रीअभयदेवसूरिकृतवन्दनकभाष्ये प्रोक्तमस्ति, तथाहि—

“तह वि छिन वामयजाणु नमिऊण तत्थ मुहपुत्ति । रयहरणमज्झभागमि ठावएँ पुज्जपायजुग ॥ १ ॥

एव मुसावज्जो वि णु दुवालसावत्तवंरणं दिस्सो । मुहपुत्तिमज्झभागमि ठावएँ पुज्जपायजुग ॥ २ ॥

॥ इत्येकपट्टमुखवस्त्रिकोपरि वन्दनकदानाधिकारः ॥ ६८ ॥

ननु-श्रीस्मरतरगण्डे पदस्थानां व्यवस्थाविधिः कोऽपि प्राक्तनोऽस्ति न वा ? उच्यते—अस्तीति । तथाहि—श्रीयुगप्रधानाचार्यस्य गण्डाधिपतेः पाञ्चजन्यशब्दवादानाविना प्रवेशः क्रियते, निरुद्धन च क्रियते, मङ्गलकलशः सम्मुखमागच्छति [आनीयते], व्याख्याने कृते सति आधिका गीत गायन्ति, इति संक्षेपेण श्रीयुगप्रधानाचार्यस्य प्रतिपत्तिः ॥ १ ॥

द्वितीयस्थानीय-सामान्याचार्यस्य नगरप्रवेशे चतुर्विधसधः सम्मुख आगच्छति, दक्षिणे वाद्यते, आधिकाश्च गीत

ननु-देवयन्दाऽनन्तरं श्रीआचार्यमिश्र-इत्यादि क्षमाभ्रमणचतुष्टयादारभ्य क्षेत्रदेवतास्तुतिपूर्वकवन्दनहृदयदानेन नमोऽर्हस्तिन्वा इत्यादिपर्यन्त आन्तरणीनामकः छन्दनादोषः प्रतिपादितोऽस्ति, अतः पाक्षिकप्रतिक्रमणे क्षामणाकाले परस्पर आतरणीदोषो न गण्यमानोऽस्ति, तत् काऽपि प्रतिपादितमस्ति न वा ? उच्यते-श्रीखिनपतिसूरिसामाचार्या स्पष्ट तदक्षराणि सन्ति, तथाहि-"पक्षिस्वयपडिक्कमणे पुढोकय आलोयण मोसु परोप्पर एग मढलीए न छइणा दोसो अओ मुहु पत्ति पडिलेहिज्ज" १ एव श्रीखिनप्रमसूरिकृतविधिप्रपायामपि, तथाहि-"पक्षिस्वयपडिक्कमणे पत्तेअस्वामणकुणताण पुढोकय आलोयण मोसुं नत्थि छइणादोसो अओ वेव अम्ह सामाचारीए मुहुपत्तिआ पत्तेअ स्वामणानन्तर पडिलेहिज्ज इत्ति २ एवं तरुणप्रमसूरिकृत-वालावबोचेडयि ज्ञेयम् ३ ॥

॥ इति पाक्षिकप्रतिक्रमणे क्षामणाया न आन्तरीणानामकः छन्दना-दोषाधिकारः ॥ ६६ ॥

ननु-देवसिय वइक्कं कियन्त काळ कय्यते !, कियन्त काल च राइय वइक्कंत पठ्यते ? उच्यते-प्रादोपिके प्रतिक्रमणे रात्रिप्रथम प्रहर यावत् देवसिय कय्यते, पूर्वाह्णे तु दिवसप्रथमप्रहर यावत् राइय कय्यते, यदुक्त श्रीआवदयकचूर्णौ (५१ पत्रे) तृतीयाध्ययने, तथाहि-"एवं देवसिओ सर्वणग विहाणं भणिय । रत्तिमाइसुवि जेसु ठाणेसु दिवसगहण तत्थ राई गादी वि भाणियवा । पादोसिए आव पोरसी न उग्यादेइ ताव देवसिअ भण्णइ, पुण्णहे आव पोरसी न उग्यादेइ ताव राइयअ" इत्यादि ॥ ६७ ॥

॥ इति देवसिअं रात्र्यं पाठकालाधिकारः ॥ ६७ ॥

ननु-श्राविका श्रावर्को वा यदा मुखवस्त्रिकोपरि वन्दनक ददते तदा एकपट्टाया मुखवस्त्रिकाया उपरि तत् दान घटामाटीकते ? , किंवा द्विपट्टाया उपरि ? उच्यते—एकपट्टायाः, न द्विपट्टायाः, यतो वन्दनकावसरे पूज्यपादयुग्मकल्पना मुखवस्त्रिकाया मध्यभागे कथिताऽस्ति । द्विपट्टायास्तस्या उपरि वन्दनकदाने मुखवस्त्रिकाया मध्यभागे न भवति किन्तु चतुर्थभागः, स तु विरुद्धो ग्रन्थेऽप्रतिपादनात्, तस्या मध्यभागे वन्दनकदान तु श्रीअभयदेवसूरिकृतवन्दनकभाष्ये प्रोक्तमस्ति, तथाहि—

“तह वि छिन वामयजाणु नमिऊण तत्थ मुहुपुत्तिं । रयहरणमज्झभागमि ठावणं पुज्जपायजुगं ॥ १ ॥

एव सुसावजो वि हु दुवालसावचवंदण दिंचो । मुहुपुत्तिमज्झभागंमि ठावणं पुज्जपायजुग ॥ २ ॥

॥ इत्येकपट्टमुखवस्त्रिकोपरि वन्दनकदानाधिकार ॥ ६८ ॥

ननु-श्रीखरतरगच्छे पदस्याना व्यवस्थाविधिः कोऽपि प्राक्तनोऽस्ति न वा ? उच्यते—अस्तीति । तथाहि-श्रीयुगप्रधानाचार्यस्य गच्छाधिपतेः पाञ्चजन्यशब्दवाचनादिना प्रवेश क्रियते, निरुद्धन च क्रियते, मङ्गलकलशः सम्मुखमागच्छति [आनीयते], व्याख्यानं कृते सति श्राविका गीत गायन्ति, इति संक्षेपेण श्रीयुगप्रधानाचार्यस्य प्रतिपत्तिः ॥ १ ॥

द्वितीयस्यानीय-सामान्याचार्यस्य नगरप्रवेशे घटुर्विधसंघः सम्मुख आगच्छति, शङ्खो वाद्यते, श्राविकाश्च गीत

अनुयोगपङ्क्तिगणत्वं करोमि कावत्सर्ग” इत्यादि भणित्वा कायोत्सर्गं क्रियते, लोगस्स चज्जोअगरे एको चिन्त्यते पायंते च लोगस्स १ कथ्यते, यदा उद्देशका अध्ययनानि च परिपूर्णानि भवन्ति, तदा वन्दनकव्वय दीयते, समाप्तो प्रारम्भे च वन्दनकव्वय दीयते । इत्यनुयोगविधिः, उद्देशो वाचनासूत्रप्रदानमित्यर्थः १, समुद्देशो व्याख्याया अर्थप्रदानमिति २, अनुज्ञा सूत्रार्थयोः अन्यप्रदानं प्रति अनुमनन ३, मुखवज्रिका प्रतिलेख्य वन्दनकव्वय दीयते, पश्चात् क्षमाश्रमणदान-पूर्वमनुयोगं विसर्ज्यः । अनुयोगविसर्जनार्थं करोमि कावत्सर्गमित्यादि भणित्वा कयोत्सर्गे नमस्कार एकस्मिन्त्यते पायंतेऽपि एकः कथ्यते पश्चाद् विश्रामण्य कृत्वा मिथ्या दुग्धुत दीयते ॥ ७० ॥

॥ इत्यनुयोगदानविसर्जनविधिरधिकारः ॥ ७० ॥

ननु-पाङ्क्ति-चातुर्मासिकप्रतिक्रमणे यथा भवनदेवतायाः कायोत्सर्गः स्तुतिश्च कथ्यते—तथा सावत्सरिकप्रतिक्रमणेऽपि कथ्यते न वा ? उच्यते पाङ्क्ति-चातुर्मासिक-सावत्सरिकप्रतिक्रमणे भवनदेवता पुद्गं अधिक्की कहिजइ इति श्रीतरुणप्रभ-सूरिकृतवालावबोधवचनप्रामाण्यात् कथ्यते एव, यत्तु श्रीविधिप्रपाया श्रीजिनप्रभसूरिभिः प्रोक्त “सावत्सरिए भवन-देवता कावत्सर्गो न कीरइ, न य पुद्गं असज्जायकावत्सर्गोवि न कीरइ” इति तत्परमार्थं तु त एव जाणन्ति । ननु श्रीतरुणप्रभसूरिवचनोक्तिसम्मतं कुत्राऽप्यस्ति लीर्णग्रन्थे ? उच्यते—हेतुगर्भे तथैव प्रतिपादनात्, तथाहि—श्रुतदेवतायाः प्रत्यहं स्मृत्या तु आराध्यत्वेन तद्धिने - तत्कायोत्सर्गस्याने भवनदेवताकायोत्सर्गः, श्रेष्ठदेवतायाः प्रत्यहं स्मृतौ भवनत्वे

मेत्रान्वर्गत्वात् भवनदेव्या अपि स्मृतिः कृतैष, तथापि पूर्वदिने तस्या अपि बहुमानार्हत्वात् कायोत्सर्गः साक्षात् क्रियते, स्वस्थाने अमितशान्तिस्त्व पाठश्च । उक्तं च—

“पुबं विहिणेव सर्वं, देवसिअ वदणाइवो कुणइ । सिज्झसुरी उस्सगो, मेओ संतिथयपठणे य ॥ १ ॥”

इत्यादि पाक्षिकप्रतिक्रमणविधिः । चातुर्मासिक-सायत्सरिकप्रतिक्रमणयोरपि क्रम एव, नवर नाम्नि विशेषः, कायोत्सर्गे च चातुर्मासिकप्रतिक्रमणे चतुर्विंशतिस्रवविंशतिः चिन्तन । सायत्सरिकप्रतिक्रमणे च चत्वारिंशच्चतुर्विंशतिस्त्व, तदन्ते एको नमस्कारश्च चिन्त्यते । क्षामणक च पाक्षिकचातुर्मासिकयोः पञ्चाना, सायत्सरिके च सप्ताना, श्रीगुर्वादीना यदि द्वौ क्षेपौ तिष्ठतः ॥ उक्तं च—

“एव चिअ चरम्मासे, वरिसे अ जइक्कम विही नेओ । पक्खियचरमासवरिसे-सु नवरि नाममि नाणत्त ॥ १ ॥

तइ उस्सगो ज्जोया, वारस वीसा समं गळिगच्चा । संबुद्धस्वामण ति-पण-सत्त साइण जइ सखं ॥ २ ॥”

इत्थमेव श्रीप्रवचनसारोद्धारवृत्तौ, तथाहि—

“पाक्षिकादिषु त्रिषु शुतदेवताकायोत्सर्गस्थाने भवनदेवताकायोत्सर्गः क्रियते” इत्यादि । एव श्रीदेवेन्द्रसूरिविरचित पद्मवस्युक्कवन्दारकवृत्तावपि (८५ पत्रे) पाक्षिक-चातुर्मासिक-सायत्सरिक-प्रतिक्रमणत्रयेऽपि भवनदेवताकायोत्सर्गः प्रतिपादितोऽस्ति, तथाहि—तथा पाक्षिकादीनि—

अनुयोगपट्टिगृहणत्यं करोमि कारस्सर्गं" इत्यादि मणित्वा कायोत्सर्गं क्रियते, लोगस्स रज्जोमगरे एको पिन्दो नन्दे च लोगस्स १ कथ्यते, यदा चक्षुषाका अन्वयनानि च परिपूर्णानि भवन्ति, तदा यन्दनरूपं दीप्यते, मृतागो नन्दे च यन्दनकक्ष्यं दीयते । इत्यनुयोगविधिः, चक्षुषो वाचनासूत्रप्रदानमित्ययं १, भुमुंरजो व्याध्याया अपन्दराते २, अनुज्ञा सूत्रार्थयोः सन्वयदानं प्रति अनुमनन ३, मुखवचिका प्रतिहेल्य यन्दनरूपं दीप्यते, यथा एवमागमस्तत्तत् पूर्वमनुयोगं विसर्ज्यः । अनुयोगविसर्जनार्थं कारस्सर्गं करोह । अनुयोगधिसर्जनार्थं कर्तुमि कारगमनिध्यादि भवित्वा कयोत्सर्गं नमस्कार एकस्मित्यते पार्यतेऽपि एकः कथ्यते यथा च विश्रामण्य कृत्वा निध्या तुच्छ दीप्यते ॥ ७० ॥

॥ इत्यनुयोगदानविसर्जनविधिरधिकारः ॥ ७० ॥

ननु-पाक्षिक-चातुर्मासिकप्रतिक्रमणे यथा भवनदेवतायाः कायोत्सर्गं स्तुतिश्च कथ्यते-तथा मारुतादिभ्यो नन्दे कथ्यते न वा ! उच्यते पाक्षिक-चातुर्मासिक-सावत्सरिकप्रतिक्रमणे भवनदेवता पुंश्च गृहिणी कुर्यात् इति धातुश्रामभ-
वेष्टता कारस्सर्गो न कीर्य, न य पुंश्च असंज्ञायकारस्सर्गोयि न कीर्य इति तत्परमार्थं तु त एव आज्ञितम् । तत्र
श्रीविरुणप्रमसूरिवचनोक्तिसम्प्रतिः कुत्राऽप्यस्ति जीर्णग्रन्थे ? उच्यते-हेतुगर्भे तथैव प्रतिपादनात्, तथाहि-भुतेदेवतायाः
प्रत्यहं स्मृत्या तु आराध्यत्वेन तद्दिने-तत्कायोत्सर्गाभ्यामेव न, क्षेत्रदेवतायाः प्रत्यहं स्मृतौ भवनस्य

भेदान्तर्गतत्वात् भवनदेव्या अपि स्मृतिः कृतैव, तथापि पर्वदिने तस्या अपि बहुमानार्हत्वात् कायोत्सर्गः साक्षात् क्रियते, स्वस्थाने अजितशान्तिस्तत्र पाठ्य । उक्तं च—

“पुष विहिणेव सद्यः देवसिम्ब यदणाइतो कुण्ड । सिञ्जसुरी वस्सगो, मेओ सन्तिथयपढणे य ॥ १ ॥”

इत्यादि पाक्षिकप्रतिक्रमणविधिः । चातुर्मासिक-सावत्सरिकप्रतिक्रमणयोरपि क्रम एव, नवर नाम्नि विशेषः, कायोत्सर्गे च चातुर्मासिकप्रतिक्रमणे चतुर्विंशतिस्त्रयविंशतिः चिन्तन । सावत्सरिकप्रतिक्रमणे च चत्वारिंशच्चतुर्विंशतिस्त्रय, तदन्ते एको नमस्कारश्च चिन्त्यते । क्षामणकं च पाक्षिकचातुर्मासिकयोः पञ्चानां, सावत्सरिके च सप्तानां, श्रीगुर्वादीनां यदि द्वौ शेषौ तिष्ठतः ॥ उक्तं च—

“एवं चिय चरम्मासे, वरिसे अ जहक्कम विही नेओ । पक्खियचरमासवरिसे-सु नवरि नाममि नाणत्त ॥ १ ॥
तह वस्सगो ज्जोया, वारस वीसा समं गळिगचत्ता । संबुद्धत्तामण ति-पण-सत्त साहूण जह सत्त ॥ २ ॥”

इत्यमेव श्रीप्रथमचतसरोद्धारकृतौ, तथाहि—

“पाक्षिकादिषु त्रिषु शुतदेवताकायोत्सर्गस्थाने भवनदेवताकायोत्सर्गः क्रियते” इत्यादि । एव श्रीदेवेन्द्रसूरिविरचित पढावम्भकवन्दारकृत्यावपि (८५ पत्रे) पाक्षिक-चातुर्मासिक-सावत्सरिक-प्रतिक्रमणत्रयेऽपि भवनदेवताकायोत्सर्गः प्रतिपादितोऽस्ति, तथाहि—तथा पाक्षिकादीनि—

अनुयोगपद्धिगाहणतय करोमि कावस्सग्ग” इत्यादि भणित्वा कायोत्सर्गं क्रियते, लोगस्स उज्जोअगरे एको चिन्त्यते पार्यते च लोगस्स १ कथ्यते, यदा उद्देशका अध्ययनानि च परिपूर्णानि भवन्ति, तदा वन्दनकद्वयं दीयते, समाप्तौ प्रारम्भे च वन्दनकद्वयं दीयते । इत्यनुयोगविधिः, उद्देशो धाचनासुप्रप्रदानमित्यर्थः १, समुद्देशो व्यख्याया अर्थप्रदानमिति २, वन्दनकद्वयं दीयते । इत्यनुयोगविधिः, उद्देशो धाचनासुप्रप्रदानमित्यर्थः ३, समुद्देशो वन्दनकद्वयं दीयते, पश्चात् समाश्रमणदान-अनुज्ञा सूत्रार्थयोः अन्यप्रदानं प्रति अनुमनन ३, मुखवस्त्रिका प्रतिलेख्य वन्दनकद्वयं दीयते, पश्चात् समाश्रमणदान-पूर्वमनुयोगं विससर्जः । अनुयोगविससर्जनार्थं कावस्सर्गं करोह । अनुयोगविसर्जनार्थं करोमि कावस्सग्गमित्यादि भणित्वा कयोत्सर्गे नमस्कार एकस्मिन्त्यते पार्यतेऽपि एकः कथ्यते पश्चाद् विश्रामण्यं कृत्वा मिथ्या दुष्कृतं दीयते ॥ ७० ॥

॥ इत्यनुयोगदानविसर्जनविधिरधिकारः ॥ ७० ॥

ननु-पाक्षिक-चातुर्मासिकप्रतिक्रमणे यथा भवनदेवतायाः कायोत्सर्गः स्तुतिश्च कथ्यते—तथा सावत्सरिकप्रतिक्रमणेऽपि कथ्यते न वा ? उच्यते पाक्षिक-चातुर्मासिक-सावत्सरिकप्रतिक्रमणे भवनदेवता शुद्धं अधिकी कहिज्जइ इति श्रीतरुणप्रम-सूरिकृतबालावबोधवचनप्रामाण्यात् कथ्यते एव, यत्तु श्रीविधिप्रपाया श्रीजिनप्रभसूरिभिः प्रोक्त “सावच्छरिए भवन-देवता कावस्सग्गो न कीरइ, न य शुद्धं असग्गायकावस्सग्गोवि न कीरइ” इति तत्परमार्थं तु त एव जाणन्ति । ननु श्रीतरुणप्रमसूरिवचनोक्तिसम्प्रतिः कुत्राऽप्यस्ति बीर्णग्रन्थे ? उच्यते-हेतुगर्भे तथैव प्रतिपादनात्, तथाहि-श्रुतदेवतायाः प्रत्यहं स्मृत्या तु आराध्यत्वेन तद्धिने-तत्कायोत्सर्गस्थाने भवनदेवताकायोत्सर्गः, क्षेत्रदेवतायाः प्रत्यहं स्मृतौ भवनस्य

भेदान्तर्गतत्वात् भगवदेव्या अपि स्मृतिः कृतैव, तथापि पर्षदिने तस्या अपि बहुमानार्हत्वात् कायोत्सर्गः साक्षात् क्रियते, स्वस्थाने अशितशान्तिस्त्व पाठ्य । उक्तं च—

“पुष विहिणेव सबं, देवसिअ वदणाइतो कुणइ । सिञ्जसुरीं वस्सगो, भेओ संतिथयपढणे य ॥ १ ॥”
 इत्यादि पाक्षिकप्रतिक्रमणविधिः । चातुर्मासिक-सांवत्सरिकप्रतिक्रमणयोरपि क्रम एव एव, नवर नाम्नि विशेषः, कायोत्सर्गे च चातुर्मासिकप्रतिक्रमणे चतुर्विंशतिसंवर्षातिः चिन्तन । सावत्सरिकप्रतिक्रमणे च चत्वारिंशच्चतुर्विंशतिस्त्व, तदन्ते एको नमस्कारश्च चिन्त्यते । क्षामणकं च पाक्षिकचातुर्मासिकयोः पद्यानां, सावत्सरिके च सप्तानां, श्रीगुर्वादीनां यदि द्वौ शेषौ तिष्ठतः ॥ उक्तं च—

“एव चिअ चरम्मासे, वरिसे अ जहक्कम विही नेओ । पक्खियचनमासवरिसे-सु नवरि नाममि नाणच ॥ १ ॥
 तह वस्सगो ज्जोया, बारस वीसा समं गळिगचचा । संबुद्धस्वामण ति-पण-सत्त साहूण जह सत्त ॥ २ ॥”

इत्थमेव श्रीप्रवचनसारोच्चारयितुं, तथाहि—

“पाक्षिकादिषु त्रिषु श्रुतदेवताकायोत्सर्गस्थाने भगवदेवताकायोत्सर्गः क्रियते” इत्यादि । एव श्रीदेवेन्द्रसूरिविरचित पद्याश्चकवन्दारकधृतावपि (८५ पत्रे) पाक्षिक-चातुर्मासिक-सावत्सरिक-प्रतिक्रमणत्रयेऽपि भगवदेवताकायोत्सर्गः प्रतिपादितोऽस्ति, तथाहि—तथा पाक्षिकादीनि—

अनुयोगपट्टिगहणाय करोमि काचस्सर्गं” इत्यादि मणित्वा कायोत्सर्गः क्रियते, लोगस्स सज्जोअगरे एको चिन्त्यते पार्यते च लोगस्स १ कथ्यते, यदा उद्देशका अध्ययनानि च परिपूर्णानि भवन्ति, तदा वन्दनकद्वय दीयते, समाप्तौ प्रारम्भे च वन्दनकद्वयं दीयते । इत्यनुयोगविधिः, उद्देशो वाचनासूत्रप्रदानमित्यर्थः १, समुद्देशो व्याख्याया अर्थप्रदानमिति २, धन्दनकद्वयं दीयते । अन्यप्रदानं प्रति अनुमनन ३, मुखवस्त्रिका प्रतिलेख्य वन्दनकद्वय दीयते, पश्चात् सुभाश्रमणदान-अनुज्ञा सूत्रार्थयो अन्यप्रदानं प्रति अनुमनन ३, मुखवस्त्रिका प्रतिलेख्य वन्दनकद्वय दीयते, पश्चात् सुभाश्रमणदान-पूर्वमनुयोग विससर्जः । अनुयोगविसर्जनार्थं काचस्सर्गं करेमि काचस्सर्गमित्यादि भणित्वा पार्यतेऽपि एकः कथ्यते पश्चात् विश्रामण्य कृत्वा मिथ्या दुष्कृत दीयते ॥ ७० ॥

॥ इत्यनुयोगदानविसर्जनविधिरधिकारः ॥ ७० ॥

ननु-पाक्षिक-चातुर्मासिकप्रतिक्रमणे यथा भवनदेवतायाः कायोत्सर्गः स्तुतिश्च कथ्यते-तथा सावत्सरिकप्रतिक्रमणेऽपि कथ्यते न वा ? उच्यते पाक्षिक-चातुर्मासिक-सावत्सरिकप्रतिक्रमणे भवनदेवता शुद्धं अधिकी कहिजइ इति श्रीतरुणप्रभ-सूरिकृतवालावबोधवचनप्रामाण्यात् कथ्यते एव, यत्तु श्रीविधिप्रपाया श्रीजिनप्रभसूरिभिः प्रोक्त "सावच्छरिए भवन-देवता कावत्सर्गो न कीरइ, न य शुद्धं असज्जायकावत्सर्गोवि न कीरइ" इति तत्परमार्थं तु त एव जाणन्ति । ननु श्रीतरुणप्रभसूरिवचनोक्तिसम्प्रतिः कुत्राऽप्यस्ति जीर्णग्रन्थे ? उच्यते-हेतुगर्भे तथैव प्रतिपादनात्, तथाहि-श्रुतदेवतायाः प्रत्यहं स्मृत्या तु आराध्यत्वेन तद्दिने-तत्कायोत्सर्गस्थाने भवनदेवताकायोत्सर्गः, क्षेत्रदेवतायाः प्रत्यहं स्मृतौ भवनस्य

પન્થિમ છાદિ ચરદસિ, સત્તમિ પઠિપુષ ધાયવે કૂળે । દસમી વિદ્યાજ્ઞા સત્તર, અદ્વિમિ અમાવસાઈ ર્દેસાળે ॥ ૨ ॥ રૂઢ ગાહ-
 ક્રમેણ જોગિણિ સ ધામે પિઠિત ધા કાલ, બુદ્ધસોમવારેસુ પદવલાઈ માવે સુકગુરુસુ વિ, પુત્ત ૧ પુણ્યવસુ ૨ રેયરૂ ૩ ચિત્તા ૪
 સવળ ૫ ધનિદ્વા ૬ મિઅસિર ૭ અસ્તિવિ ૮ હત્યેસુ ૯ કિત્તિઆ ૧ વિસાદા ૨ મદા ૩ મરણી ૪ વજેસુ । અન્નેસુ વા
 રિવ્લેસુ સવધસિઅ સમ્મમદિઆ સંતો લોઅ કારિઅ લોઅગારવાહુ વિસ્સામિઅ । રિઅ પઠિકમિઅ સકથય મળિઅ ગુરુ
 સમીવમાગસ્સ સ્વમાસમળ તુગેણ મુદ્ધપોત્તિં પઠિલેહિઅ, પુવાલસાવત્તવંદણ દાઝ, પઠમસ્વમાસમળે મળઈ રૂઢાકારેણ સંદિસહ
 લોઅ પવેપ્પમિ, ગુરુ મળઈ પવેહ, વીપ સ્વમાસમળે સદિસહ કિં મળામો, ગુરુ મળઈ વદિત્તા પાવેઅહ, તરૂપ્પલ ૦ કેસા મે
 પજુવાસિઆ તવો તુક્કર કય, અગિણી સાહિયસિ ગુરુણા તુત્તે, રૂઢામો અણુસંઠિતિ મળઈ, ચતુત્તે તુમ્હાણ પવેરૂઅ સદિ-
 સહ સાદૂણ, પવેપ્પમિ પચમે નમુક્કાર મળઈ, છઠ્ઠે તુમ્હાણ પવેરૂઅં સાદૂણ પવેરૂઅ સદિસહ કાતરસગ કરેમિ, સત્તમે કેસેસુ
 પજુવાસિઅમળેસુ સમ્મ જ ન અધિઆસિઅ કુરૂઅ કકકરાઈઅ છીઅ અમાઈઅ તત્ત સહવાવળિઅ કરેમિ કાતરસગ
 અપ્પત્તુસસિપ્પણમિદ્ધાઈણા, સત્તાવીસૂત્તાસં કાતરસગ કરેઈ, ચરવીસત્થય મળિત્તા જહારાયણિય સાહ વંદઈ પાઈઅ વિસ્સા-
 મેઈ । જો પુણ સય ચિય લોઅ કરેઈ સો સંવિસાવળ પવેયણાઈ ન કરેઈ ॥ ૭૩ ॥

॥ ર્દિ લોષકારાપણવિધિરધિકારઃ ॥ ૭૩ ॥

નનુ-આવકા અતિચારકાયોત્સર્ગે કય કાશ્ચ અતિચારાન્ આલોચયન્તિ ? રચ્યતે-શ્રીતરુણમ્રમસૂરિકૃતપદાવશ્યકથાલા-

भारो कओ” इत्यादि कही करी तरसुसरी कही, झकिसंभवइ सवह कावस्सग कीजइ । एक श्रावक श्रीआचार्यमिश्र आगे आवी एक खमासमण देइ करी भणइ, इच्छाकारेण संविसह भगवन् सुत्तं सविसाहु ? गुरु संदिसावेह इसु भणियइ हुतइ, बीजुं खमासमण देई करी भगवन् सुच कहु ! इधुं भणइ, गुरु भणइ कट इत्यु कही, छतइ इच्छ इसु भणी करी चमचयकट-इत ओठिकरि मुहे मुइपची देइ तिणह नमुकार कही मधुरस्वर व्याकाशर सावधानचित्त सूत्रार्थ मनचित्त-य तव हुतव पदिकमणासुच गुणइ, बीजा कावस्सगे वर्णमान सावधान थका सामलइ । साधुसरसा पहिकमता हुता तिणहसंयसाठि पक्खियसूत्र सांभलइ झकि अमावे वइअ सांभलइ सूत्रं प्रति सवे कावस्सग करेइ सपूर्णसूत्र भणियइ तसुआरेण पारिचा तमां थका तिणह नवकार कही बेसी करी इत्यादि ॥ ७२ ॥

॥ इति पाविकसूत्रमणजे सुत्तौ च पूर्वपाठक्रमाधिकारः ॥ ७२ ॥

तनु-लोचकापणविधिः कस्मिन् ग्रन्थे निवेदितोऽस्ति ? वच्यते-श्रीविधिप्रपाया श्रीजिनप्रभसूरिभि समीचीनतया भणितोऽस्ति, तथाहि-

पञ्चईएण लोओ क्यबो अओ तविही भणइ, गुल्समीवे खमासमण मुइपोत्ति पढिलेहिअ, दुवालसावसंवदण दाव पदमखमासमणेण इच्छाकारेण सदिसइ भगवन् लोअ सदिसावेमि, बीए लोअ करेमि, तईए उच्चासण सदिसावेमि चतत्यए उवासरण ठमि, तओ लोअगार खमासमणपुणं भणइ इच्छकार लोअ करेह, मत्यया रक्खभारिणो य इच्छाकार देइ तओ “पुणं पढियय नवमी, तइआ इकारसीह अग्गीए । दाहिण पणमी तेरसि, बारसि ञ्जत्थीए नेरईए ॥ १ ॥

पच्छिम छट्ठि चरइसि, सत्तमि पढिपुष वायवे कूणे । दसमी विइजा उत्तर, अट्ठमि अमावसाइ ईसाणे ॥ २ ॥ इइ गाढ-
 क्कमेण जोगिणि स वामे पिट्ठिच वा काच, बुहसोमवारेंसु चदवळाइ मावे सुक्कगुरुसु वि, पुत्त १ पुण्णवसु २ रेवइ ३ चिच्चा ४
 सवण ५ धनिट्ठा ६ मिअसिर ७ अस्तिणि ८ हत्थेसु ९ किसिआ १ विसाहा २ महा ३ भरणी ४ वज्जेसु । अणेसु वा
 रिक्खेसु सबवसिअ सम्ममहिआ संतो लोअ कारिअ लोअगारवाहु विस्सामिअ । इरिअ पढिक्कमिअ सक्कथय भणिअ गुरु
 समीवमागस्स खमासमण दुगेण मुहपोत्ति पढिलेहिअ, तुवालसावचवंदण दाउं, पढमखमासमणे भणइ इच्छाकारेण सदिसह
 लोअ पवेणमि, गुरु भणइ पवेह, वीए खमासमणे संदिसह किं भणामो, गुरु भणइ वविच्चा पावेअह, तइएत्त ० केत्ता मे
 पज्जुवासिआ तवो तुक्क कय, अगिणी साहियत्ति गुरुणा बुत्ते, इच्छामो अनुसइति भणइ, चतुत्थे तुग्गहाण पवेइअ सदि-
 सह साहूण, पवेणमि पचमे नमुक्कर भणइ, छट्ठे तुग्गहाण पवेइअ साहूण पवेइअ सदिसह काउत्सग करेमि, सचमे केत्तेसु
 पज्जुवासिअमाणेसु सम्म अ न अहिआसिअ कुइअ ककराइअ छीअ जमाइअ तस्स सहडावणिअ करेमि काउत्सग
 अअत्थुससिणमिच्चाइणा, सत्तावीसूत्सासं काउत्सग करेइ, चत्तवीसत्थय भणित्ता जहारायणिय साह वदइ पाइअ विस्सा-
 मेइ । जो पुण सय चिय लोअ करेइ सो संविसावण पवेयणाइ न करेइ ॥ ७३ ॥

॥ इति लोचकारापणविधिरधिकारः ॥ ७३ ॥

ननु-आवका अतिषारकायोत्सर्गे कथ काच्य अतिचारान् आलोचयन्ति ? उच्यते-श्रीतरुणप्रभसूरिकृतपद्मावश्यकवाला-

आरो कओ" इत्यादि कही करी तत्सुचरी कही, शक्तिसंभवइ सबह कावत्सग कीजइ । एक श्रावक श्रीआचार्यनिश्र आगे आधी एक स्वमासमण देइ करी भणइ, इच्छाकारेण सदिसइ भगवन् सुत्त सदिसाइ ? गुरु सदिसावेइ इसु भणियइ हुतइ, बीजुं स्वमासमण देई करी भगवन् सुत्त कहु ? इसुं भणइ, गुरु भणइ कट इसु 'कहौ, छतइ इच्छ इसु भणी करी स्वभवयकत्त-हात जोडिकरि मुई मुहपची देइ तिणइ नमुकार कही मधुरस्वर व्यक्ताकर सावधानचित्त सूत्रार्थ मनचित्त-य तत्त हुतव पठिकमणसुत्त गुणइ, बीजा कावत्सगे वर्णमान सावधान यका सामलइ । साधुसरसा पठिकमता हुता तिणहसंयसाठि पक्खियसूत्र सांमलइ शक्ति अभावे वइठा सांमलइ सूत्रं प्रति सबे कावत्सग करेइ सपूर्णसूत्र भणियइ नमुकारेण पारिचा उमो यकों यकों तिणइ नवकार कही बेसी करी इत्यादि ॥ ७२ ॥

॥ इति पाविकसूत्रमणने श्रुतौ च पूर्वपाठकमाधिकारः ॥ ७२ ॥

तनु-ओषकरापणविधिः कस्मिन् ग्रन्थे निवेदितोऽस्ति ? वच्यते-श्रीविधिप्रपाया श्रीजिनप्रमसूरिभिः समीचीनतया मणितोऽस्ति, तथाहि-

पदार्थेण लोओ कायबो अओ तविही भणइ, गुरुसमीवे स्वमासमण मुहपोत्तिं पठिलेहिअ, दुवालसावत्तवंदण दाव पढमस्वमासमणेण इच्छाकारेण सदिसइ भगवन् लोअ सदिसावेमि, बीप लोअ करेमि, तईए उच्चासण सदिसावेमि चवत्थए उच्चासणं ठामि, तओ लोअगारं स्वमासमणपुबं भणइ इच्छकार लोअं करेइ, मत्थया रक्खभारिणो य इच्छाकार देइ तओ "पुबं पठिवव नवमी, वइया इक्करसीइ अमीए । दाहिण पचमी तेरसि, वारसि चवत्थीए नेरईए ॥ १ ॥

पच्छिम छट्ठि चउइसि, सत्तमि पढिपुष वायवे कूणे । दसमी विइज्जा उत्तर, अट्ठमि अमावसाइ ईसाणे ॥ २ ॥ इइ गाह-
 क्कमेण जोगिणि स वामे पिट्ठिच वा काउ, बुहसोमवारसु चउवलाइ भावे सुक्कगुरुसु वि, पुत्त १ पुण्णवसु २ रेयइ ३ चित्ता ४
 सवण ५ धनिट्ठा ६ मिअसिर ७ अस्तिणि ८ इत्येसु ९ कित्तिगा १ विसाहा २ महा ३ भरणी ४ वज्जेसु । अग्नेसु वा
 रिक्खेसु उववसिअ सम्ममहिआ संतो लोअ कारिअ लोअगारवाहु विस्सामिअ । इरिअ पडिक्कमिअ सकथय भणिअ गुरु
 समीवमागत्त खमासमण दुगेण मुहपोत्तिं पडिलेहिअ, दुवालसावत्तवदण दाउ, पढमखमासमणे भणइ इच्छाकारेण संदिसह
 लोअ पवेएमि, गुरु भणइ पवेहु, वीए खमासमणे सविसह किं भणामो, गुरु भणइ वदित्ता पावेअह, तइएत्थ ० केसा मे
 पज्जुवासिआ तओ दुक्कर कय, अगिणी साहियचि गुरुणा बुत्ते, इच्छामो अणुसठ्ठंति भणइ, चतुत्थे तुग्हाण पवेइअ सदि-
 सह साहूण, पवेएमि पचमे नमुक्कार भणइ, छठ्ठे तुग्हाण पवेइअ साहूण पवेइअ सविसह काउत्तसग करेमि, सत्तमे केसेसु
 पज्जुवासिज्जमाणेसु सम्म ज न अहिजासिअ कुइअ कक्कराइअ छीअ जमाइअ तत्त सहदावणिअ करेमि काउत्तसग
 अन्नरथूससिएणमिच्चाइणा, सचावीसूत्तासं काउत्तसग करेइ, चउवीसत्थय भणित्ता जहारायणिय साहू वदइ पाइअ विस्सा-
 मेइ । जो पुण सय चिय लोअ करेइ सो संदिसावण पवेयणाइ न करेइ ॥ ७३ ॥

॥ इति लोचकारापणविधिरधिकारः ॥ ७३ ॥

ननु-श्रावका अतिचारकायोत्सर्गे कथ काश्च अतिचारान् आलोचयन्ति ? उच्यते-श्रीतरुणप्रभसूरिकृतपहावश्यकवाला-

स्वोकामपि मंडलीं लपते तदा किं तदोपनिवारणकर्तव्यं ? अत्रोच्यते—अत्रार्थे विधिप्रपाया श्रीजिनप्रभसूरिवाक्य प्रमाण, तथाहि तत्पाठः—“अया य मज्जारिआ छिंदइ सया जा-सा कालीकब्बसी । अक्खहिककडियारि मळमाहि सचरी हय पडिइय मज्जारिचि ॥ १ ॥ अतत्थयय वारतिग भणिआ सुद्धोपधववह्मणत्थ कावस्सगो कायधो, तिरिसतिनाइ नमो-ब्बारो घोसेअवो इति प्रतिक्रमणविधिः ।” छुटकपत्रे तु धार्तिकरूपेऽयमनुक्रमः । देवसिकादिप्रतिक्रमणपञ्चकेऽपि यदि मार्जारीमंडलीं स्त्रोकामपि लपते तदा अपथकुनादि अयोत्सर्गत्रय पूर्ववत्प्रतिक्रमणकरणानन्तर क्रियते, ततो “जा सा कालीति” गाथा वारत्रयं पठ्यते, धामपावेन वारत्रयं भूमिराहन्वते च ॥ ७७ ॥

॥ इति मार्जारीमंडलीप्रवेक्षणनवोपनिवारणविधिरधिकारः ॥ ७७ ॥

ननु-सामाबिकप्रहणक्रियाया आद्याना कति क्षमाप्रमाणानि ? उच्यते—तत्रार्थे श्रीविधिप्रपाठः प्रमाण, तथाहि-अगीकय सामाइएण व तमयसंज्ञ सामाइय गहेअव, तत्स पसो विहि-पोसइसालाप साह समीवे गिहे वा एगदेसे वा, लमास-मणवुगपुब सामाइय मुहपोत्तिं पडिलेहिअ २ पढमलमासमणेण सामाइय सविस्सावेमि ३ बीअलमासमणेण सामाइय नापमिचि ४ भणिऊण पुणो वदिअ ५ अर्द्धानवगात्र हुतो नमुब्बारतिगपुबं करेमि भते सामाइअ इच्चाइ दढग वोसिरामि पच्चत वारतिग कडिअ, लमासमणेण इरियावहिंयं पडिकमिअ ६ लमासमणवुगेण वासासु कट्ठासण उचबंजे पावच्छण ८, लमासमणवुगेणं सज्जाय च संविस्साविअ सज्जायं करेमि १० पुणो वदिअ नवकारहुगं मणइ ११ तथो सीअकाले पगुरण संदिसावेइ पगुरणं पडिगाइमि १२ सज्जायाणत्तर कट्ठासण संदिसावेइ ति । एवं तरुणप्रभसूरिकृतपढावस्थकवालाव

बोधेऽपि, तथाहि-इच्छामीत्यादि भणी एक स्वमासमणु देइ १ सामायिक मुहपत्तिं पहिलेइमि इमु कही कमा थइ
 इच्छामि स्वमासमणो भणी स्वमासमणु देइ करी २ सतइयको वेदिकामा हि बाहुकरी मुहुपत्ति पहिलेही एकलमा
 समणे सामाइय सदिसावेमि ३ इमु भणी बीअस्वमासमणे सामाइअ टापमि ४ इसो भणी तइअ स्वमासमण देइ करी ५
 अर्थायनतगात्र हुतो तिण्ह नमस्कार कही तिप्पवार करेमि भते इमु सामायिकसूत्र तिष वार कहइ गुरुवचनतणी अनु-
 भापणा करतउ हुंतो सामाइकारोपण विधि नवी सिद्धान्तमाहे तिण्ह नमस्कारमणनपूर्वक सामायिक दंडकरइइ
 मणनइ तो पाछइ इरियावही पढिक्कमीयइ । आवस्यकचूर्णीवृत्तिमांही इम भणियइ छइ यथा-“करेमि भते सामाइअ
 सा० जाव साइ पसुवासेमि चि काळण पच्छा इरियावहिय पढिक्कमइ” तगो पाछइ विस्तरतो द्वादशावर्तवदनक देइ करी
 प्रत्याख्यान कीजइ, सखेपइ, तगो स्वमासमण वदणापूर्वक प्रत्याख्यान कीजइ तो पाछइ एक स्वमासमण सज्जा० ७
 बीअ स्वमासमण सज्जायकरं कही ८ सज्जाय, तइअ स्वमासमण दानपूर्वक ९ आठ नमस्कार कही पाछइ एक स्वमा-
 समणे कट्टासण सदिसावेमि १० कही बीअ स्वमासमणे कट्टासण पहिगाहेमि कही ११ तइअ स्वमासमणे पांगुरण सदि-
 सावेमि १२ कही, चउत्थ स्वमासमणे पांगुरण पहिगाहेमि १३ कही करी वइसइ, अत्राऽय विशेषः—प्रभाते सामायिक-
 ग्रहणे त्रयोदशक्षमाश्रमणानि,^२ अथ च सायन्तनसामायिकग्रहणे यदि मुखवस्त्रिका प्रतिलेख्य चन्दनकानि दत्त्वा
 प्रत्याख्यान करोति त्वा चतुर्दश, अस्यथा तु त्रयोदशैव ॥ ७८ ॥

॥ इति सामायिकग्रहणे त्रयोदश-क्षमाश्रमणाधिकारः ॥ ७८ ॥

ननु-कदा कियत्काल अस्वाध्यायो भवति ? उच्यते—मुख्यम् रज आकाशात् यावत्पतति तानव् अस्वाध्यायः । १ ।
तथा घूमरी यावत्काल पतति तावद् अस्वाध्यायः । यस्माद् घूमरीपाते सकलक्षेत्र अष्कायमय स्यात्, तदा साधु कम्बल-
प्राधृतसर्वाङ्गोपाङ्गोऽपवरकमध्ये स्थितो भवति, मुख्यमपि नोद्धाटयति, किमप्यङ्गोपाङ्गं न इतस्ततो विक्षिपति, एवं
जीवदयापालनाय धूमर्या निवृत्तायां समस्तक्रिया कार्या । २ । तथा आकाशे गन्धर्वनगर देवताकृत दृश्यते, तथा
वृत्तकापातो भवति, तथा कणकाः पतन्ति, तत्रोल्कापाते रेखा भवति उद्घोतश्च, यत्र च रेखा उद्घोतश्च न भवति,
स कणकः । तथा दिग्दाहो दक्षदिक्षा उज्ज्वलन्त्यो दृश्यते, चतुर्दिशा रक्तत्वं चक्षुस्सहस्रं स्याद्, एतेषु सत्सु विद्युत्पाते
च अस्वाध्यायनिवर्ति तेषु प्रहरमेकमस्वाध्यायः । तत्र वर्षर्तौ सप्त कणकाः, शीतकाले पञ्च ५ उष्णकाले त्रय ३ कणका-
पतति तदाऽस्वाध्यायः प्रहरमेकं यावत्, तदा अस्वाध्यायो निवृत्ते-तेषु प्रहरद्वयं यावत् अस्वाध्यायः । ४ । अकाल
गर्जिते प्रहरद्वयं यावदस्वाध्यायः । ५ । अकालविद्युन्नात्कारे प्रहरमेकं यावदस्वाध्यायः । ६ । आषाढकार्तिकचा-
तुर्मासिकप्रतिक्रमणानन्तरं अच्यपनं प्रतिपदं यावत्, द्वितीयाया शुध्यते, श्रोत्यानाङ्गे चतुर्थस्याने द्वितीयोद्देश-
केऽप्युक्तं (२१३ पत्रे)—“नो कप्यद् निगथाण वा निगंयीण वा चरहि महापट्टिवपहि सज्जाय करिस्तप त
जहा-आसाढपाट्टिवप १ ईदमहपाट्टिवप २ कस्तियपाट्टिवप ३ सुगिग्दपाट्टिवप” ४ इति । ६ । आश्विनशुक्लपञ्चमी-
मत्स्याहारात्म्य कार्तिककृष्णप्रतिपदं यावत् अस्वाध्यायकाल उपरि शुध्यते । ७ । चत्रशुक्लपञ्चमीमत्स्याहारात्म्य वैशाख-
कृष्णप्रतिपद यावदस्वाध्यायः, परं अत्राज्य विशेषः—चैत्रशुक्लैकादशीत आरम्य मध्ये पूर्णिमाया यद् दिनत्रय ‘अभिषेक-

सहस्रावर्णियं करोमि कावस्सग्ग' लोगस्स ४ धित्यते, यदि एकावशीदिने न स्मर्यते तदा द्वावशीत्रयोदशीदिनेषु कायोत्सर्गः
 क्रियते, यदि द्वावशीदिने न स्मर्यते, तदा त्रयोदशी चतुर्दशी पूर्णिमाया यावत् कायोत्सर्गः क्रियते, यदि त्रयोदशीदि-
 नेऽपि नो स्मर्यते, तदाऽऽगामिनं कैत्र यावद्भूलिर्नोद्गीयते तावदस्वाध्यायः । अयमर्थश्च एव—शुक्लैकादशीदिनात् “सचि-
 सरज्ज सहस्रावणस्य करोमि कावस्सग्ग” इत्यादिना दिनत्रयं यावत् कायोत्सर्गं क्रियते । विस्मृते तु पूर्णिमा यावदन्यथा
 वर्णमप्यस्वाध्यायः । ८ । द्वयो राशोः कलहे म्लेच्छादिभये उपाश्रयासन्नवासिस्त्रीपुरुषयुद्धे होलक्या भस्मोद्घुयने चैतानि
 यावन्त काल वर्तन्ते तावदस्वाध्याय । ९ । राशो मृत्युकाले जाते यावत् नवीनो राज्ञा पट्टे नोपविशति तावदस्वाध्याय ,
 स्यापितेऽपि राशि यावदसमञ्जस न निवर्तते तावदस्वाध्याय । १० । नगरप्रधानपुरुषे मृते प्रहराष्टक यावदस्वाध्यायः
 । ११ । उपाश्रयात् सप्तगृहमन्त्र्ये कोऽपि प्रसिद्धपुरुषो व्रियते तदाऽहोरात्र यावदस्वाध्याय । १२ । तथाऽनाथसामान्य-
 पुरुषमरणे कलेवरोत्थानानन्तरं शुष्यते, एव तिर्यग्भरणेऽपि । १३ । अथाऽऽचार्य १ महर्षिक २ कृतानशनमहातपस्वि ३
 बहुस्वधनवहस्र ४ मरणे दिनत्रयमस्वाध्याय एकदिनमुपवास, अन्येषा मरणे द्वयमपि न । १४ । तिर्यग् रुधिरं पतिते
 अण्डके स्फुटिते, गवि च प्रसूतायां, जरायुपतने शतहस्तमध्ये प्रहरत्रय यावदस्वाध्याय । अण्डके पतिते तिलकाचार्यकृ-
 तावश्यकघृत्तौ अयं विशेष—यसतेरन्तर्बहिर्वा अण्डक भिन्नमुज्झित वा यतिकल्योपरि तदा हस्तपट्टे परतः त्यक्त्वा कल्पं
 क्षालयन्ति, ततः शुद्ध, भूमौ तु भिक्षेन भूमिं खनन्ति यतस्ता खनित्वाऽपि छर्दितेन शुध्यति, केवल पौरुषीत्रय परिहि-
 यते । १५ । मनुष्यरुधिरं पतिते सद्बृतानन्तरमपि अहोरात्रमस्वाध्यायः, तथा बहुघृष्टिपतनेन भूमिः सिक्ता जायते

तर्हि स्वल्पवेष्टयाऽपि शुच्यति, घटिमात्ररान्निशेषे मनुष्यसम्बन्धि रुधिर पतितमुद्धृतं च ततः सूर्योद्गमे शुद्धिः । १६ ।
तथा मनुष्यास्य निपतिते द्वादशवर्षाणि अस्वाध्यायः । १७ । तथा दन्तो घा दंष्ट्रा वा पतिता बह्वायासेन विलोकिताऽपि
चेन्न लब्धा, “तदा दत्तं बह्वावर्षाणि करेमि कान्तस्सर्ग” इत्युक्त्वा कारयोत्सर्गः क्रियते, तत्र नमस्कार एकश्चिन्त्यते पारा-
यित्या कथ्यते च, तदनन्तर अस्वाध्यायो न भवति । १८ । तथा यदि मार्बारी जीवित मूपक गृहीत्या याति तदा नाऽस्वाध्यायः,
अथ विनास्य नयति तदाऽश्वेरात्रमस्वाध्यायः । १९ । तिर्यगवयवाः तद्वधिर च पट्टिहस्तमप्येनाऽस्वाध्याय कुर्वन्ति । २० ।
मनुष्यावयवरुधिरपाते हस्तशत्रुमप्येनाऽस्वाध्यायो, यथन्तरे उभयदिमामी शकटस्य मार्गे न भवति । २१ । तथा स्त्रिया
मासि मासि ऋतुधर्मः समायाति, तदनन्तर दिवसत्रयं यावदस्वाध्यायः । तथा कल्याधिप्रदरोगोदयादिवसत्रिकस्योपर्यपि
रुधिरं पतति तदा ‘असज्जमाय बह्वावर्षिण्य’ कारयोत्सर्गं कृते पश्चात् शुच्यति । २२ । तथा आर्द्रानक्षत्रादारम्य स्वातिनक्ष-
त्रपर्यन्तगर्जितं विद्युत्पातश्च न स्वाध्याय उपहन्ति । तारकावर्धनमपि यावत् स्वातिनक्षत्रे आदित्यस्य गमनं भवति, शेषकाले
पुनरवश्यं तारकादिकवर्धने शुच्यते, अथ केनापि साधूनां तथाविधनक्षत्रपरिज्ञानं न भवति, तत आषाढमासतुर्मासि-
कादारम्य कार्तिकमासतुर्मासिकं यावत् विद्युत्प्रजितेष्वपि नाऽस्वाध्यायः, चन्का तु सदाऽपि स्वाध्यायमुपहन्ति प्रहर
यावत् । २३ । तथा सप्तम्यो षड्विंशत्यब्दरहितो भूकम्पः तयोर्जातयोः प्रहराष्टकं यावदस्वाध्यायः । २४ । तथा
प्रदीपने लप्ते यावन्नोपशमः तावत्स्वाध्यायः । २५ । तथा वर्षाकालं नुदुददृष्टिः अहोरात्रोपरि यावद्दूर्यति तावदस्वाध्यायः
। २६ । विधिवपयां २५ पत्रे प्रबं पाठः—

“संपयपुष्टी असज्जाओ वारससु वि मासेसु बुब्बुअवरिसे अहोरत्ताओ सहपि अइ वरिसइ तो असज्जाओ, बुब्बुअ
 वजवरिसे दोण्हमहोरत्ताणमुवरि जाव पढइ ताव असज्जाओ”त्ति बुद्दुदवर्जं वर्यं वर्यति द्वाभ्यामहोरात्राभ्याम् उपरिष्टाद्
 यावद्वर्यति तावदस्वाध्यायः । २७ । फुत्तारमात्रवर्यणे सप्ताहोरात्रोपरि यावद्वर्यति तावदस्वाध्यायः २८ । सूर्येऽनुव्रते,
 मध्याह्ने २ सन्ध्यायां ३ अर्धरात्रे च ४ सन्ध्याचतुष्टयेऽप्यस्वाध्यायः । २९ । पुत्रे जाते शतहस्तमध्ये दिनसप्तक यावद-
 स्वाध्यायः, पुत्र्यां जाताया तु दिनाष्टकमस्वाध्यायः, स्त्रियारक्तोत्कटत्वात् । ३० । शुक्लपक्षे प्रतिपदाया द्वितीयाया
 तृतीयाया वा आरभ्य दिनत्रय यावत् यूपकनामाऽस्वाध्यायो भवति, रात्रिप्रथमग्रहरं यावत् तत्र प्रादोषिककालो न
 शुष्यति, एवं पाक्षिकदिनेऽपि, श्रीतिलकाचार्यकृत-आवश्यकवृत्तौ यूपकनिरूपणमेव, तथाहि-“जुमओ सुक्कदिण तिमि”
 सन्ध्याप्रभा चन्द्रप्रभा च युगपद् भवतः स युगपद्भवाः, शुक्लपक्षे हि दिनत्रय सन्ध्याप्रभाया चन्द्रप्रभापृतत्वात् सन्ध्या-
 छेदो न ज्ञायते, तत्र शुक्लप्रतिपदा-द्वितीया-तृतीयासु कालवेदानवबोधात्, प्रादोषिककालाऽग्रहणे सूत्रपौरुषि अकरण, तथा
 “केसिं च होइ मोढाओ जुमओ ताव होइ आइच्चो । जेसिं तु अणाइन्ना, तेसिं किर पोरिसी तिमि ॥ २ ॥” व्याख्या-
 केषाचिच्चवति अमोहात्-अमूढत्वात् यूपक-बुद्धिर्न पुष्योपरागमुदये अस्ति एव, आदित्य-आताम्रः कृष्ण इयासः शक-
 दोद्विसस्थितो वा अगतामुत्पातरूपः तावत् तत्र पौरुषी अनध्यायत्वेन आचीर्णं । उत्तरार्धे स्पष्ट नवर “पोरिसि तिमि”
 पौरुषीत्रय अनध्यायः । ३१ ।

अथ चन्द्रग्रहणास्वाध्यायो लिख्यते-चन्द्रग्रहणस्योत्कटतो द्वादश ग्रहरान् अस्वाध्यायः, कथमित्याह-कदापि काले उत्पा-

तर्हि स्वस्वपेक्षयाऽपि शुच्यति, घटिमात्ररान्निशेषे मनुष्यसम्बन्धि रुधिर पतितमुद्धृतं च ततः सूर्योद्गमे शुद्धिः । १६ ।
 तथा मनुष्यास्थि निपतिते द्वादशवर्षाणि अस्वाध्यायः । १७ । तथा दन्तो घा वंष्ट्रा घा पतिता वङ्गायासेन विलोकिताऽपि
 चेन्न उन्ध्या, “तदा दत्तं चहृदावणिजं करेभिः काष्ठस्सर्गः” इत्युक्त्वा कारयोत्सर्गः क्रियते, तत्र नमस्कार एकश्चिन्त्यते पारा-
 यित्वा कथ्यते च, तदनन्तरं अस्वाध्यायो न भवति । १८ । तथा यदि मार्जारी जीवितं मूपकगृहीत्या याति तदा नाऽस्वध्यायः,
 अथ विनास्य नयति तदाऽहोरात्रमस्वाध्यायः । १९ । तिर्यगवयवाः तद्वधिर च पट्टिहस्तमभ्येनाऽस्वाध्यायः कुर्वन्ति । २० ।
 मनुष्यावयवकपिरपाते हस्तक्षतमभ्येऽस्वाध्यायो, यद्यन्तरे समयदिग्गामी शकटस्य मार्गो न भवति । २१ । तथा स्त्रिया
 मासि मासि श्रुतुधर्मः समायाति, तदनन्तरं दिवसत्रय यावदस्वाध्यायः । तथा कस्याश्चित्प्रदरोगोदयादिवसत्रिकत्योपर्यपि
 रुधिरं पतति तदा ‘असृज्माय चहृदावणिय’ कारयोत्सर्गं कृते पश्चात् शुच्यति । २२ । तथा आर्द्रानक्षत्रादारम्य स्वातिनक्ष-
 त्रपर्यन्तगर्जितं विद्युत्पातश्च न स्वाध्याय उपहन्ति । तारकावर्धनमपि यावत् स्वातिनक्षत्रे आदित्यस्य गमनं भवति, शेषकाले
 पुनरवश्यं तारकादिकवर्धने शुच्यते, अथ केषाञ्चित् साधूनां तथाविधनक्षत्रपरिज्ञानं न भवति, तत आषाढचातुर्मासि-
 कादारम्य कार्तिकचातुर्मासिकं यावत् विद्युत्प्रखिलेष्वपि नाऽस्वाध्यायः, चल्का तु सदाऽपि स्वाध्यायमुपहन्ति प्रहर
 यावत् । २३ । तथा सप्तम्यो घटहृदश्चन्द्ररहितो भूकम्पः तयोर्जातयो प्रहराष्टकं यावदस्वाध्यायः । २४ । तथा
 प्रदीपने लग्ने यावन्मोषधूमः तावदस्वाध्यायः । २५ । तथा वर्षाकालं बुधुदृष्टिः अहोरात्रोपरि यावद्वर्षति तावदस्वाध्याय-
 । २६ । विधिप्रपायां २५ पत्रे प्रब पाठः—

“संपयवुद्धी असञ्ज्ञावो वारससु वि मासेसु बुब्बुगवरिसे अहोरत्ताओ सहापि जइ वारसइ ता असञ्ज्ञाआ, बुब्बुअ
 वज्जवरिसे दोण्हमहोरत्ताणमुवरि जाव पढइ ताव असञ्ज्ञाओ”स्ति बुदुवर्जं वर्षं वर्षति द्वाभ्यामहोरान्नाभ्याम् उपरिष्टाद्
 यावद्वर्षति तावदस्वाध्यायः । २७ । फुसारमाघवर्षणे सप्ताहोरान्नोपरि यावद्वर्षति तावदस्वाध्याय २८ । सूर्येऽनुव्रते,
 मध्याह्ने २ सन्ध्यायां ३ अर्धरात्रे च ४ सन्ध्याचतुष्टयेऽप्यस्वाध्यायः । २९ । पुत्रे जाते शतहस्तमध्ये दिनसप्तकं यावद-
 स्वाध्याय, पुत्र्या जाताया तु दिनाष्टकमस्वाध्यायः, स्त्रियारक्तोत्कटत्वात् । ३० । शुक्लपक्षे प्रतिपदाया द्वितीयाया
 तृतीयाया या आरभ्य दिनत्रयं यावत् यूपकनामाऽस्वाध्यायो भवति, रात्रिप्रथमग्रहरं यावत् तत्र प्रादोषिककालो न
 शुष्यति, एव पाक्षिकदिनेऽपि, श्रीतिलकाचार्यकृत-आचर्यकषृत्तौ यूपकनिरूपणमेव, तथाहि-“जुअओ सुक्कदिण तिम्भि”
 सन्ध्याप्रभा चन्द्रप्रभा च युगपद् भवतः स युगपद्भावा, शुक्लपक्षे हि दिनत्रयं सन्ध्याप्रभाया चन्द्रप्रभापृतत्वात् सन्ध्या-
 छेदो न ज्ञायते, तत्र शुक्लप्रतिपदा-द्वितीया-तृतीयासु कालवेगानवबोधत्वात्, प्रादोषिककालाऽग्रहणे सूत्रपौरुषि अकरण, तथा
 “क्केसिं च होइ मोहाओ जूवओ ताव होइ आइओ । जेसिं तु अणाइसा, तेसिं किर पोरिसी तिम्भि ॥ २ ॥” व्याख्या-
 केषाचिन्नवति असोदात्-अमूढत्वात् यूपक-दुर्दिनं पुष्योपरागमुदये अस्ति एव, आदित्य-आताम्र कृष्णः इयासः शक-
 दोद्धिसस्थितो वा जगतामुत्पातरूपः तावत् तत्र पौरुषी अनध्यायत्वेन आचीर्णः । सत्तरार्धं स्पष्टं नवर “पोरिसि तिम्भि”
 पौरुषीत्रयं अनध्यायः । ३१ ।

अथ चन्द्रग्रहणास्वाध्यायो लिख्यते-चन्द्रग्रहणस्योत्कृष्टतो द्वादशं ग्रहरान् अस्वाध्यायः, कथमित्याह-कदापि काले उत्पा-

स्तवभणन, ततो दशनमस्कार-कथनानन्तर श्रीशत्रुञ्जयपुण्डरीकाराधनार्थं “करोमि कावत्सर्ग”मित्यादि विधिपूर्वं कायोत्सर्ग-
 स्तत्र दशलोगस्त चिन्त्यते पारिते लो० १ दशगाथाप्रमाण स्तोत्र च, एवमेका पूजा जाता १ इत्यमेव द्वितीया २ तृती-
 या ३ चतुर्थी ४ पञ्चमी च ५ पूजा कार्या, विशेषतस्तु तत्र अयम्-द्वितीया पूजा जाता २ तस्या द्वितीयपूजाया विंशति-
 नमस्कारा विंशतिपुष्पमाला विंशतिघस्तुदौकन च कार्य, पूर्वविधिना कायोत्सर्गकरणलोगस्त २० चिन्तन पारिते च एक १
 लोग० विंशति २० गाथास्तोत्र वेति द्वितीया पूजा जाता २। तृतीयपूजाया त्रिंशत् नमस्कारा ३० त्रिंशत् ३० पुष्पाणि ३०
 त्रिंशद्वस्तु दौकन त्रिंशद्वलोगस्त ३० कायोत्सर्गः पूर्ववन्निरायास्तोत्र ३० वेति तृतीयपूजा जाता ३। चतुर्थपूजाया
 चत्वारिंशत् नमस्कारा, चत्वारिंशत् पुष्पाणि, चत्वारिंशत् वस्तुदौकन कायोत्सर्गं चत्वारिंशत् लोगस्त चिन्तन पारिते
 एकलोगस्त चत्वारिंशत्गाथास्तोत्र इति चतुर्थीपूजा जाता ४। पञ्चमपूजाया पञ्चाशन्नमस्काराः ५० पञ्चाशत्पुष्पाणि ५०
 पञ्चाशद्वस्तु ५० दौकन पञ्चाशद्वलोगस्त ५० कायोत्सर्ग पारिते एक १ लोगस्त पञ्चाशत्गाथास्तोत्र ५० चेति पञ्चमीपूजा
 जाता ५। पूजायां प्रान्ते काऽपि देवैः कैरपि दशादिजतूकृतयोऽपि कार्यन्ते तथा पूजा पञ्चकानन्तर एकैकपूजान-
 न्तरं वा यथाशक्ति यथासम्भवं महाध्वजरोपः संधाधिपेन कार्यः, तत्राऽऽरात्रिक १ मङ्गलप्रदीप २ गुरुभक्ति ३ संघभक्ति ४
 साधर्मिकवारसन्त्य ५ संघपतितिलक ६ कर्तव्यानि कार्याणि, प्रान्ते धर्मोपदेशे शत्रुञ्जयमाहात्म्यवर्णन ॥

॥ इति चैत्रपूर्णिमादेवध्वन्द्वनविधिरधिकारः ॥ ८० ॥

ननु-गुरुणा स्तूपस्य प्रतिमायाश्च प्रतिष्ठा क्रियते, तत्र को विधिः प्रतिपादितोऽस्ति ? उच्यते—अत्र गुरुपरम्परागत-

पत्रलिखितविधि प्रमाण, स चाऽय शुभदिने शुभनक्षत्रे शुभवेलाया च गुरुणा स्तूप-प्रातमाप्रातष्ठा क्रियते, तत्र रात्रिजा-
 गरणमहोत्सवपूर्वक प्रातः संघसमक्ष सपुत्रकलत्रा पवित्रा कृतस्नानाः परिहितधौतवस्त्राः चत्वार श्रावकाः समागच्छन्ति,
 तत्करेणु चतुरङ्गुलाः श्राविकाः सधवाः कङ्कणं धमन्ति, तन्नाले च कुङ्कुमतिलक कुर्वन्ति, अथ ते षत्वारीऽपि पुरुषाः
 नत्कृष्टोऽष्टोत्तरशततीर्थजलौपधीभृतान् तदभावे एकविंशतितिलकतीर्थजलौपधीभृतान् कलशान् लात्वा ऊर्ध्वीभूय
 तिष्ठन्ति, ततो दशदिक्पालस्थापना क्रियते, सा चैवं कार्यो, ओं ह्रीं इन्द्राय सायुधाय सवाहनाय सपरिजनाय अस्मिन्
 जंबुद्वीपे दक्षिणभरताब्दक्षेत्रे अमुकनगरे, अमुकजिनचैत्ये इह प्रतिष्ठाया आगच्छ आगच्छ बलिं गृहाण बलिं गृहाण
 इदय अम्युदय च कुरु कुरु स्वाहा १ एव अग्नये २ यमाय ३ नैऋताय ४ वरुणाय ५ वायवे ६ कुवेराय ७ ईशानाय ८
 ब्रह्मणे ९ नागाय १० इति । एव ९ नव ग्रहस्थापनाऽपि कार्यो, सर्वत्रोपरि बलिबाकुलपनश्रीमोचन वासक्षेपश्च कार्योः,
 ततो दशदिक्षु बलिबाकुलोच्छालन कार्य, ततस्तेषु पुरुषा पावुके पञ्चामृतेन स्त्रपयन्ति, तत स्तूपपूजा कार्यो, ततः
 सधवा स्त्री कुङ्कुमहस्तौ ददाति, ततः कर्पूरकस्तूरीमिश्रितकेसरचन्दनाभ्यां पावुकापूजा कार्यो, ततो “वर्धमानविद्यया”
 वासक्षेपः कार्यः, ततस्तदग्रे अक्षतपुञ्जत्रयं कार्य, तदुपरि पूगीफलत्रय मोच्य, चतुर्दिक्षु नालिकैरचतुष्टय भङ्क्त्वा सर्वेषां
 देय, ततो धूपः कार्यः, तत सधवाः स्त्रियो गायन्ति, वादित्राणि वाद्यन्ते, दान च दीयते, गुरुभक्तिश्च क्रियते साधर्मि-
 कवात्सल्य च विस्तरेण कार्य, ततो गीतगानवाद्यवादनपुरस्तर श्रीसधेन सम धर्मशालाया आगत्य श्रीगुरुपाश्वे प्रति-

स्त्वभरण, ततो दशनमस्कार—कथनानन्तर श्रीशत्रुञ्जयपुण्डरीकाराधनार्य “करोमि कावत्सर्ग”मित्यादि विधिपूर्व कायोत्सर्ग-
 स्तत्र दशलोगस्स चिन्त्यते पारिते लो० १ दशगाथाप्रमाण स्तोत्र च, एवमेका पूजा जाता १ इत्यमेव द्वितीया २ तृती-
 या ३ चतुर्थी ४ पञ्चमी च ५ पूजा कार्या, विशेषतस्तु तत्र अयम्—द्वितीया पूजा जाता २ तस्या द्वितीयपूजाया विदति-
 नमस्कारा विंशतिपुष्पमात्रा विंशतियस्तुदौकन च कार्य, पूर्वविधिना कायोत्सर्गकरणलोगस्स २० चिन्तन पारिते च एक १
 लोग० विंशति २० गाथास्तोत्र चेति द्वितीया पूजा जाता २। तृतीयपूजाया त्रिंशत् नमस्कारा ३० त्रिंशत् ३० पुष्पाणि ३०
 त्रिंशद्वस्तु दौकन त्रिंशद्वलोगस्स ३० कायोत्सर्गः पूर्वविंशद्गाथास्तोत्र ३० चेति तृतीयपूजा जाता ३। चतुर्थपूजाया
 चत्वारिंशत् नमस्कारा, चत्वारिंशत् पुष्पाणि, चत्वारिंशत् वस्तुदौकन कायोत्सर्गे चत्वारिंशत् लोगस्स चिन्तन पारिते
 एकलोगस्स चत्वारिंशद्गाथास्तोत्र इति चतुर्थीपूजा जाता ४। पञ्चमपूजाया पञ्चाशन्नमस्काराः ५० पञ्चाशत्पुष्पाणि ५०
 पञ्चाशद्वस्तु ५० दौकन पञ्चाशद्वलोगस्स ५० कायोत्सर्गः पारिते एक १ लोगस्स पञ्चाशद्गाथास्तोत्र ५० चेति पञ्चमीपूजा
 जाता ५। पूजायां पूजाया प्रान्ते काऽपि देशैः कैरपि दशादिजतुकृतयोऽपि कार्यन्ते तथा पूजा पञ्चकानन्तर एकैकपूजान-
 न्तरं वा यथाशक्ति यथासंभव महाध्वजारोपः संघाधिपेन कार्यः, तत्राऽऽरात्रिक १ मङ्गलप्रदीप २ गुरुभक्ति ३ संप्रभक्ति ४
 साधर्मिकधारदस्य ५ संघपतितिलक ६ कर्षव्यानि कार्याणि, प्रान्ते घर्मोपवेशे शत्रुञ्जयमाहात्म्यवर्णन ॥

॥ इति चैत्रपूणिमादेवन्दनविधिरधिकारः ॥ ८० ॥

ननु-गुरुणां स्तूपस्य प्रतिमायाश्च प्रतिष्ठा क्रियते, तत्र को विधिः प्रतिपादितोऽस्ति ? वृण्वते—अत्र गुरुपरम्परागत-

कुयसनैर्नैरघो यदुतम् । स्पृष्टं दृष्टजनैर्नैरभिहत यत् दूषित कीटकै-स्त्याज्य तत् कुसुम दल फलमथो भक्तैर्जिनप्रीतये ॥ १२ ॥ नैक पुष्पं द्विधा कुर्या-न्न छिन्धात् कलिकामपि । चम्पको दलमेवेन, यतिहृत्यासम भवेत् ॥ १३ ॥ गन्ध-
 पूपाक्षतैः स्रग्मिः, प्रदीपैर्वल्यारिभिः । प्रघानैश्च फलै पूजा, विधेया श्रीजिनेशितुः ॥ १४ ॥ शान्तौ श्वेतं जये श्यामं, भद्रे
 रक्तं भये हरित् । पीत धान्यादिके लाभे, पञ्चवर्णं तु सिद्धये ॥ १५ ॥ खण्डिते सन्धिगे छिन्ने, रक्ते रौद्रे च याससि ।
 दान पूजा तथा होमः, स्वाध्यायो निष्फलं भवेत् ॥ १६ ॥ वर्जयेदहृतः पृष्ठ-मग्रतः शिवसूर्ययोः । पार्श्वतो ब्रह्म-
 विष्णोश्च, खण्डी सर्वत्र वर्जयेत् ॥ १७ ॥ गणं नाडी तथा राशिं, तारां राशिं शमेय च । योनिवर्गे रिपुलभ्ये, प्रति-
 माया विलोकयेत् ॥ १८ ॥

॥ इति प्रतिमाऽधिकारः ॥

अतीताब्दशत यच्च, यच्च स्थापितमुत्तमैः । सवृन्ध्यगमपि पूज्य स्याद्, विम्ब तन्निष्फल नहि ॥ १ ॥ आरम्यैकाङ्गुलाव-
 दय, यावदेकादशाङ्गुलम् । गृहेषु विम्ब तरूण्य, प्रासादाहं तदूर्ध्वकम् ॥ २ ॥ एक गुणे भवेत् श्रेष्ठ, द्व्यङ्गुल धननाश-
 म् । त्र्यङ्गुलेन भवेत् सिद्धि-वर्जयेच्चतुरङ्गुलम् ॥ ३ ॥ पञ्चाङ्गुल भवेद्विस्त-मुद्वेग तु षडङ्गुलम् । सप्ताङ्गुलेन गोवृद्धि-स्त्य-
 दष्टाङ्गुल सदा ॥ ४ ॥ नवाङ्गुल तु पुत्राय, द्रव्यहानिर्दशाङ्गुलम् । एकादशाङ्गुल विम्ब, सर्वकामार्थसिद्धिदम् ॥ ५ ॥
 त्र्यहङ्गु द्रव्यनाशाय, तिर्यङ्गु भोगदा जये । कुलनाशे त्वधोमुखी ॥ ६ ॥ पद्मासनसमासीनो,
 साम्रान्यस्तलोचनः । मौनी वस्त्रावृतास्योऽय, पूजा कुर्याज्जिनेशितु ॥ ७ ॥ स्नान १ विलेपन २ विमूषण ३ पुष्प ४

घालाभोपदेशं च श्रुत्वा सर्वेऽपि स्वस्थानं व्रजन्ति, ततो दिनदशकं यावत् स्तूपपूजा कार्यो नैवेद्यो मुन्यते, भोगश्चो-
त्सिष्यते, प्रतिष्ठाकारकञ्च दशदिनानि एकाग्रानं करोति, शीलव्रतं च पालयति ॥ ८१ ॥

॥ इति गुरुस्तूपप्रतिष्ठाविधिरधिकारः ॥ ८१ ॥

ननु-आवकाणां गृहे देवतासरः कुत्र स्याप्यते?, केन विधिना श्रावकाः पूजा कुर्वन्ति? उच्यते-तत्राऽर्थे श्रीजमास्याति-
वाचककृत पूजाप्रकरणमेव प्रमाण, तच्चेदं—“स्नानं पूर्वोन्मुखीभूय, प्रतीच्या दन्तशोधनम् । उदीच्या श्वेतयत्राणि, पूजा
पूर्वोत्तरामुखी ॥ १ ॥ गृहे प्रविशतां वाम-भागे स्वल्पविवर्जिते । देवतावसरं कुर्यात्, सार्धहस्तोर्ध्वमूमिके ॥ २ ॥ नीच-
भूमिस्थितिं कुर्याद्, देवतावसरं यदि । नीचैर्नीचैस्ततोऽवश्य, सन्तत्याऽपि समं भवेत् ॥ ३ ॥ तथाऽर्चकः स्यात्पूर्वस्था,
उत्तरस्या च संमुखम् । दक्षिणस्या दिशो वर्ष्णी, विदित्वर्जक एव च ॥ ४ ॥ पश्चिमाभिमुखः कुर्यात्, पूजा च जिनमूर्तये ।
तदा स्यात् सन्ततिच्छेदो, दक्षिणस्यामसन्ततिः ॥ ५ ॥ आग्नेय्या तु यदा पूजा, घनहानिर्दिने दिने । वायव्यां सन्ततिर्नैव
नेर्ध्वत्या च कुल्लयः ॥ ६ ॥ ऐशान्या संमुखः किञ्चित्, सन्ततिर्नैव जायते । अग्निजानुकरांसेषु, मूर्तिं पूजा यथाक-
मम् ॥ ७ ॥ भाले कण्ठे इदम्भोजे, उदरे तिलकं तथा । [तथा] नवभिस्तिलकैः पूजा, करणीया निरन्तरम् ॥ ८ ॥ श्रीचन्दन
विना नैव, पूजा कुर्यात् कदाचन । प्रभाते प्रथमं वास-पूजा कार्यो विचक्षणैः ॥ ९ ॥ मध्याह्ने कुसुमैः पूजा, सन्ध्यायां
वीपपुष्पयुक्त । वामार्धे धूपवाहः स्या-दग्रपूजाऽत्र समुखी ॥ १० ॥ अर्हतो दक्षिणे भागे, दीपस्य च निवेशनम् । ध्वान
तु दक्षिणे भागे, चैत्यानां चन्दनं तथा ॥ ११ ॥ इत्याद्यप्रस्थलितं धितौ निपतितं छत्रं कृषित् पादयो-र्यग्मूर्धोर्ध्वगतं धृतं

कुवसनैर्नमिरघो यचूतम् । स्पृष्टं गुणजनैर्धनैरभिहतं यत् दूषितं कीटकैः-स्त्याज्यं तत् कुसुमं दलं फलमथो भक्तैर्जिनप्रीतये ॥ १२ ॥ नैकं पुष्पं द्विधा कुर्यात्-स छिन्धात् कलिकामयि । चम्पको दलमेवेन, यतिहत्यासमं भवेत् ॥ १३ ॥ गन्ध-
 घृणक्षतैः स्रग्मिः, प्रदीपैर्धूल्यारिमिः । प्रधानैश्च फलैः पूजा, विधेया श्रीजिनेशितुः ॥ १४ ॥ शान्तौ श्वेतजये श्यामं, भद्रे
 रक्तं मये हरित् । पीतं धान्याधिके लामे, पञ्चवर्णं तु सिद्धये ॥ १५ ॥ खण्डिते सन्धिपते छिन्ने, रक्ते रौद्रे च याससि ।
 दानं पूजा तथा होमः, स्वाध्यायो निष्फलं भवेत् ॥ १६ ॥ वर्जयेद्दर्दतः पृष्ठ-मग्रतः शिवसूर्ययोः । पार्श्वतो ब्रह्म-
 विष्णोश्च, खण्डी सर्वत्र वर्जयेत् ॥ १७ ॥ गणं नार्ही तथा राशिं शमेव च । योनिवर्गे रिपुलभ्ये, प्रति-
 माया विलोकयेत् ॥ १८ ॥

॥ इति प्रतिमाऽधिकारः ॥

अतीताब्दशतं यच्च, यच्च स्थापितमुत्तमैः । सवृन्व्यगमपि पूज्यं स्याद्, विम्बं तन्निष्फलं नहि ॥ १ ॥ आरभ्यैकाङ्गुलाद्-
 द्वयं, यावदेकादशाङ्गुलम् । गृहेषु विम्बं तत्पूज्यं, प्रासादाहं तदूर्ध्वकम् ॥ २ ॥ एकं गुणे भवेत् श्रेष्ठं, द्व्यङ्गुलं घननाश-
 नम् । श्रृङ्गुलेन भवेत् सिद्धि-वर्जयेच्चतुरङ्गुलम् ॥ ३ ॥ पञ्चाङ्गुलं भवेद्विचित्र-मुद्वेगं तु षडङ्गुलम् । सप्ताङ्गुलेन गोवृद्धि-स्त्य-
 जेदष्टाङ्गुलं सदा ॥ ४ ॥ नवाङ्गुलं तु पुत्राय, द्रव्यहानिर्दशाङ्गुलम् । एकादशाङ्गुलं विम्बं, सर्वकामार्थसिद्धिदम् ॥ ५ ॥
 ऊर्ध्वहृग् द्रव्यनाशाय, तिर्यग्दृग् भोगदा जये । श्रेयस्करी समदृष्टिः, कुलनाशो त्वधोमुखी ॥ ६ ॥ पद्मासनसमासीनो,
 नासाग्रन्यस्तलोचनः । मौनी वस्त्रावृतास्योऽयं, पूजा कुर्याज्जिनेशितुः ॥ ७ ॥ स्नानं १ विलेपनं २ विभूषणं ३ पुष्पं ४

यास ५, घूप ६ प्रदीप ७ फल ८ तन्मुल ९ वस्त्र १० पूगैः ११ । नैवेद्य १२ घारि १३ वसनं १४ अमरा १५ तपत्रं, १६ यादित्र १७ गीत १८ नटन १९ स्तुति २० कोषवृद्ध्या २१ ॥ ८ ॥ इत्येकविंशतिविधा जिनराजपूजा, ख्याता सुरासुर-गणेश्व कृता सदैव । खण्डीकृता कुमतिभिः कलिकालयोगाद्, यद्यत् प्रिय तदिह भाववेशेन योज्यम् ॥ ९ ॥”

॥ इति श्रावकाणां देवतावसरस्थापनापूजाविधिरधिकारः ॥ ८२ ॥

ननु-कल्पत्रेपोत्तारणं किमर्थं प्रतिपादितमस्ति ? कुत्र च तद्विधिः ? उच्यते-कल्पत्रेपस्य आसेवनाशिखारूपत्वात् उक्तं तद्विधानं यदुक्तं—

“सा पुन दुविहा सिक्खा, गहणे आसेवणे य नायत्ता । गहणे सुत्ताहिज्जण, आसेवण कप्पतिप्पाई ॥ १ ॥ इति” पुनरपि ‘कयकप्पतिप्पकरिय’ति वचनं च ततः सति छात्रोक्ते कल्पत्रेपविधौ श्रीजिनप्रभसूरिविनिर्मितविधिप्रपोक्तानु-क्रमेण कर्तव्यतापाठो लिख्यते, तथाहि—“ओगा य कप्पतिप्प विणा न वहिज्जति, कयकप्पतिप्पकरिय त्ति वयणाओ अओ संपय कप्पतिप्पविहि भण्णाइ, तत्थ-यइसाह-कत्तियबहुलपान्निवयाणतर पसत्थविणे चउवाइअरिक्खे गुरुसोमवारं सुनिमिओवत्तेहिं सवसवत्थवेदिअगिहत्यभायणेणं कप्पवाणिय माणित्ता जोइणीओ पिट्ठव वामव वा काव मुहहत्थपाय चहे काऊण अहारायणियाए छम्मासिअ कप्पो उत्तारिज्जइ, पविस्समाणस्स आसदसिआइय कय आउत्तजलेण पढमं चवरो तिप्पाव मुहे विप्पति तओ पाएसु इत्थ हत्थ विण्णासो सपदाया नेतवो छम्मासिअकप्पे परदिआव चैव तिप्पाव चेप्पति इयरकप्पे दसिया पुसं बलकोप्पेरेहिं परदिआउ व्वा- तद्वा छम्मासिअ कप्पत्तारणे उच्चद्विअस्स उच्चद्विओ तिप्पाव दिज्जा,

चवविट्स्व सवविट्ठो सामश्च कप्ये नत्थि नियमो तत्रो वसहीभदुधगरण च नाणोवगरणवज्ज सच्चपि ते पिज्जइ नवर
 मडलिट्ठाण गोमयलेवेकए ति पिज्जइ, कप्पमज्जे वा वरिअ पत्तमड मल्लग सच्चरणी च्छाइ पमज्जणिआ तलिया लोहरत्थाइ
 जलेण कप्पिओ तिप्पिज्जइ, एव कप्ये सत्तारिए वसहि सोहिउ इडकेसाइ परिट्ठुविअ इरिअ पठिक्कमिय पढम गुरुणा
 सज्जाए उक्खिविए मुहपोत्तिं पढिलेहिअ दुवालसावत्तधरण वार्त्तं खमासमणेण भणति, सज्जाय उक्खिवामो वीअ
 खमासमणेण सज्जाय उक्खिवणत्थ कावस्सग करेमि तत्रो अत्थूससीएणमिच्चाइ पढिअ नवकार चववीसत्थय चा
 विच्चित्तिअ मुहेण त भणिअ कावस्सगतिग कुणंति, पढम असज्जाइअ अणात्तत्तवड्डावणिअ, वीअ खुहोवइववड्डा-
 वणिअ, तइयं सक्काइवेयावच्चगरआराहणत्थ तिसु वि चवठ्ठज्जोअ चित्तण तज्जोअ भणण च तत्रो खमासमण्डुगेण
 सज्जाय संदिसावेमि सज्जाय करेमि इति भणिअ जाणुठिण्हि पचमगलपुव घम्मो भगलाइअमज्झयणतिअ सज्जाओ कीर-
 इत्ति सज्जाय उक्खिवणविही ॥ ८३ ॥

॥ इति कल्पनेपोत्तारणविधिरधिकारः ॥ ८३ ॥

ननु-श्रीबृहत्स्वस्वस्वरगच्छे कोऽनुक्रमः प्रतिक्रमणविधेः १, कुत्र च सविधिः प्रतिपादितोऽस्ति १ उच्यते-अत्रानुक्रमः कोऽपि
 श्रीविधिप्रपा १ श्रीतरुणग्रमसूरिकृत-पद्मावस्यकबालावबोध २ श्रीजिनवल्लभसूरिकृत-सामाचारी ३ श्रीयोगशास्त्रवृत्ती-
 यप्रकाशवृत्ति ४ श्रीप्रतिक्रमणहेतुगर्भ ५ प्रमुखग्रन्थानुसारेणाऽपि च स्वगच्छीयपरम्परातो ज्ञेयः, तत्र प्रथम साधुगोचरी
 प्रतिक्रम्य श्रावको वा सामायिकं लब्ध्वा, गुर्वीदेशेन 'जयति हुयणनमस्कार' कथयित्वा सर्वे सम "जयमहायसेत्यादि".

वास ५, पूष ६ प्रदीप ७ फल ८ तन्दुल ९ वस्त्र १० पूगैः ११ । नैवेद्य १२ घारि १३ वसनै १४ श्रमरा १५ तपत्र, १६ यावित्र १७ गीत १८ नटन १९ स्तुति २० कोषवृद्ध्या २१ ॥ ८ ॥ इत्येकविंशतिविधा जिनराजपूजा, ख्याता सुरासुर-
गणैश्च कृता सदैव । खण्डीकृता दुर्मतिभिः कलिकालयोगाद्, यद्यत् प्रिय तदिह भाववशेन योज्यम् ॥ ९ ॥”

॥ इति ब्राह्मकाणां देवताधरस्यापनापूजाविधिरधिकारः ॥ ८२ ॥

ननु-कल्पत्रेपोत्तारण किमर्थं प्रतिपादितमस्ति ? कुत्र च तद्विधिः ? सच्यते-कल्पत्रेपस्य आसेननाशिक्षारूपत्वात् उक्तं

तद्विधानं यदुक्तं-

“सा पुण दुविहा सिक्खा, गहणे आसेवणे य नायवा । गहणे सुत्ताहिज्जण, आसेवण कप्पतिप्पाई ॥ १ ॥ इति”
पुनरपि ‘कयकप्पतिप्पकरिय’त्ति वचनं च ततः सति शास्त्रोक्ते कल्पत्रेपविधौ श्रीजिनप्रभसूरिविनिर्मितविधिप्रपोक्तानु-
क्रमेण कर्तव्यतापाठो लिख्यते, तथाहि-“जोगा य कप्पतिप्प विणा न वदिज्जति, कयकप्पतिप्पकरिय त्ति वयणाओ
अओ सपय कप्पतिप्पविहि भण्णइ, तत्थ-वइसाह-कत्तियबहुलपाढिवयाणंतर पसत्थविणे चत्तवाइअरिक्खे गुरुसोमयारे
सुनिमित्तोवत्तेहिं सदसत्थवेदिअगिहत्थभायेणेणं कप्पवाणिय माणित्ता जोइणीओ पिट्ठव वामव वा काउ मुहहत्यपाय
उहे काऊण अहारायणियाप छम्मासिअ कप्पो सत्तारिज्जइ, पविस्समाणस्स आसंदसिआइय कय आवत्तजलेण पढम चवरो
तिप्पाव मुहे विप्पंति तओ पापसु इत्थ विण्णासो सपदाया नेतवो छम्मासिअकप्पे परदिआव चेष तिप्पाव चेष्यति
इयरकप्पे वसिआ पुच चलकोप्पेरेहिं परदिआव वा, तथा छम्मासिअ कप्पुत्तारणे उच्चट्ठिअस्स उच्चट्ठिओ तिप्पाव दिज्जा,

१ ॥ श्रीआचार्यमिश्र १ हि० श्रीउपाध्यायमिश्र २ तृती० भट्टारकवर्तमान अमुकसूरि ३ चतुर्थ० सर्वसाधुवन्दना ४
 पञ्चात् भून्यस्तमस्तको मुखवस्त्रिकां मुखे दत्त्वा करद्वयं योजयित्वा “सबस्सवि देवसिज” इत्यादि पठति, परं इच्छाकारेण
 संदिसहेति पदं न पठति, इदं च सकलातिथारबीजकमृतं अन्यत्राऽपि च ग्रन्थादौ बीजकस्य दर्शनात् ‘जय जंतु
 कम्पपायवे’ इत्यादाविव, अत्राऽवसरे श्राद्धस्तु साधुरिव पूर्ववत् क्षमाश्रमणचतुष्टयेन श्रीआचार्यादीन् वन्दित्वा इच्छकारि-
 समस्तश्रावका वांशु इति भणति, श्रीहेतुगर्भे इत्यमेव भणनात् । अत्राऽऽह शिष्यः, ननु-प्रतिक्रमणप्रारम्भे प्रथमं कथं
 श्रीआचार्यादि वन्दनं विहितं ? उच्यते-प्रधानादि स्थानीयानां श्रीआचार्यादीनां बहुमाननेन स्वसमीहितसिद्धिर्भवतीति
 हेतोः यदुक्तं श्रीहेतुगर्भे लोकेऽपि हि-राज्ञः प्रधानादीनां च बहुमाननादिना स्वसमीहितकार्यसिद्धिर्भवति । अत्र राज-
 स्थानीयः तीर्थङ्कराः प्रधानादिस्थानीयाः श्रीआचार्यादय इति, तत उस्थाय द्रव्यतो वपुषा भावतश्च शुद्धपरिणामेन चारि-
 त्राचारविशुद्ध्यर्थं “करेमि मते सामादय” इत्यादि सूत्रं पठित्वा प्रलम्बितभुजं कूर्परधृतनाभ्यधोवर्तिं जानूर्ध्वचतुरङ्गुल-
 स्यापित्तकटिपट्टः “सज्जय स्वलिणो य वायस कविद्वेत्यादि” १९ दोषरहितं कायोत्सर्गं कुर्यात् । यदुक्तं हेतुगर्भे—सामादय-
 पुषमिच्छामि कारस्सगमिच्छा इ सुप्तं भणिम पलविअमुअ कुप्परधरिअ परिहणओ ॥ १ ॥ इत्यस्मिन् कायोत्सर्गे च प्रातस्त-
 प्रतिलेखनायाः प्रभृति दिवसातिचारान् चिन्तयति, मनसा प्रधारेयेच्च “सयणासणपाप्मे” त्यादिगाथा अचिन्तयत । श्राद्धस्तु
 आजुका चरप्रहरं दिवसमाहि जिके जीव विराध्या हुवइ” इत्यादि अतिचारान् श्रीतरुणप्रभसूरिलिखितान् चिन्तयति ।
 तदनागमने गच्छप्रवृत्त्या अष्टौ नमस्काराश्चिन्तयति, एतदतिचारचिन्तनं मनसा सकथनं च श्रीगुरुसमक्षमालोचनार्थं

गाथा पठति, ततः शक्रस्तव जावति चेद्भाषति गायार्हिकवर्जं कथयित्वा देवान् वन्दते, अन्यगच्छे तु जयति पुण्यस्थाने नमस्कारा एव कथ्यन्ते, श्रीस्वरत्नरगच्छे तु नवाङ्गीष्टिकारकस्तम्भनकपार्धनाघप्रकटक-श्रीअभयेदेवसूरित्यगच्छीयतेन तत्कृतैस्तु तेषां सावित्रयत्वाच्च सुतरां प्रतिक्रमणप्रारम्भे आदेयता, अत्र च आयदयकप्रारम्भे साधुः श्रावकश्चादौ देव-गुरुवन्दनं विदधे, यतः सर्वमप्यनुष्ठान श्रीवेद्यगुरुवन्दनविनयवदुमानादिभक्तिपूर्वकं सफलं भवतीत्याह च—

“विणया हीणा विज्ञा, दीति फलं इह परे अ लोमि । न फलंति विणयहीणा, सस्साणिच तो अहीणाणि ॥ १ ॥ भसीइ भिनवरणं, सिज्जति पुवसंविअं कम्मं । आयरिय नमुक्कारेण विज्जमता य सिज्जति ॥ २ ॥” अतः पूर्वं देवगुरुवन्दने द्वादशाधिकारा ज्ञेयाः । यदुक्तं श्रीचैत्यवन्दनकमान्ये (४ पत्रे)—“पढमहिगारे वदे भावजिणे १ बीअए य दयपिणे २ इगचेइअ ठवणजिणे तइय ३ क्वत्थमि नामजिणे ४ ॥ १ ॥ तिहुअणठवणजिणे पुण, पचमए ५ निहरमाणजिण छंटे ६ ससमए सुअनाणं ७ अहुमए सवसिअयुई ८ ॥ २ ॥ त्रित्थाहिबवीरयुई नवमे ९ दसमेअ चक्कयतयुई १० । अद्दावव पुर इगदिसि ११, सुविहिं-सुरसमरणा वरमे ॥ १२ ॥ ३ ॥ अयाऽधिकारप्रथमपदानि द्वादश यथा—

“नमु १ वे अइ २ अरिह ३ लोमे ४ सव ५ पुक्ख ६ तम ७ सिद्ध ८ जो देवा ९ चज्जि १० चत्ता ११ देवावच्छाग १२ अद्वितार पढमपया ॥ १ इति ततो वदितुं चेद्भाषा, दाव चतराइए समासमणो । भूमिहिअसितो सयला-इ आरमिअयुछंटे वेइ ॥ १ ॥” इति श्रीअग्निवल्गुमसूरिवचनात् चतुराविधमाश्रमणैः श्रीगुरु वन्दते, इति हेतुगर्मसम्भत्वा च समाश्रमणचतु-ष्टयेन प्रतिक्रमणं स्थापयन्ति, समाश्रमणचतुष्टयदानानुक्रमश्च श्रीतर्कणप्रमसूरिकृतशालावनेचे एव तथाहि—प्रथमवल्गु-

इअ मुहणतंगपडिलेहणाइ कमसो थिचिंतिआ ॥ २ ॥ हासो १ रई अ २ अरई ३, मय ४ सोग ५ तुगंछाय ६ वज्जिआ । मुअजुअल पेहतो, सीसो सुपसत्यलेसतिग ९ ॥ ३ ॥ गारवतिग च वयणे १२, उरिसछतिग १५ कसायचदपिट्ठे (सवे) १९ । पयजुगिछजीववह २५, तणुपेद्याए विजाणमिण ॥ ४ ॥ जइ वि पडिलेहणाए, हेऊ जिअरक्खण जिणाणाय । तहवि इम मणमक्खडनिज तणत्य मुणी विति ॥ ५ ॥” इत्यत्र सामायिके “साविआ पुण पिड्ठि ४ सिर ७ द्वियय १० वज्ज पत्तरस कुणइ” इति विधिप्रपाया श्रीजिनप्रभसूरिवचनात् आविका देहस्य पञ्चदशैव प्रतिलेखना करोति, तदनु वन्दनके दद्यात् वन्दनक च द्वात्रिंशदोपरहितं पञ्चविंशत्यावश्यकविशुद्ध च विधेय, एतद् वन्दनक च कायोत्सर्गातिचारालोचनार्थं एव विधिना वन्दन प्रदाय, सम्यगवनतान्न पूर्वं कायोत्सर्गे स्वमनोवधारितान् देवसिकातिचारान् इच्छाकारेण “सदिसह भगवन् देवसिअ आलोएमि” इत्यादि सूत्र धारिअविशुद्धिहेतुक उच्चारयन् श्रीगुरुसमक्षमालोचयेत्, आह च— श्रीजिनवज्जमसूरिभिः सयैव उक्तत्वात् ॥

“अह सम्ममवणयंगो करजुअविहिधरिअपोस्तिरयहरणो । परिचिंतिय अइआरे, अहक्कम गुरुपुरो विअढे ॥ १४ ॥”

ततः तरुणप्रभसूरिवचनात् ‘ठाणेक्कमणे’ त्यादि कथयति साधुः, पौपधमल्ल्ये श्रावकोऽप्येव देवसिकातिचारालोचनानन्तर मनोवचनक्रायसकलातिधारसंग्राहक “सवस्सवि देवसिए” त्यादि पठेत् इच्छाकारेण सदिसह इत्यनेन अन्तरालोचितातिचार प्रायश्चित्तं च मार्गयेत् गुरुवचथ “पडिक्कमह” इति प्रतिक्रमणरूप प्रायश्चित्तमुपदिशन्ति, इदं च—

“आलोएण १ पडिक्कमणे २, मिस ३ विवेगे ४ तथा वि वस्सगणे ५ । तव ६ छेअ ७ मूल ८ अणघट्टाया अ ९ पार

अन्यथा तत् सम्यक् न स्यात्, लोकेऽपि हि राजादीनां किमपि विज्ञाप्य मनसा सप्रधार्य कागदादौ लिखित्वा विज्ञाप्यते, ततश्च नमस्कारपूर्वं कायोत्सर्गं पारयित्वा चतुर्विंशतिस्त्रय पठेत् आह च—

“कावस्सगमि ठिओ, नीरेयकाओ निरुद्धवयपसरो । जाणइ सुहमेगमणो, [मुणि] पुण देवसिआइ अइयार ॥ १ ॥ परिजाणिक्कण य तओ, सम्म गुरुक्खणपगासणेण तु । सो होइ अप्पगसो, जम्हा य जिणेहिं सो भणिउ ॥ २ ॥ काउस्सगं मुक्खपह देसिअ जाणिक्कण तो घीरो । विवसाइआर जाणण, ठाप ठायति उस्सगो ॥ ३ ॥ सयणासणन्नपाणे, चेइअ जइस्सज्जाकायवच्चारे । समिइं भावणगुत्ती, वि तहायरणे अ अइयारो ॥ ४ ॥ गोसमुहणतगाई, आलोए देसिएअ अइयारे । सबे समाणइचाहि अणदोसे ठविज्जाहि ॥ ५ ॥ काउ हि अप्पदोसे, जहक्कम जानत्ता च पारिंति । ताय सुहुमाण पाणू, धम्म सुक्क च शाइज्जा ॥ ६ ॥ इति हेतुगर्भे । ननु-ज्ञानादिषु सत्सु प्रथम चारित्राचारकायोत्सर्गं कथं क्रियते ? उच्यते-ज्ञानादेवचारित्रस्य गरिष्ठत्वज्ञापनार्थं आह च—“जम्हा वसणनाणा, सपुत्तफल न दिति पत्तेअ । चारित्तजुआ दिति, अविसिस्सए तेण चारिच ॥ १ ॥ इति ततश्च जानुपाध्यात्यभागपिण्डिकादि प्रमृज्य उपविश्य च श्रीगुरुणा वन्दनकदनार्थं मुखधस्त्रिकां कथं च द्वावपि प्रत्येक पञ्चविंशतिधा प्रतिलिखेत् । यदाह—“सहासगे पमज्जिय, उववसिअ अलगविअमवाहु जुओ । मुहणतय च काय, च पेहए पच्चवीस इह ॥ १ ॥” इति मुखधस्त्रिकाकायप्रतिलेखनाया मनसस्फुरीकरणार्थमेव चिन्तयेत्, यदुक्तं हेतुगर्भे—“सुत्तयतच्चदिट्ठी १, वसणमोहतिअग च ४ रागतिग ७ । देवाइ तत्तति अगं १०, तथा अदेवाइ तत्ततिग १३ ॥ १ ॥ नाणाइ तिग १६ तह तविराहणा १९ त्रिभिगुत्ति २२ दढतिअ २५ ।

चारविशुद्धिहेतु कायोत्सर्गं च पारयित्वा दर्शनाचारविशुद्ध्यर्थं चतुर्विंशतिस्तव पठेत्, ततः “सधलोप अरिहतचेष्टमाण” इत्यादि सूत्रं च पठित्वा तदर्थमेव कायोत्सर्गमेकचतुर्विंशतिस्तवचिन्तनरूपं कुर्यात्, त च तथैव पारयित्वा श्रुतज्ञानाचारविशुद्ध्यर्थं ‘पुक्खरवरदीवहे’ इत्यादि सूत्रं “सुखस्स भगवओ करेमि काउत्सर्ग” इत्यादि च पठित्वा एकचतुर्विंशतिस्तवचिन्तनरूपं कायोत्सर्गं कुर्यात्, पारयित्वा च ज्ञान-दर्शन-चारित्र्याचारनिरतिचरणसमाचरणफलभूतानां सिद्धानां, “सिद्धाणां बुद्धानां” इति सिद्धस्त्व पठति । आह च—

“विहिणा पारिअ सम्मत्तमुद्धिहेत्तु च पठिअत्तज्जोअ । तह सवलोअअरिह-उत्तेइआरोहणुत्सर्ग ॥ १८ ॥ काउत्सर्गज्जोअगर, चित्तिं पारेइ सुद्धसम्मत्तो । पुक्खरवरदीवहे, कहुइ सुयसोहणनिमित्त ॥ १९ ॥ पुण पणवीसोत्सास, उत्सर्गं कुणइ पारप विहिणा । तो सयलकुसलकिरिआ, फलाणसिद्धाण पढइ थय ॥ २० ॥” इह चतुर्विंशतिस्तवद्वयचिन्तनरूपो द्वितीयआरिअविशुद्धिहेतुकः कायोत्सर्गं अस्मिन् पूर्वोक्तयुक्त्या चारित्र्याचारस्य ज्ञानाद्याचारैर्म्यो वैशिष्ट्यादिना चतुर्विंशतिस्तवद्वयचिन्तन समाव्यते, नाऽग्रेतनयोः तृतीयो दर्शनाचारविशुद्धिहेतुकः चतुर्थो ज्ञानाचारविशुद्धिहेतुः । आह च—

“नमुक्कार चउवीसग, किइक्कम्मालेयण पढिक्कमणं । किइक्कम्मपुरा लोअ, तुप्पठिकत्ते अ उत्सर्गो ॥ १ ॥ एस वरिसुत्सर्गो, दसणमुद्धीइ तइअओ होई । सुअनाणस्स चउत्तो, सिद्धाणयुई अ किइक्कम्म ॥ २ ॥” दिवसातिचारचिन्तनार्थः प्रथमआरिअचारहेतुः कायोत्सर्गो द्वितीयोऽपि चतुर्विंशतिस्तवद्वयचिन्तनरूप तद्धेतुरेव कायोत्सर्गः ।

यात् प्रतिक्रमणमनुपूर्वमिव पद्यात्यदैः अथग्रहात् बहिर्निःसृत्य 'आयरिय उवज्जाण' सूत्र पठति, अन्यगच्छेषु केपुचिद् 'आयरिय उवज्जाण' इत्यादि गाथात्रिक साधवोऽपि पठन्ति, न चैतत् संगतिमङ्गति, श्रीयोगशास्त्रवृत्तौ-हेतुगर्भे-श्रीजिनवज्जम-सूरि-श्रीजिनपतिसूरिप्रमुखनिर्मितग्रन्थेषु सर्वत्र 'सहो गाहातिग पढइ' इत्येव नामग्राह श्राद्धस्यैव एतत् पठनमुक्तत्वात् न साधोः, न च वाच्य-श्राद्ध इति कोऽर्थः?, अद्वावानिति व्युत्पत्त्या द्वयोरपि ग्रहण क्वाऽपि ग्रन्थे, अत्राधिकारे एतदर्थ-करणाऽदर्शनात्, नाऽपि च सर्वोऽपि प्रतिक्रमणसूत्रपाठो द्वयोरपि समान इति । सामायिकसूत्र-प्रतिक्रमणसूत्रादिषु द्वयोरपि भिन्नभिन्नपाठात् । विस्तरवार्तादिना अस्मिन्नेव ग्रन्थे पञ्चम प्रश्नोत्तर ब्रष्टव्य, कायोत्सर्गे च चारित्राचारविशु-द्धयं चतुर्विंशतिस्तवद्वय चिन्तयति, आह च—

“इय सामाइयवत्सगसुसमुच्चरिअ कावसगठिओ । चितइ चज्जोअदुग, चरित्तअइयार शुद्धीए कए ॥ १७ ॥

इह वाऽऽह ननु-करेमि भते सामाइयमिति सूत्रमादौ प्रतिक्रमणसूत्रकनक्षणे द्वितीय तृतीय पुनरिह तदुच्चारण किमर्थं? उच्यते-सर्वमपि धर्मानुष्ठान समतापरिणामे स्थितस्य सफल भवतीति, प्रतिक्रमणस्यादौ मध्येऽवसाने च पुन पुनस्तस्य स्मृत्यर्थं तदुच्चारण, आह च—

“आइमकावत्सगो, पडिक्कमतो य काव सामाइय । तो किं करेइ बीअ, तइअ च पुणोवि उत्तसगो ॥ १ ॥ समभावमि ठिअप्पा, उत्तसगं करिअ तो पडिक्कमइ । एमेव य समभावे, ठिअस्स तइअ पि उत्तसगो ॥ २ ॥ सज्जाय १ ज्ञाण २ तव ३ ओसहेसु ४ उवपस ५ शुइपयाणेसु ६ । सतगुणक्किचणेसु य ७, न हुति पुणरुत्तदोसा च ॥ ३ ॥” इति चारित्रा-

मग्ने दास्यते, इत्यनेन दैवसिक्कप्रतिक्रमणं संपूर्णं जातं । अत्र प्रतिक्रमणे 'जयतिहुयण' कथने गच्छाचारेण आन्तरणीदोपो गण्यते, देववन्दन विना कायोत्सर्गं तद्दोषो न भवति, ततः 'सबस्सवि देवसिअ' कथनादारम्य 'इच्छामो अणुसट्ठि' याव-
 दान्तरणीदोपो भवेत् ततः पर न स्यात्, सर्वमपि धर्मानुष्ठान श्रीदेवगुरुमकिबहुमाननादिपुरःसर सफल भवतीति, प्रति-
 क्रमणस्य प्रारम्भे संपूर्णभवने च श्रीदेवगुरुवन्दन इति । आद्यान्तग्रहणेन मध्यस्याऽपि ग्रहणमिति न्यायेन तद्वक्तृ-
 सार्वत्रिकी ज्ञेया, यथा शास्त्रत्वे नमुत्थुणमित्यादौ, नमो जिणाणमिति अन्ते च नमो इत्यस्य स्थापनेन शास्त्रत्वे प्रतिपद-
 तत्पाठज्ञापन, ततः 'कुणइ पच्छित्तवस्सगमिति' श्रीजिनवज्रमसूरिविरचितप्रतिक्रमणसामाचारीवचनप्रामाण्यात् चतुर्थ-
 क्षमाश्रमणदानपूर्वं इच्छाकारेण सदिसह भगवन् 'देवसिअपायच्छित्तविसोहणत्थ' करेमि कावस्सगमिति, श्रीतरुणप्रभ-
 सूरिवचसा अन्नत्थूसत्सिएणमि त्यादि भणित्वा कायोत्सर्गं कुर्यात्, तन्मध्ये चतुश्चतुर्विंशतिस्त्वचिन्तन कुर्यात्, पारिते चैक-
 चतुर्विंशतिस्त्व मङ्गलार्थं पठेत्, हेतुगर्भेऽप्युक्तं, पूर्वं प्रतिक्रमणे चारित्रदर्शनज्ञानाचारशुद्ध्यर्थं कायोत्सर्गेषु कृतेष्वपि
 पुनरिह 'द्विर्बद्ध सुवद्ध' भवतीति न्यायेन प्राणातिपातादिविरमणातिचारविशुद्ध्यर्थं चतुर्थं चतुश्चतुर्विंशतिस्त्वचिन्तनरूप
 दैवसिक्कप्रायश्चित्तविशुद्ध्यर्थं कायोत्सर्गं कुरुते, त्वत्कं च—

“गुरुधुइगहणे शुइ तिसि वद्धमाणक्खरस्सरो पढइ । सक्कत्थय थय पविअ कुणइ पच्छित्तउस्सग ॥ २४ ॥

पाणवह मुसावाए, अदत्तमेहूणपरिगह भवेव । सयमे गंतु अणूण, उस्सासाण हविज्जाहि ॥ २ ॥”

अयं च कायोत्सर्गः कैश्चित् सामाचारीवशेन प्रतिक्रमणस्य अन्ते क्रियते । कैश्चित् आदौ एव क्रियते, श्रीखरतरगच्छी-

“याउखीमन्दमूर्त्तीणां, नृणां चारित्रकाङ्क्षिणाम् । अनुग्रहार्थं तत्त्वज्ञैः, सिद्धान्तः प्राकृत कृतः ॥ १ ॥”

इत्याधुकिमिः स्त्रीणां संस्कृतेऽनविहारित्वसूचनात्, नाटकाधिष्वपि प्रायः ख्यालापानां प्राकृतादिभाषयैव दर्शनात् साध्यः आधिका नमोऽईत्सिद्धेत्यादि सूत्रं न पठन्ति, नमोऽस्तु वर्धमानेत्यादिस्थाने ‘ससारदावानले’ त्यादिरूपं स्तुतित्रयं च पठन्ति, यच्च श्रीगुरुकथनावसरे प्रतिस्तुतिप्रान्ते नमो स्वमासमणाणमिति गुरुनमस्कारः साधुसाध्व्यादिभिर्भण्यते । तत् नृपाद्या लान्येऽपि प्रतिवार्ता प्रान्तं जीवेत्यादि भणनवत् श्रीगुरुवचःप्रतीच्छादिरूपं समाव्यते, इदं नमो स्वमासमणाणमिति पदं विधिप्रपा-त्तरुणप्रमवालावबोधादौ नास्ति, परं हेतुगर्भेऽस्ति, तथेदं श्रीवर्धमानस्वामिनस्तीर्य तस्याऽऽज्ञया चेदं प्रतिरू-मणाविकरणं निर्विघ्नं च तत्संपूर्णमवने हर्षेण मङ्गलार्थं च श्रीवर्धमानस्तुतिपाठोऽयं कृतज्ञाना व्यवहारो यत्स्वसमीहित-शुभकार्यनिर्विघ्नमवने श्रीगुरुवचबहुमाननादिवर्धमानस्वरेण स्तुतित्रयपाठश्च हर्षातिरेकादयं च न्यायो लोकेऽपि हृदयते, यथा राक्षः शत्रुजपादौ विवाहादौ वा हर्षेण विचित्रयावित्रवादनोच्चैःस्वरीतगाननूपपूजनादिः, स्तुतित्रयपाठानन्तरं शक्र-स्रवपाठः, ततो गुर्वाज्ञया एकः आद्धो यतिर्वा इच्छाकारेण सदिसह भगवन् स्तोत्रमणु ! इति क्षमाश्रमणदानपूर्वकमधु-रस्वरेण सन्नतगुणगर्भितश्लोकाद्यैकादशकावारम्य भट्टोत्तरशतं यावत् श्रीवीतरागस्य बृहत्स्ववनं पठति, अन्ये तु जानुम्या स्थित्वा सावधानमनसः कृताञ्जलिपुटाः शृण्वन्ति । ततः संपूर्णस्तोत्रकथनानन्तरं चतुर्भिः क्षमाश्रमणैः श्रीगुर्वा-दीन् धन्दते इति श्रीहेतुगर्मवचनप्रामाण्यात्, क्षमाश्रमणचतुष्टयं दत्ते श्रीतरुणप्रभसूरिवालावबोधानुक्रमेण स षाड्य प्रथमः क्ष० श्रीआचार्यमिश्र १ द्वितीयक्षमाश्रमणः २ तृतीयक्षमाश्रमणः ३ सर्वसाधु ३ चतुर्थक्षमाश्रमण-

भवनवशात् देवा न धन्विताः तदाऽपवादमार्गेण बृहत्स्तोत्रकथनसमये स धन्वते इति स्वगच्छप्रवृत्तिर्दृश्यते, परं विचार्यमाणा न तादृक् ।

ननु-प्रतिक्रमण पञ्चविधाचारशुद्धिनिमित्तं क्रियते, यदुक्तं—

“पञ्चविद्यायारविशुद्धिर्हरेमिह साहु सावगो वा यि । पविषामणं सह गुरुणा, गुरुपिरष्टे कृणइ शुणोयि ॥ १ ॥”

तत्र पञ्चविधाचारे कस्याऽऽचारस्य प्रतिक्रमणे केन सूत्रेण शुद्धिः स्यात् ? इति, उच्यते—प्रतिक्रमणशब्द आचर्यकप्रियो-
पवाच्यपि अत्र सामान्ये आवश्यकं रूढत्वाद्याऽऽवश्यकं पद्यभ्ययनात्मकं तानि पाऽगूनि “सामोदयं नज्जीरारणउ मंयणेय

पञ्चिक्रमण कावत्सगो पञ्चक्साणंति” एतेषां च पदार्था अपिस्तरा अयी गमाकभाग—

सामञ्जसोगविरइ, १ नक्कस्तिण २ गुणवओ-अपठिपत्ति ३ । सतिअरस निंरणा ४ य निगिस्ता ५ गुणपारणा ६ नेन ॥ १ ॥

तत्र सामाधिकेन चारित्राचारस्य शुद्धिः क्रियते १ चतुर्विधातिस्रोत रथेनाचारस्य २ नमनकेन ज्ञानाद्याचारानां ३

प्रतिक्रमणेन तेषामतिचाराऽपनयनरूपा ४ प्रतिक्रमणेनाऽनुभूतां तदतिचारानां कागोरारोणे ५ तत्र आचारस्य प्राप्ता-

स्यानेन ६ वीर्याचारस्य एभिः सर्वरपि । तर्कं च—

“चरिचस्स विसोही, कीरइ सामाइयेण किल इदं । साख्खो आरओमाण वज्जणा रोत्थराणउ ॥ १ ॥” मंगलान्तरानि

सोही, चरवीसाइत्य एण किञ्चइ न । सञ्जुज्जस्यगुणकित्तण, रूणेणं विणगरैराणे ॥ २ ॥ ताणाईगा ३ गुणा, तरस एत्ता

पठिवसिक्करणाओ । वदणएण विहिणा, कीरइ सोही अ तेसिं तु ॥ ३ ॥ सतिअरस ४ तेसिं गुणो, निविणा ५ निग

येस्तु प्रतिक्रमणप्रान्ते क्रियते, तथा श्रीजिनवल्लभसूरिणा प्रतिक्रमणसामाचार्या श्रीजिनप्रभसूरिणा च त्रिधिप्रपायां
 देवसिक्कप्रतिक्रमणं देवसिक्कप्रायश्चित्तकायोत्सर्गपर्यन्तमेव लिखितं, तदानीं तत्प्रमाणस्य पत्र करणात् । अथ श्रीतरुण-
 प्रभसूरिकृतपद्मावस्थकधालावबोधे प्रान्ततोऽप्रेतनाः प्रतिक्रमणानुक्रमेण अनुक्रमो लिख्यते, तथाहि-ततो गीतार्याऽऽधा-
 रणाद्यदोऽन "इच्छाकारेण सदिसह भगवन् सुबोवद्वजोद्वहावणत्थ करेमि कावस्सग अन्नत्तपूत्तस्सिएण" इत्यादि भणित्वा
 कायोत्सर्गं करोति, तत्र चतुर्विंशतिस्त्वचतुष्टयचिन्तन पारिते चैक चतुर्विंशतिस्त्व पठेत्, ततो जानुभ्या व्यिरा साधु-
 पोपधकाः आवकथ "सज्जाय संदिस्सावेमि सज्जायं करेमि" इति भणित्वा नमस्काराणा त्रय पञ्च वा कथयेत् । तत-
 श्रीपार्श्वनायसंबन्धि स्तोत्रं कथयेत्, ततः शक्रस्वाः "आवति चेइआइ" इत्यादि भणित्वा क्षमाश्रमणदानपूर्वं 'जायत केपि
 साइ नमोऽईत् सिद्धे'त्यादिकथनपूर्वकं श्रीपार्श्वनायलघुस्त्वन भणित्वा जयवीरायेति पठति, ततो भूतलन्यस्तमस्तको
 मुखे मुखवल्लिकां दत्त्वा "सिरि-धमणयद्धियपाससामिणो" इत्यादि गाथायुगल 'धदणवसिआए' इत्याद्युक्तिपूर्वं कायोत्सर्गं
 कुर्यात्, तन्मध्ये चतुर्विंशतिस्त्वचतुष्टयचिन्तनं पारिते चैकचतुर्विंशतिस्त्वः । ततः क्षमाश्रमणदानेन "भट्टारकश्रीजिन-
 दत्तसूरि-आराधनानिमित्त करेमि कावस्सग" इत्याद्युक्तिपूर्वं चतुर्विंशतिस्त्वचतुष्टयकायोत्सर्गं करोति, पारिते चैक,
 अस्मिन् देवसिक्कप्रतिक्रमण विना पदस्थसाधु सर्वैरकीभूय प्रतिक्रमण स्थापनीय । अथ कदापि कोऽपि आजादि-
 पद्मादापठति, तदा न शुद्ध्यति सत्य तेऽ समं प्रतिक्रमणकरण किंतु स तेभ्यः पुथा भूत्वा करोति, प्रतिक्रमण अप
 मुख्यसाधुर्वदि वाचनार्थार्यादिपदस्यो भवति, तदा आप्रतिक्रमणसूत्रं यावत् पद्मादप्यापठति । अथ केमाडप्पि वत्सरका

भवन्वशात् देवा न धन्विताः तदाऽपवाद्यमार्गेण बृहस्तोत्रकथनसमये स धन्दते इति स्वगच्छप्रवृत्तिर्दृश्यते, परं विचार्यमाणा न तादृक् ।

ननु-प्रतिक्रमण पञ्चविधाचारशुद्धिनिमित्त क्रियते, यदुक्त—

“पञ्चविद्यायारधिसुद्धिहेतुमिह साहु सावगो वा वि । पठिक्रमणं सह गुरुणा, गुरुविरहे कुण्ड इकोवि ॥ १ ॥” तत्र पञ्चविधाचारे कस्याऽऽचारस्य प्रतिक्रमणे केन सूत्रेण शुद्धिः स्यात् ? इति, उच्यते—प्रतिक्रमणशब्द आवश्यकविज्ञेयवाच्यपि अत्र सामान्ये आवश्यकं लब्धत्वाच्चाऽऽवश्यकं पठध्ययनात्मकं तानि चाऽमूनि “सामाह्य चववीसंथल वदण्य पठिक्रमण काचस्सगो पञ्चवर्षाणंति” एतेषा च पठर्या अधिकारा अमी यथाक्रमम्—

सावज्जजोगविरह, १ वक्कत्तिण २ गुणवज्जो-अपठिषत्ति ३ । खलिमस्स निंदणा ४ य विगिच्छा ५ गुणधारणा ६ चैव ॥ १ ॥

तत्र सामायिकेन चारित्राचारस्य शुद्धिः क्रियते १ चतुर्विंशतिसुत्तेन दर्शनाचारस्य २ वन्दनकेन ज्ञानाद्याचाराणां ३ प्रतिक्रमणेन तेषामतिचाराऽपनयनरूपा ४ प्रतिक्रमणेनाऽशुद्धानां तदतिचाराणां कायोत्सर्गेण ५ तप आचारस्य प्रत्याख्यानं ६ वीर्याचारस्य एमिः सर्वरसि । वक्क च—

“चरिषस्स विसोही, कीरह सामाह्येण किंल इह य । सावज्जो आरज्जोगाण वज्जणा सेवणत्तणल ॥ १ ॥” दसणयारवि-सोही, धववीसाइत्थ एण किअइ अ । अङ्गुज्जयगुणकिप्पण, रुवेणं जिणवरिंदणं ॥ २ ॥ नाणाईमा उ गुणा, तस्स प्पञ्ज-पठिवत्तिकरणाओ । धदणएण विहिणा, कीरह सोही अ तेसिं तु ॥ ३ ॥ खलिमस्स य तेसिं पुणो, विहिणा ज्ञ निंद-

येस्तु प्रतिक्रमणप्रान्ते क्रियते, तथा श्रीजिनवल्लभसूरिणा प्रतिक्रमणसामाचार्या श्रीजिनप्रभसूरिणा च विधिप्रपाया
 देवसिक्कप्रतिक्रमणं देवसिक्कप्रार्थिचक्राद्योत्सर्गपर्यन्तमेव लिखित, तदानीं तत्प्रमाणस्य पदं करणात् । अथ श्रीतरुण-
 प्रभसूरिकृतवडावक्ष्यकवाङ्मयबोधे प्रान्ततोऽप्येतनः प्रतिक्रमणानुक्रमेण अनुक्रमो लिख्यते, तथाहि-ततो गीतार्थाऽऽच्चा-
 रणावशेन "इच्छाक्षरेण सदिसह भगवन् बुद्धोद्भवयोहडावणत्थं करेमि कावत्सगण अन्नत्थूसस्सिएण" इत्यादि भणित्वा
 कायोत्सर्गं करोति, एतन् चतुर्विंशतिस्त्वचतुष्टयचिन्तनं पारिते चैकं चतुर्विंशतिस्त्वच पठेत्, ततो जानुम्या स्थित्वा साधु
 पौषघकः श्रावकश्च "सज्जायं संदिस्सावेमि सज्जाय करेमि" इति भणित्वा नमस्काराणां त्रयं पञ्चकं वा कथयेत् । ततः
 श्रीपार्ष्णनाथसंबन्धिं स्तोत्रं कथयेत्, ततः शक्रस्त्वच "जावति येइमाइ" इत्यादि भणित्वा क्षमाश्रमणदानपूर्वं 'जावत केवि
 साइ नमोऽईत् सिद्धे'त्यादिकथनपूर्वकं श्रीपार्ष्णनाथलघुस्तवनं भणित्वा जयवीरायेति पठति, ततो भूतलन्यस्तमस्तको
 मुखे मुखवस्त्रिकां दत्त्वा "सिरि-यमणयट्ठियपाससामिणो" इत्यादि गाथायुगलं 'वदणयत्तिआए' इत्याद्युक्तिपूर्वं कायोत्सर्गं
 कुर्यात्, तन्मन्त्रे चतुर्विंशतिस्त्वचतुष्टयचिन्तनं पारिते चैकं चतुर्विंशतिस्त्वचः । ततः क्षमाश्रमणदानेन "भट्टारकप्रीजिन-
 दत्तसूरि-आराधनानिमित्तं करेमि कावत्सगण" इत्याद्युक्तिपूर्वं चतुर्विंशतिस्त्वचतुष्टयकायोत्सर्गं करोति, पारिते चैकं,
 असिन् देवसिक्कप्रतिक्रमणं विना पदस्थसाधु सर्वैरेकीभूय प्रतिक्रमणं स्थापनीय । अथ कदापि कोऽपि श्राद्धादिः
 पद्मादापवति, तदा न शुक्लति तस्य सैः समं प्रतिक्रमणकरणं किंतु स तेभ्यः पृथग् भूत्वा करोति, प्रतिक्रमणं अथ
 मुख्यसाधुर्यदि वाचनाचार्यादिपदस्यो भवति, तदा आर्प्रतिक्रमणसूत्रं यावत् पद्मादप्यापवति । अथ केनाऽपि उत्सृजता

दर्शनज्ञानातिचारविशुद्ध्यर्थं कायोत्सर्गत्रयं करोति, प्रथमकायोत्सर्गे एक चतुर्धाशतस्तत्र चिन्तयति, द्वितीयेऽप्येकं 'साय सयं गोसद्व ति' वचनात् चिन्तयति, 'साये'ति अत्र अनुस्वारलोपः प्राकृतत्वात् कृतः । ततः साय-सन्ध्याया, प्रतिक्रमणे शत पादानां, तत्र श्लोकस्य चतुष्पादरूपत्वात् पञ्चविंशतिश्लोकानां चतुर्भिर्गुणने शत पादाना भवति । 'गोसे'ति प्रामातिकोषद्वयोक्तकरद्वये अर्धं शतस्य भवति, पादानां पञ्चाशदित्यर्थः । इति श्रीप्रवचनसारोच्चारे (४३ पत्रे) १८५ गद्यावृत्तौ । तृतीये तु निशातिचारान् चिन्तयति, इह पूर्वोक्तमुक्त्या चारित्रातिचारस्य ज्ञानाद्याचारेभ्यो वैशिष्ट्येऽपि यदेकस्यैव चतुर्विंशतिस्तवनचिन्तनं तत्रात्रौ प्रायोऽप्यव्यापारत्वेन चारित्रातिचाराणां स्वल्पत्वादिना समान्यते । ततः कायोत्सर्गं पारयित्वा सिद्धसत्त्वं पठित्वा सहासकप्रमार्जनपूर्वं उपविशति, उक्तं च—

“सद्विद्य करेष्ट विहिणा, वत्सगं चित्तप अ सज्जोअ । बीअ वंसणसुद्धीए चित्तप तत्थपि तमेव ॥ २६ ॥

तइए वि निसाइआरे, जइक्कम चित्तिक्कण पारेष्ट । सिद्धत्थय पठित्ता, पमज्ज संढासमुवविसइ ॥ २७ ॥”

ननु-प्रथमे चारित्राचारविशुद्धिकायोत्सर्गे निशातिचारचिन्तनं कस्मात्तु क्रियते ? उच्यते—‘निद्वामचो न सरइ’ इत्यादि हेतुभिः, उक्तं च—

“एत्थ पढमो चरित्ते, वत्सणसुद्धीए बीअज्जो होइ । सुअनाणस्स अ तइज्जो, नवर चित्ति अ तत्थ इम ॥ १५२६ ॥” तइए निसाइयार” इत्यादि ततः पूर्वं च मुखवस्त्रिकादिप्रतिषेधनापूर्वं वन्दनकदानादिविधिं विधत्ते तावत् यावत् प्रतिक्रमणसू-
त्रानन्तरः कायोत्सर्गः । उक्तं च—“पुढं च पोत्तिपेइण, वंदणमालो अ सुत्तपढण च । वदणस्सामणवदण, गाइतिगपढणमु-

पण्डितकर्मणं । तेन पण्डितकर्मणोऽर्थं, तेसिं पि कीरार्थं सोही ॥ ४ ॥ चरणगङ्गायाण, जइकम चणविगच्छरुवेण । पण्डित-
कर्मणा सुखाण, सोही तह काससंगेण ॥ ५ ॥ गुणधारणरुवेण, पञ्चक्खाणेण तवइआरस्स । विरियायारस्स पुणो,
सवे हि पि कीरए सोही ॥ ६ ॥” इति देवसिक प्रतिकर्मण सहेतुक स्वसामाचारीक संपूर्ण ॥ १ ॥

इदानीं रात्रिप्रतिकर्मणानुक्रमः कोऽप्युच्यते, तथाहि-पाश्चात्यनिशायामे निद्रां परित्यज्य ईर्योपयिकीं प्रतिकर्म्य क्षमा-
श्रमणदानपूर्वं “कुष्ठमिण दुष्टमिण राइपायच्छिद्यविशोहणस्य करोमि कासस्सगमि”त्यादि भणित्वा चतुर्विंशतिस्त्व-
चतुष्कचिन्तनकर्म कायोत्सर्गं कुर्यात्, श्रावकस्तु सामायिकोच्चारपूर्वकं कायोत्सर्गं करोति, एष च कायोत्सर्गो देवसिकप्र-
यत्नविशोधनार्थं च संभाव्यते । इह च सर्वं श्रीदेवगुणवन्दनपूर्वं सफलमिति चैत्यवन्दनां विधाय स्वाध्यायकायोत्सर्गादि-
धमव्यापारं विधत्ते, यावत्प्राप्तातिक्रमप्रतिकर्मणवेला, तदनु चतुरादिक्रमाश्रमणैः प्रतिकर्मणं स्यापयति, क्षमाश्रमणचतुष्टयं श्रीत-
रुणप्रभसूरिवचनप्रामाण्याद्, एव प्रथमक्षमाश्रमणेन श्रीआचार्यमिश्र १ द्वितीयं क्ष० श्रीचपाध्यायमिश्र २ तृतीयं क्ष० वर्तमा-
नगुरु श्रीअमुकसूरि ३ चतुर्थं क्ष० सर्वसाधु, ततो मृतलन्यस्तमस्तको मुखे मुखवस्त्रिका दत्त्वा ‘सबस्सवि राइये’त्यादिसूत्र
सकलरात्रिकालाचारबीजकर्मूतं भणति, अत्राऽधिकारे ‘इच्छाकारेण सदिसहे’ति पदं न वाच्य, ततः शक्रस्तव पठति, चक्र च-
“एव ता देवसिक्क, राइअमवि एवमेव नवरि तहिं । पढम दाकं मिच्छामि दुक्कह पढइ सकयय ॥ १ ॥”

इह च शक्रस्तवपाठेन सक्षेपदेववन्दनं पूर्वं कृतवन्वन्दनत्वेऽपि श्रीदेवभक्तिः सर्वत्र कार्या इति स्मरणार्थं इत्यादि कार-
णानि यथाऽवगम स्वयं भाष्यानि, ततो ब्रह्मन्तो भावतश्च सस्याय ‘करोमि भते सामाइयमि’ त्यादि सूत्रपाठपूर्वं चारित्र-

॥ ४८ ॥ पट्टिकामिषु निस्सहो, वदिचाण तओ गुरु । काउस्सग तओ कुज्जा, सव्वपुक्खविमुक्खणं ॥ ४९ ॥ किं तव पट्टिवज्जामि ? एव तत्थ विचिंतप । काउस्सग तु पारिजा, करिज्जा जिणसथव ॥ ५० ॥ पारियकाउस्सगो, वदिचाण तओ गुरु । तव सपट्टिवज्जिचा, करिज्जा सिद्धाण सथव ॥ ५१ ॥ पारिअकाउस्सगो वदिताण । तओ गुरु सप-
ट्टिवज्जिचा करिज्जा सिद्धाण सथव ॥ ५१ ॥” इति ॥

अथ पाक्षिक-चातुर्मासिक-सावत्सरिक-प्रतिक्रमणानुक्रमः कथ्यते, तत्र पाक्षिकप्रतिक्रमणमाचरणा चतुर्दश्या—तत्र साधवः सूक्ष्मबादरातिचारजातस्य विशेषनार्थं सदा दिवसनिशावसानेषु प्रतिक्रमण विदधाना अपि पक्षचतुर्माससवत्स-
रेषु विशेषेण प्रतिक्रमण कुर्वन्ति, उत्तरकरणविधानार्थं, तथाहि—यथा कश्चित् तैलादिभिः कृतवपु सस्कारोऽपि धूपविलेप-
नभूषणादिभिः उत्तरकरण विधत्ते, तथा साधवोऽपि शुद्धिविशेषं कुर्वन्तीति । किं वा “जह गेह पइदिवस, पि सोहिओ तह वि पक्खसघीसु । सोहिज्जइ सविसेस, एव इहय पि नायव ॥ १ ॥” तथा नित्यप्रतिक्रमणे कश्चिदतिचारो
विस्मृतः स्यात् स्मृतौ वा भयादिना गुरुसमक्ष न प्रतिक्रान्त स्यात् परिणाममान्धाद् असम्यक् प्रतिक्रान्तोच्चारणाद् अतः
पाक्षिकादिषु त प्रतिक्रामन्ति । तत्र पाक्षिके पूर्ववत् दैवसिक प्रतिक्रमणसूत्रान्त श्रीतरुणप्रभसूरिवचनेन “यदामि जिणे
पचवीसमि” ति पर्यन्त भणित्वा प्रथमक्षमाश्रमणेन इच्छाकारेण “सदिसह भगवन् पक्खियमुहपत्तिं पट्टिलेहेमि, चतुर्मासिके
पचमासी मु०, सवच्छरिए संवच्छरिय मु०” इत्युक्त्वा द्वितीयक्षमाश्रमण दत्त्वा मुखयस्त्रिका प्रतिलेख्य यन्दनफ दत्ते ।
अत्रान्तरे वृद्धसाधुः वक्ति—“पुण्यवन्तो देवसिने” स्थानके पाक्षिक-चातुर्मासिक-सांवत्सरिक भणिज्यो छीक राखज्यो

तमेऽप्ययने कोऽपि स्वस्यः प्रतिक्रमणानुक्रमः (५४० पत्रे) प्रतिपादितो नाऽन्यत्र क्वाऽपि, तत्राऽपि नान्यमुद्दिश्य न श्राद्ध । सांप्रत क्रियमाणप्रतिक्रमणानुक्रम इयान् विस्तर—कोऽपि पूर्वघरादिप्राक्तनसूरिविनिर्मितग्रन्थानुसारी कोऽपि च स्वगच्छसप्रदायगम्य । श्रीवचराध्ययने प्रतिक्रमणानुसारेण क्रम एव, तथाहि—

“पोरसिए चरम्भागे, वदिचा ण तओ गुरु । पढिक्कमिच्चा कालस्स, सिज तु पढिलेहए ॥ ३७ ॥ पासण्णुयारभूमे च, पढिलेहिज्ज जय अई । क्खत्तस्सग तओ कुञ्जा, सबदुक्खविमुक्खण ॥ ३८ ॥ देसिय च अईयार, चित्तिज्ज अणुपु-
बसो । नाणमि दसणे चैव, चरित्तमि तहेव य ॥ ३९ ॥ पारियक्खत्तस्सगो, वदिचा य तओ गुरु । देसिज तु अइयारं, आलोइज्ज अइक्कम ॥ ४० ॥ पढिक्कमिच्चाण निस्सल्लो, वदिचाण तओ गुरु । कावत्तस्सग तओ कुञ्जा, सवदु-
क्खविमुक्खण ॥ ४१ ॥ सिद्धाण संयवं किच्चा, वदिचाण तओ गुरु । युईमगल च काक्खण, काल सपढिलेहए ॥ ४२ ॥”

इति दैवसिक्कप्रतिक्रमणानुक्रमः ।

“पढमं पोरिसिं सज्जाय, बीअ ज्ञाणं सियायई । तईयाए निव्वमुक्ख तु, चरत्थी भुज्जोवि सज्जाय ॥ ४३ ॥ पोरि-
सीए चरत्थीए, काल तु पढिलेहए । सज्जाय तु तओ कुञ्जा, अवोहत्तो असज्जए ॥ ४४ ॥ पोरिसीए चरत्तमाए, वदिचा
ण तओ गुरु । पढिक्कमिनु कालस्स, काल तु पढिलेहए ॥ ४५ ॥ आगए कायदुस्सगो, सबदुक्खविमुक्खणे । क्खत्त-
स्सग तओ कुञ्जा, सबदुक्खविमुक्खणं ॥ ४६ ॥ राईय च अईयार, चित्तिज्ज अणुपुबसो । नाणमि दसणमि अ,
चरित्तमि तवमि अ ॥ ४७ ॥ पारियक्खत्तस्सगो, वदिचाण तओ गुरु । राईय तु अईयारं, आलोइज्ज अइक्कमं

मणेण अग्नुद्विजोमि अर्चिभतर पक्खिय-चरम्मासिअं-संवच्छरिअं वा खामेमि” इत्यादि, ततो घन्यनकद्वय ददाति, ततो “देवसिअं आलोइअ पडिअं पक्खिय-चरम्मासिअ-संवच्छरिअं वा पडिअमावेह” गुरुर्वृत्ते “सम्म पडिअमाह सि १” तत इच्छमिति भणित्वा यः पाक्षिकसूत्र भणति स सामायिकसूत्र “इच्छामि पडिअमिड जो मे पक्खिअओ चरम्मासिओ संवच्छरिओ अइयारो कओ” इत्यादि सूत्र भणित्वा एकसमाश्रमणेन “पक्खियसुत्त संदिसावेमि द्वि० क्षमा० पक्खियसुत्त संवच्छरिओ कओ” इत्यादि सूत्र भणित्वा पाक्षिकसूत्र पठति । ये च साधुश्रावका शृण्वन्ति ते तदा पिं कुर्युरित्याह— कहुमि सि” भणित्वा नमस्कारत्रय पठित्वा पाक्षिकसूत्र च पठित्वा कायोत्सर्गं कुर्वन्ति, कायोत्सर्गकरणशतत्यभावे उपविष्टा अपि सामायिकसूत्र उत्सर्गसूत्र तस्सुचरीसूत्र च पठित्वा कायोत्सर्गं कुर्वन्ति, “यदण दाऊ भणइ देवसिअ आलो-शृण्वन्ति, पर प्रान्ते सर्वेऽप्युत्थाय कायोत्सर्गं कुर्वन्ति । यदुक्क श्रीविधिप्रपाया, तथाहि—“यदण दाऊ भणइ देवसिअ आलो-इअ पडिअत्त पक्खिय पडिअमावेह, तओ गुरुणा सम्म पडिअमाहेति भणिय सामादयसुत्त उत्सर्गसुत्त च भणिय समासमणेण पक्खियसुत्त सदिसावेमि पुणो खमासमणेण पक्खियसुत्त कहुमि ति भणित्वा नमुफारतिग कद्विय पक्खियसुत्त भणइ जे य सुत्त सुणति ते उत्सर्गसुत्ताणतरं तस्सुचरीकरणं ति दढग कद्विय कावत्सर्गो ठति” इति । तरुणप्रभसूरिकृत-बालावबोधे तु ये कायोत्सर्गं कृत्वा शृण्वन्ति तेषामयमेवाऽनुक्रम प्रोक्तोऽस्ति, अथ च यः सूत्र भणति तस्य कर्तव्य-ताऽनुक्रमो न उक्तोऽस्ति । अथ ये श्राद्धाः श्रीगुरु विना प्रतिक्रामन्ति ते तु एव कुर्वन्ति, तथाहि—एकः श्रावकः श्रीस्या-पनाचार्येण समागत्य एकसमाश्रमणदानेन वक्खि इच्छाकारेण “सदिसह भगवन् सूत्र सदिसाहु” गुरुर्वक्खि “सदिसावेह” पुनादि० ध० भगवन् सूत्रं कहु, गुरुर्वक्खि भणहे ति, तत इच्छमिति भणित्वा ऊर्ध्वीभूय हस्तद्वय सयोज्य मुते मुग्यत्रिखिका

मधुरस्वरे पठिकमन्यो, अन्ये भणन्ति तद्वचि, इदं वार्तिकवाक्य गच्छप्रवृत्त्या कथ्यमानमस्ति, पर विधिप्रपातकामप्रभगौर-
 बालावयोधादौ लिखित नाऽस्ति । ततः संबुद्धान् श्रीगुरुवादीन् क्षमयितु क्षमाप्रधानं च सर्वमनुष्ठानं मरुतमिति ज्ञापयितु
 “संबुद्धा क्षामणेण अग्नमुद्धिओह अग्निमतरपक्विय खामेमि” चातुर्भासिकप्रतिक्रमणे “चातुर्भासिअ खामेमि” सागरनरिह-
 प्रतिक्रमणे “संवच्छरिअं खामेमि” इति पाठमूर्धस्थित एव मरुतके हस्तद्वय निवेशयन् कथयित्वा ततो जानुम्या स्थिरा
 भूतलन्यसमस्तको मुखे मुखवस्त्रिका दत्त्वा पाक्षिकप्रतिक्रमणे “पञ्जरसण्ह राईण”मित्यादि, चातुर्भासिकप्रतिक्रमणे “पञ्जर
 मासाण”मित्यादि, सांवत्सरिकप्रतिक्रमणे “दुवालसण्ह मासाण”मित्यादिपाठेन श्रीगुरुवादीन् क्षमयति । तत्र पाक्षिके नीन्,
 चातुर्भासिके पञ्जर, सावत्सरिके सप्त क्षामणकानि कार्याणि, पर त्रिपु अपि स्यानेषु साधुद्वय शेष रक्षणीय । अत्र गीजा-
 यन्यकवृद्धवृत्तिः (७९४ पत्रे)—

“एव संसाणवि साहूण क्षामणावदण करोति, अह विआलो वाधाओ वा ताहे सत्तण्ह पचण्ह तिण्ह वा, पच्छा देयसिअ
 पठिकमति” इति, ततः तस्याय इच्छाकारेण “संदिसह भगवन् पक्विय चतुर्भासिअ सवच्छरिअ वा आलोपमि इच्छा आलो
 एमि जो मे पक्वियओ जो मे चतुर्भासिओ जो मे सवच्छरिओ वा” इत्यादि सूत्रं भणित्वा सर्वेपेण विस्तरेण वा पाक्षिकान्
 चातुर्भासिकान् सांवत्सरिकान् वाडतिचारा नालोचयति “सवत्स वि पक्विय चतुर्भासिअ सवच्छरिअ” इत्यादि भणित्वा
 उपयासादिरूपं प्रायश्चित्तं प्रतिपद्यते, अत्र गच्छप्रवृत्त्या गुरुर्वक्ति—“चतुर्येण छट्ठेणं भट्ठेण वा पठिकमह” इति ततो
 वन्दनकदानपूर्वकं मत्येक क्षामणकानि कुरुते, तत्पाठस्वरूपप्रभसुरिणोको यथा—“देयसिअआलोहम पठिकत मत्येकला-

मणेण अरुमुद्विओमि अरुभितर पक्खिय-चलम्मासिअ-संघच्छरिअ वा खामेमि” इत्यादि, ततो यन्दनकद्वयं वदति, ततो
“देवसिअं आलोइअ पढिक्कत पक्खिय-चावम्मासिअ-संघच्छरिअ वा पढिक्कमावेह” गुरुर्वृत्ते “सम्म पढिक्कमहं सि” तत
इच्छमिति भणित्वा यः पाथिकसूत्रं भणति स सामायिकसूत्रं “इच्छामि पढिक्कमित्तं जो मे पक्खिओ चरम्मासिओ
संघच्छरिओ अइयारो कम्मो” इत्यादि सूत्रं भणित्वा एकसमाश्रमणेन “पक्खियसुत्तं सदिसावेमि द्वि० क्षमा० पक्खियसुत्तं
कह्वेमि सि” भणित्वा नमस्कारत्रयं पठित्वा पाथिकसूत्रं पठति । ये च साधुप्रावका शृण्वन्ति ते तदा किं कुर्युरित्याह—
सामायिकसूत्रं उत्तर्गसूत्रं तत्सुचरीसूत्रं च पठित्वा कायोत्तर्गं कुर्वन्ति, कायोत्तर्गकरणशक्त्यभावे उपविष्टा अपि
शृण्वन्ति, परं प्रान्ते सर्वेऽप्युत्थाय कायोत्तर्गं कुर्वन्ति । यदुक्तं श्रीविधिप्रपाया, तथाहि—“वदणं दाकं भणइ देवसिअं आलो-
इअं पढिक्कतं पक्खियं पढिक्कमावेह, तमो गुरुणा सम्मं पढिक्कमहेति भणियं सामादियसुत्तं उत्तर्गसुत्तं च भणियं खमासम-
णेण पक्खियसुत्तं सदिसावेमि पुणो खमासमणेण पक्खियसुत्तं कम्ममिच्चिं भणित्वा नमुक्कारतिगं कद्वियं पक्खियसुत्तं भणइ
जे यं सुत्तं सुणति ते उत्तर्गसुत्तागतं तत्सुचरीकरणेण ति दहगं कद्वियं कावत्तर्गो ठति” इति । तत्तु प्रमसूरिकृत-
वाठावबोधे तु ये कायोत्तर्गं कृत्वा शृण्वन्ति तेपामयेवाऽनुक्रमः प्रोक्तोऽस्ति, अथ च यं सूत्रं भणति तस्य कर्तव्य-
ताऽनुक्रमो न उक्तोऽस्ति । अथ ये आन्दा श्रीगुरुं विना प्रतिक्रामन्ति ते तु एव कुर्वन्ति, तथाहि—एकं श्रावकः श्रीस्या-
पनाचार्यमै समागत्य एकसमाश्रमणधानेन वक्त्रिं इच्छाकारेण “सदिसहं भगवन् सूत्रं सदिसाहुं” गुरुर्वक्त्रिं “सदिसावेह”
पुनर्वि० क्ष० भगवन् सूत्रं कहुं, गुरुर्वक्त्रिं भणहेति, तत इच्छमिति भणित्वा ऊर्ध्वीभूय हस्तद्वयं संयोज्य मुखे मुखवस्त्रिका

दत्त्वा नमस्कारत्रय कथयित्वा मधुरस्वरेण व्यक्ताक्षर सावधानचित्तं सूत्रार्थं मनसि चिन्तयन् यदित्युसूत्र गुणयति श्रोता-
 रश्च पूर्वोक्तविधिना कायोत्सर्गं कृत्वा शृण्वन्ति । ततः सूत्रसमाप्तौ नमस्कारेण पारयित्वा सर्वेऽप्यूर्ध्वं स्थित्वैव नमस्कारत्रय
 पठित्वा उपविश्य नमस्कारत्रय-सामायिकसूत्रत्रयपूर्वं, “इच्छामि पठिकमित्र जो मे पक्खिओ अइयारो कओ” इत्यादि-
 दण्डकं पठित्वा, साधुः साधुप्रतिक्रमणसूत्र, आद्यः आद्यप्रतिक्रमणसूत्र भणसि । श्रावकस्तु एको गुर्वीदेशेन कथयति अन्ये
 शृण्वन्तीति गच्छप्रवृत्तिः, तत उत्थाय “अभुद्धिओमि आराहणाएस्सि” दण्डकं पठित्वा क्षमाश्रमणदानेन कथयति “इच्छाका-
 रेण संदिसह भगवन् मूलगुण-वत्तरगुणातिचारविशुद्धिनिमित्तं करेमि कावस्सगं”, गुरुर्वृत्ते “करेह तत इच्छ करेमि मते
 इच्छामि ठामि कावस्समा अमत्तयूसस्सियण”मित्यादि भणित्वा प्रतिक्रमणेन न शुद्धाना अतिचाराणा विशुद्ध्यर्थं द्वादशचतुर्विं-
 शतिसवचिन्तनरूप कायोत्सर्गं कुर्यात् । चातुर्मासिके कायोत्सर्गे विंशतिचतुर्विंशतिसवचिन्तनं कुर्यात्, तथा सायत्सरिके
 कायोत्सर्गे च चत्वारिंशच्चतुर्विंशतिसवान् नमस्कारमेकमधिकं च चिन्तयेत्, तत पारयित्वा चतुर्विंशतिस्तवमेकं कथयित्वा
 उपविश्य मुखवस्त्रिका प्रतिलेख्य वन्दनकक्षयं दत्त्वा, इच्छाकारेण संदिसह भगवन् समस्तस्वामणेणं अभुद्धिओमि अग्नि-
 त्तरं पक्खिय चत्तमासियं संवच्छरिय स्वामेउ इत्यादिना समाप्तस्वामणकं विधत्ते, अत्र गच्छप्रवृत्त्या गुरुर्वृत्तिं पुण्यवन्त
 त्रीणि त्रीणि नमस्कारं कवी ध्यार स्वमासमण देइ पक्खिय चत्तमासियं संवच्छरिय स्वामणा स्वामह, तत साधवः
 क्षामणासूत्रालापकैः चारचतुष्टयं क्षामयन्ति । आद्यस्तु चतुर्भिर्गच्छोभयन्दनैः भूतलन्यस्समत्तको चारचतुष्टयं त्रीन् त्रीन्
 नमस्कारान् भणति, उक्तं च हेतुगर्भे—

“सुख अमृताणां, वस्सगो पुत्तिवदण तह य । पज्जते अ खामणय, तह चत्तो छोभवदणया ॥ १ ॥”

तदन्ते गुरवो भणन्ति ‘नित्यारगपारागाहोह’त्ति ततः सर्वे भणन्ति ‘इच्छामो अणुसद्धि’ इति हेतुगर्भे । तरुणप्रभ-
सूरिवालावबोधे तु पूर्वं सर्वेऽपि ‘इच्छामो अणुसद्धि’मिति भणन्ति, ततो गुरुर्वृत्ते ‘नित्यारगपारागाहोह’त्ति । अत्रान्तरे इदं
‘पाखीनइ लेखइ’ इत्यादिकं वाक्यं श्रोतरुणप्रभसूरिवालावबोधविधिप्रपादौ लिखितं नाऽस्ति, तथापि आचारदिन-
करे लिखितमस्ति, तथाहि—“पाखीनइ एक उपवासु अथवा वी आविल अथवा तिण्ह नीवी ब्यार एकासणां अथवा वीस-
इस्ससज्जाय एतलइ तपस्यार्याणि करी यथा शर्कि पसदिसमाहे प्रवेश करिज्यो, ततो गुरुर्वृत्ते पुण्यवन्तो पाखीने लेखइ
एक उपवास वी—आविल तिण्ह नीवी ब्यार एकासणां अथवा वीसहस्रसज्जाय करी एक उपवासनव पूरपूरिज्यो,
पाखीनइ धानके देवसिक भणिज्यो, ततः सर्वेऽपि भणन्ति तहत्ति । चातुर्मासिकप्रतिक्रमणे एतत्सर्वं द्विगुणं वाच्यं,
सांघत्सरिकप्रतिक्रमणे त्रिगुणं वाच्यं, परमेतद्घातिकाविधिः तरुणप्रभसूरिकृतवालावबोधोपादौ लिखितो नाऽस्ति, ततो
वन्दनकं दत्त्वा दैवसिकप्रतिक्रमणं पूर्ववत्कार्यं, नवरं भवनदेवतास्तुतिरधिका कथ्यते, तत्र हेतुगर्भे हेतुर्यथा—क्षेत्र-
देवतायाः प्रत्यहं स्मृतौ भवनस्य क्षेत्रान्तरगतत्वेन भवनदेव्या अपि स्मृतिं कृतैव, तथापि पर्वदिने तस्या अपि बहु-
मानार्हत्वात् कायोत्सर्गं साक्षात् क्रियते, पाक्षिकादिपर्वत्रयेऽपि । विधिप्रपाया तु प्रोक्तं “सवच्छरिए भवणदेवया
कावस्सगो न कीरइ न य थुई, असज्जाइ कावस्सगो वि न कीरइ” इति । पर्वत्रयेऽपि गुरुणा वर्धमानस्तुतित्रये कथिते
चाऽन्ये वर्धमानस्तुतिं भणन्ति । श्रीखरतरगच्छे सति तद्गोत्रीयादिश्रावके जयतिहुयणनमस्कारं बोहित्यरागोत्रीयः

दत्त्वा नमस्कारत्रय कथयित्वा मधुरस्थरेण व्यक्ताक्षर साधधानचित्तः सूत्रार्थं मनसि चिन्तयन् धंदितुसूत्र गुणयति श्रोता-
 रश्च पूर्वोक्तविधिना कायोत्सर्गं कृत्वा शृण्वन्ति । ततः सूत्रसमाप्तौ नमस्कारेण पारयित्वा सर्वेऽप्यूर्ध्वं स्थित्वैव नमस्कारत्रय
 पठित्वा उपविश्य नमस्कारत्रय-सामायिकसूत्रत्रयपूर्वं, “इच्छामि पठिक्कमिह जो मे पक्खिओ अइयारो कओ” इत्यादि-
 दृढक पठित्वा, साधुः साधुप्रतिक्रमणसूत्र, आद्यः आद्यप्रतिक्रमणसूत्र भणति । श्रावकस्तु एको गुर्वोदेशेन कथयति अन्ये
 शृण्वन्तीति गच्छप्रवृत्तिः, तत उत्थाय “अम्भुद्धिओमि आराइणाएचि” दृढक पठित्वा क्षमाश्रमणदानेन कथयति “इच्छाका-
 रेण सविसह भगवन् मूलगुण-चरगुणातिचारविशुद्धिनिमित्तं करेमि काउस्सगं”, गुरुर्भूते “करेह तत इच्छ करेमि भते
 इच्छामि ठामि काउस्समं अखरयूसस्सिपण”मित्यादि भणित्वा प्रतिक्रमणेन न शुद्धाना अतिचाराणा विशुद्ध्यर्थं द्वादशचतुर्विं-
 शतिसंख्यचित्तनरूप कायोत्सर्गं कुर्यात् । चतुर्मासिके कायोत्सर्गे विंशतिचतुर्विंशतिसंख्यचित्तन कुर्यात्, तथा सायत्सरिके
 कायोत्सर्गे च चत्वारिंशच्चतुर्विंशतिसंवान् नमस्कारमेकमधिकं च चिन्तयेत्, ततः पारयित्वा चतुर्विंशतिसंख्यमेक कथयित्वा
 उपविश्य मुत्तवस्सिकां प्रतिहेल्ल्य वण्णकद्वय दत्त्वा, इच्छाकारेण संविसह भगवन् समत्तखामणेण अम्भुद्धिओमि अन्निभ-
 तर पक्खिओ वचमासिय संवस्सरिय खामेठ इत्यादिना समाप्तक्षामणक विधत्ते, अत्र गच्छप्रवृत्त्या गुरुर्विकि पुण्यवन्त
 त्रीणि त्रीणि नमस्कार कही प्यार लमासमण देइ पक्खिओ वचमासिय संवस्सरिय खामणा लामह, ततः साध्य
 क्षामणासूत्रालापकैः चारचतुष्टयं क्षामयन्ति । आद्यस्तु चतुर्भिश्छोभयन्दनैः भूतलन्यस्तमस्तको चारचतुष्टय त्रीन् त्रीन्
 नमस्कारान् भणति, उक्तं च हेतुगर्भे—

યુગ્ગદ આવસ્થિય કરિઅ સાદુદ્ધ સ્વતત્તો નિજીવથહિલે ગતું અણુજાણહ-જસ્સાવગ્ગહોત્તિ મળિઝળ વિસિપવળગામસૂરિયાપ
 સમયવિહિના ઉચ્ચારપાસવળે ઘોસિરિઅ ફામુઅજલેળ આયમિય પોસહસાલાપ આગતૂળ નિસિદ્દીઆઇ પુઘ પવિસિઅ ફરિ
 યાવહિયં પઢિઠ્ઠમિઅ સ્માસમળપુઘ મળતિ, ઇચ્છાકારેળ સવિસહ મગવન્ મળણાગમળ આલોયહ ઇચ્છ આવસ્થિઅ
 કરિઅ અવરવક્ષિણપ્પમુહદિસાપ ગચ્છિઅ દિસાલોઅ કરિઅ સઢાસપ થઢિલ ષ પઢિલેહિઅ ઉચ્ચારપાસવળ ઘોસિરિઅ
 નિસીહિઅ કરિઅ પોસહસાલ પવિટ્ટા આવતજતેહિં જ સ્થિઅ જ વિરાહિઅ તસ્સ મિચ્છામિ વુકઢ", તઓ સજ્ઞાય તાવ
 કરેઇ જાવ પચ્છિમપહરો જાપ અ, તમ્મિ સ્માસમળપુઘ પઢિલેહળ કરેમિ, પુળો પોસહસાલ પમજ્ઞેમિ ત્તિ પુઘ ષ અગ
 પઢિલેહળ કાઠ પોસહસાલ દઢપુચ્છળેળ પમજ્ઞિઅ કજેઅ સઢરિઅ પરિટ્ટવિઅ ફરિય પઢિઠ્ઠમિઅ ઠવળાયરિઅ પઢિલેહિઅ
 ઠવેઇ । તઓ ગુરુસમીવે ઠવળાયરીય સમીવે વા સ્માસમળપુળેળ મુહપોત્તિં પઢિલેહિઅ પઢમસ્માસમળે ઇચ્છાકારેળ સવિ-
 સહ મગવન્ સજ્ઞાય સંદિસાવેમિ નીઅ, સ્માસમળે સજ્ઞાય કરેમિ ત્તિ મળિઅ સજ્ઞાય વદળય વાઝળ ગુરુસક્ષિય પચ્છ-
 વ્સાઇ, તઓ સ્માસમળપુળેળ સ્વહિ થઢિલપઢિલેહળ સવિસાવીય સ્વહિ પઢિલેહળ કરેમિ સ્માસમળપુળેળ વઢસળ સવિ-
 સાવેમિ વઢસળ ઠાપમિ ત્તિ મળિય વત્થકઘલાઇ પઢિલેહેઇ । इत्थं जो अमत्तद्वी स सर्वोवद्वि पढिलेहाणतर कद्विपट्टय
 પઢિલેહેઇ, જો પુળ મત્તદ્વી સો કઢિપટ્ટય પઢિલેહિઅ, સ્વહિં પઢિલેહિ ઇતિ વિસેસો । તઓ સજ્ઞાય તાવ કરેઇ જાવ
 કપલવેલા, જાયાપ અતીપ ઉચ્ચારપાસવળ થઢિલે ષવવીસ પઢિલેહિઅ, જદ્દ તમ્મિ દિળે ષવદ્વીપ પક્ષિયં ષાતમ્માસં

तत्र भवसिन्धुकुलगुरुरादमूले द्वादशावर्तवन्दना विद्या, शक्तिसंभवश्च चतुर्विधार उपवास प्रत्याख्यान करइ, शक्ति अस-
भवइ सुगुरूपविष्टतिविहारोपवास प्रत्याख्यान करइ, पछे एक खमासमणे इच्छाकारेण सदिसह भगवन् बहुवेल सदिसा-
वेमि भणी । वीथ खमासमणे भगवन् बहुवेल करेमि पाछइ एक खमासमणे इच्छाकारेण सदिसह भगवन् सज्जाय संदि-
सावेमि ३ वचस्य खमासमणे इच्छाकारेण सदिसह भगवन् सज्जाय करेमि इसु भणि ४ पाचमइ खमासमणे इच्छा० स०
म० बइसण सदिसावेमि ५ छठइ खमासमणे इच्छा० स०, म० बइसण ठापमि इसु भणइ ६ पछइ उपधान तप तणउ
द्वादशावर्त वादणा देइ करी मुइपत्ति मुखे देइ करी मधुरस्वरइ सज्जाय करइ इति । तजो जायाए पऊण पोरिसिए
खमासमणदुगेण पछिछेइण संविसाविअ मुइपत्ति य पछिछेइहिय भोयणपाणभायणाइ पछिछेइइ, तजो पुणो सज्जाय
करेइ जाव कलवेला ताहे आवत्तिआइ पुंनं चेइहरे गतु देवे वदेइ, उवहाणवाही पुण पचहिं सकत्थएहिं देवे वदेइ तजो
जइ पारणाइ तजो पञ्चक्खणे पुंनं खमासमणदुगपुव मुइपत्ति पछिछेइअ भणइ भातपाणी पारावेइ उवहाणी नवकार-
सहिओ चवविहारो इयरो भणइ पोरिसो पुरिमहो वा तिविहाहारं चतविहाहार वा एकासण नीवी आबिल वा जाव
काइवेलातीए भचपाणं परावेमिस्ति, तजो सकत्थय भणिय खण सज्जाय च काळ जइा समव अतिहिसविभाग काळ
मुइ हत्ये पछिछेइअ नमुक्कारपुव अरत्त बुडो असुरसुर अचवचव अद्धुअम विलविअ अपरिसाडिअ जेमेइ, त पुण निअ-
धरे अहापवत्त फासुअति पोसइसालाए वा पुवसंविट्ठसयणोवणीयं न य भिक्ख हिंइइ, तजो आसणाओ अचलिओ
वेव दिवसचरिमं पञ्चक्खइ तजो इरियावहिय पछिक्कमिअ सकत्थय भणइ, जइ पुण सरीरधिंताए अट्ठो तो नियमा

दुग्गइ आधस्सिय करिअ साहुव उवत्तो निज्जीवथहिले गंतु अणुजाणह-अस्सावगहोत्ति मणिऊण विसिपवणगामसूरियाए
 समयविहिणा उच्चारपासवणे दोसिरिअ फासुअअलेण आयमिय पोसहसालाए आगतूण निसिहीआइ पुव पविसिअ इरि
 यावहिय पढिक्कमिअ खमासमणपुव भणति, इच्छाकारेण संविसह भगवन् गमणागमण आलोयह इच्छ आवस्सिअ
 करिअ अवरदक्खिणप्पमुहदिसाए गच्छिअ दिसालोअ करिअ सदासए थडिल च पढिलेहिअ उच्चारपासवण दोसिरिअ
 निसीहिअ करिअ पोसहसाल पविट्ठा आवतअंतेहिं ज खडिअ अ विराहिअ तस्स मिच्छामि तुक्कह", तओ सज्जाय ताव
 करेइ जाव पच्छिमपहरो जाए अ, तम्मि खमासमणपुव पढिलेहण करेमि, पुणो पोसहसाल पमजेमि चि पुव च अग
 पढिलेहण काऊ पोसहसाल दहपुच्छणेण पमज्जिअ कजेअ उच्चरिअ परिट्ठुविअ इरिय पढिक्कमिअ ठवणायरिअ पढिलेहिअ
 ठवेइ । तओ गुरुसमीचे ठवणायरीय समीचे वा खमासमणदुगेण मुहयोपिं पढिलेहिअ पढमखमासमणे इच्छाकारेण सदि-
 सह भगवन् सज्जाय सदिसावेमि बीअ, खमासमणे सज्जायं करेमि चि भणिअ सज्जाय वदणयं दाऊण गुरुसक्खिय पच्च-
 क्खाइ, तओ खमासमणदुगेण उवहि थडिलपढिलेहण सदिसावीय उवहि पढिलेहण करेमि खमासमणदुगेण वइसण सदि-
 सावेमि वइसण ठापमि चि भणिय वत्यकवलाइ पढिलेहेइ । इत्थ ओ अमत्तही स सवोवहि पढिलेहाणतर कढिपइय
 पढिलेहेइ, ओ पुण मत्तही सो कढिपइय पढिलेहिअ, उवहिं पढिलेहि इति विसेसो । तओ सज्जाय ताव करेइ जाव
 कालवेला, जायाए अतीए उच्चारपासवण थडिले चववीसं पढिलेहिअ, जइ तम्मि दिणे चवइसीए पक्खियं चानम्मांसं

तत्र भवसिन्धुकुलगुणपादमूले द्वादशावर्तवन्दना विग्रह, शक्तिसम्भवश्चतुर्विधार उपवास प्रत्याख्यान करइ, शक्ति असं-
 भवश्च सुगुरुपदिष्टिविधारोपवास प्रत्याख्यान करइ, पछे एक स्वमासमणे इच्छाकारेण सदिसह भगवन् बहुवेळ सदिसा-
 वेति भणी । वीर्य स्वमासमणे भगवन् बहुवेळ करेमि पाछइ एक स्वमासमणे इच्छाकारेण सदिसह भगवन् स्वमास सदि-
 सावेमि ३ चतुर्थ स्वमासमणे इच्छाकारेण सदिसह भगवन् स्वमास करेमि इसु भणि ४ पाचमइ स्वमासमणे इच्छा० स०
 भ० बइसण सदिसावेमि ५ छठ्ठइ स्वमासमणे इच्छा० स०, भ० बइसण ठापमि इसु भणइ ६ पछइ उपधान तप तणउ
 द्वादशावर्त वादणा वेइ करी मुहपत्ति मुखे देइ करी मधुरस्वरइ स्वमास करइ इति । तओ जायाए पऊण पोरिसिए
 स्वमासमणदुगेण पडिलेहण सदिसाविज मुहपत्ति य पडिलेहिय भोयणपाणभायणाइ पडिलेहइ, तओ पुणो सज्जायं
 करेइ जाव कालवेला ताहे आवस्सिआइ पुबं चेइहरे गतु देवे वदेइ, उवहाणवाही पुण पचहिं सकत्यएहि देवे वदेइ तओ
 जइ पारणाइ तओ पक्कस्माणे पुछे स्वमासमणदुगपुब मुहपत्ति पडिलेहिअ भणइ भातपाणी पारावेह उवहाणी नवकार-
 सहिओ चवविहारो इयरो भणइ पोरिसो पुरिमहो वा तिविहाहार चवविहाहार वा एकासण नीवी आबिल वा जाव
 काइवेलातीए मत्तपाण परावेमिचि, तओ सकत्यय भणिय लण स्वमास च काऊ जहा समव अतिहिसंविभाग काऊ
 मुह हत्ये पडिलेहिअ नमुकारपुब अरच दुहो असुरसुर अचवचव अदुअम विलविअ अपरिसाहिअ जेमेइ, त पुण निअ-
 घरे अहाण्वच फासुअति पोसहसालाए वा पुबसंविदुसयणोवणीय न य भिक्ख हिइइ, तओ आसणाओ अचलिओ
 वेव दिवसचरिमं पक्कस्सइ तओ इरियावहिय पडिक्कमिअ सकत्यय भणइ, जइ पुण सरीरर्धिताए अहो तो नियमा

તુરુગઈ આયસ્તિય કરિઅ સાહુવ ત્વત્તો નિજીયથહિલે ગંતુ અણુજાણહ-જસ્તાવગહોતિ મળિઅણ દિસિપવળગામસૂરિયાપ
 સમયવિહિના ઉચ્ચારપાસવળે ઘોસિરિઅ ફામુઅજલેણ આયમિય પોસહસાલાપ આગતૂણ નિસિહીઆઈ પુવ પધિસિઅ ફરિ
 યાવહિયં પઢિક્કમિઅ સ્વમાસમણપુવ મળતિ, ઇચ્છાકારેણ સંવિસહ મગવન્ ગમણાગમણ આલોયહ ઇચ્છ આવસ્સિઅ
 કરિઅ અવરદવિસ્થળપ્પમુહદિસાપ ગચ્છિઅ દિસાલોઅ કરિઅ સંઠાસપ થહિલ ચ પહિલેહિઅ ઉચ્ચારપાસવળ વોસિરિઅ
 નિસીહિઅ કરિઅ પોસહસાલ પવિટ્ટા આવતજતેહિં જ સ્થિઅ જં ચિરાહિઅ તસ્સ મિચ્છામિ ટુક્કહ”, તઓ સજ્ઞાય તાવ
 કરેઈ જાય પચ્છિમપહરો જાપ અ, તમ્મિ સ્વમાસમણપુવ પહિલેહણ કરેમિ, પુણો પોસહસાલ પમજેમિ સિ પુવ ચ અગ
 પહિલેહણ કાઠ પોસહસાલ દહપુચ્છળેણ પમજ્ઞિઅ કજ્ઞેઅ ઉચ્ચારિઅ પરિટ્ટવિઅ ફરિય પઢિક્કમિઅ ઠવળાયરિઅ પહિલેહિઅ
 ઠવેઈ । તઓ ગુરુસમીવે ઠવળાયરીય સમીવે ઘા સ્વમાસમણવુળેણ મુહપોત્તિં પહિલેહિઅ પઢમસ્વમાસમણે ઇચ્છાકારેણ સદિ-
 સહ મગવન્ સન્ધાય સવિસાવેમિ બીઅ, સ્વમાસમણે સજ્ઞાય કરેમિ તિ મળિઅ સજ્ઞાય વદળય દાઠળ ગુરુસવિસ્થય પચ્ચ-
 ક્ક્લાઈ, તઓ સ્વમાસમણવુળેણ ઉવહિ થહિલપહિલેહણ સંદિસાવીય ઉવહિ પહિલેહણ કરેમિ સ્વમાસમણવુળેણ વહસણ સદિ-
 સાવેમિ વહસણ ઠાપમિ સિ મળિય ધત્યકચ્છાઈ પહિલેહેઈ । ઇત્ય જો અમત્તટ્ટી સ સવોયહિ પહિલેહાણંતરં કહિપટ્ટય
 પહિલેહેઈ, જો પુણ મત્તટ્ટી સો કહિપટ્ટય પહિલેહિઅ, ઉવહિં પહિલેહિ ઇતિ વિસેસો । તઓ સજ્ઞાયં તાઘ કરેઈ જાવ
 કાલવેલા, જાયાપ અતીપ ઉચ્ચારપાસવળ થહિલે ઘવવીસ પહિલેહિઅ, જઈ તમ્મિ દિળે ઘવહસીપ પવિસ્થયં ઘાતમ્માસં

प्रपचः श्रीमिन्नयल्लभसूरिविरचितपौषधिविप्रकरणादवसेयः । तथा अत्र श्रीतरुणप्रभसूरिवालावबोधे पूर्वं परिधान प्रति-
लेख्यः पश्चात् स्थापनाचार्यं प्रतिलेखयतीत्युक्तं, अत्र च विधिप्रपाया स्थापनाचार्यं प्रतिलेख्य पश्चात् परिधान प्रतिलेख-
यतीत्युक्तं १ तथा 'इयरो भणइ' इत्यत्र उपधानपौषध विना पौषधमन्त्रे भक्त्यानीयपारणविधिः २ तथा तृतीय-
प्रहरप्रतिलेखनायां स्थापनाचार्यप्रतिलेखनानन्तर आर्चकेस्तु साधुषत् स्वाध्यायकरण उपदिष्टं ३ पुनः तत्रैव स्वाध्याया-
नन्तर प्रत्याख्याननिमित्त बन्धनकदान पौषधिकस्य प्रतिपादितं ४ तथा तरुणप्रभसूरिवालावबोधे प्रोक्तमिदं, यदुत श्रावको
गोबोहनवेलायां साधुसमीपे समागत्य १ अगप्रतिलेखना २ वस्त्रप्रतिलेखना ३ उच्चारभूमिप्रतिलेखना ४ च कृत्वा
ईर्यापथिकीं प्रतिष्क्रम्य पश्चात् पौषध करोति इति, तत्र रात्रौ कथं तेषां त्रयाणां प्रतिलेखनां शुद्ध्यति ? तथा प्रवृत्तिरपि
नो हृदयते ५ तथा सायमप्रतिलेखितोऽपकरणैः पाश्चात्यरात्रौ पौषधकरणं निगदितम् ६ इति । शब्दपद्धं निसर्वादि-
प्राय हस्यते, गच्छप्रवृत्त्या सम, पुन तदभिप्राय ग्रन्थकर्तारोऽन्येऽपि च बहुश्रुता विदन्तीति नाऽस्माकमभिनिवेशो,
यथाऽस्ति तथा प्रमाणम् ॥ ८५ ॥

॥ इति पौषधकरणानुक्रममाधिकार ॥ ८५ ॥

ननु-दीक्षा-दानविधिं कुत्र प्रतिपादितोऽस्ति ? उच्यते—श्रीविधिप्रपाया, अत्र शिष्याणां सुखावबोधार्थं स एव पाठः
संस्तुतीकृत्य लिख्यते, आर्चकः कदाचित् चारित्रमोहनीयकर्मक्षयोपशमेन प्रव्रज्यापरिणामे जाते दीक्षां प्रतिपद्यते, अतः

तस्या विधिर्मण्यते, प्रमृग्यादिनात् पूर्वदिने सन्ध्यासमये प्रतप्राहिसत्त्वो यथा विभूत्या मङ्गलतुर्यसहितो रजोहरणादि-
वेपसगत-च्छन्वकेन सधवाशुचिनारीशिरसि न्यस्तेन सम समागत्य गुरुवसत्यां समवसरणादि पूजासत्कारा-क्षतावर्तनालि-
केरसहितो कृत्वा गुरुणा पादौ बन्दते, ततो गुरुर्वासचन्दनाक्षतानभिमन्त्र्य शिष्यशिरसि वासक्षेपं कुर्याद्, वर्धमानयिद्या-
दिभिः । अद्या [आष्टी] अविद्यास्य कुसुम्भरक्तदशिकाया तस्माद्वयति चन्दनमक्षताश्च शिरसि ददाति, ततो रजोहरणादिवेप-
मधिद्यास्य तस्य मध्ये पूगीफलानि पञ्च सप्त नव पञ्चविंशतिर्वा प्रक्षेपयति, भूतिपोष्टिका च, ततो वेपछन्वकेन सधवानारी-
शिरोन्यस्तेन सम समयपार्श्वस्थितयोः हस्तगृहीतनिष्कोशलत्रयो द्वयोः पुरुषयोः सतोगृह गत्वा जिनविम्बानि पूजयित्वा
तेषां पुरस्तात् शासनदेवताया वा पुरस्तात् छन्वक स्थापयित्वा रात्रिजागरण कुर्वन्ति आचकाः, आचिकाश्च देवगुरुणां
चतुर्विधसधस्य च गीतानि गायन्त्यस्त्रिघ्नन्ति यावत् प्रभाते गुरुणां चतुर्विधसधसहितानां गृहभाग-
तानां पूजा कृत्वा अमारिदोषणपूर्वं दानं ददाति यथोचितं स्वजनादिवर्गं सन्मानयति, ततः तस्य मातृपितृवन्धुवर्गो गुरुणा
पादौ बन्दयित्वा भणति-“इच्छाकारेण सचिन्त मिषस्य पक्षिगृहेह” गुरुर्मणति-“इच्छामो वट्टमाणजोगेण” ततो सधसहि-
तेन यानादिषु समारुढो मङ्गलतुर्यरेण स्वयमेव दानं ददन् जिनभयनं समागच्छति, लग्नादिकारेण पञ्चाङ्गलितो जिनानां
पूजा करोति, ततोऽक्षतैर्नालिकेरसहितैः अङ्गलिं भूत्वा नमस्कारपूर्वं प्रदक्षिणात्रयं ददाति, ततः पूर्वोक्तविधिना पुष्पाणि
अक्षताश्च क्षिपति दीक्षानिमित्तं, ततः पश्चात् ईर्यापथिकां प्रतिक्रम्य क्षमाश्रमणपूर्वं पूर्वप्रतिपन्नसम्यक्त्वादिगुणं शिष्यो

प्रपचः श्रीजिनगह्वमसूरिविरचितपौषविधिप्रकरणदवसेय । तथा अत्र श्रीतरुणप्रभसूरिचालाग्योषे पूयं परिधानं प्रति-
लेख्यः पश्चात् स्थापनाचार्यं प्रतिलेखयतीत्युक्तं, अत्र च विधिप्रपाया स्थापनाचार्यं प्रतिलेख्य पश्चात् परिधान प्रतिज्ञेय-
यतीत्युक्तं । तथा 'इयरो भणइ' इत्यत्र सपधानपौषघ विना पौषघमध्ये भक्तपानीयपारणयिधिरुक्तं २ तथा तृतीय-
प्रहरप्रतिलेखनार्थां स्थापनाचार्यप्रतिलेखनानन्तर श्रावकैस्तु साधुवत् स्वाध्यायकरण उपदिष्टं ३ पुनः तत्रैव स्वाध्याया-
नन्तर प्रत्याख्याननिमित्तं वन्दनकथनं पौषधिकस्य प्रतिपादितं ४ तथा तरुणप्रभसूरिचालाग्योषे प्रोक्तमिदं, यदुत आरक्तो
गोदोहनवेलायां साधुसमीपे समागत्य १ अगमप्रतिलेखना २ वस्त्रप्रतिलेखना ३ च चारभूमिप्रतिलेखना ३ च कुरगा
ईर्यापयिकीं प्रतिक्रम्य पश्चात् पौषघ करोति इति, तत्र रात्रौ कथं तेषां त्रयाणां प्रतिलेखनां शुद्ध्यति ? तथा प्रवृत्तिरपि
नो हस्यते ५ तथा सायमप्रतिलेखितोऽपकरणैः पाश्चात्यरात्रौ पौषघकरण निगदितम् ६ इति । शब्दप्रद्वयिमयादि-
प्राय दृश्यते, गच्छप्रवृत्त्या समं, पुनः तदमिप्राय अन्यकर्तारोऽन्येऽपि च घटुश्रुता विदन्तीति नाऽस्माकमभिनिवेशो,
यथाऽस्ति तथा प्रमाणम् ॥ ८५ ॥

॥ इति पौषघकरणानुक्त्वाधिकार ॥ ८५ ॥

ननु-दीक्षा-दानविधिः कुत्र प्रतिपादितोऽस्ति ? चक्ष्यते—श्रीविधिप्रपाया, अत्र शिष्याणां मुखाचयोपार्थं स एव पाठ-
संस्कृतीकृत्य लिख्यते, श्रावकः कदाचित् चारित्रमोहनीयकर्मक्षयोपशमेन प्रव्रज्यापरिणामे जाते दीक्षां प्रतिपद्यते, अतः

तस्या विधिर्मण्यते, प्रव्रज्यादिनात् पूर्वदिने सन्ध्यासमये व्रतग्राहिसत्त्वो यथा विभूत्या मङ्गलतुर्यसहितो रजोहरणादि-
धेयसंगत-च्छब्दकेन सधवाशुचिनारीशिरसि न्यस्तेन सम समागत्य गुरुवसत्या समवसरणादि पूजासत्कारा-क्षतावर्तनालि-
केरसहितो कृत्या गुरुणा पादौ वन्दते, ततो गुरुर्वासचन्दनाक्षतानभिमन्त्र्य शिष्यशिरसि वासक्षेपं कुर्याद्, वर्धमानविधा-
दिभिः । अद्या [आष्टी] अधिवास्य कुसुमरक्तदशिकाया उद्गाहयति चन्दनमक्षताश्च शिरसि वदति, ततो रजोहरणादिवेप-
मधिवास्य तस्य मध्ये पूगीफलानि पञ्च सप्त नव पञ्चविंशतिर्वा प्रक्षेपयति, भूतिपोष्टिका च, ततो वेपछब्दकेन सधयानारी-
शिरोन्यस्तेन सम उभयपार्श्वस्थितयोः हस्तगृहीतनिष्कोशलङ्गयो द्वयोः पुरुषयो सतोरगृह गत्या जिनविम्बानि पूजयित्वा
तेषां पुरस्तात् शासनदेवताया वा पुरस्तात् छन्दक स्थापयित्वा रात्रिजागरण कुर्वन्ति श्रावकाः, श्राविकाश्च देवगुरुणां
चतुर्विधसधस्य च गीतानि गायन्त्यस्तिष्ठन्ति यावत् प्रभातवेला । तत प्रभाते गुरुणा चतुर्विधसधसहिताना गृहमाग-
ताना पूजा कृत्वा अमारिघोषणपूर्वं दान ददाति यथोचित स्वजनादिवर्गं सन्मानयति, ततः तस्य मातृपितृवन्धुवर्गो गुरुणा
पादौ वन्दयित्वा भणति-“इच्छाकारेण सचित्त भिक्षु पट्टिगाहेह” गुरुर्भणति-“इच्छामो वहृमागजोगेण” ततो सधसहि-
तेन यानादिषु समारूढो मङ्गलतुर्यरेण स्वयमेव दान ददन् जिनभवन समागच्छति, लग्नादिकारणे पश्चाद्वलितो जिनानां
पूजा करोति, ततोऽक्षतैर्नालिकेरसहितैः अञ्जलिं मृत्वा नमस्कारपूर्वं प्रदक्षिणात्रय ददाति, तत पूर्वोक्तविधिना पुष्पाणि
अक्षताश्च क्षिपति दीक्षानिमित्त, तत पश्चात् ईर्यापथिकीं प्रतिक्रम्य क्षमाश्रमणपूर्वं पूर्वप्रतिपन्नसम्यक्त्वादिगुण शिष्यो

भणति “इच्छाकारेण तुग्मे अम्ह सबविरइसामाइय आरोवणत्यं चेइआइ वदावेह”, यं पुन पूर्वाऽप्रतिपन्नसम्यक्त्वादि-
 गुण स “सुम्मत्तसामाइय १ सुअसामाइय २ सबविरइसामाइय ३ आरोवणत्य ति” भणति, गुरुराह “वदावेमो” पुनरपि
 क्षमाश्रमण दत्त्वा गुरुपुरतो अनुम्या तिष्ठति गुरुरपि तस्य शीर्ये वास क्षिपति, ततो गुरुणा सह चैत्यानि वन्दते,
 गुरुरपि स्वयमेव शान्तिनाथ-शान्तिदेवतादिस्तुतीर्षदाति शासनदेवताकायोत्सर्गे उवूद्योतकरचतुष्क चर्दसुनिम्मलयरा पज्जत
 चिन्तयति, गुरुरपि पारयित्वा स्तुतिर्षदाति, शेषाः कायोत्सर्गस्थिता शृण्वन्ति, पश्चात् सर्वेऽपि उवूद्योतकर पठन्ति, ततो
 नमस्कारत्रिक कथयन्ति, ततो जानुभ्यां स्थित्वा शक्रस्तव पञ्चपरमेष्ठिस्त्वं च भणन्ति, ततो गुरुर्नैप अभिमन्त्रयति पश्चात्
 क्षमाश्रमण दत्त्वा शिष्यो भणति “इच्छाकारेण सदिसह [भगवन्] तुग्मे अम्ह रयहरणाइ वेस समप्पेह”, ततो नमस्कारपूर्णं
 सुगृहीत करेहत्ति भणन् शिष्यो दक्षिणबाहुसमुत्थ रजोहरणदसिका कुर्वन् पूर्वोभिमुख उत्तराभिमुखो वा वेप समर्पयति,
 पुनः क्षमाश्रमण दत्त्वा रजोहरणादिवेपं गृहीत्वा ईशानदिशि गत्वा आभरणाद्यलङ्कार उन्मुञ्चति वेप च परिदधाति,
 प्रदक्षिणावर्तं चतुरङ्गुलोपरि कर्तितकेशो गुरुपार्श्वभागत्य क्षमाश्रमण दत्त्वा भणति “इच्छाकारेण तुग्हे अम्ह अट्ट गिण्हह”
 पुनः क्षमाश्रमण दत्त्वा ऊर्ध्वस्थितस्य ईषवू अवनतकायस्य नमस्कारत्रिक उच्चरयित्वा ऊर्ध्वस्थितो गुरुः प्राप्ताया उप-
 वेलाया समकालनाडीद्विक्रवाहवर्जं अभ्यन्तरं प्रविश्य भ्वास अस्वलित अट्टात्रिक गृण्हाति, तत् समीपस्थितसाधुः सदश-
 वत्त्रेण अट्टाः प्रतीच्छति, ततः क्षमाश्रमणं दत्त्वा शिष्यो भणति “इच्छाकारेण तुग्मे अम्ह सबविरइसामाइय आरोवणत्य

कावस्सग करावेह, खमासमणपुब सवविरइसामाइय आरोवणत्थ करेमि कावस्सगं अन्नत्थूसस्सिएण”मित्यादि पठित्वा
 उव्वोतकर सागरवरगमीरा पर्यन्त शिष्यो गुरुश्च द्वावपि चिन्तयत पारयित्वा उव्वोतकर भणतः, तत क्षमाश्रमण दत्त्वा
 शिष्यो भणति, इच्छाकारेण तुन्मे अम्ह सवविरइसामाइयसुत्त उच्चरावेह, गुरुराह, उच्चरावेमो । पुनः क्षमाश्रमण दत्त्वा
 ईपदयनतकायो गुरुवचन अनुवदन् नमस्कारत्रिकपूर्वं सवविरइसामाइयसूत्र वारत्रिक उच्चरति, ततो गुरुर्मन्त्रोच्चारपूर्वं प्रणाम
 कृत्वा लोकोत्तमाना पावेपु वास क्षिपति, अखतानमिमइय सघाय ददाति । ततः क्षमाश्रमण दत्त्वा शिष्यो भणति “सदिसह-
 किं भणामो” गुरुर्मणति “वदित्ता पवेयह”, पुनः क्षमाश्रमण दत्त्वा भणति “इच्छाकारेण तुम्हे अम्ह सवविरइसामा-
 इम आरोवेह गुरुर्वासक्षेपपूर्वं भणति” आरोविं ३ खमासमणेण हत्थेणं सुप्पेण तवुमएण सम्म धारणीय चिर पालनीय
 नित्यारगपारगादोहि, गुरुगुणेहिं बुहुहिं, सीसो, इच्छामो अणुसट्ठित्ति भणित्वा क्षमाश्रमण दत्त्वा भणति तुम्हाण पवेइय
 सदिसह साहूणं पवेएमि, ततः क्षमाश्रमण दत्त्वा नमस्कारमुच्चरन् प्रवक्षिणां ददाति, वारत्रय सघश्च तच्छिरसि अक्षत-
 निक्षेप करोति, ततः क्षमाश्रमण दत्त्वा भणति “तुम्हाण पवेइय साहूण पवेइय संदिसह कावस्सग करेमि”, गुरुर्मणति
 करेह । पुन क्षमाश्रमण दत्त्वा “सवविरइ आरोवणत्थ करेमि कावस्सग अन्नत्थूसस्सिएण”मित्यादि पठित्वा सागरवरगमी-
 रा पर्यन्त उव्वोतकर चिन्तयित्वा पारयित्वा उव्वोतकर पठति, ततः क्षमाश्रमणपूर्वं भणति “इच्छाकारेण तुन्मे अम्ह
 सवविरइ सामाइयथिरीकरणकावस्सग करावेह, सवविरइसामाइयथिरीकरणत्थ करेमि कावस्सगं” तत्र सागरवरगमी-

रापर्यन्त उवूद्योतकर चिन्तयित्वा पारयित्वा उवूद्योतकरं पठति । ततः क्षमाश्रमण दत्त्वा “इच्छाकारेण तुन्मे अम्ह नाम-
 ठवणं करेह गुरुर्भणति “करेमो ।” ततो वासं सिप्यन् रविशशिगुरुसोमगोचरशुद्ध्या ययोचित नाम करोति, तत कृत-
 नामा शिष्यः सर्वसाधून् वन्दते, आर्यिकाः श्रावकाः श्राविका अपि त वन्दन्ते । ततः क्षमाश्रमणपूर्वं शिष्यो गुरु भणति
 “तुन्मे अम्ह धम्मोवपस देह” “पुनः क्षमाश्रमण दत्त्वा आनुम्या स्थितः शिष्यः शृणोति गुरुर्भणति” “चत्तारि परमगाणि
 इत्याद्युत्तराभ्यनाना तृतीयमध्ययनं “पञ्चा विहाण वा जयं चरे जय चिट्ठे” इत्यादि वा सोऽपि च सवेगातिशयतस्तस्या
 पुणोति यथाऽन्योऽपि कोऽपि पञ्जति, अत्र संग्रहगाथा—

“विइवदणवेसप्पण—समचत्तगुल्लग अह्मिहीगहो । सामाइअ तिमकहुण—तिपयाहिण वास उरसग्गो ॥ १ ॥”

॥ इति दीक्षादानविधिरविकारः ॥ ८६ ॥

ननु—सप्तसु उपधानेषु श्राद्धाना कस्मिन् उपधाने कति उपवासाः ? १ कति पौषधाः ? २ किं नाम ? ३ क उपधानप्रवेश-
 विधिः ? ४ क प्रभाते क्रिया ? ५ का तृतीयप्रहरे क्रिया ? ६ को वाचनाकरणविधिः ? ७ क उत्क्षेपविधिः ? ८ को निक्षे-
 पविधिः ? ९ का कर्तव्यता नित्य ? १० का च पठिषुक्षाविगृह्यारणा कर्तव्यता ? ११ ? अत्रोच्यते—एतेषा एकादशप्रश्नाना
 उत्तरस्वरूप किञ्चिद्विधिप्रया—तरुणप्रमसूरिबालावबोधानुसारेण किञ्चित् संप्रदायानुसारेण, किञ्चिच्च सांप्रत श्रावकक्रियमाण-
 क्रियानुसारेण शिष्यसुलावबोधार्थं प्राकृत—संस्कृत—आर्तिकरूपतया लिख्यते । तत्र प्रथम प्रत्युपधान उपवाससख्या १ पौष

धसंख्या २ नामानि ३ चाऽऽह—पचमगलमहासुअखधे पढम तुवालसं तओ पंचणह अज्झयणाण नमोअरिहताण इत्यत
 आरम्य नमो लोए सबसाहूण यावत् एगा धायणा दिज्जइ १ । इत्य पुण अज्झयणा अट्ट तओ आयविल अट्टग अट्टमं च ३
 तओ तिण्हं अज्झयणाण एसो पच नमुकारो इत्यत आरम्य हवइ मगल यावत् धीया वायणा दिज्जइ २ अत्रोपवासा
 सार्धद्वादश, पौषधाविंशतिः, विधिना वहनेतु सपवासा द्वादश पौषधाश्च षोडश, इद पचमगलमहासुअखंध नमुकारतपः
 विसंवेति नाम इद प्रथमोपधान । १ । इरियावहिआ—सुअखधे वि अट्ट अज्झयणा तिणि चरमाणि चूला मिअइ, तत्थ दुवा-
 लसमे तवे पुण्णे “इच्छाकारेण सविसह” इत्यत आरम्य जे मे जीवा विराहिया “यावत्” पढमा वायणा दिज्जइ १ तओ
 आयविल अट्टमे अट्टमे च कए एगिंदिया इत्यत आरम्य ठामि काउस्सग यावत् वीआ वायणा दिज्जइ २ अत्राऽपि उप-
 वासाः सार्धद्वादश पौषधाविंशतिर्विधिना वहने तु सपवासा द्वादश पौषधाः षोडश, इद इरियावहियातप विसंवेति नाम इद
 द्वितीयमुपधान । २ । “भावारिहतत्थए पढम अट्टम तओ नमुत्तुण” इत्यत आरम्य “गधहत्थीणं” यावत् पढमा वायणा
 दिज्जइ १ “तओ सोलसएहिं अबिलेहिं गएहिं लोगुत्तमाण” इत्यत आरम्य धम्मवरचारंतचक्कमट्टीण यावत् वीया वायणा
 दिज्जइ २ “पुणो तओ सोलसहिं अबिलेहिं गएहिं अप्पडिहयवरनाणदसणघराण इत्यत आरम्य सधे तिविहेण यदामि
 यावत् तइया धायणा दिज्जइ ३ अत्रोपवासा द्वादशति पौषधाः पञ्चत्रिंशत्, विधिना वहने तु सपवासा एकोनविंशति
 पौषधाः पञ्चत्रिंशदेव ३५ इद नमुत्तुण तपः पात्रीसंवेति नाम तृतीयमुपधानं । ३ । “ठवणारिहतत्थए पुधिं चत्थ तओ

रापर्यन्त उबुद्योतकर चिन्तयित्वा पारयित्वा उबुद्योतकरं पठति । ततः क्षमाश्रमण दत्त्वा “इच्छाकारेण तुन्मे अम्ह नाम-
 ठवण करेह गुरुर्मणति “करेमो ।” ततो वास खिप्यन् रविशशिगुरुसोमगोषरथुद्ध्या यथोचित नाम करोति, ततः कृत-
 नामा शिष्यः सर्वसाधून् वन्दते, आर्यिका आवका श्राविका अपि त वन्दन्ते । तत क्षमाश्रमणपूर्वं शिष्यो गुरु भणति
 “तुन्मे अम्ह धम्मोवएसं देह” “पुनः क्षमाश्रमण दत्त्वा जानुभ्यां स्थितः शिष्यः शृणोति गुरुर्भणति” “चत्तारि परमगाणि
 इत्याहुत्तराध्ययनाना तृतीयमध्ययन “पवञ्जा विहाणं वा जय चरे जय चिद्धे” इत्यादि वा सोऽपि च सवेगातिशयतस्तथा
 पुणोति यथाऽन्योऽपि कोऽपि पवज्जति, अत्र संग्रहगाथा—

“चिइवदणवेसप्पण-संमचचरंगुल्लग अट्ट[ही]गहो । सामाइय तिककहुण-तिपयाहिण वास उरसगो ॥ १ ॥”
 ॥ इति दीक्षादानविधिरविकार ॥ ८६ ॥

ननु-सप्तसु उपधानेषु श्राद्धाना कस्मिन् उपधाने कति उपवासाः?, १ कति पौषधाः?, २ किं नाम?, ३ क उपधानप्रवेश-
 विधिः?, ४ का प्रमाते क्रिया?, ५ का तृतीयप्रहरे क्रिया?, ६ को वाचनाकरणविधिः?, ७ क उत्प्रेषविधिः?, ८ को निक्षे-
 पविधिः?, ९ का कर्तव्यता नित्य? १० का च पठिपुष्पाविगङ्गारणा कर्तव्यता?, ११? अत्रोन्यते—एतेषा एकादशप्रश्नाना
 उत्तरस्वरूप किञ्चिद्विधिप्रपा-तरुणप्रमसूरिखालावबोधानुसारेण किञ्चित् संप्रदायानुसारेण, किञ्चिच्च साम्प्रत श्रावकक्रियमाण-
 क्रियानुसारेण शिष्यसुखावबोधार्थं प्राकृत-संस्कृत-वार्तिकरूपतया लिख्यते । तत्र प्रथम प्रत्युपधान उपवाससख्या १ पौष

अमुग चवहाणतवे पवेसह गुरुर्मणति पवेसेमो नवकारसी करिज्यो, अगपाठलेहण सापसापजा, उवहाणवाही मणात
 तहचि, तृतीयाधुपधानप्रवेशे कालवेळा पौषघग्रहणे तु नवकारसी करिज्यो, अगपाठलेहण संदिसावज्यो उपधानवाही
 मणति तहचि, अत्र क्षमाश्रमणदानान्तर चतुर्विधाहार करोतु पानीय वा पिबतु भोजन वा करोतु विचारो व्यवस्था
 वा नास्ति, अथ केनाऽपि कारणेन सन्ध्याया क्षमाश्रमण न दत्त, तथा पाश्चात्यरात्रौ अपि प्रतिक्रमणवेलात प्राक् पूर्व-
 रीत्या क्षमाश्रमणदान कार्य, कालवेलाया प्रतिक्रमण कार्य नवकारसीप्रत्याख्यान च मालिकपार्श्वे कार्य । ततो वाच-
 कादिपदस्थसमीपे समागन्तव्य १ तत्र यदि प्रथमोपधानद्वयं भवेत् तदाऽवश्यं नन्दी कर्तव्या, नन्दीमध्ये एव च
 तदुपधानस्य चत्क्षेपो विद्येयो अथ यदि शेषोपधानानि तदा नन्दीनियमो नाऽस्ति । ततः प्रातः प्रथम तदुत्क्षेपः कार्यः, ततः
 पौषघसामायिकयोर्ग्रहण ततो वन्दनफट्फटानपूर्वं सुखतपोवन्दनक, ततः सुखतपःपृच्छा च इति उपधानप्रवेशनविधिः
 । ४ । अथोपधानवाहिनः प्रामातिक्रियामाह, उपधानवाही प्रातः पदस्थसमीपे समागत्य, गुर्वादेशेन ईर्यापथिकी
 प्रतिक्रम्या आगमनं आलोच्य पौषघ सामायिक च गृहीत्वा क्षमाश्रमणद्वयदानपूर्वं प्रतिलेखना करोति, ततः क्षमाश्र-
 मणद्वयदानपूर्वं अङ्गप्रतिलेखना करोति, ततो मुखवस्त्रिकां प्रतिलेख्य प्रथमक्षमाश्रमणेन ओहि पडिलेहण संदिसावेमि
 द्वितीयक्षमाश्रमणेन ओहि पडिलेहण करेमि इति मणति, ततो मुखवस्त्रिका प्रतिलेख्य पदस्थपदे वन्दनपट्टं ददाति,
 ततो गुरुर्वदति “पवेयणं पवेयह” उपधानवाही च क्षमाश्रमण दत्त्वा अर्धाधिनतकायः शृणोति, गुरुर्मणति ‘अमुगचवहाण-

तिमि अविज्ञानी तजो तिण्ह अज्झयणाण अरिहत्तवेइयाण” इत्यत आरम्य वोसिरामि यावत् एगा वायणा दिज्झइ १
 अत्रोपवासाः सार्धौ द्वौ पौषधः चत्वारः इदं अरिहत्तवेइयाणं तपः चत्वरिंशति नाम चतुर्यमुपधान १ ४ । “नामारिहत चउ-
 वीसत्यप पढम अट्ठम तजो लोगस्स सज्जोअगरे” इत्यत आरम्य चत्तवीसपि केवली इति यावत् पढमा वायणा दिज्झइ १
 “पुणो वारसहिं आयविलेहिं गपहिं उस्सममखिअ च वंदे” इत्यत आरम्य वद्धमाण चेति यावत् बीआ वायणा दिज्झइ २
 “पुणो तेरसहिं आयविलेहिं एगहिं “एवं मए” इत्यत आरम्य प्रान्त यावत् तइया वायणा दिज्झइ ३ अत्रोपवासाः सार्ध-
 सत्तवश, पौषधा अष्टाविंशतिः, विधिना वहने तु उपवासाः सार्धपञ्चदश पौषधास्तु अष्टाविंशतिरेव, इदं चत्तवीसत्ययत्तपः
 अट्ठावीसठेति नाम पञ्चममुपधानं १ ५ । “द्वारिहत्तयप पढम चत्तय तजो पच आयविलाणि अते पुक्खरवरदीवट्टे”
 इत्यत आरम्य सुअस्स भगवजो इति यावत् एगा वायणा दिज्झइ, अत्र उपवासाः सार्धत्रयः पौषधा पद, इदं पुक्खर
 वरदीवट्टे तपः छक्केति नाम पष्ठं उपधान ॥ ६ ॥ सिद्धत्यय-सुयसंघे “सिद्धाण बुद्धाण” इत्यत आरम्य तारेइ नर वा नारि
 वा इति यावत् एगा वायणा दिज्झइ, अत्र उपवासः एकः स च चतुर्विधाहार एव पौषधोऽपि एक, इदं सिद्धाण बुद्धाण
 तपोमालेति नाम सप्तम उपधान ॥ ७ ॥ ३ अयोपधानप्रवेशनविधिः प्राह-यदि बह्व्यः श्रावकाः श्राविकाश्च उपधाने प्रवि-
 शन्ति तदा संघनाम्ना चन्द्रबलं प्राप्तां, संघस्य कुम्भराशिः ज्ञेयाः, तदभावे यो या वा प्रविशति तन्नाम्ना चन्द्रबलं प्राप्य २
 तथा उपधानवाही सन्ध्याया वाचकप्रतिपत्त्यसमीपे समागत्य ईर्यापयिष्कीं प्रसिद्धमति, एतः क्षमाधर्मकं वृत्ता धम्मवि

पहिलेक्षण करेमि २ सज्जाय स० ३ सज्जाय स० ४ वइसण स० ५ पांगुरण स० ७ पांगुरण पहिगहेमि ८ कट्ठासण सदि० ९ कट्ठासण पहिगहेमि १० पुनमुखवस्त्रिका प्रतिलिख्य वन्दनकव्य दत्त्वा सुखतपेति पृच्छा, उपधानवाहि भणति तुम्हारइ प्रसादइ । ततः सर्वोपकरणानि प्रतिलिखति मात्रकादिकमपि सर्वं प्रतिलिख्यते । तथा यस्मिन् दिने मुक्त तस्मिन् दिने पठणपहरप्रतिलेखनाया स्थालीकचोलादिक सर्वमपि मुज्यमान प्रतिलिखति, उपवासदिने तु न, इति उपधाने तृतीयप्रहरसंबन्धी विधिः । ६ ।

अथ वाचनाविधिर्लिख्यते—सन्ध्याया प्रथम चतुर्विधाहार कृत्वा ईर्यापथिकीं प्रतिक्रम्य मुखवस्त्रिका प्रतिलिख्य वन्दनकव्य दत्त्वा पहिलइ उपधानि पचमगलमहासुअखधस्स पढमवायणापडिगहणत्थ काउस्सग करावेमो, पहिलइ उपधानि पचमगलमहासुअखधपढमवायणानिमित्त करेमि काउस्सग अन्नत्थू० इत्यादि भणनपूर्वं कायोत्सर्गे सागरयरगमीरा यावत् लोगस्स १ चिन्त्यते, पारिते च सपूर्णं लो० भणित्वा, ततः क्षमाश्रमणपूर्वं इच्छाकारेण पचमंगलमहासुअखधस्स पढमवायणा पहिगहणत्थ चेइआइ वदावेह गुरुभणति वदावेमो, वासदोप करावेह गुरुभणति करावेमो ततो वासदोपः कार्यं, ततश्चैत्यवन्दनं ततः क्षमाश्रमणपूर्वं इच्छाकारेण सदिसह भगवन् वायण सदिसानेमि वीये खमासमणे वायण पहिगहेमि, ततः क्षमाश्रमण दत्त्वा उपधानवाहिन करद्वयगृहीतमुखवस्त्रिकाच्छादितमुखस्य अर्धावनतगान्त्रस्य नमस्कारत्रयपूर्वं गुरुर्वारत्रय तत्तत्सूत्रालापकस्य वाचनां ददाति, ततो वायणमाहि मिच्छामि दुक्कहमिति वाक्य प्रान्ते, एव इरियावहियसुअखधादिनामोद्देशेन सर्वेषा उपधानाना वाचनाविधिः कार्यं इति वाचनाविधि । ७ ।

निरुद्धनिमित्तं वा तव करः इत्युक्त्वा उपवासं, आर्यविल, एगासण वा, प्रत्याख्यान कारयति, उपवासे गायत्रिंते निरुद्धति वक्तव्यं, एकाग्रते निर्विकृतिके च निमित्तेति वक्तव्यं । ततः प्रथमसमाश्रमणेन बहुवेला सदिसायेभि द्वितीयसमाश्रमणेन बहुवेला करोमि तु० क्ष० वदसण सदिसावेमि क्ष० क्ष० वदसण ठापमि प० क्ष० सज्जाय सदिसायेमि प० क्ष० मात्ताय करोमि सप्त० क्ष० पागुरण सदिसावेमि अष्टम० क्ष० पागुरण पडिगाहेमि नवम० क्ष० कट्टासण सदिसायेमि दसम० क्ष० कट्टासण पडिगाहेमि । ततो मुखवस्त्रिकां प्रतिलेख्य वन्दनकद्वयं ददाति, गुरुन्दति सुखतप उपधानयाही यदति तु दा-
रः प्रसाद इति प्रभातसंक्न्धी उपधानविधिः । ५ ।

अथ उपधाने तृतीय-ग्रहर-संघविधिविधिर्लिख्यते, तथाहि—तृतीयग्रहरस्य प्रतिलेखनायां जाताया स्थापनामे माति-
कादेशेन ईर्यापयिकां प्रतिक्रम्य प्रथमसमाश्रमणेन पडिलेहणं करोमि द्वितीय क्ष० पोसहसाल पमजेमि, इत्युक्त्वा मुख-
वस्त्रिकां प्रतिलिखति, एव समाश्रमणद्वयदानपूर्वं अङ्गप्रतिलेखना मुखवस्त्रिका प्रतिलिखति, ततो वसति प्रमार्जयति
तत्र यदि तस्मिन् दिने भोजनं कृतं भवति, तथा पदस्थसमीपे क्रियाकरणादर्चाक् परिपानवेप एक प्रतिलिखति न शेष-
स्नापि, अथ यदि तस्मिन् दिने उपवासो भवति, तदैक वेपमपि न प्रतिलिखति, ततः पदस्थसमीपे समागत्य ईर्यापयिकां
प्रतिक्रम्य प्रतिलेखनां अङ्गप्रतिलेखनां च पुनर्गुरुसमथं करोति, ततो मुखवस्त्रिकां प्रतिलिख्य वन्दनकद्वयं ददाति च -
बहुविधाहार त्रिविधाहारं वा प्रत्याख्यानं कृत्वा, समाश्रमणद्वयकं ददाति अष्टमि पडिके

पहिलेहण करेमि २ सज्जाय सं० ३ सज्जाय सं० ४ वइसण सं० ५ वइसण सं० ६ पांगुरण सं० ७ पांगुरण पांइगहोमि ८ कट्ठासण सदि० ९ कट्ठासण पडिगहेमि १० पुनमुखवखिका प्रतिलिख्य वन्दनकद्वय दत्त्वा सुखतपेति पृच्छा, उपधानवाहि भणति तुम्हारइ प्रसादइ । ततः सर्वोपकरणानि प्रतिलिखति मात्रकादिकमपि सर्वं प्रतिलिख्यते । तथा यस्मिन् दिने मुक्त तस्मिन् दिने पठणपहरप्रतिलेखनाया स्थालीकञ्चोलादिकं सर्वमपि मुज्यमान प्रतिलिखति, उपवासदिने तु न, इति उपधाने तृतीयप्रहरसंबन्धी विधिः । ६ ।

अथ वाचनाविधिर्लिख्यते—सन्ध्याया प्रथम चतुर्विधाहार कृत्वा ईर्यापथिकां प्रतिक्रम्य मुखवखिका प्रतिलिख्य वन्दनकद्वय दत्त्वा पहिलइ उप, धानि पचमगलमहासुयस्वधपढमवायणानिमित्त करेमि कावस्सगं अक्षत्थु० इत्यादि भणनपूर्वं कायोत्सर्गे सागरवर्गमीरा यावत् लोगस्स १ चिन्त्यते, पारिते च सपूर्णं लो० भणित्वा, ततः क्षमाश्रमणपूर्वं इच्छाकारेण पचमगलमहासुयस्वधस्स पढमवायणा पडिगहणाय चेइआइ वदावेह गुरुर्भणति वदावेमो, वासक्षेप करावेह गुरुर्भणति करावेमो ततो वासक्षेपः कार्यः, ततश्चैत्यवन्दनं ततः क्षमाश्रमणपूर्वं इच्छाकारेण सदिसह भगवन् वायण सदिसानेमि वीये स्वमासमणे वायण पडिगहेमि, ततः क्षमाश्रमण दत्त्वा उपधानवाहिनः करद्वयगृहीतमुखवखिकाच्छादितमुखस्य अर्धावनतगात्रस्य नमस्कारत्रयपूर्वं गुरुर्वारत्रय तत्तत्सूत्रालापकस्य वाचनां ददाति, ततो वायणामाहि मिच्छामि दुक्कडमिति वाक्य प्रान्ते, एवं इरियावहियसुअस्वधादिनामोद्देशेन सर्वेषा उपधानाना वाचनाविधिः कार्य इति वाचनाविधिः । ७ ।

निरुद्धनिमित्तं वा तत्र करः इत्युक्त्वा उपवासं, आथर्विलं, एगासणं वा, प्रत्याख्यानं कारयति, उपवासे आथर्विले निरुद्धं चिह्नं दत्तव्यं, एकाशने निर्विकृतिके च निमित्तेति वक्तव्यं । ततः प्रथमक्षमाश्रमणेन बहुवेला सदिसावेमि द्वितीयक्षमाश्रमणेन बहुवेला करेमि तृ० क्ष० चक्षणा सदिसावेमि च० क्ष० चक्षणा ठायमि प० क्ष० सञ्ज्ञाय करेमि सप्त० क्ष० पांगुरणं सदिसावेमि अष्टम० क्ष० पांगुरणं पङ्क्तिगोहेमि नवम० क्ष० कट्टासणं सदिसावेमि दसम० क्ष० कट्टासणं पङ्क्तिगोहेमि । ततो मुखवस्त्रिका प्रतिलेख्यं घन्दनकद्वयं ददाति, गुरुर्वदति सुखतप उपधानवाही वदति तुम्हा-रइ प्रसादइ इति प्रभातसंबन्धी उपधानविधिः । ५ ।

अथ उपधाने तृतीय-प्रहर-सवधिविधिलिख्यते, तथाहि—तृतीयप्रहरस्य प्रतिलेखनाया जाताया स्थापनामे मालि-कादेशेन ईर्यापयिकां प्रतिक्रम्य प्रथमक्षमाश्रमणेन पङ्क्तिहणं करोमि द्वितीय क्ष० पोसहसालं पमज्जेमि, इत्युक्त्वा मुख-वस्त्रिकां प्रतिलिखति, एव क्षमाश्रमणद्वयदानपूर्वं अङ्गप्रतिलेखना मुखवस्त्रिकां प्रतिलिखति, ततो वसति प्रमार्जयति तत्र यदि तस्मिन् दिने भोजनं कृतं भवति, तदा पदस्यसमीपे क्रियाकरणादर्वाक् परिधानधेयं एकं प्रतिलिखति न शेषव-त्खाणि, अथ यदि तस्मिन् दिने उपवासो भवति, तदैकं वेषमपि न प्रतिलिखति, ततः पदस्यसमीपे समागत्य ईर्यापयिकां प्रतिक्रम्य प्रतिलेखना अङ्गप्रतिलेखना च पुनर्गुरुसमक्षं करोति, सतो मुखवस्त्रिका प्रतिलिख्य घन्दनकद्वयं ददाति ततः अनुर्विधाहारं त्रिविधाहारं वा प्रत्याख्यानं कृत्वा, क्षमाश्रमणदशकं ददाति, तथा—ओहि पङ्क्तिहणं सदिसावेमि १ ओहि

पहिलेहण करेमि २ सज्जाय स० ३ सज्जाय स० ४ चइसण स० ५ पागुरण स० ७ पागुरण पडिगहेमि ८ कट्ठासण स० ९ कट्ठासण पडिगहेमि १० पुनर्मुखवस्त्रिका प्रतिलिख्य वन्दनकद्वय दत्त्वा सुखतपेति पृच्छा, उपधानवाहि मणति तुम्हारइ प्रसादइ । ततः सर्वोपकरणानि प्रतिलिखति मात्रकादिकमपि सर्वं प्रतिलिख्यते । तथा यस्मिन् दिने मुक्तं तस्मिन् दिने पञ्चणपहरप्रतिलेखनाया स्थालीकञ्चोलादिक सर्वमपि मुख्यमान प्रतिलिखति, उपवासदिने तु न, इति उपधाने तृतीयप्रहरसंबन्धी विधिः । ३ ।

अथ वाचनाविधिलिख्यते—सन्ध्याया प्रथम चतुर्विधाहार कृत्वा ईर्यापथिकीं प्रतिक्रम्य मुखवस्त्रिका प्रतिलिख्य वन्दनकद्वय दत्त्वा पहिलइ उपधानि पचमगलमहासुअस्यधत्स पढमवायणापडिगहणत्थ काउस्सग करावेमो, पहिलइ उपधानि पचमगलमहासुअस्यधत्स पढमवायणानिमित्त करेमि काउस्सग अस्त्यू० इत्यादि भणनपूर्वं कायोत्सर्गे सागरवगमीरा यावत् लोगस्स १ चिन्त्यते, पारिते च सपूर्णं लो० भणित्वा, ततः क्षमाश्रमणपूर्वं इच्छाकारेण पचमगलमहासुअस्यधत्स पढमवायणा पडिगहणत्थ चेइआइ वदावेह गुरुर्भणति वदावेमो, वासक्षेप करावेह गुरुर्भणति करावेमो ततो वासक्षेपः कार्यः, ततश्चैत्यवन्दनं तत क्षमाश्रमणपूर्वं इच्छाकारेण सदिसह भगवन् वायण सदिसानेमि वीये खमासमणे वायण पडिगहेमि, ततः क्षमाश्रमण दत्त्वा उपधानवाहिन करद्वयगृहीतमुखवस्त्रिकाच्छादितमुखस्य अर्धावनतगात्रस्य नमस्कारत्रयपूर्वं गुरुर्वारत्रय तत्तत्सूत्रालापकस्य वाचना ददाति, ततो वायणामाहि मिच्छामि दुक्कडमिति वाक्य प्रान्ते, एव इरियावहियसुअस्यधादिनामोद्देशेन सर्वेषां उपधानानां वाचनाविधिः कार्यं इति वाचनाविधिः । ७ ।

अथ उत्क्षेपविधिमाह—प्रथम ईर्यापथिकीं प्रतिक्रम्य मुखवस्त्रिका प्रतिलिख्य वन्दनकद्वय दत्त्वा क्षमाश्रमणपूर्वं उपधान-
घाही भणति—“पहिलइ उपधानि पचमगलमहासुअसंधतव उक्खिवाह” गुरुर्भणति—उक्खिवाहो, पहिलइ उपधानि पचमगल
महासुअसंध उक्खेवाधणि अ नदिपवेसावणीय करेमि काउस्सग अन्नरथूसस्सिएण”मित्यादि पूर्वं कायोत्सर्गे च्चवेसु निम्मल-
यरापर्यन्त चतुर्विंशतिस्रवमेक चिन्तयित्वा पारिते च संपूर्ण कथयित्वा, क्षमाश्रमणदानपूर्वं भणति, पहिलइ उपधानि पचम-
गलमहासुअसंध—उक्खिवावणीय चेइआइ वदावेह, गुरुर्भणति वदावेहो वासक्षेप करावेहो गुरुर्भणति करावेहो, ततो वास-
क्षेपपूर्वं संपूर्ण चैत्यवन्दनं क्रियते । एव सर्वत्रोपधानेषु उत्क्षेपो ज्ञेयो, नवर प्रथमोपधानद्वये नदिमध्ये कार्यते उत्क्षेप ।
नेपोपधानेषु तु न नन्दिमध्ये कार्यते । अथ यद्दिने न नन्दि तदा प्रातः प्रवेशदिने उत्क्षेप कार्यते, पर निजनिजोपधा-
ननामादिभिः आलापेन कार्यः इति उत्क्षेपविधिः । ८ । अथ निक्षेपविधिमाह—

तपोऽयसानदिने सन्ध्याया कृतचतुर्विधाहारः प्रातर्वा ईर्यापथिकीं प्रतिक्रम्य मुखवस्त्रिका प्रतिलिख्य वन्दनकद्वयं
दत्त्वा उपधानतपोवाही भणति “इच्छाकारेण संदिसह भगवन् अमुगतव निक्खिवेह” गुरुर्भणति “निक्खिवाहो”,
तत इच्छ ति भणित्वा क्षमाश्रमणं दत्त्वा भणति “इच्छाकारेण सदिसह भगवन् अमुगतवनिक्खिवणत्थ काउस्सग करा-
वेह” गुरुर्भणति “करावेहो, इच्छामि स्समासमणो० अमुगतवनिक्खिवणत्थं करेमि काउस्सग अन्नरथू” इत्यादि भणित्वा
कायोत्सर्गे नमस्कारमेक चिन्तयित्वा पारितेऽपि नमस्कारमेक कथयित्वा क्षमाश्रमण दत्त्वा “अमुगतवनिक्खिवणत्थ चेइ-
आइ वदावेह” गुरुर्भणति “वदावेहो” ततः संपूर्ण चैत्यवन्दना करोतीति निक्षेपविधिः । ९ ।

अथ नित्यकर्तव्यतामाह-सा नित्यकर्तव्यता काऽपि शास्त्रोक्ता काऽपि साप्रत हृदयमानपरम्परागम्या, तथाहि-उपधाने
 श्रावकैर्विकृतिमये एक घृतमेव ग्राह्य नाऽन्या काऽपि विकृतिः १ । उपधाने त्रिंशद्विंशतिकाना मध्ये एकमपि निर्वि-
 कृतिक न ग्राह्य, तथा विषकारणे तु सति खण्डादिग्रहण यतनया कार्यं २ । उत्कटद्रव्याणि अपि न ग्राह्याणि ३ । आर्द्रहरित-
 शाकोऽपि न ग्राह्यः ४ । घृततैलादि व्याघारितशाकोऽपि न ग्राह्यो, धूमितस्तु ग्राह्य ५ । तलितपर्पटसीरावटिकादिकमपि
 न ग्राह्य ६ । अन्नादिपरिवेषिका स्त्री कृतरात्रिप्रायश्चित्ता शुद्ध्यति नाऽन्यथा ७ । अन्नादिपरिवेषिकाया वस्त्राणि दण्डित-
 खण्डितादिकानि न शुद्ध्यन्ति ८ । जेमनादिभूमिस्थानमपि कृतरात्रिप्रायश्चित्तया दण्डितखण्डितादिखरहितया प्रमा-
 र्जितं शुद्ध्यति ९ । यावन्ति च वस्त्राद्युपकरणानि तपःप्रवेशप्रथमदिने गृहीतानि भवन्ति तानि सर्वाण्यपि भोग्याभोग्यानि
 उभयकालं प्रतिलेख्यानि १० । जेमनस्थालीकच्छोलकादीनि तु जेमनदिने पादोनप्रहरप्रतिलेखनासमये प्रतिलेखनीयानि
 नाऽन्यदा भोजनाभावाच्च ११ । कदाचित् द्वारकुण्डलादिकं गृहीतं स्वदेहादुत्तार्य स्वगृहादौ मोच्य भवेत् तदा विना
 उपधानं यथा स्त्रिया अहोरात्रपौषधो गृहीतोऽभवेत् तस्या हस्ते रात्रौ, न तु दिने उपधानवाहिन्या देयः सा च प्रातः
 तदुक्तस्थाने मुञ्चति १२ । उपधाने सर्वाणि वस्त्राणि स्वयं वा मालिकया वा प्रतिलेखितानि शुद्ध्यन्ति १३ । सर्वं क्रियानु-
 धान आदेशनिर्देशादिकं मालिकादेशेन शुद्ध्यति १४ । क्रियानुष्ठानकारिका मालिकाऽप्युभयकालं प्रतिक्रमणं करोति, रात्रि-
 प्रायश्चित्तं करोति, सप्तवाराश्च देवान् धन्दते तदा शुद्ध्यते नाऽन्यथा १५ । रजस्वला दिनत्रयं तपसि न पतति १६ । महाअ-

स्वाध्यायसक्त ७।८।९ सप्तम्यादिदिनत्रय तपसि न पतति १७ । प्रतिक्रमणमध्ये प्रभाते नमस्कारप्रत्याख्यानमेव कार्यं, ततो
 गुरुसमीपे क्रियावसरे उपवास आचाम्ल निर्विकृतिकं एकाशनं वा कार्यं १८ । प्रत्याख्यानपारणसमये पूर्वं नमस्कार-
 प्रत्याख्यान पारयति, ततः उपवासादिक १९ । प्रथमोपधानद्वयप्रवेशदिने मालादिने च यदि नन्धाहम्बरेण उत्सूरता
 भवति पौष्यादि कर्तुं न शक्यते, तदा तृतीयग्रहरप्रतिलेखनानन्तर सर्वोपकरणानि प्रतिलिख्य रात्रिपौष्योऽवश्य
 प्राद्याः २० । प्रातरुपधानवाही गुरुसमीपे समागत्य ईर्यापथिकीं प्रतिक्रम्य पौष्य सामायिक च लात्वा प्रतिलेखना
 अङ्गप्रतिलेखनां च करोति, ततो मुखवस्त्रिकां प्रतिलिख्य उवहि पढिलेहण सदिसाधेमि उवहि पढिलेहण करेमीति क्षमाश्र-
 मणद्वय ददाति, ततो वन्दनकपट्टदानानन्तर क्षमाश्रमणदशक ददाति, तत्क्रमशः—चहुवेल सदि० १ चहुवेल करेमि० २
 यइसण स० ३ धइसण ठापमि ४ सज्जाय सदि० ५ सज्जाय क० ६ पांगुरण सदि० ७ पांगुरण पढिगहेमि ८ कट्ठा-
 सण सदि० ९ कट्ठासण पढिगहेमि १० । ततो वन्दनकव्यदानपूर्वं सुखतपःपृच्छा २१ । सन्ध्यायामपि एवमेव क्रिया
 करण, नवर पूर्वं प्रतिलेखना अङ्गप्रतिलेखना च करोति, न उवहि प्रतिलेखना । ततो गुरोर्वन्दनकपट्टदानानन्तर
 क्षमाश्रमणदशकदानमिदं उवहि पढिलेहण सदि० उवहि पढिलेहण करेमि २ सज्जाय सदि० ३ सज्जाय क० ४ वइ-
 सण स० ५ धइसण ठा० ६ शेप पूर्ववत् १० । २२ । पृथक् प्रतिक्रमणसम्पादत पाक्षिकवन्दनकानि सुखतपःपृच्छा-
 पर्यन्तां क्रिया सर्वामपि कत्वा हेयान्ति २३ । मालापश्चिदाने सन्ध्यायां माला अभिमन्त्रयित्वा स्वगृहे रात्रिजागरण कृत्वा ।

प्रातर्गच्छाधिपतिपार्श्वे माला परिधातव्या, तदनु तत् विनात् दिनदशक दशाहिका कार्यो, तत्र पौषधग्रहणाभावेऽपि त्रिवि-
धाहारनेकाशनं कुर्वन् उपधानवाही च निरारम्भस्तिष्ठति २४ । सर्वाण्यपि उपधानानि उत्कृष्टविधिना वहनीयानि तद-
भावे श्रावकैः एकान्तरोपवासैः, साधुभिस्तु उपवासाचाम्लनिर्विकृतिकैकाशनै कृत्वा तावन्त उपवासाः पूरणीया न
दिनसंख्या नियमोऽस्ति २५ । इति नित्यकर्तव्यता ॥ १० ॥

अथ पट्टिपुत्रा विगङ्गा पारणाविधिमाह—प्रातर्गुरो समीपे समागत्य पृथक् प्रतिक्रमणे कृते च मुखवस्त्रिका प्रति-
लिख्य धन्दनकपट्क ददाति, गुरुभिः सम प्रतिक्रमणे कृते धन्दनकद्वयमेव ददाति, ततो गुरुर्भणति “पवेयण पवेयह” इति
भणित्वा भणति पट्टिपुत्राविगङ्गापारण करेहचि, ततः किञ्चित् स्वस्तिप्र प्रत्याख्यान करोति, ततो भणति—गुरुसमक्ष समग्र
उपधानमाहं अभक्ति आशातना कीधी हुवे ते मिच्छामि दुक्कह । इति पट्टिपुत्राविगङ्गापारणाविधि । ११ । ॥ ८७ ॥

॥ इति सप्तोपधानक्रिया—विधिरधिकारः ॥ ८७ ॥

ननु श्रावक—श्राविकाणा निर्विकृतिकप्रत्याख्यानेन सत्कटद्रव्याणि यानि त्याज्यानि सन्ति तानि कानि ? सञ्चयन्ते—

“स्त्रीरो खड खज्जूर सकरादक्खदाडिमाई य । तिलयट्ठी वडिवाइ, करवओ चूरिम च तथा ॥ ९६ ॥

नालिअर मोईअ, मडिअ सतलिय भज्जियाचणए । आसुरिअविलिआ, पणगाइ किळाडियाइ तथा ॥ ९७ ॥

तंतुलकट्टिअ दुद्ध, घोल एयाइ भूरिमेयाइ । उक्कोसगदवाइ, वज्जिआ निगिगइअमि ॥ ९८ ॥”

इति श्रीसन्देहदोलावली (पत्रे ११०) सूत्रगाथात्रयवृत्त्यनुसारेण क्रियते—

तन्नामानि शुणु क्षेत्री १ तुग्धराब्दसेविका २ खण्डः ३ खसूरः ४ शर्करा ५ द्राक्षा ६ दाढिमकुलिका ७ सहकार ८ राजा-
दन ९ कदलीफल १० नागरङ्गजातिफलानि ११ द्राक्षादीनि नागरङ्गाविफलपर्यन्तानि सञ्चित्तान्यपि तपायेन प्रासुकीकृ-
तानि अत्र क्षेत्र्यानि, अन्यथा तन्मक्षणसम्भवः, गुह्यपर्यटिका १२ गुह्यधाना १३ कर्करीयकः १४ फाणित १५ इक्षुरसः १६
कसार १७ वर्षोपलाः १८ शर्करातिलकाखण्डकतलीपर्यायाः १९ अमृतिका २० तिलकुट्टी २१ साडपि सञ्चित्तिलाना
येत्तदा पर्युषिता अम्रितापतसा तदा सद्यस्काडपि अचिखाना तदापि सद्यस्काडपि कल्पते, वटकानि काञ्जिकमिन्नानि
अभिन्नानां पक्कान्नाविकृतित्वेन घोलमिन्नाना जीवससक्किमत्त्वेन निर्विकृतिके अभक्ष्यत्वात् २२ करन्वो-दधिकृतो दुग्धकृतो
वा क्षेत्र्यः, नतु तत्कृतः तस्य वदरचूर्णधत् नीरसत्वेनाऽनुत्कृष्टत्वात् २३ चूरिम घृतखण्डादि[गुड]मिश्रित मोदकादिचूर्णं २४
खेहमर्चिः २५ तयाकुग २६ कुसरि २७ सिद्धपट्टिका २८ घृततैलाद्यैकतरस्वक्षितमण्डका २९ रोट्टिका ३० आस्तानक ३१
आम्लिका ३२ व्याघारिते जुरिका ३३ पूरणादि तेमनानि ३४ व्याघारित रात्रप्रहेलिका ३५ नालिकेरगरिका ३६
मोदकामण्डितखेहमिश्रिता कणिकाभिष्यन्ता ३७ अम्रितापगलितपुट्टयान्तन्यस्रगुडमिश्रा रोट्टिका घृताद्यतिमृक्षितरोट्टिका
या ३८ भर्जिका वत्थुलाविशाकः, सापि सत्कालिते घृते तैले वा पक्का ३९ अपक्वचणकाः तेऽपि घृते तैले वा पक्का
प्राद्याः ४० अन्यान्यपि छमकितघालनकानि ४१ आसुरिका-राजिका सस्कृतघोलदध्याद्यन्तर्निधिसखण्डीकृतसर्वपशाकादिः
इय च सिन्धादिदेशे आहुरिति नाम्ना, आलन्धरे आसुरमिति नाम्ना, अग्न्यत्र राजिका विष्कमिति नाम्ना च प्रसिद्धा एषा

च दधिकृता कृता ज्ञेया । यत्तुक्तं योगविधौ—‘तद्विषयसकया दक्षीकया आसुरी न कप्पइ जोगवाहीणमिति’ अतः काश्चिकवट-
 कपानीयभक्षणेऽपि न दोषः ४२ अम्लिकापानक विंषापानक तद्व आर्धिः यस्य तद्व तथा, आदिशब्दात् ४३ द्राक्षापा-
 नक ४४ नालिकेरपानक ४५ खर्जूरपानक ४६ गुडपानक ४७ किलाटिका फेदहडिनामिका ४८ दुग्धसिद्धद्राक्षा ४९ खुडु-
 हुही ५० खारिक ५१ मख ५२ वटकादिव्यञ्जनानि ५३ तन्दुलकथित दुग्ध पेया इत्यर्थः । अल्पै पट्टिकादितन्दुलैः सम पक्कमि
 त्यर्थः । इदं तु तलस्थितसहपक्क तन्दुलादीनामुपरि चत्वारि अङ्गुलानि यावत् वृद्ध ज्ञेय, तदूर्ध्वं वर्धमानं विकृतिरेव, क्षेरेयी तु
 सान्द्रा भवतीति न तथा पौनरुक्त्य ५४ हस्तविलोहितो निर्जलो दधिघोलः, स तु विकृतिरेव, पर यो हस्तविलोहित सजलो
 दधिघोल स चत्कृष्टद्रव्य ५५ गुडमाधुरा ५६ शिखरणी ५७ निर्मञ्जनानि ५८ इत्यादीनि ज्ञेयानि । अत्र पूर्वं नामग्राह अनेकानि
 चत्कृष्टद्रव्याणि उक्तानि । अथ एषामेव विकृतिनिष्पन्नाना नानादेशजत्वेन दुर्लक्षाणा सुखावबोधार्थं व्यापकलक्षणमाह—

“विगई दबेण हया, जात उक्कोसिअ भवे दष ।” ‘विकृति’ क्षीरादिका द्रव्येण तन्दुलादिना हता भग्ना, मोरिता निर्वीर्या-
 कृतेति यावत्, या काचन पायसादि उत्कर्षित सत्कर्षितसङ्ग भवेत् ॥ ‘द्रव्यम्’ उत्पन्नसमीर्यविपाकान्तरत्वात् यथा मयित
 खण्हादिरसेन हतं शिखरणी १ घृत कणिकादिना मिश्रित कूलरिः, चूरिम वा २ वटकादि पक्कान्न काश्चिकादिनोपहत
 काश्चिकवटिकादीनि, पर्यटसुकुमारिकादिरसेनोपहत तैल घृत वा निर्मञ्जन ४ शुण्ठीचूर्णरसेन हतो गुडपाको गुडपर्यटिका ५
 इत्यर्थः ॥ पुनरुक्तद्रव्यविस्तराधिकारमिच्छता सन्देहदोलायली-सुत्रवृत्तिप्रमुखा ग्रन्था द्रष्टव्या ॥ ८८ ॥

॥ इति चत्कटद्रव्याधिकार ॥ ८८ ॥

खरतरगच्छाधीशा, विनचन्द्रयुगप्रधानगुरुराजाः । श्रीपातिसाहिमान्याः, समभूतन् भूमिविख्याता ॥ ३ ॥
श्रीपूज्यमुख्यशिष्याः, दक्षाः श्रीसकलचन्द्रनामानः । महुरवो गुणगुरव-स्तेषामेव प्रसादो मे ॥ ३ ॥
इत्येष सप्तदशभिस्तुर्यं ममोच्चैः स्फुटम् । प्रकाश कृतवान् पूर्णं, गणि समयसुन्दर ॥ ३ ॥

इति श्रीसमयसुन्दरोपाध्यायविरचिते सामाचारीशतके

पञ्चमप्रकाशे चतुर्थः प्रकाशः समाप्तः ॥ ४ ॥

॥ अथ पञ्चमः प्रकाशः ॥

॥ श्रीमत्सुभणपार्श्वनाथाय नमः ॥

ननु-साध्वीभिर्देयाश्रुतस्कन्धाविच्छेदग्रन्था वाच्यन्ते न वा ? उच्यते-स्वत एव पर न सभावन्धेन, निषिद्धत्वात्, स्वतो वाचनं तु संगतिमङ्गति । यतः तत्तपोवहन तासां निर्दिष्टमस्ति, अन्यथा तत् तपोवहन अपार्यक स्यात् अपि च 'अक्षेप्तिं च पवेयणीअमि ति' ता न भणन्ति, अत एव स्वतो वाच्यते, न वाचना अनुज्ञाता तासां ॥ ८९ ॥

॥ इति साध्वीना स्वत कल्पसूत्रादिवाचनाधिकारः ॥ ८९ ॥

ननु-प्रतिक्रमणद्वय करणे पहावश्यकाना कुत्र कुत्र आद्यन्तौ व्यवस्थापितौ ? उच्यते-अत्र वृद्धसंप्रदाय एव, तत्र सायन्तनप्रतिक्रमणे 'करेमि भते' इत्यत आरभ्य अतिचारकायोत्सर्गपारण यावत् सामायिकावश्यक प्रथम १ । ततश्चतुर्विंशतिस्त्वप्रान्ते चतुर्विंशतिस्त्वभावश्यकं द्वितीय २ । ततो मुखध्वजिकाप्रतिलेखनपूर्वं वन्दनक आदितः कृत्वाऽऽलोचनासूत्रं यावत् तृतीय वन्दनावश्यक ३ । ततः प्रतिक्रमणसूत्रत आरभ्य धामणावन्दनपूर्वं आयरियवज्झाए गाथान्नयप्रान्त यावत् चतुर्थं प्रतिक्रमणावश्यक ४ । ततः चारित्रदर्शनज्ञानाना कायोत्सर्गत्रयकरणेन पञ्चम कायोत्सर्गावश्यक ५ । पष्ठ तु प्रत्याख्यानरूप आवश्यक ६ पूर्वं कृतमिति । प्राभातिकप्रतिक्रमणे तु पहावश्यकानि अनुक्रमेण भवन्ति, तथाहि-करेमि भते

इत्यत आरभ्य चारित्रदर्शनज्ञानकायोत्सर्गपर्यन्त प्रथम सामायिक आवश्यक १ । ततो लोकोद्घोतकरसपूर्णभगनन्प द्वितीय चतुर्थिंशतिस्त्रिंशद्वयक २ । ततो धन्दनालोचनपर्यन्त तृतीय वन्दनावश्यक ३ । ततः प्रतिक्रमणसूत्रमारभ्य आयरिय त्रयगङ्गाए गायत्रयपर्यन्त यावत् चतुर्थ प्रतिक्रमणावश्यक ४ । ततः कायोत्सर्गकरणपूर्वं लोकोद्घोतकरभगनपर्यंत पद्यम कायोत्सर्गवश्यक ५ । ततो धन्दनक्षानपूर्वं प्रत्यास्थान क्रियते तत् प्रत्याख्यानावश्यक पष्ठ ६ ॥ ९० ॥

॥ इति पञ्चावश्यकाना आद्यन्तव्यवस्थाधिकारः ॥ ९० ॥

ननु-विंशतिस्थानकतपसः का गाथा १, तत् तपसि च किं गुणन १ तत्रोच्यते—

“अरिहृत-सिद्ध [वेद्य] पवयण-गुरु-येर-बहुस्तुप तवस्सीसु । वच्छल्लया य तेसिं, अभिक्त्स्व नाणोयओगे य ॥ १ ॥

दसण-विणए आवत्सए अ सीलवए निरइयार । खणलव-त्तव-च्चिआए, धेयावच्चे समाही अ ॥ २ ॥

अपुयनाणगहणे, सुअमत्ती पवयणे पभावणया । एएहिं कारणेहिं, तित्ययरत्त लहइ जीवो ॥ ३ ॥”

गुणन इदं प्रथमस्थानके तपसि नमो अरिहताण २००० गुणन अर्हता अष्टमकारपूजा क्रियते १ । द्वितीयस्थानके नमो सिद्धाणं २००० गुणन पुण्डरीकादिसिद्धभक्तिः क्रियते २ । तृतीये नमो पवयणस्त २००० गुणन सयस्स पुत्तकस्य धा भक्तिः क्रियते ३ । चतुर्थे नमो आयरियाण २००० गुणन वन्दनादिगुरुणा भक्ति क्रियते ४ । पञ्चमे नमो धेराण २००० गुणन वृद्धस्यधिराणां विभ्रामणादि भक्तिः क्रियते ५ । षष्ठे नमो तवज्झायाण २००० गुणनं बहुमुत्तानां भक्तिः क्रियते ६ । सप्तमे नमो लोए सबसाइण २००० गुणनं तपस्विनां भक्तिः क्रियते ७ । अष्टमे नमो नाणस्त २०००

गुणन पूर्वपठितपाठो गुण्यते ८ । नवमे नमो दशमस्त २००० गुणन निरतिचार शुद्धं सम्यक्स्व पाल्यते ९ । दशमे नमो
 धिययसंपन्ना २००० गुणन देवगुरुवृद्धाना धिनयभक्ति क्रियते १० । एकादशे नमो चारित्तस्त २००० गुणन कालवे-
 लाया प्रतिक्रमणद्वयं क्रियते ११ । द्वादशे नमो वंभवयधारिणं २००० गुणन द्वादशव्रतपालन विशेषतः क्रियते १२ । त्रयो-
 दशे नमो किरियाण २००० गुणन सामायिकादिक्रियाया प्रमादो न क्रियते १३ । चतुर्दशे नमो तवस्सीण २००० गुणन
 विशेषतस्तपः क्रियते १४ । पञ्चदशे नमो गोयमस्त २००० गुणन सुपात्राय दान दीयते १५ । षोडशे नमो जिणाण २०००
 गुणन वेवाना वृद्धाना च वैयावृत्य क्रियते १६ । सप्तदशे नमो चारित्तधारिण २००० गुणन पौषधपूर्वं मन समाधिना स्यात-
 व्य १७ । अष्टादशे नमो नाणस्त २००० गुणन नवीन श्रुताभ्यास क्रियते १८ । एकोनविंशे नमो सुअस्त २००० गुणन
 वेष्टनकदवरकादिना पुस्तकपूजा क्रियते १९ विंशे नमो पवणस्त २००० गुणन जिनशासनोन्नति प्रभावना क्रियते २०
 सर्वत्र स्थानकेषु उत्कृष्टतः त्रिकालदेववन्दन १ भूमिसत्तारके शयन २ त्रिकाल देवपूजन ३ समयकाल प्रतिक्रमण
 कर्तव्य ४, एतत्सर्वं सयोगाभावेऽपि च पञ्चशक्रस्तवै देववन्दन कर्तव्यमेव, तप पूर्वा च विंगतिमोदकादिसर्वपक्वान्नढोक-
 नपूर्वं देवगृहे स्नात्र विधाय सधमक्तिः क्रियते ॥ ९१ ॥

॥ इति विंशतिस्यानकतपोविधिरधिकारः ॥ ९१ ॥

ननु-भोजनानन्तर संवरणे वन्दनकानि दीयन्ते-क्रियते तानि किं भुक्ते अमुकैर्वा दीयन्ते? उच्यते-भुक्तेरेव नाऽभुक्ते
 यतो वन्दनकचूर्णो अमुकाना नियतानि चतुर्दशवन्दनानि अहोरात्रमध्ये प्रोक्तानि, मुक्ताना तु पञ्चदशेति तथा च-

तत्पाठः—एआणि पुष्पे सत् एवं अवरणे वि सत् भवन्ति, अणुणा वदणगानि सज्जायवंदणगेसु पविसति चि काऊ सज्जायवंदणगानि तिप्पि पडिक्कमणवदणगानि चत्तारि पसिद्धाणि चेवसि सत् एव चवइस हवति अन्भचट्ठिअस्स, भचट्ठिअस्स पुण पच्चक्खाणवंदणगेण सहिआणि पणरस भवति सि १ एव श्रीप्रवचनसारोद्धारे पच्चसप्ततिद्वारेऽपि (१८४ पत्रे) तथाहि—

“चत्तारि पडिक्कमणे, किक्कम्मा तिप्पि हुंति सज्जाप । पुषेहे अवरहे, किक्कम्मा चउदस हवति ॥ ६४८ ॥”
 व्याख्या—चत्तारि प्रतिक्रमणे कृतिकर्माणि—वन्दनकानि भवन्ति, तत्र आलोचनवन्दनक प्रथम १ क्षामणकउन्दनक द्वितीय २ आचार्यप्रभृति—सर्वसघस्य क्षमणपूर्वमाश्रयणाय वन्दनकं तृतीय ३ प्रत्याख्यानवन्दनक चतुर्थ ४ तथा स्वाध्याये त्रीणि वन्दनकानि, तत्र स्वाध्यायप्रस्थापने एक वन्दनक १ स्वाध्यायप्रवेदने द्वितीय २ स्वाध्यायकरणानन्तर च तृतीय ३ एव पूर्वाहे—अत्युपसि सप्तवन्दनकानि, अपराहे अपि एतानि एव सप्त, कालग्रहणोद्देश १ समुद्देशा २ अनुज्ञादि ३ वन्दनकाना स्वाध्यायवन्दनेषु एव अन्तर्भावात्, संदेव एतानि द्युवाणि कृतिकर्माणि प्रतिदिवस चतुर्दश भवन्ति १, अभकार्यिकस्य । भकार्यिकस्य तु अपराहे प्रत्यास्थानवन्दनकेनाऽभ्यधिकानि इति पच्चदश भवन्तीति २ ॥ एव श्रीभावस्यकचूर्णावपि (४० पत्रे)

पभाए पुब संझाप चत्तारि—पडिक्कमणे यदित्ता अलोपसि एक, वितिअ अं अग्गुत्थितावसाणे मज्जे वंदति, मज्जवंदणए कति वदित्ता?, अण्णेणं तिप्पि मज्जिमेण पव वा सत् वा उक्कोसेणं सबेदि, यदि वाटका बक्खेवो वा सो

एणेण ऊणगो दोहिं तिहिं जाय तिणिण अयस्स वदित्था, एवं देवसिए वि । पक्खिए पच अवस्स, चातुग्मासेए सवत्सरिए य सत्त अवस्स, ते वदित्थेण ज आयरिअस्स अल्लिधिज्जति तं ततिअ किइकम्म, पच्चक्खाणे षडत्थ किइकम्म । तिणिण सज्झाए-वदित्ता पट्टवेति पढम, पट्टवित्ते पवेयतस्स वितिय, पच्छा पढति, ततो जाहे चउम्भागावसेसा, योरिसी ताहे पादे पडिलेहेहि, अदि न पढति तो वदति, अह पढति तो अवदित्ता पात पडिलेहेत्तूण पच्छा पढति, कालवेलाए वदित्तु पडिक्कमति, अह उग्गाढकालिअ न पढति ताहे वदित्तु पादे पडिलेहि, एत ततिय, एव पुव्वहे सत्त अवरणहे वि एते वेव सत्त, एताणि अब्भत्तहिअस्स नियमा, भत्तहिअस्स पच्चक्खाणं अठमहिअ एताणि अवस्स चोइस, इत्यादि ३ इत्थमेव श्रीबृहत्कल्पमाष्ये तद्धृतौ (तृतीये उद्देशे) च तथाहि—

“दुगसत्तगकिइकम्मस्स अकरणे होइ मासिय लहुग । आवासगविधरीए, ऊणइहिए चेव लहुओ च[त्ति] ॥ ४४६९ ॥

वृत्तिः—‘दुगसत्तग’त्ति द्वे सप्तके चतुर्दश भवन्तीति कृत्वा पूर्वाक्षाऽपराङ्मयोः चतुर्दश वन्दनकानि भवन्ति, कथमिति चेदुच्यते—इह रात्रि-प्रतिक्रमणे चत्वारि वन्दनकानि, तत्रैक आलोचनाया १, द्वितीय क्षामणके २, तृतीयं पाण्मासिक-तपश्चिन्तनकायोत्सर्गार्थं ३, चतुर्थं प्रत्याख्यानग्रहणार्थं इति ४ तथा स्वाध्याये त्रीणि वन्दनकानि, तत्र वृद्धसंप्रदाय, सज्झाए वदित्ता पट्टवेइ, एय पढम १, पवेयं तस्स वीइयं २, पच्छा उद्विठ्ठ समुद्विठ्ठ पढइ, उद्देस-समुद्देस-चदणाण-मिहेव तब्भावो तओ जाहे चउम्भागावसेसा योरिसी ताहे पाए पडिलेहेइ जइ न पडित्तकामो तो यदइ अह पडित्तकामो ताहे अवदित्ता पाए पडिलेहेइ, पडिलेहित्ता पच्छा पढइ, कालवेलाए वंदित्त पाए [पडिलेहेण पडिक्कमइ] एयं तइय ३ । एत पूर्वादि

सप्तवन्दनकानि, अपराहेऽपि एवमेव सप्त भवन्ति । तत्र चत्वारि दैवसिक्प्रतिक्रमणे, त्रीणि स्वाध्याये अनुशाध्वन्दनानां स्वाध्याययन्दनेषु अन्तर्भावादिति सर्वसम्बन्धोऽनुवर्तते । एतच्चाऽभकार्यिक अङ्गीकृत्योक्तं, यस्तु भक्तार्थि-
कस्तस्य भोजनानन्तरभाविप्रत्याख्यानवन्दनकसहितानि पञ्चदश भवन्ति इति, एतेषां मध्याह्ने एकतरस्याऽपि कृतिकर्मणोऽ-
करणे मासक लघुक प्रायश्चित्त भवति ॥ ४४६९ ॥ एवं आचारविनकरेऽपि नवाङ्गीवृत्तिकारक-श्रीअभयदेवसूरिसन्तानीयै-
श्रीरुद्रपङ्गीगच्छीयैः श्रीवर्धमानसूरिभिः प्रोक्तं, तथाहि—तत्र यः किलाऽऽहारग्राही भवति तदा स वन्दनकद्वयं ददाति,
यो नाऽऽहारग्राही तस्य नेति, इत्यादिग्रन्थानुसारेणाऽभकार्यिकस्य चतुर्विंश वन्दनकानि भवन्ति, भक्तार्थिकस्य च पञ्चदश
वन्दनकानि ज्ञेयानि, पञ्चाह् गच्छरीतिरपि प्रमाणमिति संवरणे भुक्तेरेव वन्दनकानि देयानि नाऽभुक्तेरिति ॥ ९२ ॥

॥ भोजनानन्तर संवरणे वन्दनकानां अधिकारः ॥ ९२ ॥

ननु-वैत्राश्विनमासयोः अस्वाध्यायमेलनऽस्वाध्यायोच्चारणविधिः कः? उच्यते-वैत्राश्विनमासयोः द्वितीयपक्षे प्रतिपदि
द्वितीयां वा मुख्यविहारिसाधोः चन्द्रादिबले मुहूर्ते च शुभे सति कस्यत्रेपमेलनं क्रियते, तत्राऽयं विधिः—स्वाध्यायार्थोद्योगे
समागत्य ईर्योपयिक्तीं प्रतिक्रम्य मुखवस्त्रिकां प्रतिलेख्य वन्दनकद्वयं दत्त्वा “इच्छामि क्षमाश्रमण” इत्यादि क्षमाश्रमणपूर्व
“सम्प्राय निविल्ववित्तु” द्वितीयक्षमाश्रमणेन “सम्प्राय निविल्ववित्तु काचस्सग कुरु”, तृतीयक्षमाश्रमणेन “सम्प्राय निविल्वव-
नित्यं करोमि काचस्सग अमत्पुंसस्सिपण”मित्यादिपाठपूर्वं कायोत्सर्गं, तत्र नमस्कारं एकं चिन्तयित्वा पुनर्नमस्कारं एकं
कथयित्वा अणुज्जाजिज्यो इति कथनं । अथोच्चारणविधिः—यथाहि. वैशाख-कार्तिकमासयोः पञ्चम्या-वद्वितीयास्तः पञ्चम्या-वद्वितीया-

वारे बृहस्पतिवारे वा भरण्यादिवाचिते चतुष्पादके नक्षत्रे मुख्यविहारसाधो चन्द्रादिवले सिद्धियोगे सति कल्पत्रेपोषारणा-
 नन्तर मध्याहात् परतः सायतनप्रतिक्रमणानन्तर वा ईर्यापथिकीं प्रतिक्रम्य मुखवस्त्रिका प्रतिलेख्य घन्दनकक्षय च दत्त्वा
 प्रथमक्षमाश्रमणेन "सज्ज्ञाय उक्लिषवत्यं कावस्सर्गं करु इच्छ सज्ज्ञाय उक्लिषय-
 णत्यं करेमि कावस्सर्गं अक्षर्य०" इत्यादि कथनपूर्वं कायोत्सर्गं कृत्वा तत्र सागरधरगभीरापर्यन्तं लोकोबुद्योतकर चिन्त-
 यित्वा पारिते च सपूर्णः कथ्यते १ । पुनः क्षमाश्रमणदानपूर्वं "असज्ज्ञाय-उहडावणत्थ" कायोत्सर्गं क्रियते, तत्र लोको-
 बुद्योतकरचतुष्टय चिन्त्यते, पारिते च सपूर्णः २ । पुनः क्षमाश्रमणपूर्वं "खुदीयइयउहडावणत्थ" कायोत्सर्गं कृत्वा लोको-
 बुद्योतकरचतुष्टय चिन्तयित्वा पारिते सपूर्णः ३ । पुनः क्षमाश्रमणदानपूर्वं शक्रादिसमस्तवेयावद्यगरदेवतानिमित्त कायोत्सर्गः
 क्रियते तत्राऽपि लोकोबुद्योतकरचतुष्टय चिन्तयित्वा पारिते सपूर्णमेक कथयित्वा, क्षमाश्रमणदानपूर्वं "सज्ज्ञाय सदिसा-
 वेमि सज्ज्ञायं करेमि निसीहिआए मरथण वदामि" इत्युक्ते पूर्वमुपविश्य स्वाभ्याय क्रियते, तत्र नमस्कारत्रयपूर्वं "धम्मो-
 मगलमुक्खिमि"त्यादि पट्टीचनिकायाम्ययन यावत् मधुरस्वरेण स्वाध्याय कर्तव्य । ततोऽनुज्येष्ठ साधुभिः प्रत्येक वन्दना
 कर्तव्या, मुख्यविहारिणा वाच्य च "सिद्धात भणओ भणावओ तप वहओ वहडावओ" इत्यादि ॥ ९३ ॥

॥ इति अस्वाध्यायमेलनाऽस्वाध्यायोत्तारणविधिरधिकारः ॥ ९३ ॥

ननु-द्वितीया-पञ्चम्यष्टम्येकादशी-चतुर्दशीरूपाः पञ्चतिथयो या विद्यन्ते तानु धर्मोर्धिनो विशेषेणीकाशन-विकृतिप्रत्या-

सस्यन्दनकानि, अपराहेऽपि एवमेव सप्त भवन्ति । तत्र चत्वारि दैवसिक्कप्रतिक्रमणे, त्रीणि स्वाध्याये अनुज्ञावन्दनानां स्वाध्याययन्दनेषु अन्तर्भावादिति सर्वसंख्यया चतुर्दश वन्दनकानि भवन्ति, एतच्चाऽभकार्यिक अङ्गीकृत्योक्तं, यस्तु भकार्यिकस्तस्य भोजनानन्तरमाविप्रत्याख्यानवन्दनकसहितानि पञ्चदश भवन्ति इति, एतेषा मध्यात् एकतरस्याऽपि कृतिकर्मणोऽकरणे मासक लघुक प्रायश्चित्त भवति ॥ ४४६९ ॥ एव आचारविनकरेऽपि नवाङ्गीष्टसिकारक-श्रीअभयदेवसूरिसन्तानीये श्रीरुद्रपङ्गीगच्छीये श्रीयर्धमानसूरिभिः प्रोक्तं, तथाहि—तत्र यः किलाऽऽहारग्राही भवति तदा स वन्दनकद्वयं ददाति, यो नाऽऽहारग्राही तस्य नेति, इत्यादिग्रन्थानुसारेणाऽभकार्यिकस्य चतुर्दश वन्दनकानि भवन्ति, भकार्यिकस्य च पञ्चदश वन्दनकानि ज्ञेयानि, पश्चात् गच्छरीतिरपि प्रमाणमिति संवरणे मुकैरेव वन्दनकानि देयानि नाऽमुकैरिति ॥ ९२ ॥

॥ भोजनानन्तर संवरणे वन्दनकानां अधिकारः ॥ ९२ ॥

ननु-चैत्राश्विनमासयोः अस्वाध्यायमेलेनऽस्वाध्यायोत्तारणविधिः कः? उच्यते-चैत्राश्विनमासयो द्वितीयपक्षे प्रतिपदि द्वितीयां वा मुख्यविहारिसाधोः चन्द्रादिकले मुहूर्ते च शुभे सति कल्पत्रेपमेलेन क्रियते, तत्राऽयं विधिः-स्वापनाचार्योऽग्रे समागत्य ईर्यापिर्कीं प्रतिक्रम्य मुखवस्त्रिका प्रतिलेख्य वन्दनकद्वयं दत्त्वा “इच्छामि क्षमाश्रमण” इत्यादि क्षमाश्रमणपूर्व “संज्ञाय निविलखित” द्वितीयक्षमाश्रमणेन “संज्ञाय निविलखणतय कावस्सग करु”, तृतीयक्षमाश्रमणेन “संज्ञाय निविलखणतयं करेमि कावस्सगं अन्नत्पूसस्सिपण”मित्यादिपाठपूर्वं कायोत्सर्गं, तत्र नमस्कारं पूर्वं पितृन्तयित्वा पुनर्नमस्कारं एकं कथयित्वा अणुजाणिज्यो इति कथनं । अयोत्तारणविधिः-यथाहि, वैशाख-कार्तिकमासयोः प्रथमपक्षे द्वितीयातः पश्चात् क्षेम-

धारे बृहस्पतिवारे वा भरण्यादिवर्जिते षष्ठ्यादेके नक्षत्रे मुख्यविहारसाधोः चन्द्रादिवले सिद्धियोगे सति कल्पत्रेपोत्तारणा-
 नन्तर मध्याह्नात् परतः सायतनप्रतिक्रमणानन्तर वा ईर्यापथिकीं प्रतिक्रम्य मुखवस्त्रिका प्रतिलेख्य वन्दनकद्वयं च दत्त्वा
 प्रथमक्षमाश्रमणेन “सज्ज्ञायं त्विष्वक्” द्वितीयक्षमाश्रमणेन “सज्ज्ञाय त्विष्ववणत्य कावस्सगं करु इच्छ सज्ज्ञाय त्विष्वव-
 णत्यं करेमि कावस्सग अन्नत्य०” इत्यादि कथनपूर्वं कायोत्सर्गं कृत्वा तत्र सागरवरगमीरापर्यन्तं लोकोद्बोधोत्तकर चिन्त-
 यित्वा पारिते च संपूर्णः कथ्यते १। पुनः क्षमाश्रमणदानपूर्वं “असज्ज्ञाय-तद्ब्रह्मवणत्य” कायोत्सर्गः क्रियते, तत्र लोको-
 द्बोधोत्तकरचतुष्टय चिन्त्यते, पारिते च संपूर्णः २। पुनः क्षमाश्रमणपूर्वं “बुधोवद्ब्रह्मवणत्य” कायोत्सर्गं कृत्वा लोको-
 द्बोधोत्तकरचतुष्टय चिन्त्यित्वा पारिते संपूर्णः ३। पुनः क्षमाश्रमणदानपूर्वं शक्रादिसमस्तवेद्यावच्चगरदेवतानिमिच कायोत्सर्गं
 क्रियते तत्राऽपि लोकोद्बोधोत्तकरचतुष्टय चिन्त्यित्वा पारिते संपूर्णमेकं कथयित्वा, क्षमाश्रमणदानपूर्वं “सज्ज्ञाय सदिसा-
 वेमि सज्ज्ञाय करेमि निसीहिमाए मरथएण वदामि” इत्युक्ते पूर्वमुपविश्य स्वाध्यायः क्रियते, तत्र नमस्कारत्रयपूर्वं “धम्मो-
 मगलमुच्छिद्दुमि”त्यादि षड्जीवनिकायाध्ययनं यावत् मधुरस्वरेण स्वाध्यायं कर्तव्यः। ततोऽनुज्येष्ठ साधुभिः प्रत्येकं वन्दना
 कर्तव्या, मुख्यविहारिणा वाच्यं च “सिद्धांतं भगवो भगवतो तपं वहजो ब्रह्मवजो” इत्यादि ॥ ९३ ॥

॥ इति अस्वाध्यायमेलनाऽस्वाध्यायोत्तारणविधिरधिकारः ॥ ९३ ॥

ननु-द्वितीया-पञ्चम्यष्टम्येकादशी-चतुर्दशीरूपाः पञ्चतिथयो या विद्यन्ते तासु धर्मार्थिनो विशेषेणैकाग्रान-विकृतिप्रत्या-

स्थानादिकं प्रत्याख्यानं कुर्वन्तो दृश्यन्ते । तत्राऽष्टमी-चतुर्दश्यो तपोनियमाः क्रियमाणः सगच्छते, तयोः पुण्यतिथित्वेन लोके प्रसिद्धत्वात्, पर्वत्वेन आगमेषु उक्तत्वाच्च, पर्वणि च तपो बहुगुणमेव भवति, यदुक्तम्—

“उत्तरकरणं एगगया य आलोय-चेद्भवदणया । मगलधम्मकहा वि अ, पवेसु तवो गुणा हुति ॥ १ ॥”

न पुनर्द्वितीयादिषु तद्विपरीतत्वाद् अथवा सत्कृतत्वाद् असौ अविशेषेण पञ्चदशस्वपि तिथिषु युज्यते, न पुन प्रतिनियतासु तासां अनागमिकत्वेन मिथ्यात्वहेतुत्वात्, इति चेत् सत्य, यद्यपि एताः पुण्यदिनत्वेन लोके न प्रसिद्धा, नाऽपि पर्वत्वेनाऽऽजमेऽपि उक्ता दृश्यन्ते, तथापि केनाऽपि कारणेन बहुश्रुतैः आहताः, तथाहि-आवकविधौ पण्डितराजपरमार्थतथनपालेनोक्तम्—

“पञ्चविहविसयसुख, उवमुज्जइ परमिएसु दिवसेसु । तीनाभिलासविरजो, परिहरजो पंचसु तिहिंसु ॥ १ ॥”

इत्येता एव पञ्च तिथयः पञ्चदशीसहिताः षड् भवन्ति ता अपि श्रुतधरैः आहताः, तथाहि दिनकृत्ये (७ पत्रे)—

“छण्हं तिहीण मज्झमि का तिही अज्ज वासरे । किं वा कल्लाणग अज्ज-लोगनाहाण [मतिथि] सति य ॥ २१ ॥” इति ।

ननु-सामान्योक्तौ कथं ज्ञायते सैः एता एव विवक्षिता वाऽन्या १ इति चेदुच्यते-दृढम्यवहारात् तेषामेव ग्रन्थान्तरे उक्तत्वाच्च, तथाहि तद्वचनः—“उद्धिदु १ इमि २ षण्हसीसुं ३ ष पुमिम ४ बी एगारसि ५ पञ्चमी ६ दोगासणादि तवं १ इति आगमिक्वत्तदुमाननीयाः श्रुतधरवचनस्य प्रायः श्रुतमूलत्वादिति श्रीसन्देशदोलावलीबृहद्भूषेण चतुर्थत्वारि

शङ्गाया ४४ व्याख्याने । पुनर्महानिशीये सप्तमाध्ययने, “अट्टमी १ चरद्वसी २ नाणपचमी ३ पज्जोसवण ४ चारमा-
सिप ५ चरत्थाहुमछ्ठे न करिज्जा खवण”मिति ॥ ९४ ॥

॥ इति पञ्चतिथीना नामाधिकारः ॥ ९४ ॥

ननु-ग्रामातिक प्रतिक्रमणं कुत्र स्थाने पूर्णीभूत कस्मात् स्थानात् छन्दनादोपो न भवति ? उच्यते-देववन्दनानन्तर
श्रीआचार्यादिचन्दनासुमाश्रमणत्रये दसे सति रात्रिकप्रतिक्रमण सपूर्णं, ततः पर आन्तरणीदोपो न भवति, तथैव प्रति-
क्रमण प्रान्तता, श्रीजिनप्रभसूरिभिः श्रीविचित्रपायां लिखिता, तथाहि—“अरिहतचेइआइ इच्चाइ पढिय थुइचरक्केण
चेइए वदेइ, जावति चेइआइ इच्चाइ गाहादुगथुच पणिहाणगाहामो न भणेइ, तमो आयरियाइं वदेइ तमो वेलाए
पढिलेइणाइ करेइ”ति । एवमेव तरुणप्रभसूरिकृतपहावश्यकवालावबोधेऽपि, तथाहि—“एगखमासमणि आचार्यमिश्र
वांदीयइ, वीजै खमासमणि उपाध्यायमिश्र वादीयइ, वीजै खमासमणि सर्वसाधु वादीयइ एतलै रात्रिप्रतिक्रमण सपूर्णं
थयु, तव पछै कम्ममूमि पढमसंघयणि इत्यादि नमस्कार श्रीऋषभवर्धमानक इत्यादि स्तवनप्रतिलेखनाकुलकादिक ‘अट्टा-
वयमि वसमो’ इत्यादि प्रभातमागलिक्य भावनाकुलकसंज्ञाय करइ ॥ ९५ ॥

॥ इति ग्रामातिकप्रतिक्रमणप्रान्तताधिकारः ॥ ९५ ॥

ननु-सामायिकस्य श्रावक उत्तरीय प्रावरण प्रावृणोति किं वा केवलपरिधानशाटक एव तिष्ठति ? उच्यते—नोत्तरीय-
प्रावरण प्रावृणोति, तस्य सतोऽपि सामायिकग्रहणसमये न्युत्सर्जनत्वोक्तत्वात्, यदुक्त श्रीआवश्यकचूर्णो, तथाहि—“सो भ

किन् सामाङ्ग्यं करितो मत्तं अपणेइ १ कुंढलाणि २ नाममुह ३ तबोल ४ पावारगमाइ वोसरइ” इति । तत् सामाङ्ग्य-
कस्य उत्सर्गतः अप्रावरण एव सिद्धति, तदानीं तस्य यतिभूतत्वात्, यद्युक्तं ‘हेमतेषु अवाचते ति, समणो इव सावओ हवइ
जग्हा’ इति वचनाच्च, अपवादतस्तु काष्ठदाहशीतादिकारणमाश्रित्य त्रीणि उत्तरीयाणि प्रावरितु कल्पन्ते नाऽधिकानि,
तान्यपि कालप्रतिलेखितानि तस्य यतिवृत्तित्वात् यतीनां च शीताद्यपवादे कल्पत्रयस्य क्रमेण प्रावरणाना ग्रहणमुक्तं, तथैव
च ओघनिर्युक्तिमाप्ये ममितं, तथाहि—“आहे तव वि न तरे ताहे निविठ्ठेग पावणे खोम । तेण वि असंयरतो दो खोमि
पावणे ताहे ॥१॥” तद्वि असंयरतो तर्हि ओष्णि पावणे” इत्येवमेव श्रीसन्देहदोलावलीसूत्रे (६८ पत्रे) प्रोक्तं, तथाहि—

“वत्सगनयेणं सावगत्स परिदाण साढगादवर । कप्पइ पावरणाइ, न सेसमववायओ तिन्नि ॥ ४६ ॥”

यत् एव प्रावरणपरिमोगः अपवादिकोऽस्त एव असौ परिधानाद् अन्यवत् शीतदशमशकादिकारणत प्रतिसेवितुकाम
एव सामाङ्गिकग्रहणक्षणे प्रावरणं संदेशयति नाऽन्यथा यथा वष्णुकालादौ इति भाव । ननु—कृतसामाङ्गिकाया आवि-
काया उत्सर्गतः कति वस्त्राणि प्रतिपादितानि सन्ति ? उच्यते—परिधानशाटिका १ कक्षुक २ उपरितनाशुक चेति ३ वस्त्र-
त्रय स्वदेहे यथास्थानोपयुक्तं सत् कल्पते । अयमभिप्रायो यद्यपि सामाङ्गिकग्रहणवेलायां परिधानादन्यः सर्वोऽपि परिग्रह
सावद्यव्यापारहेतुत्वात् व्युत्पद्यतया उक्तः, इति अप्रतिलेख्यत्वात् अनुवत् कञ्जुलिकागुणितशाटिके न सामाङ्गिके
परिमोक्षं अर्हत्, तथाऽपि स्वस्याऽन्येषा च अशुभभावेहेतुः दशनस्तननेत्रजघनाद्यङ्गावयवाभ्यादकृतया बहुगुणा, कञ्जु-
लिका शाटिका प्रच्छदपटा इत्येतान् सामाङ्गिकेऽपि न व्युत्पद्यन्ति, जिनवचनबहुमानात् महासत्त्वः आबिकाः ततः

कथं अन्यदा व्युत्सृजन्ति, तथा च या गृहिण्यो नीरोगा अपि सम्यक्त्वप्रतिपत्त्यनन्तर स्वदेशानुरोधाद्वा १ घमोदि-
कारणाद्वा २ वस्त्रमालिन्यादि भयाद्वा ३ यूकापातादिशङ्कया वा ४ वैधन्यस्थित्या वा ५ अपरिहितकम्बुका अस्थानविदी-
र्णपरिधाना अस्थगितशिरसः परिधानाऽऽच्छलस्थगितशिरसो वा स्त्रीषुन्दमस्येऽपि चिर तिष्ठन्ति । किं पुनः पुरुषा-लोके ता
विराचका एव बोद्धव्याः प्रवचनलाघवेऽप्युत्वादिति, एवमेव कृतसामायिकाया श्राविकाया उत्सर्गतो वस्त्रत्रयस्यैव ग्रहण
श्रीसन्वेददोलावलीसूत्रे (६९ पत्रे) युगप्रधानश्रीजिनदत्तसूरिमिलितमस्ति, तथाहि—

“एव कथयसामग्या, वि साविगा पढमनयमण्णेह । कढिसाढगकचुयमु-त्तरीज्ज-वत्याणि घारेइ ॥ ४७ ॥” गाय ।
ननु-कृतसामायिकश्राविकाया यद् वस्त्रत्रय उत्सर्गतः प्रतिपादित इत् तद् ज्ञात, पर अपवादतः सा कियन्ति वस्त्राणि
विमृश्यात् ? उच्यते—शीतादिकारणे सति प्रागुक्तपरिधानश्राटक-कम्बुकोत्तरीयरूपाणा औत्सर्गिकवस्त्राणामुपरि पुन प्राव-
रणवस्त्रत्रयेण अङ्गानि आच्छादयति, अत एव शरीरलम्बवस्त्रत्रयादधिक एक द्वे वा त्रीणि वा च वस्त्राणि प्रावरीतुका-
माऽपि असौ प्रावरण संदिशति एव प्रावृणोति नाऽन्यथा । प्रतिक्रमणे तु षोढाऽऽवश्यकरणवेलाया पुनस्त्रिपद शीता-
घवाघाद्यपवादपरिगृहीत प्रावरणरूप वस्त्रस्थानत्रय परिहरति, स्वस्थानोपयुक्तैकश्राटिकाकम्बुकोत्तरीयेभ्योऽन्यत् प्रतिक्र-
मणकाले श्राविकाया न कल्पते इत्यर्थः । इत्यमेव कृतसामायिकायाः श्राविकायाः अपवादपदेन श्रीजिनदत्तसूरियुगप्रधा-
नैरपि सन्वेददोलावलीसूत्रे (६९ पत्रे) प्रतिपादितमस्ति । तथाहि—

“धीअपपण तिण्हुवरि तिहिं तु वत्थेहिं पासवगी च । सामाइववय थालइ, तिपय परिहरइ पडिक्कमणे ॥ ४८ ॥”
ननु-अपवादो निर्ग्रन्थानां कल्पसप्तकं अनुज्ञातमस्ति, तथाहि कल्पमाष्ये तृतीयोद्देशे—

“अप्पा असथरतो, निवारितो होइ तिही वत्थेहिं । गिण्हति गुरुविदिण्णे, पगासपडिलेहणे सत्त ॥ ३९८५ ॥

तिस्मि कसिणे जहसे, एव य पडिदुब्बलाइ गेण्हेज्जा । सत्त य पडिजुआइ, एय उक्कोसग गहण ॥ ३९८६ ॥” इति,
‘निवारितो होइ’चि अय्यादिधिरावनातो निवारितो भवतीत्यर्थः । तत्कथं सामाधिकस्यत्वेन निर्ग्रन्थतुल्यस्याऽपि श्राद्धस्य

अपवादतः त्रीणि एव उक्तानि, कथं वा सामाधिकस्यत्वेन निर्ग्रन्थीसमानायाः श्राविकाया अपि त्रीण्येव उक्तानि ? इति चेत् उच्यते—यतीनां यावत् जीविकप्रतत्वेन विकृष्टतपाकारितत्वेन शीतलाहारमोजिवेन अनन्यङ्गशरीरत्वेन प्रायो मलिन-जीणवस्त्रत्वेन अनिघातोपाश्रयत्वेन रुक्मचिचित्त्वेन च शीतं प्रचुरं लगति, तेन च सोढेन अल्पसहननत्वेन ते घन आवा-प्यन्ते इति तेषां सप्त उपदिष्टानि, आद्यास्तु मुद्गरमात्रपाल्यसामाधिकप्रतत्वादिना तद्विपरीता इति तेषां कियतापि शीतेन सोढेनाऽपि न कदाचिद् आवाचा भवतीति त्रीणि एव उक्तानि, एव श्राविकाणामपि भाष्यं, अत्यन्तापवादे तु एव “जहा समाहिं व्हूणि वि कडाइ पावणइ” इति वचनात् साधूनामिव दयानामपि एषा बहूनि अपि प्रावरीतु कल्प्यन्ते । यदि वा विकृष्टतपाप्रतिपत्तिवशात् यदा एष सामाधिके चिरकाल तिष्ठति, ययोपधानतपोवाही, तदा अस्य गृहस्यस्याऽपि तावन्ति प्रावरणानि कल्पन्ते, यावन्ति प्रावृते शीतचर्मोदिनां न आक्रम्यते, यद्यपि उपधानतपोवाही पौषधस्य एषोष्यते न सामाधिकस्यः, तथापि पौषधे सति अवश्यमेव सामाधिकं भवतीति, तदीया एव सर्वोऽपि उपसर्गोपवादादिव्यवस्था

तत्र भवति, केवल शयासंस्कारकादिविधिः पवाऽप्राऽधिकः । तन्मूलस्य शयनविधेः पौषधे एव सक्तवादिति । 'पुषं जाहे तह वि' इत्याद्योघनिर्युक्तिभाष्येण कल्पत्रयस्य प्रावरणमेव अपवादिक साधोः सक्त । नतु ग्रहण, यतः औघिको पकरणान्तर्गतत्वेन उत्सर्गेण साधु कल्पत्रयं गृह्णाति यदुक्तं चतुर्दशउपकरणसल्याया, 'तिमेष य पच्छादगा' इति केवलमिदं संघटितमेव सत् उत्सर्गेण वामस्कन्धेन वहति शीतवातादिकारणेन पुन प्रावृणोति, अत्र तु 'णिण्हई गुरुव दिन्ने' इत्यादिना कल्पभाष्येण कल्पसप्तकस्य ग्रहणमेव अपवादिकं सक्त, ततो यतिः उत्सर्गेण तिस्रः प्रच्छादकाः सगृह्णाति अपवादस्तु सप्त प्रावृणोति च, तिस्रोऽपि सप्ताऽपि अपवादतः एवेति न पूर्वापरविरोध इत्यर्थः, पुनरत्राऽर्थे विस्तरार्थिना युगप्रधानश्रीजिनदत्तसूरिविरचितं सन्वेहदोलावलीसूत्रं तद्वृत्तिश्च द्रष्टव्ये ॥

इति साधूनां उत्सर्गे वस्त्राणामेकं, अपवादे त्रय, अत्यन्तापवादे सप्तक ।

कृतसामायिकश्राद्धानां उत्सर्गे एक, अपवादे त्रयं, श्राविकाणां उत्सर्गे त्रय अपवादे षट् इत्यधिकारः ॥ ९६ ॥

ननु—“गुरुविरहंमि अ ठवणा” इति वचनप्रामाण्यात् काष्ठादिस्थापना स्याप्यते तत् पुक्तं, पर सा स्थापना गुरो वा अर्हतो वा यदि गुरोः तदा प्रतिक्रमणादौ क्रियमाणे शक्रस्तवपाठः तवमे न युक्तः, अथ यदि अर्हतः स्थापना तदा 'गुरुविरहमि अ ठवणा' इति वाक्यं इदि निधाय तत् स्थापन असगत इव स्यात्, ततः किं तत्त्व ? तत्रोच्यते—एका काष्ठादिस्थापना पञ्चानामपि परमेष्ठिना अस्ति, अत्र पञ्चाऽपि परमेष्ठिन स्थापिताः सन्ति । अथ कश्चित् प्रेरयिष्यति श्राविकाभिः गुरुणा संघट्टो रक्षणीयः, तर्हि कथं आर्यिकाः स्थापनाचार्यं स्थापयन्ति ? अथ निजमहत्तरा कल्प्यते इति चेत् तत्र स्थापनाचार्यं

पञ्चपरमेष्ठिनः स्याप्यन्ते न साध्व्यः तथा च स्थापनायां संघटो भवतीति अचेतनत्वात् तीर्थंकरस्यापनावत् यथा श्रायि-
काणा तीर्थंकरप्रतिमासंघटो न भवति एवं स्थापनाचार्यस्याऽपि । यदुक्त श्रीन्यवहारभाष्ये दशमोद्देशके, तथाहि—
“दसविह्वेयावध्व, इमं समासेण होइ नायवं [विसेय] । आयरिय-उवज्झाप, येरे अ तवस्सि सेहे य ॥ १२३ ॥

अंतरतकुलगणे य संघे साहम्मि वेयावधे अ । एणसिं तु दसण्ह, कायध तेरसपण्हि ॥ १२४ ॥” इति ।

परः प्राह—नन्वत्र आचार्यस्य वैयावृत्य उक्तं न तु अर्हतः ? उच्यते—अत्र ‘आयरिये’ ति पदेन तीर्थंकरो व्याख्या-
तोऽस्ति, यदुक्तम्—

“तित्थयरवेयावध्व न भजियमित्थं तु किं न कायवं । किं वा न होइ निज्जर, वहिअ अह वेइआयरिओ ॥ १ ॥

“आयरियगहणेणं, तित्थगरो तत्थ होइ गहिओ च । किं वा न होआयरिओ, आयर उवदिसते अ ॥ १३२ ॥”

तत एकस्यामेव स्थापनायां आवश्यकतादिकरणकाले स्थापनाचार्य इति व्यपदिश्यते, चैत्यवन्दनवेलायां तु स्वाप्नाऽई-
मिति, “विणविरहंमि अ विणविंघ ठावणे” ति वचनात् । न बाध्यं एकत्रैव अर्हद्व्यपदेश आचार्यव्यपदेशञ्च विरुज्येत,
तन्निबन्धयोः अर्हत्त्व-गुरुत्वयो एकत्वसञ्ज्ञास्य आगमे संस्थापितत्वात्, तच्च प्राग्व्यवहारभाष्यगाथाया आयरियपदेन
द्वयमपि दर्शितं, तीर्थंकरस्य च आचार्यत्वं सर्वत्र सिद्धान्तादिषु प्रतिपादितमस्ति । तत्र श्रीभगवत्पाठो (११५ पद्ये) श्रीगी-
तमत्वाभिना श्रीमहावीरदेवस्य धर्माचार्यस्य उक्तमस्ति, तथाहि—

“तपू ण से भगवं गोयमे खदये कञ्जाणस्सगोचं एव ववासी एव कञ्च उच्यतां । मम चम्माण्हिए मम

समणे भगवं महावीरे वृप्पस्रनाणदसणधरे अरह्हा खिणे केवली तियपप्पस्रमणागयवियाणपं” इत्यादि । पुनः श्रीभगवत्या क्रोणिकसंग्रामे गाढप्रहारजर्जरिताङ्गो नागपौत्रो वरुणनामा पर्यन्ताराधनाऽभिमुख प्राह “नमुत्थुण समणस्स भगवओ महावीरस्स आइगरस्स जाव संपाविचकामस्स मम धम्मायरियस्स चि”, पुनः श्रीविशेषावश्यकगाथायामपि धर्माचार्यत्वे—

“ठवणा वि य निअगुरुणो, सुत्ते भते सि जेण गणहारी । आमतइ तित्थयरं, सेसा य अप्पणो य गुरु ॥ १ ॥” इति ।

“ठवणा वि य निअगुरुणो, सुत्ते भते सि जेण गणहारी । आमतइ तित्थयरं, सेसा य अप्पणो य गुरु ॥ १ ॥” इति—

पुनः श्रीचण्डेशमालासूत्रे श्रीधर्मदासगणिनाऽपि प्रोक्त—
 “आयरिया[मत्ति]धम्मरागो, कस्स सुनक्खत्तमहरिसीसरिस्सो । अवि जीविअ ववसिअ, न चैव गुरुपरिभवो सहिओ ॥ १०० ॥”
 पुनः श्रीपञ्चमाङ्गे सिंहानगारेण रेवत्यग्रेऽपि श्रीमहावीरदेवस्य अर्हतो धर्माचार्यत्व प्रोक्तमस्ति, एवमनेकेषु स्थानेषु अर्हतो धर्माचार्यत्व निगदितमस्ति, अतो न कश्चिद्विरोधः । ननु-भवतु नाम एकस्यामेव अवस्थाया स्थापनाचार्यो वा स्थापनार्हन् वा, परमसौ स्थाप्यप्रमाणमेव कर्तुमुचितो न लघुतरो महत्तरो वा, तावत्प्रमाणे हि तस्मिन् दृष्टे सोऽय इति अध्यवसन्ति तद्वक्ताः, किं नाऽध्यवसितः कृतपुण्यप्रतिनिधिः कृतपुण्य इति तत्पुत्रै इति वाच्य । स्थापनाकल्पस्य आगमे अनियत-

मानस्यैव प्रतिपादितत्वात् तथाहि आवश्यकं—
 “अक्खे वराढए वा, कट्ठे पोत्थे य चित्तकम्मे अ । सम्भावमसब्भाव, ठवणाकप्प विआणाहि ॥ १ ॥” इति ।

अयं वराटकानां स्वभावतो एव लघुत्वात् काष्ठानां च यादृच्छिकत्वेन अनियतत्वात्, किं च स्थाप्यप्रमाणा एव स्थापना यदि अभविष्यत् तदाऽईदृत्स्थापनाऽपि तादृशेवाऽकारयिष्यत् अर्हश्च चरकृतः पञ्चशतधनुःप्रमाणं एव, जघन्यतस्तु

सप्त हस्तमान एव भवति, तथा च सति तन्मानतो लघुतरार्हस्यतिमाः सर्वो अपि अप्रमाणता प्राप्स्यन्ति, साप्रत तु अर्हत् प्रतिमाः लघुतराः प्रतिग्रामं प्रतिनगरं प्रतिदेवगृह दृश्यन्ते, ततः तासां समाराधनं अफलमेव स्यात् न च तदफलं भवति संविन्नश्रुतधरैः आहतस्यात् । तस्मात् यथा स्याप्यमानात लब्ध्वो लघुतरा-लघुतमाऽपि तीर्थकृत्वप्रतिमा आराध्यन्ते तथा स्थापनाचार्योऽपि, तथा शीतलाचार्योऽपि श्रीआवश्यके गुरुस्थापना स्थाने दण्डकः स्थापितोऽस्ति । पुनर्निस्तरार्थिना श्रीसन्देशदोलावलीबृहद्वृत्तिः द्रष्टव्या ॥ ९७ ॥

॥ इति स्थापनाया पञ्चाऽपि परमेष्ठिन इत्यधिकारः ॥ ९७ ॥

ननु-श्रुतदेवतादीनां कायोत्सर्गः प्रतिक्रमणे क्रियते, स सिद्धान्तोक्त्या आचरणया वा क्रियते ? उच्यते-आचरणया, यदुक्तं श्रीहरिमद्रसूरिभिः श्रीपञ्चवस्तुकवृत्तौ (८० पत्रे), तथाहि—

“पम्बुहमेरसारण, विणओ उ ण फेडिओ हवइ एव । आयरणा सुयेदेवय-साईण होइ उस्सगो ॥ ४९१ ॥”

वृत्तिः-आचरणया श्रुतदेवतादीनां भवति कायोत्सर्गः, आदिशब्दात् क्षेत्रमवनदेवतापरिग्रह इति । ननु इय आचरणा कदा जाता ? उच्यते-पूर्वधरकाले समाख्यते—यतः श्रीवीरनिर्वाणाद्वर्षसहस्रे गते पूर्वश्रुत व्यष्टिद्वय, अथ च श्रीहरिमद्रसूरिस्तु वीरनिर्वाणात् पञ्चपञ्चाशदधिकवर्षसहस्रे व्यतीते दिव गताः, यदुक्तं—“चतसयतिपञ्चवरिसे ४५१, काळ-गुरुणा सरिस्साई गहिआ । चतसयसत्तरिवरिसे ४७०, वीराओ विक्कमो जाओ ॥ ११ ॥ ततः—“पञ्चसय पणत्तीप, विक्कमकालओ इत्ति अत्थमिओ । हरिमद्रसूरिसूरो, लिडुओ विसमो सिवसुअं ॥ २०० ॥” इति । श्रीहरिमद्रसूरिण्य

तु पञ्चवस्तुके आचरणया श्रुतदेवतादिकायोत्सर्गकरण लिखित, ततः सा आचरणा श्रीहरिभद्रसरितः प्राक् पूर्व-
 धरकाले एव जातेति ॥

ननु-भवतु नाम श्रुतदेवतादिकायोत्सर्गकरण पूर्वधरकालेऽपि तस्य दृश्यमानत्वात्, पर श्रुतदेवतादिकायोत्सर्गकरण
 सम्यग्दृष्ट्वा न युज्यते इति यत् कस्याचिद्वचनं, तद् अयुक्तं, आगमे तस्य उपदिष्टत्वात्, तथाहि—(८० पत्रे)

चातुर्मासिय वरिसे, तस्सगो खिसदेवयाए उ । पक्खिय सिज्जसुराप, करिति चवमासिए वेगे ॥ ४९२ ॥ इति श्रीआ-
 वश्यककायोत्सर्गनिर्युक्तौ (पत्रे ७९४) पुन चातुर्मासिअ सवच्छरिपसु सवेऽवि मूलवत्तरगुणाणा आलोयण दाऊण पडि-
 क्कमति, खेत्तदेवयाए तस्सग करेति, केइ पुण चातुर्मासिगे सिज्जदेवयाएवि कावत्सग करिति, इति श्रीआवश्यकचूर्णौ ।

पुनरपि चातुर्मासिए एगो सवत्सयदेवयाए कावत्सगो कीरइ, संवच्छरिए खित्तदेवयाएवि कीरइ अन्भहिओ इति श्रीआ-
 वश्यकचूर्णौ । तथा श्रुतदेवतायाञ्च आगमे महती प्रतिष्ठा दृश्यते, तथाहि—

सुयदेवयाए असायणाए सुतदेवता जाए सुयमहिद्धिअ तीए आसायणा, नत्थि सा, अकिंचित्करी वा एवमादि श्रीआवश्यकचूर्णौ—
 “आं दिद्धिवाणमिच्चेण देइ पणयाण नरसुरसभिद्धिं । सिवपुररज्ज आणारयणा देवीइ तीइ नमो ॥ १ ॥”

श्रीआराधनापताकायाम्—
 “यत्प्रभावादवाप्यन्ते, पदार्थाः कल्पता विना । सा देवी सवेदे नस्तावस्तकल्पलतोपमा ॥ ३ ॥”
 इति । श्रीचत्तराध्ययनघुहद्धुचौ—

सप्त हस्तमान एव भवति, तथा च सति तन्मानतो लघुतरार्हप्रतिमाः सर्वा अपि अप्रमाणता प्राप्स्यन्ति, साम्रत तु अर्हतु प्रतिमाः लघुतराः प्रतिग्राम प्रतिनगरं प्रतिदेवगृह दृश्यन्ते, ततः तासां समाराधन अफलमेव स्यात् न च तदफल भवति सविप्रश्रुतधरैः आहतत्वात् । तस्मात् यथा स्याप्यमानात लब्धयो लघुतरा-लघुतमाऽपि तीर्थकृतप्रतिमा आराध्यन्ते तथा स्थापनाचार्योऽपि, तथा शीतलाचार्येणाऽपि श्रीभावश्यकं गुरुस्थापना स्थाने दण्डक स्थापितोऽस्ति । पुनर्विस्तरार्थिना श्रीसन्देशदोलावलीधृष्टदुःखिः द्रष्टव्या ॥ ९७ ॥

॥ इति स्थापनाया पञ्चाऽपि परमेष्ठिन इत्यधिकारः ॥ ९७ ॥

ननु-श्रुतवैवतादीना कायोत्सर्गः प्रतिक्रमणे क्रियते, स सिद्धान्तोक्त्या आचरणया वा क्रियते ? उच्यते-आचरणया, यदुक्त श्रीहरिमद्रसूरिभिः श्रीपञ्चवस्तुकवृत्तौ (८० पत्रे), तथाहि—

“पम्बडुमेरसारण, विणओ उ ण फेडिओ हवइ एवं । आयरणा सुयेदेवय-माईणं होइ उस्तगो ॥ ४९१ ॥”

वृत्तिः-आचरणया श्रुतवैवतादीनां भवति कायोत्सर्गः, आदिशब्दात् क्षेत्रमवनदेवतापरिग्रह इति । ननु इय आचरणा कदा जाता ? उच्यते-पूर्वघरकाले समाप्यते—यतः श्रीवीरनिर्वाणाद्वर्यसहस्रे गते पूर्वश्रुतं व्यच्छिन्न, अथ च श्रीहरिमद्रसूरिस्तु वीरनिर्वाणात् पञ्चपञ्चाशदधिकवर्षसहस्रे म्यतीते दिवगतः, यदुक्तं—“चतसयतिपञ्चवरिसे ४५३, काल-गुरुणा सरिस्सई गदिआ । चतसयसत्तरिवरिसे ४७०, वीराओ विक्कमो जाओ ॥ ३१ ॥ तट्टः—“पञ्चसष्ट पणतीप, विक्कमकालाओ झप्पि अत्यमिओ । हरिमद्रसूरिसुरो, निजुओ विसओ सिक्कसुअ ॥ ३०० ॥” इति । श्रीहरिमद्रसूरिणा

तु पञ्चवस्तुके आचरणया श्रुतदेवतादिकायोत्सर्गकरण लिखित, ततः सा आचरणा श्रीहरिभद्रसूरित प्राक् पूर्व-
घरकाले एव जातेति ॥

ननु-भवतु नाम श्रुतदेवतादिकायोत्सर्गकरण पूर्वघरकालेऽपि तस्य दृश्यमानत्वात्, पर श्रुतदेवतादिकायोत्सर्गकरण
सम्यग्दृष्ट्या न युज्यते इति यत् कस्यचिद्वचन, तद् अयुक्त, आगमे तस्य उपदिष्टत्वात्, तथाहि—(८० पत्रे)

चातमासिय वरिसे, वस्सगो खिचदेवयाए च । पक्खिय सिज्जसुराप, करिति चवमासिए वेगे ॥ ४९२ ॥ इति श्रीआ-
वश्यककायोत्सर्गनिर्युक्तौ (पत्रे ७९४) पुनः चातम्मासिअ सवच्छरिएसु सवेऽवि मूलवत्तरगुणाणा आलोयणं दाऊण पडि-
कमति, खेचदेवयाए वस्सग करेति, केई पुण चातम्मासिगे सिज्जदेवयाएवि कावत्सग करिति, इति श्रीआवश्यकवृत्तौ ।
पुनरपि चातम्मासिए एगो ववत्सयदेवयाए कावत्सगो कीरइ, संवच्छरिए खिचदेवयाएवि कीरइ अन्महिओ इति श्रीआ-
वश्यकचूर्णौ । तथा श्रुतदेवतायाश्च आगमे महती प्रतिष्ठा दृश्यते, तथाहि—

सुयदेवयाए असायणाए सुतदेवता जाए सुयमहिद्धिअ तीए आसायणा, नत्थि सा, अक्किचित्करी वा एवमादि श्रीआवश्यकचूर्णौ—
“जो विद्धिदाणमिच्चेण देइ पणयाण नरसुरसमिद्धिं । सिधपुररज्ज आणारयणा देवीइ तीइ नमो ॥ १ ॥”

श्रीआराधनापताकायाम्—

“यत्प्रभावादवाप्यन्ते, पदार्थाः कल्पना विना । सा देवी सवेदे नस्तावत्सकल्पलतोपमा ॥ ३ ॥”

इति । श्रीचत्तराध्ययनबुद्ध्युत्तौ—

सद्य हस्तमान एव भवति, तथा च सति तन्मानतो लघुतरार्हत्वप्रतिमाः सर्वा अपि अप्रमाणता प्राप्स्यन्ति, साप्रत तु अर्हत् प्रतिमाः लघुतराः प्रतिग्राम प्रतिनगरं प्रतिषेधगृह दृश्यन्ते, ततः तासां समाराधनं अफलमेव स्यात् न च तदफलं भवति सविम्विश्रुतघरैः आहतत्वात् । तस्मात् यथा स्थाप्यमानात लब्धयो लघुतरा-लघुतमाऽपि तीर्थकृत्प्रतिमा आराध्यन्ते तथा स्थापनाधार्योऽपि, तथा शीतलाधार्येणाऽपि श्रीआवश्यकं गुरुस्थापना स्थाने दण्डकः स्थापितोऽस्ति । पुनर्विस्तरार्थिना श्रीसन्देशदोलावलीबृहद्दृष्टिः द्रष्टव्या ॥ ९७ ॥

॥ इति स्थापनाया पञ्चाऽपि परमेष्ठिन इत्यधिकारः ॥ ९७ ॥

ननु-श्रुतदेवतादीनां कायोत्सर्गः प्रतिक्रमणे क्रियते, स सिद्धान्तोक्त्या आचरणया वा क्रियते ? उच्यते-आचरणया, यदुक्तं श्रीहरिमन्त्रसूरिभिः श्रीपञ्चवस्तुकटौ (८० पत्रे), तथाहि—

“पम्हृदमेरसारण, विणजो च ण फेठिओ हवइ पवं । आयरणा सुबदेवय-माईण होइ उस्सगो ॥ ४९१ ॥”

वृत्ति-आचरणया श्रुतदेवतादीनां भवति कप्रयोत्सर्गः, आदिशब्दात् क्षेत्रमयनदेवतापरिग्रह इति । ननु इय आचरणया कदा जाता ? उच्यते-पूर्वघटकाले संभाव्यते—यतः श्रीवीरनिर्वाणाद्वर्षसहस्रे गते पूर्वश्रुत व्यष्टिभूत, अथ च श्रीहरिमन्त्रसूरिस्तु वीरनिर्वाणात् पञ्चपञ्चाशदधिकवर्षसहस्रे व्यतीते विव गतः, यदुक्तं—“चतसयतिपञ्चवरिसे ४५१, काळ-गगुण्णा सरिस्सई गहिआ । चतसयसत्तरिषरिसे ४७०, वीराजो विज्जमो जाओ ॥ ११ ॥” इति—“पञ्चसय पण्णतीप, विज्जमकालाओ मच्चि अत्थमिओ । हरिमन्त्रसूरिसूरो, निजुओ विसजो सिबसुख ॥ २०० ॥” इति । श्रीहरिमन्त्रसूरिणा

सिद्धसुरी वस्सगे, नेओ संतिथयस्स पढणे य ॥ ३१ ॥ एव चिअ चउम्मासे, वरिसे अ जहक्कमं विही णेओ । पक्खिय-
 चउम्मासवरिसेसु, नवरि नामस्स नाणत्त ॥ ३२ ॥ इति योगशास्त्रतीयप्रकाशवृत्तौ (२४८ पत्रे), एवं पाक्षिकष्टचावपि
 श्रुतदेवतास्तुतिः, तथाहि—“सुखदेवया-भगवई०” श्रुताधिष्ठात्री देवता भवति च श्रुताधिष्ठात्री देवता, यदुक्त कल्पभाष्ये—
 “सर्व च लक्ष्मणोर्वेय, समाहिं दिति देवया । सुत्त च लक्ष्मणोर्वेय, जिणसबुभुमासिय ॥ १ ॥” भगवतीपूजा ज्ञानाव०
 इत्यादि, ननु—कथं श्रुताधिष्ठातृदेव्या व्यन्तरादिप्रकारायाः कर्मक्षपणे सामर्थ्यं ? उच्यते—उद्धोचरशुभध्यानस्याऽपि
 स्मर्तुः कर्मक्षयहेतुत्वेन अभिहितत्वादिति । एवं निशीयमाप्यचूर्णो पोटशोद्देशकेऽपि [भव] वनदेवतादीना कायोत्सर्गकरण
 लिखितमस्ति, तथाहि—

“ताहे विसाभाग अमुणता सवालुवुहुगच्छस्स रक्खणह्ठा वणदेवयाए उस्सग करिति सा आकपिआ दिसभाग पथ
 वा कहेज्ज, सम्महिद्धिदेवया अण्णववपसओ वइ आपतावि उव्वति ते साधू तं, वइय पासित्ता आत्तासिया ते साह्वा ता ते
 देवयाए गोचलपरपरएण ता वाणीया जाव जणवद पत्ता ताहे सा देवता अतिमवइयाए उवगरणं विटिय विस्सरावेइ,
 तीए अह्ठा साहुणो निरुत्ता गोचल न पेच्छति, वेटिय धेसु पडिगया गुरुणो कहति नत्थि सा वइयत्ति, नाय जहा
 देवयाए कयमिति । एत्थ सुद्धोर्वेय नत्थि पच्छित्त” इत्यादि । एवमेव श्रीदेवेन्द्रसूरिभिरपि श्रीसघाचारवृहद्वृत्तौ
 (३७० पत्रे) सम्यग्दृष्टिदेवदेवीनां स्मरणीयत्वादिना व्यवस्थापनं व्यधायि, तथाहि—“इह सुरा य सरणिज्जत्ति” इहशब्द
 पूर्वद्वारे संयोजितोऽपि ढमरुक्कमणिन्यायेन अत्राऽपि संवध्यते । ततश्च इहेति सपूर्णवैत्यवन्दनाया क्रियमाणाया सुराश्च

“यस्याः प्रसादमुलं, संप्राप्य भवन्ति मन्व्यजननिवन्धाः । अनुयोगवेदिनस्ता, प्रयतः श्रुतदेवता वन्दे ॥ १ ॥” इति ।

श्रीअनुयोगद्वारपूतौ तथा—

“पञ्चविशयारविमुद्भिदेवमिह साह्रु सावगो वावि । पठिकमणं सह गुरुणा, गुरुधिरहे कुणइ इक्कोडवि ॥ १ ॥ वदिनु चेइयाइ, दावं चठरादिप लमासमणे । मूनिहियसिरो सयलाइयारमिच्छुकुह वेइ ॥ २ ॥ सामाइअपुधमिच्छामि ठाइउ कावत्सगमिच्छाइ इत्यादि १३ पुण पणवीसुत्साचं, वत्सगं कुणइ पारप विहिणा । तो सयलकुसलकिरिआ-फलाण सिद्धाण पढइ ययं ॥ १४ ॥ अह सुमचमिद्धिहेउ, सुमवेवीए करेइ चत्सग । चित्तेइ नमुक्कार, सुणइ य वेइ य तीइ शुइ ॥ १५ ॥ एव स्विचसुरीय, वत्सगं कुणइ सुणइ वेह शुइ । पठिऊण पचमगल-मुवविसइ पमज सडासे ॥ १६ ॥ पुब-विहिणेव पेहिअ, पुसिं दाऊणवदण गुरुणो । इच्छामो अनुसद्धिं, ति भणिय आणूहिं तो ठाइ ॥ १७ ॥ गुरुशुइगहणे शुइ तिन्नि वद्धमाणक्खरस्सरो पढइ । सक्कथय यव पठिअ कुणइ पच्छिउचत्सग ॥ १८ ॥ एव ता देवसिअ, राइअमवि एवमेव नवरि तहिं । पढम दाउ मिच्छामि दुक्कहं पढइ सकथय ॥ १९ ॥ उद्धिय करेइ विहिणा, वत्सग इत्यादि गाया ॥ २० ॥ इच्छामो अनुसद्धिं, ति भणिय उवविसिअ पढइ तिण्णि शुइ । मित्तसदेण सक्क-त्थयाइ तो चेइए वदे ॥ २१ ॥ अह पक्खियं चवइसि-विणमि पुबं च तस्य देवसिअ । सुत्तत पठिकमित्त, तो सम्ममिम कम कुणइ ॥ २२ ॥ मुह-पोसी वंदणय, सबुद्धालामण तहाऽऽलोप । वंदण पत्तेअं लामण च वंदणयमह सुत्त ॥ २३ ॥ सुत्तं अब्भुङ्गाणं, वत्सगो पुसि वदणय तहय । पज्जतियलामणय, तह चठरो कोमवदणया ॥ २४ ॥ पुबविहिणेव सबं, देवसिअ वंदणाइ तो कुणइ ।

कायोत्सर्गादिकं पारयिष्यामि इत्यादिना सुदर्शनप्रियामनोरमाया इव तत्र तत्र सधकृत्ये प्रवर्तयितव्याः । अत्र चार्यं निशीथ-
 चूर्ण्युक्तो विधिः “पुवं अणुसिद्धी किञ्च इ शुद्धिं भणिय होइ, अणुसिद्धी शुद्धिं एगट्ठेत्ति” भाष्यवचनात् “साहु कय ते एव,
 बुच्चइ, जहा चपाए सुभद्धा । नागरज्जणेण अणुसिद्धा घग्घा सपुष्ठा सत्ति ॥ १ ॥ तेओ उवाळभो, दिज्जइ साणुण । ओव
 पसपयाणा, कीरइ सि बुत्त भवति ॥ २ ॥ पच्छा सो उवगगहो किञ्चइ ३ भणिय च-दाणे दधावणे करणे अ, करणेय कयम-
 णुणाए । उवहिअमणुवहिअ या, आणहि उवगगह एअ ॥ ३ ॥ एवमेव तत्रैव अन्ये (३९४) पत्रेऽपि तथा च तत्पाठः—चतु-
 र्थां स्तुतिः पुनर्वैयावृत्यकराणां-यस्मान्वाप्रमृतीनां सम्यग्दृष्टिदेवतानां, किमर्थमित्याह-उपयोगार्थं स्वकृत्येषु तेषां सावधानता-
 निमित्तं भवति च गुणोपबृंहणतः तत्तन्नावबृद्धिः । ततश्च स्वकार्यकारित्वोपयुक्तत्वाज्जगत् प्रसिद्ध एतव् यत्प्रशसातः
 सोत्साह सर्वकार्यकरणादर इति । ‘तु’ शब्दो विशेषक तेन याः श्रुताङ्गीशासनदेवतादिविषया स्तुतयः ताः सर्वा अपि चतु-
 र्यस्तुतौ निपतन्ति, गुणोपबृंहणद्वारेण तासामपि उपयुक्ततादिफलत्वाविति । स्तुतिर्युगलेषु युगन्तेषु तथा निबन्धनात्,
 गुणोत्कीर्तनस्य द्वितीयस्तुतिरूपत्वात्, तथाहि-जिनज्ञानस्तुतिर्विन्दनाद्यात्मकत्वाद् एका गण्यते, वैयावृत्यकरादिरुतयस्तु
 द्वितीया गुणोत्कीर्तनादिरूपत्वात्, एवमेव युगलत्वसिद्धेः, भावित चैतत् पचमे वन्दनाद्वारे अत एव कचियुगले चतुर्थो-
 स्तुतिः सर्वे यस्मान्भिकेत्यादि वैयावृत्यकराणां, काऽपि च भूयाम् । सर्वदा देवा देवीभिरित्यादि सामान्यत सर्वदेवतानां
 कुत्राऽपि “गौरी सैरिमेति” विद्यादेवतानां अन्यत्र ‘निष्पङ्कन्योमनीले’ ति देवविशेषविषया एकत्र विकटदर्शने ति देव्या एव,
 कुत्रचिद् च “आमूलालोलघूली”त्यादि श्रुतदेवतायाः इत्यादि परिभाषनीय । इदं सूक्ष्मधिया कुप्रहादिपरिहारेण । कायोत्सर्ग-

सूर्यमेति 'पुरुषस्त्रियो'ऽपि एकशेषे सुराः ते चात्र यस्माम्नाप्रमृतयः सम्यग्दृष्टिदेवता ज्ञातव्या, न तु अहन्त, तेऽपि प्राग्
 वन्दनीयत्वेन अभिहितत्वात् अनुशासकत्वात् सारकस्याच्च, एते च किं इत्याह—'सरणिज्जति' स्मरणीयास्तु तदुणानुचिन्त
 नोत्कीर्तनाविनोपबृहणीयाः, स्वधनीया इत्यर्थः । अग्रध्यञ्च जिनप्रवचनस्थः स्वल्पगुणोऽपि, सम्यग्दृष्टिप्रशसायाः कर्मसाय-
 कारणत्वात् । उक्तं च—'गुणपगारिसबहुमाणो, कम्मक्खयकारण जेण सि' । नैव चेत्तदा उत्तरोत्तरसयमस्यानवर्तिभि-
 साधुभिः अधन्यज्जन्यतरादिसंयमस्यानवर्तिनः साधवोऽप्यनुपबृहणीयाः स्युः, तैश्च नियमादिसु दृढाः श्रावका । न च
 एतदगमो दृष्ट इष्ट वा, यत् गुणिना गुणा न प्रशस्याः, दर्शनमालिन्याधवासेः । आह च "नो सलु अप्परिगडिप निच्छ
 यओऽमइलिप व सम्मत्ते । होइ तवो परिणामो जत्तो अणुवबूहणार्हय सि" ॥ १ ॥ देवविरताना वा अविरताना
 वाऽविरतसम्यग्दृष्टयः श्रावकाः सत्काराद्यर्हा न स्युः, तथा च सति—

तम्हा सबपयेत्तेण, वो नमुक्कारधारवो । सावओ सोऽवि दिट्ठवो, जहा परमबंभवो ॥ १ ॥

इत्यादि अपार्यक स्याद् एव च सकलागमव्यवहारलोपात् विमर्शनीय इव सूक्ष्मधिया इति । यद्वा स्मरणीया—स्मारणादिषु
 प्रेरणादर्हाः, तत्र "पमुहु गाहा" अयमर्थः—चैयावृत्त्यादिकारका गीयन्ते, तत्र चाज्ञादरवता भवतां सत् किं स्वकृत्वमपि बिस्मृ-
 तं? न युक्तमत्र प्रमादयितु, दुर्लभा हि पुनरिय सामग्री २, दुःखदः प्रमादार्तिः ३ दुरितो भवोदधिनिपातः ४ स्वनामेव सत्या-
 पयति इत्यादि ध्वङ्गार्थगर्भितविशेषणद्वारेण स्मारणादि क्रियते, अथवा स्मरणीयाः संयादिकृत्ये धैयावृत्त्यप्रभाबनावो उभय-
 लोकासुखावहे प्रेरणाईः तत्तत्स्वरूपशक्तिपुरुक्त्वात्तेषां । इव उक्तं भवति—यदाऽमुकसंज्ञे प्रभावनादि करिष्यथ तदाऽहं अमुकं

शुभदिने शुभवेलायां शुभमुहूर्ते सघस्य कारकस्य वा चन्द्रबले सति गुरुरूपवेशेन सघस्य समुदाय सर्वं मेलयित्वा देवगृहे समेत्य स्वात्रकरणानन्तरं देवाग्रत घौत पवित्र निश्चलं पट्टक स्थापयित्वा तदुपरि केशरादितिलकपूर्वं ज्ञान-दर्शन-चारित्राणा अनुक्रमेण तन्मुलपुञ्जिकारुपा स्थापना क्रियते, ततो मूलनायकस्य दक्षिणाङ्गे इन्द्र १ अग्नि २ यम ३ नैऋत ४ वरुण ५ वायु ६ कुबेर ७ ईशान ८ ब्रह्म ९ नागाना १० दशदिक्पालाना पूर्ववत् स्थापना क्रियते, ततो मूलनायकवामाङ्गे आदित्य १ सोम २ मंगल ३ बुध ४ बृहस्पति ५ शुक्र ६ शनैश्चर ७ राहु ८ केतु ९ नवग्रहस्थापना क्रियते, ततः तद्विषयेव चैत्यदेवता १ क्षेत्रदेवता २ देशदेवता ३ स्थापनात्रय क्रियते, एव २५ पुञ्जिकाना स्थापना कार्या । तदनु सर्वासा पुञ्जिकानामुपरि बलिपुष्पधूपनैवेद्यावासादिप्रक्षेपः कार्यः । ततः —

पुञ्जिकास्तु च ये देवा, देव्योऽपि गुरुणोदिताः । बलिपूजां प्रतीच्छन्तु, सन्तु सघस्य शान्तये ॥ १ ॥

अनेन श्लोकेन सर्वासामुपरि अलण्डजलचारादान कार्यं, ततः सर्वं गृहागते पर्यटादिमिश्रभाजन बृहत्तर भूत्वा एकस्य हस्ते दत्त्वा पूर्वदिक्संमुख भूत्वा जलचारादानपूर्वं पूर्वदिशि बलिः प्रक्षिप्यते, तत्र-श्लोकश्चाऽयम्—

पेरावतसमारुढः, शक्रः पूर्वदिशि स्थितः । सघस्य शान्तये सोऽस्तु, बलिपूजा प्रतीच्छतु ॥ १ ॥

एवमग्नेय्या दिशि-आग्नेय्याविदिश स्वामी, श्रीवह्निश्छागवाहन । सघस्य शान्तये सोऽस्तु, बलिपूजा प्रतीच्छतु ॥ २ ॥

एव दक्षिणस्या दिशि-दक्षिणस्या दिश स्वामी, यमो महिषवाहन । सघस्य शान्तये सोऽस्तु, बलिपूजा प्रतीच्छतु ॥ ३ ॥

एव नैऋतदिशि-याम्यऽपातरालेऽसौ, नैऋतिः शक्रवाहन । सघस्य शान्तये सोऽस्तु, बलिपूजां प्रतीच्छतु ॥ ४ ॥

विषयेऽपि षट् विमर्शनीय, यतो दैवसिक्तावश्यक्रमेण सामान्यतो वैयावृत्यकरान् विमुच्य केऽलश्रुतदेवतादेः कायोत्सर्गकरण, पाक्षिकादौ तु भवनदेव्याः, दीक्षादौ तु शासनदेव्यादीनामपि, अल प्रसर्गेन, तत्त्व तु परमपंथो विदन्ति ॥ ९८ ॥

॥ इति श्रुतदेवताविकायोत्सर्गस्थापनाधिकारः ॥ ९८ ॥

ननु-श्रीसरतरगन्धीयसाधुसाध्व्यः सुविहितनामविस्त्राणा अपि मृत्तिकाघटकेन पानीय विहरन्ति तत्र रक्षन्ति तत् किं सत्र जीवसंसृष्टिस्त्रायात् ? उच्यते, श्रीस्यानाम्ने (१६८ पत्रे) तृतीयस्थाने तृतीयोद्देशके पानीयघटस्य साधुसाध्वीना पादे वा महियापादे वा" (सूत्रं १७०) व्याख्या-अलवुपात्रक-तुम्बक दारुपात्र-काष्ठमय मृत्तिकापात्र-मृण्मय शराववाध-न कर्यचित् रक्षणे तु तत्रोत्पन्नपूरकजीवपानीय ग्रन्थोक्तविधिना गृहस्थादिभ्यः प्रयच्छन्ति, प्रत्युत काष्ठलोष्टिकादिधारणे तु कीतदोषस्य साक्षात् हस्यमानत्वात् बहुमूलत्वाच्च । न तद्धारणनियमो विचार्यमाण सयमसुखावहो मृत्तिकापानीयलघु-घटिकाः तु अल्पमूल्यत्वात् सुखेन शुद्धत्वेन मिलनत्वात् संयमोपहृतप्रकारिणो भवतीति युक्तमेव तद्धारणम् ॥ ९९ ॥

॥ इति मृत्तिकापानीयघटिकारक्षणधिकारः ॥ ९९ ॥

ननु-संधावीना विप्रोपप्रवशात् शान्तिविधिः क्रियते स शान्तिविधिः कः ? कुत्र प्रतिपादितः ? उच्यते-स विधिः कोऽपि प्राक्तनलिखितानुसारेण, कोऽपि न मोहवादी [वस्तुमेव] विधिश्चावकक्रियमाणानुसारेण क्रियते-स लिख्यते, तथाहि-

शुभदिने शुभवेलाया शुभमुहूर्ते सघस्य कारकस्य वा चन्द्रबले सति गुरुपदेशेन सघस्य समुदाय सर्वं मेलयित्वा देवगृहे समेत्य स्नात्रकरणानन्तर देवाग्रतः धौत पवित्र निश्चलं पट्टक स्थापयित्वा तदुपरि केशरादितिलकपूर्वं ज्ञान-दर्शन-धारित्राणां अनुक्रमेण तन्दुलपुष्पिका रूपा स्थापना क्रियते, ततो मूलनायकस्य दक्षिणाङ्गे इन्द्र १ अग्नि २ यम ३ नैऋत ४ वरुण ५ वायु ६ कुबेर ७ ईशान ८ ब्रह्मा ९ नागानां १० दशदिक्पालानां पूर्ववत् स्थापना क्रियते, ततो मूलनायकवामाङ्गे आदित्य १ सोम २ मंगल ३ बुध ४ बृहस्पति ५ शुक्र ६ शनैश्चर ७ राहु ८ केतु ९ नवग्रहस्थापना क्रियते, ततः तदिश्येष चैत्यदेवता १ क्षेत्रदेवता २ देशदेवता ३ स्थापनात्रय क्रियते, एव २५ पुष्पिकानां स्थापना कार्यो । तदनु सर्वासा पुष्पिकानामुपरि बलिपुष्पघूपनैवेद्यवासादिप्रक्षेपः कार्यः । तत —

पुष्पिकास्तु च ये देवा, वेभ्योऽपि गुरुणोदिता । बलिपूजां प्रतीच्छन्तु, सन्तु सघस्य शान्तये ॥ १ ॥

अनेन श्लोकेन सर्वासामुपरि अलण्डजलधारावाहन कार्यं, तत सर्वं गृहागते पर्पटादिमिश्रभाजन बृहत्तर भृत्वा एकस्य हस्ते दत्त्वा पूर्ववत्समुख मूत्वा अलधारावाहनपूर्वं पूर्वदिशि बलिं प्रक्षिप्यते, तत्र-श्लोकश्चाऽयम्—

पेरावतसमारुढः, शक्रः पूर्वदिशि स्थितः । सघस्य शान्तये सोऽस्तु, बलिपूजा प्रतीच्छतु ॥ १ ॥

पञ्चमाग्नेय्यां दिशि-आग्नेय्याविदिशः स्वामी, श्रीवह्निः शृङ्गागवाहन । सघस्य शान्तये सोऽस्तु, बलिपूजा प्रतीच्छतु ॥ २ ॥

एव दक्षिणस्या विदिशि-दक्षिणस्या दिशः स्वामी, यमो महिषवाहन । सघस्य शान्तये सोऽस्तु, बलिपूजा प्रतीच्छतु ॥ ३ ॥

एवं नैऋतदिशि-याम्यऽपातरालेऽसौ, नैऋति शववाहन । सघस्य शान्तये सोऽस्तु, बलिपूजां प्रतीच्छतु ॥ ४ ॥

धिपयेऽपि बहु विमर्शनीयं, यतो दैवसिकावश्यकमप्ये सामान्यतो वैयावृत्यकरणं विप्रुच्य केवलश्रुतदेवतादे कायोत्सर्गकरणं, पाक्षिकादौ तु भवनवेष्ट्याः, दीक्षादौ तु आसनवेष्ट्यादीनामपि, अल प्रसंगेन, तत्त्व तु परमपंथो विदन्ति ॥ ९८ ॥

॥ इति श्रुतदेवतादिकायोत्सर्गस्थापनाधिकारः ॥ ९८ ॥

ननु-श्रीस्तरतरगन्धीयसाधुसाख्यः सुविहितनामविद्याणा अपि मृत्तिकाघटकेन पानीय विहरन्ति तत्र रक्षन्ति तत् किं तत्र जीवसंसक्तिसञ्ज्ञावात् ? उच्यते, श्रीस्थानाङ्गे (१३८ पत्रे) तृतीयस्थाने तृतीयोद्देशके पानीयघटस्य साधुसाध्वीना पादे वा महियापादे वा" (सूत्र १७०) व्याख्या-अलाघुपात्रक-तुम्बक दारुपात्र-काष्ठमय मृत्तिकापात्र-मृण्मय शराववार्य-टिकादि, क्षेप सुगम, अत्र वार्धटिकाशब्देन पानीयलघुघटिका प्रोक्ताः । जीवोत्पत्तिपर्यन्तं तु यतनावन्त साधवो रक्षन्त्येव न कथंचित् रक्षणे तु तत्रोत्पन्नपूतकजीवपानीयं ग्रन्थोक्तविधिना गृहस्थादिभ्यः प्रयच्छन्ति, प्रत्युत काष्ठलोष्टिकादिधारणे तु क्रीतदोषस्य साक्षात् दृश्यमानत्वात् बहुमूलत्वाच्च । न तद्धारणनियमो विचार्यमाणः सयमसुखावहो मृत्तिकापानीयलघु-घटिका तु अल्पमूल्यत्वात् सुखेन शुद्धत्वेन मिलनत्वात् संयमोपपट्टभकारिणो भवतीति युक्तमेव तद्धारणम् ॥ ९९ ॥

॥ इति मृत्तिकापानीयघटिकारक्षणधिकारः ॥ ९९ ॥

ननु-सघावीनां विघ्नोपद्रवश्चात्यै शान्तिविधिः क्रियते स शान्तिविधिः कः ? कुत्र प्रतिपादितश्च ? उच्यते-स विधिः कोऽपि प्राक्तनलिखितानुसारेण, कोऽपि न महेष्वादी [वत्सखे] विचित्रभाषकक्रियमाणानुसारेण दत्तः । न च लिख्यते, तथाहि-

क्रियन्ते, मङ्गलप्रदीपश्च घृतमयः कसुमभलवृत्तिकश्च तादृग्विधेयो यथा एकयैव वृत्त्या प्रज्वलन् सपूर्णशान्तिघोषणादिकृत्य
 यावत् न विच्यति [संपूर्ण] । पश्चात् षट्पुर्विधसंघसहितो गुरुः ईर्यापथिकीं प्रतिक्रम्य शक्रस्तव आदितः कृत्वा अष्टादशभिः
 स्तुतिभिर्देवादीन् वन्दते, आन्तरणीदोषो न कर्तुं देयः, देवतायाश्च स्तुतय इमाः—यदग्निमनादेव, देहिनः सन्ति सुस्थिता ।
 तस्मै नमोऽस्तु वीराय, सर्वविघ्नविघातिने ॥ १ ॥ सुरपतिनचरणयुगा-न्नामेयजिनादिजिनपतीन् नौमि । यद्वचनपालन-
 परा, जलाञ्जलिं ददतु दुःखेभ्यः ॥ २ ॥ वन्दन्ति वन्दारुणाग्रतो जिनाः, सदर्थतो यद्रचयन्ति सूत्रतः । गणाधिपास्त्रीर्य-
 समर्थनक्षणे, तदङ्गनामऽस्तु मत नु मुफये ॥ ३ ॥ शक्रः सुरासुरवरैः सहदेवताभिः, सर्वज्ञशासनसुखाय समुद्यताभिः ।
 श्रीवर्धमानजिनदत्तमतप्रवृत्तान्, भव्यान् जनानवतु नित्यममङ्गलेभ्यः ॥ ४ ॥ ततः श्रीशान्तिनाथदेवाधिदेवाराधनार्थं
 करेमि कावस्सग अन्नत्थू इत्यादि । रोगशोकादिभिर्दोषै-रजिताय जितारये । नमः श्रीशान्तये तस्मै, विहितानत-
 शान्तये ॥ ५ ॥ ततः श्रीशान्तिदेवतानिमित्त करेमि कावस्सग अन्नत्थू इत्यादि । श्रीशान्तिजिनभक्ताय, भव्याय सुख-
 सम्पदम् । श्रीशान्तिदेवता देया-वशान्तिमपनीय [ते] मे ॥ ६ ॥ ततः श्रीश्रुतदेवतानिमित्त करेमि कावस्सग अन्नत्थू
 इत्यादि । सुवर्णशालिनी देयावू, द्वादशाङ्गी जिनोद्भवा । श्रुतदेवी सदा मद्भ-भशेषश्रुतसम्पदम् ॥ ७ ॥ ततः श्रीभवन-
 देवतानिमित्त करेमि कावस्सग अन्नत्थू इत्यादि । चतुर्वर्णाय सधाय, देवीभवनवासिनी । निहत्य दुरितान्येषा,
 करोतु सुखमश्वतम् ॥ ८ ॥ ततः क्षेत्रदेवतानिमित्त करेमि कावस्सग अन्नत्थू इत्यादि । यासा क्षेत्रगता सन्ति, साधयः
 श्रावकादयः । जिनाज्ञां साधयन्तस्सा, रक्षन्तु क्षेत्रदेवताः ॥ ९ ॥ ततः श्रीअम्बिकादेवतानिमित्त करेमि कावस्सग अन्नत्थू

एवं पश्चिमदिशि-यः प्रतीच्या दिक्षो नाथो, वरुणो मकरस्थितः । सधस्य शान्तये सोऽस्तु, वलिपूजा प्रतीच्छतु ॥ ५ ॥
 एव वायव्यदिशि-हरिणो घाहन यस्य, वायव्याधिपतिः स्मरः । सधस्य शान्तये सोऽस्तु, वलिपूजा प्रतीच्छतु ॥ ६ ॥
 एव उत्तरदिशि-निधाननवक्रकूट, उत्तरस्या दिक्षः प्रभुः । सधस्य शान्तये सोऽस्तु, वलिपूजा प्रतीच्छतु ॥ ७ ॥ एव-
 मीशानदिशि-सिते दूरेऽधिकरूढः स-मीशानो विदितः प्रभुः । सधस्य शान्तये सोऽस्तु, वलिपूजा प्रतीच्छतु ॥ ८ ॥
 एव मघोदिशि-पतालाधिपतिर्योऽस्ति, सर्वदा पद्मवाहनः । सधस्य शान्तये सोऽस्तु, वलिपूजा प्रतीच्छतु ॥ ९ ॥ एव मू-
 र्खदिशि-ब्रह्मलोकविभुर्योऽस्तु, राजहंससमाश्रितः । सधस्य शान्तये सोऽस्तु, वलिपूजां प्रतीच्छतु ॥ १० ॥ एवं
 दशस्यपि विष्णु जलधारादानेन स्वस्वदिवस्वामि श्लोकप्रतिपादेन च बलिः प्रक्षिप्यते, प्रथम प्रान्ते च श्लोकादौ नमोऽर्हत्
 सिद्धेति कथ्यते । एतस्मिन् विधौ कृतेऽत्र प्रस्तावे यदि सधसमुदायिकः शान्तिः तदा देवगृहसक्तः कलशो गृह्यते, यदि
 एकः कोऽपि कारयति तदा शान्तिकारकगृहात् चतुरश्रलसधसमुन्दरीधिरसि आरोप्य बहुगीतगानतानमानदानपात्र-
 अन्यस्रन्वादिवादित्रे वाद्यमाने अन्तर्धवलितः पञ्चरत्नोपेतः मुलधेष्टितमुहलीसूत्र उपरि समाच्छादितकमुम्भलध्वजः कलशः
 समानीय पूर्वकृतस्वस्तिकोपरि स्थाप्यते कलशमग्नौ मीशान्तिनाथप्रतिमा निखला सुसज्जिता कृत्वा मोक्ष्या, कलशोपरि-
 टाट् ऊर्ध्वं तणीचतुष्क्रमग्नौ उपर्युपरि प्रोतत्वात्रिलीपकाभ बध्यते, तणीमध्यतो महुलीदवरको लग्नमानस्तथा बध्यते
 यथा कलशोपरि मुलमग्न्यभागे तिष्ठति, तत्र च सधसमुदायको महुलीकन्दुको बध्यते, कलशस्य पुष्पचन्दनपूजा कर्मा ।
 गुरुरपि वासस्त्रेप करोति । ततः कलशमग्नौ कुसुमाक्षलि १ लवणपानीय २ परिचापनिका ३ आराधिका ४ मङ्गलप्रदीपा ५

असिन् कायोत्सर्गे लोगस्स ४ पारिते लोगस्स १ तत सपविश्य नमस्कारशक्रस्तथादिकथनपूर्वं जयवीयरायपर्यन्त
वाच्य । ततः सपूर्णोपाङ्गाः सभार्याः सुदीला सपुत्रा समृद्धा बद्धहस्तामहुलीदवरका गुणनभजनविचक्षणा अष्टौ इन्द्र-
स्थानीयाः परिहितघौतिका आकार्यन्ते, तत्र द्वौ हस्तयोः कलशं गृहीत्वा तिष्ठत, एको धूप ददाति, एकः कुसुमचन्दन-
वासश्चैप करोति, अन्ये चत्वारो मधुरस्वरेण शान्तिपूर्वक सप्तसरणादि गुणयन्ति । तथा द्वौ कलशधारकौ कुण्डिकात
कलशान् मृत्वा सप्तनमस्कारपूर्वं सप्तजलधारा दत्तः पश्चात् नमोऽर्हत्सिद्धाचार्योपाध्यायेति पूर्वं अञ्जितशान्तिस्तवः पठ्यते,
पदे पदे जलधारादानं एवमभेतनस्मरणे अपि, भक्तामरशान्तिद्वयादीन्यपि । एवमन्योऽपि सर्वसंघ सप्तसरणादि गुण-
यति पश्चाद् मृते मूलकलशे पूर्वं रक्षित श्रीपार्श्वनाथप्रक्षालनपानीयमपि कलशमध्ये क्षिप्यते, ततो मङ्गलप्रदीप ध्यामयित्वा-

चेलोत्खेपैः पुष्पधूपविदानैः, सम्मान्यश्रीदिक्पतीना विसर्गम् ।

कृत्वा शेषान् शेषदिव्यावतारान्, प्राप्तानात् प्रेषयेत् स्वाधिवासान् ॥ १ ॥

अर्हदमियेकदर्शित-साम्निष्यनिरक्तकल्मषोद्घायाः । गच्छन्ति ययास्याने, ये केचिदुपागता देवाः ॥ २ ॥

शक्राद्या लोकपाला दिशि विदिशि गताः शुद्धसद्भर्मसक्ता, आयाताः स्नात्रकाले कलशहृतिकृते तीर्थनाथस्य भक्त्या ।

न्यस्ता शेषाऽऽपवाद्या विहितशिवसुक्ताः स्वास्पद साप्रत ते, स्नात्रे पूजामवाप्य स्वमपि कृतमुदो यान्तु कल्याणभाज ॥ ३ ॥

अनेन पञ्चत्रयेण दिक्पालविसर्जनं क्रियते, पश्चात् सर्वोऽपि सधो देवगृहे निकरादानपूर्वं शान्तिजल केन्दुकसत्क-
महुलीसूत्रं च लटि, महुलीसूत्रं हस्तादौ बध्यते, कलशमध्याच्छान्तिजलं गृहीत्वा सर्वत्र गृहादौ प्रक्षिप्यते, तत सध-

इत्यादि । अम्वा निहितमिन्वा मे, सिद्धयुद्धश्रुतान्विता । सिते सिंहे स्थिता गौरी, वितनोतु समीहितम् ॥ १० ॥ ततः
 श्रीपद्मावतीदेवतानिमित्तं करेमि काचस्सगं अमृत्यु इत्यादि । घराधिपतिपत्नीया, देवी पद्मावती सदा । सुदोषद्रवत सा
 मां, पातु पुष्टलफणावलीः ॥ ११ ॥ ततः श्रीचक्रेश्वरीदेवतानिमित्तं करेमि काचस्सगं अमृत्यु इत्यादि । चञ्चलचक्ररा
 चारु-प्रवालदलसङ्घिमा । चिरं चक्रेश्वरी देवी, नन्दतादवताञ्च माम् ॥ १२ ॥ ततः श्रीअञ्जुष्ठादेवतानिमित्तं करेमि
 काचस्सगं अमृत्यु इत्यादि । लङ्घ्येष्टककोदण्ड-चाणपणितडिवृद्युति । तुरङ्गमनाऽञ्जुष्ठा, कल्याणानि करोतु मे
 ॥ १३ ॥ ततः श्रीकुबेरादेवतानिमित्तं करेमि काचस्सगं अमृत्यु इत्यादि । मधुरापुरि सुपार्श्व-श्रीपार्श्वस्तूपरश्विका ।
 श्रीकुबेरा नराकटा, सुताङ्गाञ्जु वो भयात् ॥ १४ ॥ ततः श्रीब्रह्मशान्तिदेवतानिमित्तं करेमि काचस्सगं अमृत्यु
 इत्यादि । ब्रह्मशान्तिः स मा पाया-रूपायाद्वीरसेवकः । श्रीमत्सत्यपुरे सत्या, येन कीर्ति कृता निजा ॥ १५ ॥ ततः
 श्रीगोत्रदेवतानिमित्तं करेमि काचस्सगं अमृत्यु इत्यादि । या गोत्र पालयत्येव, सकलाऽपायत सदा । श्रीगोत्रदेवता रक्षा,
 सा करोतु नवाऽङ्गिनाम् ॥ १६ ॥ ततः श्रीशक्रादिसमस्तदेवतानिमित्तं करेमि काचस्सगं अमृत्यु इत्यादि । श्रीशक्र-
 प्रमुखा यथा, विनशासनसंस्थिताः । देवदेव्यस्तदन्येऽपि, सप्त रक्षत्वपायतः ॥ १७ ॥ ततः सिद्धायिका-श्रीशासनदेव-
 तानिमित्तं करेमि काचस्सगं अमृत्यु इत्यादि । श्रीमद्विमानमाकटा, यथमातङ्गसेविता । सा मां सिद्धायिका पातु, अक-
 बापेण चारिणी ॥ १८ ॥

अस्मिन् कायोत्सर्गे लोगत्स ४ पारिते लोगत्स १ तत उपविष्य नमस्कारशक्रस्तवादि कथनपूर्वं जयवीरारायपर्यन्तं वाच्यं । ततः सपूर्णज्ञोपाङ्गाः समार्याः सुशीलाः सपुत्रा समृद्धा बद्धहस्तमहुलीदवरका गुणनभणनविचक्षण आष्टौ इन्द्र-स्थानीयाः परिहितघौतिका आकार्यन्ते, तत्र द्वौ हस्तयो- कलश गृहीत्वा तिष्ठत, एको धूप वदति, एकः कुमुदमचन्दन-वासक्षेप करोति, अन्ये चत्वारो मधुरस्वरेण शान्तिपूर्वक सप्तस्मरणादि गुणयन्ति । तथा द्वौ कलशधारकौ कुण्डिकातः कलशान् मृत्वा सप्तनमस्कारपूर्वं सप्तजलधारा वृत्तः पश्चात् नमोऽर्हत्सिद्धाचार्योपाध्यायेति पूर्वं अजितशान्तिस्तवः पठ्यते, पदे पदे जलधारादानं एवमग्रतनस्मरणे अपि, भक्तमरशान्तिद्वयादीन्यपि । एवमन्योऽपि सर्वसद्यः सप्तस्मरणादि गुण-यति पश्चाद् मृते मूलकलशे पूर्वं रक्षित श्रीपार्श्वनाथप्रक्षालनपानीयमपि कलशमन्वये क्षिप्यते, ततो मङ्गलप्रदीप ध्यामयित्वा-

वेलोत्क्षेपैः पुष्पधूपपादिदानैः, सम्मान्यश्रीदिक्पतीना विसर्गम् ।

कृत्वा शेषान् शेषविध्यावतारान्, प्राप्तानरात् प्रपेयेत् स्वाधिवासान् ॥ १ ॥

अर्हदभिषेकदर्शित-सामिध्यनिरक्तकल्मषोक्षाघाः । गच्छन्ति यथास्थाने, ये केचिदुपागता देवा ॥ २ ॥

सप्तमथा लोकपाला दिशि विदिशि गताः शुद्धसद्धर्मसंस्थाः, आयाताः स्नात्रकाले कलशहृतिकृते तीर्थनाथस्य भक्त्या ।

न्यस्ता शेषाऽऽपवाद्या विहितशिवसुखाः स्वास्पद साग्रतं ते, स्नात्रे पूजामवाप्य स्वमपि कृतमुदो यान्तु कल्याणभाज ॥ ३ ॥

अनेन पञ्चत्रयेण दिक्पालविसर्जनं क्रियते, पश्चात् सर्वोऽपि संघो देवगृहे निकरादानपूर्वं शान्तिजल केन्दुकसत्क-महुलीसूत्रं च लति, महुलीसूत्र हस्तादौ वक्ष्यते, कलशमध्याच्छान्तिजलं गृहीत्वा सर्वत्र गृहादौ प्रक्षिप्यते, ततः संघ-

मध्ये नगरमध्ये सर्वत्र शान्तिर्भवति, श्रद्धिसमृद्धिचिह्निसिद्धिसपदो भवन्ति, आधिव्याधिरोगशोकसुदो-
पद्रवाश्च द्रुतं दूरतो यान्ति ॥ १०० ॥

॥ इति श्रीआन्तिकविधिरधिकारः संपूर्णः ॥ १०० ॥

सरतरगच्छाधीशा, त्रिनक्षत्रयुगप्रधानगुह्यान्वाः । भीषतिसाहिमान्या, समभूवन् भूमिविल्याताः ॥ १ ॥
श्रीपूज्यमुख्यशिष्याः, दक्षाः श्रीसकलबन्धनामानः । मद्गुरवो गुणगुरवस्त्रेयमेव प्रसादो मे ॥ २ ॥
एव द्वावशमिः सम्यक्-पूर्णं प्रज्ञोचरेः स्फुटम् । प्रकाश पञ्चम चक्रे, गणिः समयसुन्दरः ॥ ३ ॥

॥ इति श्रीसमयसुन्दरोपाध्यायविरचिते पञ्चप्रकाशे श्रीसामा-
न्तरीशतके पञ्चमः प्रकाशः संपूर्णः ॥ ५ ॥

॥ ग्रन्थकृतप्रशस्तिः ॥

किंचित् ।

सामाचारीशतकमिदमाधूत्रित सूत्रगत्या, किंचित् वृत्तिप्रकरणवशात् सप्रदायाच्च [तस्य] मिथ्या ॥ १ ॥

वेदुः ग्रन्थेऽस्मिन् भवति किमपि श्रीजिनाज्ञाविरुद्ध, सधाध्यक्ष मम जहद्विधो दुष्टकृत स्याच्च [तस्य] मिथ्या ॥ १ ॥

जैना गच्छा जगति बहवो भिन्नभिन्नाभिधाना, भिन्नाधारा निजनिजमत स्थापयन्ति प्रमाणम् ।

गच्छाधीशाः श्रुतनिगदिता संमतिं दर्शयन्ति, [तद्व्यामोहो] तस्या मोहो न भवति कथं यजिनाज्ञैव सत्या ॥ २ ॥

प्रारब्ध किल सिन्धुदेशविषये श्रीसिद्धपुर्यामिद, मूलत्राणपुरे कियद्विरचित वर्षत्रयात् प्राग्भया ।

सपूर्णं विदधे पुरे सुखकरे श्रीमेहतानामर्के, श्रीमद्विक्रमसंवति द्वि-मुनि-पद-प्रालेयरोचिर्मिते १६७२ ॥ ३ ॥

प्रवर्तमाने जिनवीरशास्त्रे, परम्पराया गणमृतसुधर्मणः । श्रीवज्रशाखा सुकुले च चान्द्रे, गणे स्फुटे कौटिकनामधेये ४

श्रीपातिसाहिमान्ये, युगप्रधाने प्रधानसौभाग्ये । स्वरतरगच्छाधीशे, विजयि जिनसिंहसूरिगुरौ ॥ ५ ॥

अकब्बरसाहिस्तुमान्य, श्रीमज्जिनचन्द्रसूरिगुरुराजा । जाता युगप्रधाना-स्तच्छिष्य सकलचन्द्रगणि ॥ ६ ॥

तच्छिष्यसमयसुन्दर-सदुपाध्याया अकार्पुर्दिमेवम् । सामाचारीशतक, सतत स्वपरोपकाराय ॥ ७ ॥

सुशिष्यो वाचनाचार्य, -सर्कव्याकरणादिवित् । हर्षनन्दनवादीन्द्रो, मम साहाय्यदायकः ॥ ८ ॥

इति श्रीसमयसुन्दरोपाध्यायविरचिते पञ्चमप्रकाशे श्रीसामाचारीशतक सपूर्णम् ॥

ॐ ॥ लेखक-प्रशस्तिः ॥ ॐ

श्रीमद्विक्रमतो घराङ्गनगनप्रालेयरोचिर्मिते, वपे लोद्रपुरे वरे यदुकुले भात्रीसुगोत्रेऽभवत् ।
 राजा श्रीसगरः प्रजामुखकरस्वस्त्युन्दरी श्रीमती, सौख्य मुक्कवतोस्तयो समभवन्नेकादेशोहाऽऽत्मजा ॥ १ ॥
 अष्टौ तेषु मृताश्च मारिषशतो बुद्धेयतोऽनुक्रमे, दुःखाचौ पितरौ वियोगविधुरौ जातौ च तस्मिन् क्षणे ।
 कुर्वाणा विद्विक्कमात् क्षितितले श्रीवर्धमानप्रभोः, शिष्या सूरिबिन्धवाः खरतरा श्रीलोद्रपुर्यां गता ॥ २ ॥
 राजाद्याः सपरिग्रहाः प्रमुविता नन्तु गताः सद्गुरुन्, श्रुत्वा श्रीजिनधर्ममर्मं सकल सन्तोषमापुस्ताराम् ।
 विशिष्टं विदधे नृपाः करयुग सयोज्य राज्ञाऽन्वितः, स्वामिषट् ममाऽङ्गजा मृतिमगुर्जीवत्ययो ते त्रय ॥ ३ ॥
 तत्कार्यं च यथा परोपकृतिभिर्जीवेत् सुताना त्रयं, लामो वो भविता स कौ नृपतिना प्रोक्त तदा मत्पदे ।
 राजाऽय भविता सुतः कुलधरः श्रीजिनधर्मी पुनः, पुत्रौ श्रीधरनामराजवरकौ शुद्धास्तिकौ भाविनौ ॥ ४ ॥
 ज्ञात्वा लामममु तथैव गुरुमी रक्षाकृताभ्रायतो, वासधेयवशेन तौ नृपसुतौ आदौ कृतौ स्वातरो ।
 ताम्भ्यां लोद्रपुरे विनेन्द्रभवन प्रोचैस्तरं कारित, तप्तोत्र भणशालिनाम समभूषाणहादिशालावसात् ॥ ५ ॥
 श्रीधरश्चावकस्याऽऽसन्, पञ्च पुत्रा अनुक्रमात् । श्रीमसी १ श्रीमसीनामा २, जगसी ३ रूपसी ४ तथा ।
 देवसी ५ च यथा ख्याताः, पाण्डवाः पण्डुभूपतेः ॥ ६ ॥

स्त्रीमसीश्रावकस्याऽऽसीत्, कुलचन्द्रस्तनूरुहः तत्पुत्रो रामवनामा, धनपालस्तद्वत्सलः ।
साधारण्यस्तत्पुत्रः पुण्यपालस्तद्वत्सलः । तत्सूः सञ्जुस्तोवेदू-स्त्वसुत्रस्तस्य गज्जकः ॥ ८ ॥

ज्येताख्यो नन्दनस्तस्य, स्वेतानामा तद्वत्सलः । आसकर्णश्च तत्पुत्र-स्तत्पुत्रो वस्तुपालकः ॥ ९ ॥

पुञ्जानामा च तत्पुत्रः, श्रीयशोधवलस्तत् । तत्पुत्रः पुञ्जसीनामा, श्रीमहस्तस्य नन्दनः ॥ १० ॥

श्रीमह्माज्ञजथाह- सुरतरुर्दानप्रदानेऽधिको, यो भाण्डारमवीभरभवनवै शास्त्रे स्वय लिखितैः ।

अहंछासनमेकविंशतिसहस्राणीह वर्तिष्यते, तत्पुत्रो ज्वलपुस्तकेष्वधिकत बुद्ध्या विचार्येति च ॥ ११ ॥

आपाढाश्विनचैत्रमाद्रपदमासाष्टाहिकापर्वणि, श्रीमहोत्सलमेरुगुर्गनगरे चैत्येषु सप्तस्थपि ।

काश्मीराभिधेकेशरेण भगवद्विम्बानि यः पूजयेत्, सन्नक्त्या शतश सृजन् स्वपरयो सम्यक्त्वमत्युज्ज्वलम् ॥ १२ ॥

गुप्त दानमपि प्रयच्छति मुदा सद्गमिणा सीदता, दीनाना च ददाति सुन्दरतरा सो वर्डका नामत ।

चातुर्मासिकपाक्षिकाब्दिकमहाष्टम्यादिके पर्वणि, प्रातः पारणक ददाति सतत य पौषधाख्य कृताम् ॥ १३ ॥

यः श्रीलोद्रपुरे पुराणनगरे भूयिष्ठद्रव्यभ्ययात्, चैत्योष्मारमुदारचिन्तपरिणामोऽकारयत् सादरम् ।

श्रीचिन्तामणिपार्श्वमूर्तियुगल तत्रैव चाऽस्थापयत्, सोऽष्टास जिनराजसूरिगुरुभिर्हस्तप्रतिष्ठापितम् ॥ १४ ॥

यः कुण्डलाकृतिभृतां जयलङ्घिकाना, कृत्वा च पुञ्जमतुल मनुजावपुषि ।

लेखक-प्रशस्तिः ॥ ६१ ॥

श्रीमद्विक्रमतो धराङ्कगनप्रालेयरोचिमिते, वयं लोद्वपुरे घरे यदुकुले भात्रीसुगोत्रेऽभवत् ।
 राजा श्रीसगर प्रजासुखकरस्तत्सुन्दरी श्रीमती, सौख्य मुकुवतोत्सयो समभवन्नेकादशेऽरमजाः ॥ १ ॥
 अष्टौ तेषु मृताश्च मारिवशतो दुर्दैवतोऽनुक्रमे, बुद्ध्यासौ पितरौ वियोगविधुरौ जाती च तस्मिन् क्षणे ।
 कुर्वाणा विहतिक्रमात् क्षितितले श्रीवर्धमानप्रभोः, श्रिया सूरिजिनेश्वरा खरतरा श्रीलोद्वपुर्या गता ॥ २ ॥
 राजाद्याः सपरिग्रहाः प्रमुषिता नन्तु गताः सद्गुरुन्, श्रुत्वा श्रीजिनधर्ममर्म सकल सन्तोषमापुन्तराम् ।
 विज्ञप्तिं विदधे नृपः करयुग संयोज्य राज्ञाऽन्वित, स्वामिन्नष्ट ममाऽङ्गजा मृतिमगुर्जीवत्ययो ते त्रयः ॥ ३ ॥
 तत्कार्यं च यथा परोपकृतिभिर्जीवेत् सुताना त्रयं, लामो वो भविता स कौ नृपतिना प्रोक्त तदा मत्पदे ।
 राजाऽयं भविता सुतः कुलधरः श्रीजैनधर्मी पुनः, पुत्रौ श्रीधरनामराजधरकौ शुद्धास्तिकौ भावितौ ॥ ४ ॥
 ज्ञात्वा लभममु तथैव गुरुमी रक्षाकृतास्नायतो, वाससेपवशेन तौ नृपसुतौ आदौ कृतौ स्वातरो ।
 ताम्या लोद्वपुरे ज्जिनेन्द्रभवन प्रोचैस्तर कारित, तत्रोत्र भणशाखिनाम समभूज्जण्डादिघालावशात् ॥ ५ ॥
 श्रीधरभावकस्याऽऽसन्, गता पुत्रा अनुक्रमात् । श्रीमती १ मीमसीनामा २, जगसी ३ रूपसी ४ तथा ।
 देवसी ५ च यथा ख्याताः, पाण्डवाः पण्डुभूपतेः ॥ ६ ॥

स्त्रीमत्सीधायकस्याऽऽसीत्, कुलचन्द्रस्तनूरुहः तत्पुत्रो रामदेनामा, धनपालस्तदङ्गजः ॥ ७ ॥

साधारणाल्यस्तरपुत्रः पुण्यपालस्तयङ्गजः । तत्सू सञ्जस्तोवेदू-स्तपुत्रस्तस्य गजकः ॥ ८ ॥

ज्येताख्यो नन्दनस्तस्य, सेतानामा तदङ्गभू । आसकर्णश्च तत्पुत्र-स्तपुत्रो वस्तुपालकः ॥ ९ ॥

पुञ्जानामा च तत्पुत्रः, श्रीयशोधवलस्ततः । तत्पुत्रः पुञ्जसीनामा, श्रीमल्लस्तस्य नन्दनः ॥ १० ॥

श्रीमल्लान्नजथाहू-सुरतरुर्दानप्रदानेऽधिको, यो माण्डारमधीभरभवनवै शास्त्रैः स्वय लिखितै ।

अर्हच्छासनमेकविंशतिसहस्राणीह वर्तिष्यते, तप्तु मोज्ज्वलपुस्तकेष्वधिगत बुद्ध्या विचार्येति च ॥ ११ ॥

आपाढाश्विनचैत्रभाद्रपदमासाष्टाह्विकापर्वणि, श्रीमल्लेसलमेरुदुर्गनगरे चैत्येषु सप्तस्वपि ।

काश्मीरामिधकेक्षरेण भगवद्विम्बानि य पूजयेत्, सन्नक्त्या शतशः सृजन् स्वपरयोः सम्यक्त्वमत्युज्ज्वलम् ॥ १२ ॥

गुप्त दानमपि प्रयच्छति मुदा सन्नर्मिणा सीदता, दीनाना च वदति सुन्दरतरा सो वर्डका नामत ।

चातुर्मासिकपाक्षिकाब्दिकमहाष्टम्यादिके पर्वणि, प्रातः पारणक ददाति सतत यः पौषधाख्य कृताम् ॥ १३ ॥

यः श्रीलोद्रपुरे पुराणनगरे भूयिष्ठद्रव्यभ्ययात्, वैद्योच्चारमुदारचित्तपरिणामोऽकारयत् सादरम् ।

श्रीचिन्तामणिपार्श्वमूर्तियुगल तत्रैव चाऽस्थापयत्, सोल्लास जिनराजसूरिगुरुभिर्हस्तप्रतिष्ठापितम् ॥ १४ ॥

यः कुण्डलाकृतिभृतां जयलङ्घिकाना, कृत्वा च पुञ्जमतुल मनुजावपुषि ।

ॐ ॥ लेखक-प्रशस्तिः ॥ ॐ ॥

श्रीमद्विक्रमतो धराङ्गगगनप्रालेयरोचिर्मिते, वयं लोद्वपुरे वरे यदुकुले भात्रीसुगोत्रेऽभवत् ।
 राज्ञा श्रीसगरः प्रजासुखकरस्तत्सुन्दरी श्रीमती, सौख्य मुक्तयतोस्तयो समभयद्रेकादेशाऽऽमजा ॥ १ ॥
 अद्यै तेषु मृतास्य मारिषशतो दुर्दैवतोऽनुक्रमे, बुद्ध्यास्तौ पितरौ वियोगविधुरौ जातौ च तस्मिन् क्षणे ।
 कुर्वाणा विद्वत्क्रमात् क्षितितले श्रीवर्धमानप्रभोः, शिष्या सुरजिनेश्वरा स्वरतरा श्रीलोद्वपुर्यां गता ॥ २ ॥
 राजाद्याः सपरिग्रहाः प्रमुषिता नन्तु गताः सद्गुरुन्, श्रुत्वा श्रीजिनधर्ममर्म सकृद सन्तोषमापुन्तराम् ।
 विज्ञप्तिं विदधे नृपः करयुग संयोन्य राज्ञाऽन्विताः, स्वामिभट्ट ममाऽद्भजा मृतिमगुर्वीवत्ययो ते त्रय ॥ ३ ॥
 तत्कार्यं च यया परोपकृतिभिर्जीवेत् सुताना त्रय, लाभो वो भविता स कौ नृपतिना प्रोक्त तदा मत्पदे ।
 राज्ञाय भविता सुतः कुलधरः श्रीजिनधर्मी पुनः, पुत्रौ श्रीधरनामराजधरकौ शुद्धास्तिकौ भाविनौ ॥ ४ ॥
 ज्ञात्वा लाभमसु तथैव गुरुमी रक्षाकृताभायतो, वासक्षेपवशेन तौ नृपसुतो आसी कृतौ स्वातरो ।
 ताम्बा लोद्वपुरे जिनेन्द्रभवन प्रोचैस्तर कारित, तद्गोत्र भणशाखिनाम समभूद्राण्डविद्यालावसात् ॥ ५ ॥
 श्रीधरश्रावकस्याऽऽसन्, पञ्च पुत्रा अनुक्रमात् । श्रीमती १ श्रीमतीनामा २, जगन्ती ३ रूप्यती ४ तथा ।
 देवती ५ च यथा स्याता, पाण्डवाः पण्डुपुत्रेः ॥ ६ ॥

पुण्यकर्तव्यता काऽपि, प्रत्यक्षं दृश्यो मया । काऽपि श्रुता सतां घञ्जात्, प्रशस्तिर्लिखिताऽस्ति तत् ॥ २३ ॥

सामाचारीशतकममुना यादृख्याहनाम्ना, पञ्चादशैर्व्यमलमतिना लेखित पूर्वमेव ।
यावच्छ्रीमत्स्वरतरंगणप्रोहसन्नाम तावत्, नन्यत्वेतच्चिरमनुपम सर्वकल्याणकारि ॥ २४ ॥

॥ इति श्रीसामाचारीशतकं संपूर्णं ॥

सूरीश्वरो विजयते सुकृपाविचन्द्रः, शिष्योऽस्ति सत्य सुखसागरपाठकस्तु ।
तस्माऽऽख्या लिखितवान् पुरि मोहमय्या, सुभावको विजयचन्द्र इमा प्रति तु ॥ १ ॥

Printed by Ramchandra Yesu Shedge at the Nirnaya Sagar Press,
26-28, Kolbhat Street, Bombay

Published by Jawari Mulchand Hirachand Bhagat, Jinadattasuri Jain
Bhandar, Mahavir Swami's Temple, Pydhuni, Bombay

ताभिर्मृश प्रवरमकिमृतस्तथा यत्, सा विस्मरिष्यति कदापि न किंवदन्ती ॥ १५ ॥

प्रासादेषु त्रिभुवनगुरोरष्टसंख्येषु सम्यक्, दादास्तूपे मुखमलकयीपादिचय्यताकाः ।

कीर्त्युल्लासदिशि दिशि समारोपयामास भक्त्या, यः श्रीदेवावसरजयिन शभव पूजयित्वा ॥ १६ ॥

यः सौवर्णं वरमश्चरफीनाणक भक्तितोऽथात्, पूर्वं केनाऽपि न वितरित सर्वसाधर्मिकाणाम् ।

नित्य दत्ते सकलयतिनां वस्त्रपात्राक्षपान, कुर्वन् सामायिकजिनवच श्रुत्यमावदयकादीन् ॥ १७ ॥

श्रीमाले तिलक पुनः श्रवणयोः सौवर्णसत्कुण्डले, म्रीवाया मणिमौक्तिकादिजटित प्रवेयक मूषणम् ।

इत्थे श्रीफलमद्भुत शिववधूविधौवाहनैमिषिक, मन्ये सर्वमिद चकार सुकृती श्रीपार्श्वनाथस्य यः ॥ १८ ॥

तद्भार्या निजभर्तृभक्तिकरणे दद्या सुपञ्चदया, शुद्धाचारवती सती गुणवती युक्ता विवेकश्रिया ।

वाद्याभ्यन्तरमूषणाऽस्ति कनकादेवी प्रसिद्धाऽभिधा, यत्पुत्रौ हरिराज वत्तमगुण श्रीमेषराजस्तथा ॥ १९ ॥

यः पूर्वं भरतादिवद्ध तिलक करापयित्वा गृहे, भूत्वा संघपतिर्धर्मव पुरतः कृत्वा रय सत्वरम् ।

रुक्माणा निकर वर प्रतिपुर धर्यन् यशोऽप्यर्चयन्, श्रीशत्रुञ्जयतीर्थराजविलसद्यात्रा पवित्रा व्यधात् ॥ २० ॥

यत्सधे जिनराजसूरिगुरवो गच्छाधिराजेभ्यरा, आचार्या जिनसागरा मुनिवरप्रातेन संशोभिता ।

मुख्यः संघपतिः शिवाख्य इतरे आच्चाः पुनर्गोचराः, जग्येऽपि व्यबहारिणो मरुचराः सत्कां सुयात्रां व्यपुः ॥ २१ ॥

विधुं-वर्षु-रस-श्रेष्ठि-वर्षे १६८१, रातककस्याणदासनपुत्रान्ये । श्रीशत्रुञ्जयसंघो, विभिर्ममे धाहक्येन ॥ २२ ॥

पुण्यकर्तव्यता काऽपि, प्रत्यक्ष दृष्टो मया । काऽपि श्रुता सता वक्रात्, प्रशस्तिर्लिखिताऽस्ति तत् ॥ २३ ॥
सामाचारीशतकममुना यादृक्काहनाक्षा, पञ्चावर्षोव्वमलमतिना लेखित पूर्वमेव ।
यावन्द्धीमत्स्वरतरणप्रोल्लसन्नाम तावन्, नन्दत्वेतच्चिरमनुपम सर्वकल्याणकारि ॥ २४ ॥

॥ इति श्रीसामाचारीशतकं संपूर्णं ॥

सूरीश्वरो विजयते सुकृपादिचन्द्र', शिष्योऽस्ति तस्य सुखसागरपाठस्तु ।
तस्माऽऽप्य लिखितवान् पुरि मोहमय्या, सुधावको विजयचन्द्र इमा प्रति तु ॥ १ ॥

Printed by Ramohandra Yesu Shedge, at the Nirnaya Sagar Press,
26-28, Kolbhat Street, Bombay

Published by Jawari Mulchand Hirachand Bhagat, Jinadattasuri Jain
Bhandar, Mahavir Swami's Temple, Pydhuni, Bombay

ताभिर्मृश प्रवरभक्तिमृतस्तथा यत्, सा विस्मरिष्यति कदापि न फिंवदन्ती ॥ १५ ॥

प्रासादेषु त्रिभुवनगुरोरष्टसख्येषु सम्यक्, दादास्तूपे सुखमलकयीपादिचक्षत्पताकाः ।

स्त्रीर्त्युल्लासादिदि दिशि समारोपयामास भक्त्या, यः श्रीदेवायसरज्जयिन शभव पूजयित्वा ॥ १६ ॥

यः सौवर्णं वरमश्चरफीनाणक भक्तितोऽद्यात्, पूर्यं केनाऽपि न वितरित सर्वसाधर्मिकाणाम् ।

नित्य दत्ते सकलयतिना वस्त्रपात्राभ्रपान, कुर्वन् सामायिकजिनघच श्रुत्यमायश्यकादीन् ॥ १७ ॥

श्रीभाले तिलक पुनः श्रवणयोः सौवर्णसत्कुण्डले, प्रीवाया मणिमौक्तिकादिजटित प्रवेयक भूषणम् ।

हस्ते श्रीफलमद्भुत शिषवधूविधैवाह्नैमित्तिक, मन्ये सर्वमिद चकार सुकृती श्रीपार्श्वनाथस्य यः ॥ १८ ॥

तन्नाथी निजभर्तृमफिकरणे दक्षा सुपक्षद्वया, शुद्धाचारवती सती गुणवती युक्ता विवेकश्रिया ।

वाढ्याम्यन्तरभूषणाऽस्ति कनकादेवी प्रसिद्धाऽभिधा, यत्पुत्रौ हरिराज चत्तमगुण श्रीमेघराजस्तथा ॥ १९ ॥

यः पूर्वं भरतादिवद्ध तिलक क्करापयित्वा गृहे, भूत्वा संघपतिर्धभूय पुरतः कृत्वा रथ सत्वरम् ।

रुक्माणा निकर वर प्रतिपुर वषन् यशोऽप्यर्जयन्, श्रीशत्रुञ्जयतीर्थराजविलसद्यात्रा पवित्रा व्यधात् ॥ २० ॥

यत्सधे जिनराजसूरिगुरवो गच्छाधिराजेम्बरा, आचार्या जिनसागरा मुनिवरप्रातेन संक्षोभिताः ।

मुख्यः सघपति शिवाख्य इतरे आद्धाः पुनर्गोचराः, अन्येऽपि व्यवहारिणो मरुधराः सत्कां सुयात्रां व्यपु ॥ २१ ॥

विधुं-वर्धु-रत्न-शक्ति-वर्धे १६८१, रातलकस्थानदासनपराज्ये । श्रीशत्रुञ्जयसंघो, विनिर्ममे षाहककेन ॥ २२ ॥

पुण्यकर्तव्यता काऽपि, प्रत्यक्ष दृश्ये मया । काऽपि श्रुता सता वक्रात्, प्रशस्तिर्लिखिताऽस्ति तत् ॥ २३ ॥
 सामाचारीशतकममुना याहस्याहनाम्ना, पष्ठादर्थेष्वमलमतिना लेखित पूर्वमेव ।
 यावन्धूमत्स्वरतरगणप्रोद्धसश्राम तावन्, नन्दत्येतच्चिरमनुपम सर्वकल्याणकारि ॥ २४ ॥

॥ इति श्रीसामाचारीशतकं संपूर्णं ॥

सुरीश्वरो विजयते सुकृपायिचन्द्रः, शिष्योऽस्ति तस्य सुखसागरपाठकसु ।
 तस्याऽऽज्ञया लिखितवान् पुरि मोहमय्यां, सुभाषको विजयचन्द्र इमा प्रति हु ॥ १ ॥

Printed by Ramohandra Yeshu Shedgo, at the Nirnaya Sagar Press,
 26-28, Kolbhat Street, Bombay

Published by Jawari Mulchand Hirchand Bhagat, Jinadattasuri Jain
 Bhandar, Mahavir Swami's Temple, Pydhuni, Bombay

॥ समाप्तमिदं सामांचारीशतकम् ॥

तथा बालतया मूढत्वेन शिशुत्वेन वा मोहतया भिद्यत्वादिमोहेन भण्डतया रागपरदिपारवदयेन स्फिड-
 तया क्लृप्ताकर्मत्वेन भिगीरवशुक्तया ऋद्धिरससातगौरवेण एतैः प्रकारैः अस्य धर्मस्य अतीचारेरिति योजना ।
 कथमृतेन मयेत्याह—चतुःकथापोषगतेन पञ्चेन्द्रियवशात्तेन परिपूर्णतया सातासौख्यमनुपालयता तथा मया
 अस्य धर्मस्य अज्ञानतया अस्मिन्वा भवे वर्तमानजन्मनि अन्येषु वा भवप्रवृत्तेषु अतीतानागतेषु प्राणाति-
 पातः कृतो वा कारितो वा क्रियमाणो वा परैः समनुज्ञातः स निन्दामि गर्हे त्रिविध त्रिविधेन मनसा वाचा
 कायेन अतीत निन्दामि प्रत्युत्पन्न वर्तमान सङ्गणोमि अनागत प्रत्याख्यामि सर्व प्राणातिपात यावज्जीवम-
 निःश्रितोऽह निश्चारहितो विप्रमुक्त इत्यर्थः । नैव स्वय प्राणान् अतिपातयेत् नैव अन्यैः प्राणान् अतिपात-
 येत् प्राणानतिपातयतोऽन्यान्न समनुजानीयात् । तथा । अर्हत्साक्षिक सिद्धसाक्षिक साधुसाक्षिक देवसा-
 क्षिक गुरुसाक्षिक । केचिदाहुः आत्मसाक्षिक । अत्र अर्हत्सिद्धसाधुदेवात्मसाक्ष्यत्वे यक्षिविद्ध तदकरणीय-
 मेवेत्यर्थ । केवलान्विशिष्टानेन्द्रियादीनां सर्वप्रत्यक्षत्वात् एव भवति । अहमिक्तिकथने कः पाळक इत्याह । मि-
 छुर्वा भिष्कुकी वा साधुर्वा साध्वी वा सयतविरतप्रतिष्ठप्रत्याख्यातपापकर्मसयत नियमित विरत निवृत्त
 प्रतिष्ठ शुभकर्मभिर्घातित प्रत्याख्यात निराकृत । कदा कर्मत्याह । दिवा वा रात्रौ वा । कीदृशो मिष्कुर्भि-
 छुकी च । एकको वा पर्वदि गतो वा स्वप्नो वा आपद्रा एतत्स्वप्न प्राणातिपातस्य विरमण हित श्रुत क्षम
 तारणसमर्थ निःषेधितं सपूर्णं पालित आत्मानुगाभि आत्मसर्ववनीय परानुगाभि परप्रतिपादनीय । पुनः क-

धंभूतम् । एताभिर्गुक्तिभिर्महार्थम् । काभिरिह्याह । सर्वेषां प्राणानां सर्वेषां भूतानां पूर्वोक्तानां सर्वेषां
 जीवानां पूर्वोक्तानां सर्वेषां सत्वानां पूर्वोक्तानां अदुःखकरणतया अश्रयणतया अजीर्णनया अस्वप्ननेन अमी-
 व्रतया सतोपकरणेन अपीह्ननया अपरितापनया अनुपद्रवणया महार्थं महागुण महानुभाव महानुपुषानुचीर्ण
 परमार्थेर्देशित प्रज्ञासं तत्प्राणातिपातात् विरमण । दुःस्वप्नयाय कर्मक्षयाय बोधिलाभाय ससारोत्तारणाय
 त्रिःकृत्वा त्रिःकरणशुद्ध्या त्रिवेल वा उपसयुज्य उपसपथ वा व्रतेन सयटित्वा । णं इति वाक्यालकारे ।
 विचरामि तिष्ठामि प्रथमे भवन्त महामते उपस्थितोस्मि सर्वस्मात्प्राणातिपाताद्विरमण ॥ १ ॥ अहावरे दुबे
 भते महधप मुसावायाओ वेरमण सब भते मुसावाय पक्कल्लामि । से कोहा वा लोहा वा भया वा हासा
 वा नेव सय मुस वहज्जा । नेवक्षेहिं मुस वयाविज्जा मुसवयतेवि असे न समणुज्जाणामि जाव० दोष पूर्ववत् ।
 से मुसावाए चवधिहे पवत्ते । त जहा । दवओ खितओ कालओ भावओ दवओण मुसावाए सवदवसेसु
 खितओण मुसावाए कोए वा अलोए वा कालओण मुसावाए दिया वा राओ वा भावओण मुसा-
 वाए राणेण वा दोसेण वा ज पि० दोष० मुसावाओ भासिओ वा भासाविओ वा भासिज्जतो वा परेहिं
 समणुज्जाओ त नि० गरिहामि दोष पूर्ववत् । सब मुसावाय जाव० दोष० । नेव सय मुस वाहज्जा नेवक्षेहिं
 मुस वायाविज्जा मुस वयतेवि असे न समणुज्जाणिज्जा । तजहा । दोष० । एस खलु मुसावायसस वेरमणे
 दोष० । दुबे भते महधप चवटिओमि सवाओ मुसावायाओ वेरमण ॥ २ ॥ अप अवरसिअन् द्वितीये भदन्त महा-

तथा पालतया मूढत्वेन शिशुत्वेन वा मोहतया मिथ्यात्वादिमोहेन भण्डतया रागपरादिपारवश्येन छिद्य-
तया क्लेशकर्मत्वेन शिरीषशुक्रतया ऋद्धिरससातगौरवेण पृत्तैः प्रकारैः अस्य धर्मस्य अतीचारैरिति योजना ।
कथमनूतेन मयेत्याह—यस्य कथायोपगतेन पद्मेन्द्रियवधघातेन परिपूर्णतया सातासौख्यमनुपालयता तथा मया
अस्य धर्मस्य अज्ञानतया अस्मिन्वा भवे वर्तमानजन्मनि अन्येषु वा भवग्रहणेषु अतीतानागतेषु प्राणाति-
पातं कृतो वा कारितो वा क्रियमाणो वा परैः समनुज्ञातः स निन्दामि गर्हे अविधेयं अविधेयं मनसा वाचा
कायेन अतीत निन्दामि प्रत्युत्पन्न वर्तमान सहृणोमि अनागत प्रत्याख्यामि सर्वे प्राणातिपात यावज्जीवम-
निश्चितोऽहं निवारहितो विप्रमुक्त इत्यर्थः । नैव स्वयं प्राणान् अतिपातयेत् नैव अन्यैः प्राणान् अतिपात-
येत् प्राणानतिपातयतोऽन्यान् समनुजानीयात् । तथया । अहंत्साक्षिक सिद्धसाक्षिक साधुसाक्षिकं देवसा-
क्षिक गुरुसाक्षिक । केचिद्बाहुः आत्मसाक्षिक । अत्र अहंत्सिद्धसाधुदेवात्मसाक्ष्यत्वे यन्निविद्धं तदकरणीय-
मेवेत्यर्थः । केवलावधिज्ञानेन्द्रियादीनां सर्वप्रत्यक्षत्वात् एव भवति । अहमितिकथने कः पालक इत्याह । मि-
ष्टुर्वा मिष्टुकी वा साधुर्वा साध्वी वा संयतचिरतपतिहृतप्रत्याख्यातपापकर्मसंयत नियमित चिरत निवृत्त
प्रतिहत शुभकर्मभिर्घातित प्रत्याख्यात निराकृत । कदा कर्मस्याह । दिवा वा रात्रौ वा । कीदृशो मिष्टुर्भि-
क्षुकी च । एकको वा पर्वदि गतो वा स्वप्नो वा आग्रहा एतत्सख्यं प्राणातिपातस्य चिरमण हितं श्रुत क्षम
तारणसमर्थ निःशेषितं सपूर्णं पालित आत्मानुगाधि आत्मसर्ववनीय परानुगाधि परप्रतिपादनीयं । पुनः क-

धनूतम् । एताभिर्भुक्तिभिर्महार्थम् । काभिरिह । सर्वेषां प्राणानां सर्वेषां भूतानां पूर्वोक्तानां सर्वेषां
 जीवानां पूर्वोक्तानां सर्वेषां सत्त्वानां पूर्वोक्तानां अदुःस्वकरणतया अक्षयनया अजीर्णनया अस्वपन्ननेन अती-
 व्रतया सतोपकरणेन अपीह्ननया अपरित्यापनया अनुपद्रव्ननया महार्थं महानुभाव महानुष्ठानुधीर्ण
 परमर्षिदेशित प्रशस्तं तत्प्राणातिपातात् धिरमण । दुःस्वक्षयाय कर्मक्षयाय धोधिलाभाय ससारोत्तारणाय
 त्रिःकुत्वा त्रिःकरणशुद्ध्या त्रिवेल वा उपसयुज्य उपसपथ वा व्रतेन सघटित्वा । ण इति वाक्यालकारे ।
 विचरामि तिष्ठामि प्रथमे भवन्त महाव्रते उपस्थितोस्मि सर्वस्मात्प्राणातिपाताद्विरमण ॥ १ ॥ अहोवरे दुधे
 भते महधप मुसावायाओ वेरमण सव भते मुसावाय पवक्स्वामि । से कोहा वा लोहा वा भया वा हासा
 वा नेव सय मुस वहज्जा । नेवक्षेहिं मुस वयाविज्जा मुसवयतेवि अन्ने न समणुजाणामि जाव० दोष पूर्ववत् ।
 से मुसावाए चज्जिहे पवन्ते । त जहा । वधओ स्थितओ कालओ भावओ दवओण मुसावाए सवदवेसु
 स्थितओण मुसावाए लोए वा अलोए वा कालओण मुसावाए विया वा राओ वा भावओण मुसा-
 वाए राणेण वा दोसेण वा ज पि० दोष० मुसावाओ भासिओ वा भासाविओ वा भासिज्जतो वा परेहिं
 समणुजाओ त नि० गरिहामि दोष पूर्ववत् । सव मुसावाय जाव० दोष० । नेव सय मुस वाहज्जा नेवक्षेहिं
 मुस वायाविज्जा मुस वयतेवि अन्ने न समणुजाणिज्जा । तजहा । दोष० । एस स्खलु मुसावायस्स वेरमणे
 दोष० । दुधे भते महधप उवट्ठिओमि सवाओ मुसावायाओ वेरमण ॥ २ ॥ अप अपरस्मिन् द्वितीये भवन्त महा-

दोष० । तन्मैयुन षतुर्विधं प्रज्ञस दोष० । द्रव्यतो रूपेषु वा आकृतिसंयोगेषु वा रूपलावण्याविद्यु-
 केषु क्षेत्रतः ऊर्ध्वलोके वा अधोलोके वा तिर्यग्लोके वा दोष० । मैयुन संयुत वा सेवयित वा सेव्यमान वा
 परैः न समनुजानीयात् दोष० । एतत् स्वस्तु मैयुनस्य धिरमण दोष० षतुर्विधं दोष० । मैयुनाद्विरमण ॥ ४ ॥
 अष्टावरे पचमे भते महदप परिगहाओ धेरमण सव भते परिग्रह पचक्खामि से अप्प वा बहु वा अणु
 वा धूल वा चित्तमत वा अचित्तमत वा णेव सय परिग्रह परिगिह्वेज्जा णेवणेहिं परिगह परिगिह्विज्जा
 परिगह परिगिह्वेतेवि अन्ने न समणुजाणामि० दोष० । से परिगहे च० दोष० । द्वाओण परिग्रहे सच्चित्ता-
 चित्तमिस्सेसु द्वासेसु चित्तओण परिगहे गामे वा नपरे वा अरण्ये वा० दोष० । परिगहो गहिओ वा गाहा-
 विओ वा चिप्पतो वा परेहिं समणुजाओ० दोष० । सव परिगह दोष० । नेव सय परिगह परिगिह्विज्जा
 नेवणोहिं परिगह परिगिह्विज्जा परिगहं परिगिह्वेतेवि अन्ने न समणुजाणिज्जा० दोष० । एस स्वस्तु परि-
 गहसस धिरमण दोष० पचमे भते० दोष० परिगहाओ धेरमण ॥ ५ ॥ अथापरे पचमे भवन्त महाव्रते प्रय-
 मान्तपदानि वा । परिग्रहाद्विरमण सर्वं भवन्त परिग्रह प्रत्याख्यामि तत् अत्थ वा बहु वा अणु वा रपूलं
 वा चित्तमद्वा अचित्तमद्वा नेव स्वय परिग्रह परिग्रहीयात् नेवान्तेः परिग्रह परिग्रहयेत् परिग्रह परिग्र-
 हन्तमन्य न समनुजानामि दोष० स परिग्रहः दोष० । द्रव्यतः सच्चित्ताचित्तमिभित्तेषु द्रव्येषु क्षेत्रतो ग्रामे
 वा नगरे वा अरण्ये वा दोष० परिग्रहो ग्रहीतो वा प्राहितो वा ग्रहमाणो वा परैः समनुज्ञातः दोष० सर्वं

परिमह दोष० । नैव स्वय परिग्रह परिग्रहीयात् नैवान्यैः परिग्रह परिग्राहयेत् परिग्रह परिग्रहृतमन्य न सम-
नुजानीयात् दोष० एतत् स्वस्तु परिग्रहाद्विरमण दोष० पञ्चमे भवन्तः० दोष० परिग्रहाद्विरमण ॥ ५ ॥ अष्टा-
वरे छट्टे भते वय राहभोयणाओ वेरमण सव भंते राहभोयण पवक्खामि से असण वा पाण वा स्वाहम
वा साहम वा पोव सय राह सुजिज्जा पोवणोहिं राह सुजाहज्जा राह य सुजतेवि अक्षे न समणुजाणामि
दोष० । से राहभोयणे वज्जवि० दोष० द्दवओण राहभोयणे असणे वा पाणे वा स्वाहमे वा साहमे वा खित्त-
ओण राहभोयणे समेयखित्तेसु कालओण विवा वा राहभोयणे रत्तिं । भावओण राहभोयणे तिस्से वा क-
हुय वा कसाहले वा अपिले वा मद्धरे वा लवणे वा जपि० दोष० । राहभोयण सुजिय वा सुजाविय वा
सुजिज्जत्त वा परेहिं समणुजाय दोष० सव राहभोयण० दोष० । नैव सय राहयं सुजिज्जा नेवक्षेहिं राह सुजा-
विज्जा । राह सुजतेवि अक्षे न समणुजाणिज्जा० दोष० । एस स्वस्तु राहभोयणस्स वेरमणे दोष० छट्टे भंते०
दोष० राहभोयणाओ वेरमण ॥ ६ ॥ अथापरे षष्ठे भवन्त भते प्रथमान्तपदानि वा । रात्रिभोजनाद्विरमणं सर्व
भवन्त रात्रिभोजन प्रत्याख्यामि तत् अशान वा पानं वा स्वादिम वा स्वादिम वा नैव स्वय रात्रौ सुज्जीत
नैवान्ये रात्रौ भोजयेत् रात्रौ सुज्जानमन्यं न समनुजानामि दोष० । तद्रात्रिभोजनं वतुर्विध प्रज्ञप्तं० दोष० ।
द्रव्यतः अशान वा पान वा स्वादिम वा स्वादिम वा क्षेप्रतः समयक्षेत्रेषु कालोचितमूभिषु कालतः रात्रौ भा-
वतः तिक्त वा कट्टु वा कषाय वा अम्ल वा लवण वा मधुर वा० दोष पू० । रात्रिभोजन सुक्त वा भोजित वा

दोष० । तन्मैथुन षतुर्विध प्रज्ञप्त दोष० । द्रव्यतो रूपेषु वा आकृतिमयेषु रूपसु भगेषु वा रूपलावण्यादियु-
 क्तेषु क्षेत्रतः ऊर्ध्वलोके वा अधोलोके वा तिर्यग्लोके वा दोष० । मैथुन संवित्त वा सेवयित्त वा सेव्यमान वा
 परे न समनुजानीयात् दोष० । एतत् स्रष्टु मैथुनस्य विरमणं दोष० षतुर्थे दोष० । मैथुनाद्विरमण ॥ ४ ॥
 अष्टावरे पचमे भते महद्वर परिगहाओ वेरमण सव भते परिग्रह पचकजामि से अप्प वा बहु वा अणु
 वा पूल वा चित्तमत वा अचित्तमत वा णेव सय परिग्रह परिगिह्जेज्जा णेवणोहिं परिगह परिगिह्जाविज्जा
 परिगह परिगिह्जेतेवि अन्ने न समनुज्जाणामि० दोष० । से परिगहे च० दोष० । द्रव्योण परिग्रहे सचित्ता-
 चित्तमित्सेसु द्रवेषु चित्तओण परिगहे गामे वा नपरे वा अरण्ये वा० दोष० । परिगहो गहिओ वा गाहा-
 विओ वा चिप्पतो वा परेहिं समनुज्जाओ० दोष० । सव परिगह दोष० । नेव सय परिगह परिगिह्जेज्जा
 नेवणोहिं परिगह परिगिह्जाविज्जा परिगह परिगिह्जेतेवि अन्ने न समनुज्जाणिज्जा० दोष० । एस खलु परि-
 गहास्स विरमण दोष० पचमे भते० दोष० परिगहाओ वेरमण ॥ ५ ॥ अपापरे पचमे भदन्त महावते प्रप-
 मान्तपदानि वा । परिग्रहाद्विरमण सर्व भदन्त परिग्रह प्रत्यारूपामि तत् अल्प वा बहु वा अणु वा स्यूल
 वा चित्तमद्वा अचित्तमद्वा नेव सय परिग्रह परिगृहीयात् नेवान्येः परिग्रह परिग्राहयेत् परिग्रह परिगृ-
 हन्तमन्य न समनुज्जाणामि दोष० स परिग्रहः दोष० । द्रव्यतः सचित्ताचित्तमित्थितेषु द्रव्येषु क्षेत्रतो ज्ञाने
 वा नगरे वा अरण्ये वा दोष० परिग्रहो गृहीतो वा ग्राहितो वा गृह्यमाणो वा परेः समनुज्ञातः दोष० सर्व

सुखममानं वा परैः समनुज्ञात शेषं० सर्वं रात्रिभोजन शेषं० नैव स्वप रात्रौ सुञ्जीत नैषान्ये रात्रौ भोजनपं
रात्रौ सुञ्जानानन्याश्च समनुजानीयात् शेषं० एतत्स्वल्प रात्रिभोजनाद्विरमण शेषं० पटं भद्रन्त ग्रन्थं उपस्थि
तोऽपि शेषं० रात्रिभोजनाद्विरमण ॥ ६ ॥ अथ सर्वेषां भ्रमना समकालोत्थारमाह । इषेदप्याह पञ्चमदृषयाह
रात्र्योयणवेरमणदृष्टाह अदिभयाप उवसंपञ्चिज्ञाण विहरामि । इत्येवामि पञ्च मद्रामानि रात्रिभोजन-
विरमणवृत्तानि आत्महितार्थं स्वसपथ सत्यक प्रतिपद्य विहरामि ॥

अथ प्रकारान्तरेण महाव्रतव्युत्पत्तिमाह—

वेरमणे एव हुत्ते अहक्से ॥ १ ॥ तिवरागा य जा भासा तिवदोसा तर्हेव य । सुमायापरम येरमणं एव हुत्ते
अहक्से ॥ २ ॥ वराह च अजाहस्ता अवदिले य वराहे । अदिष्णादाणरस ये० ॥ ३ ॥ सदा रूप्य रखा गया
कासाया वविधारणे । मेहुणस्स० ॥ ४ ॥ इच्छा मुच्छा य गेहे य करपयोप दाखणे । परिणाहस्स ये० ॥ ५ ॥
अहमिते अ आहारे खरे चित्ते य सकिए । राहभत्तस्स ये० ॥ ६ ॥ अप्रमास्ता द्रोहपेदुत्थवादिकरा परिणा-
माह दाखणाः हिसाव्यवच्छेदादिकरा ये योगा मनोवाक्कायाः कर्मविशेषा वा प्राणातिपातस्य विरमणे णयो-
ऽतिक्रमोऽतिचार उक्ता ॥ १ ॥ तीव्ररागाय प्रभुरात्रुरागबन्धना या भाया तथैव च तीव्रद्वेषा या भाया खुरा-
धावस्य विरमणे पयोऽतिक्रमोऽतिचार उक्ता ॥ २ ॥ अथग्रेहं गुर्वायाकाविशेषं दत्तेषि पूर्वं व्रतयोर्जनं यद्वि-
तोषि कार्यकाले तस्य शुरोरवमह अयाचिता कार्यकरजमिति शेषः । अवसादानस्य वि० ॥ ३ ॥ वाच्यकर-

रय पञ्चमपि य छविह तर्कोकम्भ उव० १३ ॥ ६ ॥ सत्ति भयट्टाणाह सत्तविह वेव नाणविभग । परि० १४ ॥
 विण्हसण पाणेसण जगहसत्तक्किपा महम्मयणा । उव० १५ ॥ ७ ॥ अट्ट भयट्टाणाह अट्टय कम्महा तेसि यव
 च । परि० १६ । अट्टय पवपणमाया विट्ठा अट्टविहणिट्ठिअट्टेहि । उव० १७ ॥ ८ ॥ नवविहदसणवरण नवह
 निपाणाह अप्सत्थाह । परि० १८ । नवयमचेरयुत्तो हुनवविह यमचेरपरिसुद्ध । उव० १९ ॥ ९ ॥ उवयाय
 व दसविह असंवर तहय सक्किलेस च । परि० २० ॥ दस चित्तसमाहिठणा दस वेव दसाड समणयम्मं
 च । उव० २१ ॥ १० ॥ आसायण च सव तियुणएगारसविह विवज्जतो । परि० २२ । एव तिद्वविरेओ
 तियुत्तियुत्तो तिसल्लनिसल्लो । तिविहेण पढिक्कतो रक्खासि० २३ ॥ ११ ॥' जयास्या—विधिवेन मनोवाक्का-
 ययोगेन अप्रमत्त, प्रमादरहितः पञ्चमहाव्रतानि रक्षामि परिपालयामि । एक सावययोग एक मिथ्यात्व एक
 अज्ञान परिवर्जयन् गुप्तः त्रिगुसिगुप्तः पञ्चमहाव्रतानि रक्षामि । एक अनवययोग एक सम्यक्त्व एक ज्ञान
 उपसपन्नः सप्तासः युक्तः सयमयोगयुक्तः पञ्चमहाव्रतानि रक्षामि १ । द्वौ चैव रागद्वेषौ द्वे ज्ञाने आर्तरीद्रे च
 परिवर्जयन् शोध० । द्विविध चारित्र्यमर्मे यतित्वगार्हस्थ्यरूप द्वे धर्मदुक्के ज्ञाने उपसपन्नः शोध० २ । कृष्णा
 नीला कापोता तित्तो लेहया अप्रशस्ताः परि० शोध० । तेजःपद्मदुष्कास्तिक्तो लेहयाः सुप्रशस्ताः उप० शोध० ३ ।
 मनसा मनःसत्त्वेन सत्यापितः वाचा वचःसत्त्वेन कायेन करणसत्त्वेन धिधिवेनापि सत्यापितः पञ्चमहाव्रतानि र-
 क्षामि ३ । चतस्रो दुःखशय्याः चतुरः कथायान् क्रोधमानमायालोभरूपान् चतस्रः सद्मा आहारमयनैयुनपरिप्र ह-

गाधो ॥ ४ ॥ आल० पचम थय० परिगहाओ ॥ ५ ॥ आल० छट थयमनुरक्खे चिरमामो राहभोयणाओ
 ॥ ६ ॥ प्रथम व्रतमनुरक्षामि चिरमामि प्राणातिपातात् आलयविहारसमितः आलयः स्थितिं विहारो गमन
 तद्य समितः पञ्चसमितियुक्तः युक्तः सयमयोगभूत् गुप्तस्त्रिगुप्तिगुप्तं व्यस्थितः अमणधर्मं ॥ १ ॥ द्वितीय व्र-
 तम० सुधावादात् शेष० ॥ २ ॥ तृतीय व्रतम० अदत्तादानात् शेष० ॥ ३ ॥ चतुर्थे व्रतम० मैथुनात् शेष०
 ॥ ४ ॥ पचम व्रतम० परिग्रहात् शेष० ॥ ५ ॥ षट् व्रतमनुरक्षामि चिरमामि रात्रिमोजनात् शेष० ॥ ६ ॥
 अथैकार्थकादशान्तरेयोषादेयत्यागमहणद्वारेण पौनःपुन्येन महाव्रतरक्षणमाह—तिविहेण अप्पमस्सो रक्खामि
 महवप पच । सावज्जाजोगमेग मित्थत्त एगमेव अज्जाण । परिवज्जतो गुत्तो रक्खामि महवप पच ॥ १ ॥ अ-
 णवज्जजोगमेगं समत्तं एगमेव नाणओ । उवसपओ जुत्तो रक्खामि महवप पच ॥ २ ॥ दो षेव रानादोसे
 दोणिणय ज्ञाणाह अट्ठवहाह । परि० ॥ ३ ॥ दुविहं चरित्तवम्म दोणिणय ज्ञाणाह धम्ममहुक्काह । उव० ॥ ४ ॥
 किक्का नीला काक तिणिणयलेसाव अप्पसत्थाओ । परि० ५ ॥ तेओ पक्कासुक्का तिणिणय लेसाव सुप्पस-
 त्याओ । उव० ६ ॥ ३ ॥ मणसा मणसवविओ वायासव्वेण करणसव्वेण । तिविहेणधि सव्विह । उव० ७ ॥ ३ ॥
 चत्तारि य दुहसिज्जा चउरो सभा तहा कसायाव । परि० ८ । चत्तारि य सुहसिज्जा चउविहं सवर समाहिं
 ष । उव० ९ ॥ ४ ॥ पंचेव य कामयुणे पंचेव य निहवे महादोसे १० । पच्चिदिय सवरण तत्तो पच्चविहमेव
 सज्जाय । उव० ११ ॥ ५ ॥ छज्जीवनिफायविहं छविहमासाव अप्पसत्थाओ । परि० १२ । छविहं मज्जिमत-

रघवंमानस्वामिने नमोस्तु तुभ्यमर्हते । नमोस्तु तुभ्य भगवते । एव भगवन्त नमस्तुल्य तदग्रत एव कथितव-
 क्ष्यमाणस्यापनमाह । चि'कृतवञ्जिवेल स्वस्तु महाव्रतोधारणा कृता । महद्यवधारणा पञ्चविहा पञ्चस्ता इत्या-
 रभ्य इधेइयाहं पञ्चमहद्ययाह इतिपर्यन्त एकवेल अप्ससत्थाय जे जोगा इत्यारभ्य आलयविहारसमिओ
 जुस्तो गुत्तो डवट्टिओ समणधम्मो इतिपर्यन्त द्विवेल । तिविहेण अप्पमत्तो इत्यारभ्य एव तिवण्डविरओ
 इतिपर्यन्त त्रिवेल ॥ अथ इच्छामः सूअकीर्तन कर्तुं श्रुताधारणां सुनीना नमस्कारद्वारेण श्रुतनामकीर्तनमाह ॥
 नमो तेसिं खमासमणाण जेहिं हम वाइय छविहमावस्सय भगवन्त । तजहा । सामाइय चडवीसच्छओ
 ववण पढिक्कमण काउसग्गो पव्वक्खाण सबेसिंयि एवमि । छविहे आवस्सए भगवते समुत्ते सअत्थे सग्गये
 सणिज्जुत्तिए ससगाहणिए जे शुणा वा भावा वा अरहतेहिं भगवतेहिं पञ्चस्ता वा परविया वा ते भावे सह-
 हामो पस्सियामो रोएमो फासेमो पालेमो अनुपालेमो ते भावे सहहतेणं पत्तियतेण रोयतेण फासि० तेण पा-
 लिंतेण अणुपालिंतेण अतोपक्खस्स ज वाइय पडिय परियट्ठिय पुच्छिय अणुपेडिय अणुपालिय त हुक्खवत्त
 याए कम्मक्खयाए वोहिलाभाए ससाकसारणाए तिकहुं उवसपजिन्ताण विहरामि अतोपक्खस्स ज न वा-
 इय न पडिय न पुच्छिय न परियट्ठिय नाणुपालिय नाणुपेडिय सते बले सते वीरिए सते पुरिसक्कारपढिक्कमे ।
 तस्स आलोएमो पढिक्कमामो निंदांमो गरिहामो विउट्टेमो विसोहेमो अकरणयाए अन्मुट्टेमो । अहारिह
 तवोक्कम्म पायच्छिन्त पढिवज्जामो तस्स भिच्छामि हुक्कहं ॥ नमो तेसिं खमासमणाण जिहिं हम धायाहं (वा-

महधयउच्चारणा कथा । कायधिरस्स सङ्खुद्धरणं विइयलं ववसोओ । पद्मागाहरण णिब्बुहरणारादणा गुणाण सुव-
 रजोगो पसत्पज्झाणोवगतता छुसतावधाणे परमडे उत्तमडे अ । एस खलु तित्थंकरेहिं रयरानवेसमहणेहिं
 वेसिओ पवपणस्स सारो छब्बीधनिकापसजमो उवइसिओ तिष्ठक्कस्स कय ठाण । अन्सुवगया नमुत्थु ते
 सिद्धबुद्धमुत्तनीरयनित्सगानित्सल्लभाणमूरण गुणरयणासायरमण तमहप्पमेय नमुत्थु ते समणस्स भगवओ
 महइ महावीरवद्धमाणसाभित्स नमुत्थु ते अरहओ नमुत्थु ते भगवओ सिकहु एस खलु महधयउच्चारणा
 कथा इच्छामो सुतकिसण काउ ॥ व्याख्या—इत्येवा खलु महावतोच्चारणा कृता क प्रभावो महावताना-
 नित्याह । कायस्थिरत्वं वर्मशरीरस्य स्थैर्यं, शाल्योद्धरण मायाभिधयात्वाविदानशाल्यापगमः, द्युतिवत्तं वीर्य-
 वा, व्यवसायो विगताविषादान्तःसयमोपक्रमो वा, पताकाहरण सयमयशसोर्द्धावनास्थापनाराधनागुणाना
 संवरयोगः प्रसिद्धः प्रशस्तव्यानोपगतताद्युभयानस्थितिरूपसपत्न्यं प्रसिद्धा, युक्ततावद्भाने परमार्थ उत्तमा-
 र्थश्च प्रसिद्धपर्यायाः । एतत् खलु तीर्थंकरैः रजोरगादेवमथनैः देशितं प्रवचनस्य सारं षड्जीवनिकायसयम
 उपदिष्टः । पञ्चमहाप्रतपालनेपि परमार्थतः षड्जीवनिकायरक्षैवेत्यर्थः । श्रेयोक्षयस्य कृतं स्थानं सुखं स्थिति-
 स्थितहेतुत्वात् । अतएव तान् जिज्ञानं नमस्करोति । तत्रापि वर्तमानतीर्थत्वात् भगवत श्रीवर्धमानस्वामिनि-
 नमस्करोति । यथा नमोस्तु तुभ्य अरहन्तं भगवन्तं ससारतीर्णं सिद्धबुद्धमुक्तीरजोनिस्सङ्गिनिःशाल्यमानह-
 रण गुणरत्नसागर अनन्ताप्रमेय । एतेषा पर्यायाः प्रसिद्धाः । नमोस्तु तुभ्य भगवताय भगवते महते महावी-

रवर्धमानस्याग्निने नमोस्तु तुभ्यमर्हते । नमोस्तु तुभ्य भगवते । एव भगवन्त नमस्कृत्य तदग्रत एव कायतव-
 क्ष्यमाणस्यापनमाह । त्रिःकृत्वस्त्रिवेल खलु महान्नतोच्चारणा कृता । महध्वजधारणा पचविह्रा पक्षत्ता इत्या-
 रभ्य इचोदयाह पचमहधयाह इतिपर्यन्त एकवेलं अप्यसत्प्राय जे जोगा इत्यारभ्य आलयविहारसमिओ
 जुत्तो शुत्तो डवट्टिओ समणधम्मो इतिपर्यन्त द्विवेल । तिविहेण अप्यमत्तो इत्यारभ्य एव तिदणव्वविरओ
 इतिपर्यन्त त्रिवेल ॥ अथ इच्छामः सूअकीर्त्तन कर्तुं श्रुताधारणा मुनीना नमस्कारद्वारेण श्रुतनामकीर्त्तनमाह ॥
 नमो तेसिं खमासमणाण जेहिं हम वाइय छविहमावस्सय भगवन्त । तज्झा । सामाइय चउवीसच्छओ
 धवण पडिक्कमण काउसग्गो पव्वख्खाण सब्बेसिं पि एवमि । छविहे आवस्सए भगवते समुत्ते सअत्थे सग्गये
 सणिज्जुत्तिए ससग्गहणिए जे शुणा वा भावा वा अरहतेहिं भगवतेहिं पक्खत्ता वा परव्विया वा ते भावे सइ-
 हामो पत्तिपामो रोएमो फासेमो पालेमो ते भावे सइहतेणं पत्तिपतेण रोयतेण फासि० तेण पा-
 लितेण अणुपालितेण अतोपक्खस्स ज वाइय पडिय परिपट्ठिय पुच्छिय अणुपालिय त इक्खस्सज्ज-
 याए कम्मक्खयाए वोदिलाभाए ससारुत्तारणाए तिक्कट्ट उवसपज्जित्ताण विहरामि अतोपक्खस्स ज न वा-
 इय न पडिय न पुच्छिय न परिपट्ठिय नाणुपालिय नाणुपडिय सते पले संते वीरिए सते पुरिसक्कारपडिक्कमे ।
 तस्स आलोएमो पडिक्कमामो निंदामो गरिहामो विउट्टेमो विसोहेमो अकरणयाए अन्नुट्टेमो । अहारिह-
 तवोक्कम्म पायच्छित्त पडिक्कज्जामो तस्स भिच्छामि इक्कह ॥ नमो तेसिं खमासमणाण जिहिं हम वायाह (वा-

अनुप्रेक्षित उत्कानुक्तदृक्कचिन्तनैः प्रोक्षित उत्कसिद्धान्तमध्यादित्यर्थः । तत्तु 'स्वक्षयाय कर्मक्षयाय प्रोधि-
 लाभाय ससारोत्तारणाय चि'कृत्यः उपसयुज्य सभार्य उपसपद्य वा । ण इति वाक्यालकारे । विध्वरामि
 अतपक्षस्य चातुर्मासिकस्य साधत्सरिकस्य यद्य वाचित न पठित न परिनिष्ठित न पृष्ट न प्रेक्षित नानुपा-
 लित नानुप्रेक्षित सति बले सति वीर्ये सति पुरुषाकारपराक्रमे बल देहसमव वीर्यमुत्साहसमव पुरुषाका-
 रपराक्रमो वैर्यगान्भीर्यरूपः तस्य अथाचनादिरूपस्य पापस्य आलोचयामः प्रतिक्रमामः आलोचनाप्रतिक्र-
 मार्हंप्रायश्चित्सात् निन्दामो गर्हानहे पूर्ववत् वर्तयामः पुण्येन पाप इन्म' विप्रोषयाम' तच्छुद्धिं कुर्मः अक-
 रणतया अकारित्वेन अन्त्युत्तिष्ठामः तदुपक्रमं कुर्मः ययार्हस्यः कर्मप्रायश्चित्स तथोग्यनपोदृत्तिशोधनार्हं प्राय-
 चित्तं प्रतिपद्यामहे । तस्य मिथ्या मे दुरुक्तं पूर्ववत् । पुनर्नमस्तेभ्यः क्षमाश्रमणेभ्यो वैरिद वाचित अङ्ग-
 धाद्य । उत्कालिक भगवता अङ्गध्याय द्वादशाङ्ग्या अनिरिक्त उत्कालिक योगेषु कालग्रहणसघट्टादिवर्जित
 भगवत इति पूर्ववत् । तद्यथा । दशवैकालिक १ कल्पाकल्पिक २ क्षुल्लककल्पश्रुत ३ महाकल्पश्रुत ४ उपपा-
 तिक ५ राजप्रमथेणिक ६ जीवाभिगमः ७ प्रज्ञापना ८ महाप्रज्ञापना ९ नन्दी १० अनुयोगद्वाराणि ११ देवे-
 न्द्रस्तवः १२ तन्मुलवैकल्पिक १३ चन्द्रविध्वजः १४ प्रमादप्रमायः १५ पौकरीमण्डलं १६ मण्डलीप्रवेशः १७
 गणिविद्या १८ विद्याभरणविनिश्चयः १९ आत्मविद्युद्धिः २० मरणविद्युद्धिः २१ मरणविद्युद्धिः २२ सलेखनाश्रुत २३ वीतरागश्रुत २४ विहारकल्पः २५ चरणविधिः २६ आतुरप्रत्याख्यान २७ महाप्रत्या-

द्यात् २८ सर्वस्मिन् अङ्गपाद्ये उत्कालिके शेष० ॥ पुनर्नमस्तेभ्यः क्षमाश्रमणोभ्यो यैरेव वाचित अङ्गपाद्य
 कालिक कालप्रहणसंघट्टयोगसहित भगवन् ज्ञानमाहात्म्यमय । तद्यथा । उत्तराध्ययनानि दशाः कल्पः
 उपवहारः ऋषिभाषितानि निशीथो महानिशीथः जम्बूद्वीपप्रज्ञसिः चन्द्रप्रज्ञसिः सूर्यप्रज्ञसिः द्वीपसागरप्रज्ञसिः
 झुल्लकीविमानप्रज्ञसिः महतीविमानप्रज्ञसिः अङ्गचूलिकाः व्यङ्गचूलिकाः व्यधहारचूलिकाः अरुणोपपातः गङ्
 द्योपपातः वरुणोपपातः वरुणोपपातः बेलवरोपपातः देवेन्द्रोपपातः वैश्रमणोपपातः उत्थानश्रुत समुत्थानश्रुत
 नागपर्यायलिकाः निरयाचलिकाः कालिकाः कल्पावतसिकाः पुष्पिकाः पुष्पचूलिकाः वह्निदशाः आशीविष-
 भावनाः दृष्टिविषभावनाः चारुणभावनाः महाश्रमणभावना तेजोभिधिसर्गाः सर्वस्मिन्नप्येतस्मिन्नङ्गपाद्ये
 कालिके भगवति । शेष० ॥ पुनर्नमस्तेभ्यः क्षमाश्रमणोभ्यो यैरेव वाचित । कालिकमित्यनुवर्तते । द्वादशाङ्ग
 गणिपिटक भगवन् । तद्यथा । आचारः सूत्रकृत स्थान समवायः विवाहप्रज्ञसिः ज्ञानाधर्मकथाः उपासक-
 दशाः अन्तकृद्दशाः अनुत्तरोपपातिकदशाः प्रभञ्ज्याकरण विपाकश्रुतं दृष्टिवादः सर्वस्मिन्नप्येतस्मिन्द्वादशाङ्गे
 गणिपिटके भगवति । शेष० । एतेषा सर्वेषां सिद्धान्तानां अन्तः कथित नामप्रहणमेव कथित । एतेषा भेदाः
 द्वादशाध्ययनोद्देशप्रमाणानि ग्रन्थविस्तरमयावोदितानि महाशास्त्रेभ्योऽवसेयानि ॥ पुनरपि सिद्धान्तप्रधान-
 त्वात् प्रान्ते द्वादशाङ्गीनमस्कारमाह । नमस्तेभ्यः क्षमाश्रमणोभ्यो यैरेव वाचित द्वादशाङ्ग गणिपिटक भगवन् ।

अनुमेक्षित उक्कानुकुङ्कचिन्ननैः घोषित उक्कसिद्धान्तमध्यादित्यर्थः । तत् हुं'लक्षयाय कर्मक्षयाय घोषि-
 लाभाय ससारोत्ताराणाय अिङ्कुलः उपसयुज्य सभार्य उपसपथ वा । ण इति वाक्यालकारे । विचरामि
 अतपक्षस्य चातुर्मासिकस्य सांवत्सरिकस्य यत्न वाञ्छित न पठित न परिनिष्ठित न दृष्ट न प्रेक्षित नानुपा-
 लित नानुमेक्षित सति बले सति वीर्ये सति पुरुषाकारपराक्रमे बल देहसमव वीर्यमुत्साहसमव पुरुषाका-
 रपराक्रमो वैर्यगान्मीर्यरूपः तस्य अवाचनादिरूपस्य पापस्य आलोचयामः प्रतिक्रमामः आलोचनाप्रतिक्र-
 मार्विमायश्चिन्सात् निन्द्यामो गर्हामहे पूर्ववत् वर्तयामः पुण्येन पाप हन्म विशोधयामः तच्छुद्धिं कुर्म' अक-
 रणतया अकारित्वेन अन्युत्तिष्ठामः तदुपक्रमं कुर्म' ययार्हस्यः कर्मप्रायश्चित्त तद्योग्यनपोष्टितिशोधनाहं प्राय-
 चित्तं प्रतिपद्यामहे । तस्य मिथ्या मे दुष्कृत पूर्ववत् । पुनर्नमस्तेभ्यः क्षमाश्रमणोभ्यो वैरिद वाञ्छित अङ्ग-
 बाध । उत्कालिक भगवता अङ्गबाधं द्वादशाङ्ग्या अतिरिक्तं उत्कालिक योगेषु कालमहणसंघट्टादिवर्जितं
 भगवत इति पूर्ववत् । तद्यथा । द्वादशकालिक १ कल्पकाल्पिक २ छुल्लकल्पश्रुत ३ महाकल्पश्रुत ४ उपपा-
 तिक ५ राजप्रभेणिकं ६ वीर्याभिगमः ७ प्रज्ञापना ८ महाप्रज्ञापना ९ नन्दी १० अनुयोगद्वाराणि ११ देवे-
 न्द्रस्तवः १२ तन्तुलवैकल्पिक १३ चन्द्रविष्वजः १४ प्रमादप्रमायः १५ पौरुषीमण्डल १६ मण्डलीप्रवेद्याः १७
 गणविद्या १८ विद्याचरणविनिम्बयः १९ आत्मविद्वद्धिः २० मरणविद्वद्धिः २१ मरणविद्वद्धिः २२ सलेखनाश्रुत २३ वीतरागश्रुत २४ विहारकल्पः २५ चरणविधिः २६ आनुरप्रत्याख्यान २७ महाप्रत्या-

स्थान २८ सर्वस्मिन् अङ्गमाद्ये उत्कालिके शेषे ॥ पुनर्नमस्तेभ्यः क्षमाश्रमणेभ्यो यैरिदं वाचितं अङ्गमाद्य
 कालिक कालग्रहणसयद्ययोगसहितं भगवन् ज्ञानमाहात्म्यमय । तद्यथा । उत्तराव्ययनानि दशाः कल्पः
 व्यवहारः ऋषिभाषितानि निशीथो महानिशीथः जम्बूद्वीपप्रज्ञसिः चन्द्रप्रज्ञसिः सूर्यप्रज्ञसिः द्वीपसागरप्रज्ञसिः
 क्षुद्रक्षीधिमानप्रज्ञसिः महतीधिमानप्रज्ञसिः अङ्गचूलिकाः व्यङ्गचूलिकाः व्यवहारचूलिकाः अरुणोपपातः गरु-
 द्रोपपातः वरुणोपपातः वरुणोपपातः धेनुधरोपपातः देवेन्द्रोपपातः वैश्रमणोपपातः उत्थानश्रुतं समुत्थानश्रुतं
 नागपर्यायलिकाः निरयावलिकाः कालिकाः कल्पावतसिकाः पुरिकाः पुरुषचूलिकाः वह्निदशाः आशीविष-
 भावनाः दृष्टिविषभावनाः चारुणभावनाः महाश्रमणभावनाः तेजोभिषिसर्गाः सर्वस्मिन्नप्येतस्मिन्नङ्गमाद्ये
 कालिके भगवति । शेषे ॥ पुनर्नमस्तेभ्यः क्षमाश्रमणेभ्यो यैरिदं वाचितं । कालिकमित्यनुवर्तते । द्वादशाङ्ग
 गणिषिटकं भगवन् । तद्यथा । आचारः सूत्रकृतं स्थानं समवायः धिवाहप्रज्ञसिः ज्ञानावर्मकथाः उपासक-
 दशाः अन्तर्दृशाः अनुत्तरोपपातिकदशाः प्रश्रव्याकरणं विपाकश्रुतं दृष्टिवादः सर्वस्मिन्नप्येतस्मिन्द्वादशाङ्गे
 गणिषिटके भगवति । शेषे ॥ एतेषां सर्वेषां सिद्धान्तानां अन्तः कथितं नामग्रहणमेव कथितं । एतेषां भेदाः
 शास्त्राभ्ययनोद्देशप्रमाणानि ग्रन्थविस्तरमयाद्योदितानि महाशास्त्रेभ्योऽवसेयानि ॥ पुनरपि सिद्धान्तप्रधान-
 त्वात् प्रान्ते द्वादशाङ्गीनमस्कारमाह । नमस्तेभ्यः क्षमाश्रमणेभ्यो यैरिदं वाचितं द्वादशाङ्गं गणिषिटकं भगवन् ।

अनुप्रेक्षित उत्कानुक्कुरुकचिन्तनैः शोधित उत्कसिद्धान्तमध्यादित्यर्थः । तत्तु'खक्षयाय कर्मक्षयाय योधि-
 लाभाय ससारोत्सारणाय अि'कृत' उपसयुज्य सवार्थ उपसपष बा । ण इति वाक्यपालकारे । विचरामि
 अतपक्षस्य चातुर्भासिकस्य सांवत्सरिकस्य यत्र वाचित न पठित न परिनिष्ठित न पृष्ट न प्रेक्षित नानुपा-
 क्षित नानुप्रेक्षित सति बले सति वीर्ये सति पुरुषाकारपराक्रमे बल देहसम्भव वीर्यमुत्साहसम्भव पुरुषाका-
 रपराक्रमो वैर्यगान्मरीर्यरूप तस्य अवाचनादिरूपस्य पापस्य आलोचयामः प्रतिक्रमामः आलोचनाप्रतिक्र-
 मार्षप्रायश्चित्सात् निन्दामो गर्हामहे पूर्ववत् वर्तयामः पुण्येन पाप इन्मः विषोषयामः तच्छुद्धिं कुर्मः अक-
 रणतया अकारित्वेन अन्त्युत्तिष्ठामः तदुपक्रमं कुर्म' ययार्हत्सपःकर्मप्रायश्चित्त तद्योग्यनपोहृत्तिशोधनार्हं प्राय-
 चित्तं प्रतिपद्यामहे । तस्य मिथ्या मे हुक्कृत पूर्ववत् । पुनर्नैमस्तेभ्यः क्षमाश्रमणेभ्यो वैरिद् वाचित अङ्ग-
 बाध । उत्कालिक भगवता अङ्गबाध द्वादशाङ्ग्या अनिरिक्तं उत्कालिक योगेषु कालग्रहणस्यद्यद्विर्जित
 भगवत इति पूर्ववत् । तद्यथा । द्वादशैकालिक १ कल्पाकल्पिक २ क्षुल्लककल्पश्रुत ३ महाकल्पश्रुत ४ उपपा-
 तिक ५ राजप्रभेणिक ६ जीवाभिगमः ७ प्रज्ञापना ८ महाप्रज्ञापना ९ नन्दी १० अनुयोगद्वाराणि ११ देवे-
 न्द्रस्तवः १२ तन्मुखवैकल्पिक १३ चन्द्रविचर्जज. १४ प्रमादप्रमायः १५ पौरुषीमण्डल १६ मण्डलीप्रवेशः १७
 गणिविद्या १८ विद्याचरणविनिश्चयः १९ आत्मविद्युद्धिः २० मरणविद्युद्धिः २१ मरणविद्युद्धिः २२ मरणविद्युद्धिः
 २२ सखेखनाश्रुत २३ वीतरागश्रुत २४ विहारकल्पः २५ चरणविधिः २६ आगुरप्रत्याख्यान २७ महाप्रत्या-

स्वाम २८ सर्वस्मिन् अङ्गवाद्ये उत्कालिके शेष० ॥ पुनर्नमस्तेभ्यः क्षमाश्रमणोभ्यो यैरिदं वाञ्छितं अङ्गवाद्यं
 कालिक कालप्रहणसद्यद्योगसहितं भगवन् ज्ञानमाहात्म्यमय । तद्यथा । उत्तराष्ट्रयनानि दशाः कल्पः
 व्यवहारं ऋषिमायितानि निशीथो महानिशीथः जम्बूद्वीपप्रज्ञसिः चन्द्रप्रज्ञसिः सूर्यप्रज्ञसिः द्वीपसागरप्रज्ञसिः
 क्षुद्रक्षीविमानप्रज्ञसिः महतीविमानप्रज्ञसिः अङ्गवृत्तिकाः व्यङ्गवृत्तिकाः व्यवहारवृत्तिकाः अङ्गोपपातः गङ्-
 द्रोपपातः वरुणोपपातः शरणोपपातः शैलशरोपपातः देवेन्द्रोपपातः वैश्रमणोपपातः उत्थानश्रुतः समुत्थानश्रुतः
 नागपर्यावृतिकाः निरयावृतिकाः कालिकाः कल्पावतसिकाः पुष्टिकाः पुष्पवृत्तिकाः वह्निदशाः आशीविष-
 भावनाः दृष्टिविषभावनाः चारणभावनाः महाश्रमणभावनाः तेजोभिषिसर्गाः सर्वस्मिन्नप्येतस्मिन्नङ्गवाद्ये
 कालिके भगवति । शेष० ॥ पुनर्नमस्तेभ्यः क्षमाश्रमणोभ्यो यैरिदं वाञ्छितं । कालिकमित्यनुवर्तते । द्वादशाङ्ग
 गणिपिटकं भगवन् । तद्यथा । आचारः सूत्रकृतः स्थानः समवायः विवाहप्रज्ञसिः ज्ञाताधर्मकथाः उपासक-
 दशाः अन्तर्दृशाः अनुसरोपपातिकदशाः प्रमथ्याकरणं विपाकश्रुतं दृष्टिवादः सर्वस्मिन्नप्येतस्मिन्द्वादशाङ्गे
 गणिपिटके भगवति । शेष० । एतेषां सर्वेषां सिद्धान्तानां अन्तः कथितं नामप्रहणमेव कथितं । एतेषां भेदाः
 द्वादशाष्ट्रयनोद्देशप्रमाणानि अन्यविस्तरमयाधोदितानि महाशास्त्रेभ्योऽवसेयानि ॥ पुनरपि सिद्धान्तप्रधान-
 त्वात् प्रान्ते द्वादशाङ्गनिमस्कारमाह । नमस्तेभ्यः क्षमाश्रमणोभ्यो यैरिदं वाञ्छितं द्वादशाङ्गं गणिपिटकं भगवन् ।

अनुपेक्षित उत्कानुकदुरुक्त्वन्मनैः शोधित उत्कसिद्धान्तमध्यावित्यर्थः । तत् पुंल्लक्षयाय कर्मक्षयाय योधि-
 लाभाय ससारोत्तारणाय त्रिकूलस्य । उपसयुज्य सधार्य उपसपय वा । ण इति धाकपालकारे । विचरामि
 अतपक्षस्य चातुर्मासिकस्य सावत्सरिकस्य यत्र वाचित न पठित न परिनिष्ठितं न दृष्ट न प्रेक्षित नानुपा-
 खित नानुपेक्षित सति बले सति वीर्यं सति पुरुषाकारपराक्रमे बल देहसम्भव वीर्यमुत्साहसम्भव पुरुषाका-
 रपराक्रमो वैर्यगान्भीर्यरूपः तस्य अवाचनाविरूपस्य पापस्य आलोचयामः प्रतिक्रमात्मः आलोचनाप्रतिक्र-
 माहंप्रायश्चित्तात् निन्दामो गर्हामहे पूर्ववत् वर्तयामः पुण्येन पाप इन्मः विप्रोषयामः तच्छुद्धिं कुर्मः अक-
 रणतया अकारित्वेन अन्युत्तिष्ठामः तदुपक्रमं कुर्मः यथार्हसपःकर्मप्रायश्चित्तं तद्योग्यनपोद्बुत्तिशोधनाहं प्राय-
 श्चित्तं प्रतिपद्यामहे । तस्य मिथ्या मे दुष्कृत पूर्ववत् । पुनर्नमस्तेभ्यः क्षमाअमणोभ्यो यैरिदं वाचितं अङ्ग-
 बाह्य । उत्कालिक भगवता अङ्गबाह्य द्वादशाङ्ग्या अतिरिक्त उत्कालिक योगेषु कालग्रहणसंयदादिवर्जित
 भगवत इति पूर्ववत् । तद्यथा । दशवैकालिक १ कल्पकाल्पिक २ क्षुल्लककल्पश्रुत ३ महाकल्पश्रुत ४ उपपा-
 तिक ५ राजप्रभेणिक ६ जीवाभिगमः ७ प्रज्ञापना ८ महाप्रज्ञापना ९ नन्दी १० अनुयोगद्वाराणि ११ देवे-
 नद्रस्तवः १२ तन्तुलवैकल्पिक १३ चन्द्रविष्वजः १४ प्रमादप्रमाथः १५ पौकवीमण्डल १६ मण्डलीप्रवेद्याः १७
 गणविद्या १८ विद्याचरणविनिम्बयः १९ आत्मविद्युद्धिः २० मरणविद्युद्धिः २१ मरणविद्युद्धिः
 २२ सलेखनाश्रुत २३ भीतरागश्रुत २४ विहारकल्पः २५ चरणविधिः २६ आतुरप्रत्याख्यात २७ महाप्रत्या-

लीकवचनविरतेः कन्यागोभूम्यलीकन्यासापहारकूटसाध्यविरतिरूपायाः अतिचरित शेषः । सहसाम्भा-
 स्थान अश्रुतादृष्टपरविरूपकथन । रहस्स इति परगुह्यभाषण । वरेति परस्य विश्वासेन निवेदितस्य प्रका-
 शान । सुपोपदेशः ज्ञात्वाऽज्ञात्वा वा भेषजमश्वादीना कूटकथन । कूटलेखोऽसत्यवार्तालिखन द्वितीयव्रतस्या-
 तिचारे शेषः ॥ १२ ॥ 'तद्वप अणुधयमी यूजगपरद्वधहरणविरहो । आयरियमप्यस्तप्ये इत्यपमायप्यसर्गेण
 ॥ १३ ॥ तेनाह्वय्यश्रोत्रे तत्पश्चिद्वे य विरुद्धगमणे य । कूटतुलकूटभाणे पठि० ॥ १४ ॥' तृतीये अणुव्रते
 स्पूलपरद्रव्यहरणविरतेः राजनिग्रहकरचौरनामकरादसादानवर्जनात् अतिचरित शेषः । तेनाह्वतवस्तुग्रहण-
 मूलपेनापि । प्रयोगः चौर्यार्थे परमेरुण तत्प्रतिरूप वस्तुसदृशवस्तुमीलन विरुद्धगमन दृपतिनिषिद्धद्वेषाग-
 मन । कूटतुलकूटमान प्रसिद्ध प्रतिक्रमाभि शेषः ॥ १४ ॥ 'चउत्पे अणुधयमी णिच परदारगमणविरहो ।
 आयरियमप्य० ॥ १५ ॥ अपरिगहिया इस्सर अणगवीषाह तिष्ठअणुरागे । चउत्पवयस्स अइयारे पठि०
 ॥ १६ ॥' गाथाद्वयेन सवन्धः । चतुर्थे अणुव्रते नित्य परदारगमनविरतेः अतिचरित शेषः पू० । अत्र परदारग-
 मनविरतौ वेदयाविधवधोपेक्षितागमने निर्दोषता तथाप्यतिचारमाह । अपरिगृहीतागमन वेदयाविधवादेर-
 स्वीकृताया अभिगमः । इत्थरा केनापि या स्तोकाकाल द्रव्यादिना वेदयाविधवा स्वीकृता तस्याभिगमः । अ-
 नङ्गक्रीडा पुरुषस्य पुरुषाविसर्गो हस्तकर्मादि वा । विवाहोऽन्यकन्यापुत्रविवाहकारिता । तीव्रानुरागः काम-
 क्रीडादिकामशास्त्रोचित कर्म चतुर्थस्य व्रतस्यातिचारान् शेषः ॥ १६ ॥ 'इत्तो अणुधये पंचममि आयरिय-

कायस्मरन्मे पद्विषजीविनिकायगतिन्यारन्मे तेषां षट्कायानां पचने पाचने वा पतने पातने वा आत्मार्थ
 वा तन्मयार्थं वा ये दोषाः ताद्विन्द्यामि ॥ ७ ॥ 'पद्विषजानां अणुव्रतानां श्रयाणां गुणव्रतानां च तिरु महयारे । सिक्खणां च
 चउरु पद्विषमे देवसिय सव ॥ ८ ॥' पञ्चानां अणुव्रतानां श्रयाणां गुणव्रतानां चतुर्णां शिक्षाव्रतानां च अति-
 चारान्प्रतिक्रमासि ॥ ८ ॥ तानेवाह । 'पद्विष अणुव्रयमी पूलगाणाहवायविरहो । आयरिउमप्पसत्थे इत्थ
 पमायप्पसणेण ॥ ९ ॥' वद्वं वउविउये अइयारे भस्सणाणुमुउये । पद्वमवयस्स अइयारे पद्विषमे देवसिय
 सव ॥ १० ॥' गायान्दयेन सवन्धः । प्रथमे अणुव्रते स्पूलप्राणातिपातविरतो आचीर्णे अमदास्ते । अत्र प्रमा-
 दप्रसंगेन अणुव्रतमिति यत्पुचितमदाव्रतापेक्षया स्पूलप्राणातिपातविरतिरिति । स्पूलप्राणानां द्वीन्द्रिया
 दीनां हिंसननिवृत्तिः । अथवा वचनवद्विउदेवद्विरूपाणां स्पूलप्राणातिपातानां विरतिः अतिचरितमिति
 अतिचारो नियमातिक्रमकृतः । अमदास्ते क्रोधाद्विषयवैषम्ये पञ्चेन्द्रियातीं वा । अत्र व्रते प्रमादप्रसङ्गेन
 मयादिप्रमादोपनयेन अतिचारानाह । वयो विपद्वचतुःपदादीनां निर्देयतावन, वन्द्यो द्विपदादीनां रज्जवा-
 दिभिः, उविउदेव चर्मनाशादि कर्णादिकर्तन, अतिभारः प्राणिनां शस्यनपेक्षया बहुभारदान भस्सणानव्य-
 चउदेवः प्राणिनामाहारजलादिनिषेधः । प्रथमव्रतस्यातिचारे प्रतिक्रमासि दोषः ॥ १० ॥ 'वीए अणुव्रयमी
 परिपूलाअलियवपणाविरहो । आयरियमप्पसत्थे इत्थ पमायप्पसणेण ॥ ११ ॥ सहसा रहस्स दारे मोसु-
 वपसे अ इटलेहे अ । वीयवपस्स इयारे पद्वि ॥ १२ ॥' गायान्दयेन सवन्धः । द्वितीये अणुव्रते परिस्पूला-

लीकवचनविरतेः कन्यागोभूम्पलीकन्यासापहारकूटसाक्ष्यविरतिरूपायाः आतंचारत श्राव० । सहसाम्या-
 स्थान अश्रुतादृष्टपरविरूपकथन । रहस्स इति परगुह्यमावण । वारेति परस्य विश्वासेन निवेदितस्य प्रका-
 शान । सृपोपदेशः ज्ञात्वाऽज्ञात्वा वा भेषजमन्नादीना कूटकथन । कूटलेखोऽसत्यवार्तालिखन द्वितीयव्रतस्या-
 त्तिचारं दोष० ॥ १२ ॥ 'तद्वप अणुवयमी यूलगपरषड्वहरणविरहो । आयरियमन्पसत्ये इत्यपमायप्यसनेण
 ॥ १३ ॥ तेनाह्वद्वप्यत्रोणे तत्पद्विरुधे य विरुद्धगमणे य । कूटतुलकूटमाणे पढि० ॥ १४ ॥' तृतीये अणुवते
 स्पूलपरद्रव्यहरणविरतेः राजनिग्रहकरचौरनामकरावत्सादानवर्जनात् अतिचरित शेष० । तेनाह्वतवस्तुग्रहण
 मूल्येनापि । प्रयोग, चौर्यार्थे परमेरेण तत्प्रतिरूप वस्तुसदृशवस्तुमीलन विरुद्धगमन नृपतिनिषिद्धद्वाराग
 मन । कूटतुलकूटमान प्रसिद्ध प्रतिक्रमामि शेष० ॥ १४ ॥ 'चउत्थे अणुवयमी णिच्च परदारगमणविरहो ।
 आयरियमन्प० ॥ १५ ॥ अपरिगगहिया इत्तर अणगवीवाह तिष्ठअणुरागे । चउत्पवयरस अहयारे पढि०
 ॥ १६ ॥' गायार्थेन स्वयन्धः । चतुर्थे अणुवते नित्य परदारगमनविरतेः अतिचरित शेष पू० । अत्र परदारग-
 मनविरतौ वेदयाविषयोपेक्षितागमने निर्दोषता तथाप्यतिचारमाह । अपरिगृहीतागमन वेदयाविषयादेर-
 स्वीकृताया अभिगमः । इत्तरा केनापि या स्तोककाल द्रव्यादिना वेदयाविषया स्वीकृता तस्याभिगमः । अ-
 नङ्गक्रीडा पुरुषस्य पुरुषादिसर्गो हस्तकर्मादि या । विवाहोऽन्यकन्यापुत्रविवाहकारिता । तीवानुरागः काम-
 क्रीडादिकामशास्त्रोचित कर्म चतुर्थस्य व्रतस्यातिचारान् शेष० ॥ १६ ॥ 'इत्तो अणुवये पचमसि आयरिय-

गकेदारद्रहादिशोषण १४, असतीपोषः वित्तिनिमित्तं दास्यादिपोषण सारिकाशुकमार्जारकुक्कुटमयूरश्वान-
 पालनरूपं १५, एतत्कर्मादानपञ्चदशक द्वितीयान्त कृत्वा वर्जयेदिति शेषः ॥ २३ ॥ ॥ अधानर्धदण्ड नाथा-
 न्येणाह । “सत्पणिग सुसल जतग तणकठे मतमूलभेसब्बे । दिप्पे दवाविये चा पट्टिकमे देवसिय सव्व ॥ २४ ॥
 नहाणुवट्ठण वव्वग विलेवणे सहस्वरसगन्धे । वत्थासण आभरणे पट्ठि ॥ २५ ॥ कदप्पे कुक्कुडए मोहरिअ-
 हिगरिणमोग अहरिसे । दव्वमि अणट्ठाए तइयमि गुणए निर्दे ॥ २६ ॥” दास्ये अग्नौ सुसले यद्धे तृणे काष्ठे
 मध्ये सूले भेषजे वस्त्रे दापिते वा प्रतिक्रमामि शेषः । इति हिंसोपकारिदानहिंसोपदेशदानविरमणेनान-
 र्धदण्डविरमणमुक्त्वा प्रमादविरमणेन तद्विरमणाह । स्नानोद्धर्तनवर्णकविलेपनादौ अतिमात्रे कृते अन्य-
 स्नातकमरिते वा अनर्धदण्डः । दास्ये रूपे रस्ते गन्धे अतिमात्रे अविधिकृते वपसनरूपे वस्त्रे आसने आभरणे
 अतिमात्रे प्रतिक्रमामि शेषः ॥ अतिचारानाह । कदर्पः परोपहासः, कौत्कुच्य कुटिलालापसव्याहृतार्थव
 चन, मौल्यमतिवावृक्ततया परस्तुतिनिन्दे, अधिकरणातिरेकः उद्ध्वलमुसलादिपापोपकरणाधिक्य सयु-
 क्ता वा, भोगातिरेकः कामशास्त्रअवणदोलान्दोलनमहामेधुनरूपः, अनर्धदण्डे दृतीयगुणव्रते अतिचारानि-
 न्दामि ॥ २६ ॥ ॥ अथ सामायिकानिचारानाह । ‘तिविहे रुप्पणिहाणे अणवट्ठणे तहासयविहीणे । सा-
 माए वित्तहक्के पढमे सिक्खावए निन्दे ॥ २७ ॥’ अविधे दूःप्रणिधाने मनोवाक्कायानां दुष्टस्थितिरूपे अन-
 वस्थाने स्मृतिभ्रष्टे तथा आशयविहीने अनावरकृते सामायिके धितयकृते सातिचारनिमित्तौ प्रथमशिष्या-

धत्ते अतिचाराधिन्दाभि ॥ २७ ॥ 'आणवणे पेसवणे सधे रुधे य पुगलक्खेवे । देसावणासिपम्मी धीए सि-
 क्ख्वावए निंदे ॥ २८ ॥' देसावकाधिकनियमे गृहीते अधग्रहवहिर्मार्गात् वस्तुनो जीवादेर्वा आनयन प्रेषण
 तत्रैव मनुष्यादेः प्रेषण दान्वस्तद्वहिर्गतस्याकारणस्य तद्वहिर्गतस्य स्वरूप दर्शयित्वा संज्ञादिकरण पुद्गल-
 क्षेपः तद्वहिर्मुत्सृज्यविक्षेपः देसावकाधिके नियमे द्वितीये धियाधत्ते अतिचाराधिन्दाभि ॥ २८ ॥ ॥ पौ-
 पधातिचारमाह 'सथास्धारविधी पमाय तह चेव मोयणाभोए । पोसहविहिविधरीए तहए सिक्ख्वावए निंदे
 ॥ २९ ॥' सस्त्वारकविधिः उचारविधिद्वये अप्यविधिना कृते प्रमादः प्रसिद्धः । तथा चैव भवत्यनाभोगो वि-
 स्मरण पौपधाविधिविपरीतानपौषधभङ्गकारिणः तृतीये धिक्षावत्ते अतिचाराधिन्दाभि ॥ २९ ॥ ॥ अतिधि-
 सिधिमगावत्तातिचारानाह । 'सच्चित्ते निक्खिजवणे पिइणे ववएस मच्छरे चेव । कालाइक्कमदाने चउत्थे सि-
 क्ख्वावए निंदे ॥ ३० ॥' सच्चित्ते निक्षेपः सच्चित्तेन पिधान व्यपदेशोऽपरकीयवस्तुस्थापनं । मत्सरोऽन्यदाना-
 दयथादान कालातिक्रमदान चतुर्थधियाधत्ते अतिचाराधिन्दाभि ॥ ३० ॥ ॥ अप्य मिथ्यात्वप्रतिक्रमण
 प्रकारान्तरेणाह । 'सुहिएसु य इहिएसु य जा मे असजएसु अनुकपा । रागेण व दोसेण व त निंदे त च
 गरिहामि ॥ ३१ ॥' सुखितेषु वा दुःखितेषु वा गृहिलिङ्घि-कृल्लिङ्घि-द्रव्यलिङ्घितु रागेण वा दोषेण वा या मे
 अनुकम्पा ता च निन्दाभि ता च गर्हे ॥ ३१ ॥ ॥ सम्यक्त्वभङ्गप्रतिक्रमण प्रकारान्तरेणाह । 'साहसु सधि-
 भागो न कओ तवचरणकरणलुत्सेसु । सते फासुयदाने त निंदे त च गरिहामि ॥ ३२ ॥' यन्मया सत्यपि

गकेश्वरब्रह्मादिघोषण १४, असतीघोष' विसानिभित्त द्रास्यादिघोषण सारिकाशुकमार्जारकुक्कुटमयूरभ्रान-
 पालनरूप १५, एतत्कर्मादानपञ्चदशक द्वितीयान्त कृत्वा वर्जयेदिति शेषः ॥ २३ ॥ ॥ अधानर्धदण्ड गाय-
 त्र्येणाह । "सत्यनिग मुसल ज्ञाता तणकठे भाममूलभेसज्जे । विस्से दवाधिपे वा पच्छिकमे देवसिय सव ॥ २४ ॥
 न्हाणुवट्टण वक्कण विलेवणे सव्वरूपरसगन्धे । वत्थासण आभरणे पट्ठि ॥ २५ ॥ कदप्ये कुक्कुहए मोहरिअ-
 हिगारिणभोग अहरिसे । दव्वमि अणट्ठाए तइयमि गुणवए निंदे ॥ २६ ॥' शक्ये अभी मुसले यच्च तृणे काष्ठे
 मच्च मूले भेवजे दत्ते दापिते वा प्रतिक्रमासि शेषः । इति हिंसोपकारिदानहिंसोपदेशदानविरमणोनान-
 र्धदण्डविरमणमुक्त्वा प्रमादविरमणेन तद्विरमणमाह । स्नानोद्धर्तनवर्णकविलेपनादौ अतिमात्रे कृते अन्य-
 स्नात्कारिते वा अनर्धदण्डः । शब्दे रूपे रसे गन्धे अतिमात्रे अधिविकृते व्यसनरूपे वस्त्रे आसने आभरणे
 अतिमात्रे प्रतिक्रमासि शेषः ॥ अतिचारानाह । कदर्थः परोपदासः, कौत्कुञ्च कुटिलालापसव्याहृतार्थव
 चन, मौल्यमतिवावदकतया परस्तुतिनिन्दे, अधिकरणातिरेकः उल्लखलमुसलादिपापोपकरणाधिक्य सयु-
 कता वा, भोगातिरेकः कामशास्त्रश्रवणदोषान्दोलनमहामैथुनरूपः, अनर्धदण्डे तृतीयगुणवते अतिचारान्धि-
 न्वाभि ॥ २६ ॥ ॥ अथ सामायिकानिचारानाह । 'तिविहे दुप्पणिहाणे अणवट्टाणे तहासपविहीणे । सा-
 माए पितहक्कहे पइमे सिक्खावए निन्दे ॥ २७ ॥' अधिविषे दुःप्रणिधाने मनोवाक्कायानां दुष्टस्थितिरूपे अन-
 वस्थाने स्मृतिभ्रयो तथा आशयविहीने अनादरकृते सामायिके वितथकृते सातिचारनिमित्तौ प्रथमशिष्या-

व्रते अतिचाराश्चिन्वामि ॥ २७ ॥ 'आणवणे पेसवणे सवे रुवे य पुगलक्खेवे' । वसावगासयन्मा ५।५ । स्-
 क्खावए निवे ॥ २८ ॥ 'देघावकाशिकनियमे गृहीते अवग्रहवहिर्भागात् षस्तुनो जीवादेर्वा आनयन प्रेषण
 तत्रैव मनुष्यादेः प्रेषण शान्दस्तद्विर्गतस्याकारणरूप तद्विर्गतस्य स्वरूप दर्शयित्वा संज्ञादिकरण पुद्गल-
 क्षेपः तद्विद्युत्स्वणव्यादिक्षेपः देघावकाशिके नियमे द्वितीये शिष्याव्रते अतिचाराश्चिन्वामि ॥ २८ ॥ ॥ पौ-
 पयातिचारमाह 'संयाक्खारविही पमाय तह वेव भोयणाभोए । पोसद्विधिविधरीए तद्वए सिक्खावए निवे
 ॥ २९ ॥' सस्वारकविधिः उच्चारविधिद्वये अन्यविधिना कृते प्रमादः प्रसिद्धः । तथा चैव भवस्यनाभोगो वि-
 स्मरण पौपवविधिविपरीतान्पौषवमङ्गकारिणः तृतीये शिक्षाव्रते अतिचाराश्चिन्वामि ॥ २९ ॥ ॥ अतिथि-
 सविभागव्रतातिचारानाह । 'सच्चित्ते निक्खिजवणे पिहणे ववएस मच्छरे वेव । कालाहक्कमद्वारे चउत्थे सि-
 प्पजावए निवे ॥ ३० ॥' सच्चित्ते निक्षेपः सच्चित्तेन पिधान व्यपदेशोऽपरकीयवस्तुस्थापन । मत्सरोऽन्यवाना-
 द्ययादान कालातिक्रमदान चतुर्थशिष्याव्रते अतिचाराश्चिन्वामि ॥ ३० ॥ ॥ अथ मिथ्यात्वप्रतिक्रमण
 प्रकारान्तरेणाह । 'सुहिएसु य इहिएसु य जा मे असजएसु अणुक्कपा । रागेण व दोसेण व त निवे त च
 गरिहामि ॥ ३१ ॥' सुखितेषु वा दुःखितेषु वा ग्रहिलिङ्गि-कुलिङ्गि-द्रव्यलिङ्गिषु रागेण वा दोषेण वा या मे
 अनुकम्पा ता च निन्दामि ता च गर्हे ॥ ३१ ॥ ॥ सन्यक्त्वमङ्गप्रतिक्रमण प्रकारान्तरेणाह । 'साहसु सवि-
 भागो न कओ तवचरणकरणजुत्तेसु । सते फासुपद्वारे त निवे त च गरिहामि ॥ ३२ ॥' यन्मया सत्यपि

यथा भारवाहः अपहृतमरं सन् अतिरेकलघुर्मयति इति शेषः ॥ ४० ॥ ॥ अथावदयकफटमाह । 'आय-
 स्तप्येण एएण सावओ जइवि वडुरओ होइ । हुक्खाणमसकिरिय काही अचिरेण काटेण ॥ ४१ ॥' आचको
 यएपि वडुरजा वडुपापमलो भवति तथापि एतेनावदयकेन पडिधेन अचिरेण कालेन दुःखानामन्तक्रिया
 कर्ता ॥ ४१ ॥ ॥ विस्तृतातिचारप्रतिक्रमणमाह । 'आलोयणा वडुविद्या नय सभरिया पडिक्कमणकाले ।
 मूलशुणत्तरशुणे त निर्दे त च गरिहामि ॥ ४२ ॥' मूलशुणे पञ्चाणमतस्य उत्तरशुणे शुणमतशिखाघतरूपे
 वडुविद्या आलोचना प्रतिक्रमणकाले न सस्तृता ता निन्दामि ता च गहं ॥ ४२ ॥ ॥ अयोध्वोभूय धर्मनि-
 र्देण पडिक्कतो वदामि जिणे वडवीस ॥ ४३ ॥' तस्य धर्मस्य केवलप्रसक्तस्य अनुपयतोस्मि आराधनायां विर-
 तोस्मि विराधनायां त्रिविधेन प्रतिक्रान्तव्युत्पत्तिभिर्नान्वन्दे ॥ ४३ ॥ ॥ अथ चैत्यवन्दनं साधुवन्दनं ।
 जायति वेइआहं जायति के० इति गाथाप्रवचनान्पूर्ववत् ॥ ४४ ॥ ॥ अथ कर्मस्य हेतुं मनोरथमाह ।
 'विरसचियपावपणासणीए भवसयसइत्तसमहणीए । वडवीसजिणविणिगय कइए वोअतु मे दिवइ ॥ ४५ ॥'
 विरसचित्तपापप्रणाशिन्या भवशान्तसहस्रमाधिन्या ससारतारिण्येत्तर्यः । वडुविद्यातिजिन्विनिर्गतकवया
 सम दिवसा व्यपलीयन्तां अतिक्रमन्तु ॥ ४५ ॥ ॥ अथ प्रतिक्रमणावमर्तं कालोद्दामुत्र च मङ्गलपावनमाह ।
 'मम मगलमरिइता सिद्धा साह सुय च धम्मो य । सुम्महिदी देवा विंतु समाहिं च वोहिं च ॥ ४७ ॥' अ-

रिदन्तः सिद्धाः साधवः श्रुत च धर्मश्च सम्यग्दृष्टयो देवाः मम मङ्गल समाधिं गांधं च वदतु ॥ ४७ ॥ ।
 प्रतिक्रमणकारणमाह । 'पण्डिसिद्धाण कारणे किंचाण अकरणे पण्डिक्रमण । अस्सइदणे य तद्वा विवरीयपरु-
 वणाए य ॥ ४८ ॥ प्रतिपिद्धाना हिंसादीना कारणे कुलाना यतनावश्यकाना अकरणे प्रतिक्रमण । अत्र
 किल प्रायश्चित्तविधौ यत्प्रतिक्रमणशोभनीय पापं तत्र प्रतिक्रमणमित्यर्थः ॥ ४८ ॥ । अथ क्षामणमाह ।
 'स्वामेभिं सव्वं एवमइमाळो' इत्यादिगाथाइय यतिप्रतिक्रमणसूत्रवद्वाक्येयम् ॥ इति आहप्रतिक्रमणसूत्र-
 णपार्यः ॥ अत्र सर्वत्र यतिआहप्रतिक्रमणलापार्य उक्तः । चालनादिव्याख्या न कृता अन्यविस्तरभयात् ।
 इत्यावश्यकं प्रतिक्रमणम् ॥

अथ कायोत्सर्गः । कायस्य निष्पेष्टत्वादिना उत्सर्जनं कायोत्सर्गः । तस्येव व्याख्या । तत्र पूर्वं पापकर्म-
 निर्यातनार्थं पापविटुद्धयर्थं वा विमोपपन्नार्थं वा कस्यचिदपि देवादेराराधनार्थं वा कायोत्सर्गकरण । तत्र
 करोमि काउत्सग्ग अथवा ठामि काउत्सग्ग अन्नस्य उत्ससिएण नीससिएण स्वासिएणं डीएण जमाइएण
 उडुएण वायनिसग्गेण भमलिए पित्तसुच्छाए सुडुमेहिं अगसंचालेहिं सुडुमेहिं स्वेत्तसंचालेहिं सुडुमेहिं दि-
 ट्ठिसंचालेहिं एवमाइएहिं आगारेहिं अभग्गे अधिराहिओ ह्रज्ज मे काउत्सग्गे जाव अरिदत्ताण भग्गत्ताणं
 नमुक्कारेण न पारेमि तावकाय ठाणेण मणेण द्वाणेण अप्पाण वोसिरामि । व्याख्या । करोमि कायोत्सर्गो
 तिष्ठामि वा अन्यत्र अनन्तरोक्तेष्टासमागमे अभग्नत्वे सतीत्यर्थः । अन्यत्र शाब्दः सर्वत्र योज्यः । उच्छ्वसि-

यथा भारवाहः अपहृतभरः सन् अतिरेकलघुर्भवति इति शेषः ॥ ४० ॥ ॥ अथावदयकफलमाह । 'आव-
 स्तस्य ए एण साधओ अइवि षडुरओ होइ । धुक्खाणमतकिरिय काही अचिरेण कालेण ॥ ४१ ॥' आवको
 यथापि षडुरजा षडुयापमलो भवति तथापि एतेनावदयकेन पड्विनेन अचिरेण कालेन दुःखानामन्तक्रिया
 कर्ता ॥ ४१ ॥ ॥ विस्तृतातिथारप्रतिक्रमणमाह । 'आलोयणा षडुविहा नय सभरिया पडिक्कमणकाले ।
 मूलगुणवत्सरगुणे त निर्दे त च गरिहासि ॥ ४२ ॥' मूलगुणे पञ्चाणुवत्तरूपे वत्सरगुणे गुणवत्तद्विज्ञावत्तरूपे
 षडुविधा आलोचना प्रतिक्रमणकाले न सत्सृता ता नित्यासि ता च गहें ॥ ४२ ॥ ॥ अयोध्वीनूय धर्मनि-
 श्चयकथन ॥ 'तस्स वम्मस्स केवलियअस्सस अञ्जुट्ठिओमि आराइणाए विरओमि विराइणाए य । तिवि-
 हेण पडिक्कतो वदामि जिणे वडवीस ॥ ४३ ॥' तस्य वर्मस्य केवलियमज्जसस्य अन्नुयतोस्मि आरावनायां विर-
 तोस्मि विरावनायां त्रिविधेन प्रतिक्रान्तञ्जुर्विद्यातिजितान्चन्दे ॥ ४३ ॥ ॥ अय वैल्यवन्दन साधुवन्दन ।
 जावति वेइआइं जावति के०' इति गायाद्रयन्यात्मान पूर्ववत् ॥ ४४ ॥ ॥ अय कर्मक्षयहेतु मनोरथमाह ।
 'विरसथियपावपणासणीए अबसयसइस्समइणीए । चववीसजिणविणिगय कइाए बोउतु मे दियइ ॥ ४५ ॥'
 चिरसञ्चितपापप्रणाशिन्या भवसातसइक्षमाथिन्या संसारतारिण्येत्थयः । चतुर्विद्यातिजितविनिर्गतकथया
 मम दिवसा ज्यपलीयन्तां अतिक्रमन्तु ॥ ४६ ॥ ॥ अय प्रतिक्रमणानन्तरं आत्येहानुअ च मङ्गलयाचनमाह ।
 'मम मगळभरिइता सिद्धा साइ सुय च वन्मो य । सम्महिदी देवा विंनु समहिं च बोहिं च ॥ ४७ ॥' अ-

रिहन्तः सिद्धाः साधवः श्रुत च धर्मज्ञ सम्यग्दृष्टयो देवाः सम मङ्गल समाधे पाधं च ददतु ॥ ४७ ॥
 प्रतिक्रमणकारणमाह । 'यद्विसिद्धाण कारणे किंवाण अकरणे पदिक्रमण । अस्सद्वर्णे य तद्वा विवरीयपस्-
 वणाए य ॥ ४८ ॥ प्रतिविद्वाना हिंसादीना कारणे कुलाना यतनावश्यकाना अकरणे प्रतिक्रमणं । अत्र
 किल प्रायश्चित्तविधौ यत्प्रतिक्रमणशोबनीय पाप तत्र प्रतिक्रमणमित्यर्थः ॥ ४८ ॥ अथ क्षामणमाह ।
 'स्वामेसि सव्वं एवमहमालो' इत्यादिगाथाद्वय प्रतिप्रतिक्रमणसूत्रव्याख्येयम् ॥ इति आह्वप्रतिक्रमणसूत्र-
 णार्यः ॥ अत्र सर्वत्र यतिआह्वप्रतिक्रमणलभार्य उक्तः । चालनादिव्याख्या न कृता ग्रन्थविस्तरभयात् ।
 इत्यावश्यके प्रतिक्रमणम् ॥

अथ कायोत्सर्गः । कायस्य निष्पेक्षत्वादिना उत्सर्जन कायोत्सर्गः । तस्येव व्याख्या । तत्र पूर्वं पापकर्म-
 निर्यातनार्थं पापविहुल्लभ्यं वा विमोषणमार्थं वा कस्यचिदपि देवादेरावनायं वा कायोत्सर्गकरण । तत्र
 करेसि काउत्सग्ग अथवा ठामि काउत्सग्ग अत्रत्य उत्ससिण्ण नीससिण्ण ज्ञासिण्ण छीएण जन्माइएण
 उहुएण वायनिसग्गेण भमलिये पित्तमुच्छाए सुहुमेहिं अगसचालेहिं सुहुमेहिं खेजसचालेहिं सुहुमेहिं वि-
 दिसचालेहिं एवमाइएहिं आगारेहिं अभग्गे अघिराहिंओ हुज्ज मे काउत्सग्गे जाव अरिहत्ताण भगवंताणं
 नमुक्कारेण न पारेमि तावकाय ठाणेण मोणेण ज्ञाणेण अण्णाण वोसिरामि । व्याख्या । करोमि कायोत्सर्गो
 तिष्ठामि वा अन्धत्र अनन्तरोक्तचेष्टासमागमे अभगत्वे सतीत्यर्थः । अन्यत्रपाठः सर्वत्र योज्यः । उच्छ्वसि-

यथा भारवाहः अपहृतभरः सन् अतिरेकलघुर्मयति इति शेषः ॥ ४० ॥ ॥ अथावदपक्वफलमाह । 'आव-
 स्तस्य पुण्या साधवो जहवि षडुरधो दोह । दुक्त्वाणमन्तकिरिय काही अचिरेण कालेण ॥ ४१ ॥' आचको
 यथापि षडुरजा षडुपापमलो भवति तथापि एतेनावदयकेन पक्षिणेन अचिरेण कालेन दुःखानामन्तक्रिया
 कर्ता ॥ ४१ ॥ ॥ विस्तृतातिचारप्रतिक्रमणमाह । 'आलोपणा षडुविद्या नय सभरिया पक्षिक्रमणकाले ।
 मूलगुणउत्तरगुणे न निवे न च गरिहामि ॥ ४२ ॥' मूलगुणे पञ्चाणुवत्तरूपे उत्तरगुणे गुणवत्तद्विज्ञावत्तरूपे
 षडुविद्या आलोचना प्रतिक्रमणकाले न सस्तृता ता नित्यामि ता च गर्हे ॥ ४२ ॥ ॥ अथोर्ध्वोन्मूय यर्मनि-
 म्यकपन ॥ 'तस्स धम्मस्स केवलियधत्तस्स अन्मुट्ठिओमि आराहणाए विरओमि विराहणाए य । निवि-
 हेण पडिक्कतो षट्ठामि जिणे चउवीस ॥ ४३ ॥' तस्य वर्मस्य केवलियधत्तस्य अन्मुपगतोस्मि आरावनाया विर-
 तास्मि विरावनायां त्रिविधेन प्रतिक्रान्तमृदुर्विधातिजिनान्वन्दे ॥ ४३ ॥ ॥ अथ चैत्यवन्दन साधुवन्दन ।
 'जावति वेइआइं जावति के' इति गाथाद्रयन्यास्यान पूर्ववत् ॥ ४४ ॥ ॥ अथ कर्मक्षयहेतु भनोरयमाह ।
 'विरसधिपपावपणासणीए भवसयसहरसमहणीए । चउवीसजिणविणिग्गय कइए वोळतु मे विपइ ॥ ४५ ॥'
 विरसचितपापप्रणाशिन्या भवशतसहस्रमाधिन्या ससारतारिण्येवार्थः । चतुर्विधातिजिनविनिर्गतकषया
 मम विवसा व्यपलीयन्तां अतिक्रमन्तु ॥ ४५ ॥ ॥ अथ प्रतिक्रमणानन्तरं स्वत्येहानुम्र च मङ्गलपावनमाह ।
 'मम मणलभरिइता सिद्धा साह सुय च वरमो य । सम्मदिही देवा विंतु सम्माहि च वोहि च ॥ ४७ ॥' अ-

अतिक्रान्ते पर्वणि यद्गालोचनाद्वितपः क्रियते तदतिक्रान्त २, एकस्य तपसः समाप्ता द्वितीयतपस आरम्भे
 तद्दिन एष प्रत्याख्यानेन कोटिद्वयमीलन कोटिसहित ३, मासे मासे इयन्ति दिनानि अष्टमादिविवेयमेव
 गलनत्वेपि सति तद्विषयश्चित ४, एतच्च प्रथमसंघननेन सह व्ययच्छिन्न सहस्राकारैर्महत्तरादेर्वचस इति सा-
 कार ५, आकारैर्वर्जितमनाकार ६, यत्र दत्तिकवलसख्यादि तत्परिमाणकृत ७, सर्ववर्तुर्विधाहारकृतपरित्या-
 गाधिरवशेष ८, अद्भुतमुष्टिप्रत्यादिविचित्रोपलक्षित सकेतन ९, अद्धा कालस्तदुपलक्षितं अद्धाप्रत्याख्यान १०, ॥
 एतद्वशाधा यथा । 'नवकार १ पोरिसीए २ पुरिमहि ३ इक्कासणे ४ गट्टाणेअ ५ । आयधिल ६ अमत्तडे ७
 चरमेय ८ अभिगगहे ९ विगइ १० ॥ १ ॥ नमस्कारसहित विनोदये घटीद्वयपर्यन्त १, योरुषी पुरुषप्रमाण-
 ल्हायया प्रहरमात्रादिनोदये २, पूर्वार्धमहत्तयाह्वयन्त ३ एकासन एकेनासनेन एकवेलं भोजन ४, एकस्थानं
 आकुक्षितप्रसारितादिवर्जितमेकासन ५, आचान्त एकवेलमेकाशजलभोजन ६, अभक्तार्थं उपवासः त्रिवि-
 द्याहाररहितो वा ७, चरम दिवसचरम भयधरमपर्यन्त प्रत्याख्यान ८, अभिग्रहो ग्रन्थिमुष्टिपर्यन्त प्रत्या-
 ख्यान ९, विकृतिः विकृतीना सर्वथा आगः सख्या वा १० ॥ अर्थेषामागारसंख्या । 'दो चेव नमुक्कारे आ-
 गारा छव पोरसीए छ । सत्तेव य पुरिमहे एगासणम्मि अट्टेव ॥ १ ॥ सत्तेगट्टाणत्स छ अट्टेव य अधिलम्मि
 आगारा । पचेव य अभत्तडे छप्पाणे चरमवत्तारि ॥ २ ॥ पष चउरो अभिगगहो निधीए अट्टनवय आगारा ।
 अप्पावरणे पचउ हवति सेसेसु वत्तारि ॥ ३ ॥' नमस्कारसहिते द्वावेवाकारौ यथा । 'उग्गाए सुरे नवकार-

करयच्छति दक्षिणोत्तरपाणिभ्यां मुखवक्त्रिकारजोहरणं । कुन्परस्मि पूर्वराभ्यां चोलपट्टश्च वारणीयः । उत्सारा-
रिष पारियमि शुद्धिश्च वत्सारिते प्ररिते कायोत्सर्गो नमस्कारेण पारिते जिनस्तुतिर्भगनीया पाठान्तर च ।
गायोत्तरार्धे पृथुणवीसवोसा कावत्सर्गो विवज्जिञ्जा सर्वथ कायोत्सर्गो चतुर्विंशतित्त्ववचिन्तने चन्दे सुनि-
म्नलयरापर्यन्त चिन्तन । नमस्कारचिन्तने नवपदपरिपूर्णचिन्तन सर्वथ कायोत्सर्गपारणे नमो अरिहताणा
इति पद ततः स्तुतिपाठादि यथायोग्य । इत्याषट्पदके कायोत्सर्गः ॥

अथ प्रत्याख्यानम् ३ तच्च द्विषा । मूलगुणप्रत्याख्यानं उत्तरगुणप्रत्याख्यानं च ॥ मूलगुणप्रत्याख्यानं द्विषा ।
देशसर्वभेदात्सर्वमूलगुणप्रत्याख्यानं साधूनां पञ्चमहाव्रतानि देशमूलगुणप्रत्याख्यानं आदानां पञ्चाशुभ-
नानि । उत्तरगुणप्रत्याख्यानमपि द्विषा । देशसर्वभेदात् । साधूनां सर्वोत्तरगुणप्रत्याख्यानमनेकधा । यथा ।
‘मिदंस्व ज्ञा विसोदी सन्मिदं भो भावणा मञ्जो शुचिदा । पश्चिमा अभिगताहावि च उत्तरगुणमो विषाणादि
॥ १ ॥’ आदानां देशोत्तरगुणप्रत्याख्यानं श्रीणि गुणव्रतानि चत्वारि शिष्याव्रतानि । उभयोरपि सर्वोत्तर-
गुणप्रत्याख्यानमनागतादिभेदाद्द्विविधः । यथा । ‘अणागय १ मङ्गलं २ कोदीसद्विष ३ नियद्विष च्चेव ४ ।
सागार ५ अणागार ६ परिमाणक ७ निरवसेस ८ ॥ १ ॥ १ ॥ सक्रिय ९ भविष्यद्वाप १० पञ्चकलाया तु वत्सविष
दोह । सपमेव अशुणालणीय दाशुषरसे जहसमादी ॥ २ ॥’ कथाकथा । तत्र पुरुषणादौ प्रलान्तवैयाहृत्पक-
रण्यप्रसवेन पूर्वमपि यदष्टमायाकोचनतमः क्रियते तदनागतं १, पुरुषणचतुर्मासकादिषु अष्टाक्षौ वैयाहृत्प-

अतिक्रान्ते पर्वणि यदालोचनादितयः क्रियते तदतिक्रान्त २, एकस्य तपसः समाप्तौ द्वितीयतपस आरम्भ
 तदिन एव प्रत्याक्यानेन कोटिद्वयमीलन कोटिसहित ३, मासे मासे इयन्ति दिनानि अष्टमादिविवेचयेव
 नलानसेषि सति तद्विषयिष्ठित ४, एतच्च प्रथमसयननेन सह व्यविच्छिन्न सहसाकारैर्महत्तरादेर्वचस इति सा-
 कार ५, आकारैर्वर्जितमनाकार ६, यत्र वृत्तिकवलसंक्यादि तत्परिमाणकृत ७, सर्ववर्तुर्विधाहारकृतपरित्या-
 गाक्षिरवशेष ८, अहुष्टमुष्टिग्रन्थादिचिह्नोपलक्षित संकेतन ९, अद्धा कालस्तदुपलक्षित अद्धाप्रत्याक्यान १०, ॥
 एतद्वशाया यथा । नवकार १ पोरिसीए २ पुरिमहि ३ इकासणे ४ गट्टाणेअ ५ । आपयिल ६ अमत्तडे ७
 चरमेय ८ अभिगगहे ९ विगइ १० ॥ १ ॥ नमस्कारसहित विनोदये घटीद्वयपर्यन्त १, यौवधी पुरुषप्रमाण-
 च्छायया प्रहरमात्रादिनोदये २, पूर्वार्धमद्याह्नपर्यन्त ३ एकासन एकेनासनेन एकवेल भोजन ४, एकस्थानं
 आकुञ्चितमसारिताविवर्जितमेकासन ५, आचानल एकवेलमेकावज्जभोजन ६, अमत्तार्थ उपवासः त्रिवि-
 द्वाहाररहितो वा ७, चरम विषसचरम भवचरमपर्यन्त प्रत्यास्थान ८, अभिग्रहो ग्रन्थिमुष्टिपर्यन्त प्रत्या-
 स्थान ९, विकृतिः विकृतीना सर्वथा त्यागः सक्या वा १० ॥ अप्येषामगारसंक्या । दो चेष नमुक्कारे आ-
 गारा छव पोरसीए छ । सत्तेव य पुरिमहे एगासणम्मि अट्टेव ॥ १ ॥ सत्तेगट्टाणस्स छ अट्टेव य अधिलम्मि
 आगारा । पचेव य अमत्तडे छप्पाणे चरमचत्तारि ॥ २ ॥ पच चउरो अभिगगहो निवीए अट्टनवय आगारा ।
 अप्पावरणे पचउ हवति सेसेसु चत्तारि ॥ ३ ॥ नमस्कारसहिते द्वावेवाकारौ यथा । उज्जाए खरे नवकार-

करयलन्ति दक्षिणोत्तरपाणिभ्यां मुखदक्षिणारणोदरण' । कुन्परस्मि कूर्परान्भ्यां चोलपट्टम्भ धारणीयः । उत्तरा-
रिप्य पारियमि शुद्धिश्च उत्तरारिते प्ररिते कायोत्सर्गे नमस्कारेण पारिते जिनस्तुतिर्भणनीया पाठान्तर च ।
गायोत्तरार्धे पृष्णवीसदोसा कावत्ससम्भो विषजिज्ञा सर्वत्र कायोत्सर्गे चतुर्धियातिस्त्वचिचिन्तने चन्द्रे सुनि-
म्नलयरपर्यन्तः चिन्तन । नमस्कारचिन्तने नवपदपरिपूर्णचिन्तन सर्वत्र कायोत्सर्गपारणे नमो अरिहताण
इति पद ततः स्तुतिपाठादि यथायोग्य । इत्याद्यदयके कायोत्सर्गः ॥

अथ प्रत्याख्यानम् ५ तत्र द्विधा । मूलगुणप्रत्याख्यानं च १ मूलगुणप्रत्याख्यानं द्विधा ।
देहासर्वमेवात्सर्वमूलगुणप्रत्याख्यानं साधूनां पञ्चमहाव्रतानि देहामूलगुणप्रत्याख्यानं आदाना पञ्चाणुव्र-
तानि । उत्तरगुणप्रत्याख्यानमपि द्विधा । देहासर्वमेवात् । साधूनां सर्वोत्तरगुणप्रत्याख्यानमनेकधा । यथा ।
'पिबत्स जा विसोही समिर्हो भावणा ततो बुद्धिहा । पदिमा अभिमगहावि य उत्तरगुणमो विषाणाहि
॥ १ ॥' आदानं देहोत्तरगुणप्रत्याख्यानं श्रीणि गुणव्रतानि चत्वारि शिष्याव्रतानि । उभयोरपि सर्वोत्तर-
गुणप्रत्याख्यानमनागतादिभेदाद्विधाविधः । यथा । 'अणानय १ मङ्कत २ कोटीसद्विध ३ नियद्विध च्चेव ४ ।
सागार ५ मणानारं ६ परिमाणक ७ निरवसेस ८ ॥ १ ॥ १ ॥ सक्रिय ९ मविअट्टाप १० पदवस्त्राण तु दसविध
दोह । समयमेव अनुपालणीय दाणुवपसे अहसमाही ॥ २ ॥' व्याख्या । तत्र पर्युषणादौ गलानस्त्वधेयादुत्प-
रणपप्रत्तेन पूर्वमपि पदद्वयमाध्याख्येयतयः क्रियते तदनागतं १, पर्युषणचतुर्मासकादिषु अष्टाक्षौ धेयादुत्प-

अतिक्रान्ते पर्वणि प्रबालोचनादितपः क्रियते तद्वतिक्रान्त २, एकस्य तपसः समाप्तौ द्वितीयतपस आरम्भः
 तद्दिन एष प्रत्याख्याननेन कोटिद्वयमीजन कोटिसहित ३, मासे मासे इयन्ति दिनानि अष्टमादिविधेयमे
 नलनस्वेति सति तन्निधयधितं ४, एतच्च प्रथमसयननेन सह व्यधिच्छिव सहसाकारैर्महत्तरादेर्वचस इति स
 कार ५, आकारैर्वर्जितमनाकार ६, यत्र वृत्तिकवलसंख्यावि तत्परिमाणकृतं ७, सर्ववर्तुर्विधाहारकृतपरित्य
 गाधिरवशेष ८, अष्टदशमुष्टिचमन्याविचित्रोपलक्षित संकेतन ९, अद्या कालस्तदुपलक्षितं अद्याप्रत्याख्यान १०,
 एतद्वशावा यथा । नवकार १ पोरिसीप २ पुरिमहि ३ इक्कासणे ४ गट्टाणेअ ५ । आयपिल ६ अमत्तडे
 वरमेय ८ अमिनगहे ९ विगह १० ॥ १ ॥ नमस्कारसहित विनोदये घटीद्वयपर्यन्त १, यौखी पुष्पप्रमाण
 ल्हायया प्रहरमात्रादिनोदये २, पूर्वार्धमद्यहपर्यन्तं ३ एकासनं एकेनासनेन एकवेल भोजन ४, एकस्या
 आकुञ्चितप्रसारितादिवर्जितमेकासन ५, आचामल एकवेलमेकाभजलभोजन ६, अमत्तार्थ उपवासः त्रिदि
 न्नाहाररहितो वा ७, चरम दिवसचरमअवचरमपर्यन्त प्रत्याख्यान ८, अभिमहो ग्रन्थिमुष्टिपर्यन्त प्रत्य
 ख्यान ९, विकृतिः विकृतीनां सर्वथा त्यागः सख्या वा १० ॥ अर्थेषामागारसंख्या । 'वो वेव नमुकारे अ
 गारा छव पोरसीप ७ । सस्तेव य पुरिमहे एगासणम्मि अट्टेव ॥ १ ॥ सस्तेगट्टाणस्स ७ अट्टेव य अविलनि
 आगारा । पचेव य अमत्तडे छप्पाणे चरमचत्तारि ॥ २ ॥ एष चखरो अभिगहो निधीप अट्टनवय आगारा
 अप्पावरणे पचव ववति सेसेसु वत्तारि ॥ ३ ॥' नमस्कारसहिते द्वावेवाकारौ यथा । 'खगए सरे नवका

करयल्लसि दक्षिणोत्तरपाणिभ्यां सुलभकिंकारजोहरणं । कुप्परसि कूर्परान्म्या चोलपट्टभ धारणीयः । उत्तरा-
रिय पारियमि शुद्धिं वत्सारिते प्ररिते कायोत्सर्गे नमस्कारेण पारिते जिनस्सुतिर्भणनीया पाठान्तर च ।
गायोत्तरार्धे पृथ्वावीसवोसा काजस्सज्जो विषज्जिजा सर्वत्र कार्योत्सर्गे चतुर्विधातिस्त्वचिचिन्तने चन्दे सुनि-
म्मलयरार्यन्त चिन्तन । नमस्कारचिन्तने नवपदपरिपूर्णचिन्तन सर्वत्र कायोत्सर्गपारणे नमो अरिहताण
इति पदं ततः स्तुतिपाठादि यथाधोरण । इत्यावदयके कायोत्सर्गः ॥

अथ प्रत्याख्यानम् ५ तत्र द्विधा । मूलगुणप्रत्याख्यान उत्तरगुणप्रत्याख्यान च । मूलगुणप्रत्याख्यान द्विधा ।
देहासर्वभेदात्सर्वमूलगुणप्रत्याख्यान साधूना पञ्चमहाभूतानि देहामूलगुणप्रत्याख्यान आद्याना पञ्चाणुव-
त्तानि । उत्तरगुणप्रत्याख्यानमपि द्विधा । देहासर्वभेदात् । साधूना सर्वोत्तरगुणप्रत्याख्यानमनेकधा । यथा ।
‘पूर्वस्व जा विसोदी सभिर्द्वौ भावणा तथो धुविरा । पदिमा अभिगगहावि य उत्तरगुणमो विपाणाहि
॥ १ ॥’ आद्याना देवोत्तरगुणप्रत्याख्यान त्रीणि गुणभूतानि अथारि अल्पावतानि । उभयोरपि सर्वोत्तर-
गुणप्रत्याख्यानमनागतादिभेदाद्द्विधाविधं । यथा । ‘अणागय १ मरुक्कत २ कोदीसदिय ३ नियटिय चेव ४ ।
सागार ५ जणानारं ६ परिमाणकड ७ नितरवसेस ८ ॥ १ ॥ सकिय ९ अविअट्टाए १० पव्वत्तणा तु दसविध
होइ । सयमेव धनुषालणीय दाणुवपसे अइसमाही ॥ २ ॥’ व्याख्या । तत्र पयुषणादौ गलानत्त्ववैपादुरपक-
रणान्धमत्वेन पूर्वमपि पदद्वयाध्यालोचनप्रयः क्रियते तदन्तगतं १, पयुषणचतुर्मासकादिषु अथाकौ वैपादुरपे

कुहेद्वगार्हयं । महुत्तपिप्पलि सुठार्हं अणोगहा साहम होर्ह ॥ १ ॥ वृन्तवणं वृन्तवाधन प्रसिद्ध । तथोल ता-
 न्वूल पञ्चसौगन्धिक । पिस्र चिद्र नानाप्रकार । तुलसीकुहेद्वकादि तुलसीप्रहणेन सर्वाण्यपि सुरभिकपाय-
 दुमपत्राणि । कुहेद्वकप्रहणे भर्मर्यार्थकादि । मधु मधुयष्टी । पिप्पली पिप्पली । सुठार्हं शुण्ड्यादि प्रसिद्ध ।
 अविद्यात्त्रिफलात्रिफलद्रुणालवध्वैलजातीफलप्रभृति सर्वमपि अशुष्टिकर शुष्क पुरुषप्रफलादि । अणो-
 गहा साहम होर्ह अनेकवा स्वादिम भवति स्वायते वक्रसौरमप्रमोदार्थिभिरिति स्वादिम । अन्नतृणाभोगेण
 सहसागारेण । अन्न आकारप्रहण नियममन्त्रेपि अवोषार्थ । अनाभोगात् अन्यन्न सहसाकारात् अन्यन्न प्र-
 त्याख्यामीति शेषः । आभोगः स्वचित्तावधानेन कर्तव्यकरण । अनाभोगो वैपरीत्येन विस्मृत्यान्यकार्यव्याक्षे-
 पेण कार्यकरण तस्मात् । सहसाकार इति सहसौत्सुक्येन कार्यकरण, अथवा स्वयमेव कार्योत्पत्तिः यथा
 पवनायाहत किञ्चिन्मुखे निपतति इति सहकारस्तस्मात् । पोरसिय पञ्चस्त्राहि पौर्वा योर्वर्षा यावत्प्रत्याख्याहि
 प्रहर यावदित्यर्थः । प्रत्याख्यामि उद्गतेद्युर्ध्वं दूर्योद्यावारभेत्यर्थः । चतुर्विधमप्याहार अद्यान ४ पूर्ववत् अन्नं
 सह० पूर्ववत् । प्रच्छन्नकालेण प्रच्छन्नकालात् अन्नरजश्छन्नसूर्यसर्पयोगे प्रच्छन्नकालः तन्न दिनप्रमाण न ज्ञायते
 तस्मात् । विसामोद्रेण विश्वोहात् पूर्ववक्षिणपश्चिमाविविशामज्ञाने रक्षित्यतावज्ञाताया न कालपरिमाण
 ज्ञान । साहुष्यपणेण साधुवचनात् यथा साधवः पादोनेपि प्रहरे अतिशान्ते 'मयच बहुपक्षिषुषा पोरिसी सा-
 द्रयो उवस्ता होर्ह' इति वचनानात् । सवसमादिष्वसियगारेण सर्वसमाधिष्वर्तितत्ताकारेण सर्वेषां साधुसाध्वीआ-

स्थापकविधिनानापकास्त्रानि । स्त्रीराह स्त्रीरादि स्त्रीरद्विगतकष्टतादि । स्त्ररणाई स्त्ररणादिसर्वाप्याद्री कन्द-
 ज्ञातिः । मन्त्रगपनिर्देह-मण्डकप्रभृतिप्रहणात् प्रपथोलिकाकुसराप्रभृति विधेय विधेय ॥ १ ॥ पाण यथा । 'पाण
 सोवीर जयोदगाह-धिसं सुराहय चेव । आठकाओ सधो कक्कडिगजलाहय च तहा ॥ १ ॥' पीयते दृष्टान्त-
 दाहताई इति पान । तत्किमित्याह । सोवीर सोवीरं काञ्चिकं जयोदगाह ययोदकादि ययोदकतिलोदकदु-
 योदकप्रभृति । चित्तं चित्तं नानाप्रकार । सुराहय धेव सुरादिक धेव । सुराप्रहणेन काष्टपिटुष्यफलरसक्षौ-
 द्रनिष्पन्न-मय यदुष्टिकरमदुष्टिकर । ततः सर्वपान-आठकाओ-सधो । सर्वोप्यप्यायः हिमकरकष्टुद्धोदकप्र-
 भृतिः कक्कडिगजलाहय च तहा कर्कटिकाजलादिक तथा । कर्कटिकाजलप्रहणेन हस्तुरसवर्जितः पुष्टिकरणर-
 हितः सर्वोपि पुष्पफलरसः । स्त्राहम स्त्रादिम यथा । 'अस्तोस दत्ताई लज्जूर नालिकेर दक्स्त्राई । कक्कडिअ-
 न्नाफणसाह बडुविह स्त्राहम होह ॥ १ ॥' अस्तोस अक्तोष येन सुक्तेन अक्तमोजनवद् दृष्टिर्भवति तन्न कोष
 शुद्धसौद्रविकारादिः । दत्ताई दन्त्यादि दन्तसरिप्रभृतिदृक्शनिर्पासाः सर्वोपि अराद्धाः शाकाश्च । लज्जूर नालि-
 केरदक्स्त्राह लज्जूरनारिकेलद्राक्षाः प्रसिद्धाः आदिषाब्दात् चातामप्रभृतयः । कक्कडिअंनफणसाह कर्कट्यादि
 कर्कटीप्रहणेन विन्मीफलादिसुस्वादमन्त्रफलकरं फल । आमप्रहणेन नारिङ्गजम्बीरबीजपूरादिवद्दसफल । पन-
 समप्रहणेन कदलीफलबोदिकादिप्रभृति दृष्टेण 'मयुररसफलं । बडुविह स्त्राहम होह इत्यादि । बडुविम स्त्रादिम
 भवति स्थापते शुष्टिसुलसादार्षिभिरिति स्त्रादिर्म । 'स्त्राहमं स्त्रादिम यथा । 'दत्तवण तपोल चित्तं तुलसी

वृषान्ममिष्यर्थः । भवच्चरिम आधुपूर्णात्तापर्यन्त प्रत्याख्याहि । त्रिविध षतुर्विध वा आहार अष्टानं स्वादिम
 स्वादिम ३ अष्टान ४ अन्नं सह० सह० सह० पूर्ववत् । गठिसहित सुष्टिसहित अष्टसहित इत्यादि प्रत्या-
 ख्यादि चतुर्विं० अष्टान पान ४ अन्नं सह० पारि० सह० सह० पूर्ववत् ॥ निविगहय विगर्हयो सेसिआओ
 वा पक्ष० निर्विकृतिक गृहीतशेषा वा विकृतीः प्रत्याख्याहि अन्नं सह० लेबा० निह० उक्खि० पूर्ववत् ।
 पङ्कवमविक्षेपण प्रत्युतपुरस्कारेण अक्षितात् घृततैलादिनाभ्यक्तात् परि० सह० सह० पूर्ववत् । यद्योक्त अष्ट
 नव च आकारा अन्न च तत्पणीओगाहिमय इति वचनात् अन्नविकृतितत्पर्यात् उक्खित्तविवेगेण कथन
 व्रवविकृतितत्पर्यात् न इत्यष्ट नव चाकाराः । अथ विकृतय इति मनोवाक्कायाना कामायाभ्येपकारकत्वात्
 विकारिसन्नावात् विकृतय उच्यन्ते । मास स्रजोकास दशाधा । यथा । 'दुद्ध १ दहि २ घय ३ तिल ४ शुद्ध
 ५ तर्होगाहिम ६ छ भक्खाओ । मधु ७ मज्ज ८ मस ९ मक्खण १० चत्सारि अन्नमक्खविगर्हओ ॥ १ ॥'
 दुग्ध गोमहिषीढागीमेव्युद्रिकाभव दधि नवनीत घृत तासामेष । चट्टीणा द्रव्यायमावात् । तैल तिलात्
 सीलदासर्पेयान्नव चतुर्धा । शुद्धः पिण्डद्रवमेवो द्विधा । उत्कथित अचगाहित वा घृततैलाभ्या क्रेवलान्भ्या
 पक्क । पक्काष षट् भक्ष्या विकृतयः । चतस्रोऽभक्ष्याः मधुमयमासनवनीतरूपाः । अथ कटाहिकाया घृततै-
 लादिपूर्णाया खलाखल सायकादि पच्यते तेनैव स्नेहेन द्वितीय तृतीय च तद्विकृतिः । ततः पर पक्क योगवा-
 दिना निर्विकृतिकप्रत्याख्यानेपि आगाहकारणे कल्पते । एव शेषाण्यपि विकृतिगतानि निर्विकृतिकप्रत्या-

ख्याने कल्पन्ते । तानि कथ्यन्ते यथा । 'अह पेआ १ हुद्धट्ठी २ हुद्धवलेही य ३ हुद्धसाही य ४ । पच य
 विगयगयाह हुद्धम्मि य खोरिसहियाह ५ ॥ १ ॥' क्षीरेयीपेये प्रसिद्धे । अथ च ज्याख्यायते । 'अधिल्लेयम्मि
 हुद्धे हुद्धट्ठी वक्खमीसहुद्धम्मि । पइसाही तह तथुल चुरय सिद्धम्मि अवलेही ॥ १ ॥ इति हुण्णविकृतिग-
 तानि ॥ अथ वधिविकृतिगतानि यथा । 'दहिए विगयगयाह योलवहा १ योल २ सहिरिणि ३ करवो ४ ।
 खणकणवहियमहिय ५ सगरिगायम्मि अप्पहिए ॥ १ ॥' वृत्तविकृतिगतानि यथा । 'पक्कधिय १ ययकिट्ठी
 २ पक्कोसहिववरितरियसरिये च ३ । निज्झज्जण ४ वीसवण ५ गार्हधिय ६ विगाह विगइगया ॥ १ ॥' तैलवि-
 कृतिगतानि यथा । 'तिक्कमली १ तिलकुट्ठी २ दवत्तिल्ल ३ तहो सहुच्चरिय ४ । लक्खाहवपक्क तिक्कतिक्कम्मि
 पंचेव ॥ १ ॥ शुद्धविकृतिगतानि यथा । 'अद्धक्कहियसुरसो १ गुलवाणीय व २ सक्करा ३ खवं ४ । पायगुल
 ५ गुलविगर्ह ६ विगयगया हुंति पंचेव ॥ १ ॥' अथ अयगाहितविकृतिगतानि यथा । 'एग एग सुवरि १
 तिह्वरि वीयग च ज पक्क । तुप्पेण तेण धिय २ तइय गुलहाणिक्का पमिहं ३ ॥ १ ॥' पच पदसु भक्क-
 लप्पसिआ ४ पंचम तु पुयलिआ । चुपहियगाधियाए परिपक्का ५ तीसम्मिलिएसु ॥ २ ॥' पच पदसु भक्क-
 विकृतिषु धियात् विकृतिगतानि निर्वेकतिकेषु भक्काणि । अमक्कधिकृतपसु मधु पौत्तिकमाक्षिकभ्रामरमे-
 दाभिधिय । मय काष्ठपिष्टमेवात् द्विधा । मांस जलभरस्थलचरसुभरमेवाभिधा । नवनीत चतुर्धा पूर्वमे-

दयान्तमिदमर्थः । भवधरिम आधुर्पूर्णतार्पर्यन्त प्रत्याख्याहि । अत्रिष चतुर्विध वा आहार अद्यान स्वादिमं
 स्वादिम ३ अद्यान ४ अन्नं सह० सह० पूर्ववत् । गतिसहित झुटिसहित अङ्गुष्ठसहित इत्यादि प्रत्या-
 ख्याहि चतुर्वि० अद्यान पात ४ अन्नं सह० पारि० सह० सह० पूर्ववत् ॥ निधिगहय धिगर्हयो सेसिआओ
 वा पद्य० निर्विकृतिकं दृष्टीतशेषा वा विकृतीः प्रत्याख्याहि अन्नं सह० लेवा० गिह० उक्त्वि० पूर्ववत् ।
 पङ्कधमधिल्लपण मत्तुतपुरस्कारेण झक्षितात् घृततैलादिनाभ्यक्तात् परि० सह० सह० पूर्ववत् । यन्त्रोक्त अष्ट
 नव च आकारा अन्न च नवणीओगाहिमए इति वचनात् अन्नधधिकृतिरपद्यात् उक्त्विस्सविवेगेण कथन
 द्रवधिकृतिरपद्यात् न इत्यष्ट नव चाकारा । अन्न धिकृतय इति मनोवाक्कायाना कामाद्याभ्येपकारकत्वात्
 विकारिसन्नाभावात् विकृतय उच्यन्ते । तावत् सूयोक्ताव् दद्याथा । यथा । 'कुट्ट १ दहि २ दय ३ तिल ४ गुह
 ५ सहोगाहिम ६ छ भक्त्वाधो । महु ७ मज्झ ८ मस ९ भक्त्वा १० चत्तारि अभक्त्वाधिगर्हो ॥ १ ॥'
 इत्येव गोमहिषीभागीमेव्युद्रिकामव दधि नवनीत घृत तासामेव । उट्टीणा दद्याथाभावात् । तैल तिलात-
 सीलदासर्पेभ्य चतुर्धा । गुहः पिण्डद्रवमेवो द्विधा । उत्कथित अन्नगाहित वा घृततैलाभ्या केवलानभ्या
 पक् । पक्ताव षट् भक्ष्या विकृतयः । धनकोऽभक्ष्याः मधुमयमासनधनीतरूपाः । अथ कदाहिकाया घृततै-
 लादिपूर्णयां चलाचल स्वाधकाधि पच्यते तेनैव स्वेहेन द्वितीय तृतीय च तद्विकृतिः । सतः पर पक् योगवा-
 हिना निर्विकृतिकप्रत्याख्यानेपि आगाहकारणे कल्पते । एव शेषाप्यपि विकृतिगतानि निर्विकृतिकप्रत्या-

कथाने कल्पन्ते । तानि कथ्यन्ते यथा । 'अहं पेक्षा १ बुद्धदी २ बुद्धबलेही य ३ बुद्धसादी य ४ । पच य
 विगयगयाहं बुद्धन्मि य खोरिसाहियाह ५ ॥ १ ॥' क्षीरेयीपेये प्रसिद्धे । अथ च व्याख्यायते । 'अंबिललेयन्मि
 बुद्धे बुद्धदी वक्खमीसबुद्धन्मि । पदसादी तह तहुल बुद्धय सिद्धन्मि अबलेही ॥ १ ॥ इति बुग्घविक्रुतिग-
 तानि ॥ अथ वधिविक्रुतिगतानि यथा । 'वहिए विगयगयाहं बोलवद्धा १ बोल २ सहिरिणि ३ करवो ४ ।
 लवणकणवहियमहिय ५ सगरिगायन्मि अण्वहिय ॥ १ ॥' घृतविक्रुतिगतानि यथा । 'पकयिअ १ ययकिदी
 २ पकोसहिववरितरिपसरिप च ३ । निज्जसज्जण ४ वीसदण ५ गार्हयिअ विगहं विगहगया ॥ १ ॥' नैलवि-
 क्रुतिगतानि यथा । 'निल्लमली १ तिलकुटी २ ददमिल्ल ३ तहो सहुवरिय ४ । लक्खाहदवपक तिल्लनिह्लन्मि
 पचेव ॥ १ ॥ शुद्धविक्रुतिगतानि यथा । अद्धक्कहिरकखुरसो १ गुलवाणीय व २ सक्का ३ खडं ४ । पायगुलं
 ५ गुलविगहं ६ विगयगया ह्रुति पचेव ॥ १ ॥' अथ अवगाहितविक्रुतिगतानि यथा । 'एग एग सुवारिं १
 तिह्वेरि पीयग च ज पकं । तुप्पेण तेण थिय २ तहय गुलवाणिआ पमिहं ३ ॥ १ ॥ चउत्थ जलेण सिद्धा
 लप्पसिआ ४ पचम तु पूयलिया । बुयधियताथियाए परिपका ५ तीसमिलिएसु ॥ २ ॥' एव वदसु 'अध्य-
 विक्रुतिपु धिआत् विक्रुतिगतानि निर्विक्रुतिकेषु भक्ष्याणि । अमध्यविक्रुतयसु मधु पौतिकमाक्षिकभ्रामरभे-
 दाधिविध । मध काष्ठपिष्टभेदात् द्विधा । भास जालचरस्थालचरखचरभेदाधिविधा । नवनीत चतुर्धा पूर्वमे-

दयानामिदमर्थः । नवपरिम आगुपूर्णतापर्यन्त प्रकाश्यादि । त्रिविध चतुर्विध वा आहार अग्रानं द्याविम
 स्वादिम ३ अग्रान ४ अन्नं सह० सह० पूर्ववत् । गतिसहित मुष्टिसहित अङ्गुष्ठसहित इत्यादि प्रत्या-
 द्यादि चतुर्वि० अग्रान पान ४ अन्नं सह० पारि० सह० सह० पूर्ववत् ॥ निविगहय विगर्हयो सेसिआओ
 वा पञ्च० निर्विकृतिक दृष्टीतशेषा वा विकृती प्रत्याख्यादि अन्नं सह० लेषां गिह० लक्षि० पूर्ववत् ।
 मनुष्यमक्षिपणं प्रत्युत्तपुरस्कारेण अक्षितात् दृततैलादिनाभ्यक्तात् परि० सह० सह० सह० पूर्ववत् । यन्त्रोक्त अष्ट
 नव च आकारा अन्न च नवणीओगादिमष्ट इति यचनात् अन्नचविकृतिरपरात् लक्षित्वत्विवेगेण कथन
 इवविकृतिरपरात् न इत्यष्ट नव चाकाराः । अन्न विकृतय इति मनोवाक्कायाना कामायास्तेपकारकत्वात्
 विकारिसन्नावात् विकृतय उच्यन्ते । तास्य सूत्रोक्तास्य दशाधा । यथा । 'बुद्ध १ द्रवि २ दय ३ तिल ४ शुद्ध
 ५ तद्दोणादिम ६ छ मक्खलाओ । मनु ७ मज्झ ८ मस ९ मक्खण १० चत्तारि अभक्खविगर्हओ ॥ १ ॥'
 दुग्ध गोमहिषीणगीमेज्युद्रिकाभव दधि नवनीत दृत तासानेव । उट्टीणा दद्याथभावात् । तैल तिलान-
 सीलदासर्वपोद्भव चतुर्धा । शुद्धः पिण्डप्रथमेवो द्विधा । उत्कथित अवगाहित वा दृततैलाभ्या केवलान्भ्या
 एक । पक्काव द भक्ष्या विकृतयः । अतश्चोऽभक्ष्याः मधुमधमासनवनीतरूपाः । अथ कटादिकाया दृततै-
 लादिपूर्णाया बलावल साधकादि पच्यते तेनैव स्नेहेन द्वितीय दृतीय च तद्विकृतिः । ततः पर एक योगवा-
 हिना निर्विकृतिरूपस्याभ्यानेपि आगाढकारणे कल्पते । एव शेषाण्यपि विकृतिगतानि निर्विकृतिकप्रत्या-

ख्याने करुणन्ते । तानि कथ्यन्ते यथा । 'अहं पेआ १ बुद्धदी २ बुद्धबलेही य ३ बुद्धसाही य ४ । पच य
 विगयगयाह बुद्धम्मि य खोरिसहियाह ५ ॥ १ ॥' क्षीरेयीपेये प्रसिद्धे । अयं च उपाख्यायते । 'अधिल्लेयम्मि
 बुद्धे बुद्धदी वक्खमीसुद्धमि । पइसाही तहं तकुल जुअय सिद्धम्मि अवलेही ॥ १ ॥ इति हुनयविकृतिग-
 तानि ॥ अथ दधिविकृतिगतानि यथा । 'दहिणं विगयगयाह घोळवद्धा १ घोळ २ सिधिरिणि ३ करयो ४ ।
 लवणकणदहियमहिय ५ सगरिगायम्मि अप्पहिय ॥ १ ॥' घृताविकृतिगतानि यथा । 'पक्कधिय १ दयकिदी
 २ पक्कोसहिउवरितरियसार्पिं च ३ । निज्जजण ४ वीसदण ५ गार्हियअ विगहं विगहगया ॥ १ ॥' तैलवि-
 कृतिगतानि यथा । 'तिल्लमली १ तिलकुदी २ ददतिल्ल ३ तहो सहुवरिय ४ । लक्खाहदधपक्क तिल्लतिल्लमि
 पंचेव ॥ १ ॥ शुद्धविकृतिगतानि यथा । अद्धक्कहिरक्खुरसो १ शुलवाणीय व २ सकरा ३ खर ४ । पायशुल
 ५ शुलविगहं ६ विगयगया हुंति पंचेव ॥ १ ॥' अथ अवागाहितविकृतिगतानि यथा । 'एग एग सुवरिं १
 तिह्वेरि वीयग च ज पक्क । तुप्पेण तेण चिय २ तइय शुलहाणिआ परिमिहं ३ ॥ १ ॥ चउत्थ जलेण सिद्धा
 लप्पसिआ ४ पंचम तु पूयलिआ । जुपइयतावियाए परिपका ५ तीसमिलिएसु ॥ २ ॥' एव पदसु भक्ष्य-
 विकृतिषु धिशत् विकृतिगतानि निर्धक्कतिक्केषु भक्ष्याणि । अभक्ष्यविकृतयस्तु मधु पौतिकमाक्षिकभ्रामरमे-
 दाभिधिव । मय काष्ठपिट्ठमेदात् द्विधा । मांस जलचरस्थलचरस्वचरमेदाभिधा । नवनीत चतुर्धा पूर्वमे-

दयान्तमित्यर्थः । अथचरित्तम आद्युपार्णतापर्यन्त प्रत्याख्याहि । त्रिविध चतुर्विध वा आहार अग्रानं स्वादिम
 स्वादिम ३ अग्रान ४ अन्नं सह० सह० पूर्ववत् । गतिसहित मुष्टिसहित अङ्गुष्ठसहित इत्यादि प्रत्या-
 ख्याहि चतुर्वि० अग्रान पान ४ अन्नं सह० पारि० सह० सह० पूर्ववत् ॥ निविगहय विगहयो सेसिआओ
 वा पद्यं निर्विकृतिक गृहीतशेषा वा विकृतीः प्रत्याख्याहि अन्नं सह० लेवा० निह० उक्खि० पूर्ववत् ।
 पद्भुमविक्षपण प्रत्युत्तपुरस्कारेण अक्षितात् घृततैलादिनाभ्यक्तात् परि० सह० सह० पूर्ववत् । यथोक्त अष्ट
 नव च आकारा अन्न च नवणीओगाहिनए इति वचनात् अन्नविकृतितरपरात् उक्खित्तविवेगेण कथन
 द्रवविकृतितरपरात् न इत्यष्ट नव वाकाराः । अन्न विकृतय इति मनोवाक्यायाना कामायास्तेष्वकारकत्वात्
 विकारितसन्नावात् विकृतय उच्यन्ते । ताव सन्नोक्ताश्च दशावा । यथा । 'बुद्ध १ दहि २ दय ३ तिल्ल ४ शुद्ध
 ५ तद्दोणाहिम ६ छ भक्खत्ताओ । मद्ध ७ मज्झ ८ संस ९ मक्खण १० चत्तारि अमक्खविगहोओ ॥ १ ॥'
 बुण्य गोमहिषीजानीसेठ्ठुष्टिकामच दधि नवनीत घृत तासामेव । उट्ठीणा दद्याथभावात् । तैल तिलात-
 सीलदासर्पणोद्भव घृतयो । शुद्धः पिण्डद्रवभेदो द्विधा । उत्कथित अकगाहित वा घृततैलाभ्या केवलान्भ्या
 पक् । पक्काण पद भक्ष्या विकृतयः । वतलोऽभक्ष्याः मधुमयमांसनवनीतरूपाः । अथ कटाहिकायां घृततै-
 लाद्विपूर्णाया चलाचल स्वाधकादि पच्यते तेनैव स्नेहेन द्वितीय तृतीय च तद्विकृतिः । ततः पर पक् योगवा-
 दिनां निर्विकृतिकप्रत्याख्यानेपि आगाहकारणे कल्पते । एव शेषाण्यपि विकृतिगतानि निर्विकृतिकप्रत्या-

का० कार० अनु० ९ एवं ४० ॥ नवमकोटकप्रयस्य भङ्गा नव यथा । म० क० १ । म० कार० २ । म० अनु० ३ । व० करो० ४ । व० कार० ५ । व० अनु० ६ । का० करो० ७ । का० कार० ८ । क० अनु० ९ एव सर्व-
मीलने भङ्गका० ४९ । एव सर्वमीलने एकत्रिभिन्नवनवभिन्नवनवभङ्गोत्पादने एकोनपञ्चाशद्भङ्गाः । एते च
नाकार्ये न करोमि न कारयिष्यामीति कालञ्चयमाने त्रिगुणीकृते सप्तध्वनिदिशदधिक शत भङ्गानां भवति ।
इत्यावश्यकं प्रत्याख्यानं सपूर्णं ॥ इत्युक्तं षड्विधभावश्यक क्रमेण सामायिक १ चतुर्विंशतिस्तव २ वन्दन ३
प्रतिक्रमण ४ कायोत्सर्ग ५ प्रत्याख्यान ६ रूप संक्षेपतः । अवश्य
क्रियते इत्यावश्यकं । तद्विषयमेव करणीय साधूनां आवकाणां च ।
तच्च न योजना विना करणीयानुष्ठानमुपयाति तदर्थं योजना क-
थ्यते । प्रथम सामायिकस्य योजना यथा । सर्वधिरतिसामायिक प्रवज्याग्रहणविधेरवसित । श्रुतसम्पत्त्व-
देशधिरतिसामायिकानि आद्यव्रतधिरौपाधिकारादवसितानि ॥

१	१	२	२	१	१	१
२	१	२	१	२	१	१
१	१	२	१	२	१	१
१	१	२	१	२	१	१

अधुना च आवश्यकसामायिक यदवश्य आर्द्धरजुष्टीयते । सर्वकर्मारम्भे पूर्वं परमेष्ठिमस्त्रपाठः किं पुनरा-
वश्यकं । अतः पूर्वं नमस्कार पठेत् । 'सुहृपति नमुष्कार दंष्ट्रगा मिरियासणस पडिलेहा । सज्जायपवक्खाणे
शुरुणिसद्दाहय पणामो ॥ १ ॥' पूर्वं आद्यः पुरोष्टासनो शुभं नत्वा हृच्छाकारेण सदिसह भगवन् सामाह-
यसुहृत्सिय पडिलेहेमि इत्युक्त्वोपधिशय सुखधक्किका प्रतिलेखयति । तत ऊर्ध्वीन्द्रय नमस्कार धिरेकेवल

सञ्जि ॥ ३ ॥ प्रथमकोष्ठकप्रये मनसा वचसा कायेन न करोमि म कारयामि ननु जानामि १ इति एको
 भङ्गः । द्वितीयकोष्ठकप्रये भङ्गप्रय यथा । मनसा वचसा कायेन न करोमि न कारयामि १, मनसा वचसा
 कायेन न करोमि नाजुजानामि २, मनसा वचसा कायेन न कारयामि नाजुजानामि ३, एव ४ ॥ अथ
 तृतीयकोष्ठके भङ्गप्रय मनसा वचसा कायेन न करोमि १, मनसा वचसा कायेन न कारयामि २, मनसा
 वचसा कायेन नाजुजानामि ३, एव ७ ॥ अथ चतुर्थकोष्ठकप्रये भङ्गप्रय यथा । म० व० नक० नका० नाजु०
 १, मन० व० का० नक० नाजु० २, व० का० नक० नका० नाजु० ३ एव १० । अथ पञ्चमकोष्ठकप्रये भङ्गप्रय
 यथा । म० व० करोमि कारयामि १ । म० व० करोमि अजुजानामि २ । म० व० कारयामि अजु० ३ । म०
 काये० करो० कार० ४ म० का० करो० अजु० ५ । म० का० कार० अजु० ६ । व० का० करो० कार० ७ ।
 व० का० करो० अजु० ८ । व० का० कार० अजु० ९ एव ११ ॥ अथ षष्ठकोष्ठकप्रयस्य भङ्गा यथा । म०
 नक० १ । म० का० नक० २ । व० का० नक० ३ । म० व० नका ४ । म० का० नका० ५ । व० का० नका०
 ६ । म० व० नाजु० ७ । म० का० नाजु० ८ व० का० नाजु० ९ एव १८ ॥ अथ सप्तमकोष्ठकप्रयस्य भङ्गप्रय
 यथा । म० नक० नका० नाजु० १ । व० नक० नका० नाजु० २ । का० नक० नका० नअ० ३ एव ॥ ३१ ॥
 अष्टमकोष्ठकप्रयस्य भङ्गप्रय यथा । म० करो० कार० १ । म० करो० अजु० २ । म० कार० अजु० ३ । वच०
 करो० कार० ४ । व० करो० अजु० ५ । व० कार० अजु० ६ । का० करो० कार० ७ । का० करो० अजु० ८ ।

का० कार० अनु० ९ एव ४० ॥ नवमकोष्टकत्रयस्य भङ्गा नव यथा । म० क० १ । म० कार० २ । म० अनु० ३ । ष० कार० ४ । ष० कार० ५ । ष० अनु० ६ । का० करो० ७ । का० कार० ८ । क० अनु० ९ एव सर्वमीलने भङ्गका० ४९ । एव सर्वमीलने एकत्रिभिन्नवनवभिन्नवनवभङ्गोत्पादने एकोनपञ्चाशद्भङ्गाः । एते च नाकार्यं न करोमि न कारयिष्यामीति कालत्रयमाने त्रिगुणिकृते सप्तचत्वारिंशदधिक दश भङ्गानां भवति । इत्यावश्यकं प्रत्याख्यानं संपूर्णं ॥ इत्युक्त षड्विधमावश्यक क्रमेण सामायिक १ चतुर्विंशतिस्त्वथ २ वन्दन ३ प्रतिक्रमण ४ कार्योत्सर्ग ५ प्रत्याख्यान ६ रूप संक्षेपतः । आवश्य क्रियते इत्यावश्यकं । तत्रित्यमेव करणीय साधूनां आवकाणां च । तच्च न योजना विना करणीयानुष्ठानमुपयाति तदर्थं योजना कथ्यते । प्रथम सामायिकस्य योजना यथा । सर्वधिरतिसामायिकं प्रव्रज्याग्रहणधिवेधवसित । श्रुतसन्धकत्व-
दंष्ट्राधिरतिसामायिकानि आद्धवताधिरोगाधिकाराववसितानि ॥

१	१	२	२	१	१	१
२	१	१	२	१	२	१
१	१	१	२	१	२	१

प्रतिक्रमण ४ कार्योत्सर्ग ५ प्रत्याख्यान ६ रूप संक्षेपतः । आवश्य क्रियते इत्यावश्यकं । तत्रित्यमेव करणीय साधूनां आवकाणां च । तच्च न योजना विना करणीयानुष्ठानमुपयाति तदर्थं योजना क-

अधुना च आवश्यकसामायिक यदवश्य आद्वैरनुष्ठीयते । सर्वकर्मारम्भे पूर्वं परमेष्ठिमन्त्रपाठः किं पुनरावश्यकं । अतः पूर्वं नमस्कार पठेत् । 'सुहृपसि नमुष्कार दंडग मिरियासणस्स पढिलेहा । सज्जायपपक्खक्खाणे शुरुमुणिसद्दाहय पणामो ॥ १ ॥' पूर्वं आद्धः पुरोहतासनो शुकं नत्वा इच्छाकारेण सविसह भगवन् सामाहयमुहपुत्तियं पढिलेहेमि इत्युक्त्वोपधिवश्य मुखचक्रिकां प्रतिलेखयति । तत ऊर्ध्वीभूय नमस्कार धिरेकवेल

सल्लि ॥ ३ ॥' प्रथमकोटिक्रय्ये मनसा वचसा कायेन न करोमि न कारयामि ननु जानामि १ इति एको
 भङ्गः । द्वितीयकोटिक्रय्ये भङ्गप्रयं यथा । मनसा वचसा कायेन न करोमि न कारयामि १, मनसा वचसा
 कायेन न करोमि नानुजानामि २, मनसा वचसा कायेन न कारयामि नानुजानामि ३, एव ४ ॥ अथ
 तृतीयकोटिक्रय्ये मनसा वचसा कायेन न करोमि १, मनसा वचसा कायेन न कारयामि २, मनसा
 वचसा कायेन नानुजानामि ३, एव ७ ॥ अथ चतुर्थकोटिक्रय्ये भङ्गप्रयं यथा । म० व० नक० नका० नानु०
 १, मन० व० का० नक० नानु० २, व० का० नक० नका० नानु० ३ एव १० । अथ पञ्चमकोटिक्रय्ये भङ्गप्रयं
 यथा । म० व० करोमि० कारयामि १ । म० व० करोमि अनुजानामि २ । म० व० कारयामि अनु० ३ । म०
 क्रये० करो० कार० ४ म० का० करो० अनु० ५ । म० का० कार० अनु० ६ । व० का० करो० कार० ७ ।
 व० का० करो० अनु० ८ । व० का० कार० अनु० ९ एव ११ ॥ अथ षष्ठकोटिक्रय्यस्य भङ्गा यथा । म०
 नक० १ । म० का० नक० २ । व० का० नक० ३ । म० व० नका० ४ । म० का० नका० ५ । व० का० नका०
 ६ । म० व० नानु० ७ । म० का० नानु० ८ व० का० नानु० ९ एव १८ ॥ अथ सप्तमकोटिक्रय्यस्य भङ्गप्रयं
 यथा । म० नक० नका० नानु० १ । व० नक० नका० नानु० २ । का० नक० नका० नअ० ३ एव ॥ ३१ ॥
 अष्टमकोटिक्रय्यस्य भङ्गप्रयं यथा । म० करो० कार० १ । म० करो० अनु० २ । म० कार० अनु० ३ । वच०
 करो० कार० ४ । व० करो० अनु० ५ । व० कार० अनु० ६ । का० करो० कार० ७ । का० करो० अनु० ८ ।

भगवन्, उपधिसद्विस्माच्च उपधिपण्डिलेह्व इत्युक्त्वा यदि पूर्वं प्रतिलेखनाकाले वक्ष्य पौषघागाराद्यप्रतिले-
 खित स्यात् तदा प्रतिलेखयेत् । यदि प्रतिलेखित स्यात् तदा क्षमाश्रमणेनैव पूरयेत् । ततः क्षमाश्रमणद्वय-
 पूर्वं भणति भगवन्, वसतिसद्विस्माच्च वसतिपण्डिलेह्व इत्युक्त्वा यदि वसतिमाश्रकादि पूर्वं प्रतिलेखना-
 काले अप्रतिलेखित स्यात् तदा प्रतिलेखयेत् । प्रतिलेखितेपि क्षमाश्रमणेनैव पूरयेत् । वसतिप्रमार्जनं दण्डमो-
 छनेन । ततः पुनः शुरुसमीपमागत्य क्षमाश्रमणपूर्वमिति वदेत् भगवन्, पसाडकरी पञ्चक्खाण करावड ।
 ततो शुरुयदि आह्व आहारार्थी भवति तदा दिवसपौषधे प्रातर्गृहीते नमस्कारसहितं प्रत्यास्थानमुच्चारयेत्
 यथा । वगणप् सूरं नवकारसहितं पञ्च० चड० ४ अक्ष० सह० वोसिरह । स्वाध्यायकाले पुनराचान्तैकमक्त-
 निर्विकृतिकादिप्रविधाहार उपवास वा दद्यात् । सध्याकृते रात्रिपौषधे तु दिवसचरिम पञ्च० चड० ४ अक्ष०
 सह० सह० सह० वोसिरह । तत्र यः किल आहारग्राही भवति तदा स वन्दनकद्वयं ददाति । यो न आहा-
 रग्राही तस्य न आचार्योपाध्यायशुरुसाधुबन्धन । अथ च सामान्यपौषधग्रहणविधिः । यत्किल अहोरात्रिक-
 पौषधं गृह्णाति तस्येय चर्या । द्वाद्यो मुहूर्ते पूर्वोक्तविधिना पौषधं गृह्णाति । अतीतसख्याप्रतिलेखितोपधिब-
 सति । ततो जाताया प्रतिक्रमणवेलाया प्रामातृकप्रतिक्रमणं करोति । तदन्ते क्षमा० द्वयपूर्वं बहुवेलं सदि-
 सावेमि बहुवेलं करोमि इत्युक्त्वा आचार्योपाध्यायसर्वसाधून् वन्दते । ततो जाते प्रतिलेखनाकाले क्षमा०
 द्वयेन भणति भग० पण्डिलेखणं सद्विस्मावेमि पण्डिलेखणं करोमि इत्युक्त्वा मुखवस्त्रिकां प्रतिलेखयति । ततः

ततः आह ऊर्ध्वभूय नमस्कार त्रिकेकेल वा पठति । ततो गुर्धने कथयति । भगवन्, पोसहद्वक उचरा-
 वत् । ततो शुक्लिकेकेलं वा पौषवद्वक वदति आदोपि तमनु वदति । वृण्वको यथा । 'करेमि भंते पो-
 सह आहारपोसह सवओ सरीरसकारपोसह सवओ अवावारपोसह सवओ वंभवेरपोसह सवओ षउविहे
 पोसहे ठामि जाव विवस वा ररिं वा अहोरत्त वा पञ्चवासासमि इविह तिविहेण मणेण वायाए काएण न
 करेमि न कारवेमि तत्स भंते पडिक्कममि निवामि गरिहामि अप्पाणं वोसिरामि १ अन्न च यः किल दिव-
 सपौषधे अहोरान्धपौषधे वा आहारार्थी तस्य आहारपोसह वेसओ हत्युचारः शेष तथैव । तत उपविश्य
 इच्छाकारेण संविसह भगवन्, सामाहकमुहपरिं पडिलेहेमि हत्युक्त्वा सुखवकिंका प्रतिलेखयति । ततः
 आह ऊर्ध्वभूय परमेष्ठिमन्न त्रिकेकेल वा पठित्वा पुनः कथयति भगवन्, सामाहकद्वक उचरावत् । ततो
 शुक्लिकेकेल वा सामायिकद्वकमुचारयति यथा करेमि भंते सामाहय सावज्ज जोग पच्चक्कामि जाव पो-
 सह पञ्चवासासमि इविह तिविहेण मणेण वायाए काएण न करेमि न कारवेमि तत्सम् ॥ १ ॥ १ । ततः
 क्षमाश्रमण वत्ता भणति । वर्षाकाले भगवन्, कट्ठासण सविसावामि । कट्ठासण पडिलेहेमि । दोपाट्मा-
 सेयु पाउछणत्त सविसावेमि । पाउछणत्त पडिलेहेमि । हत्युक्त्वा पट्ठक पावप्पोत्तन वा प्रतिलेखयेत् । ततः
 क्षमाश्रमण वत्ता भणति भगवन्, सज्झायं सविसावेमि सज्झायं करेमि । तत ऊर्ध्वभूय नमस्कारअय
 पठित्वा । अथ जगजीवज्जोपी इत्यादिगाथापञ्चक पञ्चविंशतिं वा पठेत् । ततः पुनः क्षमाश्रमणपूर्वं भणति

भगवन्, उपधिसविसावडं उपधिपडिलेहव हत्युक्त्वा यदि पूर्वं प्रतिलेखनाकाले वस्त्र पौषधागाराद्यप्रतिले-
 खित स्यात् तदा प्रतिलेखयेत् । यदि प्रतिलेखित स्यात् तदा क्षमाश्रमणेनैव पूरयेत् । ततः क्षमाश्रमणद्वय-
 पूर्व भणति भगवन्, वसतिसविसावडं वसतिपडिलेहव हत्युक्त्वा यदि वसतिमात्रकादि पूर्व प्रतिलेखना-
 काले अप्रतिलेखित स्यात् तदा प्रतिलेखयेत् । प्रतिलेखितेपि क्षमाश्रमणेनैव पूरयेत् । वसतिप्रमार्जनं दण्डप्रो-
 छनेन । ततः पुनः शुरुसमीपमागत्य क्षमाश्रमणपूर्वमिति वदेत् भगवन्, पसाडकरी पञ्चक्त्वाण करावड ।
 ततो शुरुयधि आह्व आहारार्थी भवति तदा विषसपौषधे प्रातर्गृहीते नमस्कारसहित प्रत्यास्थानमुधारयेत्
 यथा । वगण सूरे नवकारसहिप पञ्च० चड० ४ अक्ष० सह० वोसिरह । स्वाध्यायकाले पुनराचान्लैकमक-
 निर्विकृतिकादिप्रविवाहार उपवास वा दद्यात् । सव्याकृते रात्रिपौषधे तु विषसधरिम पञ्च० चड० ४ अक्ष०
 सह० सह० सह० वोसिरह । तत्र यः किल आहारमाही भवति तदा स वन्दनकद्वय दद्याति । यो न आहा-
 रमाही तस्य न आचार्योपाध्यायशुरुसाधुवन्दन । अथ च सामान्यपौषधग्रहणविधिः । यत्किल अहोरत्रिक
 पौषध गृह्णाति तस्येय चर्या । द्राक्षे मुहूर्ते पूर्वोक्तविधिना पौषध गृह्णाति । अतीतसस्याप्रतिलेखितोपधिष-
 सतिः । ततो ज्ञातायां प्रतिक्रमणवेलायां प्राभातिकप्रतिक्रमण करोति । तदन्ते क्षमा० द्वयपूर्वं बहुवेल सवि-
 साधेमि बहुवेल करोमि हत्युक्त्वा आचार्योपाध्यायसर्वसाधून् वन्दते । ततो ज्ञाते प्रतिलेखनाकाले क्षमा०
 द्वयेन भणति भग० पडिलेहण सविसावेमि पडिलेहण करोमि हत्युक्त्वा मुल्लवस्त्रिका प्रतिलेखयति । ततः

ततः आद ऊर्ध्वामूय नमस्कार त्रिरेकवेल वा पठति । ततो शुर्ध्वे कथयति । भगवन्, पोसद्वहक उचरा-
 वद । ततो शुर्ध्विरेकवेल वा पोषवद्वहक वदति आद्योपि तमनु वदति । दण्डको यथा । 'करेमि भते पो-
 सह आहारपोसह सबओ सरीरसकारपोसह सबओ अवाधारपोसह सबओ बभचोरपोसह सबओ चउधिर-
 पोसह ठामि जाव दिवस वा रसि वा अहोरस वा पञ्चवासासमि दुविह तिविहेण मणेण बायाए काएण न
 करेमि न कारवेमि तस्स भंते पच्चिक्कमासि निवामि गरिहामि अण्णाण वोसिरामि १ अद्य च यः किल दिव-
 सपोषवे अहोरज्योषवे वा आहारार्थी तस्य आहारपोसह देसओ इत्युच्चारः शोष तथैव । तत उपविश्य
 हञ्जकारेण सदिसह भगवन्, सामाहकनुहयति पडिलेहेमि इत्युक्त्वा सुखवखिका प्रतिलेखयति । ततो
 आद ऊर्ध्वामूय परमेष्ठिमन्त्र त्रिरेकवेल वा पठित्वा पुनः कथयति भगवन्, सामाहकद्वहक उचरावद । ततो
 शुर्ध्विरेकवेल वा सामायिकद्वहकनुच्चारयति यथा करेमि भते सामाह्य सावज्ज जोग पच्चक्खामि जाव पो-
 सह पञ्चवासासमि दुविह तिविहेण मणेण बायाए काएण न करेमि न कारवेमि तरसम् ॥ १ ॥ १ । ततः
 क्षमाभमण दत्त्वा भणति । वर्षाकाले भगवन्, कट्टासणं सदिसावामि । कट्टासण पडिलेहेमि । शोषाष्टमा-
 सेषु पाउछणह सदिसावेमि । पाउछणह पडिलेहेमि । इत्युक्त्वा पट्टक पादप्रोञ्जन वा प्रतिलेखयेत् । ततः
 क्षमाभमण दत्त्वा भणति भगवन्, सज्झायं सदिसावेमि सज्झाय करेमि । तत ऊर्ध्वामूय नमस्कारत्रय
 पठित्वा । अथह जगजीवज्जोणी इत्यादिगाथापञ्चक पञ्चविंशतिं वा पठेत् । ततः पुनः क्षमाभमणपूर्वं भणति

भगवन्, उपधिसविसाधव उपधिपठिलेहव इत्युक्त्वा यदि पूर्वं प्रतिलेखनाकाले वक्ष्य पौषभागाराधप्रतिले-
 खित स्यात् तदा प्रतिलेखयेत् । यदि प्रतिलेखित स्यात् तदा क्षमाश्रमणनेव पूरयेत् । ततः क्षमाश्रमणद्वय-
 पूर्वं भणति भगवन्, वसतिसविसाधव वसतिपठिलेहव इत्युक्त्वा यदि वसतिमात्रकादि पूर्वं प्रतिलेखना-
 काले अप्रतिलेखित स्यात् तदा प्रतिलेखयेत् । प्रतिलेखितेपि क्षमाश्रमणेनैव पूरयेत् । वसतिप्रमार्जनं दण्डप्रो-
 छनेन । ततः पुनः शुरुसमीपमागत्य क्षमाश्रमणपूर्वमिति वदेत् भगवन्, पसाउकरी पञ्चवज्राण करायव ।
 ततो शुरुयदि श्राद्ध आहारार्थं भवति तदा विवसपौषधे प्रातर्गृहीते नमस्कारसहितं प्रत्यास्थानमुच्चारयेत्
 यथा । उन्नाए सूरं नवकारसहिय पञ्च० चउ० ४ अन्न० सह० वोसिरह । स्वाध्यायकाले पुनराचान्म्लैकभक्त-
 निर्विकृतिकादिभिविधाहार उपवास वा दद्यात् । सध्याहुते रात्रिपौषधे तु विवसचरिम पञ्च० चउ० ४ अन्न०
 सह० सह० सह० वोसिरह । तत्र यः किल आहारमाही भवति तदा स चन्दनकद्वयं ददाति । यो न आहा-
 रमाही तस्य न आचार्योपाध्यायशुरुसायुचन्दन । अयं च सामान्यपौषधग्रहणविधिः । यत्किंल अश्वेरात्रिकं
 पौषधं गृह्णाति तस्येय चर्या । द्राघे सुदूर्ते पूर्वोक्तविधिना पौषधं गृह्णाति । अतीतसस्याप्रतिलेखितोपधिव-
 सति । ततो जाताया प्रतिश्रमणवेलायां प्रामातिकप्रतिश्रमण करोति । तदन्ते क्षमा० द्वयपूर्वं यष्टुवेलं सवि-
 सावेमि यष्टुवेलं करोमि इत्युक्त्वा आचार्योपाध्यायसर्वसाधून् वन्दते । ततो जाते प्रतिलेखनाकाले क्षमा०
 द्वयेन भणति भग० पठिलेखणं सविसावेमि पठिलेखणं करोमि इत्युक्त्वा मुलवञ्जिका प्रतिलेखयति । ततः

सतः आह ऊर्ध्वभूय नमस्कार विरेकवेलं वा पठति । ततो शुर्वमे कथयति । भगवन्, पोसहदृढक उधरा-
 वड । ततो गुरुकिरेकवेल वा पोषधदृढक वदति आहोपि तमनु वदति । दृण्डको यथा । 'करोमि भते पो-
 सह आहारपोसह सबओ सरीरसकारपोसह सबओ भवाधारपोसह सबओ धर्मचरपोसह सबओ धजविहे
 पोसहे ठामि जाव दिवस वा रसिं वा अहोरत्न वा पञ्चवासासामि इविह तिविहेण मणेण धायाए काएण न
 करोमि न कारवेमि तस्स भते पहिक्कमामि निवामि गरिहामि अय्याणं वोसिरामि १ अन्न च यः किल दिव-
 सपोषधे अहोरात्र्यौषधे वा आहारार्थं तस्य आहारपोसह वेसओ इत्युच्चारः शेष तथैव । तत उपविश्य
 इच्छाकारेण संदिसह भगवन्, सामाहकमुहयति पहिलेहेमि इत्युक्त्वा सुखवकिका प्रतिलेखयति । तत
 आह ऊर्ध्वभूय परमेष्ठिमन्त्र विरेकवेल वा पठित्वा पुनः कथयति भगवन्, सामाहकदृढक उचरावड । ततो
 गुरुकिरेकवेल वा सामायिकदृढकमुच्चारयति यथा करोमि भते सामाहय सावज्ज जोग पवक्खामि जाव पो-
 सह पञ्चवासासामि इविह तिविहेण मणेण धायाए काएणं न करोमि न कारवेमि तस्स भ ॥ १ ॥ १ । ततः
 क्षमाभ्रमण दत्ता भणति । वर्षाकाले भगवन्, कट्टासणं सदिसावामि । कट्टासण पहिलेहेमि । शोषाष्टमा-
 सेषु पाउछण्ड सदिसावेमि । पाउछण्ड पहिलेहेमि । इत्युक्त्वा पट्टक पादपोछन वा प्रतिलेखयेत् । ततः
 क्षमाभ्रमण दत्ता भणति भगवन्, सज्जायं सदिसावेमि सज्जाय करोमि । तत ऊर्ध्वभूय नमस्कारभ्रम
 पठित्वा । अथह जगजीवजोणी इत्यादिगाथापञ्चक पञ्चविंशतिं वा पठेत् । ततः पुनः क्षमाभ्रमणपूर्वं भणति

भगवन्, उपधिसविसाधत् उपधिपहिलेहत् इत्युक्त्वा यदि पूर्वं प्रतिलेखनाकाले वक्ष्य पोषधागाराद्यप्रातल-
 खित स्यात् तदा प्रतिलेखयेत् । यदि प्रतिलेखित स्यात् तदा क्षमाश्रमणनेव पूरयेत् । ततः क्षमाश्रमणद्वय-
 पूर्व भणति भगवन्, वसतिसविसाधत् वसतिपहिलेहत् इत्युक्त्वा यदि वसतिमात्रकादि पूर्वं प्रतिलेखना-
 काले अप्रतिलेखित स्यात् तदा प्रतिलेखयेत् । प्रतिलेखितेपि क्षमाश्रमणेनेव पूरयेत् । वसतिप्रमार्जन दृण्डमो-
 छनेन । ततः पुनः गुरुसमीपमागच्छ क्षमाश्रमणपूर्वमिति वर्देत् भगवन्, पसाडफरी पञ्चक्खाण करावड ।
 ततो गुरुर्यदि आद्य आहारार्थी भवति तदा दिवसपौषधे प्रातर्गृहीते नमस्कारसहित प्रत्यास्थानमुच्चारयेत्
 यथा । जगण् सुरे नवकारसहिय पच्च० चड० ४ अन्न० सह० वोसिरह । स्वाध्यायकाले पुनराचान्तैकमक्त-
 निर्विकृतिकादित्रिविधाहार उपवास वा दद्यात् । सध्याकृते रात्रिपौषधे तु दिवसचरिम पच्च० चड० ४ अन्न०
 सह० सह० वोसिरह । तत्र यः किल आहारप्राप्ती भवति तदा स चन्दनकक्ष्य ददाति । यो न आहा-
 रप्राप्ती तस्य न आचार्योपाध्यायगुरुसाधुबन्धन । अयं च सामान्यपौषधग्रहणविधिः । यत्किल अहोरात्रिकं
 पौषध गृह्णाति तस्येय चर्या । द्वाधे सुदूर्ते पूर्वोक्तविधिना पौषध गृह्णाति । अतीतसस्याप्रतिलेखितोपधिव-
 सतिः । ततो ज्ञातायां प्रतिक्रमणधेलाया प्रामातृकप्रतिक्रमण करोति । तदन्ते क्षमा० द्वयपूर्वं षड्वेले सवि-
 सार्धमि षड्वेले करोमि इत्युक्त्वा आचार्योपाध्यायसर्वसाधून् बन्धते । ततो जाते प्रतिलेखनाकाले क्षमा०
 द्वयेन भणति भग० पहिलेहण सविसाधेमि पहिलेहण करोमि इत्युक्त्वा मुखवस्त्रिका प्रतिलेखयति । ततः

ततः आद्य ऊर्ध्वमूय नमस्कार धिरेकवेल वा पठति । ततो गुर्वधे कथयति । भगवन्, पोसहदृढक सवरा-
 वड । ततो गुरकिरेकवेल वा पोषवदृढक वदति आद्योपि तमनु वदति । दृढको यथा । 'करेमि भते पो-
 सह आहारपोसह सवओ सरीरसकारपोसह सवओ अवाधारपोसह सवओ बंभचेरपोसह सवओ चडधिरे
 पोसहे ठामि जाव दिवस वा ररिं वा अहोरत्त वा पञ्चवासांमि दुधिह तिथिहेण मणेण वायाए काएण न
 करेमि न कारवेमि तस्स भंते पढिक्कमांमि निंवांमि गरिहांमि अप्पाणं वोसिरांमि १ अन्न च यः किल दिव-
 सपीपधे अहोरात्र्यौषधे वा आहारार्थं तस्य आहारपोसह वेसओ इत्युच्चारः दोष तथैव । तत उपविश्य
 इच्छाकारेण सविसह भगवन्, सामाहकदृढपरिं पढिलेहेमि इत्युक्त्वा सुखवत्त्रिका प्रतिलेखयति । ततः
 आद्य ऊर्ध्वमूय परमेष्ठिमन्त्र धिरेकवेल वा पठित्वा पुनः कथयति भगवन्, सामाहकदृढक डचरावड । ततो
 गुरकिरेकवेल वा सामाधिकदृढकमुच्चारयति यथा करेमि भते सामाहय सावज्ज जोग पवक्त्वांमि जाव पो-
 सह पञ्चवासांमि दुधिह तिथिहेण मणेण वायाए काएण न करेमि न कारवेमि तरस्सम ॥ १ ॥ १ । ततः
 क्षमाभमण दत्ता भणति । वर्षाकाले भगवन्, कट्टासण सविसावांमि । कट्टासण पढिलेहेमि । दोपाट्मा-
 सेण पाउण्डण्ड सविसावेमि । पाउण्डण्ड पढिलेहेमि । इत्युक्त्वा पट्टक पाट्मोळन वा प्रतिलेखयेत् । ततः
 क्षमाभमण दत्ता भणति भगवन्, सउझायं सविसावेमि सउझाय करेमि । तत ऊर्ध्वमूय नमस्कारत्रय
 पठित्वा । जयइ जगजीवजोणी इत्यादिगाथापञ्चक पञ्चविंशतिं वा पठेत् । ततः पुनः क्षमाभमणपूर्वं भणति

भगवन्, उपधिसविसावडं उपधिपविलेहव इत्युक्त्वा यदि पूर्वं प्रतिलेखनाकाले वस्त्र पौषघागाराद्यप्रतिले-
 खित स्यात् तदा प्रतिलेखयेत् । यदि प्रतिलेखित स्यात् तदा क्षमाश्रमणोनेष पूरयेत् । ततः क्षमाश्रमणद्वय-
 पूर्वं भणति भगवन्, वसतिसविसावडं वसतिपविलेहव इत्युक्त्वा यदि वसतिमात्रकादि पूर्वं प्रतिलेखना-
 काले अप्रतिलेखित स्यात् तदा प्रतिलेखयेत् । प्रतिलेखितेपि क्षमाश्रमणोनेष पूरयेत् । वसतिप्रमार्जनं दण्डमो-
 छनेन । ततः पुनः गुरुसमीपमागत्य क्षमाश्रमणपूर्वमिति वदेत् भगवन्, पसाडकरी पञ्चक्खाण करावड ।
 ततो गुरुर्यदि आह्व आहारार्थी भवति तदा विवसणीषवे प्रातर्गृहीते नमस्कारसहित प्रत्यास्थानमुच्चारयेत्
 यथा । जगण्ण सूरं नवकारसहिय पच्चं चड० ४ अन्न० सह० वोसिरह । खाध्यायकाले पुनराचान्तैकमेक-
 निर्विकृतिकादिद्विविधाहार उपवासं वा दद्यात् । सध्याहुते रात्रिपौषवे तु विवसचरिम पच्च० चड० ४ अन्न०
 सह० सह० सह० वोसिरह । तत्र यं किल आहारमाही भवति तदा स वन्दनकद्वयं दद्यात् । यो न आहा-
 रमाही तस्य न आचार्योपाध्यायगुरुसाधुचन्दन । अथ च सामान्यपौषवग्रहणविधिः । यत्किल अहोरात्रिकं
 पौषव गृह्णाति तस्येय चर्या । ब्राह्मे सुद्धर्ते पूर्वोक्तविधिना पौषव गृह्णाति । अतीतसख्याप्रतिलेखितोपधिष-
 सति । ततो जाताया प्रतिक्रमणवेलायां प्रामातिकप्रतिक्रमण करोति । तदन्ते क्षमा० द्वयपूर्वं यद्बुवेल सवि-
 साधमि यद्बुवेल करोमि इत्युक्त्वा आचार्योपाध्यायसर्वसाधून् वन्दते । ततो जाते प्रतिलेखनाकाले क्षमा०
 द्वयेन भणति भग० पविलेहणं सविसावधमि पविलेहण करोमि इत्युक्त्वा मुलवस्त्रिका प्रतिलेखयति । ततः

ततः भ्रातृ ऊर्ध्वान्मूय नमस्कार धिरेकवेलेन वा पठति । ततो गुरुर्धमे कथयति । भगवन्, पोसहद्वक वचरा-
वद । ततो गुरुकिरेकवेलेन वा पौषवद्वक वदति आदोपि तमनु वदति । वण्डको यथा । 'करोमि भते पो-
सह आहारपोसह सबओ सरीरसकारपोसह सबओ अवाधारपोसह सबओ धम्मधेरपोसह सबओ चउधिर-
पोसह ठामि जाव दिवस वा रत्ति वा अहोरस वा पञ्चवासासि इधिर तिचिहेण मणेण वायाए काएण न
करोमि न कारवेमि तस्स भते पडिक्कमामि निदामि गरिहामि अप्पाण धोसिरामि ? अन्न च यः किल दिव-
सपौषधे अहोरात्र्यौषधे वा आहारार्थं तस्य आहारपोसह वेसओ इत्थुवत्ताः पोष तथैव । तत उपविश्य
इच्छाकारेण संवित्सह भगवन्, सामाहकसुहयस्सि पडिलेहेमि इत्थुवत्ता सुखवच्चिकां प्रतिलेखयति । ततः
भ्रातृ ऊर्ध्वान्मूय परमेष्ठिमन्त्र धिरेकवेलेन वा पठित्वा पुनः कथयति भगवन्, सामाहकद्वक वचरावद । ततो
गुरुकिरेकवेलेन वा सामायिकद्वकसुधारयति यथा करोमि भते सामाहय सावज्ज जोग पवक्खवामि जाव पो-
सह पञ्चवासासि इधिर तिचिहेण मणेण वायाए काएण न करोमि न कारवेमि तस्स भ ॥ १ ॥ १ । ततः
क्षमाभ्रमण वत्ता भणति । वर्षाकाले भगवन्, कट्ठासण सविसावामि । कट्ठासण पडिलेहेमि । दोषाट्ठमा-
सेसु पावण्णव सविसावेमि । पावण्णव पडिलेहेमि । इत्थुवत्ता पट्ठक पादपोछनं वा प्रतिलेखयेत् । ततः
क्षमाभ्रमण वत्ता भणति भगवन्, सज्झापं सविसावेमि सज्झाप करोमि । तत ऊर्ध्वान्मूय नमस्कारभ्रम
पठित्वा । अपर जगजीवओणी इत्यादिगाथापञ्चक पञ्चविंशतिं वा पठेत् । ततः पुनः क्षमाभ्रमणपूर्वं भणति

भगवन्, उपधिसदिसाधत् उपधिपदिलेहत् इत्युक्त्वा यदि पूर्वं प्रतिलेखनाकाले वक्ष्य पोषधागाराद्यप्रतिले-
 खित स्यात् तदा प्रतिलेखयेत् । यदि प्रतिलेखित स्यात् तदा क्षमाश्रमणनेव पूरयेत् । ततः क्षमाश्रमणद्वय-
 पूर्वं भणति भगवन्, वसतिसदिसाधत् वसतिपदिलेहत् इत्युक्त्वा यदि वसतिमाश्रकादि पूर्वं प्रतिलेखना-
 काले अप्रतिलेखित स्यात् तदा प्रतिलेखयेत् । प्रतिलेखितेपि क्षमाश्रमणेनैव पूरयेत् । वसतिप्रमार्जनं दण्डमो-
 छनेन । ततः पुनः शुरुसमीपमागत्य क्षमाश्रमणपूर्वमिति वदेत् भगवन्, पसाजकरी पञ्चक्लाण करावत् ।
 ततो शुरुयदि आद्य आहारार्थी भवति तदा दिवसपौषधे प्रातर्गृहीते नमस्कारसहित प्रत्यास्थानमुच्चारयेत्
 यथा । जगत्पद्वरे नवकारसहित पञ्च० चव० ४ अक्ष० सह० वोसिरह । स्वाध्यायकाले पुनराचार्यलैकभक्त-
 निर्विकृतिकादिशिविधाहार उपवास वा दद्यात् । संध्याकृते रात्रिपौषधे तु दिवसस्वरिम पञ्च० चव० ४ अक्ष०
 सह० सह० सह० वोसिरह । तत्र यः किल आहारग्राही भवति तदा स वन्दनकक्ष्य ददाति । यो न आहा-
 रग्राही तस्य न आचार्योपाध्यायशुरुसाधुवन्दन । अथ च सामान्यपौषधग्रहणविधिः । यत्किल अक्षेरान्त्रिक
 यौषध शुद्धाति तस्येय चर्या । द्राघे सुद्वर्ते पूर्वोक्तविधिना पौषध शुद्धाति । अतीतसद्यथाप्रतिलेखितोपधिव-
 सतिः । ततो जातायां प्रतिक्रमणवेलायां प्राभातिकप्रतिक्रमण करोति । तदन्ते क्षमा० द्वयपूर्वं बहुवेल सदि-
 सावेभि बहुवेल करोमि इत्युक्त्वा आचार्योपाध्यायसर्वसाधून् वन्दते । ततो जाते प्रतिलेखनाकाले क्षमा०
 द्वयेन भणति भग० पदिलेहणं सदिसावेभि पदिलेहण करोमि इत्युक्त्वा मुखवस्त्रिका प्रतिलेखयति । ततः

ततः भ्रातृ ऊर्ध्वान्मूय नमस्कार धिरेकबेल वा पठति । ततो शुर्वमे कथयति । भगवन्, पोसहद्वक सचरा-
वद । ततो शुकिरेकबेल वा पोषवद्वक वदति भ्रातृपि नमनु वदति । वृण्वको यथा । 'करोमि भते पो-
सह आहारपोसह सबओ सरीरसकारपोसह सबओ अवाधारपोसह सबओ धम्मवेरपोसह सबओ चजविहे
पोसह दामि जाव दिवस वा रक्कि वा अहोरस वा पञ्चवासासमि दुबिह तिथिहेण मणेण वायाए काएण न
करोमि न कारवेमि तस्स भते पबिक्कममि निवामि गरिहामि अत्थाण वोस्सिरामि ? अन्न च यः किल दिव-
सपोषवे अहोरान्मोषवे वा आहारपी नस्य आहारपोसह वेसओ इत्थुधारः दोष तथैव । तत उपविश्य
इच्छाकारेण संविसह भगवन्, सामाहकसुहणस्सि पबिलेहेमि इत्थुक्त्वा सुजवक्किका मतिलेखयति । ततः
भ्रातृ ऊर्ध्वान्मूय परमेष्ठिनम् धिरेकबेल वा पठित्वा पुनः कथयति भगवन्, सामाहकद्वक उचरावद । ततो
शुकिरेकबेल वा सामायिकद्वकसुधारयति यथा करोमि भते सामाहय सावज्ज जोग पञ्चक्खामि जाव पो-
सह पञ्चवासासमि दुबिह तिथिहेण मणेण वायाए काएण न करोमि न कारवेमि तस्सम ॥ १ ॥ १ । ततः
क्षमाभमण दत्त्वा भणति । वर्षाकाले भगवन्, कट्टासणं सदिसावामि । कट्टासण पबिलेहेमि । दोषाट्ठमा-
सेषु पाठण्ड सविसावेमि । पाठण्ड पबिलेहेमि । इत्थुक्त्वा पट्ठक पादपोष्ठनं वा मतिलेखयेत् । ततः
क्षमाभमण दत्त्वा भणति भगवन्, सज्जायं सदिसावेमि सज्जाय करोमि । तत ऊर्ध्वान्मूय नमस्कारअय
पठित्वा । जयर जगजीवजोणी इत्यादिगाथापञ्चक पञ्चविंशति वा पठेत् । ततः पुनः क्षमाभमणपूर्व भणति

णवुस्सुमिणरार्हपायच्छिस्त चित्तविशेषनार्थं कायोत्सर्गं करोति षड्भक्तस्तत्र च पठति । ततो मुखवक्त्रिका
 प्रतिलिख्य सामायिकदण्डकमुच्चार्य स्वाध्यायपर्यन्तं करोति । पुनः शुभमध्यानेन रात्रिशेषमतिवाहयति । ततः
 प्रतिक्रमणवेलायां प्राभातिकं प्रतिक्रमणं करोति । ततः पूर्ववत्सर्वं प्राभातिकं कर्म विदध्यात् । जाते पौष्य-
 पारणावसरे इच्छा० भगवन् पोसहपारणमुहर्षिं पठित्तेहेमि । मुखवक्त्रिका प्रतिलिख्य क्षमा० द्वयपूर्वक
 भणति भगवन् पोसह पारव भग० पोसह पारियज । मुखवक्त्रिकापिहितवदनो मून्यस्तशीर्षः पौष्यपारण-
 गाथाः पठति यथा—सागरचदो कामो चदवर्हिंसो सुदंसणो धवो । जेहि पोसहपडिमा न खंडिया जीवि-
 यतेवि ॥ १ ॥ जो गन्मवास्मीओ ताहुल्लिओ मदासुणी अमओ । उम्मुक्कमणिसुववो पडिपुव पोसह
 कुणइ ॥ २ ॥ पोसहसुहे भावे असुहाइ खवेइ नटिय सदेहो । छिंदइ नरनिरियगइ इह भणिय पोसह कुणइ
 ॥ ३ ॥ पोसहसामाइयसठियस्स जीयस्स जाइ जो कालो । सो सफलो षोषधो सेसो ससारफलहेइ ॥ ४ ॥
 चकवाट्ठिनिदत्तं सुक्खो कालओ विविस्रओ । इवेअ पोसहस्सेव फलं यिंति महेसिणो ॥ ५ ॥ ततो नम-
 स्कारं भणित्वा सामायिकपारणशुद्धवक्त्रिका प्रतिलिख्य पूर्ववत्सामायिकं पारयति । ततः पौष्यपारणके
 साधुषु सत्सु नियतमतिधिसविभागो विधेय एव । इत्यादीरात्रिकपौष्यविधिः ॥ सामायिकं च द्विषड्यन्त
 नमस्कारजापप्रतिक्रमणादिभिः पूरयेत् । केचित्स्यूलमतयः परमेष्ठिमन्त्रपञ्चाशतीजपान्तं ब्रुवते । तदनन्तरं
 तत्पारयित्वा पुनः सामायिकं षड्विधादिति रुढिः । इत्यावश्यकं सामायिकयोजना संपूर्णा ॥

ओशीपदिह्ये पठिलेहेमि । ततो वक्रकम्बलाधि प्रतिलिख्य पुनः शुभच्यानेन तिष्ठति । सप्तासायां कालवे-
 लाया चतुर्विंशतिस्यपिठलानि पतिलेखयति उच्चारप्रसवणार्थं । ततस्तद्विषसानुसारेण सांघत्सरिक चातुर्मा-
 सिक पाक्षिक वा वैषसिक वा प्रतिक्रमण करोति । तदन्तर साधुविश्रामणां करोति । ततः स्वाध्यायेन
 निष्ठाप्रथमप्रहरमतिवाहयति । ततः शरीरचिन्तां कृत्वा ऐर्यापथिकीं प्रतिक्रम्य सुखवक्षिका प्रतिलिख्य क्ष-
 मा० द्वयपूर्वं भणति भग० राईसथारए सधिसाधेमि राईसथारए टापमि इत्युक्त्वा शाकत्वव पठति । ततः
 सत्तारक शरीर व प्रसूज्य जानूपरि सत्तारकोत्तरपटं मीलियित्वा नूनो सस्याप्य । अणुजाणह निस्सीदी
 नमो क्षमास्मणाय इत्युक्त्वा सत्तारकोपरि उपविशति । तत्र नमस्कारमय भणित्वा त्रिवेल चतुःशरण च
 पठित्वा गायत्रय त्रिः पठति यथा । 'अणुजाणह परमगुरु गुरुगुणरयणेहि नृसियशरीरा । बहुपठितुम्ना पो-
 रसि राईसथारए टापमि ॥ १ ॥ अणुजाणह सथार बाहुवहाणेण वामपासेण । कुक्कुडपायपसारण अतरतु
 पमज्जए नूर्मि ॥ २ ॥ सकोदियसदासा उवहते य कायपठिलेहा । दवाहैअणुओग ऊसासिनिरुमणा लोए
 ॥ ३ ॥' इति त्रि पठित्वा सकोचितपाणिर्वामबाहुपवानो वामपाभेन पोते । यद्युद्वर्तना करोति तदा सत्ता-
 रक शरीर व पतिलेखयेत् ॥ अथ शरीरचिन्तार्थमुत्तिष्ठति तदा शरीरचिन्ता कृत्वा ऐर्यापथिकीं प्रतिक्रम्य
 एकवेल अणुजाणह प० इत्यादिगाथाप्रय पठति । पुनः पोते । सुप्तस्य चक्षिद्रा नायाति तदा शुभच्यानेन
 धर्मजागर्षी करोति । ततो रजच्याः पश्चिमप्रहरे उत्थाय देहचिन्तादिविषयाय ऐर्यापथिकीं प्रतिक्रम्य कुत्तुमि-

णवृत्सुमिणरार्हपायच्छिस्त चित्तविशोधनार्थं कायोत्सर्गं करोति शुक्रस्त्व च पठति । ततो मुखवस्त्रिका
 प्रतिलिख्य सामायिकदण्डकमुच्चार्य स्वाध्यायपर्यन्त करोति । पुनः शुभमध्यानेन रात्रिशेषमतिवाहयति । ततः
 प्रतिक्रमणवेलाया प्रामातिक प्रतिक्रमण करोति । ततः पूर्ववत्सर्वं प्रामातिक कर्म विदध्यात् । जाते पौषध-
 पारणावसरे इच्छा० भगवन् पोसहपारणमुहयसि पढिलेहेमि । मुखवस्त्रिका प्रतिलिख्य क्षमा० द्वयपूर्वक
 भणति भगवन् पोसह पारह भग० पोसह पारियह । मुखवस्त्रिकापिहितवदनो नून्यस्तशीर्षः पौषधपारण-
 गाथा पठति यथा—सागरचवो कामो चवचहिंसो सुवसणो वक्षो । जेहि पोसहपढिमा न खंडिया जीवि-
 यतेवि ॥ १ ॥ जो गन्भवामसीओ ताहुल्लिओ महाजुणी अमओ । उन्मुक्रमणिसुवक्षो पढिपुक्ष पोसह
 कुणह ॥ २ ॥ पोसहसुहे भावे असुहाह स्ववेह नत्थि सवेहो । ठिदह नरनिरियगइं इह भणिय पोसह कुणह
 ॥ ३ ॥ पोसहसामाहयसठियस्स जीवस्स जाह जो कालो । सो सफलो पोषधो सेसो ससारफलहेह ॥ ४ ॥
 चक्रवट्ठिमिदत्त मुत्तलो कालओ विक्खिओ । इवेअ पोसहस्सेव फल धिंति महेसिणो ॥ ५ ॥ ततो नम-
 स्कार भणित्वा सामायिकपारणमुखवस्त्रिका प्रतिलिख्य पूर्ववत्सामायिक पारयति । ततः पौषधपारणके
 साधुषु सत्सु नियतमतिथिसविभागो विधेय एव । इत्याहोरात्रिकपौषधविधिः ॥ सामायिक च द्विषट्चान्त
 नमस्कारजापप्रतिक्रमणादिभिः पूरयेत् । केचित्सूत्रमनसः परमोष्ठिमक्षपञ्चवातीजपान्तं ब्रुवते । तदनन्तर
 तत्पारयित्वा पुनः सामायिक गृहीयादिति रूढिः । इत्यावश्यकं सामायिकयोजना संपूर्णा ॥

ओशीपिबिभु पठितेहेसि । ततो वक्रकम्पलादि प्रतिलिख्य पुनः शुभच्यानेन तिष्ठति । सप्रासायां कालधे-
 स्याया चतुर्विंशतिस्यष्टिकानि प्रतिलेखयति उच्चारणकम्पणाय । ततस्तद्विषयसानुसारेण सावत्सरिक चातुर्मा-
 सिक पाक्षिक वा वैवर्षिक वा प्रतिक्रमण करोति । तदनन्तरं साधुविधायनां करोति । ततः स्वाध्यायेन
 निद्राप्रपन्नप्रहरमतिवाहयति । ततः शरीरचिन्तां कृत्वा ऐर्यापथिकीं प्रतिक्रम्य सुखवच्छिका प्रतिलिख्य क्ष-
 मां द्वयपूर्वं भणति भगं राईसपारय सविसावेसि राईसपारय टापमि इत्युक्त्वा प्राक्स्त्व पठति । तत-
 सस्त्वारक शरीरं च प्रवृज्य ज्ञानूपरि सस्त्वारकोत्तरपटं मीलयित्वा नमो सस्याप्य । अणुजाणह निस्सीदी
 नमो स्वमात्मनाया इत्युक्त्वा सस्त्वारकोपरि उपविशति । तत्र नमस्कारत्रय भणित्वा त्रिवेले चतुःशरणं च
 पठित्वा गाथात्रयं भिः पठति यथा । 'अणुजाणह परमगुरु शुक्लुणरपणेहि भूतिसपशरीरा । बहुपठिबुद्धा पी-
 रसि राईसपारय टापमि ॥ १ ॥ अणुजाणह सपारं बाहुचहणेण वामपासेण । कुक्कुडपापपसारण अन्तरदु-
 पमज्जप न्मसि ॥ २ ॥ सकोविद्यसम्भासा उवहते य कायपठित्तेहा । द्वाहाईअणुओग ज्जसासन्निरुभणा लोए
 ॥ ३ ॥' इति भिः पठित्वा सकोचितपाणिर्वामपाद्रपवानो वामपार्श्वेन द्योते । यशुद्वर्तना करोति तदा सस्त्वा-
 रक शरीरं च प्रतिलेखयेत् ॥ अथ शरीरचिन्तार्थमुत्तिष्ठति तदा शरीरचिन्तां कृत्वा ऐर्यापथिकीं प्रतिक्रम्य
 एकवेले अणुजाणह प० इत्यादिगाथात्रयं पठति । पुनः द्योते । सुप्तस्य बोद्धिद्रा नायाति तदा शुभच्यानेन
 धर्मज्जागर्षी करोति । ततो रज्ज्याः पञ्चिमप्रहरे उत्थाप्य देहचिन्ताविधिवाप ऐर्यापथिकीं प्रतिक्रम्य कुत्तुमि-

ततः प्रतिक्रमणमभ्ये यथायुक्त्या वन्दनकानि । स्वाध्यायकरणेपि वन्दनक कायोत्सर्गे च क्षामणे आलोचने
 शुरुपासनाया सर्वेद्वयि उत्समार्थेषु वन्दनकदान । एकमुत्सवक्रिकाप्रतिलेखनेन त्रिर्द्वादशावर्तवन्दनक भ-
 वति । एकवेल द्वादशावर्तवन्दनकदाने आलोचन क्षामण प्रत्यास्थान क्रमेण चिद्व्यात् । वन्दनकादौ सर्वत्र
 पर्यापथिकी प्रतिक्रमेत् । इत्यावश्यकं वन्दनकयोजना संपूर्णा ॥

अथ प्रतिक्रमणम् ॥ यथा । शूर्ध्वे स्थापनाचार्याभे वा क्षमाभ्रमणपूर्वं कथयति इच्छा० भग० हरियावहिय
 पदिक्रमामि यावत् भग्याण वोसिरामि । चतुर्विंशतिस्तवचिन्तन पारयित्वा मुखेन चतुर्विंशतिस्तवन । 'चि-
 हवदणमि तद् वदणमि पदिक्रमणयमि सज्ज्ञाप । पदिलेखनाह आहारसगर्हे तद्वय आलोप ॥ १ ॥ आगम-
 पदणारमे लोप मलमुत्तमाह उत्सर्गो । गमणागमणे भिक्खवारियाह आलोभणाकाले ॥ २ ॥ वसई उवहि-
 ज्ञाणे आरमे सेवमाहप विहिय । कालगगहणे सज्ज्ञायमाहपट्टाणकालेय ॥ ३ ॥ अप्पदिलेहियमग निस्सि-
 सचरणे य वीसपणुगमणे । हरियावहिया साह्वहिं फासियवेधमार्हहिं ॥ ४ ॥ इति इर्यापथिकी ॥ अथ
 दैत्यवन्दनवन्दनक्षामण आलोचनकायोत्सर्गप्रत्यास्थानाविभिर्भिल्लितैः प्रतिक्रमणयुक्तिर्मणयते । यथा । पूर्व
 प्राभातिकप्रतिक्रमण यथा । 'हरियावहिया कुसमिण काउत्सर्गो शुरुणनमण च । पदिक्रमणगयण चिय
 सकञ्चय कहण मह उधरि ॥ १ ॥ सामाहयवद्वयकाउत्सर्गा चउवीसपयमि उत्सर्गो । सुयययउत्सर्गो
 धिय सिद्धयय कहण सुहपत्ती ॥ २ ॥ वदणय आलोपण सयाकवरण सुत्तकहणाह । वदणय स्वामण चिय

फत् । धरकनकआर्यो पठेत् । तत' द्वाक्रस्त्वव पठित्वा । अरहत वेदयाण करोमि काउस्सग अक्षत्थ० यावत्
 अप्पाण वोसिरामि । ततो नमस्कार विधित्वा नमो अरिहताण इति पारयित्वा नमोर्हत्तिस्सिद्धा० इति कथयित्वा
 प्रस्तुतजिनस्तुतिमेका पठेत् । पुनश्चतुर्विंशति मणित्वा सबलोए अरहत० वदणवत्तिपाए जाव अप्पाण०
 पूर्ववत् । नमस्कार विधित्वा नमस्कारेण पारयित्वा सर्वाजिनस्तुतिमणन । तत' श्रुतस्त्वव पठित्वा सुअस्स
 भगवओ करोमि काउ० वदणव० जाव अप्पाण वो० पूर्ववच्चिन्तन श्रुतस्तुतिमणन । तत' सिद्धस्त्ववपठन ततो
 वेदवववगराण सतिगराण समदिट्ठिसमाहिगराण करोमि काउस्सग अक्षत्थ ऊ० यावदप्पाण वो० पूर्ववच्चि-
 न्तन नमस्कारेण पारयित्वा नमोर्हत्तिस्सिद्ध० पूर्वक वेदपुत्थकरस्तुतिपाठः । पुनकथविदय द्वाक्रस्त्ववपाठः । तत-
 द्वैत्यगाथासाधुगाथापाठ ततो नमोर्हत्तिस्सिद्धा० कथनपूर्व प्रस्तुतजिनस्तोत्रपाठः ततः जयवीयरायगाथापठन
 तत आचार्योपाध्यायपुरुसाधुवन्दन । इत्युत्कृष्टवैलवन्दना । इत्यावश्यके द्वाक्रस्त्ववचतुर्विंशतिस्ववयोजना ॥
 अथ वन्दनकयोजना ॥ यथा । तत्र वन्दनक द्वादशावर्त । तदुक्त पूर्व । 'पठिक्कमणे सज्झाए काउस्सगा
 धराहपाणुणए । आलोअणपडिस्सुणणे उत्तम अट्ठेय वदणय ॥ १ ॥' तत्र सामान्यवन्दनकं उत्कृष्टवैलव-
 न्दना विधाय सुल्लवत्तिकां प्रतिलिख्य द्वादशावर्तवदन दद्यात् । ततः इच्छा० भगव० देवसिंघ आलोएमि०
 पुनः द्वादशावर्तवन्दनक दत्त्वा इच्छा० भग० देवसिंघ स्वामेभि० इति क्षामणं पुनः द्वादशावर्तवन्दन दत्त्वा
 प्रत्यास्थानोच्चर कुर्यात् । तत आचार्योपाध्यायपुरुसाधुवन्दन वैलवन्दनाभावेपि शुकभक्तपर्यं वन्दनक दत्त्वा ।

ततः प्रतिक्रमणमध्ये यथायुक्त्या वन्दनकानि । स्वाध्यायकरणेषु वन्दनक कायोत्सर्गो च क्षामणे आलोचने
 गुरुपासनाया सर्वेष्वपि उत्तमार्थेषु वन्दनकदान । एकमुल्लवञ्जिकाप्रतिलेखनेन त्रिर्द्वादशावर्तवन्दनक भ-
 यति । एकवेले द्वादशावर्तवन्दनकदाने आलोचन क्षामण प्रत्यास्थान क्रमेण विदध्यात् । वन्दनकादौ सर्वत्र
 ऐर्यापथिकीं प्रतिक्रमेत् । इत्याद्यदयके वन्दनकयोजना संपूर्णा ॥

अथ प्रतिक्रमणम् ॥ यथा । शूर्वमे स्थापनाचार्याग्ने वा क्षमाश्रमणपूर्व कथयति हन्ता० भग० हरियावहिय
 पडिक्कमामि यावत् अन्थाण वोसिरामि । चतुर्विंशतिस्तवचिन्तन पारयित्वा मुखेन चतुर्विंशतिस्तवन । 'चि-
 हवदणमि तह वदणमि पडिक्कमणयमि सज्जाए । पडिलेहणाह आहारसगहे तहय आलोए ॥ १ ॥ आनम-
 पदणारमे लोए मलमुत्तमाह उत्सगो । गमणागमणे निक्खारियाह आलोअणाकाले ॥ २ ॥ वसई उवहि-
 ज्ञाणे आरमे लेवमाहए विहिए । कालमादणे सज्जायमाहपट्टाणकालेय ॥ ३ ॥ अप्पडिलेहिहियमग्ग निसि-
 सचरणे य वीसवणुगमणे । हरियावहिया साद्धहिं कासिपब्वेवमाहरेहि ॥ ४ ॥ इति हर्यापथिकी ॥ अथ
 धैलवन्दनवन्दनक्षामण आलोचनकायोत्सर्गप्रत्यास्थानादिभिर्मिलितैः प्रतिक्रमणयुक्तिर्मण्यते । यथा । पूर्व
 प्रामातिकप्रतिक्रमण यथा । 'हरियावहिया कुसमिण काउत्सगो गुरुणनमण च । पडिक्कमणायण चिय
 सक्कच्छय कहण मह उवरि ॥ १ ॥ सामाहयद्वयकाउत्सगो चउवीसययमि उत्सगो । सुययउत्सगो
 विय सिद्धरपय कहण सुहपत्ती ॥ २ ॥ वदणय आलोयण सथास्वरण सुत्तकहणाह । वदणय स्वामण चिय

कृत्वा वरकनकआर्यं पठेत् । ततः शाकस्तथ पठित्वा । अरहत वेदेषाण करोमि काउस्सगं अन्नत्थं यावत्
 अप्पाण वोसिरामि । ततो नमस्कार विचिन्त्य नमो अरिहताण इति पारयित्वा नमोर्हत्तिसद्धां इति कथयित्वा
 प्रस्तुतजिनस्तुतिमेकां पठेत् । पुनश्चतुर्विधाति मणित्वा सवलोए अरहतं वदणवत्तिपाए जाव अप्पाणं
 पूर्ववत् । नमस्कार विचिन्त्य नमस्कारेण पारयित्वा सर्वजिनस्तुतिमणन । ततः शुतस्तव पठित्वा सुअस्स
 भगवओ करेमि काउं वदणवत् । जाव अप्पाण वों पूर्ववच्चिन्तन शुतस्तुतिमणन । तत सिद्धस्तवपठन ततो
 वेयावच्चगराण सतिगराण समदिट्टिसमाहिगराण करेमि काउस्सग अन्नत्थ ऊं यावदप्पाण वों पूर्ववच्चि-
 न्तन नमस्कारेण पारयित्वा नमोर्हत्तिसद्धां पूर्वक वेयावत्तकरस्तुतिपाठः । पुनरुपविश्य शाकस्तवपाठः । तत-
 श्वेत्यगाथासायुगाथापाठः ततो नमोर्हत्तिसद्धां कथनपूर्वं प्रस्तुतजिनस्तोत्रपाठः ततः जयवीररायगाथापठन
 तत आचार्योपाध्यायगुरुसायुषवन्दन । इत्युत्कृष्टवैलवन्दना । इत्यावश्यके शाकस्तवचतुर्विधातिस्तवयोजना ॥
 अथ वन्दनकयोजना ॥ यथा । तत्र वन्दनक द्वादशावर्त । तदुक्त पूर्वं । 'पट्टिकमणे सज्झाए काउस्सगगा
 वराहपाहुणए । आलोभणपट्टिसुणणे उज्जम अट्टेय वदणप ॥ १ ॥' तत्र सामान्यवन्दनक उत्कृष्टवैलव-
 न्दनां विषाय सुल्लवज्जिका प्रतिलिख्य द्वादशावर्तवन्दनं दद्यात् । ततः इच्छां भगवत् देवसिय आलोएमिं
 पुन द्वादशावर्तवन्दनक दत्त्वा इच्छां भगवत् देवसिय स्वाभेमिं इति क्षामण पुनः द्वादशावर्तवन्दनं दत्त्वा
 प्रत्यास्वानोभार कुर्यात् । तत आचार्योपाध्यायगुरुसायुषवन्दन वैलवन्दनाभावेषु गुरुभक्तपर्यं वन्दनकं दत्त्वा ।

तत, प्रतिक्रमणमध्ये यथायुक्त्या वन्दनकानि । स्वाध्यायकरणेपि वन्दनक कायोत्सर्गं च क्षामणे आलोचने
 गुरुपासनाया सर्वदयपि उत्तमार्थेषु वन्दनकदान । एकमुखवस्त्रिकाप्रतिलेखनेन भिर्द्वादशावर्तवन्दनक भ-
 यति । एकवेल द्वादशावर्तवन्दनकदाने आलोचन क्षामण प्रत्यास्थान क्रमेण विदध्यात् । वन्दनकादौ सर्वत्र
 इर्यापधिकीं प्रतिक्रमेत् । इत्यावश्यकं वन्दनकयोजना संपूर्णा ॥

अथ प्रतिक्रमणम् ॥ यथा । शूर्वमे स्थापनाचार्याग्ने वा क्षमाभ्रमणपूर्वं कथयति इच्छा० भग० इरियावहिय
 पद्धिप्रणामि यावत् अन्त्याण वोसिरामि । चतुर्विंशतिस्त्वचिन्तन पारयित्वा मुखेन चतुर्विंशतिस्त्वचन । 'चि-
 द्यद्वणमि तद् वदणमि पद्धिक्रमणयमि सज्झाप । पद्धिलेद्वणाहं आहारसगहे तहय आलोए ॥ १ ॥ आगम-
 पदणारमे लोए मलमुत्तमाह उत्सर्गो । गमणागमणे भिक्खारियाह आलोअणाकाले ॥ २ ॥ वसहं उवहि-
 ज्ञाणे आरमे लेवमाहए विहिए । फालगदणे सज्झायमाहपट्टाणकालेय ॥ ३ ॥ अप्पद्धिलेहियमग्ग निसि-
 सचरणे य धीसवणुगमणे । इरियावहिया साद्धहिं फासियवेवमाहंहि ॥ ४ ॥ इति इर्यापधिकी ॥ अथ
 भेलवन्दनवन्दनक्षामण आलोचनकायोत्सर्गप्रत्यास्थानादिभिर्मिलितैः प्रतिक्रमणयुक्तिर्मण्यते । यथा । पूर्व
 माभातिकप्रतिक्रमणं यथा । 'इरियावहिया कुसमिण काउत्सर्गो गुरुणनमण च । पद्धिक्रमणगयण चिय
 सप्पञ्चय फट्ठण मह उवर्हि ॥ १ ॥ सामाहयद्वयकाउत्सर्गगा चउवीसययमि उत्सर्गो । सुययउत्सर्गो
 येय सिद्धत्थय फट्ठण सुहपत्ती ॥ २ ॥ वदणय आलोचण सथाक्खरण सुत्तकट्ठणाहं । वंदणय ज्ञामण चिय

पडिलेहण सदिसाधेमि पडि० करेमि इत्युक्त्वा मुखवकिकां प्रतिलेखयेत् । अत्र—'सुहृपसि धोलपट्टो कल्प-
 तिग तदप चेव रयहरण । सयारुत्तरपट्टो वसपोहा उगणए सुरे ॥ १ ॥ बहुबेल पडिलेहण अंगोवहिवसहि
 इरियसज्झाय । उपओगाकावसगो मुनिगुरुवयणं च गुरुमण ॥ २ ॥' ततो मुखवकिकाप्रतिलेखनानन्तर
 क्षमा० द्वयपूर्वक वदेत् भग० अगपडिलेहण सद्वि० अगप० करेमि । ततः स्थापनाचार्यं चोलपट्ट कल्पत्रय
 रजोहरण प्रतिलेखयेत् । एतेषां प्रतिलेखन साधुप्रतिलेखनाचेष्टितादवसेय । ततः क्षमाश्रमण वत्वा इच्छा०
 भगव० उपविशुहपसि पडिलेहेमि । ततः क्षमा० द्वयपूर्वक कथयेत् इच्छा० भग० उपधि सदिसावड उपधि
 पडिलेहव इत्युक्त्वा सत्सारकोत्तरच्छदादिप्रतिलेखयेत् । क्षमा० द्वयपूर्व भणति भग० वसति सदिसावड
 वसति पडिलेखव इत्युक्त्वा वसतिमाश्रममृति दृढप्रोच्छनेन मार्जयेत् । तत ऐर्यापधिकीं प्रतिक्रम्य शुर्वमे
 क्षमा० द्वयपूर्व वदेत् इच्छा० भग० सज्झाय सदिसाधेमि । नमस्कार पडित्वा दशवैकालिकादिमाह्वयनद्वय
 एकमध्ययनं वा । अथवा जयइ जगजी० गाथापञ्चकं वा उपविष्ट पठेत् । ततः क्षमा० द्वे
 भणति भग० उपयोग करेमि उपयोगस्तस करावणत्थ करेमि काउरस्सग० अश्वत्थ० यावत् अप्पाण बोसि०
 कायोत्सर्गः नमस्कारचिन्तनं पारयित्वा नमस्कारमणन ततः इच्छाकारेण सदिसह साधुभिरित्युक्ते गुरुः
 कथयति लासु । पुनः साधवः कथयन्ति भग० कहलेसह गुरु० जाह गहिप पुवसाहहि । पुनः साधु कथयति
 इच्छ आधरिसियाए जस्त विजुगसि । ततः क्रमेण साधुवन्दन ततो धर्मव्याख्यान पठनपाठनकम साधवः

कुर्वन्ति । सप्राप्ते पादोनप्रहरे पुनः प्रतिलेखना सस्याः कालसूचन यथा सर्वत्र प्राग्वत् विशेषस्तूच्यते । पु-
 रुष, प्रमाणमस्याः सा पौकषी छाया । कथं कर्कसक्रान्तेः पूर्वार्धे अपराह्णे वा यदा शरीरप्रमाणा छाया भवति
 तदा सर्वविनेषु पौकषी यथा । पुरुषस्योर्ध्वस्य दक्षिणकर्णनिवेशितार्कधिम्वस्य दक्षिणापनाद्यदिने । यदा तु
 छाया द्विपदी भवति तदा पौकषी यथा । 'आसादे मासे हुपया पोसे प्राप्ते षडप्यया चिन्ता । सोऽस्तु मा-
 सेस्तु त्रिपया ह्रवह पोरसी ॥ १ ॥' हानिद्वित्रित्वे एव । अंशुल सस्तरत्नेण पक्वत्वेण तु दुरशुल । बहूप ह्रावप
 षावि मासेण चतुरशुलं ॥ २ ॥ साङ्ख्यवर्णेणमित्यत्र पादोनप्रहरेणाप्यधिकारोऽमस्तत्र पौकषीछायोपरि प्रस्येय ।
 'जिह्वामूले आसादसावर्णे छर्हि अशुलेर्हि पखिलेहा । अट्टाहि वीचमयमी तद्वप दस अट्टर्हि चउत्थे ॥ १ ॥'
 सार्धपौरुषत्वे एव । 'पोसे तणुछायप नवर्हि एपर्हि तु पोरसी सहु । ताविकिकाहाणी जावा सादे यथा
 तिन्नि ॥ १ ॥' पूर्वार्धे अग्ने चक्षुषमाणोपि प्रमाणविशेषप्रस्तावादेव विज्ञेय । 'पोसेवि हृत्यछाया वारस अशु-
 लपमाण पुरिमहे । मासि दुअशुलहाणी आसादे निट्टिआ सवा ॥ १ ॥' सुस्त्रावबोधार्थं स्थापना चैषा । द्वाद-
 शार्यस्त्रकन्यासः ॥ तदनन्तर क्षमा० पूर्वं सावधः कथयन्ति । नयध बहुपट्टिपुत्तापोरसी साहवो जय जहा
 होह । हत्पुक्त्वा सुखवक्षिका प्रतिलेख्य सर्वं दृष्टारिकेलकाष्टालाबुमय पात्रनिचय प्रतिलेखयेत् । ततश्चैत्य
 परिपाटीप्रवृत्तिकर्म विधाय ऐर्यापथिकीं प्रतिक्रम्य पारणा सुखवक्षिका प्रतिलेखयेत् । तत इति कथयेत् ।

पठिलेष्टेण सविस्वावेमि पठि० करेमि इत्युक्त्वा मुखवस्त्रिकां प्रतिलेखयेत् । अत्र—'सुहृपसि चोलपटो कल्प-
 तिग तद्वय चेष रयहरण । सयारुसरयटो दसपोहा जगए दरे ॥ १ ॥' बहुबेल पठिलेष्टेण अंगोवहिवसाहि
 हरियसज्जसाय । उपयोगकावसगो मुनिगुरुवयणं च गुरुनमण ॥ २ ॥' ततो मुखवस्त्रिकाप्रतिलेखनानन्तर
 क्षमा० द्वयपूर्वक वदेत् भग० अगपठिलेष्टेण सवि० अंगप० करेमि । ततः स्थापनाचार्यं चोलपट कल्पद्वय
 रजोहरण प्रतिलेखयेत् । एतेषां प्रतिलेखन साधुप्रतिलेखनाचेष्टितादवसेय । ततः क्षमाभ्रमण दत्त्वा इच्छा०
 भगव० उपविशुहृपसि पठिलेष्टेमि । ततः क्षमा० द्वयपूर्वक कथयेत् इच्छा० भग० उपवि सविस्वावड उपवि
 पठिलेष्ट इत्युक्त्वा सत्कारकोत्सरच्छदाविप्रतिलेखयेत् । क्षमा० द्वयपूर्व भणति भग० वसति सविस्वावड
 वसति पठिलेष्ट इत्युक्त्वा वसतिमात्रकममृति दद्वमोच्छनेन मार्जयेत् । तत पर्यापथिकीं प्रतिक्रम्य शुर्वमे
 क्षमा० द्वयपूर्व वदेत् इच्छा० भग० सज्जसाय सविस्वावेमि । नमस्कार पठित्वा दशधैकालिकादिमाध्यपनद्वय
 एकमध्यपनं वा । अथवा जपइ जगजी० गाथापचर्विधार्ति गाथापञ्चक वा उपविष्टः पठेत् । तत. क्षमा० पूर्व
 भणति भग० उपयोग करेमि उपयोगस्स करावणत्प करेमि काउस्सग० अन्नत्प० यावत् अथवा धोसि०
 कायोत्सर्गः नमस्कारचिन्तन पारयित्वा नमस्कारभणन ततः इच्छाकारेण सविस्वद साधुभिरित्युक्ते गुरु
 कथयति लासु । पुनः साधवः कथयन्ति भग० कहलेसद गुरु० जह गहिय पुषसाद्धि । पुन साधू कथयति
 इच्छ आवास्सिपाए जस्स विजुगगसि । ततः क्रमेण साधुवन्दन ततो धम्मव्याख्यान पठनपाठनक्रम साधव.

कुर्वन्ति । सप्राप्ते पादोनप्रहरे पुनः प्रतिलेखना तस्याः कालसूचनं यथा सर्वत्र प्राग्वत् विशेषस्तदुच्यते । पु-
 नरु प्रमाणमस्याः सा पौरुषी छाया । कथं कर्कसक्रान्तेः पूर्वार्हे अपराह्णे वा यदा शरीरप्रमाणा छाया भवति
 तदा सर्वदिनेषु पौरुषी यथा । पुरुषस्योर्ध्वस्य दक्षिणकर्णनिवेशितार्कबिम्बस्य दक्षिणायनाद्यदिने । यदा तु
 छाया द्विपदी भवति तदा पौरुषी यथा । आसाहे मासे इषया पोसे मासे चउष्यया चिन्ता । सोऽस्तु मा-
 सेस्तु तिषया दृक्चदं पोरसी ॥ १ ॥ इति श्रुत्वा एव । अगुल सत्तरसेण पक्त्वेण तु दुरगुल । बहुए हावए
 धावि मासेण चतुरगुल ॥ २ ॥ साहुषयेणेत्यत्र पादोनप्रहरेणाप्यधिकारोऽतस्तत्र पौरुषीछायोपरि प्रस्येय ।
 जिह्वामूले आसावसावणे छहि अगुलेहि पक्त्वेलेहा । अट्टाहि वीयतयमी सहए दस अट्टाहि चउत्थे ॥ १ ॥
 सार्धपौरुषत्वे एव । 'पोसे तणुछायए नचहि एएहि तु पोरसी सहु । ताधिकिक्काहाणी जावा साहे पया
 तिजि ॥ १ ॥' पूर्वार्धे अत्रे वक्ष्यमाणोपि प्रमाणविशेषप्रस्तावादेव विज्ञेय । 'पोसेवि हृत्यछाया धारस अगु-
 लप्रमाण पुरिमहे । मासि हुअगुलहाणी आसाहे निट्टिआ सधा ॥ १ ॥' सुखाधवोधार्धे स्थापना चैषा । द्वाद-
 शारयंश्चकन्यासः ॥ तदनन्तरं क्षमा० पूर्वं साधयः कथयन्ति । भयव बहुपक्षिपुष्पापोरसी साहवो चय जहा
 होह । इत्युक्त्वा सुखवक्षिका प्रतिलेख्य सर्वे सुधारिकेलकाछालाबुमय पात्रनिचय प्रतिलेखयेत् । ततश्चैत्य
 परिपाटीप्रभृतिकर्म विधाय ऐर्यापथिकीं प्रतिष्कन्य पारणा सुखवक्षिका प्रतिलेखयेत् । तत इति कथयेत् ।

वता वैरोक्ष्याप्रभृतीनां कायोत्सर्गस्तुतयः । ततो नमस्कारपूर्वं मुख्यविक्षिकाप्रतिलेखनं वदन्क । तत इच्छामो-
 गुस्तद्विषयं नमोर्हस्तिद्धा० पूर्वकं । 'नमोस्तु वर्षमानाय स्पर्धमानाय कर्मणा । तज्जयावाप्तमोक्षाय परोक्षाय कुन्ती-
 र्थिना ॥ १ ॥' येषां विकथारविन्दराज्याज्याय क्रमकमलाधलिं वदत्वा । सदशैरिति संगतं प्रशस्य कथितं तन्तु-
 शिवाय ते जिनेन्द्राः ॥ १ ॥ कथायतापार्जितजन्तुनिर्दूतिं करोतु यो जैनसुखान्बुद्धोद्गतः । स शुक्रमार्सो-
 द्रवदृष्टिस्तनिर्मां वधातुं नुष्टिं मयि विस्तरो गिरां ॥ ३ ॥ इति स्तुतित्रयपाठः । शक्रस्तवपाठः । स्तोत्रकथन-
 आचार्योपाध्यायगुरुसाधुनमनं वैवसिकमायधित्तविशोबनाकायोत्सर्गः चतु० चतुष्टयचिन्तनं चतु० भणनं
 क्षमा० द्रवपूर्वं भणति भग० सज्ज्वाय सविसावेमि सज्ज्वायं करोमि इत्युक्त्वा नमस्कारवचनपाठः । ततः
 सुद्रोपद्रवोपशमनार्थं कायोत्सर्गः षटुष्टयचिन्तनं मुखेन चतु० भणनं । ततः प्रवज्याविधानपाठः । इति
 वैवसिकप्रतिक्रमणविधिः ॥

अथ पाक्षिके तु । 'सुहृत्पत्नी वदणाय सहुद्धालामण तद्वा लोप । वदणपस्तेयं स्वाभणायि वदणाय सुस्तं च
 ॥ १ ॥ सुस्तं हन्मद्व्याणं वस्तुसंगो पुत्तिवदण तद्वय । पञ्चतिथिं स्वाभणाय तद् चउरो तथोभवदणाय ॥ २ ॥' प्रति-
 क्रमणस्तद्व्यकथनं यावत् वैवसिकप्रतिक्रमणवत् । ततः क्षमा० पूर्वकं इति वदेत् भग० पक्विलयमुहृत्पत्तिं प
 दित्वेहमि इत्युक्त्वा मुख्यविक्षिकां प्रतिलेखयेत् । ततो वदन्क । ततः इच्छा० भग० सहुद्धालामणोण अन्तुष्टि-
 ओमि अन्तिमतरपक्विलयं स्वाभेमि । इत्थं स्वाभेमि पक्विलयं जा । किञ्चिदप्यस्ति परं इत्यादि यावत् तस्स

मिच्छामि हुक्कटं । तत ऊर्ध्वमूय भग० पक्खिअ आलोएमि इत्थं आलोएमि पक्खिअं ज्ञो मे० इत्यादि । तद्वनन्तरं गुरुः कथयति चउत्थेण पडिक्कमह इच्छाकारि जीणिआलोयउ तेहरिहि एकउपवास लेखइ तपअरणु एकु उपवासु । अथवा विआयिल अथवा ३ निवी अथवा ४ एकासणा अथवा १ सदस सज्जायए तलइ तपअरणि करी । यथाशक्ति पक्षदिवसमाहि प्रवेश करिज्जउ । पुनर्वन्दनक । तत ऊर्ध्वमूय इति वदेत् देव-
सिय आलोइय वहक्कत प्रत्येकस्वामणेणं अन्मुट्ठिओमि अर्निमतरपक्खिअय स्वामेमि इत्युक्त्वा पूर्वं गुरुः स्वा-
पनाचार्यं क्षामयति इच्छा० भग० पक्खिअय स्वामेमि इत्थं स्वामेमि पक्खिअय ज किंचि इति दण्डकमुक्त्वा
गुनः क्षमा० पूर्वं भग० सुखतनु । गुनः क्षमाश्रमणेन भग० सुखपाक्षिक्कु । गुनः क्षमाश्रमणेन भग० पक्षदि-
वसमाहि अभक्तिआसातना मनवचनकायलण्डनाधिराधना कीची इइए तस्स० । ततः शिष्याः गुरुं ज्ये-
ष्ठादिअनुक्रमेण क्षमयन्ति । शिष्यो यदा भणति भग० पक्खिअय स्वामेमि तदा गुरुः क० अहमधि स्वामेमि
तुन्मे । शिष्यः क्षामणदण्डक कथयति तदा गुरुः क० ज किंचि अपस्सिय परपस्सिय अविणया सारिया चारिया
चोइया पडिचोइया तस्स० । यदा शिष्यः क्षमा० पूर्वं सुखत० पाक्षिकइतिक० तदा गुरुः क० देवगुरुमसादेन ।
यदा शिष्यः क्षमाश्रमणेन भग० पक्षदिवसमाहि अभक्तिआसातना इत्यादिक० तदा गुरुः क० पक्षदिव-
समाहि अपस्रउअ समाधान उपजाव्यउ तस्स० । एव ज्येष्ठकनिष्ठानुक्रमेण यतिश्राद्धाना क्षमितिक्षासणा ।
ततो गुरुः कथयति इच्छाकारेण चउरासीलकस्वजीवयोनिमध्ये पृथ्वीकायअक्कायतेजस्कायवायुकायवनस्प-

वता वैरोद्याप्रभृतीनां कापोरसर्गस्तुतयः । ततो नमस्कारपूर्वं मुखवक्रिकाप्रतिलेखनं वदनक । तत इच्छामो-
 णुसट्टियं नमोर्हस्तिस्त्रया० पूर्वकं । 'नमोस्तु वर्षमानाय स्पर्धमानाय कर्मणा । तज्जयावासमोक्षाय परोक्षाय कुती-
 र्थिनां ॥ १ ॥ येषां विकचारविन्दराज्याज्याय' क्रमकमलावलिं वदयत्वा । सदशैरिति सगतं प्रयास्य कथितं सन्तु-
 शिवाय ते जिनेन्द्राः ॥ २ ॥ कथायतापार्जितजन्तुनिर्धृतिं करोतु यो वैनसुखान्बुद्धोद्भूतः । स शुक्रमासो-
 द्रवदृष्टिसनिमो वधातुं नुहिं मयि विल्लरो गिरां ॥ ३ ॥ इति स्तुतित्रयपाठः । द्वाकस्त्वपाठः । स्तोत्रकथनं
 आचार्योपाध्यायशुक्सायुनमनं वैवसिकप्रायश्चित्तविशेषनाकापोत्सर्गः चतु० चतुष्टयचिन्तनं चतु० भगवन्
 क्षमा० द्रव्यपूर्वं भणति भग० सज्जमायं सविसावमि सज्जमायं करोमि इत्युक्त्वा नमस्कारत्रयपाठः । ततः
 क्षुद्रोपद्रवोपशमनार्थं कापोत्सर्गः चतुष्टयचिन्तनं मुखेन चतु० भगवन् ० । ततः प्रवज्याविधानपाठः । इति
 वैवसिकप्रतिक्रमणविधिः ॥

अथ पाक्षिके तु । 'सुहृत्सी वदणाय सवुद्धास्वामणं तदा लोप । वदणपक्षेयं स्वामणाणि वदणाय सुस्तं च
 ॥ १ ॥ सुस्तं लब्धमदृष्टाणं लब्धसंगो पुस्तिवदणं तदयं । पञ्चतियं स्वामणाय तद् चजरो तथोभवदणाय ॥ २ ॥' प्रति-
 क्रमणसूत्रकथनं यावत् वैवसिकप्रतिक्रमणवत् । ततः क्षमा० पूर्वकं इति वदेत् भग० पक्ववपसुहृत्पक्षेयं प
 क्षित्वेहेमि इत्युक्त्वा मुखवक्रिकां प्रतिलेखयेत् । ततो वदनक । ततः इच्छा० भग० सवुद्धास्वामणेन अन्धुहि-
 शोमि क्षिप्ततरपक्वियं स्वामेमि । इत्थं स्वामेमि पक्वियं ज्ञात्वा किञ्चि अपक्षिप्य परं इत्यादि यावत् तस्स

मिच्छामि हुक्क । तत ऊर्ध्वीभूय भग० पक्खिअ आलोएमि इत्थ आलोएमि पक्खियं ज० मे० इत्यादि ।
 तदनन्तरं गुरुः कथयति चउत्थेण पक्खिअमहं इच्छाकारि जीणिआलोयउ मेहरिहि एकउपवास लेखइ तपअरणु
 एक उपासु । अथवा पिआविल अथवा ३ निवी अथवा ४ एकासणा अथवा ५ सहस्र सजझायय तलइ
 तपअरणि करी । यथाशक्ति पक्षविषसमार्हि प्रवेश करिज्जउ । पुनर्वन्दनक । तत ऊर्ध्वीभूय इति वदेत् देव-
 सिय आलोइय वहकत प्रत्येकस्वामणेण अन्सुद्धिओमि अर्भितरपक्खिय स्वामेमि इत्थुयत्वा पूर्वं गुरुः स्वा-
 पनाचार्य क्षामयति इच्छा० भग० पक्खिय स्वामेमि इत्थ स्वामेमि पक्खिय ज किंचि इति दण्डकमुक्त्वा
 पुनः क्षमा० पूर्वं भग० सुखतपु । पुनः क्षमाअमणेन भग० सुखपाक्षिक्कु । पुनः क्षमाअमणेन भग० पक्षदि-
 वसमाहि अमकिआसातना मनवचनकायलण्हनाविराधना कीपी हुइए तस्स० । ततः शिष्याः गुरुं ज्ये-
 ष्ठादिअनुक्रमेण क्षमयन्ति । शिष्यो यदा भणति भग० पक्खिय स्वामेमि तदा गुरुः क० अहमवि स्वामेमि
 ज्जे । शिष्यः क्षामणदण्डक कथयति तदा गुरुः क० ज किंचि अपत्तिय परपत्तिय अधिणया सारिया वारिया
 दिया पक्खिओइया तस्स० । यदा शिष्यः क्षमा० पूर्वं सुखत० पाक्षिकइतिक० तदा गुरुः क० देवगुरुमसादेन ।
 एत शिष्यः क्षमाअमणेन भग० पक्षविषसमार्हि अमकिआसातना इत्यादिक० तदा गुरुः क० पक्षविष-
 माहि अमलउअ तमाधान उपजाव्यउ तस्स० । एव ज्येष्ठकनिष्ठानुक्रमेण पतिआद्धाना क्षमितिक्षामणा ।
 गुरुः कथयति इच्छाकारेण चउरासीटक्खजीवयोनिमये पुब्बीकायअप्कायतेजस्कापवायुकायवनस्प-

प्रथमे यामे साधुः कथयति भग० षष्ठ्यदिशुखा पीरसी राइसधारय ठामि । मुखवक्त्रिकां प्रतिलिख्य दाक्स्त्व
 पठेत् । मध्यरीत्या बेल्वचन्दनक ॥ ॥ आद्यानां ज्यमस्त्रे कदाचिन्न प्रतिक्रमणसामग्री भवति तदा प्रमातस-
 इययोः आद्या ऐर्यापयिकीं प्रतिक्रम्य उत्कृष्टबैल्यचन्दनेन देवचन्दन विधाय शुरोरग्रे मुखवक्त्रिका प्रतिलिख्य
 चन्दनमालोचनं प्रत्याख्यान कुर्वन्ति ज्ञानपूजाराधिकमङ्गलप्रदीपान्ते श्रुतकायोत्सर्गं यथा । तन्मतिभिरपढल-
 विद्वत्सणत्स इत्यादिश्रुतस्त्व पठित्वा पूर्ववत् श्रुतकायोत्सर्गं नमस्कार स्मृत्वा पारयित्वा श्रुतस्तुतिकथन ।
 ततः निव्वुइपसासणयं जयइ सया सबभावदेसणय । कुसमयमयनासणय जिणदवरवीरसासणय ॥ १ ॥
 इत्यावश्यकोक्तप्रतिक्रमणयोजना ॥ ॥ अथ कायोत्सर्गयोजना । तत्र कायोत्सर्गं जिनबैल्यश्रुततीर्थज्ञान-
 दर्शनचारिभ्रसमस्तपूजाराधनार्थं क्रियमाणः कायोत्सर्गः वदणवसिया इत्यादिपूर्वक करणीयः । प्रायश्चित्तवि-
 शोधनार्थं वपद्रवनिवारणार्थं श्रुतदेवताराधनार्थं समस्तचतुर्णिकायदेवताराधनार्थं वदणवसियाय इत्यादि न
 करणीय किंतु अन्नत्प० इत्याद्येव धान्य । तथाच ऐर्यापयिकी कायोत्सर्गः सर्वत्रापि एकचतुर्विंशतिस्रवमय
 प्रायश्चित्तविशोधनार्थं शुद्रोपद्रवोपशमनार्थं चतुर्णिकायदेवताराधनार्थं इष्टार्द्रत्प्रणमनार्थं कायोत्सर्गास्ते चतु-
 श्रतु० मयाः कायोत्सर्गो चतु० चिन्तन । चन्दे सुनिम्नलयरा इतिपर्यन्त ये च उत्कृष्टदेवचन्दने श्रुतदेवता-
 धाराधने सत्पुत्तराः कायोत्सर्गाः ये च स्वाध्यायोपगतास्ते सर्वे एकनमस्कारविचिन्तनरूपाः प्रतिक्रमणमध्य-
 ताताः कायोत्सर्गास्त्रैव निवेदिताः । अन्ये च ये अभिप्रद्वैः साधुभिः कायोत्सर्गाः क्रियन्ते स्वमनीषितचतु०

नमस्काराभिप्रक्षिचिन्तनरूपाः । तथा सम्यक्स्वारेपणनन्दीयोगोद्बन्धनोद्देशाविशु मे कार्पोत्सर्गास्ते एकचतु-
 चिन्तनरूपाः । इत्याद्यद्वयके कार्पोत्सर्गयोजना ॥ ॥ अथ प्रत्याख्यान । तत्र द्वाविधप्रत्याख्यानानि । उगगप-
 सूरे नक्षकारसहिय पक्षकत्वाहि चउविहपि आहार असण पाण स्वाहम साहम अन्नत्थणाभोगेण सदसागा-
 रेण विगहसेसिआओ पक्षकत्वाहि अन्नं सहं लेवालेवेण गिहत्यससट्टेण उक्खित्तविवेगेण पट्टचमक्खेण
 पारिट्ठावणियगारेण महस्तरगारेण सवसमाहिविसिमागारेण विआसण पक्षक्खां हुविहपि आहार असण
 स्वाहम अन्नत्थं सहं सागारियगारेण आउटणपसारणेण शुक्कअंसुट्टाणेण पारिं महं सवधं द्रव्यसच्चि-
 त्तदेसावगासिय भोग परिभोग पक्षं अन्नं सहं महं सवधं वोसिरह २ पोरसिय पक्षं उगगप सूरे चउ-
 अं पां खां सां अन्नं सहं पच्छमफक्खण पारिं महं सवसमां एकासण पक्षं विविहपि आ-
 हार असण स्वाहम साहम अन्नत्थं सहं सागां आउं गुरुं पारिं महं सवधं द्रव्यसच्चित्तदेसावगा-
 सिय भोगपरिभोग पक्षकत्वाहि अन्नं सहं महं सवधं वोसिरामि ४ साहपोरसहिय पक्षं उगगप सूरे
 चउं असण ४ अन्नत्थं सहं पच्छं दिसां साहुं सवधं निविगहय पक्षं अं सहसां लेवां गिहत्यं
 उक्खित्तं पट्टं पारिं महं सवधं एकासण पक्षं विविहं अं खां सां अन्नं सहं सागां आउं
 गुरुं पारिं महं सवधं द्रव्यसच्चित्तनियमुं टेसां भोगं अन्नं सहं महं सवधं वोसिरह ६ सूरेउगग-

प्रथमे यामे साधुः कथयति भग० षडुपदिगुणा पोरसी राहस्यारण्य ठामि । सुखवस्त्रिका प्रतिष्ठित्य शक्रस्तव
 पठेत् । मध्यरीत्या वैश्ववन्दनक ॥ ॥ आद्याना व्यग्रसे कदाचिन्न प्रतिक्रमणसामग्री भवति तदा प्रमातस्-
 ह्ययोः आद्याः पेर्यापधिकीं प्रतिक्रम्य वृत्कुट्टवैश्ववन्दनेन वैश्ववन्दन विद्याय शुरोरथे सुखवस्त्रिकां प्रतिष्ठित्य
 वन्दनमालोचनं प्रत्यास्थान कुर्वन्ति ज्ञानपुजारान्निक्रममलप्रदीपान्ते शुभकायोत्सर्गं यथा । नमनिभिरपवृत्त-
 विद्वसणस्त इत्यादिशुभस्तव पठित्वा पूर्ववत् शुभकायोत्सर्गं, नमस्कार स्मृत्वा पारयित्वा शुभस्तुतिकथन ।
 ततः निवृत्तपसासणाय जयह सया स्वभावदेसणाय । कुसमयमयनासणाय जिणवचरवीरसासणाय ॥ १ ॥
 इत्यावद्यकोक्तप्रतिक्रमणयोजना ॥ ॥ अथ कायोत्सर्गयोजना । तत्र कायोत्सर्गं जिनवैश्वशुभतीर्थज्ञान-
 दर्शनवारिभ्रमस्तपूजाराधनार्थं क्रियमाणः कायोत्सर्गं वदणवस्तिया इत्यादिपूर्वक करणीयः । प्रायश्चित्तवि-
 शोधनार्थं वपद्रवनिवारणार्थं शुभवेवताराधनार्थं समस्तवतुर्णिकापदेवताराधनार्थं वदणवस्तिया इत्यादि न
 करणीय किंतु अन्नत्वं ० इत्याद्येव बान्धव । तथाच पेर्यापधिकी कायोत्सर्गं सर्वत्रापि एकवतुर्वैश्ववस्तित्वमयः
 प्रायश्चित्तविशोधनार्थं शुद्रोपद्रवोपशमनार्थं वतुर्णिकापदेवताराधनार्थं इष्टार्हत्प्रणमनार्थं कायोत्सर्गार्थं वतु-
 भ्रतु० मयाः कायोत्सर्गं वतु० चिन्तन । वन्दे सुनिम्नलपरा इतिपर्यन्त ये च वृत्कुट्टदेववन्दने शुभदेवता-
 धाराधने सत्युत्तराः कायोत्सर्गा ये च स्वाध्यायोपगतास्ते सर्वे एकनमस्कारश्चिन्तनरूपाः प्रतिक्रमणमध्य
 गताः कायोत्सर्गस्त्रैव निर्देविताः । अन्ये च ये अभिग्रहैः साधुभिः कायोत्सर्गाः क्रियन्ते स्वमनीषितवतु०

नमस्काराभिप्रष्टुचित्तरूपः । तथा सम्पक्त्वारोपणनन्दीयोगोद्वहनोदेषादिषु ये कार्पोत्सर्गस्ते एकचतु-
 चित्तरूपाः । इत्यावश्यके कार्पोत्सर्गयोजना ॥ ॥ अथ प्रत्याख्यान । तत्र दृष्टाविधप्रत्याख्यानानि । उज्जग-
 द्धरे नवकारसहित पञ्चक्लाहि चञ्चिद्विषि आहार असण पाण स्वाहम साहम अन्नत्थणाभोगेण सहसागा-
 रेण विगहसेसिआओ पञ्चक्लाहि अन्न सह लेवालेवेण निहत्यससट्टेण उक्खित्तविधेगेण पण्डुमक्खेण
 पारिट्ठावणियगारेण महसरगारेण सबसमाहिवसियगारेण थिआसण पञ्चक्लां दुविद्विषि आहार असण
 स्वाहम अन्नत्थ सह सागारियगारेण आउटणपसारणेण गुरुअन्मुट्टाणेण पारि मह सह द्रव्यसचि-
 त्तदेसावगासिय भोग परिभोग पञ्च अन्न सह मह सह वोसिरह २ पोरसिय पञ्च उज्जगद्वि सरे चउ-
 अ पां स्वां सां अन्न सह पञ्चअकालेण विसामोहेण साहुवयणेण सब विगहसेसियाउ पञ्च अ-
 न्न सह लेवां निहत्य उक्खित्त पण्डुमक्खिएण पारि मह सबसमां एकासण पञ्च अविद्विषि आ-
 हार असण स्वाहम साहम अन्नत्थ सह सागां आउ गुरु पारि मह सह द्रव्यसचित्तदेसावगा-
 सिय भोगपरिभोग पञ्चक्लाहि अन्न सह मह सह वोसिराभि ४ सादपोरसहित पञ्च उज्जगद्वि सरे
 चउ असण ४ अन्नत्थ सह पञ्च विसां साहुं सह निविगहय पञ्च अ सहसां लेवां निहत्य
 उक्खित्त पण्डु पारि मह सह एकासण पञ्च अविद्विहं अ स्वां सां अन्न सह सागां आउ
 गुरु पारि मह सह द्रव्यसचित्तनियमुं देसां भोग अन्न सह मह सह वोसिरह ६ सरेउज्जगे

प्रथमे यामे साधुः कथयति भग० षड्पट्टिषुष्ठा पोरसी राहस्यारण्डाभि । सुखवस्त्रिका प्रतिलिख्य द्राक्स्तव
पठेत् । मध्यरीत्या वैश्वबन्दनक ॥ ॥ आद्याना व्यग्रत्वे कदाचिच्च प्रतिक्रमणसामग्री भवति तदा प्रभातस-
रूपयोः आद्या पर्यापधिकीं प्रतिक्रम्य उत्कृष्टवैश्वबन्दनेन देवबन्दन विधाय गुरोरेषे सुखवस्त्रिका प्रतिलिख्य
वन्दनमालोचनं प्रत्याख्यान कुर्वन्ति ज्ञानपूजाराधिकमङ्गलप्रदीपान्ते श्रुतकायोत्सर्गे यथा । नमस्त्वितिकथन ।
विद्वत्सणस्त इत्यादिश्रुतस्तव पठित्वा पूर्ववत् श्रुतकायोत्सर्गे नमस्कार स्मृत्या पारयित्वा श्रुतस्तुतिकथन । १ ॥
ततः निष्कुइपसासण्य जयइ सया सबभावदेसण्य । कुसमयमयनासण्य जिणदवरवीरसासण्य ॥ २ ॥
इत्यावद्यकोक्तमतिक्रमणयोजना ॥ अथ कायोत्सर्गयोजना । तत्र कायोत्सर्गः जिनवैश्यश्रुततीर्थज्ञान-
दर्शनवारिद्रसमस्तपूजारावनार्थं क्रियमाणः कायोत्सर्गः वदणवस्ति या इत्यादिपूर्वक करणीयः । प्रायश्चित्तवि-
शोधनार्थं उपद्रवनिवारणार्थं श्रुतदेवतारावनार्थं समस्तचतुर्णिकायदेवतारावनार्थं वदणवस्ति या इत्यादि न
करणीय किंतु अक्षत्य० इत्याद्येव वाच्य । तथाच पर्यापधिकी कायोत्सर्गे सर्वत्रापि एकचतुर्विंशतित्वमयः
प्रायश्चित्तविशोधनार्थं क्षुद्रोपद्रवोपघामनार्थं चतुर्णिकायदेवतारावनार्थं इष्टार्हतप्रणमनार्थं कायोत्सर्गास्ते चतु-
श्चतु० मयाः कायोत्सर्गे चतु० चिन्तन । बन्दे दुनिम्मलयरा इतिपर्यन्तं ये च उत्कृष्टदेवबन्दने श्रुतदेवता-
धारारवने सत्युत्तराः कायोत्सर्गा ये च स्वाध्यायोपगतास्ते सर्वे एकनमस्कारधिन्तनरूपाः प्रतिक्रमणमध्य-
गताः कायोत्सर्गास्तत्रैव निवेदिताः । अन्ये च ये अभिमद्भैः साधुभिः कायोत्सर्गाः क्रियन्ते स्वमनीषितचतु०

यथा । 'सधिस १ दध २ विगर्ह ३ बाहण ४ तथोल ५ वत्थ ६ कुसमेसु ७ । आसण ८ सयण ९ विलेवण १०
 पम ११ विसि १२ न्हाण १३ भसेसु १४ ॥ १ ॥ सधिसानि आपासुकभक्ष्याणि १ द्रव्याणि प्रासुकसक्ष्याणि २
 २ विकृतयः पूर्वोक्ता दश ३ बाहणानि अर्थादीनि ४ तान्त्रं क्रमुकपत्रादि ५ वस्त्राणि आच्छादनानि ६
 कुसुमानि माल्यानि ७ आसनानि वेभ्रासनपटप्रभृतीनि ८ शयनानि खट्वातुलिकादीनि ९ विलेपनानि चन्द्र-
 नक्तनूरिकादीनि १० ब्रह्मवत् ११ विष्णु देवायकासिक १२ ज्ञान क्षेत्रोद्भूतजलमय १३ भक्त अन्न १४
 एतेषा गृहिणो यथाशक्ति प्रतिदिन सख्या कुर्वन्ति । वोसिरामि वोसिरह व्युत्सजामि व्युत्सज इति परि-
 त्यागवाचकं पद । इत्यावश्यकं प्रत्याख्यानयोजना ॥

वृषादीनां नियोगिना परसेवकानां षड्व्यवसायानां ष कृते आवश्यकविधिर्यथा । सर्ववक्त्रालकारसहि-
 तोपि शुचिर्मूला देवाग्रे शुचिस्थाने वा पूर्वोदमुखः कृतोत्तरासङ्गः क्षयविष्टः सन् पूर्व परमेष्ठिमन्त्र पठेत् ।
 ततः । 'पञ्चमहधयजुस्तो पञ्चविंशत्यारपालणसमन्वयो । पञ्चसमिधो तिशुक्तो छत्तीसगुणो गुरु मज्झा' ॥१॥ ततः
 इच्छाका० भग० इरियावहिप इत्यारभ्य याधत्तस्त मिच्छामि बुक्क इतिपर्यन्तं ऐर्यापथिकीं पठेत् । ततः
 क्रौन्मि भते सामाहय सावज्ज जोग पञ्चक्खामि जाव आवस्सय पज्जवासाभि बुविह० शेषो दण्डकः पूर्ववत् ।
 तदनन्तरं प्राक्स्तव सधोर्से तेर्से गुणो तिचिहेण सिद्धवीरियाण इतिपर्यन्तं पठेत् । चतुर्थशान्तिस्त्वव सिद्धा
 सिद्धिं भम विसन्तु इतिपर्यन्तं, श्रुतस्त्वव वस्युत्तर वदव इतिपर्यन्तं, सिद्धस्त्वव सिद्धा सिद्धिं भम विसन्तु

वक्त्रस्तत् पदु० पारि० मद्० सध० एकासणं एकलट्टाण पद्य० त्रिधि० ३ छ० त्या० सा० अद्य० सद० मा-
 गारि० गुरु० पारि० मद्० सध० द्र० स० नि० देसा० भोग० अद्य० सद० सध० वीसिरद् । पद्यमृदा-
 णापद्यकसाण । गठि० षट्० असण ४ अद्य० सद० मद्० सद० धिगदसेसि० अद्य० सद० देया० गिर-
 वक्त्रि० पदु० पारि० मद्० सध० एकासण अट्टकवल पद्य० त्रिधि० ३ छ० त्या० सा० अद्य० सद० साणा०
 अद्य० गुरु० पारि० मद्० सध० द्र० स० नि० देसावगासिय भोगपरिभोग पद्यकसादि । अद्य० सद० मद्०
 सध० वीसिरद् अट्टकवल ॥ इति विविधतपद्यकसाणानि ॥ ॥ 'पद्यकसादि परस्संति पद्यकसादि तथात्मन ।
 पाणस्सेति य साधूनां द्रव्यादि गृहिणा पुनः ॥ १ ॥' यथा साधूना पाणस्स देयादेयेण वा अदेयादेयेण वा
 अत्येण वा बहुलेण वा ससित्थेण वा असित्थेण वा वीसिरद् । इति साधूना पापय य-
 नीय ॥ ॥ गृहिणा यथा । द्रव्यसच्चित्तानियमेति । 'नवकारपोरसीए पुरिमहेक्कासणं अभसद्व । जप्पो० सा०
 सू० सू० नेया पदमकस्सरा कमसो ॥ १ ॥' सार्धपोरुपी अपार्धपोरुपी पूर्वार्धपोरन्तर्दयेत तत्पोराकारादि
 सद्रत् ॥ ॥ अभिमप्रदास्तु मनःकल्पिताः यथा । 'अद्दुद्दुद्दिगढी घरसे कस्सास थिसुणजोदक्खे । अणिय
 सकिपमेय वीरेहि अणतनाणीहि ॥ १ ॥' तथाच मुनयः प्रत्यावयानान्ते पाणस्स देयादेयेण वा इत्यादि प्र-
 त्यावयानि । आद्यास्तु द्रव्यसच्चित्तदेसावगासिय इति । तत्रागारचतुष्क पूर्वमेवोक्तं यथा । इत्येति सेसेसु
 चत्तारि इति चत्तनात् । तथाच आद्याः प्राप्तातिक्रमतिक्रमणमप्ये प्रत्यावयानादी सच्चित्तादिसक्यां दुर्बन्ति

यथा । 'सञ्चित १ दह २ विगर्ह ३ बाह्वण ४ तथोल ५ वत्स्य ६ कुसमेसु ७ । आसण ८ सपण ९ धिलेषण १०
 पम ११ विसि १२ न्हाण १३ भत्तेसु १४ ॥ १ ॥ सञ्चितानि अपासुकमक्षपाणि १ द्रव्याणि प्रासुकमक्षपाणि
 २ धिक्कृतयः पूर्वोक्ता दश ३ बाह्वणानि अश्वादीनि ४ तान्मूलं क्रसुकपद्मादि ५ वस्त्राणि आच्छादनानि ६
 कुसुमानि माल्यानि ७ आसनानि वेद्यासनपद्मभृतीनि ८ दायनानि स्वदातृलिकादीनि ९ धिलेपनानि चन्द्र-
 नकस्तूरिकादीनि १० ब्रह्मघ्न ११ विष्णु देवावकासिक १२ ज्ञान लोहोद्धर्तनजलमय १३ भक्त अन्नं १४
 एतेषा भृहिणो यथाशक्ति प्रतिदिन सख्या कुर्वन्ति । वोसिरामि वोसिरह व्युत्सजामि व्युत्सज इति परि-
 स्थागवाचक पद । इत्यावश्यकं प्रत्याख्यानयोजना ॥

वृषादीनां नियोगिना परसेवकानां पशुव्यवसायानां च कृते आवश्यकधिविधिर्यथा । सर्ववक्त्रालकारसहि-
 तेषु शुचिर्भूत्वा देवाम्ने शुचिस्थाने वा पूर्वोदमुखः कृतोत्तरासक्तः उपविष्टः सन् पूर्वं परमेष्ठिमन्त्र पठेत् ।
 ततः । 'पञ्चमहद्वयजुक्तो पञ्चविहारापालणसमर्थो । पञ्चसमिधो तिगुक्तो छत्तीसगुणो गुरु मज्झा' ॥१॥ ततः
 इच्छाकां भग० हरियावहिष इत्यारभ्य यावत्तस्मिन् मिच्छामि दुष्कृद इतिपर्यन्तं ऐर्यापयिकीं पठेत् । ततः
 करेभिः भते सामाहय सावज्ज जोग पञ्चमस्वामि जाव आवत्सय पञ्चवासासामि धुविह० दोषो दण्डकः पूर्ववत् ।
 पञ्चनन्तर प्राकस्तव सर्वोत्तिं तेस्तिं गुणो निविहरेण तिद्विधीरियाण इतिपर्यन्तं पठेत् । चतुर्थशतितस्तव सिद्धा
 सिद्धिं मम विसन्तु इतिपर्यन्तं, श्रुतस्तव धन्मुत्तर पठत् इतिपर्यन्तं, सिद्धस्तव सिद्धा सिद्धिं मम विसन्तु

इति पर्यन्तः । ततः । 'अस्मान्तिमिरान्वाना ज्ञानाञ्जनशालाकपा । नेत्रमुन्मीलितं येन तस्मै श्रीगुरवे नमः ॥१॥'
 इति पठित्वा आयरिषं हवज्माप इति गाथाप्य पठेत् । ततो ये मया श्रोयमानमायातोभा कथायां दान्द-
 रूपरसगन्धस्पर्शालसमया कृताः तेषां मिथ्या मे बुभुक्षुत । पदेवस्य प्रतिभादि द्रुःस्थापनतच्छासनतद्वन्नि-
 न्दनोपहासादि कृता तन्मगधन्तोऽर्हन्तः क्षम्यन्ताः । यद्य गुरुणा द्रपार्थिदादादातनारूप अधिनप दृप्त मष्टुरय
 क्षम्यन्तां । यद्य मिथ्यास्वर्हिंसादृतस्तेयमेधुनपरिभ्रष्टारैर्द्रं धमत्तद्वन कृत तन्मगधान् धर्मः क्षम्यन्ताः । यदु-
 स्तकाविदुःस्थापनेन अवेशकालादिपाठेन ज्ञानाशातन कृत तन्मगधानागम क्षम्यन्ताः । यद्य दान्वापिधि मि
 थ्यात्वपोषणेन वर्धनलङ्घन कृता तन्मगवद्धान क्षम्यन्ताः । यावद्वच्यच्छधिच्छेदाप्यति नारादाराक्षपानरौधे
 प्राणातिपाताणुव्रतलङ्घन तस्य मिथ्या मे बुभुक्षुत १ मिथ्योपदेशास्माकपानपूतलेष्टोत्थोक्तिमध्वनेदे दृष्टापा-
 दाणुव्रतलङ्घन कृतं तस्य मिथ्या मे बुभुक्षुत २ स्तेयानुज्ञातस्तदादानराजपलङ्घनमतिरूपकरणकृतमानादिभिः
 यद्वत्सादानाणुव्रतं ३ इत्यरानार्त्तागमपरविवाहनातिरागान्नश्रीकाभिः यन्मेधुनाणुव्रतं ४ धनधान्यरूप-
 कृष्यक्षेत्रवास्तुद्विपद्वधुष्यद्वसंख्यालङ्घनेन यत्परिभ्रष्टाणुव्रतं ५ ऊर्ध्वार्थस्तिर्यग्गपति क्रमस्मृत्यभाष्येनानु-
 द्विभिर्पदिभिश्चरतिशुणव्रतं ६ सविस्तारत्सवद्वतत्समिधसमानुपकाहारैः अङ्गारवनशाकटभाटकस्फोटज्जी-
 विकामिः दन्तालाक्षारसकेषाधिपवाणिज्यैर्वैष्णवीनानिर्लाभ्यनासतीपोषधवद्वद्वामसरः शोषैः अरकर्मविषयज्ञो-
 गोपभोगमानशुणव्रतं ७ सयुक्ताधिकरणोपभोगान्तिरेकमोक्षार्थकन्दर्पकोत्सुक्यैर्वदनर्धवज्रविरतिशुणव्रतं ८

मनोवाक्कायदुःप्रणिधानानादरस्मृत्यनुपस्थानैः सामाधिकशिक्षयाव्रत० ९ प्रयोगानयनपुद्गलक्षेपशान्दरूपाजुषा-
नैर्यद्देशावकाशिकाशिक्षाव्रत० १० अनावरस्मृत्यनुपस्थापनअदृष्टाप्रमार्जितोत्सर्गादानसस्तरणैर्यत्पौषधगुण-
व्रत० ११ सचित्तक्षेपविधानकालातिक्रममत्सरान्यापदेर्यवृत्तिपिसधिभागगुणव्रतलङ्घनं कृत तस्य मिथ्या
मे दुष्कृत १२ । सर्वमपि दिवाराधौ यदुष्परित (दुष्चिन्तित) दुर्माधित दुष्क्षेपित तस्य मिथ्या मे दुष्कृत
इति पठित्वा । ततः चत्तारिमङ्गल अरिहन्तामङ्गल सिद्धामङ्गल साद्गमङ्गलं केवलपवत्तो धम्मो मङ्गल १
चत्तारिगुत्तमा अरिहन्तालोगुत्तमा सिद्धालोगुत्तमा साद्गलोगुत्तमा केवलपवत्तो धम्मो लोगुत्तमो २
चत्तारिसरण पवज्जामि अरिहते सरण पवज्जामि ३ इति पठेत् । तदनन्तरं जिनस्त्रोत्रपाठः । ततः । शिव-
मस्तु सर्वजगतः परहितनिरता भवन्तु भूतगणाः । दोषाः प्रयान्तु नाशं सर्वत्र सुखी भवतु लोकः ॥ १ ॥
इति कथन । ततः परमेष्ठिमन्त्र पठित्वा । मनोवाक्काययोगानां शुभसंस्थापनान्मया । शुभावदयककार्येण पूर्णं
सामाधिकं कृत ॥ १ ॥ असीचारैरभय मे सामाधिकमनुत्तर । अर्हद्गुरुसादेन पुनरस्तु क्षणे क्षणे ॥ २ ॥ पुनः
पुनरस्तु सामाधिक इति सामाधिकपारणश्लोकः । ततः प्रत्यक्षतया वा मनसा वा शुकवन्दन । इति नृपति-
योगिकार्यव्याख्यानं गृहिणा सक्षेपतः प्रतिक्रमणविधिः सपूर्णः ॥ ॥ कदाचित्कस्यचित्प्रज्ञामान्द्येन सा-
माधिकप्रत्याख्यानदण्डकं सुखपाठेन नायाति तेन चित्ताभिग्रहेणैव सामाधिकप्रत्याख्याने करणीये परं चाय-
विशेषः दण्डकोषारणेनाहतं सामाधिकं प्रत्याख्यानं च । अतीचारगमनैरभयं भवति तन्मध्याकारोच्चारणव-

दात् मनसादते तु वृण्वकोधारवर्जिते सामापिके प्रत्याख्यानं भग्नं भवत, तस्मै प्रायश्चित्तविधिप्रक्रमोक्त-
 प्रायश्चित्तमाश्रणीय । तथा च । 'जितार्थनगुरोः पूजा सिद्धान्तपठन तथा । वैपाटुत्प सुनीना च विम्वपुस्त-
 कपोरपि ॥ १ ॥ धर्मोपदेशश्रवण व्याख्यानं धर्मशास्त्रक । प्रमार्जनादि वा कार्यं प्रतिपत्तिगुरोरपि ॥ २ ॥
 परमेष्ठिमन्त्रजापः स्तोत्रपाठोर्द्धतामपि । इत्यादिधर्मवैग्रथ्य सर्वभाष्यक विष्णुः ॥ ३ ॥ मन्त्राह्वान्मध्यरात्रं च
 यावदेवसिक विष्णुः । मन्त्ररात्राच्च मन्त्राह्व यावत्कर्म च रात्रिक ॥ ४ ॥' इत्याचार्यश्रीवर्धमानस्वरिकृते आ-
 धारदिनकरे धर्मधर्मस्तन्मे षड्विधावश्यककीर्तनो नामाष्टत्रिंशत्तम उदयः ॥ ३८ ॥ ग्रन्थाम ३५०० ॥

एकोनत्रिंशत्तम उदयः ।

अथ तपोविधिरुच्यते ॥ सत्याय । महूर महुराराध्य यच्च दूरे व्यपस्थितम् । तत्सर्वं तपसा साध्य तपो हि
 दुरतिक्रमम् ॥ १ ॥ ततः शिवकुमारवधरति मन्दिरस्थोपि यः स देवपरिषद्यपि द्युतिमहन्वधिरकृतिभूत् ।
 कृशासकृशातापनोष्ठसितकर्णक काञ्चन सुधाद्रुपु विधियाष्टा वृषतिमौलितामेति च ॥ २ ॥ ततः सकलकर्म-
 निर्विधिवलदिवकुक्षिभित्त शृङ्गे पुरि च दूर्भरोपग्रह चन्द्रिणेणो द्विजः । व्रते यामतपःपरः सुरनरैकवन्धो भवे-
 प्रविज्वलज्जपितः भयति द्वीसिमायो व्रतः ॥ ३ ॥ यस्तपोविधिराज्ञातो जिनैर्गीतार्थसाधुभिः । तं तथा
 कुर्वता सन्तु मनोवाचिप्रतिसिद्धयः ॥ ४ ॥ असत्या दानशक्तौ च देहशक्तिमवेष्ट्य च । अनुष्ठेय पुण्यवन्निस्त-

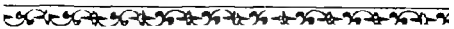
पःकर्म सुदुष्कर ॥ ५ ॥ तद्वि द्वावक्षरूप स्याद्वाङ्मान्यन्तरमेवतः । सयोज्य चाक्षेप पाप्मसुपवासादकमाभः ।
 ॥ ६ ॥ तपोविधिः श्रेणियुक्त्या प्रोक्तोऽर्थेऽभिन्न साधुभिः । कश्चित्केवलिसदिष्टः कश्चिद्गीतार्थमाधितः ॥ ७ ॥
 कश्चित्फलादिभिर्भ्रीर्णश्चिविधः स तपोविधिः । योगोपधानमुस्यो यः स विधिः केवलीरितः ॥ ८ ॥ कल्पाणा-
 दिपुण्डरीकतपोमुख्यो मुनीरितः । रोहिणीकल्पशृङ्गादिविधिः फलतपोमयः ॥ ९ ॥ एव समीत्य विद्वद्भिस्तपः-
 श्रेणि, प्रदर्शिता । कार्यं न साधुसाध्वीभिः प्रतिमावाधुपासकैः ॥ १० ॥ कृतोपधानैः सन्यक्तवधारिभिः फलदं
 तपः । नोष्ठा योगा गृहस्थैश्च शेष सर्वे तपोपि हि ॥ ११ ॥ विधेय श्रावकैः शान्तैः श्राविकाभिरुपधाविध ॥ श्रा-
 न्तोऽल्पनिद्रोऽल्पाहारो निष्कामो निःकषायकः ॥ १२ ॥ धीरोऽन्यनिन्दारहितो शुचशुश्रूषणे रतः । कर्मक्ष-
 यार्थं प्रायेण रागद्वेषविवर्जितः ॥ १३ ॥ दयालुर्विनयापेक्षी प्रेम्नेहकलनिःस्पृहः । क्षमी नीरुह निरुत्सेको जी-
 वस्तपसि योज्यते ॥ १४ ॥ घाणमासिके चार्थिके च नासोर्ध्वं तपसि स्फुटे । त्यक्त प्रतिष्ठादीक्षासु काल तस्मि-
 क्षपि त्यजेत् ॥ १५ ॥ द्युमे सुहृते प्रारब्धे काण्डान्पायान्तु यान्तु वा । पक्षमासदिनाव्दानि न पदयेत्तत्र दूषण
 ॥ १६ ॥ सृष्टुवचरक्षिमेर्वारिर्मांस घानि धिना । आघाटनतपोनन्यालोचनादिषु न द्युम ॥ १७ ॥ क्रियमाणे
 तपस्यन्तस्तपः पुण्यतियौ यदि । आयाति नियमात्कार्यं दुर्लभ्यो नियमः सत्ता ॥ १८ ॥ प्रवर्धमानः सस्याप्य
 पश्चात्तिक्रयतां तपः । तपोमध्ये तपः कार्यं गरिष्ठं तप आवरेत् ॥ १९ ॥ अवशेषं लघु तपः कार्यं पश्चात्त-
 तोपि हि । अनाभोगादिभिर्मन्त्रे तपःकर्मणि मध्यतः ॥ २० ॥ आलोचनीय तत्तत्र कार्यं पश्चात्तपोऽप्यक्ता ।

धात् मनस्यादते तु वृण्वकोच्चारवर्जिते सामायिके प्रत्याख्यानं भग्नो भवतः तन्नग्रे प्रापश्चित्तविधिप्रक्रमोक्त-
 प्रापश्चित्तमाचरणीय । तथा च । 'जिनार्चनगुरोः पूजा सिद्धान्तपठन तथा । वैपाटुत्प मुनीना च विन्ययुस्त-
 क्योरपि ॥ १ ॥ धर्मोपदेशाश्रयण व्याख्यानं धर्मशास्त्रक । प्रमार्जनादि वा कार्यं प्रतिपत्तिगुरोरपि ॥ २ ॥
 परमेश्वरमन्त्रजापः स्तोत्रपाठोर्हतामपि । इत्यादिधर्मवैयग्र्य सर्वमावरूपक विदुः ॥ ३ ॥ मन्त्राह्वानमन्त्रराश्र च
 यावद्वैषसिक विदुः । मन्त्रराश्राह मन्त्राह्व यावत्कर्म च राश्रिक ॥ ४ ॥' इत्याचार्यश्रीवर्धमानसूरिकृते आ-
 चारदिनकरे वसुधधर्मस्तन्मे षड्विधावश्यककीर्तनो नामाष्टत्रिंशत्तम उदयः ॥ ३८ ॥ मन्थाम २५०० ॥

एकोनत्रिंशत्तम उदयः ।

अथ तपोविधिरुच्यते ॥ सत्त्वाय । यदूर यदुराराध्य यच्च दूरे व्यवस्थितम् । तत्सर्वं तपसा साध्य तपो हि
 दुरतिक्रमम् ॥ १ ॥ ततः शिवकुमारवचरति मन्दिरस्थोपि यः स देवपरिषयापि द्युतिमदत्त्वचिरहृतिंभृत् ।
 कृशास्त्रकुशातापनोद्धतितर्कणकाञ्चन सुधातुषु विविष्टता नृपतिमौलितामेति च ॥ २ ॥ ततः सकलकर्म-
 भिमर्तिविषयविषयकृषिभित्त गृहे पुरि च दुर्भरोत्पदहृद धनिद्वेषणो द्विजः । भ्रते यामतपःपरः सुरनरैकवन्धो भवे-
 द्रविज्वलनतापितः भयति व्रीषिभाषो भटः ॥ ३ ॥ यस्तपोविधिराज्ञातो जिनेर्गीतार्थसाधुभिः । त तथा
 कूर्वातां सन्तु मनोवाञ्छितसिद्धयः ॥ ४ ॥ असत्या दानशक्तौ च देहशक्तिमवेक्ष्य च । अनुष्ठेय पुण्यवन्निस्त-

पःकर्म सुवृष्कर ॥ ५ ॥ तद्धि द्वावृष्टरूप स्याद्वाद्यान्यन्तरमेदतः । सयोज्य षड्विध बाधानुपवासादिकर्मभिः ।
 ॥ ६ ॥ तपोविधिः श्रेणियुत्तपा प्रोक्तोर्द्धङ्गिष्य साधुभिः । कश्चित्केवलसंविष्टः कश्चिद्गीतार्थमाधितः ॥ ७ ॥
 कश्चित्फलादिभिर्धर्मैर्णक्त्रिविधः स तपोविधिः । योगोपवानमुस्यो यः स विधिः केवलीरितः ॥ ८ ॥ कल्याणा-
 दिगुण्वरीकतपोमुख्यो मुनीरितः । रोहिणीकल्पदृक्षादिविधिः फलतपोमयः ॥ ९ ॥ एव समीत्य विद्वद्भिस्तपः-
 श्रेणिः प्रवर्दिता । कार्यं न साधुसाध्वीभिः प्रतिमावायुणसकैः ॥ १० ॥ कृतोपधानैः सम्यक्त्वधारिभिः फलद-
 तपः । नोद्या योगा गृहस्थेभ्यः शेष सर्वे तपोपि हि ॥ ११ ॥ विधेय आर्षकैः शान्तैः आधिकारिभस्तथाविध । शा-
 न्तोऽल्पनिद्रोऽल्पाहारो निष्कामो निष्कषायकः ॥ १२ ॥ वीरोऽन्यनिन्दारहितो गुरुदृष्टवृष्णे रतः । कर्मक्ष-
 यार्थं प्रायेण रागद्वेषविर्जितः ॥ १३ ॥ दयालुर्विनयापेक्षी प्रेम्नेहकलनिःस्पृहः । क्षमी नीरवः निवृत्तसेको ज्जी-
 वस्तपसि योज्यते ॥ १४ ॥ वाणमासिके वार्षिके च मासोर्ध्वं तपसि स्फुटे । त्वक्क प्रतिष्ठादीक्षासु काल तस्मि-
 न्नपि स्वजेत् ॥ १५ ॥ शुभे सुदुर्ते प्रारब्धे काण्डान्यायान्तु यान्तु वा । पक्षमासदिनाब्दानि न पदयेत्तत्र दूषण-
 ॥ १६ ॥ मृदुगुणचरश्चिमेवार्भोगं दानि विना । आयाति नियमात्कार्यं दुर्लभ्यो नियमः सता ॥ १८ ॥ प्रवर्धमानः सस्याप्य-
 यश्चात्तिक्रयता तपः । तपोमदये तपः कार्यं गरिष्ठ तप आचरेत् ॥ १९ ॥ अवशेष लघु तपः कार्यं पश्चात्त-
 गोपि हि । अनाभोगादिभिर्भोगे तपःकर्मणि मध्यतः ॥ २० ॥ आलोचनीय तत्तत्र कार्यं पश्चात्तपोऽप्यथा ।

क्रमजे तपसि प्रापो न गण्यस्तिधिक्रमः ॥ २१ ॥ तिथिजे तपसि श्रेष्ठा सूर्यादयगता तिथिः । तिथेः पाते च
 पूर्वस्मिन्निह दृष्टौ परब्र वा ॥ २२ ॥ कार्ये तिथितपःकर्म प्राहेति भगवान् जिनः । फालगुन्दरसत्यागादृत्तिस-
 क्षेपतस्तथा ॥ २३ ॥ कनोदर्यमनवान कायक्षेयान्तरेषु च । अधिक पत्तपस्तपु क्षेप शुद्धोत्तरोत्तर ॥ २४ ॥
 मोहनिक्क प्राहरिक सार्धप्राहरिक तथा । मर्याह्ममापराह च तपः कालोत्तरोत्तर ॥ २५ ॥ सक्रपाधिगुनसिक्क क्षेप
 तथा नैर्विकृत पुनः । आचान्लमेकसिक्क च रसत्यागोत्तरोत्तर ॥ २६ ॥ द्विभक्तमेकमक्त च सत्तयापयत्तद-
 त्तिक । वपवासमनीर च वृत्तिसंक्षेपणोत्तर ॥ २७ ॥ तपःप्रारम्भणे कार्यमष्टया जिनपूजन । मर्पोनिर्पाटसि
 क्षेप्ये पौष्टिक विधिसंयुत ॥ २८ ॥ महद्विषयलयक्षणा शुद्रानैवेद्यसत्फलैः । पदार्चनं गुरुः शुर्पात्तपौष्टिक-
 शुवाहृत ॥ २९ ॥ पुस्तकान्मर्यादावाधानं शुक्लशुक्लवपि । सघार्चनं क्षेपदेवीपुरदैवतपूजन ॥ ३० ॥ योगोप-
 यानप्रतिमास्तु नन्दयः कार्यां मुनीन्द्रैर्विधिसन्निवेदिताः । दोषे तपःकर्मणि वाक्कस्तव्यैरावद्यकादिद्वैतयाचना
 विधिः ॥ ३१ ॥ शुद्ध तपः केवलमप्युदार सोषापनस्यास्य पुनस्तुमः किं । इय पयो येनगुणेन तपुः द्राक्षासि-
 ताक्षोव्युत सुदैव ॥ ३२ ॥ दृष्टो यथा दोषद्वयरणेन कापो यथा सद्रसभोजनेन । विषोयघोभा सभ्यते पयो-
 केनोपापनेनैव तथा तपोपि ॥ ३३ ॥ उपधानानि सर्वाणि द्वादशप्रतिभा यते । पक्षादवा गृह्यस्य योगा-
 सैद्धान्तिका क्रमात् ॥ ३४ ॥ इन्द्रियाणां जयश्चैव कषापजय एव च । योगशुद्धिर्धर्मवक्त्र तथैवाष्टाद्विक्ताद्वय
 ॥ ३५ ॥ कर्मसूदनमन्तानि जिनोक्तानि तपसि वै । वियोगानि गृह्यस्य सर्वाण्यप्यर्थाणि वै यते ॥ ३६ ॥

उपधानतपः १ आह्वयप्रतिमातपः २ यतिप्रतिमातपः ३ योगतपः ४ इन्द्रियजयतपः ५ कषायजयतपः ६ योगशु-
द्धितप ७ धर्मधकतपः ८ अष्टाद्विकातपोद्वय १।१० कर्मसूदनतपः ११ इति जिनोक्तानि तपासि ॥

कल्याणकानि ज्ञान च दर्शन चरण तथा । चान्द्रायण वर्धमान ततः परमभूषण ॥ १ ॥ वीक्षा च ज्ञाननिर्वाणे
तपोनोदरिकातपः । सलेखना सर्वधीर तथा च कनकावली ॥ २ ॥ मुक्तावली रत्नमाला सिंहनिःक्रीडितद्वय ।
भद्र चैव महामद्र ततो भद्रोत्तर पुनः ॥ ३ ॥ ततश्च सर्वतोभद्र गुणरत्नमथाङ्क । सावत्सर नन्दितसरः पुण्ड-
रीक तथैव च ॥ ४ ॥ माणिक्यप्रस्तारी पद्मोत्तरसमवसरणयुगलानि । गणधरमशोकवृक्ष ससतिशतक नम-
स्कार ॥ ५ ॥ पूर्वचतुर्दशकमथो एकावलिका च दशविधो धर्मः । पञ्चपरमेष्ठिसङ्गा पञ्चन्याद्वितयमथ सधः
॥ ६ ॥ आधीयते च मनुजैः सर्गादिफलाधिभिर्मिमलहृत्तैः । तस्माद्धन महोयनमथ वर्गश्रेणिमेकतपः ॥ ७ ॥

द्वात्रिंशत्कल्याणकमथव्यवनजन्मलोकेनालीनि । कल्याणाष्टाद्विकमथ सूर्योयनमन्तरा वज्र ॥ ८ ॥ आचान्त
वर्धमान ततस्तपः स्यान्महावीर । माघश्रेणिर्लक्षप्रतिपद्गीतार्थकथिततपः ॥ ९ ॥ साधुसाध्वीश्रावकाणा आ-
विकाणा महोत्तमना । तपास्याचरणीयानि गीतार्थकथितानि वै ॥ १० ॥ कल्याणकतपः १ ज्ञानतपः २ दर्श-
नतपः ३ चारित्र्यतपः ४ चान्द्रायणतपः ५ वर्धमानतपः ६ परमभूषणतपः ७ वीक्षातपः ८ ज्ञानतपः ९ निर्वा-
णतपः १० जनोदरीतपः ११ सलेखनातपः १२ सर्वसक्याश्रीमहावीरतपः १३ कनकावलीतपः १४ मुक्तावली-
तपः १५ रत्नावलीतपः १६ लघुसिंहनिःक्रीडिततपः १७ बृहत्सिंहनिःक्रीडिततपः १८ भद्रतपः १९ महामद्र-

तपः २० भद्रोत्तरतपः २१ सर्वतोभद्रतपः २२ गुणरत्नस्रवत्सरतपः २३ अह्नतपः २४ स्रवत्सरतपः २५ नन्दी-
 श्वरतपः २६ पुण्डरीकतपः २७ ॥ माणिक्यप्रसारिकातपः २८ पद्मोत्तरतपः २९ समवसरणतपः ३० द्वितीय-
 समवसरणतपः ३१ गणवरतपः ३२ अष्टोफहृक्षतपः ३३ सप्ततिशततपः ३४ नमस्कारतपः ३५ चतुर्दशपूर्व-
 तपः ३६ एकाधलीतपः ३७ द्वादशविषयतिवर्भतपः ३८ पञ्चपरमेष्ठितपः ३९ लघुपञ्चमीतपः ४० वृहत्पञ्चमीतपः
 ४१ चतुर्विषस्यतपः ४२ घनतपः ४३ महाघनतपः ४४ वर्गतपः ४५ श्रेणितपः ४६ मेरुतपः ४७ द्वात्रिंशत्क-
 र्पणकतपः ४८ ज्यवनतपः ४९ जन्मतपः ५० लोकनालितपः ५१ कर्पणकाष्टाह्निकतपः ५२ सूर्यायनतपः
 ५३ आचान्त्वर्षमानतपः ५४ महावीरतपः ५५ मायमालातपः ५६ लक्षप्रतिपत्तपः ५७ इति गीतार्थाधीर्णानि
 तपांसि ॥ ॥ 'सर्वभद्रसुन्दरतपो १ निकञ्जशिख २ सुभगता शिखराशुक्ष ३ । दम्पयन्त्या ४ यतिजनक ५ सा-
 क्षयनिधि ६ मुकुटससमी ७ च तपः ॥ १ ॥ अथा ८ श्रुतदेवी ९ रोहिणी १० च माडरितपक्ष ११ सुखसंपद
 १२ । अष्टापदसोपान १३ निर्धुतिवृण्ड १४ स्वदुःखदर्शियुग १५ ॥ २ ॥ गीतमपात्र १६ निर्वाण १७ दीपक
 १८ तदनु चासुताष्टमिका १९ । तस्माद्वखण्डवशमी २० परमपालिभ्य २१ सोपान २२ ॥ ३ ॥ कर्मचतुर्थे २३
 परमेष्ठिकल २४ मधैषव्यवशामिका २५ वैष । नन्यावर्तयुग २६ । २७ पुनरेतत्फलतप इति कृपात ॥ ४ ॥ दम्प-
 यन्त्यावेदं प्रान्तदर्शनाद्रोहिणीयुगप्रवणात् । कार्ये फलार्थिभिरिदं गृहिभिः फलतप इति कृपात ॥ ५ ॥ सर्व-
 भद्रसुन्दरतपः १ निकञ्जशिखतपः २ सौभाग्यफलप्रवृक्षतपः ३ दम्पयन्तीतपः ४ आपतिजनकतपः ५ अक्षयनि-

धितप' ६ मुकुटससमीतपः ७ अम्भातपः ८ श्रुतदेवीतपः ९ रोहिणीतपः १० माङ्गरितपः ११ सर्वसुखसपस्मितपः
 १२ अष्टापदपावडीतपः १३ मोक्षदण्डतपः १४ अङ्गुःखदर्शितपोद्वय १५ गीतमपङ्गिगहातपः १७ निर्वाणदीप-
 तप' १८ अमृताष्टमीतप' १९ अखण्डदशमीतपः २० परतपालितपः २१ पावडीतपः २२ कर्मचतुर्थतपः २३
 नवकारफलतपः २४ अविधवादशमीतपः २५ बृहन्न्याधवर्ततपः २६ लघुनन्याधवर्ततपः २७ इति सप्तविंशति-
 फलतपासि ॥ तत्र उपधानतपो मतारोपाधिकारादवसेय १ गृहस्थस्यैकादशप्रतिमाव्रतारोपसरकारादवसेयाः
 २ यत्तेर्द्वादशप्रतिमातपो यतिधर्मोत्तरापणात्मप्रतिमाधिकारादवसेय ३ सैद्धान्तिकायोगाग्रोगोद्वहनाधिकाराद-
 वसेयाः ४ ॥ ॥ अथावशेषा व्याख्यायन्ते चत्वारि व्याख्यातानि । तेषु पूर्वं जिनोक्तानां कथन । पञ्चममिन्द्रिय-
 जयतपः । 'पूर्वाधर्मकमक्त च विरसाम्ले उपोषित । प्रत्येकमिन्द्रियजयः पञ्चविंशतिवासरैः ॥ १ ॥' इन्द्रियाणां

५ इन्द्रियअपवप आगाददित २५

स्वर्ग	पु १	पु १	सि १	भा १	उप १
रस	पु १	पु १	सि १	भा १	उप १
प्राण	पु १	पु १	सि १	भा १	उप १
धृष्ट	पु १	पु १	सि १	भा १	उप १
मोघ	पु १	पु १	सि १	भा १	उप १

स्पर्शनरसनघ्राणचक्षुःश्रोत्ररूपाणां जयार्थं तप इन्द्रियजयतपः । तत्र एकमे-
 कमिन्द्रिय प्रति क्रमेण पूर्वार्ध १ एकमक्त २ निर्बिकृतिक ३ आचान्त ४ उ-
 पवास ५ रूपाणि । एव पञ्चपञ्च प्रत्याख्यानानि पञ्चविंशत्या दिनैः पर्यन्ते ता-
 वद्भूमिशयन ब्रह्मचर्यं यत्नकन्यासः । उद्यापने जिनाम्रतः सर्वपक्षाद्यभक्ष्यफ-
 लप्रकारान्तराणां पञ्चविंशतिसक्यपा द्वौकन । एतत्सक्यपा साधुभ्योपि
 दान । एतत्करणे सर्वेन्द्रियाणां दुःप्रवृत्तिनिषेधः फलं । इति यतिश्रद्धकर-

तपः २० भद्रोत्तरतपः २१ सर्वतोभद्रतपः २२ गुणरत्नसवत्सरतपः २३ अङ्गतपः २४ सवत्सरतपः २५ नन्वी-
 श्वरतपः २६ पुण्डरीकतपः २७ ॥ माणिक्यप्रसारिकातपः २८ पद्मोत्तरतपः २९ समवसरणतपः ३० द्वितीय-
 समवसरणतपः ३१ गणधरतपः ३२ अथोकदृक्षतपः ३३ सप्ततिघाततपः ३४ नमस्कारतपः ३५ चतुर्दशपूर्व
 तपः ३६ एकावलीतपः ३७ द्वाविधयतिघर्मतपः ३८ पञ्चपरमेष्ठितपः ३९ लघुपञ्चमीतपः ४० हृदयपञ्चमीतपः
 ४१ चतुर्विधसप्ततपः ४२ घनतपः ४३ महाघनतपः ४४ वर्गतपः ४५ श्रेणितपः ४६ मेरुतपः ४७ द्वात्रिंशत्क-
 ल्याणकतपः ४८ क्यवनतपः ४९ जन्मतपः ५० लोकनालितपः ५१ कल्याणकाष्टाह्निकातपः ५२ सूर्यायनतपः
 ५३ आचान्त्वर्धमानतपः ५४ महावीरतपः ५५ माघमालातपः ५६ लक्षप्रतिपत्तपः ५७ इति गीतार्थाधीर्णानि
 तपांसि ॥ ॥ 'सर्वोद्गुत्तरतपो १ निरुजशिला २ सुमगता त्रिवृषादृक्ष ३ । दम्पन्या ४ यतिजनक ५ सा-
 क्षयनिधि ६ मुकुटससमी ७ च तपः ॥ १ ॥ अथा ८ श्रुतदेवी ९ रोहिणी १० च माडरितपञ्च ११ सुखसप्तद
 १२ । अष्टापदसोपान १३ निर्धृतिदण्ड १४ खड्गः खर्वर्धियुग १५ ॥ २ ॥ गौतमपात्र १६ निर्वाण १७ दीपक
 १८ तदनु चासृताष्टमिका १९ । तस्मादसृण्डदशमी २० परधयालिङ्ग २१ सोपान २२ ॥ ३ ॥ कर्मचतुर्थ २३
 परमेष्ठिकल २४ मयैवपदशमिका २५ वैव । नन्यावर्तयुग २६ । २७ पुनरेतत्फलतप इति क्पात ॥ ४ ॥ दम्-
 पन्यादर्हद्वान्तदर्शनाद्रोहिणीगुणध्वजणात् । कार्ये फलार्थिभिरिदं गृहिभिः फलतप इति क्पात ॥ ५ ॥ सर्वा-
 द्गुत्तरतपः १ निरुजशिलातपः २ सौभाग्यकल्पदृक्षतपः ३ द्रमपन्तीतपः ४ आयतिजनकतपः ५ अक्षपनि-

धितपः ६ मुकुटसप्तमीतपः ७ अन्धातपः ८ श्रुतदेवीतपः ९ रोहिणीतपः १० मार्गारतपः ११ सर्वसुखसप्तमि-
 तपः १२ अष्टापदपावहीतपः १३ मोक्षदण्डतपः १४ अदुःखदर्शितपोद्वय १५ गौतमपञ्चिगहातपः १७ निर्वाणदीप-
 तपः १८ अमृताष्टमीतपः १९ अजण्डदशमीतपः २० परमपालितपः २१ पावहीतपः २२ कर्मचतुर्थतपः २३
 नवकारफलतपः २४ अधिवचदशमीतपः २५ बृहन्न्यावर्ततपः २६ लघुनन्यावर्ततपः २७ इति सप्तविंशति-
 फलतपांसि ॥ तत्र उपधानतपो व्रतारोपाधिकारादवसेय १ गृहस्थस्यैकादशप्रतिमाव्रतारोपसंस्कारादवसेयाः
 २ यत्तेर्द्वादशप्रतिमातपो यतिधर्मोत्तरायणात्प्रतिमाधिकारादवसेय ३ सैद्धान्तिकापयोगायनोद्ब्रह्नाधिकाराद-
 वसेयाः ४ ॥ ॥ अथावशेषा व्याख्यायन्ते चत्वारि व्याख्यातानि । तेषु पूर्वं जिनोक्तानां कथन । पञ्चममिन्द्रिय-
 जयतपः । 'पूर्वार्धमेकमक्त च विरसाम्ले उपोषित । प्रत्येकमिन्द्रियजयः पञ्चविंशतिवासरैः ॥ १ ॥' इन्द्रियाणां

५ इन्द्रियजयस्य आगाढविन २५

स्वर्ग	सु १	पु १	मि १	भा १	उप १
रस	सु १	पु १	मि १	भा १	उप १
प्राण	सु १	पु १	मि १	भा १	उप १
पण्ड	सु १	पु १	मि १	भा १	उप १
श्रोत्र	सु १	पु १	मि १	भा १	उप १

स्पर्शनरसनघ्राणचक्षुःश्रोत्ररूपाणां जयार्थं तप इन्द्रियजयतपः । तत्र एकमे-
 कमिन्द्रियं प्रति क्रमेण पूर्वार्धे १ एकमक्त २ निर्धिकृतिक ३ आचारम्ल ४ उ-
 पवास ५ रूपाणि । एव पञ्चपञ्च प्रत्याख्यानानि पञ्चविंशत्या दिनैः पर्यन्ते ता-
 वद्भूमिप्रापन ब्रह्मचर्यं यत्नकन्यासः । उद्यापने जिनाग्रतः सर्वपक्षाभक्ष्यफ-
 लप्रकारान्तराणां पञ्चविंशतिसंख्यया दौकन । एतत्संख्यया साधुभ्योपि
 दान । एतत्करणे सर्वेन्द्रियाणां दुःप्रवृत्तिनिषेधः फल । इति यतिश्राद्धकर-

णीयमागाहमिन्द्रियजयतपः ॥ ५ ॥

अथ कषायजतपः । 'एकभक्त निर्विकृति सजलानशने तथा । कषाय-

६ कषायजयतपमागाहं १६

श्लेष	पृ १	क्षि १	भा १	उप १
मात्र	पृ १	क्षि १	भा १	उप १
माणा	पृ १	क्षि १	भा १	उप १
कोम	पृ १	क्षि १	भा १	उप १

जय एकस्मिन्कषायेऽन्येऽवपीदृश ॥ १ ॥ 'कषापाणा क्रौञ्चमानमापातोन्माना जयार्थं तपः कषायजयतपः । तथैकमेक कषाय प्रति एकभक्त १ निर्विकृतिकः २ आचान्छो ३ पवासौ ४ रूप प्रत्याख्यानचतुष्क दिनचतुष्टय । शौचव्यप्यय पौष्ट-
शान्तिर्दिनेः पूर्यते । यन्नकन्यासः । उद्यापने पौष्टशस्यस्यसर्वफलजातिपफालपद-
विकृतिद्वौकन देवाग्ने । यतिभ्योऽप्येतद्वस्तुदान । तत्फलं सर्वकषाययिनाश ।

इति यतिश्राद्धकरणीयमागाह कषायजतपः ॥ ६ ॥ अथ योगशुद्धितपः । 'योगे प्रत्येकभरसमाचान्त पाप्मु-

७ योगशुद्धतपमागाहं ९

मल	क्षि १	भा १	उप १
वच	क्षि १	भा १	उप १
कषा	क्षि १	भा १	उप १

पोषित । एव नवदिनैर्योगशुद्धिः संपूर्यते ततः ॥ १ ॥ 'योगान्ता मनोवाकायाना शुद्धि-
कारित्वायोगशुद्धिः । तत्र मनःप्रति प्रथमेऽह्नि निर्विकृतिक १ । द्वितीये आचान्त २ तृ-
तीये उपवासः ३ एव वचःकायो मलपि । एव नवभिर्दिनेः पूर्यते । यन्नन्यासः । उद्यापने
जिनाग्ने यद्रविकृतिद्वौकन । साधुभ्यस्तदान । एतत्फलं मनोवाकायाना शुद्धता भवति ।

इति यतिश्राद्धकरणीयमागाह योगशुद्धितपः ॥ ७ ॥ अथ धर्मभक्ततपः । 'विषाय प्रथम षष्ठ षष्टिमेकान्तर

तथा । उपवास धर्मभक्ते कुर्याद्विषयकवासरे ॥ १ ॥ 'धर्मस्य भक्त समूह । अपवा भगवतोऽर्हतोऽतिशयस्व

धर्मभक्त तत्प्राप्तिहेतुत्वाद्भक्तः । तत्र पूर्वं षष्ठतपः ततोऽनन्तर षष्टिरुपवासा एकान्तरिता । एव विषयसु-

१

[illegible]

न्यासः । उद्यापने स्वर्णमय
रूपमय वा रत्नजडित धर्म-
चक्र निर्माण महापूजापूर्वक
जिनाग्ने ढीकयेत् । तदनन्तर
यथाशक्ति सद्यपूजा । एत-
त्फल निरतिचारयोधिप्राप्तिः ।

इति यतिश्राद्धकरणीयमागाह धर्मव्रततपः ॥ ८ ॥ ॥ अथ लघुअष्टाहिकातपः । 'अष्टमीन्या समारभ्य द्दुष्का-
 भ्युज्ज्वैत्रयो । राका धावत्सप्तवर्षं स्वशाक्त्याष्टाहिकातपः ॥ ९ ॥' सर्वैव पुण्यार्ना अष्टानामह्ना समाहारो-

२५१० वैश्वयुक्ताहस्यादि विन ८१७ आसोऽद्युक्ताहस्यादि ८१७

१५	१४	१३	१२	११	१०	९	८	७	६	५	४	३	२	१
१५	१४	१३	१२	११	१०	९	८	७	६	५	४	३	२	१

मलोपवासैः प्रत्याख्यानानि विधेयानि । तत्र बृहत्सामाभिधिना जिनस्त्रात्र यावत्सेषु दिनेषु सप्तवर्षं विद्व-
 द्यात् । यश्चकन्यासः । उद्यापने षट्पञ्चाशत्सक्यया पुष्पफलनैवेद्यपक्वाक्षौर्जिनपूजा साधुभ्यस्तक्षान च । यथा-

णीयमागाहमिन्द्रियज्यतपः ॥ ५ ॥ ॥ अथ कथायजतपः । 'एकभक्त निर्विकृति सज्जलनशाने तथा । कथाप-

६ कथायज्यतपमागाहं १६

बोध	ए १	मि १	भा १	व्य १
मान	ए १	मि १	भा १	व्य १
माता	ए १	मि १	भा १	व्य १
बोस	ए १	मि १	भा १	व्य १

इति यतिश्चाद्धकरणीयमागाह कथायजतपः ॥ ६ ॥ ॥ अथ योगशुद्धितपः । 'योगे प्रत्येकभरसमापान्द याप्यु-

७ योगशुद्धतपमागा ९			
मन	मि १	भा १	व १
वद	मि १	भा १	व १
कदा	मि १	भा १	व १

पोषित । एव नवदिनैर्योगशुद्धिं संपूर्यते ततः ॥ १ ॥ 'योगाना मनोवाक्षापानां शुद्धि-
कारिस्वायोगशुद्धिः । तत्र मनमपति प्रथमेहि निर्विकृतिक १ । द्वितीये आचान्द २ तृ-
तीये वृषवासः ३ एव वचःकापौ प्रत्यपि । एव नवभिर्दिने पूर्यते । पञ्चन्यासः । उद्यापने
जिनामे षड्विकृतिदौकन । साधुभ्यस्तादान । एतत्फल मनोवाक्षापानां शुद्धता भवति ।
इति यतिश्चाद्धकरणीयमागाह योगशुद्धितपः ॥ ७ ॥ ॥ अथ धर्मवक्ततपः । 'विषाय प्रथम षष्ठ षट्मिकान्तर
तथा । वृषवास धर्मवक्त्रे कुर्याद्वृषवर्कवासरे ॥ १ ॥ 'धर्मस्य वक्त संपूर्ण । अथवा भगवतोऽर्जुनोऽतिविषायस्त्वं
धर्मवक्त तत्प्राप्तिहेतुश्चाद्धर्मवक्त । तत्र पूर्वे षष्ठतपः ततोऽनन्तर षट्ठिरुपवासा एकान्तरिता । एव विषातपु-

धेय यत्तदागार जगौ जिनाः ॥ २ ॥ इति जिनोक्तानि तपासि ॥ ॥ अथ गीतार्थाधीर्णानि तपास्यमिधी-
 यन्ते । यथा । तत्र प्रथम कल्याणकतपः । उपजातिः—यस्मिन्दिने तीर्थकरस्य गर्भावतारजन्मव्रतकेवलानि ।
 मोक्षो षमूधात्र दिने तपो यत्कल्याणक तत्समुदाहरन्ति ॥ १ ॥ कल्याणक एकस्मिन्नेकाद्यानमेतयोर्द्वये वि-
 रस । आचाम्ल क्षितयेपि हि षतुष्टयेऽप्यनद्यान प्राहुः ॥ २ ॥ एव कृत्वा प्रतिवर्षं पूर्यते वर्षसप्तकात् । कल्या-
 णतप एतद्धि तद्दिनान्यागमाद्भवेत् ॥ ३ ॥—सम्म नमिज्ज जिणे षडधीस तेसि धेव पत्तेय । बुच्छं जुइजम्म-
 णादिकखानाणनिषाणकफ्फाणे ॥ १ ॥ कस्मिण्णसुल्ले पचमि सभवनानाण हुवालसीएऊ । नेमि जुइ पडमजम्मो
 तेरसि पडमप्यहे दिक्खा ॥ २ ॥ पनरसि सुक्खो वीरे सिअथारसि तइअ अरसुविहिनाण । मग्गासिरक-
 सिणपचमि जम्मो सुविहिस्स छट्ठवय ॥ ३ ॥ वसमीइ वीरदिक्खा इकारसि पडमनाइनिषाणो । सिअद-
 समि जम्म सुक्खो अरस्स इकारसीइ पुणो ॥ ४ ॥ अरदिक्खा नमिनाण मल्लिज्जिणे जम्मदिक्खनाणाइ ।
 षडधसि जम्मो पुष्पिम निक्खमणं समवज्जिणस्स ॥ ५ ॥ पोसाइवसमिगारसि पासे थारसीतेरसीससिणो ।
 जइसंख जम्मवया सीयलनाण षडइसीए ॥ ६ ॥ सुद्धेलट्ठी धिमले नवमी संतिसि कारसी अजिए । अमि
 नन्दणे षडधसि पुष्पिमवम्मो अ नाणाइं ॥ ७ ॥ माहाइअट्ठि पडमजुइ थारसी सीअलस्स जम्मवया । तेरसि
 सुक्खाउसमे सिअसेऽभावसा नाण ॥ ८ ॥ सियधीयनाणजम्मा वसुपुअभिनवणाण अइ जम्मो । तइआई
 विमलधम्माण षडत्थि दिक्खाइ विमलस्स ॥ ९ ॥ अट्ठमि जम्मो अजिए नवमीथारसीतेरसीसु वय । अजि-

शक्तिस्वयपूजा । एतत्फलं दुर्यतेरभावः । इति यतिश्चाद्विवेच्य आगाहं लघुअष्टाह्निकात्तपोद्वय ॥ १० ॥ ॥
अथ कर्मसूदनतपः । प्रत्याख्यानान्यष्टौ प्रत्येक कर्मणां विधाताय । इति कर्मसूदनतपः पूर्णं स्याद्युगारस ६४

११ कर्मसूदनतपः आगाहं दिन १४

प्राता	द	प	सो	मय	पु	सि	भा	अद
पुर्व्या	व	पु	सो	मय	पु	सि	भा	अ०
देव	व	पु	सो	मय	पु	सि	भा	अ०
मोह	व	पु	सो	मय	पु	सि	भा	अ०
आयु	व	पु	सो	मय	पु	सि	भा	अ०
दास	व	पु	सो	मय	पु	सि	भा	अ०
दोष	व	पु	सो	मय	पु	सि	भा	अ०
अथ	व	पु	सो	मय	पु	सि	भा	अ०

मिताहोभिः ॥ १ ॥ उपवास १ मेकभक्त २ तथैकसिक्थै ३ कस-
स्थिती ४ दर्शि ५ । निर्विकृतिक ६ माचाम्ल ७ चाटभास ८ क्रमा-
रक्षणीय ११ ॥ २ ॥ कर्माणि ज्ञानावरण १ दर्शनावरण २ वेदनीय ३
मोहनीय ४ आयु ५ नाम ६ गोत्र ७ अन्तराय ८ रूपाणि सूदयति
सर्वथा छिनत्सीति कर्मसूदन । तत्रैक कर्म १ प्रति उपवास २ एकसिक्थ
३ एकस्थान ४ एकवृत्ति ५ निर्विकृतिक ६ आचाम्ल ७ अष्टकवल ८
रूप । विनाष्टके प्रत्याख्यानान्नाष्टक कुर्यात् । एव कर्माष्टकेपि । एव च-
तुःषष्ट्या दिनैः पूर्यन्ते । यज्ञकन्यासः । उद्यापने रूपमय दृक्ष स्वर्ग-
मय कुठार मोक्षकषतुःषष्टिं हुस्तकाग्रे टोकायेत् । दृष्टस्त्राप्रविधिना
जिनस्त्राप्र स्वयपूजा च । एतत्फलं कर्मक्षयः । इति यतिश्चाद्विवेच्यमागाहं कर्मसूदनतपः ॥ ११ ॥ इत्येव यति-
श्चाद्वक्त्रणीयानि जिनोक्तान्येकादशतपासि सपूणानि ॥ ॥ उद्यापने च गृहिभिः कार्यं कर्म यथोदित ।
काराव्यं यतिभिः आद्यात्तदभावे च मानस ॥ ११ ॥ यद्विनान्तरित कार्यं तदनागादमुच्यते । एकत्रेण्या वि-

धेय यत्तद्वागाह जगौ जिनः ॥ २ ॥ इति जिनोक्तानि तपासि ॥ ॥ अथ गीतार्थाचीर्णानि तपास्यमिधी-
 यन्ते । यथा । तत्र प्रथम कल्याणकृतपः । उपजातिः—यस्मिन्दिने तीर्थकरस्य गर्भाघतारजन्मव्रतकेवलानि ।
 मोक्षो यम्भूवाद्य दिने तपो यत्कल्याणक तत्समुदाहरन्ति ॥ १ ॥ कल्याणक एकस्मिन्नेकाशानमेतयोर्द्वये वि-
 रस । आचान्त धितयेपि हि षतुष्टयेप्यनशान प्राहुः ॥ २ ॥ एवं कृत्वा प्रतिवर्षं पूर्यते वर्षसप्तकात् । कल्या-
 णतप एतद्धि तद्दिनान्यागमाद्वदेत् ॥ ३ ॥—सम्म नमिज्जण जिणे चउवीस तेसि चेव पत्तेय । बुच्छं बुइजम्म-
 णदिकखानाणनिधाणकल्लणो ॥ १ ॥ कस्मियवहुले पचमि सभमनाण हुवालसीएऊ । नेमि बुइ पउमजम्मो
 तेरसि पउमपपहे दिक्खा ॥ २ ॥ पनरसि मुक्खो वीरे सिअयारसि तइअ अरसुविहिनाण । मज्जासिरक-
 सिणपचमि जम्मो सुविहिस्स छट्ठय ॥ ३ ॥ वसमीइ वीरदिकखा इकारसि पउमनाहनिधाणो । सिअव-
 समि जम्म मुक्खो अरस्स इकारसीइ पुणो ॥ ४ ॥ अरदिकखा नमिनाण मल्लिजिणे जम्मदिकखनाणाइ ।
 चउवसि जम्मो पुत्थिम निकखमण सभमजिणस्स ॥ ५ ॥ पोसाइवसमिगारसि पासे यारसीतेरसीससिणो ।
 जइसख जम्मवया सीयलनाण चउवसीए ॥ ६ ॥ सुद्धेलढी विमले नवमी संतिस्सि कारसी अजिए । अमि-
 नन्दणे चउवसि पुत्थिमवम्मो अ नाणाइ ॥ ७ ॥ माहाइअट्टि पउमबुइ यारसी सीअलस्स जम्मवया । तेरसि
 मुक्खाउसभे सिज्जसेऽमावसा नाण ॥ ८ ॥ सिययीयनाणजम्मो वसुपुज्जमिनदणाण अइ जम्मो । तइआइ
 विमलयम्मण चउत्थि दिक्खाइ विमलस्स ॥ ९ ॥ अट्ठमि जम्मो अजिए नवमीयारसीतेरसीसु वय । अजि-

प्राक्सिस्वधृजा । एतत्फल दुर्यतेरभाष । इति यतिआद्यविधेय आगाढ लघुअष्टाहिकातपोद्वय ॥ १० ॥ ॥
अथ कर्मसूदनतप । प्रत्याख्यानान्यष्टौ प्रत्येक कर्मणा विधाताय । इति कर्मसूदनतप पूर्णं स्याद्युगारस ६४

११ कर्मसूदनतपः आगाढ विन ३४									
जाया	उ	पु	सी	पुग	पुव	सि	भा	भा	अ०
वर्तना	उ	पु	सी	पुग	पुव	सि	भा	भा	अ०
वेद	उ	पु	सी	पुग	पुव	सि	भा	भा	अ०
मोद	उ	पु	सी	पुग	पुव	सि	भा	भा	अ०
पुव	उ	पु	सी	पुग	पुव	सि	भा	भा	अ०
नाल	उ	पु	सी	पुग	पुव	सि	भा	भा	अ०
गोत्र	उ	पु	सी	पुग	पुव	सि	भा	भा	अ०
अव	उ	पु	सी	पुग	पुव	सि	भा	भा	अ०

मिताहोभिः ॥ १ ॥ उपवास १ मेकमक्ष २ तथैकसिक्थै ३ कस-
स्थिती ४ अर्थि ५ । निर्विकृतिक ६ माचाम्ल ७ चाष्टमास ८ क्रमा-
रक्षुर्थाय ॥ २ ॥ कर्माणि ज्ञानावरण १ दर्शनावरण २ वेदनीय ३
मोहनीय ४ आयु ५ नाम ६ मोक्ष ७ अन्तराय ८ रूपाणि सूदयति
सर्वथा छिनत्सीति कर्मसूदन । तत्रैकं कर्म १ प्रति उपवास २ एकसिक्थ
३ एकस्थान ४ एकवृत्ति ५ निर्विकृतिक ६ आचाम्ल ७ अष्टकवल ८
रूप । विनाष्टके प्रत्याख्यानानाष्टक कुर्यात् । एव कर्माष्टकेपि । एव च-
तुःषष्ट्या विनैः पूर्यन्ते । यज्ञकन्यासः । उद्यापने रूपमय वृक्ष स्वर्ण-
मय कुठार मोक्षकषतुःषष्टि पुस्तकामे दौकयेत् । वृद्धत्स्नाश्रविधिना
जिनस्नाश्र सधपूजा च । एतत्फल कर्मद्वयः । इति यतिआद्यविधेयमागाढं कर्मसूदनतपः ॥ ११ ॥ इत्येव यति-
आद्यकरणीयानि जिनोक्तान्येकादशतपासि संपूर्णानि ॥ ॥ उद्यापने च गृहिभिः कार्यं कर्म यथोदित ।
काराप्यं यतिभिः आद्यात्तदभावे च मानस ॥ १२ ॥ यद्विनान्तरितं कार्यं तदनागादमुच्यते । एकश्रेण्या वि-

धेय यत्तद्गणाद जगौ जिन्नः ॥ २ ॥ इति जिनोक्तानि तपांसि ॥ ॥ अथ गीतार्थाधीर्णानि तपास्यभिधी-
 यन्ते । यथा । तत्र प्रथम कल्याणकमपः । उपजातिः—‘यस्मिन्दिने तीर्थंकरस्य गर्भावतारजन्मव्रतकेवलानि ।
 मोक्षो बभूवाथ दिने तपो यत्कल्याणक तत्समुदाहरन्ति ॥ १ ॥ कल्याणक एकस्मिन्नेकाग्रानमेतयोर्द्वये वि-
 रस । आचाम्ल भिन्नयोपि हि यदुदयेष्यनद्यान प्राप्नुः ॥ २ ॥ एव कृत्वा प्रतिवर्षं पूर्यते वर्षसप्तकात् । कल्या-
 णमप एतद्धि तद्दिनान्यागमाद्वेत् ॥ ३ ॥—सम्म नमिज्जण जिणे चउवीस तेसि चेव पत्तेय । बुच्छं जुइजम्म-
 णादिकखानाणनिवाणकल्लापे ॥ १ ॥ कसियषण्णुले पचमि सम्भवनाण हुवालसीएऊ । नेमि जुइ पउमजम्मो
 तेरसि पउमप्पहे दिक्खा ॥ २ ॥ पनरसि सुक्खो वीरे सिअवारसि तइअ अरसुविहिनाणं । मग्गसिरक-
 सिणपचमि जम्मो सुविहिस्स छट्ठवय ॥ ३ ॥ दसमीइ वीरदिक्खा इकारसि पउमनाइनिवाणे । सिअद-
 समि जम्म सुक्खो अरस्स इकारसीइ पुणो ॥ ४ ॥ अरदिक्खा नमिनाण मल्लिजिणे जम्मदिक्खनाणाइ ।
 चउइसि जम्मो पुत्थिम निक्खमण सम्भवजिणस्स ॥ ५ ॥ पोसाइदसमिगारसि पासे वारसीतेरसीसिसिणो ।
 जइसंख जम्मवया सीपलनाण चउइसीए ॥ ६ ॥ सुद्धेलट्ठी विमले नवमी संतिस्सि कारसी अजिए । अमि-
 नन्दणे चउइसि पुत्थिमयम्मे अ नाणाइं ॥ ७ ॥ माइइछट्ठि पउमजुइ वारसी सीअलस्स जम्मवया । तेरसि
 सुक्खाउसमे सिद्धसेउमावसा नाण ॥ ८ ॥ सियपीयनाणजम्मा वसुपुज्जभिन्नवणाण अइ जम्मो । तइआइ
 विमलधम्माण चउत्थि दिक्खाइ विमलस्स ॥ ९ ॥ अट्ठमि जम्मो अजिए नवमीवारसीतेरसीसु वय । अजि

अट्टमि नमिजम्मु नवमि कुयुचुई । सिअवीअ खुओ सुमई पचमि छट्टि नेमिजम्मवया ॥ २४ ॥ पासस्सट्टमि
 सुक्खो सुवयचुइ पुत्तिमाइ भवधए । संतिससि चवणसुक्खो सस्समि अट्टमि सुपासचुई ॥ २५ ॥ सियनवमि
 सुविहिमुक्खो नेमिस्सा सोअवमावसानाण । पुत्तिम खुनअनमिजिनवह्लइ पयदेसु पणयाण ॥ २६ ॥ नार-
 काणामपि सुद्धर्तप्रमोदकारिखादिभ्रमयस्य कल्याणकराणीति कल्याणकानि । तानिच शुभदिने कल्याणकदिने
 प्रारभ्यन्ते । यस्या यस्यां तिथौ आगमवचनेन जिनाना कल्याणकमायाति तच्च ज्यवनजन्मदीक्षाज्ञाननि-
 र्वाणलक्षण । तदिने एकस्मिन्कल्याणके एकमस्र द्वयोर्निर्धृत्तिक त्रिष्वच्चाग्ल चतुर्पुपवासः । पञ्चकल्याणक-
 सप्तमे प्रथमदिने उपवासो द्वितीयदिने एकमस्र ॥ ६ ॥ एव उपवासो दो अधिलाइ निविआइ तेरस इवति ।
 एगासणाइ खुलसी कल्लणतपस्स परिमाण ॥ १ ॥ एव वर्षं सपूर्वं वर्षससकमेवमेव कुर्यात् । तदन्ते उद्यापने
 जिनाभतच्चतुर्विंशतिसस्यया स्नानपट्टलाभकलशावन्दनपात्रधूपदहनपात्रपरिधापनिकानैवेद्यपात्रकुनिपकाप्रभृ-
 त्तिपूजोपकरणाना इहत्स्नात्रविविना जिनलाभ चतुर्विंशतिसस्यया सर्वपकाक्षजातिफलजातिदौकनं चतुर्विंश-
 तिस्वर्णमयरत्नजटिततिलकदान साधुभ्यो वस्त्राक्षपात्रदान सद्यवात्सल्य सद्यपूजा च । अथवा जिनाना ज्यवन-
 जन्मदिनेषु प्रत्येकमेकैकोपवासः । दीक्षाज्ञाननिर्वाणेषु येन तीर्थकरेण यादक तपो रचित तादृगैवेकान्तरोपवा-
 सरीत्या विधीयते । इय द्वितीया कल्याणकतपोरीतिः ॥ यस्त्रकन्यासः । उद्यापन पूर्ववत् । एतत्फल तीर्थकर-

अभिनवदणधम्माण फण्णणे कसिणवट्ठीए ॥ १० ॥ नाणसुपासे सत्तमि सुपासमुक्खो ससिस्स नाण च ।
 सुविहिशुर्नवमीए इक्कारसि नाणमुसमस्स ॥ ११ ॥ सिज्जसजम्मसुधय नाण पारसदिदिपयसेअसे । नेरसि
 चउदसि जम्मो पनरसि दिक्खाइ वसुधुज्जे ॥ १२ ॥ सियवीय चउत्थिअट्ठमि चवण अरमहिस्सभयजिणाण ।
 पारसि मुक्खो मस्तिस्स जयइ मूणिमुधयवय च ॥ १३ ॥ चित्ताइचउत्थि पासे चयण नाण च पचमी चवण ।
 ससिणो वत्तमे अट्ठमि जन्मवया सुद्धतइयाए ॥ १४ ॥ कुयूनाण पचमि मिट्ठीसभय अणत्तजजिपाण ।
 नवमिहि मुक्खो सुविहस्स नाण मिक्कारसीए च ॥ १५ ॥ नेरसिजम्मो वीरे पुत्तिमपउमस्स नाणमइ पट्टले ।
 वइसाइपट्टिववीआ कुयु तइ सीअले मुक्खो ॥ १६ ॥ पचमीहि कुयुदिक्खा सीअलचुरे छट्टि दसमि नमि-
 मुक्खो । नेरसि जम्मो चउदसि दिक्खा नाण अणत्तस्स ॥ १७ ॥ चउदसि जाओ कुयु सिअचउत्थियुओमि-
 नदणो जयइ । सत्तमि धम्मोवि युओ अट्ठमि अभिनवदणो सिद्धो ॥ १८ ॥ जम्मट्ठमि नवमियय सुमइ जिणे
 दसमि केवल वीरे । पारसि नेरसि युअ विमल अजिय अइ जिट्ठवहुलमि ॥ १९ ॥ छट्टि चुरे सेअसे सुधय-
 जम्मट्ठमी नवमिमुक्खो । नेरसि जम्म मुक्खो चउदसि दिक्खा य सत्तिस्स ॥ २० ॥ सिअपचमी य मुक्खो धम्मं
 नवमीइ वासपुज्जचुरे । पारसि सुपासजम्मो नेरसि दिक्खा सुपासस्स ॥ २१ ॥ आवादाइ चउत्थी वत्सभचुरे
 सत्तमी विमलमुक्खो । नमिदिक्खा नवमीए सिअछट्टिहि वीरजिणचवण ॥ २२ ॥ अट्ठमि सिद्धो नेमी
 वसुधुज्जे निष्कुओ चउदसीए । सावणवहुले तइआ सिद्धिणओ जयइ सेअसो ॥ २३ ॥ सत्तमि चवणमणत्ते

अट्टमि नमिजम्सु नवमि कुशुचुई । सिसधीअ जुओ सुमई पचमि छट्टि नेमिजम्मवया ॥ २४ ॥ पासस्सट्टमि
 सुक्खो सुवयचुई पुक्षिमाइ भइवए । सतिससि चवणसुक्खो सत्तमि अट्टमि सुपासचुई ॥ २५ ॥ सियनवमि
 सुधिहिमुक्खो नेमिस्सा सोअवभावसानाण । पुक्षिम जुनअनमिजिनवल्लइ पयदेसु पणयाण ॥ २६ ॥ नार-
 काणामपि सुहर्तप्रमोदकारित्वादिभ्रम्यस्य कल्याणकराणीति कल्याणकानि । तानिच शुभदिने कल्याणकदिने
 प्रारभ्यन्ते । यस्यां यस्यां तिथौ आगमवचनेन जिनानां कल्याणकमायासि तच्च न्यवनजन्मदीक्षाज्ञाननि-
 र्वाणलक्षण । तद्दिने एकस्मिन्कल्याणके एकमस्य द्वयोर्निर्दुष्मिक त्रिविधाभ्यस्त्य चतुर्पुष्पासः । पञ्चकल्याणक-
 सगमे प्रथमदिने उपवासो द्वितीयदिने एकमस्त ॥ २७ ॥ उववासो दो अधिलाइ निविआइ तेरस्स हवति ।
 एगास्सणाई जुलसी कल्लणतपस्स परिमाण ॥ १ ॥ एष वर्षे सपूर्य वर्षससकमेवमेव कुर्यात् । तदन्ते उद्यापने
 जिनाप्रतश्चतुर्विंशतिसंख्यया स्नानपट्टलाप्रकलशवन्दनपात्रधूपदहनपात्रपरिषापनिकानैवेद्यपात्रकुन्निपकाप्रभृ-
 त्तिपूजोपकरणानां बृहत्त्वात्रविधिना जिनस्नात्र चतुर्विंशतिसंख्यया सर्वपकाक्षजातिफलजातिदौकनं चतुर्विंश-
 तिसंख्यमयरक्षजटितिलकदान साधुभ्यो वस्त्राक्षपात्रदान सयवात्सल्य सधपूजा च । अथवा जिनानां न्यवन-
 जन्मदिनेषु प्रत्येकमेकैकोपवासः । दीक्षाज्ञाननिर्वाणेषु येन रीत्येकरेण यादकं तपो रचितं तादृगेवैकान्तरोपवा-
 सरीत्या विधीयते । इयं द्वितीया कल्याणकतपोरीतिः ॥ यश्चकन्यासः । उद्यापन पूर्ववत् । एतत्फल तीर्थकर-

नामकर्मवन्ध' । इति यतिश्चाद्विवेयमागाढ

कल्याणकृतप' ॥ १ ॥ ॥ अथ ज्ञानतप' । एकान्तरोपवासैश्च

अग्निर्वापि निरन्तरै' । कार्ये ज्ञानतपश्चोद्यापने ज्ञानस्य

पूजन ॥ १ ॥ ज्ञानाराधनार्थं तपः ज्ञानतपः । तन्नोपवासत्रय

एकान्तर निरन्तर वा यथाशक्ति विधीयते । उद्यापने सा-

धुभ्यः वक्त्राद्यप्यभदान । इति आद्वकरणीयमागाढ ज्ञान-

४ ज्ञानाविशीलि तर्पासि आगाढानि ३									
शाव	व	व	अथ	व	पा	व	पा	व	पा
दश	व	व	अथ	व	पा	व	पा	व	पा
वर्ति	व	व	अथ	व	पा	व	पा	व	पा

तप ॥ २ ॥ ॥ दर्शनतपोपि ज्ञानवत् । नवर उद्यापने बृहत्स्नात्रविधिना स्नात्र जिन्मपतिमात्रे पङ्क्तिद्वौकन

साधुभ्यो वक्त्राद्यप्यभदान सन्यक्तसोक्रावनाश्रवण । एतत्फलं विमलयोधिमासिः । इति यतिश्चाद्वकरणीय-

मागाढ दर्शनतप' ॥ ३ ॥ ॥ चारिञ्चतपोपि ज्ञानवत् ॥ यच्चकन्यासः । नवर उद्यापने यतिभ्यः पङ्क्तिद्वौकन

स्नाक्षपाश्रदान । एतत्फलं विमलयोधिमासिः । इति यतिश्चाद्वकरणीयमागाढ चारिञ्चतपः ॥ ४ ॥ ॥ अथ

चान्द्रायणतपः ॥ चान्द्रायण च द्विविध प्रथम यथमव्ययम् । द्वितीय वज्रमव्ययं तु तयोश्चर्या विधीयते ॥ १ ॥ यव-

मध्ये प्रतिपद् शुक्लामारभ्य दृढितः । एकैकयोर्भासदस्यो राका यावत्समानयेत् ॥ २ ॥ ततः कृष्णप्रतिपद्-

मारभ्यैकैकानितः । अमावास्या तदेकसे यवमव्यय च पूर्यते ॥ ३ ॥ वज्रमध्ये कृष्णपक्षमारभ्य प्रतिपत्तिथिः ।

कार्या पञ्चदशभासदस्तिभ्यां हानिरेकतः ॥ ४ ॥ अमावास्याश्च परतो भासदस्ती विचर्ययेत् । यावत्पञ्चदशैव

स्युः पूर्णमास्यां च मासतः ॥ ५ ॥ एव मासद्वयेन स्यात्पूर्णं च यववज्रकं । चान्द्रायण यत्तेर्दसेः सस्या भासस्य

स्युः पूर्णमास्यां च मासतः ॥ ५ ॥ एव मासद्वयेन स्यात्पूर्णं च यववज्रकं । चान्द्रायण यत्तेर्दसेः सस्या भासस्य

वैशाखसुवि		
पु ३	ववण वमिनवणस्स	त १
पु ०	ववण वममस्समिणस्स	त १
पु ८	सुवखो वमिनवणस्स	त १०
पु ८	वममो सुमवमिणस्स	त १
पु ९	विवळा सुमव० "	त १
पु १०	नाण वीरविणस्स	त २
पु १२	ववण विसवमिणस्स	त १
पु १३	ववण वमिवमिणस्स	त १
ज्येष्ठवदि		
८ मास		
पु १	ववण वेणसस्स	त १
पु ८	वममो सुमिसुवण	त १
पु ९	सुवखो सुमिसुवण	त १०
पु ११	वममो संतिना०	त १
पु ११	सुवखो संतिना०	त १०
पु १४	विवळा संतिना०	त २

ज्येष्ठसुवि		
पु ५	सुवखो वममनाहस्स	त १०
पु ९	ववण वामुणवस	त १
पु १२	वममो सुपासस्स	त १
पु १३	विवळा सुपासस्स	त २
९ मास		
पु ३	ववण विसहस्स	त १
पु ०	सुवखो विसवस	त १०
पु ९	विवळा नमिनाहस्स	त २
आषाढसुवि		
पु १	ववण वीरविणस्स	त १
पु ८	सुवखो नेमिविणस्स	त १०
पु १४	सुवखो वामुणवस	त १०

भाद्रपदवदि		
१० मास		
पु ३	सुवखो सेणसस्स	त १०
पु ०	ववण वणवस	त १
पु ८	वममो ममिमाहस्स	त १
पु ९	ववण कुणनाहस्स	त १
भाद्रपदसुवि		
पु २	ववण सुमसि०	त १
पु ५	वममो नेमि०	त १
पु ६	विवळा नेमि०	त २
पु ८	सुवखो पाल०	त १०
पु १५	व० सुमिसु०	त १
भाद्रपदवदि		
११ मास		
पु ०	ववण सतिस्स	त १
पु ०	सु० वदपमस्स	त १
पु ८	ववण सुपासस्स	त १

सावन्ति वैकर्मकानि । धीरादेरप्येव बलमान वर्षमानतप ॥ १ ॥ अथवैकर्ममर्हेन प्रत्येकज्ञानकानि च । पञ्च
विंशतिसक्यानि षट्शताहेन पूर्यते ॥ २ ॥ वर्षते तद्वर्षमान । तत्र क्षपभनाथस्यैकमेकमस्तु । अजिनस्य द्वे पृथ-
क्रमेण पाथच्छ्रीवर्षमानस्य चतुर्विंशतिः । पुनर्षलमानरीत्या श्रीवर्षमानस्यैकमस्तु । अजिनस्य द्वे पृथ-
मस्य पञ्चाशद्वर्षा पञ्चविंशतिः इतिपरिचयतद्वापनैका रीतिः । अथवैकर्म जिनमिति पञ्चविंशतिसक्यान्पञ्च-
मकानि विधेयानि । इय द्वितीया रीतिः । रीतिद्वयमपि षट्शताष्टपञ्चविंशतपुत्तरात् ६२६ समाप्यते ।
तपःकाङ्क्षिणा द्वयोर्मथ्यादेका रीतिः षट्शताहेन पञ्चविंशतपुत्तरण समाप्या । पञ्चकन्यास । उद्यापनं चतु-
र्विंशतिल्लिनानां दृष्टस्त्राश्रविधिना काश्र चतुर्विंशतिसक्यपुष्पफलपकाश्रजानिदीकन । सयदात्सल्य सप-
यज्ञा च । एतत्फल तीर्थकरणामकर्मपन्थः । इति आद्वकरणीयमागाद वर्षमानतप ॥ ३ ॥ अथ परमभूषण-
तपः । दृष्टेद्वाश्रयादावास्तैरेकमकैस्तदन्तरे । वासराणा चतुल्लपष्टा तप, परमभूषण ॥ १ ॥ परमाणि भूषणानि

७ परमभूषणाय आणाह दिनकराय दक्ष

॥३॥ परमाणि भूषणानि

ज्ञानदर्शनधारिभ्रादीनि यस्यास्तपरमभूषण । अत्रैकाद्यानैकान्तरितानि द्वार्थिभवाद्यामलानि कुर्यात् । चतु-
 पट्टिदिनैः पूर्वमे । यष्टकन्यासः । उद्यापने बृहत्स्नात्रविधिपूर्वकं जिनप्रतिमाया सुवर्णमपरश्रजटितसर्वाङ्गी-
 णामरणवानं द्वार्थिभ्रात्सस्यया सर्वपक्षाफलदीकन । एतत्फल परमसपदगुणप्राप्तिः ॥ वीक्षातपसि चार्ह-

८ दीक्षावप अनागादं दिन ७२

क्र	अ	इ	उ	ए	ओ	क	ख	ग	घ	ङ	च	छ	ज	झ	ञ	ट	ठ	ड	ढ	ण	त	थ	द	ध	न	प	फ	भ	म
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७	१८	१९	२०	२१	२२	२३	२४	२५	२६	२७	२८	२९	३०

निर्येव तपसां भवत । जगृहे तत्तथा कार्यमेकान्तरितयुक्तिः ॥ १ ॥ तद्यथा । सुमहत्थ निषमस्तेण वासु-
 द्धो जिनो चउत्थेण । सो मल्लीवि अ अट्टामेण सेसा उ उट्टेण ॥ १ ॥ अर्हता वीक्षयानुकरणीय तपः वी-
 क्षातपः तत्र सुमतिनिलभकेन वीक्षा जगृहे तत्रैकभक्त कार्ये । वासुपूज्यो जिनोपि चतुर्थेन पाभ्वो महिर-
 जनेन सेना वडेन पूर्वमेकान्तरितैकभक्तैकपवासा विधीयन्ते । यष्टकन्यासः । उद्यापने एकभक्त बृहत्स्ना-
 तपसि च जिनस्नात्रं अष्टप्रकारपूजा वद्विहृतिदीकन । एतत्फल विमलवताप्राप्तिः । इति यतिभ्रादकरणीय-
 तपसां वीक्षातपः ॥ ८ ॥ ॥ अथ ज्ञानतपः । येन तीर्थकृता येन तपसा ज्ञानमाप्नोते । तत्तत्तथा विधेय

येन तीर्थकृता येन तपसा मुक्तिराप्स्यते । तत्तत्तथा विधेय स्यादेकान्तरितवृत्तः ॥ १ ॥ यथा-नवाणामत-
 किरिया सा चवदसमेण पदमनाहसस । सेसाण मासिपुण वीरजिणंवरस छट्ठेण ॥ १ ॥ निर्वाणेनोपलक्षित
 तप' प्रथमजिनेन्द्रस्य चतुर्दशममर्त्तेन दोषाणा भासोपवासेन वीरस्य षष्ठेन एवमेकान्तरिकैकमर्त्तैर्विधेयानि ।
 यच्चकन्यासः । उद्यापने षड्वल्साअपूर्व' चतुर्विधातिसंख्यया सर्व' फलनेष्वपकाशदीकन साध्वर्चन साधपूजा
 च । एतत्फल भवाष्टकान्तमोक्षप्राप्तिः । इति यतिआह्वकरणीयमागाह निर्वाणतपः ॥ अत्र दीक्षाज्ञाननिर्वा-
 णतपसा कल्याणकतपस्यपन्तमर्त्तोस्ति । परत्वेव विशेषः कल्याणकतपसा आगाहतया कल्याणकदिनाना
 मत्याख्यानरपर्थेन सपद्यते । एतानि यथायोगमनागाहतया तत्कृततपःसंख्यया यथायोगेन सपद्यन्ते । एकस्मि-
 न्दिने व्ययनादिकल्याणकद्वये एकैकस्य जिनस्य वा दिनद्वयस्य वा आराधन कृत्वा भोक्तव्य पारणक कर्त्त-
 व्यमित्यर्थे नियमो नास्ति । पर दीक्षाज्ञाननिर्वाणकल्याणकअप्येपि दिनत्रयस्य आराधन कृत्वा ततः पारण विधेय ।
 एकस्य आराधन कृत्वा न करणीय । एतानि तपास्येकान्तरपवासेः कर्त्तव्यानि ॥ १० ॥ अथ जनोदर्यतपः ।
 तच्च पञ्चविधमागमे । यथा । अत्पाहार १ अथवा २ दुभाग ३ पत्ता ४ तर्देव देस्सणा ५ । अट्ट ८ हुवालस १२
 सोलस १६ चउधीस २४ तहिकतीसाय ३१ ॥ १ ॥ जनोदरस्य भाव जनोदर्य १ । अथ यथासंख्यसंख्यन्धः ।
 स यथा । एकाविभिरष्टान्तैः कवलैरल्पाहारा १ नवादिभिर्द्वादशान्तैः कवलैरपार्धा २ त्रयोदशादिभिः षोड-
 शान्तैर्द्दिमागा ३ सप्तदशादिभिश्चतुर्विंशत्यन्तैः प्रासा ४ पञ्चविंशत्यादिभिरेकत्रिंशदन्तैः किंचिदूना ५ । इय

९. कैयलमानतपा अनानागार्द दिन ७५५९.

[illegible]

स्वादकान्तरितवृत्तिः ॥ १ ॥' यथा । अद्वयमस्तवसर्गे पासो सह महिरिटनेमीण । वासुपुत्रचउत्पेण छट्ट-
भस्तेण सेसाण ॥ १ ॥ ज्ञानेनोपलक्षितं तपो ज्ञानतपः तत्र श्रीक्रपममह्निनेभिषार्धानामष्टमेन वासुपूज्यस्य
षट्पुत्रेन शेषाणां पद्येन एव मनुष्येणाप्येकान्तरितोपवासैकमसैः कार्यं । यद्येकन्यासः । उद्यापन दीक्षावत् ।
एतत्फलं विदुर्ब्रह्मज्ञानवासिः । इति यतिआद्यकरणीयमनागाढ केवलज्ञानतपः ॥ ९ ॥ ॥ अथ निर्वाणतपः ।

१० निर्वाणतपः क्षनागाढं विम दध्मर

	क	ख	ग	घ	ङ	च	छ	ज	झ	ञ	ट	ठ	ड	ढ	ण	त	थ	द	ध	न
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७	१८	१९	२०	२१

च पञ्चविधाप्युनोदरिका प्रत्येकं त्रिवेदा भावनीया । सा यथा । एकादिभिः कषलेर्जयन्त्या ह्यादिभिर्मध्यमा
 वाद्यादिभिरुक्तुष्टा । एव पञ्चविधापि तत्तद्भागकषलेस्त्रिविधा द्रोणा । तन्नालपाद्वारा एकमासेन जयन्त्या द्वि-
 विचतुःपञ्चमासेर्मध्यमा षट्ससाष्टमासैरुक्तुष्टा १ । उपार्था नवमासैर्जयन्त्या द्वादशैकादशमासैर्मध्यमा द्वादश-
 भिरुक्तुष्टा २ । द्विभागा अथोदशभिर्मासैर्जयन्त्या चतुर्दशपञ्चदशभिर्मध्यमा षोडशभिरुक्तुष्टा ३ । प्रासा सप्तद-
 शाष्टदशभिर्मासैर्जयन्त्या एकोलविंशतिविंशत्येकविंशतिद्वाविंशतिभिर्मध्यमा त्रयोविंशतिचतुर्विंशतिभिरु-
 क्तुष्टा ४ । किञ्चिदूना पञ्चविंशतिचतुर्विंशतिमासैर्जयन्त्या । सप्तविंशत्यष्टाविंशत्येकोनविंशतित्रिंशत्यष्टा । त्रिंशदे-
 कविंशतिरुक्तुष्टा ५ । एव द्वाविंशत्येकषलसकयथा पुरुषस्यैवमूनोदरिका पञ्चदशदिने पूर्यते । क्षिपास्तु सप्तविं-
 शतिकषलानुसारेण तत्तद्भागैः पञ्चविधाप्युनोदरिका । सा यथा । एकादिसप्तसान्नेरल्पाद्वारा १ । अष्टाष्टका-
 दशान्नेकपार्था २ । द्वादशादिचतुर्दशान्नेर्द्विभागा ३ । पञ्चदशाष्टेकविंशत्यन्तैः प्रासा ४ । द्वाविंशत्यष्टिस्सप्त-
 विंशत्यन्तैः किञ्चिदूना ५ । एभिरेषि जयन्त्यमध्यमोत्तमभागौ प्रत्येक त्रिविधा । यथा । अल्पाद्वारा एकद्विप्रासा
 जयन्त्या त्रिविधुःपञ्चप्रासा मध्यमा षट्सप्तप्रासा उत्कृष्टा १ । उपार्था अष्टप्रासा जयन्त्या नवप्रासा मध्यमा
 पञ्चैकादशप्रासा उत्कृष्टा २ । द्विभागा द्वादशप्रासासैर्जयन्त्या त्रयोदशभिर्मध्यमा चतुर्दशभिरुक्तुष्टा ३ । प्रासा
 पञ्चदशाष्टदशभिर्मध्यमासैर्जयन्त्या सप्तदशाष्टाष्टदशैकोनविंशतिप्रासासैर्मध्यमा विंशतिपुरुषविंशतिप्रासा उत्कृष्टा
 ४ । किञ्चिदूना द्वाविंशतित्रयोविंशतिप्रासा जयन्त्या चतुर्विंशतिपञ्चविंशतिप्रासा मध्यमा चतुर्विंशतिस्सप्तविं-

धातिभासा लृकुटा ५ । पञ्चदशभिर्विनेः पूर्वते । यष्टकन्यासः । एषा द्रव्योन्नोदरिका ॥ ॥ भाषानादरिका

१। पुरुषार्थोन्नोदरिका यप भागाद प्रा०	अपन्ममपमो रुद्रे	कोकप्रयादोर्वोद रीतपः	विषयप्रवृत्तोपर्यवपः	भागाद	व म द प्रासः	क्रिया	कोकप्रया दोन्नोदरी		
अव्यन्- दारा	१।२।३।४। ५।६।७।८	व १। म २।३।४।५। ६।७।८	प्रथमविने	कवक ८	१।२।३।४।५।६।७।८	अव्यन्- दारा	व १।२। म ३।४।५।६। ७।८	प्रथम विने	कवक ८
तपा कां	१।१०।११ १२	व १। म १०।११ १२	द्वितीयविने	कव क१२	८।१।१०।११	तपा कां	व ८ म ९ १० १०।११	द्वितीय विने	कव क११
द्विमा गा	१।३।३।३।५ १६	व १।३। म १।३। क १।५। १६	तृतीयविने	कव क१६	१।२।३।३।५	द्विमा गा	व १२ म १।३ १६	तृतीय विने	कव क१४
मासा	१।०।१८।१९ २०।२१।२२ २३।२४	व १।०।१८ म १।१९।२० २१।२२ क २।२३।२४	चतुर्थविने	कव क२४	१।५।१६।१७।१८।१९ २०।२१	मासा	व १।५।१६ १७।१८।१९।२०।२१	चतुर्थ विने	कव क२३
किञ्चि- दृता	२।५।२६।२७ २८।२९।३० ३१	व २।५।२६। म २।७। २८।२९ क ३।३०।३१	पञ्चमविने	कव क३१	२।२।२६।२७।२८।२९।३० ३१	किञ्चि- दृता	व २।२।२६। म २।७।२८। २९।३०	पञ्चम विने	कव क२७

तत्तो अ सवओ भइ । दोषत्तारिवसेव य विवसे ठासी अ अणुपद ॥ ३ ॥ गोअरमभिगाहजुअ स्वमणं
उम्मासिप व कासी य । पचाविवसेहिं ऊण अधहिओ वच्छनयरीपिं ॥ ४ ॥ दसदोअकिरमदप्पा छाइमुणी-
एगराहअ पडिमा । अट्टमभत्तेण अहं इक्किक्क चरमरयणीयं ॥ ५ ॥ दो वेव य छट्सए अउणानीसें उयासिओ
भयवं । कायाह निबभस वउत्थमभसं व से आसि ॥ ६ ॥ तिणिणसए दिवसाण अउणापण्णे उ पारणा-
कालो । उल्लुअरिसिन्माण पि अ पडिमाण सए वल्लए ॥ ७ ॥ सवपि तवोकम्म अप्पाणय आसि वीरना-
इत्स । पव्वआए दिवसे पढमे खित्तमि सवमिण ॥ ८ ॥ बारस वेव य वासा मासा एवेव अद्धमासो अ ।
वीरवरत्स भगव्वओ एसो उडमत्तपूरियाओ ॥ ९ ॥ वावत्तारिअद्धमासा बारमासिअ दुविंवहुय दोअट्टाह य
छट्ठिमासा इत्ति नववज्जमासि अ, दो उम्मासा पचादिनऊण छठदोस यणुणतीस य बारठम पारणाप तिसए
एणुणपचास य इह खिवसु सोल पडिमा दिवस वयदिवसेण सिउ मेलविओ पक्खहिअसट्ठबारस वरिस
अति वीरकेवल्लिहओ ॥ १ ॥ भगवान् श्रीमहावीरो द्वासप्ततिपक्षक्षपणानि द्वादशमासक्षपणानि द्वे सार्व-
भासक्षपणे द्वे सार्वद्विभासक्षपणे चट्ठ द्विभासक्षपणानि द्वे त्रिभासक्षपणे नव चतुर्भासक्षपणानि एक वण्मा-
सक्षपण द्वितीय व वण्मासक्षपण पञ्चदिवसोर्न कोशाम्भ्या एकोनर्धिश्रावधिक चट्ठशतद्वय द्वादशाहव्यानि
एकोनपञ्चाश्रावधिक पारणादिनयातत्रय चोडया प्रतिमादिनानि इतत्तद्वय दिवस च अकार्षीत् । एवं द्वाद-
शावर्षाणि अयोधयापुष्पा श्रीमहावीरस्य उपास्यते तस्मिन् । पलाणि यथावस्ति पलायनरितोचचारसोः क्वचि-

पानि । पञ्चकन्यासः । उद्यापने श्रीमहावीरस्य बृहत्क्षणाधविधिना स्नाध पाद्वृक्षातफलवाकन सधवात्सत्प
सधपूजा च । सर्वतपसोऽष्टाक्षित्वे एकमपि किञ्चित्पणः स्वशक्तिकालानुसारेण विधीयते । उद्यापन च पूर्व-
ध्व । एतत्फल तीर्थिकरनामकर्मधन्वः । इति यतिश्राद्धकरण्यपिपमनागाह सर्वसख्याश्रीमहावीरतपः ॥ १३ ॥
॥ अथ कनकावलीतपः । तपसः कनकावल्याः काहलावाहिमे अपि । लता च पक्व चान्यलता दाहिमका-
हले ॥ १ ॥ एक १ द्वि २ त्र्यु ३ पचासतः प्रशुणित सप्ररिते काहले तत्राष्टाष्टमितेऽथ षष्ठकरणेस्सपादयेदा-
हिमे । एकाधैः सल्लु बोहदाष्टागणितैः श्रेणी वमे युक्तिः षष्ठैस्तैः कनकावली किल चतुर्विंशान्मितैर्नायकः

१	पा	१०५	
२	पा		
३	पा		
४	२		२
५			२
६	२	२	
७	पा		
८	पा		
९	पा		
१०	पा		
११	पा		
१२	पा		
१३	पा		
१४	पा		
१५	पा		
१६	पा		

१४ । ६० कनकावलीतपसि द्वि ३८४ पारणकदिन ८८ आगाद

काहली	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७	१८	१९	२०	२१	२२	२३	२४	२५	२६	२७	२८	२९	३०	३१	३२	३३	३४	३५	३६	३७	३८	३९	४०	४१	४२	४३	४४	४५	४६	४७	४८	४९	५०	५१	५२	५३	५४	५५	५६	५७	५८	५९	६०	६१	६२	६३	६४	६५	६६	६७	६८	६९	७०	७१	७२	७३	७४	७५	७६	७७	७८	७९	८०	८१	८२	८३	८४	८५	८६	८७	८८	८९	९०	९१	९२	९३	९४	९५	९६	९७	९८	९९	१००
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७	१८	१९	२०	२१	२२	२३	२४	२५	२६	२७	२८	२९	३०	३१	३२	३३	३४	३५	३६	३७	३८	३९	४०	४१	४२	४३	४४	४५	४६	४७	४८	४९	५०	५१	५२	५३	५४	५५	५६	५७	५८	५९	६०	६१	६२	६३	६४	६५	६६	६७	६८	६९	७०	७१	७२	७३	७४	७५	७६	७७	७८	७९	८०	८१	८२	८३	८४	८५	८६	८७	८८	८९	९०	९१	९२	९३	९४	९५	९६	९७	९८	९९	१००	

				२																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																															
--	--	--	--	---	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

ततो अ सवओ भव । दोषस्सारिक्सेव य दिवसे ठासी अ अणुपट् ॥ ३ ॥ गोअरमभिगाहजुअ समणं
 छम्मासिय च कासी य । पवदिवसेहिं कण अवाहिओ षच्छनयरीए ॥ ४ ॥ वसदोअकिरमएपा छाइनुणी-
 पगराहअं पडिमा । अट्ठममत्तेण जई इक्किक् चरमरयणीयं ॥ ५ ॥ धो वेव य उट्सए अजणानीसें जयासिओ
 भयवं । कायाइ निवमस्त अउत्तममत्तं च से आसि ॥ ६ ॥ तिणिणसए दिवसाण अजणापणं ज पारणा-
 कालो । उल्लुअरिसिस्वमाण पि अ पडिमाण सए धणुए ॥ ७ ॥ सवपि तवोक्कम्म अप्पाणय आसि वीरना-
 इस्स । पवज्जाए दिवसे पवमे वित्तमि सवमिण ॥ ८ ॥ बारस वेव य वासा मासा उवेव अट्ठमासो अ ।
 वीरवरस्स, नगावओ एसो जज्जमत्तपरियाओ ॥ ९ ॥ वावसरिअट्ठमासा बारमासिअ इदिक्कए दोअट्ठार य
 अट्ठिमासा इति, नववज्जमासि अ, दो छम्मासा पवदिनऊण उठदोस यणुणतीस य बारठम पारणाय तिसय
 एणुणपवास य इइ खिक्कट्ठ सोल पडिमा दिवस वयदिवसेण सिज मेलविओ पक्खहिअसट्ठबारस वरिस-
 अति वीरक्केवल्लिहओ ॥ १ ॥ भगवान् श्रीमहावीरो दाससत्तिपक्खपणानि दावदामाससएयानि द्वे सार्व-
 नासक्षपणे द्वे-सार्वदिमासक्षपणे वट्ठ दिमासक्षपणानि द्वे त्रिमासक्षपणे नव अट्ठमासक्षपणानि एक अट्ठमा-
 सक्षपण द्वितीय च अट्ठमासक्षपण पञ्चदिवसो न कौशाम्ब्या एकोनत्रिंशदधिक वट्ठशालद्वय दावशाहमादि
 एकोनपञ्चाशदधिक पारणादिनघातअय बोद्धवा प्रतिमाविनामि इतएएण दिवस च अकार्णीत् । पूर्व इत्थ-
 दावर्णीणि अयोवपाएणा श्रीमहावीरएण उट्ठसत्तले लब्धसि । एतानि एवावसकि एकावन्तिलोचकासैः अ-

॥ २ ॥ तपस्विना इदमभूषणकारित्वात्कनकावली । तस्या प्रथम चतुर्थं कृत्वा पारण ततः पष्ठं कृत्वा पारण ततः अष्टमं कृत्वा पारण इत्येका कादलिका पूर्यते । ततोष्टौ षष्ठानि कुर्यात् । इत्येकं द्वादिमकं पूर्यते । तत एकमुपवासं कृत्वा पारयेत् । ततो द्वाधुपवासौ कृत्वा पारयेत् ततस्त्रीन् ततश्चतुरः पञ्च पदं सप्त अष्टौ नव दश एकादश द्वादश त्रयोदश चतुर्दश पञ्चदश षोडशोपवासान् क्रमेण कृत्वा पारयेत् । इत्येका लता पूर्यते । ततश्चतुर्विंशत्यष्टानि विद्वध्यात् । एतावता पदकं पूर्यते । ततः षोडशोपवासान्कृत्वा पारयेत् । ततः पञ्चदशचतुर्दशत्रयोदशद्वादशएकादशदशानवअष्टसप्तपदपञ्चचतुरस्त्रीन्द्रौ एक उपवासान्कृत्वा पारयेत् इत्येव द्वितीया लता पूर्यते । ततोष्टौ षष्ठानि विद्वध्यात् । इति द्वितीयं द्वादिमकं पूर्यते । ततोऽष्टमं ततः पष्ठं ततश्चतुर्थं कुर्यात् । इति द्वितीया कादलिका पूर्यते ॥ एककादलिकाद्वादिमकलतासमासौ पदकं कृत्वा ततः प्रति लोमगत्या लताद्वादिमककादला विधीयन्ते । एते चोपवासाः, चतुर्थीष्टमषष्ठायामपि उत्कृष्टासपारणकाः निरन्तरा एव विधेयाः । एतन्मध्यं पारणका अष्टाशीतिः उपवासाश्चतुरशीत्युत्तराणि त्रीणि द्वातानि सर्वाध्वेण एकोनवर्षेण विभिन्नासैः द्वाविंशत्यादिनैः पूर्यते । एतन्मध्यं पारणकं चतुर्धा सर्वकाभिताद्वारैर्वा निर्बिकृति-केन वा अलेपद्रव्येण वा आचान्त्लेन वा । यज्ञकन्यासः । उद्यापने उपवाससकयया सुवर्णदकाबलिमाध्या इहस्तस्माद्विभिन्ने विधाय प्रतिमाकण्ठं भूषयेत् । बह्विकृतिद्वौकनं यतिभ्यो वस्त्राभ्यामवदानं संयचारसत्यं सप्त-पञ्चा च । एतत्फलं स्वर्गमोगमोक्षप्राप्तिः । इति भाद्रकरणीयमागाह कनकावलीतपः ॥ १४ ॥ ॥ अथ शुक्ता-

एकद्विऋषुपधासती शुभ इमे सपादिने काहले अष्टाष्टमसपदा विरचयेत् युक्त्या पुनर्दोषिमे । एकाद्यैः
 सप्त षोडशान्तगणितैः श्रेणीद्वय च क्रमात् पूर्वं स्यात्तरलोष्टमैरपि चतुर्दशान्तिनैर्मलैः ॥ ३ ॥ रत्नानां
 गुणमयानामावली रक्षावली । तत्र प्रथमकाहलिकायां एक उपवासः ततः पारणक द्वौ उपवासा पारणक त्रय
 उपवासाः पारणक । ततो द्वाविमके अष्टाष्टमानि कुर्यात् । ततो लतायां एक उपवासः पारणक द्वौ उपवासा
 पारणक एव क्रमेण पारणकान्तरिताः षोडशपर्यन्ता निरन्तरा उपवासाः । ततः पदके चतुर्दशदृष्टमानि
 ततो विलोमतया षोडशाधिकान्त उपवासाः पारणान्तरिता निरन्तराः इति द्वितीया लता पूर्वते । पारणक
 दिनानि अष्टाशीतिः ८८ । यश्चकन्यासः । उद्यापने बृहत्स्नाधविधिपूर्वक बहुमूत्यनिक्रासनिर्मलनानाप्रकार-
 रत्नजातिमयी रत्नमाला जिनप्रतिमाकण्ठे समारोप्या सधवात्सल्य सधपूजा च । एतत्फल विविधसतानल-
 क्ष्मीप्राप्तिः । इति यतिश्राद्धकरणियमागाह रक्षावलीतपः ॥ १६ ॥ ॥ अथ लघुसिंहनिःक्रीडिततपः । गच्छन्सिंहो
 यथा नित्य पञ्चाङ्गागं विलोकयेत् । सिंहनिःक्रीडितास्य च तथा तप उदाहृत ॥ १ ॥ एकद्वेकअधुनमैर्युगनु-
 णविशित्वैर्वदषट्पञ्चसार्धैः षट्कुन्यध्वैर्निधानाष्टनिधिरयगजैः षट्दह्यैः पञ्चषट्भिः । वेदैर्याणैर्युगाद्विभिदा-
 शिसुजकुमिभोपवासैश्च मध्ये कूर्वाणानां समन्तादधानमिति तपः सिंहनिःक्रीडित स्यात् ॥ २ ॥ सिंहवचिः-
 क्रीडित पञ्चादवलोकन तथैव तपसा परिशुतोपधासकरण सिंहनिःक्रीडित । तत्र प्रथममेकोपवासः पुनः
 पारणक द्वौ उपवासा पारणक पुनरेकोपवासः पारणक त्रय उपवासाः पारणक द्वौ उपवासा पारणक चत्वार

ऋतुर्धे पुनः पारणक पुनः ऋतुर्धे शोपधासाः पुनः । पारणक पुनः ऋतुर्धे पुनः पारणक पुनः पञ्चदशोपधासाः पुनः
 पारणक पुनः ऋतुर्धे पुनः पारणक पुनः षोडशोपधासाः पुनः पारणक । एतदेव प्रतिलोभगत्या द्वितीयश्रेण्या
 क्रियते । यथा षोडशोपधासाः पारणक पुनः ऋतुर्धे पुनः पारणक पुनः पञ्चदशोपधासाः पुनः पारणक इत्या-
 दिपावः ऋतुर्धे पुनः पारणक । इति मुक्तावलीतपोऽथ विधिपूर्वकं जिनप्रतिभाषाः स्मृतमुक्तावलीरोपणं सधवा-
 रसत्प सधपूजा च । एतत्कल विधिवशुणसंतानाधासिः । इति यतिश्चाद्धकरणीयमगाह मुक्तावलीतपः ॥१५॥
 ॥ अथ रत्नावलीतपः । कादलिका दाहिमकं लता तरल एव च । अन्या लता दाहिमक कादली चेति च क्र-
 मात् ॥ १ ॥ एकविंशुपधासैः स्तः कादल्पो दाहिमे पुनः । तरलभाटममथो रत्नावल्या मले न्यसेत् ॥ २ ॥

५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७	१८	१९	२०	२१	२२	२३	२४	२५	२६	२७	२८	२९	३०	३१	३२	३३	३४	३५	३६	३७	३८	३९	४०	४१	४२	४३	४४	४५	४६	४७	४८	४९	५०	५१	५२	५३	५४	५५	५६	५७	५८	५९	६०	६१	६२	६३	६४	६५	६६	६७	६८	६९	७०	७१	७२	७३	७४	७५	७६	७७	७८	७९	८०	८१	८२	८३	८४	८५	८६	८७	८८	८९	९०	९१	९२	९३	९४	९५	९६	९७	९८	९९	१००
---	---	---	---	---	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	-----

कादलिकादिमो ३१६ ३ रत्नावलीतपसि दिन ४३४ पारणक ८८ आगाहं

१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७	१८	१९	२०	२१	२२	२३	२४	२५	२६	२७	२८	२९	३०	३१	३२	३३	३४	३५	३६	३७	३८	३९	४०	४१	४२	४३	४४	४५	४६	४७	४८	४९	५०	५१	५२	५३	५४	५५	५६	५७	५८	५९	६०	६१	६२	६३	६४	६५	६६	६७	६८	६९	७०	७१	७२	७३	७४	७५	७६	७७	७८	७९	८०	८१	८२	८३	८४	८५	८६	८७	८८	८९	९०	९१	९२	९३	९४	९५	९६	९७	९८	९९	१००
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	-----

१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७	१८	१९	२०	२१	२२	२३	२४	२५	२६	२७	२८	२९	३०	३१	३२	३३	३४	३५	३६	३७	३८	३९	४०	४१	४२	४३	४४	४५	४६	४७	४८	४९	५०	५१	५२	५३	५४	५५	५६	५७	५८	५९	६०	६१	६२	६३	६४	६५	६६	६७	६८	६९	७०	७१	७२	७३	७४	७५	७६	७७	७८	७९	८०	८१	८२	८३	८४	८५	८६	८७	८८	८९	९०	९१	९२	९३	९४	९५	९६	९७	९८	९९	१००
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	-----

वातसत्प सधपूजा च । एतत्फल उपशमश्रेणिप्राप्तिः । इति यतिश्राद्धकरणीयमागाढ वृहत्संहानेः क्रीडित
तपः ॥ १८ ॥ ॥ अथ भद्रतपः । एकद्वित्रिचतुःपञ्चभिचतुःपञ्चमूद्वयैः । पञ्चैकद्वित्रिचतुःपञ्चमूद्वयैः द्वित्रिचतुःपञ्चमूद्वयैः
तपः ॥ १८ ॥ ॥ अथ भद्रतपः । एकद्वित्रिचतुःपञ्चभिचतुःपञ्चमूद्वयैः । पञ्चैकद्वित्रिचतुःपञ्चमूद्वयैः द्वित्रिचतुःपञ्चमूद्वयैः

१९. भद्रतप आगाढ दिन १००

व १	पा	व २	पा	व ३	पा	व ४	पा	व ५	पा
व ६	पा	व ७	पा	व ८	पा	व ९	पा	व १०	पा
व ११	पा	व १२	पा	व १३	पा	व १४	पा	व १५	पा
व १६	पा	व १७	पा	व १८	पा	व १९	पा	व २०	पा
व २१	पा	व २२	पा	व २३	पा	व २४	पा	व २५	पा
व २६	पा	व २७	पा	व २८	पा	व २९	पा	व ३०	पा

तुःपञ्चैकोपवासैर्निरन्तरैः पारणकानि पञ्चमश्रेणी चतुःपञ्चैकद्वित्रिचतुःपञ्चमूद्वयैः पारणकानि एव उप-
वासः पञ्चसप्तति ७६ पारणकदिनानि पञ्चविंशतिः २५ सर्वसख्या दात । यद्यन्यासः । उद्यापने जिनस्नात्र
सधवातसत्प सधपूजा च । एतत्फल कल्याण । इति यतिश्राद्धकरणीयमागाढ भद्रतपः ॥ १९ ॥ ॥ अथ
महाभद्रतपः । एकद्वित्रिचतुःपञ्चषट्सप्तनिरुपोषणैः । निरन्तरैः पारणकमाच्यश्रेणी प्रजायते ॥ १ ॥ द्वितीय-
पाल्या वेदेषुषट्सप्तैकद्वित्रिचतुः । तृतीयपाल्या सप्तैकद्वित्रिचतुःषट्सप्तैकैरुपोषणैः । सप्तम्या
दससप्तमूद्वयैः । पञ्चम्या रससप्तैकद्वित्रिचतुःषट्सप्तैकैरुपोषणैः । सप्तम्या

तपसि मध्यस्थपारणाश्रेणिसयुत ॥ २ ॥ भद्रकारित्वा-
न्नद्र । तत्र प्रथमश्रेणी क्रमात् एकद्वित्रिचतुःपञ्चोपवा-
सैर्निरन्तरैः पारणकानि द्वितीयश्रेणी चिचतुःपञ्चैकद्वि-
पवासैर्निरन्तरैः पारणकानि । तृतीयश्रेणी पञ्चैकद्वित्रि-
चतुरुपवासैर्निरन्तरैः पारणकानि चतुर्थश्रेणी द्वित्रिच-

पारणक पञ्चपवासाः पारणक पञ्चोपवासाः पारणक सप्तोपवासाः पारणक पञ्चपवासाः पारणक अष्टोपवासाः
 पारणक सप्तोपवासाः पारणक नवोपवासाः पारणक अष्टोपवासाः पारणक दशोपवासाः पारणक नवोप
 वासाः पारणक एकादशोपवासाः पारणक दशोपवासाः पारणक द्वादशोपवासाः पारणक एकादशोपवासाः
 पारणक त्रयोदशोपवासाः पारणक द्वादशोपवासाः पारणक चतुर्दशोपवासाः पारणक त्रयोदशोपवासाः
 पारणक पञ्चदशोपवासाः पारणक चतुर्दशोपवासाः पारणक षोडशोपवासाः पारणक पञ्चदशोपवासाः पार
 णक एतावता मध्ये पुनर्विनीया गतिर्विज्ञेयतया षोडशोपवासाः पारणक चतुर्दशोपवासाः पारणक पञ्चद-
 शोपवासाः पारणक त्रयोदशोपवासाः पारणक चतुर्दशोपवासाः पारणक द्वादशोपवासाः पारणक त्रयोद-
 शोपवासाः पारणक एकादशोपवासाः पारणक द्वादशोपवासाः पारणक दशोपवासाः पारणक दशोपवासाः
 पारणक एकादशोपवासाः पारणक नवोपवासाः पारणक दशोपवासाः पारणक अष्टोपवासाः पारणक नवो-
 पवासाः पारणक सप्तोपवासाः पारणक अष्टोपवासाः पारणक पञ्चपवासाः पारणक सप्तोपवासाः पारणक
 पञ्चोपवासाः पारणक चतुपवासाः पारणक त्रयोपवासाः पारणक द्वयोपवासाः पारणक द्वयोपवासाः
 पारणक चत्वार उपवासाः पारणक द्वौ उपवासाः पारणक द्वय उपवासाः पारणक एक उपवासाः
 उपवासाः पारणक एक उपवासः पारणक । एवमुपवासानां सप्तनवस्तुत्तरा चतुःशती ४९७ पारणादिनाम्ये
 कवष्टि ६१ । यच्चकल्प्यासः । उद्यापने दृष्टस्माच्चिधिरूर्ध्वक उपवाससप्तमया शुच्यकञ्चैवेत्यष्टप्रादीकनं खं-

तपो भवेत् ॥ ३ ॥ अथ उपवासः पञ्चसप्तपुरा स्नात १७९ पारणकृद्दिनानि पञ्चविंशतिः २५ । पञ्च कन्यासः ।
उद्यापन भद्रवत् । एतत्फलं वाञ्छितमाप्ति । इति धर्मिभ्रातृकरणीयमागाढ भद्रोत्तरतपः ॥ २१ ॥ ॥ अथ
सर्वतोभद्रतपः । आद्याः पञ्चषट्श्वनारानवमिर्दिग्गशुभिः श्रेणि का नागेर्नन्दककुप्रशिवाशरसरसैरभ्वैर्हिमीया

२२ सर्वतोभद्रतप आगाढ त० ३९२ पा० ४९ सर्व० ४४१

त ५	पा	त १	पा	त ७	पा	त ८	पा	त ९	पा	त १०	पा	त ११	पा
त ८	पा	त ९	पा	त १०	पा	त ११	पा	त ५	पा	त ६	पा	त ७	पा
त ११	पा	त ५	पा	त १	पा	त ७	पा	त ८	पा	त ९	पा	त १०	पा
त ७	पा	त ८	पा	त ९	पा	त १०	पा	त ११	पा	त ५	पा	त १	पा
त १०	पा	त ११	पा	त ५	पा	त १	पा	त ७	पा	त ८	पा	त ९	पा
त १	पा	त ७	पा	त ८	पा	त ९	पा	त १०	पा	त ११	पा	त ५	पा
त ७	पा	त १०	पा	त ११	पा	त ५	पा	त १	पा	त ७	पा	त ८	पा

गजैः पूर्णचलिः सप्तमी ते वै पारणकान्तरा निगदिता नित्योपवासा बुधैः ॥ २ ॥ सर्वतो भद्रकारित्वारसर्व-
तोभद्र । एव सर्वतोभद्रतपसि उपवासाना द्विनवत्पुत्तरा त्रिंशती ३९२ पारणकृद्दिनान्येकोनपञ्चाशत् ४९ ।

व सा । कर्पूर्योणरसाभ्वना-
ननवमिर्दिग्गशुभिः श्रेणि का नागेर्नन्दककुप्रशिवाशरसरसैरभ्वैर्हिमीया
वेत्तुर्पा सप्तगजैश्च नन्दद-
शभिः श्रीकण्ठपाणौ रसैः
॥ १ ॥ काष्ठाकदशरै रसैर्द-
यगजैर्नन्दान्दितैः पञ्चमी
षष्ठी पट्पुर्गोमनन्दद-
शभिः श्रीकण्ठपाणौ पर ।
नन्दाशाशिवपाणवद्दृष्ट-

२० महाभद्रतप आगाढ उपवासाः १९३ पारणानि ४९ सर्व २४५											
४१	पा	४२	पा	४३	पा	४४	पा	४५	पा	४६	पा
४४	पा	४५	पा	४६	पा	४७	पा	४८	पा	४९	पा
४७	पा	४८	पा	४९	पा	५०	पा	५१	पा	५२	पा
५०	पा	५१	पा	५२	पा	५३	पा	५४	पा	५५	पा
५३	पा	५४	पा	५५	पा	५६	पा	५७	पा	५८	पा
५६	पा	५७	पा	५८	पा	५९	पा	६०	पा	६१	पा
५९	पा	६०	पा	६१	पा	६२	पा	६३	पा	६४	पा
६२	पा	६३	पा	६४	पा	६५	पा	६६	पा	६७	पा
६५	पा	६६	पा	६७	पा	६८	पा	६९	पा	७०	पा
७०	पा	७१	पा	७२	पा	७३	पा	७४	पा	७५	पा
७३	पा	७४	पा	७५	पा	७६	पा	७७	पा	७८	पा
७६	पा	७७	पा	७८	पा	७९	पा	८०	पा	८१	पा
८०	पा	८१	पा	८२	पा	८३	पा	८४	पा	८५	पा
८५	पा	८६	पा	८७	पा	८८	पा	८९	पा	९०	पा
९०	पा	९१	पा	९२	पा	९३	पा	९४	पा	९५	पा

२१ भद्रोत्तरतप आगाढ दिन २००

४५	पा	४६	पा	४७	पा	४८	पा	४९	पा
४७	पा	४८	पा	४९	पा	५०	पा	५१	पा
५०	पा	५१	पा	५२	पा	५३	पा	५४	पा
५३	पा	५४	पा	५५	पा	५६	पा	५७	पा
५६	पा	५७	पा	५८	पा	५९	पा	६०	पा
६०	पा	६१	पा	६२	पा	६३	पा	६४	पा
६४	पा	६५	पा	६६	पा	६७	पा	६८	पा
६८	पा	६९	पा	७०	पा	७१	पा	७२	पा

पञ्चपदमसम्पुजमन्त्रिचतुष्टयोः ॥ ४ ॥ एवं संपूर्णं सप्तश्रेणिभिर्मध्यपारणैः । महाभद्रतपः सप्तप्रस्वारपरिचारित ॥ ५ ॥ महाभद्रकारित्वान्महाभद्र । यक्षकन्यासः । अत्रोपवासाः पण्यवत्युत्तर यात १९६ पारणकदिनान्येकोनपञ्चाशत् ४१ । उद्यापने हृदत्लात्रविधिना जिनपूजा सप्तवात्सल्य सप्तपूजा च । एतत्फल सर्वविघ्नविनाश पु-

ण्यमाप्तिः । इति यतिश्चाद्वकरणीयमागाढ महाभद्रतपः ॥ २० ॥ ॥ अथ भद्रोत्तरतपः । भद्रेण कल्याणेन चत्तर भद्रोत्तर । आद्यश्रेणो पञ्चपदभिः सप्ताष्टनवभिस्तथा । द्वितीयाया च सप्ताष्टनवपाणरसैरपि ॥ १ ॥ तृतीयाया नन्दपाणवत्सप्ताष्टमिस्तमे । षष्ठ्यार्य रससप्ताष्टनवपाणमितैः क्रमात् ॥ २ ॥ चत्तरपाणवत्सप्तसप्तमिस्तमे । निरन्तर पारणाभिर्मध्योत्तर-

यश्चकन्यासः । उद्यापन भद्रवत् । कश्चिदेतेषा षतुर्णामप्युद्यापने उपवाससद्व्यया गुरुपफलपकाद्यादिदीकन
 जिनामे उदीर्यते । एतत्फल सर्वशान्ति कर्मक्षयान्मोक्षायासिः । इति यतिश्राद्धकरणीयमागाढ सर्वतोभद्र-
 तपः ॥ २२ ॥ ॥ अथ शुणरक्षसवत्सरतपः । शुणरक्ष षोडशभिर्मासेस्संपूर्यते पुनस्तत्र । मासे मासे वैकादि-
 पोदशान्ताः स्युरपवासाः ॥ १ ॥ शुणरक्षाना प्राप्तिहेतुत्वादुणरक्ष तच्च षोडशमासेः पूर्यते । तत्र प्रथममासे
 एकैकेनोपवासेन पारणकानि तत्रोपवासाः पञ्चदश पारणकानि पञ्चदश सर्वदिनानि त्रिंशत् । द्वितीयमासे
 उपवासद्वयान्तरितानि पारणकानि तत्रोपवासा विंशतिः पारणकानि दश सर्वदिनानि त्रिंशत् । तृती-
 यमासे उपवासत्रयान्तरितानि पारणकानि तत्रोपवासाश्चतुर्विंशतिः पारणकान्यष्टौ सर्वदिनानि द्वात्रिंशत् ।
 चतुर्थमासे षतुरुपवासान्तरितानि पारणकानि तत्रोपवासाश्चतुर्विंशति पारणकानि पद सर्वदिनानि त्रिं-
 शत् । पञ्चममासे षष्ठोपवासान्तरितानि पारणकानि तत्रोपवासाः पञ्चविंशतिः पारणकानि पञ्च सर्वदिनानि
 त्रिंशत् । षष्ठमासे षडुपवासान्तरितानि पारणकानि तत्रोपवासाश्चतुर्विंशतिः पारणकानि चत्वारि सर्वदि-
 नान्यष्टाविंशतिः । सप्तममाने सप्तोपवासान्तरितानि पारणकानि तत्रोपवासा एकविंशतिः पारणकानि
 त्रीणि सर्वदिनानि चतुर्विंशतिः । अष्टममासे अष्टोपवासान्तरितानि पारणकानि तत्रोपवासाश्चतुर्विंशतिः
 पारणकानि त्रीणि सर्वदिनानि सप्तविंशतिः । नवमे मासे नवोपवासान्तरितानि पारणकानि तत्रोपवासाः
 सप्तविंशतिः पारणकानि त्रीणि सर्वदिनानि त्रिंशत् । दशममासे दशोपवासान्तरितानि पारणकानि तत्रो-

यस्मिन्मासे । उद्यापन भद्रवत् । कश्चिदेतेषां चतुर्णामप्युद्यापने उपवाससम्पत्ता पुष्ट्यफलपकाद्यादिदीकन
 जिनान्ने वदीर्यते । एतत्फल सर्वधानि कर्मक्षयान्मोक्षावाप्ति । इति यन्निश्चाद्धकरणीयमागाढ सर्वतोभद्र-
 तप ॥ २२ ॥ ॥ अथ शुणरक्षसवत्सरतपः । शुणरक्ष षोडशभिर्मार्गैस्सूर्यते पुनस्तत्र । मासे मासे चैकादि-
 पोद्धान्तां स्वरुपवासाः ॥ १ ॥ शुणरक्षाना प्राप्तिहेतुत्वाद्दुणरक्ष तच्च षोडशमासेः पूर्यते । तत्र प्रथममासे
 एकैकेनोपवासेन पारणकानि तत्रोपवासाः पञ्चदश पारणकानि पञ्चदश सर्वदिनानि त्रिंशत् । द्वितीयमासे
 उपवासद्वयान्तरितानि पारणकानि तत्रोपवासा विंशतिः पारणकानि दश सर्वदिनानि त्रिंशत् । तृती
 यमासे उपवासत्रयान्तरितानि पारणकानि तत्रोपवासाश्चतुर्विंशतिः पारणकान्यष्टौ सर्वदिनानि द्वाविंशत् ।
 चतुर्थमासे चतुरुपवासान्तरितानि पारणकानि तत्रोपवासाश्चतुर्विंशतिः पारणकानि पद सर्वदिनानि त्रिं-
 शत् । पञ्चममासे पञ्चोपवासान्तरितानि पारणकानि तत्रोपवासाः पञ्चविंशतिः पारणकानि पञ्च सर्वदिनानि
 त्रिंशत् । षष्ठमासे षडुपवासान्तरितानि पारणकानि तत्रोपवासाश्चतुर्विंशतिः पारणकानि चत्वारि सर्वदि-
 नान्यष्टाविंशतिः । सप्तममासे सप्तोपवासान्तरितानि पारणकानि तत्रोपवासा एकविंशतिः पारणकानि
 त्रीणि सर्वदिनानि चतुर्विंशतिः । अष्टममासे अष्टोपवासान्तरितानि पारणकानि तत्रोपवासाश्चतुर्विंशतिः
 पारणकानि त्रीणि सर्वदिनानि सप्तविंशतिः । नवमे मासे नवोपवासान्तरितानि पारणकानि तत्रोपवासाः
 सप्तविंशतिः पारणकानि त्रीणि सर्वदिनानि त्रिंशत् । दशममासे दशोपवासान्तरितानि पारणकानि तत्रो-

यथाशक्ति पूर्वतेऽङ्गतपः स्फुटं ॥ १ ॥ अङ्गानां आधारावीनामेकादशानां तपः अङ्गतपः । तत्र शुभे मासे चन्द्र-
 पक्षे शुक्लैकादश्या यथाशक्ति एकाशानेतिर्बिकृतिकाद्यान्लोपयासैस्तपः आरभेत् । पक्षे पक्षे एकादश्या तदेव
 तपः कुर्यात् यावदेकादशमासैः पूर्वेते । उद्यापनं ज्ञानपञ्चमीवत् । यज्ञकन्यासः । एतत्फलं अङ्गमावाप्तिः ।
 इति यतिश्राद्धकरणीयमागादमङ्गतपः ॥ २४ ॥ ॥ अथ सवत्सरतपः । सावत्सरतपः सावत्सरिके पाक्षि-

२५ सवत्सरतपः अनागाद	
पक्ष २४ वर्षमध्य	त २४
कार्तिकशुभांसे	त २
फाल्गुणशुभांसे	त २
आषाढशुभांसे	त २
पूर्वपक्षपर्वणि	त १

कोपि च । चातुर्मासे कृतलोचं क्रियते तद्व-
 दीर्यते ॥ १ ॥ सवत्सरे निष्पयेन कृते
 सावत्सर तत्र पाक्षिकालोचन । प्रत्येकमे-
 कैकोपवासकरणे उपवासाश्चतुर्विंशतिः ।
 चातुर्मासिकालोचने प्रत्येक द्वयोपवास-
 करणे उपवासाः षट् सवत्सरालोचने उ-
 पवासत्रय एव वत्सरे उपवासाश्चयस्त्रिं-
 शत् । यज्ञकन्यासः । उद्यापनं पूर्ववत् ।
 एतत्फलं सवत्सरकृतपापक्षयः । इति य-

२६ मन्दीभर तप अनागाद वर्ष ७											
१ वर्षे	त	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
२ वर्षे	त	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
३ वर्षे	त	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
४ वर्षे	त	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
५ वर्षे	त	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
६ वर्षे	त	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
७ वर्षे	त	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
८ वर्षे	त	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
९ वर्षे	त	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
१० वर्षे	त	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
११ वर्षे	त	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०

तिश्राद्धकरणीयमनागाद सावत्सरतपः ॥ २५ ॥ ॥ अथ नन्दीभरतपो दीपोत्सवदर्शानुदी-

पवासास्त्रिंशत् पारणकानि त्रीणि सर्वदिनानि त्रयस्त्रिंशत् । एकादशमासे एकादशोपवासान्तरितानि पारणकानि तत्रोपवासास्त्रयस्त्रिंशत् पारणकानि त्रीणि सर्वदिनानि पदत्रिंशत् । द्वादशमासे द्वादशोपवा-

२४ मास ११ एकादशी २२ आगाढं

नयमेमा	४	४	११	६	११	६
द्विर्विंशे	४	४	११	६	११	६
तृतीये	४	४	११	६	११	६
चतुर्थे	४	४	११	६	११	६
पञ्चमे	४	४	११	६	११	६
षष्ठे	४	४	११	६	११	६
सप्तमे	४	४	११	६	११	६
अष्टमे	४	४	११	६	११	६
नवमे	४	४	११	६	११	६
दशमे	४	४	११	६	११	६
एकादशे	४	४	११	६	११	६

सान्तरितानि पारणकानि तत्रोपवासाश्चतुर्विंशतिः पारणके द्वे सर्वदिनानि त्रयोपवासाः पद्विंशतिः पारणे द्वे सर्वदिनान्यष्टाविंशतिः । चतुर्विंशतिः पारणे द्वे सर्वदिनानि त्रिंशत् । पञ्चदशमासे पञ्चदशोपवासान्तरितानि पारणकानि तत्रोपवासाः पद्विंशतिः पारणे द्वे सर्वदिनान्यष्टाविंशतिः । चतुर्विंशतिः पारणे द्वे सर्वदिनानि त्रिंशत् । पञ्चदशमासे पञ्चदशोपवासान्तरितानि पारणकानि तत्रोपवासास्त्रिंशत् पारणे द्वे सर्वदिनानि द्वात्रिंशत् । षोडशमासे षोडशोपवासान्तरितानि पारणकानि तत्रोपवासाः द्वात्रिंशत् पारणे द्वे सर्वदिनानि चतुर्विंशत् । एतत्तपः सममुदितशुद्धिदिनैः षोडशमासैरेव पूर्यते । उवापने बृहत्स्वाध्यायिधिपूर्वकं जिनपूजा सध्यातसत्तप सधपूजा च । एतत्फलं गुणस्थानारोहः । यच्चकन्यासः । इति यतिश्राद्धकरणीयमागाढं गुणरत्नसंघतसत्तपः ॥ २३ ॥ ॥ अथाहृतपः । एकादश्याः समारब्धं शुक्राद्यां रुद्रसंस्तुत्या । मासैस्त्रयो

नान्दुग्ध्यां पुरुषः पुग्धा अगणितमण्डकैर्मोजन दद्यात् । पञ्चासस्या हारप्रारण काष्ठान्गण्डु-
कङ्कणनूपुरादि दद्यात् । साधुसाध्वीना रजोहरणमुखवस्त्रिकावस्त्रपात्राद्यागणितमण्डकदानं सप्तसु आद्वयद्वे-
अगणितमण्डकैर्लोभन । एतत्फलं सिद्धिप्राप्तिः । इति आद्वयकरणियमागाद पुण्डरीकतपः ॥ २७ ॥ ॥ अप-
माणिक्यप्रस्तारिकातपः । माणिक्यप्रस्तारी चाश्विनशुक्लस्य पक्षसंयोगे । आरभ्यैकादशिका राका यावद्विद-
द्यात् ॥ १ ॥ माणिक्यवस्त्रपसः प्रस्तारो यस्या सा माणिक्यप्रस्तारी । तत्र आश्विनशुक्लैकादश्यामुपवासः

२८ माणिक्यप्रस्तारिकातप आगाद

१	वर्ष	११४	११५	११६	११७	११८	११९	१२०
१	वर्ष	११४	११५	११६	११७	११८	११९	१२०
२	वर्ष	११४	११५	११६	११७	११८	११९	१२०
३	वर्ष	११४	११५	११६	११७	११८	११९	१२०
४	वर्ष	११४	११५	११६	११७	११८	११९	१२०

ततः स्वयमपि शुचिभवनवस्त्राणि कौस्तुभवस्त्राण्युल वा परिधाय यथासंपत्ति भूषणानि च हृत्वा अखण्डा-
क्षताञ्जलिं शुक्ला उपरि जातीफलमेकं न्यस्य मङ्गलाचारपूर्वकं चैत्रस्य प्रवक्षिणा दत्त्वा जिनाग्ने न्यसेत् । द्वि-
तीयप्रवक्षिणाया नालिकेर तृतीयप्रवक्षिणाया सपत्र सद्वन्त पीजपूर अक्षताञ्जलिमुपरिकरणं पूगीफलं देवाग्ने
स्थापयेत् । चतुर्थप्रवक्षिणाया अक्षताञ्जलिमुपरि न्यस्य स्थालं देवाग्ने स्थापयेत् । चतुर्थप्रवक्षिणा दत्त्वा ततः

द्वादश्यामेकमक्तं त्रयोदश्या निर्वाकृतिकं चतुर्दश्यामेकमक्तं पूर्णिमाया
पूर्णिमास्यां द्विमुक्त । अथवा एकादश्यामुपवासः द्वादश्यामा-
चान्त त्रयोदश्या निर्वाकृतिकं चतुर्दश्यामेकमक्तं पूर्णिमाया
द्विमुक्त । पर प्रभाते सूर्ये अनुदिते पञ्चस्यपि दिनेषु स्नानपू-
र्वकं अधिवचायाः सुमगाया मुखमण्डन उद्धर्तनं च कुर्यात् ।

विदध्यात् । षोडशदिनानि नित्य समवसरणपूजा । एव वर्षचतुष्टय संपूर्ण उद्यापने समवसरणस्य शुद्दत्वा-
 दविधिपूर्वक स्थालचतुष्टये षड्विहितिदौकन सधवात्सल्य सधपूजा च । यश्चकन्यासः । एतत्फल साक्षादर्ह-
 दर्शन । इति यतिश्चाद्धकरणीयमागाद समवसरणतपः ॥ ३० ॥ ॥ अथ द्वितीय समवसरणतपः । भाद्रपद-
 कृष्णचतुर्थीभारम्य शुक्लचतुर्थी यावत् यथाशक्ति तपो विधीयते । दोष पूर्ववत् ॥ इति समवसरणतपोद्वय
 ॥ ३१ ॥ ॥ अथ एकादशगणधरतपः । चरमजिनस्यैकादश शिष्या गणधारिणस्तदर्थं च । प्रत्येकमनशानान्यथा

३२ एकादशगणधरतपः आगाढ उ० ११ पा० ११

इन्द्रमूर्ति	उ १	पा	आग्निमूर्ति	उ १	पा	वायुमूर्ति	उ १	पा	भीष्मक	उ १	पा
शक्रति	उ १	पा	यक्षकमूर्ति	उ १	पा	शैवार्थ	उ १	पा	प्रभास	उ १	पा
सुषर्मा	उ १	पा	सहिक	उ १	पा	सौर्यशुभ	उ १	पा			

चान्दलान्यथा विदध्याच्च ॥ १ ॥ गणधराराध-
 नार्थं तपो गणधरतपः । आराधनार्थं प्रत्येक-
 मेकादशोपवासानेकान्तरान् आचान्दलानि
 वा विदधीत । यश्चकन्यासः । उद्यापने

गणधरमूर्तिपूजन सधवात्सल्य संधपूजा च । एतत्फलं केषलावासिः । इति यतिश्चाद्धकरणीयमागाद गणधर-
 तपः ॥ ३२ ॥ ॥ अथ अशोकशुक्षतपः । आश्विनशुक्लमतिपदभारम्य तिथिश्च पञ्चजिनशक्तया । कुर्यात्सपसा-
 सहिताः पञ्चसमा इदमशोकतपः ॥ १ ॥ अशोकशुक्षवन्मङ्गलरूपमशोकशुक्षतपः । तत्र आश्विनशुक्लमतिपदमा-
 रम्य पञ्चमीं यावत् पञ्च दिनानि अशोकद्रुमसहितजिनपूजापूर्वक यथाशक्ति तपो विदधीत यावत्पञ्च वर्षाणि ।

न्यायविधिः । पञ्चकन्यासः । उद्यापने रूप्यमयपदिकाया सुवर्णलेखिन्या पञ्चपरमेष्ठिमञ्च लिखित्वा ज्ञानध्वजा-
 विद्वज्याह । अष्टषष्टिसंख्याया फलपुष्पमुद्रापकाशदीर्घान् सप्तधातसत्स्य सप्तपूजा च । एतत्फल सर्वसुख-
 प्राप्तिः । इति घनिष्ठाह्मकरणीयमागाह नमस्कारतपः ॥ ३५ ॥ ॥ अथ चतुर्दशपूर्वतपः । शुक्लपक्षे तपः कार्य-

३५ नमस्कारतपः आगाह उपोदिन ३८

	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०
१ पर्येष्मर	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
२ पर्येष्मर	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
३ पर्येष्मर	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
४ पर्येष्मर	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
५ पर्येष्मर	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
६ पर्येष्मर	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
७ पर्येष्मर	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
८ पर्येष्मर	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
९ पर्येष्मर	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
१० पर्येष्मर	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०

३६ चतुर्दशपूर्वतप आगाह ।

शुद्ध	शुद्धवर्त्तनी	१५	२	३
पु	धरणाव १	१५	अध्यापय ५	पु
पु	धीर्यमवाह १	१६	सत्यमवाह १	पु
पु	शान्तमवाह ५	१७	कर्ममवाह ८	पु
पु	आत्ममवाह ०	१८	विद्यामवाह १०	पु
पु	प्राणाववाह ९	१९	प्राणाववाह १९	पु
पु	कल्याणनाम ११	२०	शोकविदुसार	पु
पु	क्रियाविद्या २१	२१	पु	पु

३३ अशोकपुस्तकतपः समाहार					
१ अमृत	१	२	३	४	५
१ अमृत	१	२	३	४	५
१ अमृत	१	२	३	४	५
१ अमृत	१	२	३	४	५
१ अमृत	१	२	३	४	५
१ अमृत	१	२	३	४	५
१ अमृत	१	२	३	४	५

पञ्चकन्यासः । उद्यापने अशोकपुस्तकसहितं नव्यं जिनपिम्बं कारयित्वा विधिना प्रतिष्ठाप्य पञ्चविधमिष्टमण्डलादिभिः पूजयेत् । सधवात्सत्यं सधपूजा च । पुन-
त्फलं सर्वसुखप्राप्तिः । इति यतिश्चाद्वकरणीयभागाद अशोकपुस्तकतपः ॥ ३३ ॥

॥ अथ सप्तत्युत्तरयाततपः । सप्ततिशतं जिनानामु-
द्दिश्यैकैकमेकमकं च । कुर्वाणानामुद्यापनात्तपः पूर्यते
सम्यक् ॥ १ ॥ सप्ततिशतजिनानामाराधनार्थं तपः सप्त-

तिशततपः । तत्र सप्ततिशतजिनानामुद्दिश्य सप्ततिशतमेकमकानि कुर्यादेकश्रेण्या
विषया विद्यालोकमकानि कृत्वा पारणकानि । यच्चन्यासः । उद्यापने द्वादस्ताम्रविधिं
पुनःकलं आर्यैश्चाजन्म । इति यतिश्चाद्वकरणीयमनागादं सप्ततिशततपः ॥ ३४ ॥
॥ अथ नमस्कारतपः । नमस्कारतपश्चाष्टविंशत्येकमककैः । विधीयते च तत्प्राद-
संख्यायां प्रमाणतः ॥ १ ॥ नमस्कार आराधनार्थं तपः नमस्कारतपः । तत्र प्रथम-
पदे वर्णसंख्यासर्वैकमकानि द्वितीयपदे पञ्च तृतीये सप्त चतुर्थे सप्त पञ्चमे नव न-
वष्टौ सप्तमेष्टौ अष्टमेष्टौ नवमे नव चाष्टौ वा शुर्वाज्जायन्मिषोपात् । एवं पुनःनवस्त-

३४ सप्ततिशततपः प्रमाणतः

पुनःकल	१०	पारणक	१
पुनःकल	२०	पारणक	१
पुनःकल	२०	पारणक	१
पुनःकल	२०	पारणक	१
पुनःकल	२०	पारणक	१
पुनःकल	२०	पारणक	१
पुनःकल	२०	पारणक	१

अष्टषष्टि । पञ्चकन्यासः । उवाचने स्वप्नमयपट्टिकायां सुवर्णलेखिन्या पञ्चपरमेष्ठिमुख लिखित्वा ज्ञानपूजा
 विदध्यात् । अष्टषष्टिसंख्याया फलपुण्यमुद्रापकान्दीकनं साधवात्सल्य सधपूजा च । एतत्फलं सर्वसुख-
 प्राप्तिः । इति यतिआद्यकरणीयमागाद नमस्कारतपः ॥ ३५ ॥ ॥ अथ चतुर्वेदापूर्वतपः । दृष्टकपक्षे तपः कार्य

३५ नमस्कारतपः आगाद तपोदिन ६८

१ पदेभ्यः ॥ ७ स	सो	ह	रि	ह	रा	ध	पु	॥	॥
२ पदेभ्यः	५	म	सो	सि	का	व	पु	५	=
३ पदेभ्यः	७	म	सो	भा	व	रि	मा	५	॥
४ पदेभ्यः	७ म	सो	क	व	आ	म	॥	पु ७	
५ पदेभ्यः	९ स	सो	द	स	व	सा	ह्य	पु ९	
६ पदेभ्यः	८ पु	सो	द	म	मु	का	ते	पु ८	
७ पदेभ्यः	८ स	व	पा	व	पा	स	पो	पु ८	
८ पदेभ्यः	८ स	ग	सा	पा	व	स	सि	पु ८	
९ पदेभ्यः	९ ८ पा	ह	म	ह	रा	म	ग	अपु ९	

३६ चतुर्वेदापूर्वतप आगाद ।

शुद्ध	चतुर्वेदा	१४	२ अष्टादश्याय	१४
पु	वत्पदपु १	१४	अष्टिपदपु ४	पु
पु	पीर्यपदपु ३	१४	सत्पदपु ६	पु
पु	वत्पदपु ५	१४	कर्मपदपु ८	पु
पु	आयपदपु ७	१४	विद्यापदपु १०	पु
पु	प्रत्यापदपु ९	१४	प्राणापदपु १२	पु
पु	कन्यापदपु ११	१४	लोकादिपुसार	पु
पु	विद्यापदपु १३	१४	पु	पु

द्वारिमकस्याष्टमचतुर्थीनि पारणान्तरितानि । तत एकद्विज्याविभिः षोडशान्तैः पारणकान्तरेर्निरन्तरेक्य-
 वासरेका आवलिका पूर्यते । ततः पदकस्य चतुर्दिग्वाचतुर्थीनि पारणान्तरितानि । ततो विलोमक्रमेण षोड-
 शादिभिरेकान्तैः पारणान्तरितैर्निरन्तरोपवासैर्द्वितीयावलिका पूर्यते । पुनरष्टचतुर्थैः पारणान्तरेर्द्वितीयवा-
 द्दिमक पूर्यते । ततस्त्रिद्व्येकोपवासैर्द्वितीया कादलिकां पूरयेत् । अत्रोपवासानां त्रिशती चतुर्दिग्वाहृत्तरा ३३४
 पारणकदिनान्यष्टाशीतिः ८८ । यच्चकन्यासः । दद्यापने बृहत्स्त्रात्रविधिना पूजा विधाय प्रतिमाया बृहन्मुक्ता-
 वल्येकावलीहार समारोपयेत् सववात्सल्य संघपूजा च । एतत्फल विमलगुणावासिः । इति यतिश्राद्धकर-
 णीयमागादमेकावलीतपः ॥ ३७ ॥ ॥ अथ द्वाविधयतिधर्मतपः । सयमादौ द्वाविधे धर्म एकान्तरा अपि ।

३८ यतिधर्मतपः आगाद

सयम	४ १	पा	सयुत	४ १	पा	दौच	४ १	पा	मल	४ १	पा
द्वारि	४ १	पा	मार्क	४ १	पा	मरुता	४ १	पा	मुकि	४ १	पा
						मार्कचन्य	४ १	पा			

क्रियन्त उपवासा यत्तत्तपः पूर्यते हि तैः ॥ १ ॥
 द्वाविधस्य यतिधर्मस्वाराधनार्थं तपः द्वावि-
 धयतिधर्मतपः । तत्र द्वयोर्दशोपवासा एका-
 न्तरिता विधेयाः । यच्चकन्यासः । दद्यापने
 बृहत्स्त्रात्रविधिपूर्वक कुर्यात् सववात्सल्य सं-

घपूजा च । एतत्फल विशुद्धधर्मप्राप्तिः । इति यतिश्राद्धकरणीयमागाद यतिधर्मतपः ॥ ३८ ॥ ॥ अथ पञ्चपर-
 मेष्ठितपः । उपवासैकस्थाने आचाम्लैकाशने च निर्विकृतिः । प्रतिपरमेष्टि च पक्क प्रत्याख्यानस्य भवतीद् ॥ १ ॥

कुसुमादिचर्वः शुभतन्त्रुलैः पूरिततदभः चारुवस्त्रिकोपरिभूतपरिपूर्णप्रदीपितपञ्चवर्तिप्रदीपः फलादिबलिभि-
 धानपूर्वं शिरःप्रक्षिपितगन्धाक्षतचन्दनः शुकसमीपे शुक्लपञ्चमीं प्रारभ्य तथा पञ्चमासीं शुक्लपञ्चमीषु द्विभ-
 कानि पञ्चमासीं एकभक्तानि पञ्चमासीं निर्धिकृतिकानि पञ्चमासीमाचान्तानि पञ्चमासीमुपवासाः एव मा-
 सपञ्चविंशत्या पूर्यते । केचपि गच्छान्तरेषु मासपञ्चविंशत्यामपि एकमेव यथारब्ध द्विभक्तमेकभक्त वा नि-
 र्धिकृतिक वा आचान्त वा उपवासो वा विधीयते । पञ्चकन्यासः । उद्यापने जिनस्य बृहत्स्नात्रविधिः पञ्च-
 सत्यया विविधपक्षाक्षफलमुद्रादौकन पुस्तकाम्ने पुस्तकस्य अर्धार्तिकादोरक उत्तरीयक धेष्टनक पिंडिका निः-
 क्षेपण जपमाला वासकुपक लेखिनी मयीमालन मुखवस्त्रिका हुरी कर्तरी नखदृष्टी दण्डमोहनक कमली ठव-
 णीदोरी पादुला दावढी दीवी भगवद्दृष्ट्याश्रीलण्डीचासगुढी बीजणीप्रभृति ज्ञानोपकरण । अष्टप्रकारपूजापू-
 र्वक पञ्चपञ्चसत्यदौकनीय । सद्यवात्सल्यं सद्यपूजा च । एतत्फल ज्ञानलाम् । इति यतिश्राद्धकरणीयमगाढं
 लघुपञ्चमीतपः ॥ ४० ॥ ॥ अथ बृहत्पञ्चमीतपः । एवमेव तपो वर्षपञ्चक कुर्वता वृणां । बृहत्पञ्चमिकायास्तु
 तपः सपूर्यतेऽस्त्रिल ॥ १ ॥ समास्यारम्भो लघुपञ्चमीवत् शुक्ल २ पञ्चमीषु वर्षमेक द्वादशानानि वर्षमेकमेकभ-
 कानि वर्षमेकं निर्धिकृतिकानि वर्षमेकमाचान्तानि वर्षमेकमुपवासाः शुक्लपञ्चमीषु एव पञ्चसप्तसराः
 पूर्यन्ते । पञ्चकन्यासः । उद्यापने लघुपञ्चमीवत् पर वस्तुसख्या पञ्चविंशतिपञ्चविंशतिरूपा । एतत्फलं महां-
 ज्ञानावाप्तिः । इति यतिश्राद्धकरणीयमगाढं बृहज्ज्ञानपञ्चमीतपः ॥ ४१ ॥ ॥ अथ चतुर्विधसप्ततपः । उपवा-

पञ्चानां परमेष्ठिनामाराधनार्थं तपः परमेष्ठितपः । तत्र प्रथमपरमेष्ठिनं प्रति प्रथममुपवासं । तत एकाशान
तत आशान्छ तत एकाशान ततो निर्धिक्षितिक ततोपि पूर्वार्धे अष्टमास । एष परेपा षडुर्णामपि परमेष्ठिना
इति पञ्चर्धिशानि पूर्यते । पञ्चकन्यासः । उद्यापने ज्ञानपञ्चमीवत् पञ्चभिः पञ्चभिः पुस्तकादिभिर्विधिवि-
धेयः । सवन्नास्तस्य सवपूजा च । एतत्फलं सर्वविघ्नोपशमः । इति यतिश्रावकरणीयमागाद पञ्चपरमेष्ठितपः
॥ ३९ ॥ ॥ अप एषुपञ्चमीतपः । एषुपञ्चन्या द्वाशानादिपञ्चमासोत्तर तपः कृत्वा । तत्पञ्चविधसमाप्तौ स-

३०। ३९। पञ्चपरमेष्ठितप आगाद					
वमोक्तसि०	उ	पु	भा	पु	नि
वमोक्तसि०	उ	पु	भा	पु	नि
वमोक्तसि०	उ	पु	भा	पु	नि
वमोक्तसि०	उ	पु	भा	पु	नि
वमोक्तसि०	उ	पु	भा	पु	नि
वमोक्तसि०	उ	पु	भा	पु	नि
वमोक्तसि०	उ	पु	भा	पु	नि
वमोक्तसि०	उ	पु	भा	पु	नि
वमोक्तसि०	उ	पु	भा	पु	नि
वमोक्तसि०	उ	पु	भा	पु	नि

४० एषुपञ्चमीतप आगा० । ४१ दृढपञ्चमीतपमा०				
मास ५	दिमास	वर्ष	दि	मुक्त ५
मास ५	एकमास	वर्ष	८	मुक्त ५
मास ५	दिमास	वर्ष	८	मुक्त ५
मास ५	आदिमास	वर्ष	भा	मुक्त ५
मास ५	उपवास	वर्ष	उ	मुक्त ५

माप्यते मासपञ्चर्धिशान्ता ॥ १ ॥ पञ्चन्यां तपः तत्र षडुर्णामपि आशान्छाद्रपञ्चमाशिवकान्तिकर्तव्येनान्य-
पिच्छा पुनरो मरिचा वा शिवमन्त्रे जात्यादिपुन्यैर्विरचितविधपूजां तद्वत् विविधेद्यप्युक्तं तच्च विहित-

यश्चकन्यासः । उवापने बृहत्स्त्रात्रविधिपूर्वक उपवाससस्यया फलपुष्पफात्रजातिदौकन संघवात्सल्य सघ-
पूजा च । एतत्फल महालक्ष्मीः । इति यतिश्राद्धकरणीयमागाढ घनतपः ॥ ४३ ॥ ॥ अथ महाघनतपः ।

४४ महाघनतप आगाढ

द १	पा	व	२	पा	व १	पा
द २	पा	व	१	पा	व १	पा
द १	पा	व	१	पा	व २	पा
द २	पा	व	१	पा	व १	पा
द १	पा	व	१	पा	व २	पा
द १	पा	व	२	पा	व १	पा
द २	पा	व	१	पा	व २	पा
द १	पा	व	२	पा	व १	पा
द २	पा	व	१	पा	व २	पा
द १	पा	व	१	पा	व २	पा
द २	पा	व	१	पा	व २	पा

महाघनतपः श्रेष्ठमेकद्वित्रिभिरेव हि । उपवासैर्नवकृत्वः पृथक्श्रेणिमु-
पागतेः ॥ १ ॥ घनाह्वयाहृत्यान्महाघन । तत्र प्रथमश्रेणौ द्वित्र्येकोपवासाः ।
उपवासा निरन्तराः पारणान्तरिताः द्वितीयश्रेणौ द्वित्र्येकोपवासाः ।
तृतीयाया द्येकद्वयोपवासाः चतुर्थ्यौ द्वित्र्येकोपवासाः पञ्चम्या द्येकद्व-
योपवासाः षष्ठ्यामेकद्वित्रिउपवासाः सप्तम्या द्वित्र्येकोपवासाः अष्टम्या
एकद्वयोपवासाः नवम्या द्वित्र्येकोपवासाः एव उपवासाश्चतुःपञ्चाशत्
पारणकानि सप्तार्धशतिः सर्वदिनान्येकाशीतिः । यश्चकन्यासः । उवा-
पने बृहत्स्त्रात्रविधिपूर्वकमेकाशीतिसक्यया पकात्रफलजातिदौकन सघ-
वात्सल्य सघपूजा च । एतत्फल सार्वभूमर्द्धिप्राप्तिः । इति यतिश्राद्धक-
रणीयमागाढ महाघनतपः ॥ ४४ ॥ ॥ अथ वर्जितपः । एकद्वेककयुग्मे-

न्मियमलैरेकद्विन्मिमिद्विकैर्द्वैकद्वीन्मुयुगैकयुग्मधरणीयुग्मेन्दुयुग्मेकैः । एकद्वेकमुजद्विचन्द्रधरणीयुग्मेकयुग्मे-

नृमिद्व्यकक्षेकयुगैर्गुणैर्नृपराणीयुगैकयुगमेनृभिः ॥ १ ॥

द्विद्वेकद्वि.मशी.द्वि.नू.मियुगलप्याद्या.द्वि.नू.मिद्व.येद्वं.

४५ वर्गवृत्त आगाहं दिगंतं च १३०

[illegible]

लोको द्विमशीदिन्ममियुगलयाद्या द्विन्ममिद्वयैर्द्वौ-
कङ्कोकमशीद्विष्वन्मद्रयुगलैः श्रेण्यष्टकस्य गतौ ।
वर्गाख्य तप उच्यते ऋग्नानैर्मध्यो ह्युत्तरपारणौ
सर्वत्रापि निरन्तरैरपि दिनान्यस्मिन्लघुद्वन्द्व-
मयः ॥ २ ॥ वर्गाद्देख्यः वर्गात्तपः । तत्र एक-
द्विएकद्विएकद्विएकद्विएकउपवासैर्निरन्तरैः पा-
रणान्तरितैः प्रथमा श्रेणिः । एकद्विद्विएक-
द्विएकद्विएकउपवासैर्द्वितीया श्रेणिः । द्विएक-
द्विएकएकद्विएकद्विएकउपवासैस्तृतीया श्रेणिः ।
द्विएकएकद्विएकद्विएकद्विएकउपवासैश्चतुर्थी श्रे-

णिः । एकद्विएकद्विद्विएकएकद्विउपवासेः पञ्चमी ओणिः । एकद्विएकद्विद्विएकद्विएकउपवासेः षष्ठी ओणिः । द्विएकद्विएकएकद्विद्विएकउपवासेः सप्तमी ओणिः । द्विएकद्विएकद्विद्विएकउपवासेरष्टमी ओणिः । एवं ओण्यष्टकेन पण्यवतिउपवासेः पूर्वते । पारण्यकानि ऋतुःवष्टिः । सर्वदिशानि ऋतुत्तर शान्तं । उद्यापये दृष्टत्वाज्यविधिपूर्वक ऋतुत्तरशान्तसंक्षप्या एकान्यकशादिदीर्घं संवत्सरसत्यं संवत्सरा न । एतत्कर्म सर्वेष्व । एतत्कर्म

न्यासः । इति यातश्चाकुरणायमनागाह वचनायः ॥ ४५ ॥

४६ श्रेष्ठितप आगाहं ४०८३ पा० २७ विम ११०

		१०		२१		३२		४३	
पा	४२	पा	३	पा	२३	पा	१३	पा	३
४१	पा	४२	पा	४३	पा	४४	पा	४५	पा
पा	४२	पा	३	पा	२३	पा	१३	पा	३
पा १	पा २	पा ३	पा ४	पा ५	पा ६	पा ७	पा ८	पा ९	पा १०

४७ पञ्चमेकप आगाह		४८ पञ्चमेकप आगाह	
प्रथममेकप	४	५	५
द्वितीयमेकप	४	५	५
तृतीयमेकप	४	५	५
चतुर्थमेकप	४	५	५
पञ्चमेकप	४	५	५

॥ अथ श्रेष्ठितपः । श्रेष्ठो षट् श्रेष्ठपः प्रोक्ता एको
 द्वौ प्रथमे क्षणे । द्वितीयादिषु त्रैकाङ्गक्रमवृत्त्या-
 भिजायते ॥ १ ॥ श्रेष्ठपञ्चैस्तपः श्रेष्ठितपः । तत्र
 प्रथमश्रेष्ठो एकद्विषपवासा निरन्तराः पारणान्त-
 रितः । द्वितीयायां एकद्विषिषपवासाः तृतीयाया
 एकद्विषिषचतुषपवासाः चतुर्थ्यां एकद्विषिषचतुः-
 पञ्चोपवासाः । पञ्चम्या एकद्विषिषचतुःपञ्चपञ्चप-
 वासाः एव षडुपवासाः षष्ठ्या एकद्विषिषचतुःपञ्चपञ्चप-
 तुषवासाः सप्तम्यातिपारणैर्दशोत्तरवासादिनैः षड्भिः श्रेष्ठिभिः पूर्यते ।
 यञ्चकन्यासः । उद्यापने दशोत्तरवासासक्यया पञ्चाक्षफलजातिदौकन बृहत्स्नात्र-
 विधिः । सप्तवात्सल्य सप्तपूजा च । एतत्फलं क्षणकश्रेष्ठिः । इति यतिश्चाह-
 करणीयमागाह श्रेष्ठितपः ॥ ४६ ॥ ॥ अथ मेरुतपः । प्रत्येकं पञ्चमेरुणाशुपो-
 षण्णकपञ्चक । एकान्तर मेरुतपस्तेन सजायते द्युम ॥ १ ॥ मेरुसक्यया तपः

नृनिर्झोकप्रयुगैर्गुणैर्नृधरणीयुग्मैकयुग्मेनृभिः ॥ १ ॥

द्विलोकद्विमक्षीद्विभूमियुगलप्याप्याद्विभूमिद्वयैव-

वर्गाख्य तप उच्यते अन्तर्धानैर्भक्ष्योऽस्य सत्पारणे
सर्वथापि निरन्तरैरपि विनान्यस्मिन्नापद्रव्य-
मयः ॥ २ ॥ वर्गाङ्गैस्तपः वर्गातपः । तत्र एक-

द्विपक्षकद्विपक्षद्विषयवासीभार्या

आइए काइदिइए काइइए काउपवासी षष्ठी भेजि ।

इष्टप्रकाशप्रकल्पवासीरक्षमी भोणिः । पूर्वं भोजय-
वेनाभि वायुतर मातं । यथापने गृहत्यागवि-
ष्यं संजग्मा न । पुनस्तर्कं मदीयः । यत्किञ्च-

२	१	पा	२	पा	१	पा	२	पा	१	पा	२
३	१	पा	२	पा	१	पा	२	पा	१	पा	२
४	१	पा	२	पा	१	पा	२	पा	१	पा	२
५	१	पा	२	पा	१	पा	२	पा	१	पा	२
६	१	पा	२	पा	१	पा	२	पा	१	पा	२
७	१	पा	२	पा	१	पा	२	पा	१	पा	२
८	१	पा	२	पा	१	पा	२	पा	१	पा	२
९	१	पा	२	पा	१	पा	२	पा	१	पा	२
१०	१	पा	२	पा	१	पा	२	पा	१	पा	२
११	१	पा	२	पा	१	पा	२	पा	१	पा	२
१२	१	पा	२	पा	१	पा	२	पा	१	पा	२
१३	१	पा	२	पा	१	पा	२	पा	१	पा	२
१४	१	पा	२	पा	१	पा	२	पा	१	पा	२
१५	१	पा	२	पा	१	पा	२	पा	१	पा	२
१६	१	पा	२	पा	१	पा	२	पा	१	पा	२
१७	१	पा	२	पा	१	पा	२	पा	१	पा	२
१८	१	पा	२	पा	१	पा	२	पा	१	पा	२
१९	१	पा	२	पा	१	पा	२	पा	१	पा	२
२०	१	पा	२	पा	१	पा	२	पा	१	पा	२

५० व्यवनजन्मतपोद्वय अनागाढ परैवाकृतिः

द १ म	पा	द १ म	पा	द १ से	पा	द १ म	पा	द १ मु	पा	द १ प	पा
द १ म	पा	द १ म	पा	द १ सु	पा	द १ शी	पा	द १ म	पा	द १ पा	पा
द १ सु	पा	द १ म	पा	द १ सु	पा	द १ शी	पा	द १ कु	पा	द १ म	पा
द १ सि	पा	द १ म	पा	द १ म	पा	द १ म	पा	द १ पा	पा	द १ म	पा
द १ म	पा	द १ सु	पा	द १ म	पा	द १ म	पा	द १ पा	पा	द १ म	पा

तितीर्थैकरानुद्धिदय सहिनानि-
विनापि यथाशक्ति एकान्तरा-
श्वतुर्विंशत्युपवासा विधीयन्ते ।
उद्यापने बृहत्स्नात्रविधिपूर्वक
जिनाग्ने चतुर्विंशतिसह्यया पु-

काशफलजातिदौकन सयवारसत्स्य सयपूजा च । एतत्फल सन्नतिः । जन्मतपोप्येवमेव । यज्ञकन्यासः । इति
यतिश्चाद्धकरणीयमनागाढ व्यवनजन्मतपोद्वय ॥ ५० ॥ ॥ अथ सूरायणतपः । सूरवदयनं हानिबुद्ध्या यस्य

५१ ययमभ्ये सूरायणतपः कृष्णपक्षे हानिः २

ययमभ्ये सूरायणतपः शुक्लपक्षे बुद्धिः

कृष्ण	१५	१४	१३	१२	११	१०	९	८	७	६	५	४	३	२	१	शुक्ल	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५
तिथि	आ	आ	आ	आ	आ	आ	आ	आ	आ	आ	आ	आ	आ	आ	आ	तिथि	आ	आ	आ	आ	आ	आ	आ	आ	आ	आ	आ	आ	आ	आ	आ

५२ वज्रमभ्ये सूरायणतपः कृष्णपक्षे हानिः

ययमभ्ये सूरायणतपः शुक्लपक्षे बुद्धिः २

कृष्ण	१५	१४	१३	१२	११	१०	९	८	७	६	५	४	३	२	१	शुक्ल	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५
तिथि	आ	आ	आ	आ	आ	आ	आ	आ	आ	आ	आ	आ	आ	आ	आ	तिथि	आ	आ	आ	आ	आ	आ	आ	आ	आ	आ	आ	आ	आ	आ	आ

तत्सुरायण । तत्र सूरायणतपो वज्रमभ्यययमभ्यवाद्रायणवत् । नवरं कृष्णप्रतिपदि प्रारम्भः । यज्ञकन्यासः ।

देवाग्ने पुरुषप्रमाणतण्डुलपुञ्जोपरि द्यौकनीयः नानाविधपक्षाश्च संघवात्सल्य सधपूजा च । एतत्फल परम-
ज्ञान । इति यतिआद्धकरणीयमागाढं लोकनालितप ॥ ५२ ॥ ॥ अथ कल्याणकाष्टाहिकातपः । नैवभक्ता-

५३ अष्टाहिकातप अनागाढ एकस्य जिनस्य

कल्पजिनागामसि पूर्यैव शुक्तिः कल्प्या

कल्पमत्स्य	षट्	पू १	पू १	पू १	पू १	पू १	पू १	पू १	पू १	पू १
कल्पमत्स्य	स्र०	पू १	पू १	पू १	पू १	पू १	पू १	पू १	पू १	पू १
कल्पमत्स्य	स्र०	पू १	पू १	पू १	पू १	पू १	पू १	पू १	पू १	पू १
कल्पमत्स्य	स्र०	पू १	पू १	पू १	पू १	पू १	पू १	पू १	पू १	पू १
कल्पमत्स्य	सि०	पू १	पू १	पू १	पू १	पू १	पू १	पू १	पू १	पू १

उद्यापने जिनाग्ने विंशत्युत्तरघातसंख्याया सर्वफलजातिस्वर्पकाधजातिद्यौकनं बृहत्त्वाच्चविधिपूर्वक यतिभ्यो
वज्राक्षपाप्रदानदान सधवात्सल्य सधपूजा च । एतत्फल तीर्थकरनामकर्मयन्धः । यन्नकन्यासः । इति यति-
आद्धकरणीयमनागाढ कल्याणकाष्टाहिकातपः ॥ ५३ ॥ ॥ अथ आचाम्लधर्ममानतपः । उपवासान्तरितानि

उद्यापने चन्द्रस्थाने सूर्यः । शेष सूर्येय । एतत्फल महाराज्यप्राप्तिः । इति मतिश्चादकारणीयमागाद चरापण-
तपः ॥ ५१ ॥ ॥ अथ लोकनालितपः ॥ सप्त पृथ्व्यो मध्यलोक कल्पा भेदेपका अपि । अनुत्तरा मोक्षशिला

५२ लोकनालितपा		
५२	१	सुकिशिला
५२	२	सर्वावसिद्धि
५२	३	नपरावित
५२	४	नर्षत
५२	५	नैजयत
५२	६	निजय
५२	७	पञ्चानुत्तर
५२	८	सुवर्धन
५२	९	सुप्रतिपन्न
५२	१०	समोरम
५२	११	सर्वतोभद्र
५२	१२	सुमिच्छा
५२	१३	सीम्बे
५२	१४	समनस
५२	१५	प्रतिकर
५२	१६	नारिल
५२	१७	धैर्यवक
५२	१८	द्वादशकल्पा
५२	१९	नरवुत
५२	२०	नारुण
५२	२१	मागत
५२	२२	भागत
५२	२३	महद्यार
५२	२४	शुक
५२	२५	लतक
५२	२६	मक्ष
५२	२७	माहन्त्र
५२	२८	गनापुमार
५२	२९	शगान
५२	३०	गीपरी
५२	३१	मध्यमाद
५२	३२	मदानम
५२	३३	ताम्रमा
५२	३४	भुषयमा
५२	३५	पुष्पमा
५२	३६	वातुय
५२	३७	शङ्ख
५२	३८	रत्नयभा
५२	३९	रत्न
५२	४०	पुष्पी

लोकनालितरीर्षते ॥ १ ॥ एकभक्तान्युपवास एकभक्तानि नीरसा । आचानलान्युपवासाश्च क्रमात्तेषु तप-
स्युत ॥ २ ॥ लोकनालिक्रमेण तप लोकनालितपः । तत्र रत्नमादिसप्तपृथ्वीरिदृश्य निरन्तराणि सप्तैकम
कानि ततो मध्यलोकसुदृश्य उद्यापसः । ततो द्वादशकल्पासुदृश्य द्वादशैकभक्तानि । ततो नवभेदेपका-
नुत्तरानुदृश्य नव निर्बहुतिकाणि । पञ्चानुत्तरानुदृश्य पञ्चानलानि । ततो सुकिशिलासुदृश्य एकोपवास
एव पञ्चविंशतिदिनैः पूर्यते । पञ्चकल्पासः । उद्यापने इहस्तकात्रविधिपूर्वक सत्यमयसप्तविधेय सुवर्णमयो
मध्यलोकः नानामणिमया कल्पप्रभेदेपकानुत्तरा रत्नैकमयी सुकिशिला तनुयति काञ्चनरत्नप्रासः । स

५४ आचाग्लवर्धमानतपः आगाह एष १४ मास ३ दिन २० पूर्णते

[illegible]

धर्मं चतुर्विधातिजिनपूजा सधवारसत्य सधपूजा च । एतत्फल तीर्थंकरनामकर्मबन्धः । इति यतिभारुकर-
णीयमनागादमाचार्यलवर्धमानतप ॥ ५४ ॥ ॥ अथ माघमाहातप ॥ आरभ्य पौषदशमीपर्यन्ते माघशुक्ल-

महावीरतपः ॥ ५६ ॥ ॥ अथ लक्षप्रतिपत्तयः । शुक्लप्रतिपदः सूर्यसह्या एकाशानादिभिः । समर्थनीयास्त-
पसि लक्षप्रतिपदास्मके ॥ १ ॥ शुक्लप्रतिपदमारभ्य प्रतिपत् १२ वर्षमेक यावद्यथाशक्त्येकाशानादितपः लक्ष-
प्रतिपच्छावकभाविकाभिः कार्यः । उद्यापने पूजापूर्वं लक्षधान्य दौकनीय । लक्षसह्याधान्याना नियन्यो
यथा । बोधामाणा ५ पाइली १ जुगसेइ १ पाइली २ मोठसेइ १ पाइली २ जवसेइ २ तिलपाइ ७ गोधूमसेइ
८ चवलासेइ ३ चणासेइ १ कागुमाणा ३ कोद्रवमाणा ३ उडवमाणा ५ तूवरसेइ ४ जुवारिमाणा ५ । पृत-
त्फल अगण्यलक्ष्मीप्राप्तिः । इति आद्यकरणीयमागाद लक्षप्रतिपत्तयः ॥ ५७ ॥ इति तपोधिकारे गीतार्थो-
क्तानि तर्पांसि संपूर्णानि ॥

अथ फलतर्पांसि । यथा । तत्र प्रथम सर्वार्हसुन्दरतपः । शुक्लपक्षेष्टोपवासा आचानलान्तरिताः क्रमात् ।

१ सर्वानसुन्दरतपः आगाद दिन १५ पारणक प्रतिपदायां

शुक्ल	१ म	२ द्वि	३ तृ	४ च	५ प	६ प	७ ष	८ अ	९ व	१० द	११ पृ	१२ श्रा	१३ अ	१४ अ	१५ पृ
तिथि	व	श्रा	व	श्रा	व	श्रा	व	श्रा	व	श्रा	व	श्रा	व	श्रा	व

सुन्दर । तत्र शुक्लपक्षे प्रतिपशुपवास विधाय अष्टोपवासाः । सप्ताचानलान्तरिता विधेया यथाशक्ति सप्तमा-
विदशविधवर्मापालनं कथापरिहारोपि पूर्णिमायां कथापयेत् । यच्चकन्यासः । यथापयेद् दृढस्वाध्यायिभि वि-
जायन्ते यस्मात्सर्वार्ह-
वैरसर्वार्हसुन्दर ॥ १ ॥
सर्वार्हाणि सुन्दराधि-
जायन्ते यस्मात्सर्वार्ह-

धाय जिनामे स्पर्णमयपुरुष रक्षजटित दौकयेत् । सधवात्सत्य सधपूजा च । एतत्फल सर्वाङ्गसुन्दरता । इति
यतिआद्धकरणीयमागाढ सर्वाङ्गसुन्दरतपः ॥ १ ॥ ॥ अथ निकजशिखतपः । तपो निकजशिखास्य विधेय
तद्वदेव हि । नवर कृष्ण
पक्षे तु करण तस्य श-
स्यते ॥ १ ॥ निकजा रो-
गरहिता शिखा चूला

२ निरञ्जशिखातपा आगाढ विम १५ कृष्णपक्षप्रतिपदात्

कृष्ण	१ म	२ द्वि	३ तृ	४ च	५ प	६ श	७ स	८ ष	९ न	१० द	११ प	१२ श	१३ च	१४ ष	१५ प
सिद्धि	४ १	आ	४	आ	४	आ	४	आ	४	आ	४	आ	४	आ	४

यस्य तत्रिकजशिख । तत्र कृष्णपक्षे सर्वाङ्गसुन्दरविविधिः । यच्चकन्यासः । एतत्फल आरोग्य । इति यति-
आद्धकरणीयमागाढ निकजशिखतपः ॥ २ ॥ ॥ अथ सौभाग्यकल्पवृक्षतपः । सौभाग्यकल्पवृक्षस्तु वैवेड-

३ सौभाग्यकल्पवृक्षतप आगाढ वैभद्रशुक्रमतिपदात्

च ह	व	पा	व	पा	व	पा	व	पा	व	पा	व	पा	व	पा	व	पा
४	४	पा	४	पा	४	पा	४	पा	४	पा	४	पा	४	पा	४	पा

नशानसव्यैः । एकान्तरैः
पर कार्यास्तिथौ चन्द्रा-
विके शुभे ॥ १ ॥ सौ-
भाग्यस्य दाने कल्पवृक्ष

इव सौभाग्यकल्पवृक्षः । तत्र वैभद्रमासे सर्वस्मिन् एकान्तरोपवासा विधेयाः । यच्चकन्यासः । उद्यापने वृह-
त्लात्रविधिपूर्वक सुवर्णरूप्यमयसाक्षोपाङ्गकल्पवृक्षदौकन सधवात्सत्यं सधपूजा च । एतत्फल सौभाग्य-

महावीरतपः ॥ ५६ ॥ ॥ अथ लक्षप्रतिपत्तपः । शुक्लप्रतिपदः सूर्यसंख्या एकाशनादिभिः । समर्पणीयास्त-
पसि लक्षप्रतिपदास्तके ॥ १ ॥ शुक्लप्रतिपदमारभ्य प्रतिपत् १२ वर्षमेक यावद्यथाशक्त्येकाशनादितपः लक्ष-
प्रतिपच्छ्रावकश्राविकाभिः कार्या । उद्यापने पूजापूर्वं लक्षधान्य दौकनीय । लक्षसंख्याधान्याना निधन्यो
यथा । बोधानाणा ५ पाहली १ जुगसेह १ पाहली २ मोठसेह १ पाहली २ जवसेह २ तिलपाह ७ गोधूमसेह
८ चडलासेह ३ चणासेह १ कांजुमाणा ३ कोद्रचमाणा ३ उडदमाणा ५ तूवरसेह ४ जुवारिमाणा ५ । पृत-
स्फल अगण्यलक्ष्मीप्राप्ति । इति आद्धकरणीयमागाढ लक्षप्रतिपत्तपः ॥ ५७ ॥ इति तपोधिकारे नीतिार्थो-
क्ता नि तपोसि सपूर्णानि ॥

अथ फलतपोसि । यथा । तत्र प्रथम सर्वाङ्गसुन्दरतपः । शुक्लपक्षेष्टोपवासा आचान्दलान्तरिताः क्रमात् ।

१ सर्वाङ्गसुन्दरतपः आगाढ दिन १५ पारणक प्रतिपदायां

दिन	१ म	२ द्वि	३ तृ	४ च	५ प	६ प	७ ष	८ अ	९ ष	१० श	११ पु	१२ द्वा	१३ त्र	१४ च	१५ पु
विधि	व	आ	व	आ	व	आ	व	आ	व	आ	व	आ	व	आ	व

सुन्दर । तत्र शुक्लपक्षे प्रतिपद्युपवासा विधाय अष्टोपवासाः सप्ताचान्दलान्तरिता विधेया यथाशक्ति संपन्ना-
विदयाविषयमपेक्षानं कथायपरिहारीणि पूर्णिमायां उद्यापयेत् । यत्रकन्यासः । उद्यापने दृष्टव्याजविधि वि-
विधीयन्ते तेन तपो अ-
वेरसर्वाङ्गसुन्दर ॥ १ ॥
सर्वाङ्गाणि सुन्दराणि
प्रायन्ते यस्यास्तसर्वाङ्ग-

वाय जिनामे स्वर्णमयपुरुष रत्नजटित होकयत् । सयवात्सल्य सयपूजा च । इति ॥ यतिनिरुजशिखतपः । तपो निरुजशिख्यास्य विधेय तद्वदेव हि । नवर कुष्ण पक्षे तु करण तस्य शा- स्यते ॥ १ ॥ निरुजा रो- नरहिता शिखा बूला

२ निरुजशिखातपः आगाढ दिन १५ कुष्णपक्षमतिपथात्

कुष्ण	१ म	२ दि	३ व	४ च	५ प	६ प	७ स	८ म	९ न	१० थ	११ पू	१२ डा	१३ थ	१४ च	१५ पू
तिथि	उ	१	भा	उ	भा	उ	भा	उ	भा	उ	भा	उ	भा	उ	भा

यस्य तन्निरुजशिख । तत्र कुष्णपक्षे सर्वाङ्गसुन्दरवद्विधिः । यज्ञकन्यासः । एतत्फल आरोग्य । इति यति- श्राद्धकरणीयमागाढ निरुजशिखतपः ॥ २ ॥ ॥ अथ सौभाग्यकल्पवृक्षतपः । सौभाग्यकल्पवृक्षस्तु वैश्वे-

३ सौभाग्यकल्पवृक्षतप आगाढ वैश्वशुक्लमतिपथात्

वै शु	उ	पा	उ	पा	उ	पा	उ	पा	उ	पा	उ	पा	उ	पा	उ
वै क	उ	पा	उ	पा	उ	पा	उ	पा	उ	पा	उ	पा	उ	पा	उ

नशानसचयैः । एकान्तरेः पर कार्यास्तिथौ चन्द्रा- दिके शुभे ॥ १ ॥ सौ- भाग्यस्य दाने कल्पवृक्ष

इव सौभाग्यकल्पवृक्षः । तत्र वैश्रमासे सर्वस्मिन् एकान्तरोपवासा विधेयाः । यज्ञकन्यास्त । उद्यापने वृह- तलात्रविधिपूर्वक सुवर्णरूप्यमयसाक्षोपाङ्गकल्पवृक्षहोकेन सयवात्सल्यं सयपूजा च । एतत्फल सौभाग्य-

निरन्तरैः । एव स्यादायतिशुभं तप उद्यापनान्वित ॥ १ ॥ आयातं उत्तरकालं शुभं जनयात आयातजनक ।
यश्चकन्यासः । उद्यापने दृष्टत्साधविधिपूर्वकं षतुर्विंशतिसक्यया पुष्पफलपक्षावढौकन सधवात्सल्य सध-
पूजा च । एतत्फल उत्तरकाले शुभं । इति श्राद्धकरणीयमागाढ आयतिजनकतपः ॥ ५ ॥ ॥ अथाक्षयनि-

६ अक्षयनिधितप आगाढं माद्रधावधि										षण्	प	प	प	प	स	प	०
म	पु	न	पु	व	पु	०				रथाप	हा	पु	श	पु	च	पु	०
										यात्रमुधि	पु	दि	पु	पु	च	पु	०

धितप । घट सस्याप्य
देवाग्ने गन्धपुष्पादिपू-
जितं । तपो विधीयते

पक्ष तदक्षयनिधि स्फुट ॥ १ ॥ अक्षयनिधिवदक्षयनिधि । तत्र माद्रपदकुण्ठाचतुर्थ्यौ जिनधिन्याग्ने गोमय-
लेपन विधाय स्थापनकोपरि चिञ्चित गन्धपुष्पपूजित स्वर्णमणिमुद्राफलऋमुकादिगर्भित घट स्थापयेत् । पक्ष
यावत्सस्य नित्यपूजन जिनस्य प्रदक्षिणाभ्यर्चपूर्वकं अक्षताञ्जलिक्षेपः नैवेद्यढौकन यथाशक्ति द्विमर्त्तकभक्त्या-
दिप्रत्याक्यान कृत्यगीतोत्सवादि । एव पर्युषणापर्यन्त वर्षचतुष्टय विधेय । यश्चकन्यासः । उद्यापने दृष्टद्वि-
धिपूर्वकं नानापक्षावलिढौकन सधवात्सल्य सधपूजा च । एतत्फल सर्वसपत् । अथवा अक्षतमुष्टिं प्रति-
दिन घटे निक्षिपेत् यावत्स घटः दूर्यते तावद्दिनानि प्रतिदिनमेकाग्रानानि विदध्यात् । इति श्राद्धकरणीय-
मागाढ अक्षयनिधितपः ॥ ६ ॥ ॥ अथ स्फुटससमीतपः । आयादादि च पौयान्त ससमासान् शितिरुचपि ।
ससमीपुषवासाश्च विधेयाः सस निश्चित ॥ १ ॥ स्फुटोद्यापनेन उपलक्षिता ससमी स्फुटससमी । तत्र आ-

७ मुकुटसप्तमीतप आगाढ			
सायवर्ग	दिनकनाथ	०	४
सायवर्ग	मन्मथनाथ	०	४
भाद्रपदवर्ग	कन्दर्पनाथ	०	४
भाद्रपदवर्ग	नेमिनाथ	०	४
कार्तिकवर्ग	कादिनाथ	०	४
मार्गशिरवर्ग	महावीर	०	४
पौषवर्ग	पादनाथ	०	४

षाडशायणमाद्रपदश्राश्विनकार्तिकमार्गशीर्षपौषकुल्यसप्तमीपूषवासा' । तासु क्रमेण विमलनाथ १ अनन्तनाथ २ चन्द्रमशान्ति ३ नेमि ४ कल्पम ५ महावीर ६ पार्श्वनाथ ७ तीर्थहृता दृष्टस्त्रात्रविधिना पूजा । यश्चकन्यास' । उद्यापने दृष्टस्त्रात्रविधिपूर्वक रूप्यमयलोकनालेशपरि सस्त्रित सुवर्णमय रत्नजडित मुकुट दौकयेत् । सप्तसकपया एकाद्रफलजातिं च सधवात्सल्य सायपूजा च । एतत्फल धाञ्छितमासिः । इति श्राद्धकरणीयमागाढ मुकुट-सप्तमीतपः ॥ ७ ॥ ॥ अथ अन्त्यातप' । दृष्ट्वादिपञ्चमीवैव पञ्चमासेषु वै तपः । एकमकादि वै कार्यमन्थापूजनपूर्वक ॥ १ ॥

८ अष्टावप आगाढ मास ५

शुक्ल	५	४
शुक्ल	५	४
शुक्ल	५	४
शुक्ल	५	४

अन्त्याराधनार्थं तपः अन्त्यातपः । तत्र पञ्चसु दृष्टपञ्चमीषु नेमिजिनाम्भापूजनपूर्वक यथाशक्ति तपो विधेयं । यश्चकन्यासः । उद्यापने विमलवाहुभिर्धयोक्त अन्त्यामूर्ति-विषापन तत्प्रतिष्ठापन कल्पोक्तविधिना निवृत्त तत्पूजन साधवात्सल्य सायपूजा च । तत्फल अन्त्यावरमासिः । इति श्राद्धकरणीयमागाढ अन्त्यातपः ॥ ८ ॥ ॥ अथ शुत-देवतातपः । एकादशेषु शुद्धेषु पक्षेष्वेकादशेषु च । यथाशक्ति तपः कार्यं बानदेव्यर्ष-

९ श्रुतदेवीतप आगाढं

श्रुतदेवता	शुद्धपूजाद	तप
श्रुतदेवता	शुद्धपूजाद	तप
श्रुतदेवता	शुद्धपूजाद	तप
श्रुतदेवता	शुद्धपूजाद	तप
श्रुतदेवता	शुद्धपूजाद	तप
श्रुतदेवता	शुद्धपूजाद	तप
श्रुतदेवता	शुद्धपूजाद	तप
श्रुतदेवता	शुद्धपूजाद	तप
श्रुतदेवता	शुद्धपूजाद	तप
श्रुतदेवता	शुद्धपूजाद	तप

नपूर्वक ॥ १ ॥ श्रुतदेवपाराधनार्थं तपः श्रुतदेवीतपः । तत्र एकादशीषु शुक्लैका-
दशीषु श्रुतदेवीपूजापूर्वक यथाशक्ति तपो विधेय । यश्चकन्यासः । उद्यापने शु-
तदेवीसूक्तिनिर्माणेन तत्प्रतिष्ठापन विधिना पूजा सघवातसत्य सघपूजा च ।
एतत्फल श्रुतप्राप्तिः । इति आह्वकरणीयमागाढ श्रुतदेवीतपः ॥ ९ ॥ ॥ अथ
रोहिणीतपः । रोहिण्या च तपः कार्यं वासुपूज्यार्चनायुत । सप्तवर्षं सप्तमासीषु
पवासादिभिः पर ॥ १ ॥ रोहिणीनक्षत्रे तपः रोहिणीतपः । तन्नाक्ष(य)तवृत्ती-
यासप्तरोहिण्यां वासुपूज्यजिनपूजापूर्वक तत्प्रारम्भः ।
ततो रोहिणीनक्षत्रे समागते सप्तवर्षाणि सप्तमासानि
यावदुपवासाथान्तानि निर्विकृतिकादि यथारब्ध तपो

१० रोहिणीतप आगाढ			
ते	वर्ष ०	मास ०	उपवा

विधेय । यथेकापि रोहिणी विसरति तदा तपसः पुनः प्रारम्भः । यश्चकन्यासः । उद्यापने श्रीवासुपूज्यप्र-
तिमात्रे दृढस्त्राश्रविधिपूर्वक स्वर्णमयमणिकद्वक्ष षोडशेत् सघवातसत्य सघपूजा च । एतत्फल अर्धेधन्य-
सौभाग्यसुखप्राप्तिः । इति आह्वकरणीयमागाढ रोहिणीतपः ॥ १० ॥ ॥ अथ मातरतपः । माद्रस्य शुक्ल-
पक्षे तु प्रारभ्य सप्तमी तिथि । अथोदश्यन्तमाधेय तपो मातरिसहक ॥ १ ॥ मात्राराधनार्थं तपः मातरतपः ।

७ मुकुटसप्तमीवप आगाढ

आपवर्ग	विमलनाथ	७	८
आपवर्ग	कलनाथ	७	८
आपवर्ग	कलनाथ	७	८
आपवर्ग	कलनाथ	७	८
आपवर्ग	कलनाथ	७	८
आपवर्ग	कलनाथ	७	८
आपवर्ग	कलनाथ	७	८
आपवर्ग	कलनाथ	७	८
आपवर्ग	कलनाथ	७	८
आपवर्ग	कलनाथ	७	८

षाडशायामाद्रपवधाभिनकातिमार्गशीर्षीर्षीपक्षुष्णसप्तमीपूषवासाः । तासु क्रमेण विमलनाथ १ अनन्तनाथ २ चन्द्रप्रमशान्ति ३ नेत्रि ४ ऋषभ ५ महावीर ६ पार्श्वनाथ ७ तीर्थकृता बृहत्स्नात्रविधिना पूजा । यक्षकन्यासः । उद्यापने बृहत्स्नात्रविधिपूर्वक रूच्यमयलोकनालेखपरि सस्थित सुवर्णमय रत्नजडित मुकुट दौकयेत् । सप्तसखया पकामफलजगति च सद्यवात्सल्य सद्यपूजा च । एतत्फल वाञ्छितमाप्तिः । इति श्राद्धकरणीयमागाढ मुकुट-सप्तमीतपः ॥ ७ ॥ ॥ अथ अन्धातप । शुक्लादिपञ्चमीत्वेव पञ्चमासेषु वै तपः । एकमक्तावि वै कार्यमन्धापूजनपूर्वक ॥ १ ॥

अन्धातपनाथं तप अन्धातप । तत्र पञ्चसु शुक्लपञ्चमीषु नेत्रिजिनाम्भापूजनपूर्वक यथाशक्ति तपो विधेय । यक्षकन्यासः । उद्यापने विमलवातुभिर्यथोक्त अन्धामूर्ति-विधापन तत्प्रतिष्ठापन कल्पोक्तविधिना नित्य तत्पूजन सद्यवात्सल्य सद्यपूजा च । तत्फल अन्धावरमाप्तिः । इति श्राद्धकरणीयमागाढ अन्धातपः ॥ ८ ॥ ॥ अथ शुत-देवतातपः । एकादशेषु शुक्लेषु पक्षेष्वेकादशेषु च । यथाशक्ति तप कार्यं वातदेवपर्व-

८ अन्धातप आगाढ मास ५

शुक्ल	प	८
शुक्ल	प	८
शुक्ल	प	८
शुक्ल	प	८
शुक्ल	प	८

तिथिषु तप एकाशनादिक । विधेय सर्वसपत्ति सुखे तपसि निश्चितं ॥ १ ॥ सर्वसुखसंपत्तिहेतुत्वात्सर्वसु-
खसपत्ति । तत्र प्रतिपत्सक्तमेकमक्त द्वितीयाया द्वे एव वृद्ध्या पावत्पूर्णिमापाः यश्चदश । पर यदि कापि
तिथिर्विहरति तदा सा पुनराविनो विधेया । एवं विंशत्युत्तरदातदिनैः पूर्यते । यश्चकन्यासः । उद्यापने
बृहत्तन्नामविधिपूर्वकं विंशत्युत्तरदातसख्यया फलपक्वाज्जातिदौकन सघवात्सल्य सघपूजा च । एतत्फलं
सुखप्राप्तिः । इति आद्यकरणीयमागाद सर्वसुखसपत्तिनपः ॥ १२ ॥ ॥ अथाष्टापदपावहीतपः । आश्विना-

१३ अष्टापदपावहीतप आगाद

प १	अमृत	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६
प २	अमृत	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६
प ३	अमृत	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६
प ४	अमृत	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६
प ५	अमृत	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६
प ६	अमृत	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६
प ७	अमृत	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६
प ८	अमृत	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६
प ९	अमृत	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६
प १०	अमृत	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६

आश्विनासेव यथाशक्तितपःक्रमैः । विधेयमष्टवर्षाणि तप अष्टापदः
पर ॥ १ ॥ अष्टापदरोहार्थं तपः अष्टापदपावहीतपः । तत्र आश्वि-
नाष्टादिकास्तु यथाशक्ति तपो विधेय । देवाग्ने स्वर्गमय सोपान स-
स्याप्य अष्टप्रकारपूजाभिः पूजयेत् । एव अष्टवर्षाप्यष्टसोपानानि
विदध्यात् । यश्चकन्यासः । उद्यापने चतुर्विंशतिसख्यया पक्वाफ-
लजातीना बृहत्तन्नामविधिपूर्वक दौकनं । सघवात्सल्य सघपूजा च ।
एतत्फलं दुर्लभप्राप्तिः ॥ इति आद्यकरणीयमागाद अष्टापदपावही-
तपः ॥ १३ ॥ ॥ अय मोक्षदण्डतपः । याचन्मुष्टिप्रमाण स्याद्वृद्ध-
ण्डस्य तावतः । चिदधीतैकान्तराब्धोपवासान्मुसमाहितः ॥ १ ॥ मोक्ष-

११ मातरतप आगाह

१	माद्रमुक्त	स० आत०	प० पू०	आ० प्र०	पू
२	माद्रमुक्त	०।८१।१०।१।१।१२।१३			पू
३	माद्रमुक्त	०।८१।१०।१।१।१२।१३			पू
४	माद्रमुक्त	०।८१।१०।१।१।१२।१३			पू
५	माद्रमुक्त	०।८१।१०।१।१।१२।१३			पू
६	माद्रमुक्त	०।८१।१०।१।१।१२।१३			पू
७	माद्रमुक्त	०।८१।१०।१।१।१२।१३			पू

१२ सर्वसुखसपत्ति सप आगाह	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७	१८	१९	२०	२१	२२	२३	२४	२५	२६	२७	२८	२९	३०
१	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५
२	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५
३	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५
४	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५
५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५
६	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५
७	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५
८	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५
९	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५
१०	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५
११	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५
१२	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५	५

दोकेन अष्टम्या शुभदोकेन नवन्या पकासदोकेन वशम्या गोदुग्ध दोकेन एकादश्या दधिदोकेन द्वादश्या

तत्र भाद्रपदशुक्लसप्तमीमारभ्य त्रयोदशीपर्यन्तं दुग्धदधियुतक-
रम्यपायसलपनश्रीयुतपूरैर्जिनमातृका पूजयित्वा यथाशक्ति ष-
कमकादितपो विधेय । तत्र सप्तवर्षपर्यन्त । पर वर्षद्वये वर्षद्वये
उद्यापन अनया रीत्या विधेय । भाद्रपदशुक्लचतुर्दश्या चतुर्विं-
शतिसंख्यापूषकादादिमादिफलजातिं क्षिप्रचदीपात्राणि जिन-
मातृगामधे दोकेयेत् । सप्तश्राविकायाश्च वस्त्राद्भस्मगतान्मातृ-
लादि देय । सप्तमवर्षोद्यापने च जिनमातृगामधे सप्तम्या तैल-

शुद्धदोकेन त्रयोदश्या क्षिप्रचदी कणिकाहरीतकी
धान्याका मेथी शुद्ध अजून दालाका सप्तसंख्यागतप-
त्रकमुकदोकेन सप्तश्राविकाया नालिकेरदान सप्त-
वात्सल्य सप्तपूजा च । एतत्फल पुत्रप्राप्तिः । यक्ष-
कन्यासः । इति भाद्रकरणीयमागाह मातरतपः
॥ ११ ॥ ॥ अथ सर्वसुखसपत्तिस्तपः । एकादश्या

निधिषु सप एकाशानादिक । विधेय सर्वसपसि सुखे तपसि निश्चिंतं ॥ १ ॥ सर्वसुखसंपत्तिहेतुत्वात्सर्वसु-
 खसपसि । तत्र प्रतिपत्सक्तमेकमक्त द्वितीयाया हे एव वृद्ध्या यावत्पूर्णिमायाः पञ्चदश । पर यदि कापि
 तिथिर्विसरति तदा सा पुनरादितो विधेया । एवं विश्वत्पुत्तरशतविनैः पूर्यते । यक्षकन्यासः । उद्यापने
 वृहत्लाघविधिपूर्वक विश्वत्पुत्तरशतसंख्या फलपक्षावजातिदौकनं सयवात्सल्य सयपूजा च । एतत्फलं
 सुखप्राप्तिः । इति आह्वकरणीयमागाद सर्वसुखसपत्तितापः ॥ १२ ॥ ॥ अथाष्टापदपावहीतापः । आश्विना-

१३ अष्टापदपावहीताप आगाद

ष १	अमृत	८	१	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६
ष २	अमृत	८	१	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६
ष ३	अमृत	८	१	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६
ष ४	अमृत	८	१	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६
ष ५	अमृत	८	१	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६
ष ६	अमृत	८	१	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६
ष ७	अमृत	८	१	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६
ष ८	अमृत	८	१	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६

ष्टाहिकास्वेव यथाशक्तितापःक्रमैः । विधेयमष्टवर्षाणि तप अष्टापदः
 पर ॥ १ ॥ अष्टापदारोहार्थं तपः अष्टापदपावहीतापः । तत्र आश्वि-
 नाष्टाहिकासु यथाशक्ति तपो विधेय । देवाद्ये स्वर्गमय सोपान स-
 न्याप्य अष्टप्रकारपूजाभिः पूजयेत् । एवं अष्टवर्षोपपटसोपानानि
 विदध्यात् । यक्षकन्यासः । उद्यापने चतुर्विंशतिसंख्याया पक्षावफ-
 लजातीनां वृहत्लाघविधिपूर्वक दौकनं । सयवात्सल्य सयपूजा च ।
 एतत्फलं बुद्धिमप्राप्तिः ॥ इति आह्वकरणीयमागाद अष्टापदपावही-
 तापः ॥ १३ ॥ ॥ अथ मोक्षदण्डतापः । यावन्मुष्टिप्रमाण स्यादुद्व-
 ण्डस्य तापतः । विदधीतेकान्तराश्वोपवासान्मुसमाहितः ॥ १ ॥ मोक्ष-

११ भावैरव्य भोगादि

१ व	साद्रभुक्त	घ	आम०	ब०	पू०	ह्रा०	अ०	पू
२ व	साद्रभुक्त		०/८/२१०/१११/२११३					पू
३ व	साद्रभुक्त		०/८/२१०/१११/२११३					पू
४ व	साद्रभुक्त		०/८/२१०/१११/२११३					पू
५ व	साद्रभुक्त		०/८/२१०/१११/२११३					पू
६ व	साद्रभुक्त		०/८/२१०/१११/२११३					पू
७ व	साद्रभुक्त		०/८/२१०/१११/२११३					पू

शोकन अष्टम्यां दृढदीकन नवम्या पक्षात्

१२ सर्वसुखसंपत्ति तप आगार्ह			
ति	१	५	१
ति	२	५	२
ति	३	५	३
ति	४	५	४
ति	५	५	५
ति	६	५	६
ति	७	५	७
ति	८	५	८
ति	९	५	९
ति	१०	५	१०
ति	११	५	११
ति	१२	५	१२
ति	१३	५	१३
ति	१४	५	१४
ति	१५	५	१५

तत्र भाद्रपदशुक्लसप्तमीमारभ्य त्रयोदशीपर्यन्तं शुभघटधिचतुर्दश-
रम्यपापसंलपनश्रीचतुर्दशीर्जिनमातृका पूजयित्वा यथाशक्ति पू-
जमकादितपो विधेय । तत्र सप्तवर्षपर्यन्त । पर चर्पद्रये चर्पद्रये
उद्यापन अनया रीत्या विधेय । भाद्रपदशुक्लचतुर्दशया चतुर्विं-
शतिसंख्यया पूषकादादिमादिकलजातिं क्षिप्रचढीपात्राणि जिन-
मातृणामग्रे दौकयेत् । सपुत्रश्राविकायाश्च वस्त्राद्गराग-ताम्बू-
लादि देय । सप्तमवर्षोद्यापने च जिनमातृणामग्रे सप्तम्या नैल-

शुद्धदौकन अयोवृक्षपा क्षिप्रचट्टी कणिकाहरीतकी
धान्याका मेथी शुद्ध अजून दालाका सससस्वगानव-
प्रकमुकदौकन ससुअभाधिकापा नालिकेरदान सव-
वातसल्प सयपूजा व । एतरफल पुअभासि । यद्वा-
कन्यास । इति आद्यकरणियमागाह मातरतपसा
॥ ११ ॥ ॥ अथ सर्वसुखसपत्नितपः । एकाविंशत्या

मिथिषु तप एकाधानादिक । विधेय सर्वसपत्ति सुखे तपसि निश्चितं ॥ १ ॥ सर्वसुखसंपत्तिहेतुत्वात्सर्वसु-
खसपत्ति । तत्र प्रतिपत्सकमेकमक द्वितीयाया हे एष वृक्षा यावत्पूर्णिमायाः पञ्चदश । पर यदि कापि
मिथिर्विभरति तदा सा पुनरावितो विधेया । एवं विंशत्युत्तरशतविनैः पूर्यते । यश्चकन्यासः । उद्यापने
बृहत्कात्रविधिपूर्वकं विंशत्युत्तरशतसंख्या फलपकान्नजातिदोहनं सघवात्सल्य सघपूजा च । एतत्फलं
सुखप्राप्तिः । इति श्राद्धकरणीयमागाद सर्वसुखसपत्तिस्तपः ॥ १२ ॥ ॥ अथाष्टापदपावहीतपः । आश्विना-

१३ अष्टापदपावहीतप आगाद

प १	५मसु	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	प
प २	५मसु	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	प
प ३	५मसु	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	प
प ४	५मसु	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	प
प ५	५मसु	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	प
प ६	५मसु	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	प
प ७	५मसु	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	प
प ८	५मसु	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	प

ष्टाद्विकास्वेव यथाशक्तितपःक्रमैः । विधेयमष्टवर्षाणि तप अष्टापदः
पर ॥ १ ॥ अष्टापदरोहार्थं तपः अष्टापदपावहीतपः । तत्र आश्वि-
नाष्टाद्विकासु यथाशक्ति तपो विधेय । देवाग्ने स्वर्यमय सोपान स-
स्याप्य अष्टप्रकारपूजाभिः पूजयेत् । एव अष्टवर्षाप्यष्टसोपानानि
विदध्यात् । यश्चकन्यासः । उद्यापने चतुर्विंशतिसंख्याया पक्षात्रफ-
लजातीना बृहत्कात्रविधिपूर्वकं दोहनं । सघवात्सल्य सघपूजा च ।
एतत्फलं दुर्लभप्राप्तिः ॥ इति श्राद्धकरणीयमागाद अष्टापदपावही-
तपः ॥ १३ ॥ ॥ अथ मोक्षदण्डतपः । यावन्मुष्टिप्रमाण स्यादुद्ध-
ण्डस्य तावतः । विदधीतैकान्तराश्वोपवासान्छसमाहितः ॥ १ ॥ मोक्ष-

१७ गौतमपट्टिगाहातपः

शुद्ध	५	४	१
शुद्ध	५	४	१
शुद्ध	५	४	१
शुद्ध	५	४	१
शुद्ध	५	४	१
शुद्ध	५	४	१
शुद्ध	५	४	१
शुद्ध	५	४	१
शुद्ध	५	४	१
शुद्ध	५	४	१
शुद्ध	५	४	१
शुद्ध	५	४	१
शुद्ध	५	४	१
शुद्ध	५	४	१
शुद्ध	५	४	१
शुद्ध	५	४	१

स्वर्धिः । तत्र एकस्या शुक्लमतिपशुपवासाः । द्वितीयमासे शुक्लाद्वेतांयायामुपवासः ।
 एव पञ्चदशसु मासेषु शुक्लपक्षेषु यावत्पूर्णिमाया उपवासाः पञ्चदश संवत्सरा भवन्ति ।
 यथेकापि तिथिर्विस्मरति तदा पुनरपि तिथिरारभ्यते । यश्चकन्यासः । उद्यापने
 श्रीश्वरमदेवस्य पूजनं सत्यमयधृष्टः तच्छाखाया सुवर्णमयपालनक पटसूत्रमन्यत
 पटसूत्रमयतुलिका तदुपरि सुवर्णमयपुत्तलिका पञ्चदशसंख्याया पक्षाफलजाति-
 दौकनं । परं तिथौ तिथौ नव नव नैवेद्य फलं च दौकनीयं संघवात्सल्यं सधपूजा च ।
 एतत्फलं सर्वदुःखप्रणाशः । इति आद्वकरणीयमागाहं अदुःखदर्शितपः ॥ १५ ॥
 द्वितीयाहुः स्वर्धितपसि पञ्चदशोपवासा एकान्तरिताः तिथिर्विनापि विधेयाः शेष
 तथैव । इति द्वितीय अधुः स्वर्धितप आगाह ॥ १६ ॥ अथ गौतमपट्टिगाहातपः ।
 एकासु पञ्चदशसु स्वशास्त्रेणुसारतः । तपः कार्यं गौतमस्य पूजाकरणपूर्वक ॥ १ ॥
 गौतमपाश्रोपलक्षितं तपः गौतमपाश्रतपः । तत्र पञ्चदशपूर्णिमा यावत् श्रीगौतम-
 मूर्तिपूर्वकं यथाशक्ति प्रत्याख्यानं विधेयं । उद्यापने श्रीगौतमस्य श्रीमहावीरस्य च
 हृत्स्नाश्रविधिपूजा । सत्यमयपाश्रं काष्ठमयं च द्वे पायसपुरिते शुरवे दद्यात्
 । सधवात्सल्यं सधपूजा च । एतत्फलं विविधलब्धयः । यश्चकन्यासः इति

आद्धकरणीयमागाह गौतमपट्टिगहातपः ॥ १७ ॥ ॥ अथ निर्वाणदीपतपः । वर्षत्रय दीपमाला पूर्वं मुख्ये

१८ निर्वाणदीपतप आगाह

१ वर्षे	आर्तिकरत्रि	१४०	४	४
२ वर्षे	आर्तिकरत्रि	१४	४	४
३ वर्षे	आर्तिकरत्रि	१४०	४	४

विनद्धये । उपवासद्वय कार्ये दीपमस्तारपूर्वक ॥ १ ॥ निर्वाणमार्गे दीप इव निर्वाणदीपः । तत्र दीपमालिकायाश्चतुर्दशमावास्थ्योऽपवासद्वय विवेय । तत्र हि राज्ञद्वयेपि श्रीमक्षवीरारामे अखण्डाक्षतदीपदान । यश्चकन्यासः । उद्यापने वर्षत्रयान्ते दृढस्नात्रविधिपूर्वक महावीरपूजा दीपसहस्रदान सयवात्सत्य सधपूजा च । एतत्फल मोक्षमार्गमाप्ति । इति आद्धकरणीयमागाह निर्वाणदीपतपः ॥ १८ ॥ ॥ अथासुताष्टदीपतपः । शुक्लाष्टमीषु आचाम्नादितपासि च । विदधीत स्वशाक्त्या च

१९ असुताष्टमीतप आगाह

शुक्ल	८	४	शुक्ल	८	४	शुक्ल	८	४
शुक्ल	८	४	शुक्ल	८	४	शुक्ल	८	४
शुक्ल	८	४	शुक्ल	८	४	शुक्ल	८	४

ततस्तत्पूरण भवेत् ॥ १ ॥ असुताभिर्देकेणोपलक्षिता अष्टमी असुताष्टमी । तत्र अष्टसु शुक्लाष्टमीषु आचाम्नान्पेव विवेयानि । यश्चकन्यासः । उद्यापने दृढस्नात्रविधिपूर्वक दृतदुग्धभृत कलशमाणकमात्रमोदकसहितं दौकेयेत् । सयवात्सत्य सधपूजा च । एतत्फल आरोग्यं । इति आद्धकरणीयमागाह असुताष्टमीतपः ॥ १९ ॥ ॥ अथ खण्डदशमीतपः । शुक्लासुदशसख्यासु निजशक्त्या तपोविधि । विदधीत ततः पूर्तिस्तस्य संपद्यते क्रमात् ॥ १ ॥ अखण्डायां दशान्यां

२० अक्षण्वदशमीतप आगाढ				
सुख	१०	४	१	१
सुख	१०	४	१	१
सुख	१०	४	१	१
सुख	१०	४	१	१
सुख	१०	४	१	१
सुख	१०	४	१	१
सुख	१०	४	१	१
सुख	१०	४	१	१

तपः अक्षण्वदशमीतपः । तत्र दशासु शुक्लदशमासु यथा... ते विधेय ।
यक्षकन्यासः । उद्यापने दशसंख्याया अक्षपक्षाक्षफलजातिद्वौकन अखण्डिताक्ष-
तैर्नैवेद्य अक्षण्वपदेन परिधापनिका अक्षण्वपुतधारान्नयदान चैत्यपरिधी । सध-
वात्सस्य सधपूजा च । एतत्फल अक्षण्वसुख । इति आद्वकरणीयमागाढ अक्ष-
ण्वदशमीतपः ॥ २० ॥ ॥ अथ परत्रपालितपः । पञ्चवर्षाणि वीरस्य कल्याणि-
कसमासितः । उपवासत्रय कृत्वा द्वार्धशदरसांश्चरेत् ॥ १ ॥ परलोके पालिरिव

२१ परत्रपालितप आगाढ दिन ३५				
४	सि १	सि १	सि १	सि १
सि १	सि १	सि १	सि १	सि १
सि १	सि १	सि १	सि १	सि १
सि १	सि १	सि १	सि १	सि १
सि १	सि १	सि १	सि १	सि १
सि १	सि १	सि १	सि १	सि १
सि १	सि १	सि १	सि १	सि १
सि १	सि १	सि १	सि १	सि १

परत्रपालिः । तत्र दीर्घोत्सवादारभ्य निरन्तर तप उपवासत्रय कृत्वा
निरन्तराणि द्वार्धशस्त्रिचिकित्तिकानि विदध्यात् । एव पञ्चवर्षाणि । के-
चिद्वधोपवासान्येकान्तराण्यष्टुः । यक्षकन्यासः । उद्यापने प्रतिवर्ष
सेर्हसत्कलयनधीपारिं स्यात् विधाय सुरभिद्युतेनापुरयेत् । चरमोधा-
पने शुद्धल्लाभविधिः सधधात्सल्य संघपूजा च । एतत्फल परत्र स-
द्गतिः । इति आद्वकरणीपमागाढ परत्रपालितपः ॥ २१ ॥ ॥ अथ
सोपान(पावही)तपः । सप्ताष्टनवदशभिस्सह षोडशभिस्त्रयैः । दक्षिभिः पूर्यते वैव सोपानतप उत्तम ॥ १ ॥

आद्धकरणीयमागाह गौतमपट्टिगहातपः ॥ १७ ॥ ॥ अथ निर्वाणदीपतपः । वर्षत्रय दीपमाला पूर्व मुद्ये

१८ त्रिषाण्दीपतप आगाह

१ वर्षे	कार्तिकमासि	१९०	८	८
२ वर्षे	कार्तिकमासि	१४	८	८
३ वर्षे	कार्तिकमासि	१९०	८	८

विनद्वये । उपवासद्वय कार्ये दीपप्रस्तारपूर्वक ॥ १ ॥ निर्वाणमार्गे दीप इव निर्वाणदीपः । तत्र दीपमालिकायाश्चतुर्दश्यमावास्थयोः उपवासद्वय विवेय । तत्र हि रात्रद्वयेषु श्रीमहावीराम्ने अलण्डाक्षतदीपदान । यश्चकन्यासः । उद्यापने वर्षत्रयान्ते दृढत्वाद्भविष्यपूर्वक महावीरपूजा दीपस्त

इत्यदान सद्यधात्सत्य सद्यपूजा च । एतत्फल मोक्षमार्गमासि । इति आद्धकरणीयमागाह निर्वाणदीपतपः ॥ १८ ॥ ॥ अथासुताष्टदीपतपः । शुक्लाष्टमीषु चाष्टासु आचाम्लदितपासि च । विदधीत स्वज्ञानपा च

१९ असुताष्टमीतप आगाह

शुक्ल	८	८	८	८	८
शुक्ल	८	८	८	८	८
शुक्ल	८	८	८	८	८
शुक्ल	८	८	८	८	८

तत्तत्स्वरूपं भवेत् ॥ १ ॥ असुताभिषेकेणोपलक्षिता अष्टमी असुताष्टमी । तत्र अष्टसु शुक्लाष्टमीषु आचाम्लान्येव विधेयानि । यश्चकन्यासः । उद्यापने दृढत्वाद्भविष्यपूर्वक एतदुपश्रुत कलशाभाणकमात्रमोदकसहितं होत्रयेत् । सद्यधात्सत्य सद्यपूजा च । एतत्फल आरोग्यं । इति आद्धकरणीयमागाह असुताष्टमीतपः ॥ १९ ॥ ॥ अथ खण्डदशमीतपः । शुक्लासुदशसख्यासु निजशक्त्या तपोविधिः । विदधीत ततः पूर्तिस्तस्य संपद्यते क्रमात् ॥ १ ॥ अखण्डायां दशान्यां

प्राप्ते । द्वितीयाष्टके द्वे एवमेकैकद्वसिष्टुद्ध्या नेयं । यावद्वष्टमेष्टके प्रतिदिनमष्टौ वत्सयो गृह्यन्ते । तृतीया नवनवमिकाया नवनवकान्विधीयते । एकाशीतित्विनानीत्यर्थः । अत्रापि प्रथमनवके प्रतिदिनमेकाद्वसिः एकैकद्वद्ध्या च नवके प्रतिदिन नव वत्सयः षट्पुर्णं दशवशाभिका द्वादशाकाद् यावत्क्रियते सप्त दिनानीत्यर्थः ।

२२ स्रोपातव्य आगाह नवमवसिका

[illegible]

२२ सोपानतप आगाढ द्वाद्दशमिका

[illegible]

मोक्षारोहे सोपानमिव सोपानतपः । तत्र सप्तमिकाष्टाश्वतसः प्रतिमाः प्रतिपाद्यन्ते यथा सप्तसप्तमिका अष्टाष्टमिका नवनवमिका दशदशमिका चेति । अत्राद्या सप्तसप्तमिका एकोनपञ्चाशद्विनानीत्यर्थः । तत्राष्टसप्तके प्रतिदिनमेकैका दत्तिर्युष्मते । द्वितीयसप्तके प्रतिदिन दत्तिद्वय । तृतीयसप्तके प्रतिदिन दत्तित्रिक । चतुर्थे प्रतिदिन दत्तिषष्ठ्य । एवमेकैकदत्तिषष्ठ्या ज्ञेय । यावत्सप्तमसप्तके प्रत्यह दत्तिसप्तक प्राप्य । द्वितीयष्टाष्टमिका अष्टौ अष्टकान् क्रियते । चतुःषष्टिदिनानीत्यर्थः । अत्रापि प्रथमाष्टके प्रतिदिनमेकैका दत्तिर्यु-

२२ सोपानव आगाह समसप्तमिका यः								
१ सप्तके वारि	१	१	१	१	१	१	१	वि ०
२ सप्तके वारि	२	२	२	२	२	२	२	वि ०
३ सप्तके वारि	३	३	३	३	३	३	३	वि ०
४ सप्तके वारि	४	४	४	४	४	४	४	वि ०
५ सप्तके वारि	५	५	५	५	५	५	५	वि ०
६ सप्तके वारि	६	६	६	६	६	६	६	वि ०
७ सप्तके वारि	७	७	७	७	७	७	७	वि ०
८ सप्तके वारि	८	८	८	८	८	८	८	वि ०

[illegible]

नमस्कारफलतपः । कृत्वा नवकमस्कानि तदुद्यापनमेव च । शक्तिहीनेर्विधेयं च पूर्ववत्समापन ॥ १ ॥
नमस्कारफलदायितपः । नमस्कारफलतपः । तत्र अष्टषष्ठ्यैकाशनेष्वसमर्थः पदसह्यया नवैकाशानानि चिद-

२४ नवकारफलतपः		
शमोद्वर्तिहोता १	प	१
शमोसिद्धा २		
शमोआवरिका ३		
शमोद्वर्तका ४		
शमोद्वर्तका ५		
शमोद्वर्तका ६		
शमोद्वर्तका ७		
शमोद्वर्तका ८		
शमोद्वर्तका ९		

द्यात् । यष्टकन्यासः । उद्यापनं च पूर्ववत् ।
एतत्फलं पूर्ववत् । इति आह्वयणीयमागाह न-
मस्कारफलतपः ॥ २४ ॥ ॥ अथ अधिवधाद-
शमीतपः । माद्रपदद्विद्वदशमी दिन एकाशान-
मयो निशायां च । अन्यापूजनजागरणकर्मणी
सुविधिना कुर्यात् ॥ १ ॥ अवैधव्याप्यं दशमी
अधिवधादशमी । तत्र माद्रपदद्विद्वदशम्यामे-
कमक्तं चिद्व्यात् निशि जागरणं अन्यापूजन-
नालिकेरादि फलधानी १० पक्षावधानी १० द्यौ-
कन एव साधत्कर्तव्यं यावद्दशवर्षाणि । उद्या-
पने द्वन्द्वणीपूजा सधवात्सत्यं सधपूजा च ।

२५ अधिवधादशमी तप आगाह			
१ वर्ष	माद्रपदसुप्ति	१०	त
२ वर्ष	माद्रपदसुप्ति	१०	त
३ वर्ष	माद्रपदसुप्ति	१०	त
४ वर्ष	माद्रपदसुप्ति	१०	त
५ वर्ष	माद्रपदसुप्ति	१०	त
६ वर्ष	माद्रपदसुप्ति	१०	त
७ वर्ष	माद्रपदसुप्ति	१०	त
८ वर्ष	माद्रपदसुप्ति	१०	त
९ वर्ष	माद्रपदसुप्ति	१०	त
१० वर्ष	माद्रपदसुप्ति	१०	त

एतत्फलं अवैधव्यं । यष्टकन्यासः । इति आह्वयणीयमागाह अधिवधादशमीतपः ॥ २५ ॥ ॥ अथ द्वादश-

वत् ॥ १ ॥ तत्र प्रथम नन्यावर्ताराधनार्थमुपवासः । ततो घरणेन्द्राभिका श्रुतदेवीश्रीगोतमाराधनार्थ आचान-
म्लचतुष्टय । ततः परमेष्ठिरक्षत्रपाराधनार्थ आचान्म्लाष्टक । ततः षोडशविधार्देवपाराधनार्थ षोडशैकम-
क्तानि । ततश्चतुर्विंशतिशासनयक्षिणपाराधनार्थ षतुर्विंशत्येकमक्तानि । ततो दशद्विषपालाराधनार्थ दशै ।
क्रमक्तानि । ततो दशक्षेत्रपालाराधनार्थ दशैकमक्तानि । ततश्चतुर्विंशतिकायदेवताराधनार्थ चत्वार्येकमक्तानि-
ततः सर्वाराधनार्थमुपवासः एवमुपवासद्वय द्वादशाचान्म्लानि षतुःषष्ट्येकमक्तानि सर्वदिनान्यष्टाविंशतिः ।
ह्यापने वैद्ये बृहत्स्नात्रविधिः । धर्मागारे लघुनन्यावर्तपूजन पूर्ववत् । सद्यवात्सत्य संघपूजा च । एतत्फल
परत्र तीर्थकरनामगोत्र इह च सर्वदेवसाक्षिण्य । इति यतिश्राद्धकरणीयमागाह लघुनन्यावर्ततपः ॥ २७ ॥

इति फलतपांसि सप्तविंशतिः । इति त्रिविधान्यपि तपांसि सपूर्णानि ॥

अथ विंशतिस्थानकानि । अर्हत्पूजा १ सिद्धपूजा २ प्रवचनपूजा ३ गुरुपूजा ४ स्थविरपूजा ५ बहुश्रुत-
पूजा ६ तपस्विपूजा ७ ज्ञानोपयोग ८ सन्मकत्वपालन ९ विनयकरणं १० आचरयककरण ११ ब्रह्मचर्य १२
धर्मव्यान १३ यथाशक्तितपः १४ वैद्यादृष्ट्य १५ समाधिः १६ अपूर्वज्ञानपाठः १७ श्रुतमक्तिः १८ ज्ञानपूजा
१९ सद्यपूजादिकरण २० इति विंशतिस्थानकाराधन ॥ एतेषु तपःकरणस्य न निश्चयः किंत्वेषा मुक्ताना आ-
राधनमेव करणीय ॥ अरहत् १ सिद्ध २ पवपण ३ गुरु ४ धेर ५ बहुस्तुष्टु ए ६ तवस्सी ७ य । वत्सलया य
एसि अमिक्स्त्रनाणोवज्जो ८ य ॥ १ ॥ दसण ९ विणए १० आवस्सए ११ य सील षए १२ निरइयारो ।

न्यावर्ततपः । इह नन्यावर्तविधिसंस्मर्यैकाग्रानाविधिभिः । पूरणीय तपश्चोद्यापने तत्पूजन मद्रत् ॥ १ ॥ नन्या-
 वर्ताराधनार्थं तपः नन्यावर्ततपः । तत्र प्रथममुपवासो नन्यावर्ताराधनाय । ततः सौधमर्नद्रईशानेन्द्रश्रुतदे-
 वतानामाभ्युपश्रय । ततोऽर्द्धद्वि अष्टफाना आराधनार्थं अष्टाचाम्बलानि । ततश्चतुर्विंशतिजिनमाधाराध-
 नार्थं चतुर्विंशतिरेकमक्तानि । ततः षोडशविधादेव्याराधनार्थं षोडशैकमक्तानि । ततश्चतुर्विंशतिलोका-
 न्तिकाराधनार्थं चतुर्विंशतिरेकमक्तानि । ततश्चतुःपटीन्द्राराधनार्थं चतुःपट्टिरेकमक्तानि । ततश्चतुःपटीन्द्र-
 देव्याराधनार्थं चतुःषष्टिरेकमक्तानि । ततश्चतुर्विंशतिशासनयक्षाराधनार्थं चतुर्विंशतिरेकमक्तानि । ततश्च-
 तुर्विंशतिशासनयक्षिण्याराधनार्थं चतुर्विंशतिरेकमक्तानि । ततो दशद्विक्पालाराधनार्थं दशैकमक्तानि ।
 ततो मद्रक्षेत्रपालाराधनार्थं दशैकमक्तानि । ततश्चतुर्णिकायदेवताराधनार्थं चत्वार्यैकमक्तानि । ततः सर्वा-
 राधनार्थमुपवासः । अत्रोपवासद्वय एकादशाभ्याम्बलानि द्विंशती चतुःपक्षुत्तरा एकमक्ताना । एव सप्तसप्त-
 स्रधिकेन दिनशतद्वयेन पूर्यते । यश्चकन्यासः । उद्यापने चैत्ये इह तस्माद्यविधिः धर्मागारे नन्यावर्तपूजा प्रति-
 ष्ठाविधिवत् । सप्तपूजा संघवात्सल्य । एतत्फल परलोके तीर्थैकरनामकर्म इह लोके सर्वदेय सर्वदेवतसा-
 क्षिप्य । इति यतिभाद्रकरणीयमगाह इह नन्यावर्ततपः ॥ २६ ॥ ॥ अथ लघुनन्दोवर्ततपः । नन्यावर्तारा-
 धनार्थं तपः नन्यावर्ततपः । लघोऽम्ब नन्यावर्तस्य तपः कार्ये विशेषतः । तद्वाराधनसहयामिष्युपायनमिह वि-

धत् ॥ १ ॥ तत्र प्रथम नन्याधर्तराधनार्थमुपवासः । ततो धरणेन्द्रान्धिका शुभदेवीश्रीगौतमाराधनार्थं आवा-
 म्लचतुष्टय । ततः परमेष्ठिरक्षत्राधाराधनार्थं आचान्छाष्टक । ततः षोडशविधावेन्द्याराधनार्थं षोडशैकम-
 क्तानि । ततश्चतुर्विंशतिशासनयक्षिण्याराधनार्थं चतुर्विंशलोकभक्तानि । ततो दशादिकपालाराधनार्थं दशै ।
 क्रमक्तानि । ततो भद्रक्षेत्रपालाराधनार्थं दशैकभक्तानि । ततश्चतुर्णिकायदेवताराधनार्थं चत्वार्यैकभक्तानि-
 ततः सर्वाराधनार्थमुपवासः एवमुपवासद्वयं द्वादशाचान्छानि चतुःषष्ट्यैकभक्तानि सर्वदिनान्यष्टाविंशतिः ।
 छयापने क्षेत्रे बृहत्क्षेत्रविधिः । घर्मागारे लघुनन्याधर्तपूजनं पूर्ववत् । सधवात्सल्यं सधपूजा च । एतत्फल-
 परञ्च तीर्थकरनामगोत्र इह च सर्वदेवसाधिव्य । इति यतिश्राद्धकरणीयमागाह लघुनन्याधर्ततपः ॥ २७ ॥
 इति फलतपासि सप्तविंशतिः । इति त्रिविधान्यपि तपासि सपूर्णानि ॥

अथ विंशतिस्थानकानि । अर्हत्पूजा १ सिद्धपूजा २ प्रबचनपूजा ३ गुरुपूजा ४ स्थविरपूजा ५ बहुश्रुत-
 पूजा ६ तपस्विपूजा ७ ज्ञानोपयोग ८ सम्यक्त्वपालन ९ विनयकरणं १० आचम्यककरण ११ द्वाधचर्य १२
 धर्मस्थान १३ यथाशक्तितपः १४ वैयाट्टस्य १५ समाधिः १६ अपूर्वज्ञानपाठः १७ श्रुतभक्तिः १८ ज्ञानपूजा
 १९ सधपूजादिकरण २० इति विंशतिस्थानकाराधनं ॥ एतेषु तपःकरणस्य न निश्चयः किंत्वेपा सुक्ताना आ-
 राधनमेव करणीय ॥ अरहत् १ सिद्ध २ पचयण ३ गुरु ४ धेर ५ बहुस्तुष्टु ए ६ तवस्ती ७ य । वत्सलया य
 एसि अभिक्त्वनानाणोवज्जो ८ य ॥ १ ॥ वंसण ९ धिणए १० आवस्सए ११ य सील दए १२ निरइयारो ।

न्यावर्ततपः । दृष्टन्यावर्तविधिसंख्यैकाद्यानादिभिः । पूरणीय तपश्चोद्यापने तत्पूजन मरुत् ॥ १ ॥ नन्या-
 वर्ताराधनार्थं तपः नन्यावर्ततपः । तत्र प्रथममुपवासो नन्यावर्ताराधनाय । ततः सौधर्मन्द्रशानेन्द्रश्रुतदे-
 वतानामाद्यान्लभ्यं । ततोऽर्हदादि अष्टकानां आराधनार्थं अष्टाचान्स्थानि । ततश्चतुर्विंशतिजिनमाधाराध-
 नार्थं चतुर्विंशतिरेकभक्तानि । ततः षोडशविधादेव्याराधनार्थं षोडशैकभक्तानि । ततश्चतुर्विंशतिलोका-
 न्तिकाराधनार्थं चतुर्विंशतिरेकभक्तानि । ततश्चतुःपटीन्द्राराधनार्थं चतुःपट्टिरेकभक्तानि । ततश्चतुःपटीन्द्र-
 देव्याराधनार्थं चतुर्ध्वष्टिरेकभक्तानि । ततश्चतुर्विंशतिशासनयक्षाराधनार्थं चतुर्विंशतिरेकभक्तानि । ततश्च-
 तुर्विंशतिशासनयक्षिण्याराधनार्थं चतुर्विंशतिरेकभक्तानि । ततो दशादिकपालाराधनार्थं दशैकभक्तानि ।
 ततो प्रहस्रेत्रपालाराधनार्थं दशैकभक्तानि । ततश्चतुर्णिकायदेवताराधनार्थं चत्वार्यैकभक्तानि । ततः सर्वा-
 राधनार्थमुपवासः । अत्रोपवासद्वय एकादशाचान्स्थानि द्विशती चतुःपक्षुत्तरा एकभक्ताना । एव सप्तसप्त-
 स्रधिकेन दिनशतद्वयेन पूर्यते । यज्ञकन्यासः । उद्यापने चैत्ये दृष्टस्त्राश्रविधिः वर्माणारे नन्यावर्तपूजा प्रति-
 ष्ठाविधिवत् । संघपूजा सधवात्सल्य । एतत्फल परलोके तीर्थंकरनामकर्म इहलोके सर्वदेव सर्वदेवतसा-
 क्षिप्य । इति यतिश्राद्धकरणीयमागाह दृष्टन्यावर्ततपः ॥ २६ ॥ अथ लघुनन्यावर्ततपः । नन्यावर्तारा-
 धनार्थं तपः नन्यावर्ततपः । लघोश्च नन्यावर्तस्य तपः कार्यं विशेषतः । तद्वाराधनसक्याभिरुद्यापनमिष्टादि-

आचार्यपदोचितलभे स्वगुरुन्यो वा कश्चिद्वयोद्वयो ज्ञानद्वयो गीतार्थार्याः पूर्ववद्वासाभिमतश्च विधाय
 वासक्षेप कृत्वा गणधरविधया तिलक करोति सदन्यये आचार्योपाध्यायसाध्वीश्रावकश्राविका अपि
 परमेष्ठिमश्चपाठपूर्वं तथैव श्रीलण्डेन तिलक कुर्वन्ति । ततो बृद्धगुरुः पूर्ववदभिमतश्चित्वासाक्षतदान साधु-
 श्राद्धेभ्यः करोति । ततो बृद्धाचार्य-क्षमासमपाण सुप्तेण अत्येण तदुभयेण गुरुगुणेहि ब्रुहाहि नित्यारग-
 पारगो होहि इत्युक्ते सर्वेपि वासाक्षतक्षेप कुर्वन्ति । ततो चन्दनकविधिः पूर्ववत् । अन्येषामुपाध्यायसाध्वी-
 दीना गणानुज्ञा गणमुख्यत्वकथन वाचनानुज्ञाधिकारादवसेय । इति पदारोपाधिकारे यतिपदारोपविधिः ॥
 ॥ अथ विप्राणां । तेषां च आचार्योपाध्यायस्थानपतिकर्मोधिकारिमेवावतुर्था पदक्रमः । तत्राचार्याः शुद्धस-
 न्यग्रहद्वयो द्वादशव्रतधरा अन्यदेवतलिङ्गिप्रणामसमाधणसस्तवविवर्जितास्त्यक्तसाध्याः हुम्पतिप्रहरहिता
 नित्य कृतप्रत्याख्यान भवन्ति । तथया—स्वभावादरूपसतुष्टा अल्पभाषणतत्पराः । जिनागमात्पर नैव प-
 ठन्ति श्रुतमादरात् ॥ १ ॥ नित्य वीतवक्त्रभाजो द्वादशव्रतधारिणः । सन्यगभ्यस्ततत्त्वार्थाः प्रमाणमन्यवेदिनः
 ॥ २ ॥ प्रायः सावयविरता मिथ्यादकसङ्गवर्जिताः । धीराः शान्ता गुणोपेताः सर्वशास्त्रविदस्ताया ॥ ३ ॥
 प्रतिष्ठादिसर्वकर्मकरणाभ्यासशालिनः । प्रत्याख्यानरताः प्रायः प्रायः प्राशुकमोजिनः ॥ ४ ॥ नित्यकानरता दानता
 धार्मिकनो मन्त्रवेदिनः । पदकर्मसाधनाध्यमद्वयास्ते द्विवैद्य हि ॥ ५ ॥ साधूणास्तिपरा नित्य शुद्धचरासमु-
 द्भवाः । प्रायः कनकहस्ताश्च हुम्पतिप्रद्वर्जिताः ॥ ६ ॥ प्राणालयेपि द्वादशभोजनेऽतिपराशुजाः । वार्ताकम्-

स्वर्ण १६ लव १४ त वक्षिणाण वेया ववे १५ समा ही १६ य ॥ २ ॥ अशुषनाणग १७ दृणे सुयमसी १८ पव-
 यणे १९ पमावणया २० । एएहिं कारणेहिं तिच्छयरस्त लहह जीवो ॥ ३ ॥ पतत्फल तीर्थकरनामकर्मव ।
 इति विधातिस्थानकानि ॥ यत्कल्पना च यत्सख्या क्रियते तपसामपि । सिद्धान्तस्याविरोधेन ज्ञेय तत्कल्प-
 नातपः ॥ १ ॥ उद्यापनीयतपसा साधुभिः आर्धकैः सह । आरन्धः क्रियते येनोद्यापन आद्धसमत ॥ २ ॥
 उद्यापन च सामग्य तपस्तेषु विधीयते । कालान्तरेपि सामग्याः सम्भवे निश्चयेन तु ॥ ३ ॥ इत्याचार्यश्रीवर्ष-
 मानन्दरिक्ते आचारविनकरे उभयधर्मस्तन्मे तपोविधिकीर्तनो नाम एकोनचत्वारिंशत्तम उदयः ॥ ३९ ॥

अथ चत्वारिंश उदयः ।

अथ पदारोपविधिः । सन्ध्याय । ऐहिकाशुभिकाणा च तपसा पुण्यकर्मणा । फल तदेव यत्संस्तमारोहन्ति
 पद जनाः ॥ १ ॥ तत्र प्रथम यतीनां पदारोपणमुच्यते । ततः क्रमेण ब्राह्मणक्षत्रियवैश्यशूद्रमहाशूद्रकारुणां
 पशूना च । अथ धनः विशुद्धकुलजातिरुपचरिष्यत्य विधिमिर्गृहीतचारिष्यत्य उग्रोदयोगस्य षट्षिंशद्गुणोपे-
 तस्य विधिक्रमप्रासाधार्यपदस्य गणनापकस्वपदारोपण यथा । पूर्वशुकः अथवा परलोक गते पूर्वपुरी यथोक्त-
 गुणसहितं आचार्यं स्तोकजलेन सक्राप्य शूतनूतनरजोहरणमुत्पन्नवस्त्रयायनासन सद्वस्त्रान्वेतवस्त्रमावरण सिंहा-
 सने निवेद्यायेत् । तत्र बह्व आचार्योपाध्याय साधुसाध्वीभ्यामपकमाधिकप्राप्य भिरिति । सज्जाते उपसमये

आचार्यपदोचितलभे स्वगुरुन्यो वा कश्चिद्वयोद्वयो ज्ञानद्वयो गीतार्थाचार्यः पूर्ववद्भासाभिमक्षण विधाय
 वाससेप कृत्वा गणवरविषया तिलक करोति तदन्वये आचार्योपाध्यायसाधुसाध्वीभावकधाविका अपि
 परमेष्ठिमक्षपाठपूर्वं तथैव श्रीस्वपदेन तिलक कुर्वन्ति । ततो बृद्धगुरुः पूर्ववदभिमक्षितवासाक्षतदान साधु-
 आर्द्धेभ्यः करोति । ततो बृद्धाचार्यः—क्षमासमणाण सुत्सेण अत्थेण तदुभयेण गुरुगुणोहि ब्रुह्महि नित्यारग
 पारगो होहि इत्युक्ते सर्वेपि वासाक्षतसेप कुर्वन्ति । ततो बन्दनकविधिः पूर्ववत् । अन्येषामुपाध्यायसाध्वा-
 दीना गणानुज्ञा गणसुख्यत्वकथन वाचनानुज्ञाधिकारावसेय । इति पदारोपाधिकारे यतिपदारोपविधिः ॥
 ॥ अथ विमणा । तेषा च आचार्योपाध्यायस्थानपतिकर्माधिकारिमेवाध्वतुर्धा पदक्रमः । तत्राचार्याः शुद्धस-
 न्यगदृष्टयो द्वादशव्रतवरा अन्यदैवतलिङ्गिप्रणामसमावणसस्तविवर्जितास्त्वक्तसाध्याः दुष्प्रतिग्रहरहिता
 नित्य कृतप्रत्याख्याना भवन्ति । तस्या—स्वभावादल्पसतुष्टा अल्पभाषणतत्पराः । जिनागमात्पर नैव प-
 ठन्ति श्रुतमादरात् ॥ १ ॥ नित्य धौतवक्त्रमाजो द्वादशव्रतधारिणः । सम्यगन्यस्तत्तत्त्वार्थाः प्रमाणमन्यवेदिनः
 ॥ २ ॥ प्रायः सावधिरता मिथ्यादक्सद्वर्जिताः । धीराः शान्ता गुणोपेताः सर्वशास्त्रविदस्तथा ॥ ३ ॥
 प्रतिष्ठादि सर्वकर्मकरणाभ्यासशालिनः । प्रत्याख्यानरताः प्रायः प्रायः प्राहुकर्मोजिनः ॥ ४ ॥ नित्यस्नानरता दानता
 वागिमनो मन्त्रवेदिनः । षट्कर्मसाधनाव्यग्रद्वयास्ते द्विवैव हि ॥ ५ ॥ साधूपास्तिपरा नित्य शुद्धव्यासमु-
 द्भवाः । प्रायः कनकहस्ताश्च दुष्प्रतिग्रहवर्जिताः ॥ ६ ॥ प्राणालयेपि द्वाप्राशमोजनेऽतिपराभुक्ताः । वार्ताकस्तु-

लघा १३ लघ १४ त वधियाण वेया वधे १५ समा ही १६ य ॥ २ ॥ अमुषनाणा १७ दृणे सुयभस्ती १८ पव-
 यणे १९ पमावणया २० । एपहि कारणेहि तिच्छयरस लहह जीवो ॥ ३ ॥ एतत्फल तीर्थकरनामकर्मव ।
 इति विंशतिस्थानकानि ॥ यत्कल्पना व यत्सख्या क्रियते तपसामपि । सिद्धान्तस्याविरोधेन द्वेय तत्कल्प-
 नातपः ॥ १ ॥ उद्यापनीयतपसा साधुभिः आर्चकैः सह । आरम्भः क्रियते येनोद्यापन आदिसमत ॥ २ ॥
 वद्यापन व सामग्र्य तपस्तेषु विधीयते । कालान्तरेपि सामग्र्याः समवे निम्नयेन तु ॥ ३ ॥ इत्याचार्यश्रीवर्ध-
 मानस्त्रिकुले आचारविनकरे समयधर्मस्तन्मे तपोविधिकीर्तनो नाम एकोनचत्वारिंशत्तम उदयः ॥ ३९ ॥

अथ चत्वारिंश उदयः ।

अथ पदारोपविधिः । सन्नाय । ऐहिकास्तुत्रिकाणा व तपसां पुण्यकर्मणा । फल तदेव यत्संस्तमारोहन्ति
 पद जनाः ॥ १ ॥ तत्र प्रथम यतीनां पदारोपणमुच्यते । ततः क्रमेण ब्राह्मणक्षत्रियवैश्यशूद्रमहाशूद्रकारुणा
 पशूनां च । अथ यतः विष्टुदकुलजातिरुपचरिषस्य विधिभिर्गृहीतचारिषस्य षड्विधयोगस्य षट्त्रिंशद्गुणोपे-
 तस्य विधिक्रमप्रासाचार्यपदस्य गच्छनायकत्वपदारोपण यथा । पूर्वशूरः अथवा परलोकं गते पूर्वशूरी यथोक्त-
 गुणसहितं आचार्यं स्तोत्रजलेन सकाप्य धृतभूतनरजोहरणमुल्लसत्प्रसायनासम सदृशभूतवज्रप्रारण सिद्धा-
 सने निवेद्यायेत् । तत्र नह्य आचार्योपाध्यायसाधुसाध्वीभ्रातृकाधिकारकज मिरः प्लि । संजाते लघसमवे

च ज्ञपाय च विजयाय च स्थिराय च अक्षयाय च प्रबोधाय च सुबोधाय च सुतलाय च सुप्रज्ञसाय च न-
 मोनमः सर्वाहंस्तिस्त्राचार्योपाध्यायसाधुभ्यः सर्वस्मिन्प्राणिनि सुप्रतिष्ठितानि अणुव्रतानि षट्कर्मनिरतो-
 स्त्वय जन्तुः सत्क्रियोस्तु सद्गुणोस्तु षड्व्रतोस्तु सन्मतोस्तु सद्गतिरस्तु अहं ॐ इति मन्त्र वासक्षेपपूर्व द्विः
 पठेत् । ततः स्वस्य वासाक्षतदान पूर्ववत् पौष्टिकदण्डकपठन च । ततः शिष्य पुरः सत्याय सयप्रत्यक्षमि-
 त्यनुज्ञां दद्यात् । यथा । कार्यं वत्स त्वया नित्य दृढसन्धकत्वधारण । उपासन च साधूना द्वादशाव्रतपालन
 ॥ १ ॥ षट्कर्मणि विधेयानि वेदगमसुशीलन । यद्वर्जित जिनमते कार्यं प्राणालये न तत् ॥ २ ॥ कार्यः
 योदृश सत्कारा गृहिणां भवता सता । अन्मावे व्रतिना चैव विधेय व्रतरोपण ॥ ३ ॥ शान्तिक पौष्टिकं चैव
 प्रतिष्ठोपापन तथा । दलिरावश्यकं चैव योगोच्चिन्नतणविधिः ॥ ४ ॥ गृहिणा च तथाचार्यं पदाधारोपण
 पुनः । प्रायश्चित्तविचारस्य कर्मोपयेतानि सर्वदा ॥ ५ ॥ कार्योणि यतियोग्य च नान्यत्कर्म समाचारैः । इत्य-
 नुज्ञाप्य त शिष्य तिलकेनापि विचर्चयेत् ॥ ६ ॥ प्रथमनुज्ञा दत्त्वा शिष्य गुरुः स्वय नमस्कुर्वात् । सद्योपि
 नमोस्तु वचनपूर्वक नव्याचार्यं नमस्कुर्वात् । अत्रोत्सवोपि सर्वः स्वरिपदसदृशः । शिष्यो गुरु स्वर्णकङ्कणमु-
 द्रावस्त्रैः पूजयेत् । इति पदारोपे आचार्यपदारोपविधिः ॥ उपाध्यायपदयोग्यो यथा । वेदपारगताः शान्तो
 द्वादशाव्रतधारकाः । जितश्रम क्षमी दाना द्यास्तुः सर्वशास्त्रवित् ॥ १ ॥ गुरुभक्तः प्रजामान्यः कुशलः सरलः
 सुधीः । कुलीन ईदृशो विप्र उपाध्यायपदोर्हति ॥ २ ॥ ॥ अयोपाध्यायपदारोपणविधिः । तत्र पौष्टिक वि-

लकादीनां पञ्चोद्भूतमरकस्य च ॥ ७ ॥ परित्यागपरा नित्य प्राञ्जलाः प्रियवादिनः । विद्याप्रवादपूर्वोत्थ माश्लि-
कल्पभार्त ॥ ८ ॥ जानन्तो णिवस्यते सर्वत्रापि कृपापराः । आचार्यपदमर्हन्ति हृदशा द्राक्ष्यणोत्तमाः ॥ ९ ॥
तेषामाचार्यपदस्यापनविधिक्यते यथा । स्वरिपदोचिते लभे यतिराचार्य उपाध्यायो वा विशुद्धानामार्थद-
साधुर्वा प्राप्ताचार्यपदो द्वाभ्यणो वा पूर्वोक्तगुणसयुत भूतमाद्यद्वयचयं गृहिण विप्र कृतभद्राकरण भूतशिल्-
पौष्टिककरणपूर्वकं दृष्टे वैद्ये वर्मानारे गृहे आरात्से तीर्थे वा वामपार्श्वे सस्याप्य भूतैकपरिधानोत्तरासद्गं सम-
वसरणाग्रतः प्रदक्षिणात्रयं कारयेत् । ततो द्वावपि शकस्तवपाठं कुरुतः वर्धमानस्तुतिभिः । ततः श्रुत १
शान्ति २ क्षेत्र ३ सुवन ४ शासन ५ वैपाहुलकर ६ देवताकापोत्सर्गस्तुतिकथनानि । ततः सन्यक्तवदण्डकद्रा-
दशमनोधारण । ततो गुरुर्निषयायाश्रुपविशति । भाव्याचार्यस्तु त्वाकनिषयो विनयवामनो गुरोरग्रे उपवि-
शेत् । ततो गुरुः प्राप्ते लभसमये तस्य दक्षिणकर्णे षोडशाक्षरीं परमोष्ठिमहाविद्यां श्रीगीतममञ्जसहितां त्रि-
वर्णात् । ततः शिष्यो गुरुं समवसरणं त्रिःप्रदक्षिणयित्वा सक्रिसप्तशकस्तव पठित्वा यदि यतिगुरुर्मवति तदा
द्वादशावर्तवन्दनकं दद्यात् । गृहिणि च गुरो नमोस्तु २ कथनपूर्वकं दण्डवत्प्रणामं कर्तव्यः । ततो गुरुः
शिष्य निजार्थासने स्वदक्षिणपार्श्वे सनिषेद्य पूर्वोक्तीत्याभिमन्त्रितवासान्निष्यन् प्रकटस्वरेणानु वेदमञ्ज-
पठेत् । यथा । ॐ अर्हं नमोऽर्हतेऽर्हज्यवचनाय सर्वसंसारपाददाय सर्वपापक्षयंकराय सर्वजीवरक्षकाय सर्व-
जगज्जगन्गृहिताय अत्राश्रुपात्रेस्तु सुप्रतिष्ठितं जिनमतं नमोस्तु तीर्थंकराय तीर्थीय च शिष्याय च गुरुनाय

दारोपे विधिः सर्वोपि उपाध्यायपदस्थापनविधिवत् । केवल मन्त्रप्रदानं नास्ति । तत्रानुज्ञा यथा—विधेयो
 वत्स भवता विवाहादिक्रियाक्रमः । सस्कारपाददशक गृहिणा व्रतवर्जित ॥ १ ॥ शान्तिक पीठिक चैव
 पत्न्यावश्यककर्म च । कुरुष्व न प्रतिष्ठां च प्रायश्चित्तानुयोजन ॥ २ ॥ इति ब्राह्मणपदारोपे स्थानपतिपदा-
 रोपः ॥ ॥ कर्माधिकारिलक्षण यथा—द्वादशव्रतसम्यक्त्वधारको वेदपारगः । दक्षः सर्वशास्त्रवेदी प्रमाद-
 रहितो गुणी ॥ १ ॥ साधुमक्तः सर्वकर्मकुशलश्च कलानिधिः । शूरः कृतज्ञो दाता च मन्त्रविद्राजरञ्जकः ॥ २ ॥
 पटुः प्रवक्ता धीरश्च साधुमक्तिपरायणः । विनीतो देशकालज्ञो विप्रः कर्माधिकारकृत् ॥ ३ ॥ अस्य पदारो-
 पणविधिः स्थानपतिपदवत् । मन्त्रदान नास्ति । अस्यानुज्ञा । “शान्तिक पीठिक चैव सस्कारव्रतवर्जित ।
 दृपसेवामपाया च तथाधिकृतमेव च ॥ १ ॥ देवाग्रामपालन च दृपमन्त्रविसर्जन । कुरुष्व सर्वकर्माणि पापमु-
 त्कानि वत्स हे ॥ २ ॥” इति ब्राह्मणपदारोपे कर्माधिकारपदारोपविधिः ॥ ॥ अत्र जैनब्राह्मणानां पूर्वमनन्ताः
 शास्त्रा अमृवन् वेदचतुष्क चानन्तशास्त्रममृत् अधुना च शास्त्राश्चतुष्टय विप्राणा वेदस्य चतुष्क तथैव ।
 यथा । इक्ष्वाकुशास्त्रा १ गौतमशास्त्रा २ माध्योदीन्यशास्त्रा ३ नारदशास्त्रा ४ एव चतुःशास्त्रा विधेः क्रमा-
 चत्वारो वेदाः संहितापदक्रमविभिः पठनीयाः इत्यावश्यकसिद्धान्तोक्तिः । इति पदारोपणाधिकारे ब्राह्म-
 णपदारोपविधिः ॥

अथ क्षत्रियपदारोपविधिः ॥ तत्र नृपत्वं १ सामन्तत्वं २ मण्डलेश्वरत्वं ३ देशमण्डलाधिपत्वं ४ ग्रामाधि-

याय गुरुः सर्वविधिमाचार्यपदवत्कुर्यात् । विधेयव्याय । केवल श्रीगीतममञ्जदान । अत्र स्वार्थासनारोपो न
 वासक्षेपश्च । अमु वेदमन्त्र पठेत् । ॐ अर्हं नमोऽर्हतेऽर्हदागमाय जगद्भूयोतनाय जगच्चक्षुषे जगत्पापहराय
 जगदानन्दनाय श्रेयस्कराय यथास्कराय प्राणिन्यस्मिन् स्थिर भवतु प्रवचन अर्हं ॐ इति मन्त्र त्रिपठित्वा
 पौष्टिकदण्डक पठेत् । गुरुं स्वयं न प्रणमति सघस्य वासाक्षतदान पूयवत् । सघस्तु त सर्वः प्रणमति । ततो
 गुरुस्तस्मै अनुज्ञां दद्यात् । अत्र गुरुर्यत्याचार्योपाध्यायसुसाधुगृहस्थाचार्यरूपः । अनुज्ञा यथा । “वत्स धार्य
 व्रतयुतं सन्यक्तं भवता दृढ । अर्हन्मते वर्जित यत्कार्यं प्राणालये न तत् ॥ १ ॥ व्रतारोप परित्यज्य सत्कारा
 गृहिणा च ये । विधेयाश्चैव निःशङ्क स्वया पञ्चदश्यापि ते ॥ २ ॥” आचार्यादीनामभावे शान्तिक पौष्टिक
 तेषां । ॥ ३ ॥

“दण्डवान् ॥ ४ ॥ एतान्येव हि कर्माणि विधेयानि स्वया सदा । इत्यनुज्ञाप्य
 त शिष्य तिलकेनापि वर्षयेत् । तत्रोत्सवविधिराचार्यपदवत् । इति पदारोपे जगद्भ्यायपदारोपविधिः ॥
 स्थानपतिलक्षण यथा । शान्तो जितेन्द्रियो मौनी यद्वर्त्मनिरतः सदा । द्वादशव्रतधारी च प्राज्ञः सर्वप्रजा-
 प्रियः ॥ १ ॥ सर्वभ्रात्रि हि सत्कारे निपुणः सर्वरञ्जकः । प्राञ्जलः सदायः सौम्यः सर्वं कुर्वन्समजस ॥ २ ॥
 बलिपूजाविकार्येषु कुशलो बोधिसासितः । ईदृशो योगयत्नामेति स्थानपात्य(१)द्विजोत्तमः ॥ ३ ॥ स्थानपतिप-

करगुह्यरोहिणीवैष्णवेषु तिस्रषूत्तरास्तु च । रेवतीमृगशिरोग्रिनीष्वपि क्षमास्तुजा समभिषेक इव्यते ॥ १ ॥
 अन्यच्च । गुह्याद्राश्रवणोत्तराशानभिषयग्राह्यश्रविष्ठाह्वयान्पूर्वाधानि नवोदितानि मुनिभिर्धिष्ण्यान्यथैतेषु
 च । प्रासादध्वजजवर्मवारणगृहप्राकारसत्तोरणोच्छायासामविधिर्हितो नरपतेः पट्टाभिषेकादि च ॥ २ ॥ विल-
 म्बजन्मेघादशाधिनाथमार्तण्डवाश्रीतनयैर्खलिष्ठैः । शुर्विन्दुशुकैः रघुरवदुजालैर्महीपतीनामभिषेक इष्टः ॥ ३ ॥
 सुहृद्विकोणस्वयूहोचसस्थाः श्रिय च कीर्ति च विद्यान्ति खेदाः । अस्तगताः शत्रुमनीषणास्तु भयाय शोकाय
 भवन्ति राज्ञा ॥ ४ ॥ जन्ममाहुपचये तथा स्थिरे लग्नवर्तिनि च मस्तकोदये । सम्रहैव सहिते विलोकिते
 क्रूरदृष्टिसमुपास्तिवर्जिते ॥ ५ ॥ तारकाशशशुतोर्वले दिने सम्रहस्य च तियावरिकके । सद्युतौ व्ययत्रिको-
 णकण्टकखाटमेव रहितेषु साधुभिः ॥ ६ ॥ धनान्त्यस्यैः क्रूरैर्मवति निधनो रोगभागलभसंस्थैश्चतुर्थयूनस्यैःश्रि-
 तजिनपदः पुत्रगैः सौख्यहीनः । निरूप्योगः स्वस्यैः शुभविरहितो धर्मगैः स्यान्नरेन्द्रो निरायुर्दृत्युस्यैः सुखव-
 नयुतकयायशशुस्थितैश्च ॥ ७ ॥ निधनरिगृहस्ये शीतगोपायदृष्टे यमसदनमुपैति द्राह् दृपः सम्रहैव । व्यय-
 दृतिरिगुवर्जं सप्तफल द्युरिष्टाः सकलभवनसस्थास्तोऽवनिष्टाश्च ते स्युः ॥ ८ ॥ यस्याभिषेके सुरराजमश्री
 भवेद्विलम्बे यदि वा त्रिकोणे । शुक्रोऽम्बरे शशुगृहे महीजः स मोदतेऽवाप्य चिराय लक्ष्मीं ॥ ९ ॥ भिलाभ-
 सस्यौ दानितिनमरहमी मेघूरण वन्युगृहे शुक्रश्च । यस्याद्य योगे क्रियतेऽभिषेकः संपत्तिरा तस्य चिरायुष-
 स्यात् ॥ १० ॥ ” तयाद्य राजगुप्त पूर्वोक्तगुणयुक्त दृढत्वाश्रयिधिवृत्तजिनत्वानोदकेन सर्वोपधिचर्गेण मङ्गल-

पत्य ६ मध्वित्वं ६ सेनापतित्व ७ कर्माधिकारित्व चेति ८ । तत्र प्रथम नृपत्वपदारोपविधिः । नृपलक्षण यथा
 —“विष्टुदक्षधियकुले जातो राज्यक्रमान्विते । अहीनपदुसर्वाङ्गः क्षमी दाता च धीरधीः ॥ १ ॥ न्यूरं कु-
 तज्ञो व्युत्पन्नो विद्याद्यादशके रतः । यथाभ्रतापसयुक्तो भक्तो देवे गुरौ हृद ॥ २ ॥ न्यायप्रियः स्वपरयोरप-
 क्षापयवर्जितः । प्राञ्जलश्च गुणग्राही परनिन्द्याविवर्जितः ॥ ३ ॥ सूक्ष्मन्यापटुष्टिपरः परचिन्तोपलक्षकः । स्व-
 भावादल्पभाषी च गन्मीरः पण्डितप्रियः ॥ ४ ॥ हृदप्रतिज्ञो धर्मात्मा सर्वग्न्यसनवर्जितः । अतिमानी विनी-
 तश्च सुदुभाषी विवेकवान् ॥ ५ ॥ सर्वत्र दाने दण्डे च प्रमाण रचयन्सदा । उपायानां षतद्वकेषि देशकाल-
 प्रकल्पयन् ॥ ६ ॥ संपूर्णससराज्याङ्गः षड्गुणाद्यक्रियाकिमाह । हृदोपसेवी लोक च पितृवरपरिपालयन् ॥ ७ ॥
 अप्रमादपरो नित्य सुरक्षितगृहादिकः । सर्वदर्शनभक्तश्च समानः सर्वलिङ्गिणु ॥ ८ ॥ सुरुपस्वककपटः
 सलज्जः सौम्य एव च । स्थाने स्थाने निर्जं चित्तं रक्षन्प्रापारयन्नापि ॥ ९ ॥ सवयापदि हुत्पञ्च नद्वैरस्तु
 वायुषु । अविवादी सतिप्रयश्च सुजनोऽभेयपीठकः ॥ १० ॥ गृहमन्त्रं प्रसन्नश्च मर्यादावान्समुद्रवत् । यथाई-
 नीतिशास्त्रोक्तं दण्डं विरचयन्नापि ॥ ११ ॥ कवचे बाहने शस्त्रे योषे कृतघनकथय । नानाकौतुकसंस्कारो दीने
 दुःस्थे दयाधिकः ॥ १२ ॥ योजयन्कायरकार्ये मिथज्जन्मासपूरकवान् । इत्यादिगुणसयुक्तं क्षत्रियो राज्यमर्हति
 ॥ १३ ॥ इति ॥ तत्राभिधेयकविधिः । तत्र पूर्वं शान्तिकं यौष्टिकं च विदध्यात् । तत्र कर्मसुखनक्षत्रेषु विधा-
 इप्रतिष्ठोचितवर्षमासविजनक्षत्रलक्षणविष्टु राव्याभिधेयं रचयेत् । तत्र नक्षत्राधि लक्ष्यादि च । “क्षेत्रज्ञा-

ॐ इति तिलकमन्त्रः । ततः पट्ट शिरेख भाले मुकुटाधो षष्ठीयात् सुवर्णमयं रत्नजटितं यतिगुरुः स्वरिमन्त्रेण
 शुभशुक्लस्तु धेनुमन्त्रेण । स यथा । ॐ अर्हं नमोऽर्हते समवसरणस्थाय सिंहासनस्थाय वैद्यदुमच्छायाप्रतिष्ठाय
 निःकल्मषाय निःकर्मकाय प्रियप्रबोधाय स्थिराय तवस्तु पट्टबन्धनानेन भगवान् अर्हन् सुप्रतिष्ठितः सुप्र-
 जितः अर्हं ॐ इति पट्टबन्धमन्त्रः । ततोऽन्ये नृपाः सामन्ताः राजानका मण्डलाधिपाः ग्रामाधिपाः धर्माधि-
 कारिसेनानीमन्त्रिब्राह्मणक्षत्रियवैश्यशूद्रास्तिलकं कुर्वन्ति । सर्वेपि प्रणम्य स्वसोषितामुपवा गजतुरगामूष-
 णासिंहासनशस्त्रवज्रकवचगुस्तक्रव्यफलमभुत्तिका समर्पयन्ति तेषां सर्वेषां तिलककरणे गुरुर्गुरुगुरुर्वा पौष्टि-
 कदण्डकमेव पठेत् । ततः श्वेतं मुक्ताजालाङ्कितं छत्रं तद्वश्यकरेणानाययेत् । ततो गुरुर्गुरुगुरुर्वा गुरुपाक्षतान्
 क्षिपन् इति मन्त्रं पठेत् । ॐ अर्हं नमो रत्नत्रयाय विमलाय निर्मलाय ऊर्ध्वोर्ध्वाधिकाय सुवनत्रयदुर्लभाय
 दुर्गतिच्छादनाय कामितप्रदाय विश्वप्रदास्थाय भगवन् रत्नत्रयं दृष्ट्वा तपत्रे स्थिरो भव शान्तिमुष्टिपुष्टिद्वितिकी-
 र्तिमतीः प्रवर्षय अर्हं ॐ इति छत्रपूजनमन्त्रः । ततः—सर्वोपि लोको दिननायपादाधिषाय दीर्घं लभते
 प्रशस्तिं । छत्रान्तरालेन महीश्वरोय द्वितीयतां तस्य वधाति भूमौ ॥ १ ॥ इति काव्यं पठित्वा तद्वश्यहस्तेन
 नृपदीर्घं छत्रं समुह्नासयेत् । ततश्चामरे समानीय गुरुपाक्षतैः पूजयन् गुरुर्गुरुगुरुर्वा इति मन्त्रं पठेत् । यथा
 ॐ अर्हं नमोऽर्हते भगवते अष्टमहाप्राप्तिहार्यकलिनाय छलिताय चतुःपट्टिसुरासुरेन्द्रपूजिताय सर्वसपत्क-
 राय सर्वोपद्रवनिवारणाय सर्वविश्वत्रयधारणाय जगच्छरणाय स्थिरोस्तु भगवन्नत्र तव प्रभावः अर्हं ॐ

गीतवादिप्रसङ्गोच्छासपूर्वकं स्थापयित्वा महार्थध्वेतवक्ष्यपरिधानं कुतोत्तरासद्गं सर्वान्नाभरणमृपितं आपद्-
मुकुटं अधिवधासमुपनारीभिर्भूतं समानीय पूर्वोभिमुखं मणिमये स्वर्णमये वा रूप्यमये वा शुभकाष्टमये
वा पुरुषप्रमाणे सिंहासने कटीप्रमाणपादपीठसहिते सार्धहस्तद्वयचतुःकोणविस्तरे कनककलशाङ्कितसदृशाभ्वे-
तवज्राधृते पर्यङ्गासनेन निवेशयेत् । ततः सजलजलदस्नानानि चाद्यानि दक्षागुक्कुट्टकपटद्वयसदृशीभेरीताम्र-
वृक्षभर्त्तरमश्रुतीन्वादेत् । ततश्च समासे लग्नसमये समस्तगीर्थादिकैः गुरुर्गुह्यगुरुवर्गभिषिञ्चेत् । यतिगुरु-
स्तरिमञ्जवलयमन्त्रैः शुभगुक्स्तु वेदमन्त्रैः । वेदमन्त्रो यथा । ॐ अर्हं भुवोसि जीवोसि नानाकर्मफलभागासि
दूरोसि पूज्योसि मान्योसि रक्षकोसि प्रबोधकोसि शासकोसि पालकोसि प्रियोसि सद्योसि यशोमयोसि
विनयोसि वीतशाङ्कोसि तद्वन्न भुवो भूयात् स्थिरो भूयात् इन्द्रोसि जयोसि इन्द्रोसि घातासि सहर्तासि
वदितोसि वदेतुकामोसि अग्निर्गोसि प्रभुरसि प्रभूरसि तेजोमयोसि भूयान्ते दीर्घमायुरारोग्यं राज्यं
यशश्च सन्तु ते विपुलाः अियो बलानि बाहूनानि च अर्हं ॐ इति । अभिवेकमन्त्रः । ततश्चानन्दं सङ्कुङ्कुमक-
स्तूरीसुगन्धं प्रसिद्धपरमेष्ठिमन्त्रेणाभिषेज्य यतिगुरुः स्तरिमन्त्रेणैव तिलकं कुर्यात् । शुभगुक्स्तु वेदमन्त्रेण ।
स यथा । ॐ अर्हं नमोऽर्हते भगवते रुद्राय शिवाय तेजोमयाय सोमाय मङ्गल्याय सर्वगुणमयाय दयाम-
याय सर्वर्द्धदाय सर्वसिद्धिदाय सर्वशुभदाय सर्वगुणात्मकाय सिद्धाय बुद्धाय पूर्णकामाय परितक्तामाय
तद्वन्न भाले स्थिरीभव भगवन् प्रसादं देहि प्रताप देहि पद्मो देहि बलं देहि शुद्धिं देहि वाञ्छितं देहि अर्हं

ॐ इति तिलकमन्त्रः । ततः पट्ट धिरेख भाले मुकुटाधो धरीयात् सुवर्णमय रत्नजटित यतिशुः स्वरिमन्त्रेण
 गुह्यशुस्तु वेदमन्त्रेण । स यथा । ॐ अर्हं नमोऽर्हते समवसरणस्थाय सिंहासनस्थाय वैद्यद्रुमच्छायाप्रतिष्ठाया
 निःकल्मषाय निःकर्मकाय प्रियप्रबोधाय स्थिराय तवस्तु पट्टवन्दनेन भगवान् अर्हन् सुप्रतिष्ठितः सुप्र-
 जितः अर्हं ॐ इति पट्टवन्दनमन्त्रः । ततोऽन्ये नृपाः सामन्ताः राजानका मण्डलाधिपाः ग्रामाधिपाः धर्माधि-
 कारिसेनानीमिध्विब्राह्मणक्षत्रियवैश्यशूद्रास्तिलकं कुर्वन्ति । सर्वेऽपि प्रणम्य स्वसोचितामुपदां गजतुरगभूप-
 णसिंहासनशस्त्रकवचपुस्तकद्रव्यफलप्रभृतिकां समर्पयन्ति तेषां सर्वेषां तिलककरणे गुरुर्गृह्यगुरुर्वा पौष्टि-
 कदण्डकमेव पठेत् । ततः श्वेत मुकाजालाङ्कितं छत्रं तद्वश्यकरेणानाययेत् । ततो गुरुर्गृह्यगुरुर्वा पुरुषाक्षतान्
 क्षिपन् इति मन्त्रं पठेत् । ॐ अर्हं नमो रत्नत्रयाय विमलाय निर्मलाय ऊर्ध्वोर्ध्वाधिकाय सुवनत्रयदुर्लभाय
 दुर्गातिच्छादनाय कामितप्रदाय विश्वप्रदास्याय भगवन् रत्नत्रय इहातपत्रे स्थिरो भव शान्तिवुष्टिपुष्टिदृतिकी-
 र्तिमतीः प्रवर्षय अर्हं ॐ इति छत्रपूजनमन्त्रः । ततः—सर्वोऽपि लोको दिननायपादाधिषाय शीर्षे लभते
 प्रशस्तिं । छत्रान्तरालेन महीश्वरोऽयं द्वितीयतां तस्य दधाति नमो ॥ १ ॥ इति काव्य पठित्वा तद्वश्यहस्तेन
 नृपशीर्षे छत्रं समुल्लासयेत् । ततश्चामरे समानीय पुरुषाक्षतैः पूजयन् गुरुर्गृह्यगुरुर्वा इति मन्त्रं पठेत् । यथा
 ॐ अर्हं नमोऽर्हते भगवते अष्टमहाप्रातिहार्यकलिताय ललिताय चतुःषष्टिसुरासुरेन्द्रपूजिताय सर्वसपत्क-
 राय सर्वोपद्रवनिवारणाय सर्वविश्वत्रयधारणाय जगच्छरण्याय स्थिरोऽस्तु भगवन्नत्र तव प्रभावः अर्हं ॐ

इति चामरे अभिममक्य । ततः भूयादस्य पदन्यासः सर्वेष्वपि हि जन्तुषु । अन्यस्यापि पदन्यासोऽनास्मिन्क-
 स्यापि आधत्तां ॥ १ ॥ इति पठित्वा धरकाभिनीकराभ्या तत्सेवककराभ्या वा चामरे चालयेत् । ततः इन्द्र-
 इवजमत्स्यध्वजप्रभृतीन्ध्वजान् पुर कर्षीकृत्य पुर्याक्षतपूजनपूर्वं गुरुरिति मन्त्र पठेत् । ॐ अर्हं नमो नमो जग-
 न्मूर्धस्त्रिंशताय स्थिराय परमेष्ठिने भगवतेऽर्हते अर्हं ॐ इति ध्वजान्संपूज्य दृपस्य दक्षिणहस्तेन सप्तपदायेत् ।
 ततो बुध्नाम्रबुध्नाम्रमृतिबाधणाय समानीय विविधपूजोपकरणैः संपूज्य इति पठेत् । यथाभ्यन्तरो नरनाय-
 कस्य महीतले पद्मगविष्टयेपि । सुरेन्द्रलोके भवतामुदासी निःस्वानशब्दानुगतौ त्व वैव ॥ १ ॥ मनाक दृप-
 हस्तेन बाध्यानि वादयेत् । एव विधाय दृपस्य शिक्षा दद्यात् । यथापूर्वं नियमाः—देवान्गुरुस्त्रिजगद्भैव
 कुलज्येष्ठांश्च लिङ्गिन्ः । विहाय भवतान्येषा न विधेया नमस्कृतिः ॥ १ ॥ न स्पृष्ट क्वापि भोक्तव्य नान्येन
 सह भोजन । न भ्रातृभोजन कार्यं भोक्तव्य नान्यवेदमनि ॥ २ ॥ अगम्यास्पृश्यनारीणां विधेयो नैव
 सगमः । परेण वारित वस्त्र न वार्यं भूषण तथा ॥ ३ ॥ श्रापन परशयायां आसन च परासने । परयात्रे
 भोजनं च धर्जयेः सर्वदा दृप ॥ ४ ॥ नैवारोप्या गुरुन्मुखत्वा स्वशयासनवाजिषु । स्वयमेव वारणे नैव पर्याणे
 क्रोह एव च ॥ ५ ॥ काञ्चिक कथिताश्च च यथाश्च तैलमेव च । न भोक्तव्य क्वचिद्राक्ष्ण पद्मोदुम्बरज फल ॥ ६ ॥
 इति नियमाः ॥ ॥ अथ नीतिशिक्षा । अपराधसहस्रेषु योषिद्विजतपस्विनां । न वयो नाह्वयिच्छेदस्तेषां
 कार्ये प्रधासन ॥ ७ ॥ वेदविजगुरुणा च लिङ्गिनां च सदैव हि । अगुरुष्वाननमस्कारमवृत्त्या मानवाचरे ॥ ८ ॥

धर्मार्थकामान्सदृष्या अन्योन्यमधिरौचितान् । पालयस्व प्रजाः सर्वाः स्मृत्वा स्मृत्वा क्षणे क्षणे ॥१॥ मन्त्रिभिः
 सेवकैश्चैव पीड्यमाना प्रजां दृष्ट्वा । क्षणे क्षणे पालयेथाः प्रमादं तत्र माचरेः ॥ १० ॥ अङ्गरक्षान्सौधिवल्लान्म
 क्षिणो दण्डनायकान् । सूपकारान्द्वारपालान्कुपार्द्धशक्रमानगतान् ॥ ११ ॥ वर्जयेर्मुगया ब्रूत वेदयादासीपर-
 क्षियः । सुरा वचनपाठय तथा चैवार्थदूषण ॥ १२ ॥ दृष्ट्वा दण्डपाठय वाद्य गीत तथाधिक । दृत्याव-
 लोकन भूयो द्विधानिद्रां च सतत ॥ १३ ॥ परोक्षनिन्दा व्यसनान्येतानि परिवर्जयेः । न्यायान्यायपरामर्शो
 नीरक्षीरविवेचने ॥ १४ ॥ न पक्षपातो नोद्वेगस्त्वया कार्यः कदाचन । स्त्रीणा श्रीणा विपक्षाणा नीचाना
 रस्तितागता ॥ १५ ॥ मूर्खाणा चैव लुब्धाना मा विश्वास कृथा कचित् । देवगुर्वाराधने च स्वप्रजाना च
 पालने ॥ १६ ॥ पोष्यपोषणकार्ये च मा कुर्याः प्रतिद्वस्तकान् । कार्यः सपदि नोत्सेको धैर्यच्छेदो नचापदि
 ॥ १७ ॥ एतद्वय निगदित बुधैरुत्तमलक्षण । शास्त्रैर्वीनेः कृपा भोज्ये, प्रासादैश्च जलाशयैः ॥ १८ ॥ यद्वास्कारै
 रमाभिश्च पूरयेः सकलामिला । यातयेः दातुवदाना पोषयेः सुदृढन्वय ॥ १९ ॥ पालयेच्च प्रजाः सर्वाः स्वप-
 रापेक्षयोजिततः । दुष्टान्प्रजापीडकाश्च तथा राज्यपदैषिणः ॥ २० ॥ गुरुदेवभिदः दातुन् चौरान्प्राणैर्विभोजयेः ।
 हत्येता भवता शिष्या करणीया दृढात्मना ॥ २१ ॥ दुष्टस्य दण्डः स्वजनस्य पूजा न्यायेन कोदास्य च सम-
 दृष्टिः । अपक्षपातोऽरिषु राज्यरक्षा पञ्चैव यज्ञाः कथिता दृपाणा ॥ २२ ॥ इत्येव शिष्ययित्वा दृप पट्टाभ्व
 पट्टश्चिस्तिन पट्टरथं समारोपयेत् । पदाभ्यादीना अभिवेकविधिः पुरोऽभिधारयते । ततो दिग्विजयादि क्रम

इति चामरे धर्मिमप्य । ततः म्यावस्य पदन्पासः सर्वेवपि हि जन्तुषु । अन्यस्यापि पदन्पासो नास्ति न-
 स्थापि जायतां ॥ १ ॥ इति पठित्वा वरकामिनीकराभ्या तत्सेवककराभ्या वा चामरे चालयेत् । तत इन्द्र-
 ध्वजमन्त्रस्य ध्वजप्रभृतीन् ध्वजान् पुर कर्षीकृत्य पुण्याक्षतपूजनपूर्वमुकरिति मन्त्र पठेत् । ॐ अहं नमो नमो जग-
 त्पुर्वास्थिताय स्थिराय परमेष्ठिने भगवतेऽर्हते धर्मे ॐ इति ध्वजान्सपूज्य त्वयस्य दक्षिणाहस्तेन संस्पृशयेत् ।
 ततो शुक्लाम्रधुक्प्रभृतिवाष्पण समानीय विधिवपूजोपकरणैः सपूज्य इति पठेत् । यथाप्रतापो नरनाय-
 कस्य महीतले पद्मगविष्टयेपि । सुरेन्द्रलोके भवतामुदासी निःस्वानदान्दानुगतौ स वैव ॥ १ ॥ भनाक् त्व-
 हस्तेन वाष्पानि वावयेत् । एव विवाय त्वयस्य शिक्षा दद्यात् । यथापूर्वं नियमा—देवान्पुनर्दिजाश्चैव
 कुलक्येष्टांश्च लिङ्गिनः । विहाय भवतान्येषा न विधेया नमस्कृतिः ॥ १ ॥ न स्पृष्ट क्वापि भोक्तव्य नान्येन
 सह भोजनं । न श्राद्धभोजन कार्यं भोक्तव्यं नान्यवेहमनि ॥ २ ॥ अग्न्यास्तुहयनारीणा विधेयो नैव
 सगमाः । परेण वारित वस्त्र न धार्यं भूषण तथा ॥ ३ ॥ वायन परशरयायी आसन च परासने । परयात्रे
 भोजनं च वर्जयेः सर्वदा ह्य ॥ ४ ॥ नैवारोप्या शुल्मुकस्ता स्वशाय्यासनवाजिषु । स्तरये वारणे नैव पर्याणे
 क्रोह एव च ॥ ५ ॥ काञ्चिक कथिताश्च च यथाव तैलमेव च । न भोक्तव्य क्वाचिद्राक्षा पद्मोदुम्बरज फलं ॥ ६ ॥
 इति नियमाः ॥ ॥ अप्य मीतिविधौ । अपराधसहस्रेपि योषिद्विजतापक्षिणां । न वयो नाद्विष्येवस्तेषां
 कार्यं प्रयासत ॥ ७ ॥ देवद्विजपुरुषां च लिङ्गिनां च सर्वेव हि । आम्पुत्थानवमस्कृताः प्रयुक्ता मानमाचरेः ॥ ८ ॥

वरपरिपालयेत् । तदपस्यान्यौरसवत्पोधयेः करुणापरा ॥ १० ॥ अत्यन्तविषयासर्कि इदि कुर्या न कर्हिचित् ।
 राज्यव्यापारविषये न स्वेद नित्यमाचरे ॥ ११ ॥ भ्रिर्वासाधन कुर्या अधिरोधात्परस्पर । इत्यादिशिक्षादा-
 नेन शिक्षयेन्महिषीं गुरुः ॥ १२ ॥” अस्या उपकरणानि—“चामरे स्वर्णभृक्षारदृष्ट्य शिखिकलापज । किरीट
 पद्मशिखर वेध्रासनमनुत्तर ॥ १३ ॥ चलने चामरमयी पताका मत्स्यकेतन । गजारोहश्च पुरतो गीत वाद्य
 नरेन्द्रवत् ॥ १४ ॥ इति पदारोपाधिकारे राज्ञीपदारोपविधिः ॥

अथ सामन्तपदारोपः । तत्र सामन्ता महीश्वरस्य सोदरास्तद्भूमिभागमुजो राजकुला इति प्रसिद्धा ।
 अथवा किञ्चिद्भूमिमण्डलस्वामिनो राजशाब्धारिणो मध्यस्थससराज्याद्भूतो मुद्राभ्वेतच्छादिचर्जिता मह्य-
 भूपत्याज्ञावशावदाः सामन्ताः कथ्यन्ते तेषा पदारोपविधिः । तेषा वस्तुस्तोमः—सिंहासनभ्वेतच्छत्रस्वर्णभृक्ष-
 रद्वन्द्वजजुष्कासिंहनादाभ्वेतपर्याणरक्तपटमण्डपामुद्रावर्जितो भूपतिवत् । अभिवेको नास्ति । तिलक एव
 विधेयः । स्वगुरुपितृभगिनीकरात् ततो मह्यभूपतिकरात् । एतत्कर्ममञ्चास्त एव । शिष्याविधिः स एव । स्वदे-
 शानुसारेण विशेषमप्य । “आज्ञा मह्यमहीयास्य खण्डयेर्न कदाचन । अत्यन्तबलिना नैव विरोध क्वापि
 वर्षयेः ॥ १ ॥” अस्योपकरणानि—“चतुरङ्गबल वैध घबल पटमण्डप । वेध्रासन चामरे च छत्र शिखिकला-
 पज ॥ २ ॥ केचिद्रक्त च हरित मह्यभूपसमर्पित । छत्र सामन्तद्वन्द्वस्य कथयन्ति विचक्षणाः ॥ ३ ॥ मत्स्य-
 ध्वजादयः सर्वे केतनास्तस्य धाम्नतः । बुक्कवर्जितमातोष पर्याण भ्वेतवर्जित ॥ ४ ॥ आज्ञा स्वमण्डले चापि

समादिशेत् । अनन्ययोग्यानि वृषचिह्नानि यथा—“भवेत् छत्र धामरे च सिंते रक्त स्पृलादि च । रक्ताशु-
कहृता शय्या कनकावूर्धवासनं ॥ १ ॥ पावपीठ तथा भ्वेती पर्याणशरपी अपि । इन्द्रध्वजो हुक्कायं जप-
कारोऽन्यवक्रतः ॥ २ ॥ मुद्रासुवर्णरूप्यादेरेतच्छिह्नं महीपतेः । स एव जायते सम्राट् राजसूयविधानतः ॥ ३ ॥
विजित्य सकलां पृथ्वीं यो यासति सुप्रमण्डल । तस्यायंय विधिः कार्योऽभिषेके चक्रिणोपि हि ॥ ४ ॥ येषां
शुद्धादिषंविस्तिर्ब्रह्मेया नीतिशासनः । इदमाधारशास्त्रं तु वर्धतेऽन्यकथापर्यं ॥ ५ ॥” इति पदारोपाधिकार-
तच्छिह्ना यथा—“वत्से कुलत्रयस्यापि मृगाः कीर्तिप्रकाशिनी । परमेश्वरवद्भक्तिके वक्ष्या. स्वीये च भर्तारि ॥ १ ॥
सुरेन्द्रपद्वत्तामेपि प्राणनाथोपि वर्णिनि । पतिव्रताव्रतस्यास्य मा विदध्याद्विधातन ॥ २ ॥ स्वबन्धुन्स्वसुतांश्चैव
तथा सर्वजनानपि । पश्येः समानदृष्ट्या यत् त्व जनस्याभिष्कासमा ॥ ३ ॥ दीनेषु कारसस्येषु याचमानेषु
लज्जुषु । हृषेण निपुहीतेषु दयां कुर्याद्विरत्नर ॥ ४ ॥ लोकोत्तरेषु सर्वेषु तथा वै लोकिकेषु च । महेषु तप्त-
क्षिपमात्सवादि परिभाषयेः ॥ ५ ॥ पक्ष्यो च व्यसनासक्तं मध्यस्थमपि धारयेः । कोयास्य च परां रक्षां वि-
दध्याः सुकृतस्य च ॥ ६ ॥ पान्थेषु साधुषु तथा विद्वत्सु गुणवत्सु च । विद्येव पाछनं कुर्याद्विषुषु भगवतेषु
च ॥ ७ ॥ अशरोषजनस्यापि पालनं यासनं तथा । विदधीषा यथा तस्य त्यागक समय मनः ॥ ८ ॥ रस-
वत्यादिकार्येषु यत्र कार्यं सदाञ्जने । दार्यं च प्रवरं दद्या यथो विपुलमर्थये ॥ ९ ॥ सपत्नीमण्डलं सर्वं ज्ञान-

कावि नास्ति किंतु महानृपसामन्तमण्डलेभ्यरावित्तं षष्ठ दण्ड लक्ष्मादि तत्पदारोपहेतु । अस्योपकरणाने
 —“तुरगारोहण क्षेत्र दण्डादि क्षितिपार्षित । पस्तिभिः सैन्यसयोगो वाद्य द्विष्टिम एककः ॥ १ ॥” अस्य
 शिष्या—“स्वामिमक्तिः सदा कार्या कार्ये न्यायविचारण । सर्वोपि ग्राम्यलोकस्तु ज्ञातव्यो निजबन्धुवत्
 ॥ २ ॥ सर्वैश्च चिन्तय’ कार्यः प्रियवादित्वमेव च । क्रुद्धेषु कार्या ग्राम्येषु न कार्या भवता क्रुधा ॥ ३ ॥ नृपादौ
 स्वासुदानेन रक्षणीयो जनस्त्वया । दण्डणा अदण्डणा ग्राम्याश्च वाच्याः स्वामिपुरस्त्वया ॥ ४ ॥ अहर्निशा रक्ष-
 णीया ग्राम्या जागरणात्त्वया । पान्थाना यात्रिकाणा च न विद्याप्य उपद्रवः ॥ ५ ॥ कर्षणात्पाटुपाल्याश्च
 श्रुतिर्मान्यकरास्त्व । इत्यादिशिष्यक्षणीयोसौ गुरुणा ग्रामचिन्तकः ॥ ६ ॥” इति पदारोपे ग्रामाधिपतिपदा-
 रोपः ॥ ॥ अथ मन्त्रित्व । मन्त्रिणोपि सर्वकार्यकारिणः शौण्डीर्यमतिमन्तो वृषस्य जीवितमिव भवन्ति ।
 मन्त्रिपदयोग्यपुरुषलक्षण यथा—“कुलीनः कुशलो वीरो दाता सत्यसमाश्रितः । न्यायैकनिष्ठो मेधावी दूरः
 शास्त्रविचक्षणः ॥ १ ॥ सर्वव्यसननिर्मुक्तो दण्डनीतिविद्यारतः । गुरुयान्तरविज्ञाता सत्यासत्यपरीक्षकः ॥ २ ॥
 कृतापराधे सोदर्ये शास्त्रावपि समाश्रयः । धर्मकर्मरतो नित्यमनागतविमर्शकः ॥ ३ ॥ अत्यस्तिष्ययादिमतिषु
 चतसृष्वपि बद्धधीः । भक्तः षड्वर्षानेवैव गुरुदेवायुपासकः ॥ ४ ॥ नित्यमाचारनिरतः पापकर्मपराशुखः ।
 सदा विचारयक्ष्याय नीरक्षीरधिवेचन ॥ ५ ॥ कुलक्रमगत मन्त्र वृषयोग्यमुदीरयन् । ईदृशाः गुरुयो मन्त्री
 जायते राज्यवृद्धिदृक् ॥ ६ ॥ ॥ अथ मण्डलाधिपतिर्देशमण्डलाधिपतिग्रामाधिपतिमन्त्रिसेनापतिकर्माधि-

तस्यैव परिकीर्तिता । किरीट पञ्चशिखरमाहू रूप्यमयी तथा ॥ ५ ॥” सामन्तपत्नीनामपि पदारोपं साम-
 न्तवदेव । शिष्याधिधिः स एव । छत्रधामरवर्जितान्युपकरणानि सामन्तवत् । च्छिन्पाधिधिः स एव । इति
 पदारोपाधिकारे सामन्तपदारोपविधिः ॥ अथ मण्डलेभ्वरत्न । तत्र मण्डलेभ्वराः कियन्नगरग्रामाधिप-
 तयो महाद्वपसामन्ताश्चावशावदाः राजानका इति प्रसिद्धाः तेषां पदारोपो गुरुजनमदाभूषति सामन्तकृत
 तिलकमात्रमेव । शिष्या सामन्तवत् । तस्योपकरणानि यथा—“अभ्वपत्तिमय सैन्य तथा वेद्यासन पुनः ।
 पदद्वौ इन्दुभिर्वाय केतन धामराङ्कित ॥ १ ॥ पदगोदानि शुभ्राणि रथश्चैकं स्वचादने । मण्डलेशस्य वस्तूनि
 कल्पयेत्प्रसुतागमे ॥ २ ॥ गजा रथाश्चामरे च सर्वेऽत्राणि युष्मक । ताम्रवाद्य मत्स्यकेतुः प्रणामो जयपूर्वक
 ॥ ३ ॥ पट्टाभिर्वक्तो नारीणा मण्डलेशपदार्पण । आरोहश्चैव हस्त्यादौ गीत वाद्य वृषान्तिके ॥ ४ ॥ भोजने
 जलपानादौ सुधावचनकीर्तन । इत्यादिमण्डलेशाना न कदाचन विद्यते ॥ ५ ॥ इति पदारोपाधिकारे मण्ड-
 लेशपदस्थापनविधिः ॥ अथ देशमण्डलाधिपत्य । तत्र देशमण्डलाधिपतयो राजधानीनगराधिपत्यव-
 र्जिताः कियद्ग्रामाधिपतयः ठकुरा इति लोकप्रसिद्धास्तेषां पदारोपविधिः मण्डलेभ्वरवत् । किंच मण्डलेभ्वर-
 तेषां पर्यङ्गवन्ध एव पर्यदि नतु वेद्यासनावि । शिष्या मण्डलेभ्वरवत् । इति पदारोपो देशमण्डलाधिपत्य-
 वारोपविधिः ॥ ॥ ग्रामाधिपतयस्तु कश्चैकग्रामवासिनः सामन्तमण्डलाधिपतीनां प्राजाधिपत्ये तु तिलक-

नीकाधिपतिः गजानीकाधिपतिः दुरगानीकाधिपतिः पदालनीकाधिपतिः सैन्यसंवाहकः धर्माधिकारी मा-
 पद्मगारिकः कोष्ठागारिकः पुरोहितसप्तसप्तप्रभृतयो भवन्ति । तेषां सर्वेषां लक्षणानि यथा—“कुलीनाः
 कुशला वीराः दूराः शास्त्रविद्यारदाः । स्वाभिप्रक्ता धर्मरताः पूजायात्सत्यशालिनः ॥ १ ॥ सर्वव्यसननि-
 र्मुक्ताः शुचयो लोभवर्जिताः । समाशयाश्च सर्वेषु दृपवस्तुसुरक्षकाः ॥ २ ॥ परापेक्षाधिनिर्मुक्ताः शुरुभक्ताः
 प्रियवदाः । महाशया महाभाग्या धर्मे न्याये सदा रताः ॥ ३ ॥ अप्रमादाः प्रसन्नाश्च प्रायः कीर्तिप्रिया अपि ।
 कर्माधिकारे योग्याः स्युरीदृशाः पुरुषाः पर ॥ ४ ॥” एतेषां सर्वेषां कर्माधिकारिणां पदारोपो दृपादेशात्तद्-
 तत्सङ्गदण्डाङ्कुशकशावीरमुष्टिभिर्वचनमाधैर्वा भवन्ति । तेषां सर्वेषां शिक्षया यथा—“स्वामिना यदिद् कर्म
 न्यस्त विश्वासतस्त्वयि । अत्र प्रमादो नो कार्यो विधेयः स्वामिवाच्छित ॥ १ ॥ प्रजा न पीडनीयास्तु खण्ड्य
 पत्सुर्न कर्म च । अर्जनीय नयाद्वित्त न ह्येयः सत्त्वमुत्तम ॥ २ ॥ प्रजाधने न कार्याः क्रद्दिचित्पृष्टा ।
 एव शिक्षा सदा देया सर्वकर्माधिकारिषु ॥ ३ ॥” इति पदारोपाधिकारे कर्माधिकारिपदारोपविधिः ॥
 अप धैर्यशूद्रयोः मध्विसेनाधिपतिकर्माधिकारिपदानि प्रसन्नदृपदत्तानि भवन्ति । तेषां विधिः पुरातन एव
 किंतु श्रेष्ठिसार्धवाहगृहपतिपदान्यधिकानि । तत्र श्रेष्ठिनस्सर्ववणिजवर्गश्रेष्ठा दृपपूज्याः कार्यकारिणो भव-
 न्ति । सार्धवाहाः सर्वदेशेषु सर्वभूयतिमानिताः विविधवाणिज्याः सार्धस्वामिनो भवन्ति । गृहपतयस्तु
 दृपाणां सर्वद्रव्याधिकारनिरता विश्वासपात्रा भवन्ति । तेषां पदारोपो दृपादेश एव । शिक्षा कर्माधिकारि-

कारिप्रभृतयः तिलकमुद्रापासितः पूर्वं पञ्चाद्य शान्तिक पौष्टिकं कारयन्तीति सर्वयुक्तिः । मस्त्रिपदं नृपहस्तात्
मुद्रावक्रादिप्राप्तिरेव पदारोपः । अस्योपकरणानि नृपादेः प्रसादलभ्यानि न तत्र निषम । तस्य शिष्या
सधिल्लरा—सामनीतिकामन्दकीनीतिचाणक्यनीतिश्रावणेन गुरुणा देया । इति पदारोपाधिकारे मस्त्रिपदा-
रोपविधिः ॥ ॥ अथ सेनापतित्व । तत्र सेनापतयः समस्तनृपकटकपोषननिवर्तनपदकक्षाः नृपस्य प्राणा
इव भवन्ति । सेनापतिलक्षण यथा—“शूरः प्रियवदो मानी बुद्धिमान्यदुष्यनुभाक् । सपक्षो धृष्टुल्यश्च सर्व-
देशपयाजुगः ॥ १ ॥ दाता सौभाग्यवान्वाग्मी विश्वासपरिवर्जितः । कुलास्त्र कृतयुद्धश्च सैन्याधेशकृतश्रमः
॥ २ ॥ अहर्निश निःप्रमादः सर्वव्यसनवर्जितः । सेनाधिपत्ये योग्यः स्वादीदृशः पुरुषः सुधीः ॥ ३ ॥” सेना-
धिपतीनां पदारोपः नृपदसवक्रस्तुवर्णदण्डरूपः । केचिच्च सेनापतीनां स्वामिहस्तातिलकमप्युदीरयन्ति । तस्य
शिष्या यथा—“त्वया परबलावेद्यो बुद्ध्या बाहुषलेन च । भञ्जनीयो नो विधेयो विश्वासः कस्यचित्पर ॥ १ ॥
परस्य मण्डलं प्राप्य कार्यं नाजनवधानता । अल्पेपि परसैन्ये च महान्कार्यं उपक्रमः ॥ २ ॥ देया कालं बलं
पक्षं दाह्युष्यं शक्तिरसगमः । विलोक्य भवता शत्रुरभियोज्यो न भान्यथा ॥ ३ ॥ स्वस्वामिनो जयो देयः
कार्यं स्वमाणरक्षण । दण्डनायकमुत्कृष्टमिलेव शिक्षयेद्वृकः ॥ ४ ॥ इति पदारोपाधिकारे सेनापतिपदारोप-
विधिः ॥ ॥ अथ कर्माधिकारिपदं । तत्र कर्माधिकारिणः । प्रतीहारः कोदयतिः दहयतिः नलरक्षकः दुल्का-
धिपतिः रूप्याधिपतिः स्वर्णाधिपतिः काचकाधिपतिः अन्तःपुराधिपतिः द्वादशाधिपतिः, किंकराधिपतिः रथा-

नीकाधिपतिः गजानीकाधिपतिः तुरगानीकाधिपतिः पदास्थनीकाधिपतिः सैन्यसंवाहकः धर्माधिकारी मा-
 ण्डागारिकः कोष्ठागारिकः पुरोहितससकप्रभृतयो भवन्ति । तेषा सर्वेषां लक्षणाणि यथा—“कुलीनाः
 कुशला धीराः शूराः शास्त्रविशारदाः । स्वाभिमक्ता धर्मरताः पूजावात्सल्यशालिनः ॥ १ ॥ सर्वव्यसननि-
 मुक्ता, द्युचयो लोमवर्जिताः । समाशयाश्च सर्वेषु दृपवस्तुसुरक्षकाः ॥ २ ॥ परापेक्षाधिनिर्मुक्ताः शुरुभक्ताः
 प्रियवदाः । महाशया महामान्या धर्मे न्याये सदा रताः ॥ ३ ॥ अप्रमादाः प्रसन्नाश्च प्रायः कीर्तिप्रिया अपि ।
 कर्माधिकारे योग्याः स्युरीदृशाः पुरुषाः परं ॥ ४ ॥” एतेषां सर्वेषां कर्माधिकारिणां पदारोपो दृपादेशात्तद्व-
 तस्त्वद्दण्डाङ्कुशकशावीरमुष्टिमिर्वचनमाधैर्वा भवति । तेषा सर्वेषां शिक्षया यथा—“स्वामिना यदिद् कर्म
 न्यस्त विश्वासतस्त्वयि । अत्र प्रमादो नो कार्यो विधेय स्वाभिवाञ्छित ॥ १ ॥ प्रजा न पीडनीयास्तु स्वण्ड्य
 पत्सुर्न कर्म च । अर्जनीय नयाद्विज्ञ न ह्येय सत्त्वमुत्तम ॥ २ ॥ प्रजाधने दृपवने न कार्यो कर्हिचित्स्पृष्टा ।
 एव शिक्षा सदा देया सर्वकर्माधिकारिषु ॥ ३ ॥” इति पदारोपाधिकारे कर्माधिकारिपदारोपविधिः ॥
 अथ वैश्यशूद्रयोः भिक्षुसेनाधिपतिकर्माधिकारिपदानि प्रसन्नदृपदत्तानि भवन्ति । तेषा विधिः पुरातन एव
 किंतु श्रेष्ठिसार्धवाहयुहपतिपदान्यधिकानि । तत्र श्रेष्ठिनस्सर्ववणिजवर्गश्रेष्ठा दृपपूज्याः कार्यकारिणो भव-
 न्ति । सार्धवाहाः सर्वदेशेषु सर्वभूपतिमानिताः विधिबचाणिज्याः सार्धस्वामिनो भवन्ति । गृहपतयस्तु
 दृपाणा सर्वद्रव्याधिकारनिरता विश्वासपात्र भवन्ति । तेषा पदारोपो दृपादेश एव । शिक्षा कर्माधिकारि-

कारिप्रभृतयः तिलकमुद्रापासितः पूर्वं पश्चाच्च शान्तिक पौष्टिकं कारयन्तीति सर्वयुक्तिः । मन्त्रिपटं नृपदस्तात्
मुद्रावक्त्रादिप्राप्तिरेव पदारोपः । अस्थोपकरणानि नृपादेशप्रसादलभ्यानि न तत्र नियमः । तस्य शिष्या
सविस्तरा—सामनीतिकामन्दकीनीतिचाणक्यनीतिश्रावणेन गुरुणा देया । इति पदारोपाधिकारे मन्त्रिपदा-
रोपविधिः ॥ अथ सेनापतिस्त्व । तत्र सेनापतयः समस्तनृपकटकयोधननिवर्तनपदकक्षाः नृपस्य प्राणा
इव भवन्ति । सेनापतिलक्षणं यथा—“शूरः प्रियवदो मानी बुद्धिमान्वह्यन्युभाक् । सपक्षो बहुभृत्यश्च सर्व-
देशपयानुदाः ॥ १ ॥ दाता सौभाग्यवान्भगमी विश्वासपरिवर्जितः । कृताक्षः कृतयुद्धश्च सैन्यावेदाकृतधर्मः
॥ २ ॥ अहर्निशा निःप्रमादः सर्वव्यसनवर्जितः । सेनाधिपत्ये योग्यः स्यादीदृशः गुरुपः सुधीः ॥ ३ ॥” सेना-
धिपतीना पदारोपः नृपदस्तवक्त्रमुवर्णदण्डरूपः । केचिच्च सेनापतीना स्वाभिहस्तातिलकमप्युदीरयन्ति । तस्य
शिष्या यथा—“स्वया परबलावेशो बुद्ध्या बाहुबलेन च । भञ्जनीयो नो विधेयो विश्वास कस्यचिरपर ॥ १ ॥
परस्य मण्डलं प्राप्य कार्यं नाजनवधानता । अल्पेपि परसैन्ये च महान्कार्यं उपक्रमः ॥ २ ॥ देया कालं बलं
पक्षं बाहुशुण्यं शक्तिरसंगमः । विलोक्य भवता शत्रुरभियोज्यो न भान्यथा ॥ ३ ॥ स्वस्वाधिनो जयो देयः
कार्यं स्वमाणरक्षणं । दण्डनायकमुत्कृष्टमिच्छेव शिक्षयेद्गुरुः ॥ ४ ॥ इति पदारोपाधिकारे सेनापतिपदारोप-
विधिः ॥ अथ कर्माधिकारिपदं । तत्र कर्माधिकारिणः । प्रतीहारः कोदयति दहयतिः नलरक्षकः दुस्का-
धिपतिः सव्याधिपतिः स्वर्णाधिपतिः कावकाधिपतिः अन्तपुराधिपतिः आद्राधिपतिः किंकराधिपतिः रथा-

समक्ष गुरुर्गुणगुक्तां सद्यपति पीठे नेत्रेक्षयत् समाप याजतभान्य च । ततस्ताञ्जराः ॥ १ ॥
विमन्त्रे शरीररक्षा कुर्यात् समार्यस्य । ततः परिश्रुतमनोज्ञवक्त्राभरण सद्यपतिं समार्यं शान्तिकजलैः कुशा-
ग्रगृहीतैरभिषिञ्चेत् । ततः ॐ शिरसि श्रीं भाले ह्रीं नयनयोः श्रीं कर्णयोः ज मुखे व कण्ठे ह्रीं स्कन्धयोः अ-
शुजयोः क्षन्त्युं हृदि ऐं नामौ मू ऊर्वोः एव चन्दनार्चनपूर्वं सद्यपतेः समार्यस्य शरीरे वर्णन्यास कुर्यात् । तत-
श्चन्दन पौष्टिकदण्डक पठन् सद्यपतेः समार्यस्य तिलक कुर्यात् । अक्षतान्यारोपयेत् । अष्टविधमर्घ्यं च
दद्यात् । वासक्षेप व्रतारन्मविधिना कुर्यात् । ततो गुरौ पुनर्निषया निषण्णे सर्वेयन्ये तपोधनाः श्रावकश्चा-
विकादयस्तिलकं कुर्वन्ति । ततः सद्यपतिर्गुरवे श्वेतकौशेय स्वर्णमणिकङ्कण मुद्रासहितं दद्यात् । ततः सर्व-
साधुभ्यो वस्त्रदानं । सद्यपूजा महाविस्तरेण विधेया । ततः सद्यपतिः माण्डलिकमहाधरमाण्डागारिककोटि-
पतिपाणिग्रहप्रभृतीन् सयानुसारेण तिलककरणैः परिकल्पयेत् । एव सद्यपतिपदारोपणं । तस्योपकरणानि
यथा । 'देवालयो धिन्मयसमन्वितम् तथातपत्र चमरौ च कुन्मनाः । इवजा महतोयसमुच्चयस्य चतुर्विध-
सैन्यमनुत्तरं च ॥ १ ॥ देवालयार्थं शकटाश्च शुभ्रवर्णौ च तस्मिन्मलिनौ महोक्षौ । कौसुम्भवस्त्रं दृपतूणि-
कास्तु देवालयस्यावरणं विशिष्टं ॥ २ ॥ सद्युर्गुरं नूपुरमण्डलं च महोक्षमूषाकरणं प्रशस्तं । घण्टास्तथा काञ्च-
नकुन्मयुक्किचतुष्टयं हेममयं च पीठं ॥ ३ ॥ कुन्माक्षतादेव विशिष्टपीठान्याराधिका पोदशं धातुकुन्माः ।
श्रीस्त्रिणदकपूर्वरनिघर्षहेतोः पाषाणपात्रे धरचन्दनं च ॥ ४ ॥ सप्तालङ्घनं शुभघूपपात्रं निर्मार्जितं कुन्मपिधा-

सदृशी । इति पदारोपाधिकारे वैद्यशब्दपदारोपविधिः ॥ अथ महाशब्दा आभीराः तेषां पदारोपो ब्रामा-
 व्यक्षत्वं । स च नृपादेवादेव । शिक्षा तेषां ब्रामाधिपतित्वसदृशी पूर्वोक्तेव ॥ कारुणा च पदारोपः स्वस्व-
 ज्ञातिमुत्सृज्यकरणं स च नृपदसर्वजाविभिः स्वर्णमयरूप्यमयैश्च तत्तत्कारुण्यकरणैर्भवति । तेषां शिक्षा
 कर्माधिकारिसदृशी । इति पदारोपाधिकारे महाशब्दकारुण्यदारोपविधिः ॥ अथ पशूनां पदारोपः । तत्र
 हस्त्यश्वद्वयमादयो मुख्यस्वमानीताः श्रेष्ठाः पदमासुवन्ति । ते च पूर्वं पञ्चगव्यतीर्थोदकगन्धोदकैः सज्जायिताः
 प्रशस्त्यवकाशादिताः प्रक्षकर्वमपुष्पमालादिपूजिताः शुर्वमे स्याप्याः । शुकश्च प्रतिष्ठाधिकारोक्तेस्त्वदधिकारो-
 नमश्चेस्तानधिकारसयेत् । ततश्च नृपादिस्तान्सम्यक्संपूज्य अध्यास्ते । इति पशूनां पदारोपणविधिः ॥

अथ चानुवर्ण्यप्रशस्त्या तीर्थकरनामकर्मकृतानुषङ्गा भोगमोक्षदायिनी सर्ववाङ्मनफलप्रदा चक्रवर्तिपदा-
 दच्युत्कुट्टा सत्या सद्यपतिपदारोपयुक्तिरभिधीयते । तत्र सर्वर्तिसम्पन्नः पुरुषः सर्वविशिष्टपृष्टहृत्पुण्यभाक्
 गुणसहितो विशुद्धवासनावान् सपूर्णधनः मीलितवस्तुर्विवसंघो विशुक्तक्रोधमानमायालोभो शुकदेवभक्तोऽ-
 नादितीर्थयात्रायै करुणादितीर्थयात्रायै वा सद्यपतिपदं शुद्धाति तस्य चाप्य विधिः । तत्र लग्न विवाहदीक्षाप्र-
 तिष्ठासमं प्रास्थानिकनक्षत्रयुक्तं च । तत्र वर्षमासदिनलग्नानि सर्वाणि विवाहवत् शुद्धानि गवेष्यन्ते पदा-
 रोपप्रस्थानयोग्यानि नक्षत्राणि च । तथा पूर्वं तद्गृहे शान्तिक पीष्टिक च विदध्यात् । ततो लग्नबेलायां सुमा-
 सायां महाबायेषु वायमानेषु महाधानेषु दीपमानेषु मङ्गलेषु गीयमानेषु चन्द्रिचारणेषु पठत्स्व चतुर्विधसम्प-

जीर्णोद्धारनवचैत्यकरण महाध्वजारोपण अनिवारितावदान महासधपूजा इन्द्रपदमालारोपण इत्याव कमाप ।
परश्चावकै, कार्यणि । इन्द्रमहाधरमालाधरपाणिग्राहादिभिरपि महापूजाध्वजारोपसधपूजा विधेया ।
इति तीर्थे सधपतिकार्याणि । ततस्तथैव रीत्या गृहे समागत्य देवभोज्यदान सधवात्सल्य सधपूजा च । इति
पदारोपाधिकारे सधपतिपदारोपविधिः ॥

अथ सुद्राविचारः । प्रतिष्ठायां पूजने च पदारोपे समस्तके । ध्याने मन्त्रोपासने च तथा वासाभिमन्त्रणे
॥ १ ॥ सर्वोक्तं नन्विषु पुनर्मुद्राकरणमिष्यते । तदर्थं समस्तसा प्रसगावभिधीयते ॥ २ ॥ परमेष्ठिमयीमुद्रा १
मौद्वरी २ वज्रमुद्रिका ३ । तथा गकवमुद्रा च ४ जिनमुद्रा ५ तथैव च ॥ ६ ॥ ततो मुक्ताशुक्तिमुद्रा ६ डञ्जलि-
मुद्रा ७ च सौरमी ८ । पद्ममुद्रा ९ चक्रमुद्रा १० मुद्रा सौभाग्यनामका ११ ॥ ४ ॥ यथाजाता १२ डराधिकी
च १३ वीरमुद्रा १४ विनीतिका १५ । प्रार्थना १६ पर्थुमुद्रा च १७ वज्रमुद्रा १८ प्रियकरी १९ ॥ ५ ॥ तथा
गणधरीमुद्रा २० योगमुद्रा २१ तथैव च । ततः कच्छपमुद्रा २२ च धनुःसधानमुद्रिका २३ ॥ ६ ॥ योनिमुद्रा
२४ दण्डमुद्रा २५ सिंहमुद्रा २६ च शक्तिजा २७ । बाह्व २८ पाशा २९ खट्वा ३० कुन्त ३१ वृक्ष ३२ दालमलि-
मुद्रिका ३३ ॥ ७ ॥ वीप ३४ कन्बुक ३५ मुद्राश्च मुद्रा नागफणाभिधा ३६ । माला ३७ पताका ३८ घण्टा ३९ च
नायत्रिस्तविशोधिनी ४० ॥ ८ ॥ ज्ञानकल्पलता नाम ४१ मोक्षकल्पलता ४२ तथा । व्याख्यानमासा निर्दिष्ट क्रमे-
ण श्रूयता पुरः ॥ ९ ॥ उत्तानहस्तद्वयेन वेणीयद्ध विधायाहुष्टाभ्या कनिष्ठिके तर्जनीभ्या मध्यमे समुत्थाना-

नवक । करणिकामेकरयान्मुकुण्ड भुक्ताकर्षाकरमानुषाश्च ॥ ५ ॥ नैवेद्यपात्राणि चतुष्टिकाश्च चन्द्रोदया
प्रोक्षतदीपकाश्च । तद्वर्णगङ्गी लघुदीपकाश्च वाद्यानि सर्वाणि मनोहराणि ॥ ६ ॥ तद्वादका आर्हतगायनाश्च
महाब्जजाः सहस्रविष्टराश्च । दौवारिकाः सप्तपटमण्डपाश्च नानाप्रकारा भवला निवासं ॥ ७ ॥ प्रस्थानकाटे
यष्टसयष्टजा जिनार्चन वन्दिविमोचन च । सत्साधुयोग्याः शकटाश्च तेषा भक्तान्बुचिन्ताभुशसेवन च ॥ ८ ॥
महाधरा माण्डलिका अमात्या दौवारिकाः पार्श्वधरा भटाश्च । वाचयभार्थे पटमण्डपाश्च कौडालिका कारु
जनाश्च सर्वे ॥ ९ ॥ महाचक्रस्ताम्रकटाहिकाश्च सत्सूपकारा वणिजः सहस्रः । पानीयशाला तुरगोपयोगिव-
स्तूनि वैद्या बहुवन्दितश्च ॥ १० ॥ पटालया वस्तुषु भिन्नरूपा मनुष्यवाह्यानि सुखासनानि । भोज्यार्थपा-
त्राणि च शुष्कशकास्तथा च ताम्बूलविशेषयुक्तिः ॥ ११ ॥ लघुप्रयाण सजले सहस्रे बह्विन्वने भूमिपदे
निवासः । मयूरपिच्छातपवारणानि मार्गे च बैल्यानि धिलोक्य सन्धक ॥ १२ ॥ महापूजा द्बजारोप महः
सयार्चन महत् । विधाय तद्वासिसुनीनसार्थं कुत्सा ततश्चलेत् ॥ १३ ॥ एव तुरेषु ग्रामेषु येषु जिनालयाः ।
तेषु तेषु द्बजारोप महापूजा विधाययेत् ॥ १४ ॥ कुलक । इति सयपतेरुपकरणानि ॥ ततोऽप्यवसिततीर्थ
सयपतिः संप्राप्य तीर्थदर्शनमात्रेण महोरसव महादानं कुर्यात् । ततः सयपतिः समस्तसयसहितो गुरुन्सा-
धने कुत्सा महाध्वरक्षसर्णमुद्राफलोपायनहस्तोऽर्द्धये लोकनिकां कुत्सा दण्डवत्प्रणामं विधाय साक्षस्तवपा-
देन तीर्थेनान्वन्देत् । ततो गृहत्काष्ठविधिवत् क्वाच महापूजा चैत्यपरिपाटी जिनमूर्तौ यष्टमूर्त्यावरणरोप्य

योजितकरमौ पार्यनामुद्रा वाञ्छितप्रदा १६, आकुञ्चिते दक्षिणहस्ते प्रसारिते मूलमुखा कृते वामहस्तेन धृते
 पशुमुद्रा विभापहारिणी १७, मुकुलीकृतपञ्चाङ्गुली वामहस्ते प्रसारितदक्षिणकरस्थापन छत्रमुद्रा प्रभुत्वकरी १८,
 वज्राकारकृतयोर्मुजयोः रक्तवद्वये हस्तस्थापन प्रियकरी मुद्रा स्तनमनकरी १९, पद्मासनस्थितस्य वामहस्तस्य उत्स-
 हस्थापन दक्षिणहस्तस्य सजापस्य इति निधानं गणधरमुद्रा सर्वलब्धिकरी २०, योगपद्मासनस्यस्य वामहस्तकरो
 जातुस्य वा शिरो योगमुद्रा २१, स्वेच्छासुखासनासीनस्य वामहस्ते प्रसारिते उत्सङ्गधृते तदुपरि दक्षिणहस्ते
 कञ्चुपाकारधृते कञ्चपमुद्रा स्तनमनकरी २२, पद्मासनस्यस्य वामबाहौ प्रलम्बिते मूलावलम्बे दक्षिणे करे च
 दक्षिणाशानाते वद्वमुष्ट्री जर्बस्थितस्य वा सैव स्थितिः धनुःसधानमुद्रा सर्वमयहरी २३, सौभाग्यमुद्रैव
 मध्यमाङ्गयमव्ये स्थापितया कनिष्ठिकया योनिमुद्रा वाञ्छितार्थकरी २४, सुखासनस्यस्य दक्षिणकरे वद्वमुष्ट्रा-
 दूर्वाकृते दण्डमुद्रा कुलट्टिकिकरी २५, उत्कटिकासनस्यस्य वामकरे मूली स्थापिते दक्षिणकरे च अभयवत्कृते
 सिंहमुद्रा भयहरी २६, करद्वयमध्यमासाविज्योरग्राग्रयोजितयोः शक्तिमुद्रा प्रतिष्ठाशुपयोगिनी २७, तर्जनी-
 मध्यमयोरङ्गुष्ठद्वयस्थापितयोः सावित्रीकनिष्ठिकाप्रसारणात् वद्वमुद्रा सर्वार्थजयदायिनी २८, कनिष्ठातर्जनीयो-
 र्वज्राकृतीकृतयोर्मध्यमासाविज्योर्वक्रीकरण पादाशुद्रा स्तनमकरी २९, हस्तौ मीलिताङ्गुली सरलीकृतौ खड्गव-
 त्स्थापितौ स्वप्नमुद्रा विभवच्छेद्विनी ३०, कर्णपार्श्वे वद्वमुष्ट्री दक्षिणकरे धारिते कुन्तमुद्रा जनरक्षाकरी ३१,
 दक्षिणबाहौ आकुञ्चिते प्रसारिताङ्गुली पाणौ वृक्षमुद्रा शान्तिकरी ३२, पादद्वये परस्पर वल्लीवद्वेष्टिते कराङ्गु-

भिके समीकुर्यादिति परमेष्ठिमुद्रा १, वामकलाचिकाया उपरि दक्षिणकलाचिका निधाप परासुखहस्ताभ्याम-
 हुली विदर्भं तथास्थितावेव हस्तौ परित्यक्तं अङ्गुलीमध्ये विदध्यात्सामुद्रमुद्रा दृष्टमञ्जनी २, वामहस्तोपरि
 दक्षिणकर कृत्वा कनिष्ठाङ्गुष्ठान्धाभ्या मणिपन्ध संवेष्ट्य दोषाङ्गुलीना विरफारितप्रसारणेन वज्रमुद्रा विपदरी ३,
 धात्मनोभिमुखदक्षिणहस्तकनिष्ठिकाया वामकनिष्ठिका समुद्गाथ'पराधर्तितहस्ताभ्या गरुडमुद्रा ४, चतुरस्र-
 लम्बगतः पादपोरन्तर किञ्चिद्वृत्तं च दृष्टत. कृत्वा समपादकापोत्सर्गेण जिनमुद्रा सुप्रतिष्ठाकरी ५, किञ्चिद्-
 भित्तौ हस्तौ समौ विधाय ललाटदेहायोजनेन मुक्ताष्टुक्तिसुद्रागुण्यद्विकरी ६, किञ्चिदाङ्गुलचितकरशास्त्री
 पाणी विधापयेदित्यञ्जलिमुद्रा विनयकरी ७, अन्योन्यप्रथिताङ्गुलीषु कनिष्ठिकानामिकयोर्मध्यमातर्जन्योद्भ-
 सयोजनेन गोस्तनाकारा सुरभिमुद्रा वाच्छिस्तकरी ८, पद्माकारौ करौ कृत्वा मध्येऽङ्गुष्ठौ कर्णिकाकारौ विन्य-
 स्येति पद्ममुद्रा लक्ष्मीप्रदा ९, वामहस्तगतले दक्षिणहस्तगतले निवेद्य करशास्त्री विरलीकृत्य प्रसारयेदिति चक्र-
 मुद्रा सर्वरक्षाकरी १०, परस्परभिमुखौ ग्रथिताङ्गुलीकौ करौ कृत्वा तर्जनीन्यामनाभिके यद्गीत्वा मध्यमे प्र-
 सारयन् तन्मध्येऽङ्गुष्ठद्वय निक्षिपेदिति सौभाग्यमुद्रा सौभाग्यकरी ११, हस्तद्वयस्य धिमाकारकृतस्य यमल-
 रीत्या स्थापितस्य मुखोपरि स्थापन बन्दनवत् यथाजाना मुद्रा कर्मक्षयकरी १२, करद्वयाङ्गुलयोः परस्परमीलि-
 तयोः पद्मसु स्थानेषु धिमाबत्स्थापनं आराधिकाङ्गुद्रा पूजाप्रापणकरी १३, सुखासनस्यस्य वरवाक्कारौ हस्तौ
 वीरमुद्रा सर्वरक्षाकरी १४, नम्रधिरसः ॥ १५ ॥ अर्जने कृते विनीतमुद्रा पूजापुण्यो ॥ १६ ॥ प्रसारितौ करौ

योजितकरभौ प्रार्थनामुद्रा वाञ्छितप्रदा १६, आकुञ्चिते दक्षिणहस्ते प्रसारिते भूसमुख कृते वामहस्तेन धृते
 पट्टमुद्रा विभापहारिणी १७, मुकुलीकृतपञ्चाङ्गुली वामहस्ते प्रसारितदक्षिणकरस्थापन छत्रमुद्रा प्रमुखकरी १८,
 वज्राकारकृतयोर्मुजयोः स्कन्धद्वये हस्तस्थापन प्रियकरी मुद्रा स्तम्भनकरी १९, पद्मासनस्थितस्य वामहस्तस्य उत्स-
 र्गस्थापन दक्षिणहस्तस्य सजापस्य इदं निधान गणधरमुद्रा सर्वलघिकरी २०, योगपदासनस्यस्य वामहस्तस्य
 जानुस्य वा शिरो योगमुद्रा २१, स्वेच्छासुखासनसीनस्य वामहस्ते प्रसारिते उत्सद्रुते तदुपरि दक्षिणहस्ते
 कच्छपाकारहृते कच्छपमुद्रा स्तम्भनकरी २२, पद्मासनस्यस्य वामबाहौ प्रलम्बिते भूमावलम्बे दक्षिणे करे च
 दक्षिणाशागते बद्धमुष्टौ ऊर्ध्वस्थितस्य वा सैव स्थितिः धनुःस्थानमुद्रा सर्वभयहरी २३, सौभाग्यमुद्रैव
 मध्यमाद्वयमध्ये स्थापितया कनिष्ठिकया योगिमुद्रा वाञ्छितार्थकरी २४, सुखासनस्यस्य दक्षिणकरे पद्ममुष्टा-
 वूर्ध्वीकृते दण्डमुद्रा कुलहृदिकरी २५, उत्कटिकासनस्यस्य वामकरे भूमौ स्थापिते दक्षिणकरे च अभयवत्कृते
 सिंहमुद्रा भयहरी २६, करद्वयमध्यमासाविध्योरग्राग्रयोजितयोः शक्तिमुद्रा प्रतिघातुपयोगिनी २७, तर्जनी-
 मध्यमयोरङ्गुष्ठार्धः स्थापितयोः सावित्रीकनिष्ठिकाप्रसारणात् शङ्खमुद्रा सर्वार्थजयदायिनी २८, कनिष्ठातर्जन्यो-
 र्ध्वप्राकृतीकृतयोर्मध्यमासाविध्योर्वक्रीकरण पाशमुद्रा स्तम्भकरी २९, हस्तौ मीलितान्गुली सरलीकृतौ खड्गव-
 त्स्थापितौ खड्गमुद्रा विभाविच्छेदिनी ३०, कर्णपार्श्वे बद्धमुष्टौ दक्षिणकरे धारिते कृन्तमुद्रा जनरक्षाकरी ३१,
 दक्षिणपाशौ आकुञ्चिते प्रसारितान्गुली पाणौ दृक्षमुद्रा शान्तिकरी ३२, बाहुद्वये परस्पर वल्लीवद्वेष्टिते कराङ्गु-

भिके समीकुर्यादिति परमेष्ठिमुद्रा १, वामकलाचिकाया उपरि दक्षिणकलाचिका निधाय पराशुलहस्ताभ्याम-
 हुली विवर्धं तथास्थितावेव हस्तौ परितर्क्य अहुलीमध्ये विदध्यात्साशुहरमुद्रा दृष्टमञ्जनी २, वामहस्तोपरि
 दक्षिणकर कृत्वा कनिष्ठाङ्गुष्ठान्भ्यां मणिवन्ध सर्वेष्ट्य दोषाहुलीना विरकारितप्रसारणेन वज्रमुद्रा धिपदरी ३,
 आत्मनोभिमुखदक्षिणहस्तकनिष्ठिकाया वामकनिष्ठिका सगृह्णाथ परावर्तितहस्ताभ्या गारुडमुद्रा ४, चतुरहु-
 लमम्रतः पादयोरन्तरं किंचिद्वृत्तं च दृष्टत् कृत्वा समपादकापोत्सर्गेण जिनमुद्रा सुप्रतिष्ठाकरी ५, किंचिद्व-
 र्मितौ हस्तौ समौ विधाय ललाटदेवयोजनेन मुक्तादुक्तिमुद्रापुण्यपृष्टिकरी ६, किंचिदाहुश्चितकरदास्त्रौ
 पाणी विधाऽपयेदित्यञ्जलिमुद्रा विनयकरी ७, अन्योन्यप्रथिताहुलीषु कनिष्ठिकानामिकपोर्मध्यमातर्जन्योच्च
 सयोजनेन गोस्त्रनाकारा सुरभिमुद्रा वाञ्छितकरी ८, पद्माकारौ करौ कृत्वा मध्येऽङ्गुष्ठौ कर्णिकाकारौ विन्य-
 स्येति पद्ममुद्रा लक्ष्मीप्रदा ९, वामहस्ततले दक्षिणहस्ततले निवेद्य करघास्त्रौ विरलीकुल प्रसारयेदिति वज्र-
 मुद्रा सर्वरक्षाकरी १०, परस्परामिमुखौ प्रथिताहुलीकौ करौ कृत्वा तर्जनीभ्यामनामिके युहीत्या वप्यमे प्र-
 सारयत् तन्मध्येऽङ्गुष्ठद्वय निक्षिपेदिति सौभाग्यमुद्रा सौभाग्यकरी ११, हस्तद्वयस्य शिप्राकारकृतस्य यमल-
 रीत्या स्थापितस्य मुखोपरि स्थापन वन्दनवत् यथाजाना मुद्रा कर्मक्षयकरी १२, करद्वयाङ्गुल्यो, परस्परमीलि-
 तयोः पञ्चसु स्थानेषु शिलावत्स्थापनं वाराभिक्कमुद्रा पूजाप्रापणकरी १३, सुल्लासनस्यस्य वरदाकारौ हस्तौ
 वीरमुद्रा सर्वरक्षाकरी १४, मन्त्रधारस्य कर्णाग्रे कृते चिमीलमुद्रा पूजाप्रापयोऽन्वी १५, प्रसातिन्ने च्च्य-

अथ नामकरणविधिः । नाम स्यात्सर्वलोकेषु सर्ववस्तुषु सस्थित । सर्वजीवेषु कार्येषु सर्वसंयोजनेऽपि
 ॥ १ ॥ शब्दस्वरसंस्पर्शगन्धा वै पेषु सस्थिताः । तथा प्रमाधास्ते सर्वे स्यातिमायान्ति नामभिः ॥ २ ॥ तानि
 नामानि शब्देषु शार्ङ्गेषु त्रिविधानि च । स्वयौगिकमिश्राणि तद्वत्तेषां च कीर्तन ॥ ३ ॥ उक्ता या नामसं-
 पत्तिः शास्त्रेषु सूत्रदायिनी । शिष्याणां सेवकानां च न शुभा तद्विपर्ययात् ॥ ४ ॥ येषां च वस्तुहुन्दानां
 स्वभावात्तान् पूज्य । देशकार्याविभेदेन परिवर्त्य न तत्कचित् ॥ ५ ॥ पूर्वं हि जैनसायुषे स्वरित्वेपि समागते ।
 न नाम्ना परिवर्तोन्मनुनीनां मोक्षगामिनां ॥ ६ ॥ साप्रत गच्छसयोगः क्रियते शुद्धिहेतवे । महालोहायायुषे
 च लाभाय शुकशिष्ययोः ॥ ७ ॥ ततस्तेन कारणेन नामराश्यनुसारतः । शुकः प्रधानता नीत्वा चित्तयेनानुकी-
 र्त्तयेत् ॥ ८ ॥ अश्वेनाजफणिद्वय भवृकसुहृद्वेपोतुको मूषकश्चाखुर्गोः क्रमशस्ततोपि महिषी व्याघ्री जुनः सो-
 रभी । व्याघ्रेणो सुगमप्लव्जो कपिरयो बभ्रुद्वयं वानरः सिंहोऽश्वो सुगराद् पशुश्च करटी योनिस्तु भानामिष
 ॥ ९ ॥ गोव्याघ्र गजसिंहमश्वमहिषी श्वेण च बभ्रुरा वैर वानरमेवक च सुमहत्तद्वद्विहालोन्मुर । लोकानां
 व्यवहारतोऽन्यदपि च ज्ञात्वा प्रयत्नादिव दपत्योर्नृपमृत्ययोरपि सदा वज्र्यं शुककुल्लयोः ॥ १० ॥ अकचटतपय-
 शवर्गेऽवष्टौ गरुडो विहालसिंहास्यो । कुक्षुरसर्पा मूषकहरिणी मेयाधिपाः क्रमशः ॥ ११ ॥ पूर्ववद्वैर चिन्त्य ।
 वृषभुल्याह्वायक्षरवर्गाः क्रमाक्रमगतस्य । अष्टाभिरपहृतस्योद्धरिताङ्गार्धे विद्योपकाश्च स्युः ॥ १२ ॥ ते चोत्त-
 राङ्गचिन्तना लभ्याः प्राञ्चपार्थैकवर्गेषु । पूर्वोत्तराक्षराङ्कः स्यात्पः स्याच्छेष आद्यविधिः ॥ १३ ॥ हस्तस्वात्यनुराधाः

लीनां कङ्कतीकरण शालमलीमुद्रा ज्ञानप्रकाशिनी ३३, दक्षिणकरे अथोमुखे प्रसारिताहुलौ निरालम्बे स्थापिते
कन्तुकमुद्रा विद्वेषणकरी ३४, दक्षिणहस्तास्य ऊर्ध्वीकृतस्य किञ्चिदाकुञ्चिताहुलीपोजन नागफणमुद्रा विपट्ट-
ताविद्वरी ३५, दक्षिणे करे योजितप्रदेशिन्यङ्गुष्ठे निरालम्बधारिते मालामुद्रा पूजाकर्म्मोपयोगिनी ३६, ऊर्ध्वी-
कृते दक्षिणे मुजे करतले च छन्धिते पताकामुद्रा सर्वविघ्नोपशान्तये ३७, यद्वमुष्टे' करस्य कम्पन घण्टामुद्रा
पूजायुपयोगिनी ३८, दक्षिणकरस्य वामकराच्छोटन प्रायश्चित्तविशोधिनी मुद्रा यथाजाताभिधाना ३९, नासा-
ध्वे दक्षिणाङ्गुष्ठतर्ज्ययो' स्थापन नामौ वा भाले वा झूमध्ये वा ज्ञानकल्पलतामुद्रा योगसिद्धिकरी ४०, अङ्गुष्ठे
अङ्गुलीसमूहात्पृथक्कृते अङ्गुलीसमूहे चालिते नाभेरारभ्य द्वादशान्तनयन मोक्षकल्पलतामुद्रा यथाध्याभिधाना
४१, मुजयोः कूर्परदारभ्य मीलितयोरङ्गुलीप्रसारण कल्पवृक्षमुद्रा सर्वबाञ्छितप्रदा ४२ । द्विषत्वारिंशदास्माना
एव मुद्रा महानामे । कार्यकार्योपयोगिन्य इतराः कल्पिता बुधै' ॥ १ ॥ अन्तर्धान पुनस्तासामेतास्त्रेव प्रजायते ।
तेन कर्मान्तराण्येव मुद्रास्याविदितानि च ॥ २ ॥ अङ्गुष्ठाकारकरणादाङ्गुली पाशमध्यगा । ज्ञानमाकुञ्चित चैव
तत्कर्म्मवदीरित ॥ ३ ॥ समाधानस्य मुद्रास्तु स्वसमाधानतोऽस्थिताः । मुद्राकवचसम्प्राप्तु देहरक्षाविधानतः ॥ ४ ॥
तर्जन्यागममुद्रास्तु तत्तच्छब्दाविधानत' । आच्छोटनोदिकर्म्मणि तथा विजयनयनानि च ॥ ५ ॥ कर्मान्तरेरस-
स्यानि विज्ञेयानि मनीषिभिः । एव मुद्रा' समस्तास्तु कथिता यान्तिकादिषु ॥ ६ ॥ कर्मान्तरेषु सर्वेषु ग्रहि-
यस्त्रनुसारिषु । तथोपयोगितेष्वेव मुद्रा एव हि कारण ॥ ७ ॥ इति पदारोपाधिकारे श्रद्धाकीर्तन सप्तर्षौ ॥

तानि च ॥ ३९ ॥ कृणोत मानुसमपदैर्भूया यद्वतवानत । एव विद्वत्प्राप्तुगुहः साधुना नामकीर्तन ॥ ३० ॥
 एतेष्वेव पर स्वरिपदं स्यात्तत्पदानामे । गच्छस्वभावसज्ञासु न विभेदोऽभिधानतः ॥ ३१ ॥ उपाध्यायवाचनार्थ-
 नामानि स्रष्टु साधुवत् । अतिनीनां तु नामानि यतिवत्पूर्वमेव पदैः ॥ ३२ ॥ स्युक्तरपदैरेभिरनन्तरसमीरितैः ।
 मतिभूलाप्रभावधीलब्धिसिद्धिवतीमुखैः ॥ ३३ ॥ प्रवर्तिनीनामप्येवं नामानि परिकीर्तयेत् । महसराणां तैः
 पूर्वैः सर्वैः पूर्वपदैरपि ॥ ३४ ॥ अस्तरपदैः कार्यानान्यासु अतिनीषु च । मुनिनामानि सर्वाणि खियामादावि-
 योजनात् ॥ ३५ ॥ जायन्ते अतिनीसज्ञा, आन्तैः कैश्चिन्महत्तरा । विशेषाच्चन्द्रिसेनान्ताः सज्ञाः स्युर्जिनक-
 ल्पिना ॥ ३६ ॥ शेषनामानि तुल्यान्युभयोरपि सर्वदा । विप्राणामपि नामानि बुद्धार्थद्विगुणवेधसा ॥ ३७ ॥
 गणेशकार्तिकेयार्कचन्द्रशकरधीमतां । विषाधरसमुद्रादिकल्पपुञ्जययोगिना ॥ ३८ ॥ समानान्युत्तमाना च
 नामानि परिकल्पयेत् । ब्रह्मचारिस्तुल्लभकयोर्न नामा परिवर्तन ॥ ३९ ॥ क्षत्रियाणां तु सज्ञासु भवेत्पूर्वपदक-
 मात् । पृथ्वीविजयविश्वान्वगजाश्वधनुहेतुभिः ॥ ४० ॥ पराक्रममहायुद्धवीरदुर्धरवल्लभैः । बाहुमानान्तकल्पा-
 णप्रतापगुणमास्करैः ॥ ४१ ॥ देवदानवदुर्गन्तकसिंहकन्दर्पविर्गुभिः । पूर्वैः पदैः परपद योज्य चानन्तर-
 दित ॥ ४२ ॥ सिंहसेनदेवपालचन्द्रसूर्याविद्याल्यकाः । मल्लकोटीरसंघटा वुःसहव्याघ्रमण्डनैः ॥ ४३ ॥ जनो-
 तवर्मचिद्वेपिहस्तशक्रकरैरपि । हत्येवमादिभिश्चान्यैः पदैरुत्तरधारितैः ॥ ४४ ॥ सज्ञा द्विपदसयोगाज्जायन्ते

श्रवणशुनर्बसुसृगाभिनीषुष्याः । रेवक्षपि देवगणः पूर्वोत्तरायात्रये भरण्यार्द्रा ॥ १४ ॥ रोहिण्यपि मर्त्यगणो
 ज्येष्ठा मूलद्रव्य धनिष्ठायाः । आश्लेषाकृत्तिकाचित्रा मघाचित्रास्वा पलादगणः ॥ १५ ॥ स्वाहुले परमा मीतिर्म-
 ध्यमा देवमर्त्यो । देवराक्षसयोर्वै मरणं मर्त्यराक्षसोः ॥ १६ ॥ मकरदृपमीनकन्यापृथ्विक्कर्काष्टमे रिपुस्व
 स्यात् । अजमिशुनधनिषहरिषट्पुलाष्टमे मित्रतावश्यम् ॥ १७ ॥ शशुपद्रकाष्टके मृत्युः कलशो नवपञ्चमे । द्विद्वी-
 दशोऽप्य दारिद्र्य दोषेषु मीतिरुत्तमा ॥ १८ ॥ त्रिपञ्चसप्तमी तारा चान्योन्य गुरुशिव्ययोः । वर्जनीया शुभाप्य
 स्यादेकनाडीगतं तु भ ॥ १९ ॥ तथा योनि १ वर्ग २ लग्न्यालभ्य ३ गण ४ राशिभेद ५ हुद्द नाम दद्यात् ।
 नाम स्यात्पूर्वतः साधोः शुभो देवशुणगमैः । जिनकीर्तिरमाचन्द्रशीलोदयधनैरपि ॥ २० ॥ विद्याविमलकल्प-
 णैर्जायमेवविवाकरैः । मुनिभिश्चुवनामोजैः सुधातेजोमहाद्वये ॥ २१ ॥ दयामावक्षमादरैः सुवर्णमणिक-
 र्मभिः । आनन्दानन्तधर्मैश्च जयदेवेन्द्रसागरैः ॥ २२ ॥ सिद्धिदानितलविषमुदिसहजज्ञानदर्शनैः । चारित्र्यवी-
 राविजयचारामसृगाधिपैः ॥ २३ ॥ महीविशालविजुषविनयेन्यसयुतैः । सर्वप्रबोधस्त्वैश्च गणमेवधरैरपि
 ॥ २४ ॥ जयन्तयोगताराभिः कलापृथ्वीहरिमियैः । एतत्प्रभृतिभिः पूर्वपदे स्यादभिषा शुन ॥ २५ ॥ शशाङ्क-
 क्रन्मघौलाविषकुमारप्रभवक्लमैः । सिंहकुञ्जरदेवैश्च दत्तकीर्तिमिधैरपि ॥ २६ ॥ प्रवरानन्वनिधिमौ राजशुन्व-
 रघोक्षरैः । वर्धनाकरहंसेश्च रत्नमेकसन्मूर्तिभिः ॥ २७ ॥ सारभूषणधर्मैश्च केतुगुणवपुण्ड्रकैः । ज्ञानदर्शनवीरैश्च
 पदैरेमिस्त्रयोधरैः ॥ २८ ॥ जायन्ते साधुनामानि स्थितिः पूर्वपदात्परैः । अन्यानि याति स्वस्वजन्मायादि स्थिति-

सानि च ॥ २९ ॥ वृषां सान्युसमपर्वैर्नृणां पद्मनवानतः । एव विद्वत्प्रातस्तुष्टुः साधूनां नामकीर्तन ॥ ३० ॥
 एतेष्वेव पर स्वरिपदं स्यात्सत्यदागमे । गच्छस्व माधसज्ञासु न विभेदोऽभिधानतः ॥ ३१ ॥ उपाध्यायवाचनार्थ-
 नामानि स्मृत्यु साधुवत् । व्रतिनीनां तु नामानि यतिवत्पूर्वगैः पदैः ॥ ३२ ॥ स्युक्तरपदैरेभिरनन्तरसमीरितैः ।
 भतिभूलाप्रभावेवीलिविसिद्धिवतीमुखैः ॥ ३३ ॥ प्रवर्तिनीनामप्येव नामानि परिकीर्तयेत् । महत्तराणां नैः
 पूर्वैः सर्वैः पूर्वपदैरपि ॥ ३४ ॥ श्रीरुक्तरपदैः कार्यानान्यासु व्रतिनीषु च । सुनिनामानि सर्वाणि स्त्रियामावादि-
 योजनात् ॥ ३५ ॥ जायन्ते व्रतिनीसङ्गाः आन्तैः कैश्चिन्महत्तराः । विशेषाध्वन्दिसेनान्ताः सङ्गाः स्युर्जिनक-
 लिपना ॥ ३६ ॥ शेषनामानि तुल्यान्युभयोरपि सर्वदा । विप्राणामपि नामानि बुद्धार्हद्विष्टुवेयसा ॥ ३७ ॥
 शणेशकार्तिकेयार्कचन्द्रशक्रवीमता । विषाधरसमुद्रादिकल्पदुजययोगिना ॥ ३८ ॥ समानान्युत्तमाना च
 नामानि परिकल्पयेत् । ब्रह्मचारिस्तुल्लङ्घयन् नान्ता परिचर्तन ॥ ३९ ॥ क्षत्रियाणां तु सङ्गासु भवेत्पूर्वपद-
 मात् । पृथ्वीविजयविश्वान्वराजश्वबहुहेतुभिः ॥ ४० ॥ पराक्रममहायुद्धवीरद्वैतधर्मैः । बाहुमानन्तकल्या-
 णप्रतापगुणभास्करैः ॥ ४१ ॥ देवदानवदुर्दन्तसिंहकन्दर्पविष्टुभिः । पूर्वैः पदैः परपदं योज्य चानन्तरो-
 दित ॥ ४२ ॥ सिंहसेनदेवपालचन्द्रसूर्यानिधयात्पकाः । मल्लकोटीरसंघटा हुःसहव्याघ्रमण्डनैः ॥ ४३ ॥ जनो-
 तवर्मविद्वेषिहस्तशस्त्रकरैरपि । हत्येवमाविशिष्टान्यैः पदैरुक्तरधारितैः ॥ ४४ ॥ सङ्गा द्विपदसयोगाज्जायन्ते

श्वणपुनर्वसुसुगाभिनीपुण्याः । रेवत्यपि देवगणं पूर्वोत्तरायाक्षये भरण्यार्द्रा ॥ १४ ॥ रोहिण्यपि मर्त्यगणो
 ज्येष्ठा मूलद्वय घनिष्ठायाः । आश्लेषाकृत्तिकाचित्रा मघाविशाखा मघादगणः ॥ १५ ॥ सङ्कुले परमा प्रीतिर्म-
 द्यमा देवमर्त्ययोः । देवराक्षसयोर्वैर मरणं मर्त्यरक्षसोः ॥ १६ ॥ मकरदृपमीनकन्यावृश्चिककर्काष्टमे रिपुस्व
 स्यात् । अजमिथुनघनिवहिरिषट्कुलाष्टमे मित्रतावश्यम् ॥ १७ ॥ शशुपट्काष्टके मृत्युः कलदो नवपञ्चमे । द्विर्दो-
 दशोऽप्य दारिद्र्य दोषेऽप्य प्रीतिक्रमा ॥ १८ ॥ अथश्रवसमी तारा चान्योन्य शुकशिष्ययोः । वर्जनीया शुभाप्य
 स्वादेकनाबीगत शुभ ॥ १९ ॥ तथा योनि १ वर्ग २ लग्नमलम् ३ गण ४ राशिभेद ५ शुद्ध नाम दयात् ।
 नाम स्यात्पूर्वतं साधोः शुभो देवगुणागमैः । जिनकीर्तिरिमाध्वन्द्रशीलोदयधनेरपि ॥ २० ॥ विद्याविमलकृत्या
 बीर्जविभेदाविवाकरैः । मुनिभिश्चसुवनामोजैः सुधातेजोमहादृषैः ॥ २१ ॥ दयामावक्षमाक्षरैः सुवर्णमणि-
 र्मणिः । आनन्दानन्तवर्मम् जयदेवेन्द्रसागरैः ॥ २२ ॥ सिद्धिदानितलविषमुदिसहजज्ञानदर्शनैः । चारित्र्यवी-
 रविजयचारामसुगाधिपैः ॥ २३ ॥ महीविद्यालविषुषविनयेर्नयसयुतैः । सर्वप्रबोधरूपैश्च गणमेवधरैरपि
 ॥ २४ ॥ जयन्तयोगताराभिः कलापुण्यवीहरिमियैः । एतत्प्रभृतिभिः पूर्वपदैः स्यादभिधा पुनः ॥ २५ ॥ शश्याङ्ग-
 कुम्भशौलाविषकुमारप्रभवहृत्पदैः । सिंहकुञ्जरवेदैश्च दत्तकीर्तिप्रियैरपि ॥ २६ ॥ प्रवरानन्दनिधिमी राजसुन्द-
 रसौकरैः । वर्धनाकरहृत्सैश्च रत्नमेकसमूर्तिभिः ॥ २७ ॥ सारभूषणधर्मैश्च केतुगुणवपुण्णदैः । ज्ञानदर्शनवीरैश्च
 पदैरेमिस्तपोत्तरैः ॥ २८ ॥ जायन्ते साधुना गति स्थितैः पूर्वपदात्परैः । अन्यानि यापि सहजनामानि विवि-

स्याद्वादयस्तुल्य वस्मादार्हतं मतमुत्तम । तेनानेकान्तशब्देन सामान्य सर्वमुच्यते ॥ ८ ॥ ततः केवलनिर्विष्टमा-
 चाराणां च कारण । वेदाणां व्यवहाराणां भूभोज्यमततः सता ॥ ९ ॥ दानं तपो ब्रह्मचर्यं कर्षणाशुद्धिमावना ।
 कर्मक्षयाय पुण्याय जायन्ते सर्वसमते ॥ १० ॥ आचारवेधौ यो सन्न तयोः कारणमुच्यते । तौ स्तो यत्कर्मस-
 छभौ कथं वा कार्यसाधकौ ॥ ११ ॥ यथा—गर्माधाने च यत्कर्म तत्स्याद्गर्भप्रसिद्धिहेतुः । आनन्दं स्वकुल्याना
 दान्तिकाद्गर्भरक्षण ॥ १२ ॥ मन्त्रप्रयोगो यो वीजी विप्रब्रह्माणकुच सः । यतोऽक्षराणां महिमाह्वानन्यायेन
 दृश्यते ॥ १३ ॥ वेदाः पुनर्ये चत्वारस्तोष्याचारस्य कारण । न पाठेन विना किञ्चित्कर्म सौन्दर्यमश्नति ॥ १४ ॥
 अधीतिहीनं सत्कर्म क्रियमाणं न शोभते । कारकर्मसमं सर्वं कर्तव्यं पाठवर्जितं ॥ १५ ॥ इति गर्माधाननि-
 र्यासः ॥ ॥ यद्वै पुसवनं प्रोक्तं तन्मलापनयावह । गर्मस्य परिपूर्णात्वे तद्वर्थापनसन्निभं ॥ १६ ॥ इति पुसवन-
 निर्यासः ॥ ॥ जातकर्मं यद्विष्टं तज्जन्मोत्सवमादिशेत् । आनन्दहेतुः सर्वत्र चित्तव्ययकरं हि तत् ॥ १७ ॥
 इति जातकर्मनिर्यासः ॥ ॥ चन्द्रार्कदर्शनं यद्वा तौ हि प्रत्यक्षदेवते । विश्वप्रकाशौ तत्पूर्वं विलोक्यो सर्वदा
 नरेः ॥ १८ ॥ इति चन्द्रार्कदर्शननिर्यासः ॥ ॥ क्षीरादानं यद्वैदस्य आहारारम्भं पृथक् सः । तस्मिन् जन्मनि
 तेनैव स्यात्प्राणी प्रीतितः पुरा ॥ १९ ॥ इति क्षीरादाननिर्यासः ॥ ॥ षष्ठीजागरणं यच्च तत्तद्भागस्य पूजनम् ।
 तत्कायाधिष्ठिता देवी पूज्या स्यात्षष्टिकात्मिका ॥ २० ॥ अभन्ति मातरो याश्च भुवने प्राणिरक्षणे । तासां

क्षत्रियेष्वपि । पुरातनोत्तमवृणां नामभिः क्षत्रियाभिधाः ॥ ४५ ॥ वैदयानां चैव द्राष्टाणां कारुणां शुकताज्जया ।
नामान्येकपदानि स्युस्सर्वेषामपि यानि तु ॥ ४६ ॥ नीचानामपि कारुणा नीचवृक्षादिसदृश्याः । शीनवस्तुमयुक्ता
स्युः सञ्ज्ञा एकपदाभ्याः ॥ ४७ ॥ इत्यभ्यादिपदानां च नामानि जपयोगतः । उत्तमान्येष्वपि कार्याणि युद्धशत्रु
जयादिभिः ॥ ४८ ॥ इत्येव नामकरण निर्दिष्ट पदरोपणे । सर्वत्र पूर्वं नामैव पदरोपाय जायते ॥ ४९ ॥ इति
पदरोपाधिकारे नामकरणविधिः ॥ इत्याचार्यश्रीवर्धमानस्वरिकृते आचारदिनकरे ज्ञानयपर्मस्तन्मे पदरोप-
कीर्तनो नाम चत्वारिंशत्तम उदय ॥ ४० ॥

अथ व्यवहारपरमार्थः ।

व्यवहारोऽस्त्रिंशो लोकं सत्कार इव कथ्यते । स केन कारणेनेति ब्रूमस्तत्परमार्थतां ॥ १ ॥ आचारविधिक्रि-
यायोगादिशेषो न वृणां कश्चित् । रूपसौन्दर्ययोगस्य प्रतिभास्फोटितेजसा ॥ २ ॥ दाहपाकक्षमो वह्निर्यथा
सञ्चेदिना कृतः । तथा नरोऽप्यसत्कारः कार्यकारिस्त्वमर्हति ॥ ३ ॥ यथेन्द्रनादभिः शुद्धो वह्निर्वाहक्षमो भवेत् ।
तथाहारादिषुष्टात्मा देही स्वात्कार्यभाजन ॥ ४ ॥ ततः प्रमाण संस्कारो न च काप्यबलोक्यते । विधीयते
किमर्थं स दृष्टा विनव्ययात्पद ॥ ५ ॥ पुराणैर्विहितो नार्थं क्रियते तद्वत् दृष्टा । पञ्चमैर्विहितं कर्म केन कर्तुं
हि पार्यते ॥ ६ ॥ ततः कर्मपरीयाकर्मैर्दिकं पारलौकिक । विदुः केवलिनः सत्यं प्रमाणं तद्वत्क्षतम् ॥ ७ ॥

सा सूत्रमात्रेणालभ्या जायते पुण्यचेतसां ॥ ३६ ॥ मर्याद्वारदिताना च बन्धन शृङ्खलैरपि । न करोति निषेध
 तु तस्मात्सर्वं मनोगत ॥ ३७ ॥ एतदर्थं ह्यदि पर स्थापन सूत्रसमत । तस्य यद्वैपरीत्य तद्वनिष्टे पितृकर्मणि
 ॥ ३८ ॥ प्ररीरे सावधानत्वं सर्वथापि हि कर्मणि । व्रतबन्धोऽयमादिष्टो व्रतावेषः सुधीमतां ॥ ३९ ॥ अन्यस्य
 व्रतदानाज्ञा ततो व्रतविसर्जन । ब्रह्मसुव्रापरित्यागैस्तदाधारस्य पालन ॥ ४० ॥ आशातनाभयाक्षैव सुव्रा
 सस्याप्यते धिर । उपवीतशिक्षामात्र तत्क्रियाशुक्लस्थिर पुनः ॥ ४१ ॥ गोदान यत्पुनस्तत्र स दानारम्भ
 उच्यते । दान वर्णप्रविष्टस्य सफल ज्ञानयोगतः ॥ ४२ ॥ अज्ञानत्वकृतं च स्याद्विकल कर्म सत्तम । यद्गोप्रदान
 प्रथम तस्य कारणमुच्यते ॥ ४३ ॥ गौः सर्वोत्तमतामासा सर्वथाप्युपकारकृत् । स्यादन्यवस्तु चैकत्र कर्मण्ये-
 वोपकारक ॥ ४४ ॥ शिक्षा तु वर्णाचारस्य कथन वर्मयोगन । शूद्राणामुत्तरीयादिरत्नत्रयविवर्जित ॥ ४५ ॥
 आचारवानवत्सूत्रयुक्त्या पाल्य तदेव हि । ब्रह्मत्वं पूज्यतारूपं न कर्मोद्देशमर्हति ॥ ४६ ॥ नापमानं न
 नीचाज्ञा न पर कुप्रतिग्रहम् । न श्लाघा न प्रशंसा च कर्तुमन्यस्य कस्यचित् ॥ ४७ ॥ अतः स्थलक्रियामाज्ञा
 मष्टादीना बद्धकृतिः । रत्नत्रयस्य तन्मुद्राधारण नाममात्रतः ॥ ४८ ॥ इत्युपनयननिर्घासः ॥ ४९ ॥ पाठारम्भो
 व्रीक्षितस्य वर्णिनो नापरस्य च । अवर्णः पाठ्यते किंचा स स्याद्वासर उत्तमे ॥ ५० ॥ इति पाठारम्भनिर्घासः ॥
 विवाहो नाम दम्पत्योर्लोकप्रत्यक्षसंगमः । कृत जनसमक्ष स्यात्कर्म निर्वाहहेतवे ॥ ५० ॥ प्रच्छन्न यत्कृतं कर्म-
 नदन्याय्य जनो वदेत् । अतो विवाहप्रारम्भ उत्सवेन विधीयते ॥ ५१ ॥ अन्यगोत्रभवाना च यः सयन्धो

सपूजन तत्र तद्रक्षार्थं विधीयते ॥ २१ ॥ इति पट्टीनिर्यासः ॥ ॥ शुचिकर्म यदादिष्ट तदभ्यर्हेदनिर्गमात् ।
 जाता कृत्स्नितां इन्ति नस्त्वानादिकर्मभिः ॥ २२ ॥ चातुर्वर्ण्यस्य विप्रार्देर्दिनेर्पदयिकाधिकैः । शौच तदुष-
 नीचत्वकमदासनहेतवे ॥ २३ ॥ इति शुचिकर्मनिर्यासः ॥ ॥ यक्षामकरण तच्च प्रेयणाहानहेतवे । ननु मर्त्य-
 विना नाम कथमालाप वक्ष्यते ॥ २४ ॥ लग्नससाधन तत्र आधिभाग्यस्य तस्य तत् । कीर्तन नान्यथोपायैरन्यै-
 र्विज्ञायते कथिष्ट ॥ २५ ॥ सतत मण्डलीपूजा शशिणा साधुवेदमनि । सा तत्साक्षिच्यदेवाना मीणनाय विर-
 च्यते ॥ २६ ॥ इति नामकर्मनिर्यासः ॥ ॥ अक्षप्रादानकर्मापि भोजनारम्भहेतवे । आरोग्य सुसुहृते तदुक्त-
 यच्छति देहिनां ॥ २७ ॥ इति अक्षप्रादाननिर्यासः ॥ ॥ सं कर्णवेधो न कथ भ्लाच्यते कार्यवेदिभिः ॥ २८ ॥
 इति कर्णवेधनिर्यासः ॥ ॥ व्रतबन्धादिकर्म स्यान्न केद्यापनय विना । विपरीतस्य दृक्स्थ निर्वृत्त कुन्तला-
 वली ॥ २९ ॥ तस्मात्तच्छेदतो देहार्पण देवादिकाग्रतः । व्रतबन्धे स्वधर्मे च प्रव्रज्याधारणे तथा ॥ ३० ॥ सुण्डने
 देहमूलानां छेदन तत्सुहादर । तस्मात्कथापनयन कार्यमग्रेऽपि धर्मिणा ॥ ३१ ॥ तदारम्भो हि सस्कारो
 भोजनारम्भमग्न्यवेष्ट । तेन सुण्डनसस्कारकारण प्रादुरादिभ्यः ॥ ३२ ॥ इति सुण्डननिर्यासः ॥ ॥ व्रतबन्धो
 हि वर्णस्य मयेत्सस्कारयोगतः । पुरुष तत्र यत्सूक्ष्म कारण तस्य कथ्यते ॥ ३३ ॥ ज्ञानदर्शनाचारिभ्याप्याहुर्मो-
 क्षपथ भुवाः । तद्वारण हि सूत्रेण मर्यादायाः प्रकाशाक ॥ ३४ ॥ पुरुषाक्यस्य मर्यादा या चित्तस्य कुञ्जस्य च ।

सा सूत्रमात्रेणालभ्या जायतं गुण्यवतसा ॥ ३५ ॥ मर्यादारहितानां च बन्धन शृङ्खलैरपि । न करोति न बंध
 तु तस्मात्सर्वं मनोगत ॥ ३७ ॥ एतदर्थं हवि पर स्थापन सूत्रसमत । तस्य यद्वैपरीत्य तदनिष्टे पितृकर्मणि
 ॥ ३८ ॥ घरीरे साधवानख सर्वत्रापि हि कर्मणि । ध्रुतबन्धोऽयमादिष्टो ध्रुतादेशः सुधीमता ॥ ३९ ॥ अन्यस्य
 ध्रुतदानाज्ञा ततो ध्रुतधिसर्जन । ध्रुतसुध्रापरित्यागैस्त्वदाचारस्य पालन ॥ ४० ॥ आशातनाभयाधैव मुद्रा
 सस्थाप्यते धिर । उपवीतधिश्रामात्र तत्क्रियायुक्स्थिर पुनः ॥ ४१ ॥ गोदान यत्पुनस्तत्र स दानारन्ध्र
 उच्यते । दान वर्णप्रविष्टस्य सफल ज्ञानयोगतः ॥ ४२ ॥ अज्ञानत्वकृतं च स्याद्विकल कर्म सत्तम । यद्गोप्रदान
 प्रथम तस्य कारणमुच्यते ॥ ४३ ॥ गौः सर्वोत्तमतामासा सर्वत्राप्युपकारकृत् । स्यादन्यवस्तु चैकत्र कर्मण्ये-
 वोपकारक ॥ ४४ ॥ शिक्षा तु वर्णचारस्य कथन वर्मयोगन । द्राघाणमुत्तरीयादिरक्षत्रयविवर्जित ॥ ४५ ॥
 आचाराधानवत्सूत्रयुक्ता पाल्य तदेव हि । द्रष्टव्य पूज्यतारूप न कर्मादेशमर्हति ॥ ४६ ॥ नापमान न
 नीचाज्ञा न पर कुप्रतिग्रहम् । न श्लाघा न प्रशंसा च कर्तुमन्यस्य कस्यचित् ॥ ४७ ॥ अतः स्थलक्रियामाजा
 भद्रादीना षट्कृतिः । रत्नत्रयस्य तन्मुद्राधारण नाममात्रतः ॥ ४८ ॥ इत्युपनयननिर्यासः ॥ पाठारन्ध्रमो
 दीक्षितस्य वर्णिनो नापरस्य च । अवर्णः पाठ्यते किंवा स स्याद्भासर उत्तमे ॥ ४९ ॥ इति पाठारन्ध्रनिर्यासः ॥
 विवाहो नाम दम्पत्योर्लोकप्रत्यक्षसंगमः । कृत जनसमक्ष स्यात्कर्म निर्वाहहेतवे ॥ ५० ॥ प्रच्छन्न यत्कृतं कर्म-
 तदन्याय्य जनो धरेत् । अतो विवाहप्रारम्भ उत्सवेन विधीयते ॥ ५१ ॥ अन्यगोत्रभवाना च यः सवन्धो

सपूजन तत्र तद्वक्ष्यार्थं विधीयते ॥ २१ ॥ इति पृष्ठीनिर्यासः ॥ ॥ शुचिकर्म पदादिष्ट तद्गर्भहेतुनिर्गमात् ।
 ज्ञातां कृतिसत्तां इति नखस्नानादिकर्मभिः ॥ २२ ॥ चातुर्वर्ण्यस्य विषादेर्विनेयदधिकधिकैः । शौच तद्व्य-
 नीतस्वक्रमशः सनहेतवे ॥ २३ ॥ इति शुचिकर्मनिर्यासः ॥ ॥ यक्षामकरण तच्च प्रेयणाह्वानहेतवे । ननु मर्त्य-
 विना नाम कथमालाप उच्यते ॥ २४ ॥ लग्नससाधन तत्र भाविमान्यस्य तस्य तत् । कीर्तन नान्यथोपायैरन्ये-
 विज्ञायते कश्चित् ॥ २५ ॥ सतत मण्डलीपूजा गृहिणा साधुवेदमनि । सा तत्साधिव्यदेवाना मीणनाय विर-
 क्यते ॥ २६ ॥ इति नामकर्मनिर्यासः ॥ ॥ अक्षमादानकर्मोपि भोजनारम्भहेतवे । आरोन्य सुमुहूर्ते तद्गु-
 प्यति देहिनां ॥ २७ ॥ इति अक्षमादाननिर्यासः ॥ ॥ सर्वकर्णवेधो न कथं श्लाघ्यते कार्यवेदिभिः ॥ २८ ॥
 इति कर्णवेधनिर्यासः ॥ ॥ व्रतबन्धादिकर्म स्थाप्य केशापनय विना । विपरीतस्य दृक्स्य निर्मूल कुन्तला-
 वली ॥ २९ ॥ तस्मात्तच्छेदतो देहार्पण देवादिकाग्रतः । व्रतबन्धे स्वधर्मे च प्रमज्ज्याधारणे तथा ॥ ३० ॥ मुण्डने
 देहभूलानां छेदन तत्सुहादर । तस्मात्कथापनयन कार्यमग्रेऽपि वर्णिता ॥ ३१ ॥ तद्वारम्भो हि सस्कारो
 भोजनारम्भमवशेव । तेन मुण्डनसस्कारकारण प्राप्सुरादिमा ॥ ३२ ॥ इति मुण्डननिर्यासः ॥ ॥ व्रतबन्धो
 हि वर्णस्य नयेत्सस्कारयोगतः । पुरुष तत्र यत्सूत्र कारण तस्य कथ्यते ॥ ३३ ॥ स्नानदर्शनधारिभ्राण्यप्राप्तो-
 क्षपय शुभाः । तद्वारण हि सूत्रेण मर्यादायाः प्रकाशक ॥ ३४ ॥ शुक्लाक्यस्य मर्यादा या चित्तस्य कुलस्य च ।

नयमेपजं । प्रवक्षिणा वैवतानां युतयोर्लज्जामोक्षण ॥ ३७ ॥ आजन्म सहचारत्वं तन च व प्रतापत । यत्त-
 युतयोर्दानं तत्प्रेम्णे यथासेषि वा ॥ ३८ ॥ गणिकानां विवाहो यः कन्दर्वेण स वै लुणा । सर्वसामान्यतारुप्यः
 कामिना भोगयुक्तये ॥ ३९ ॥ इति विवाहनिर्यासः ॥ ॥ व्रतारोपे च नन्याविदीक्षाकर्म प्रशस्यते । सम्य-
 क्तचारोपणं तत्त्वज्ञानस्यानुमतिर्युरोः ॥ ७० ॥ व्रतोच्चारं सर्वपापनिवृत्तौ नियममग्रहः । प्रतिभोद्वाहनं तत्सत्क-
 र्मेण निश्चयावह ॥ ७१ ॥ उपधानं नमस्कारप्रभृतेः सेवनातपः । कर्मक्षयार्थं तरपाठाराधनार्थं च दास्यते ॥ ७२ ॥
 यन्मालारोपणं सर्वव्रतोच्चारपनमेव तत् । या माला सा पर मुद्रा प्रभोस्तीर्थकरस्य च ॥ ७३ ॥ परिग्रहप्रमाणं
 यद्वण्डकः स्मरणाय सः । विनकुल आचकाणां व्रतपालनहेतवे ॥ ७४ ॥ अर्हत्पूजा शुभपदानं सिद्धार्हत्सर्पणं
 न तत् । विष्णुपालमहपूजा च तेषां सतर्पणाय सा ॥ ७५ ॥ इति व्रतारोपनिर्यासः ॥ ॥ या चान्धाराधना
 शान्ते, शुभपदानाय कल्पिता । यान्ते मतिः प्राणिना स्यात्सा गतिः परजन्मनि ॥ ७६ ॥ यद्वै शिवस्य
 दहनं देहसंस्कृतिहेतुं तत् । देहो हि शाटमाप्नोति तस्मात्सस्कारमर्हति ॥ ७७ ॥ या क्रिया स्नात्रपूजाया
 तदर्थं क्रियते शुभैः । सनायताये स्यात्तस्य कर्तुं पुण्यचयाय च ॥ ७८ ॥ इत्यन्तकर्मनिर्यासः ॥ ॥ प्रथमं ब्रह्म-
 चर्यं यद्व्रतात्सत्कारणं बुधे । व्रते कामचिरागार्थमभ्यासस्तत्परीक्षणं ॥ ७९ ॥ ब्रह्मचर्यं भवेन्मूलं सर्वस्य व्रत-
 कर्मेणः । ब्रह्मचर्येण भवेन व्रतमन्यधिरर्थकं ॥ ८० ॥ अद्रष्टव्यं सुरतं स्त्री गयेष्यते । क्रियः परिग्रहः
 प्राप्तिरारम्भासिः परिग्रहात् ॥ ८१ ॥ आरम्भात्प्राणिपातश्च तस्माद्व्रतकसमग्रः । अतो मैथुनमूलानि पाप-

तृणा स्त्रियां । गृहिषन्वे सापराधे तद्रागादिविचारण ॥ ५२ ॥ सयन्निधनां न कलहक्षारणादिकथोचिता ।
 तेनान्येभ्य वधूषुसोर्गोपन गृहवासकृत् ॥ ५३ ॥ समानकुलशीलस्य दम्पत्योस्तुल्यकर्मणे । नानाकर्मकृता
 नैव गृहषन्वः प्रयास्यते ॥ ५४ ॥ भोजने वैषकरणे कथासु सहकर्मणि । समानकुलता नैव दोषमावहति
 कश्चित् ॥ ५५ ॥ पितृमातृसमक्ष योगस्त्राभ्या समतो मुदा । प्रत्यक्षः सर्वलोकानां विवाहो धर्म एव सः ॥ ५६ ॥
 यस्तयोरसमक्ष तु ताभ्यां नानुमतम्भ यः । यो हठेन कृतो गृह विवाहः पाप एव सः ॥ ५७ ॥ यद्यौर्गप्यदृष्टा-
 नैव यच्च लोकोपतापनम् । क्रियते कर्म तत्पाप धर्म्यं तदपर मतम् ॥ ५८ ॥ यत्तैलादिकृत स्नान मण्डनाप तदेव
 हि । तद्यास्या क्षूयता तद्वै कार्यं कुलकार्त्तनम् ॥ ५९ ॥ एतस्यामवसरिण्यपि मार्गः सासारिकम्भ तैः । निर्दि-
 श्योर्द्वैत आशस्य जन्मस्थान यतो हि ते ॥ ६० ॥ वेदानुक्षेपसंस्कारे माङ्गस्यस्यापि कर्मणः । यतः सा श्रुतिता
 श्रुतिरानन्दाय शिवाय च ॥ ६१ ॥ यत्तत्र स्नानमकलघास्यापना मङ्गलाय सा । सर्वं यत्पूर्णकुन्मादि माङ्गस्य-
 चाकुन हि तत् ॥ ६२ ॥ यदभिस्थापन तत्र ज्योतिरयोतकुच तत् । स सर्वतोमुखः सर्वसाक्षी स्यात्तत्र कर्मणि
 ॥ ६३ ॥ यस्तत्र होमो देवाविसर्तर्पणकरः पर । स मनःशुद्धये बहिः प्रत्यक्षमाहको यतः ॥ ६४ ॥ परमार्थेन
 देवानां संतुष्टिर्भलिकल्पनात् । वस्तुनो श्रुतिकतो नृणां भित्तस्य प्रत्ययोऽनजात् ॥ ६५ ॥ यद्वर्धवाय सा पूजा
 कृता माङ्गस्यवस्तुभिः । यो हस्तबन्धः स तयोर्वाचाबन्धाय चामवत् ॥ ६६ ॥ उदुम्बरादिकञ्जीवी लेपः स्त्रीया-

न्यभेपजं । प्रवक्षिणा वैषताना युतयोऽजमोक्षण ॥ ६७ ॥ आजन्म सहचारिख तेन केव प्रतापत । यत्त-
 युतयोर्वर्त्तनं तत्प्रेम्णे यद्यसेषि वा ॥ ६८ ॥ गणिकानां विवाहो यं कन्दर्पेण स वै लुणा । सर्वसामान्यतारुपः
 कामिनां भोगयुक्तये ॥ ६९ ॥ इति विवाहनिर्घोसः ॥ ॥ वतारोपे च नन्याविदीक्षाकर्म प्रशस्यते । सम्य-
 कस्वारोपण तत्त्वज्ञानस्यानुमतिर्गुरोः ॥ ७० ॥ वतारोपः सर्वपापनिवृत्तौ नियमग्रहः । प्रतिमोद्वाहन तत्त्व-
 र्मणां निश्चयावहः ॥ ७१ ॥ उपधान नमस्कारप्रभृते, सेवनातपः । कर्मक्षयार्थं तत्पाठाराधनार्थं च दास्यते ॥ ७२ ॥
 यन्मालारोपण सर्वव्रतोच्चापनमेव तत् । या माला सा पर मुद्रा प्रभोस्वीर्धकरस्य च ॥ ७३ ॥ परिग्रहप्रमाण
 पदपङ्ककः स्मरणाय सः । दिनकृत्य भावकाणां व्रतपालनहेतवे ॥ ७४ ॥ अर्हत्पूजा शुभस्यान सिद्धार्हत्तर्पण
 न तत् । विषयालमहपूजा च तेषां सतर्पणाय सा ॥ ७५ ॥ इति वतारोपनिर्घोसः ॥ ॥ या चान्त्याराधना
 दान्ते शुभस्यानाय कल्पिता । यान्ते मतिः प्राणिना स्यात्सा गतिः, परजन्मनि ॥ ७६ ॥ यद्वै दावस्य
 दहन देहसत्कृतिहेतु तत् । देहो हि द्वादशमाप्नोति तस्मात्सस्कारमर्हति ॥ ७७ ॥ या क्रिया स्नात्रपूजाया
 तदर्थं क्रियते शुभैः । सनाथताये स्यात्सस्य कर्तुं पुण्यचयाय च ॥ ७८ ॥ इत्यन्तकर्मनिर्घोसः ॥ ॥ प्रथम व्रत-
 चर्ये यद्व्रतास्तकारण हुवे । व्रते कामधिरागार्थमभ्यासस्तत्परीक्षण ॥ ७९ ॥ व्रतचर्ये भवेन्मूल सर्वस्य व्रत-
 र्मणः । व्रतचर्येण भमेन व्रतमन्यधिरर्पकः ॥ ८० ॥ अन्नव्रतचर्ये सुरत सुरते स्त्री गवेत्यते । खियः परिग्रहः
 गतिरारम्भासिः परिग्रहात् ॥ ८१ ॥ आरम्भात्प्राणिपातश्च तस्माद्धतकसमृद्धः । अतो मैथुनमूलानि पाप-

कर्माणि संसृता ॥ ८२ ॥ ततो व्रतस्यादानार्थं ब्रह्मचर्यपरीक्षणं । विनैव ब्रह्मचर्येण गृहिष्यमम भावतः ॥ ८३ ॥
 इति ब्रह्मचर्यनिर्यासः ॥ ॥ शुक्लकल्पे यदादान तस्येव कारण स्मृत । महाव्रताना पञ्चाना धारणार्थं परी-
 क्षण ॥ ८४ ॥ दीक्षां गृहीत्वा यदि वा न व्रताभरणे प्रभुः । ततस्तस्य कृत पापकर षाप्ययशस्कर ॥ ८५ ॥ अतः
 पूर्वं परीक्षा स्यात् शुक्लकल्पे व्रतेषु च । गृहिसत्स्कारकरणमदीक्षाया च तद्विधिः ॥ ८६ ॥ इति शुक्लकल्पनिर्यासः ॥
 प्रब्रज्याग्रहण यच्च स सामायिकसप्तमहः । याचञ्जीव सर्वविरत्युद्यारेऽव्यवर्जन ॥ ८७ ॥ अदीक्षणीया ये प्रोक्ता
 एतदर्थं तदुक्तमनं । न ते; स्याद्भ्रतनिर्वाहः कौलीन च जने महत् ॥ ८८ ॥ यः क्षिप्त्वा सूत्रकक्षाणां स्याद्भ्र-
 तधारणे । तेन स्याज्याः सर्ववन्धा व्यवहारक्रिया अपि ॥ ८९ ॥ इति प्रब्रज्यानिर्यासः ॥ ॥ यः स्याद्भ्रतप-
 नानन्दिः सा व्रतोच्चाररूपिणी । महाव्रतानामुच्चारः पालन व्रतमुच्यते ॥ ९० ॥ दीक्षा सामायिकोच्चारो व्रतमु-
 त्थापना पुनः । यो मण्डलप्रवेशोऽत्र तरकारणमुदीर्यते ॥ ९१ ॥ जातयः पूर्वमेव सूर्योत्तिरे सति तां पुनः ।
 सर्वथैकलभायान्ति समाने व्रतसप्तमे ॥ ९२ ॥ व्यवहारपरित्यागाद्विकल्पविधिर्वर्जनात् । समानवर्धनदीक्षा
 पङ्क्तिः स्याद्भोजने यतोः ॥ ९३ ॥ इति सत्थापनानिर्यासः ॥ ॥ अतः परं प्रवक्ष्यामो योगोद्ब्रजनकारणं । योगा
 मनोवाक्याः स्युस्तेषां निप्रवृत्तये ॥ ९४ ॥ कालप्रवृत्तजापार्थमेनसः शुभधारणात् । तत्र मौनविक्रमवै-
 रस्यो निप्रवृत्तः पुनः ॥ ९५ ॥ नितरां विरसादृरि सप्तमे कीमता विधेः । कायस्य विप्रवृत्तेन पोसे व्याचोपनि-
 प्रवृत्तः ॥ ९६ ॥ योगोद्ब्रजनसत्त्वात्तत्कर्मव्यपिद्योयनाः । बुद्ध्याः सुष्ठुपरित्या

स्कन्धाध्ययनादबुद्धेशादिभ्य च यत् । तच्छ्रुतादानदानादौ शुर्वादेशावधारण ॥ ९८ ॥ तत्र वैनयिकं कर्म
 वन्दनादिविनिर्दिशेत् । स्याध्यायकालग्रहणे शुभध्यानार्थमीरिते ॥ ९९ ॥ इति योगोद्ग्रहननिर्यासः ॥
 वाचनाग्रहणं ज्ञेयं गुरुवक्त्राच्छ्रुतग्रहः । गुरुं विनाखिलं ज्ञानं ह्यगुरुपसदृशं विदुः ॥ १०० ॥ इति वाचनाग्रहण-
 निर्यासः ॥ ॥ या पुनर्वाचनानुज्ञा सा चार्यादिपदं विना । आज्ञा स्याद्वाचनादाने गुरुणा सर्वदेरिता ॥ १०१ ॥
 इति वाचनाचार्यनिर्यासः ॥ ॥ उपाध्यायपदरोपः समस्तस्य कारण । पाठना द्वादशाङ्गास्तु शिष्याणां तस्य
 कर्म तत् ॥ १०२ ॥ इति उपाध्यायपदनिर्यासः ॥ ॥ यदाचार्यपदं तच्च तस्य निर्देश उच्यते । सर्वप्रभुत्वं ज्ञानित्वं
 तपस्वित्वं सुसाधुता ॥ १०३ ॥ शुणित्वं बोधकत्वं च लब्धिभाज्यता तथा । शमित्वं सर्वयोग्यत्वं सामर्थ्यं तत्र कारण
 ॥ १०४ ॥ यस्तत्रैव पदरोपः स प्रभुत्वाय जायते । मन्त्राधारावधनार्थे वा जिनश्लासनसंविदे ॥ १०५ ॥ इत्याचार्यपदनि-
 र्यासः ॥ ॥ प्रतिमोद्ग्रहनं साधुसाध्वीनां योगसिद्धये । नीरागतायै विषयपरित्यागाय सर्वथा ॥ १०६ ॥ इति
 प्रतिमोद्ग्रहननिर्यासः ॥ ॥ व्रतिनीव्रतदानं च तत्पदं द्वयरोपण । तत्सर्वं साधुवज्ज्ञेयं कारणं चरणादिवत् ॥ १०७ ॥
 इति व्रतिनीव्रतप्रवर्तिनीपदमहत्तरापदनिर्यासः ॥ ॥ व्रतिनीव्रतिनोर्ध्वं दिनरात्रिस्थितिक्रमः । स समयस्य
 निर्वाहदोषायापघातनः ॥ १०८ ॥ तेषां य उपाधिर्धर्मव्यजादिः पूर्वमीरितः । स व्रतस्याराधनार्थं न विज्ञेयः परि-
 ग्रहः ॥ १०९ ॥ इति साधुसाध्वीदिनरात्रिधर्मनिर्यासः ॥ ॥ ऋतुचर्या साधुसाध्योर्या पुनः परिकीर्तिता । सा
 कषायोद्ग्रहाणां च निग्रहायामिधीयते ॥ ११० ॥ विहारयुक्तिर्विज्ञेया रानद्वादिहारिणी । कायक्लेशाय

कर्माणि ससृजौ ॥ ८२ ॥ ततो ब्रतस्याधानार्थं ब्रह्मचर्यपरीक्षण । विनेव ब्रह्मचर्येण गृहिधर्मस्य भावतः ॥ ८३ ॥
 इति ब्रह्मचर्यनिर्यासः ॥ शुक्लकल्से यदाधान तस्येवं कारणं ससृज । मदावताना पञ्चाना धारणार्थं परी-
 क्षण ॥ ८४ ॥ वीक्षां गृहीत्वा यद्वि वा न ब्रताचरणे प्रभुः । ततस्तस्य कुत पापकरो षाप्यपशस्कर ॥ ८५ ॥ अतः
 पूर्वं परीक्षा स्यात् शुक्लकल्से ब्रतेषु च । गृहिसस्कारकरणमवीक्षाया च तद्विधिः ॥ ८६ ॥ इति शुक्लकल्सनिर्यासः ॥
 प्रवज्याग्रहण यच्च स सामायिकसमग्रहः । यावज्जीव्य सर्वविरत्युच्चारोऽज्यवर्जन ॥ ८७ ॥ अवीक्षणीया ये प्रोक्ता
 एतदर्थं तदुक्तनं । न तैः स्याद्भ्रतनिर्वाहः कौलीन च जने महत् ॥ ८८ ॥ यः शिखासूत्रकक्षाणां त्यागः स्याद्भ्र-
 तधारणे । तेन त्याज्याः सर्ववन्धा व्यवहारक्रिया अपि ॥ ८९ ॥ इति प्रवज्यानिर्यासः ॥ ९० ॥ यः स्यादुत्थाप-
 नानन्दिः सा भ्रतोच्चाररूपिणी । मदावतानासुधारः फालनं ब्रतमुच्यते ॥ ९० ॥ वीक्षा सामायिकोच्चारो ब्रतमु-
 त्थापना पुनः । यो मण्डलमन्त्रेद्योऽत्र तत्कारणमुवीर्यते ॥ ९१ ॥ जातयः पूर्वमेव स्युर्यतिले सति तां पुनः ।
 सर्वथैकलभायान्ति समाने ब्रतसमग्रे ॥ ९२ ॥ व्यवहारपरित्यागाद्विकल्पवादिविचर्जनत्वात् । समानमर्थमन्त्रौका
 यङ्कुः स्याद्भ्रोजने यतोः ॥ ९३ ॥ इति व्रतस्थापनानिर्यासः ॥ ९४ ॥ अतः परं प्रवक्ष्यामो योगोद्ब्रह्मकारणं । योगा
 मनोवाक्कायाः स्युस्तेषां निग्रहहेतवे ॥ ९४ ॥ कालग्रहणजापाद्यैर्मनसः शुभधारणात् । तच्च मीमादिकरणैर्व-
 षसो निग्रहः पुनः ॥ ९५ ॥ नितरां विरसादरैः सर्वदेहीनतां विधेः । कायस्य निग्रहस्तेन योगे स्याद्योगनि-
 ग्रहः ॥ ९६ ॥ योगोद्ब्रह्मसंज्ञातकर्मक्षयविद्योपना । मुनयः शुद्धचरिता वर्धन्यागमनवाचनम् ॥ ९७ ॥ मुन-

॥ २६ ॥ इति प्रतिष्ठा निर्यासः ॥ यच्छान्तिकर्म तद्विभयान्तये परिकीर्तितम् । षतुर्णिकायदेवाना पूजन
 तत्प्रसादकृत् ॥ २७ ॥ भवेत्तेषु प्रसवेषु सर्वविभपरिक्षयः । उत्पत्तादावनिष्टे च शान्तिक यद्विधीयते ॥ २८ ॥
 तज्जिनलाश्रविधिना सर्वदोषनिवृत्तन । शान्तिपातोद्धोषणेन वृष्टाना प्रलयो भवेत् ॥ २९ ॥ इति शान्ति-
 कनिर्यासः ॥ पौष्टिक कर्म यस्तस्यात्सर्वारम्भेषु पुष्टिद्व । सुपूजिता देवताः स्युर्नियत कार्यसिद्धये ॥ १३० ॥
 इति पौष्टिकनिर्यासः ॥ बलिदान हि देवानामुत्काना कर्तुतोषकृत् । अमुत्काना प्रीणनाय जायते मङ्गलाय
 च ॥ ३१ ॥ इति बलिकर्मनिर्यासः ॥ यत्प्रायश्चित्तस्वरूप प्रमादात्कृतपाप्मना । विदुद्वये तज्जायेत न द्रुद्धि-
 र्दसपाप्मना ॥ ३२ ॥ यद्वाङ्मानां दुराचारकृतं द्रुद्धिरुदीरिता । लोकव्यवहर्तेः सा तु परमार्थो हि चान्तरः ॥ ३३ ॥
 इति प्रायश्चित्तनिर्यासः ॥ आषदयक षड्विध यन्मीलित वा विधीयते । दिवा रात्रौ पक्षमासवत्सरेषु
 विदुद्वये ॥ ३४ ॥ तदावश्यकयोग्याना कर्मणां वातहेतवे । द्रुमव्यानसविदे च निर्दिष्ट परमेश्वरैः ॥ ३५ ॥
 इत्यावश्यकनिर्यासः ॥ तपोविधान पोढा यद्वाह्य स्याध्विर्जराकृते । तद्वै नित्य न कोपि स्यात्कर्तुं सामर्थ्य-
 भाजन ॥ ३६ ॥ अवधेः कल्पनात्तेन विहिता तपसा बुधैः । स्वशक्तितः कोपि किञ्चित्करोतु तपसो विधि
 ॥ ३७ ॥ इति तपोविधिनिर्यासः ॥ पदारोपो हि सर्वेषा मुख्यत्वस्य प्ररूपण । एकः प्रसुर्हि सर्वेषा योगक्षे-
 मादिकारकः ॥ ३८ ॥ अप्रसुत्वेन सर्वे स्युर्दुःखिनः स्वामिन विना । यद्दुप्रसुत्वे न पुनः सर्वेषा स्यात्प्रतिक्षयः
 ॥ ३९ ॥ सुप्रादीनां तु निर्यासो मध्मयास्त्राद्विलोक्यताम् । यक्षामकरण शुक्त तस्मत्सधिसिद्धे तवे ॥ १४० ॥

तपसे स्थितिर्लोभमलादिका ॥ ११ ॥ भाषासमितये ज्ञेयमन्यास्येयविवर्जनं । सर्वं मनोवाक्कायानां विप्रद्राप
व्रत पर ॥ १२ ॥ इति साधुसाध्वीश्वरुष्यार्थानिर्यासः ॥ ॥ यद्वत्तं साधुसाध्व्योः स्यात्क्षामणादिक्रियाक्रमः ।
कर्मक्षयाय सुमतिशुभव्यानादिहेतु तत् ॥ १३ ॥ सुतेः शवस्य यत्कर्म साधुश्रादेर्विधीयते । सुनाथतापै
तत्सर्वमपुनस्तद्भाषाय च ॥ १४ ॥ इत्यन्वकर्मनिर्यासः ॥ ॥ प्रतिष्ठा नाम यत्कर्म साध्यचेतन्यवस्तुनः । प्रक्षा-
दिना दैवतस्य तस्य मध्ये प्रवेष्टिनी ॥ १५ ॥ पाषाणकाष्ठरक्षादिकृता मूर्तिरचेतना । मङ्गन्यासादुरोवाक्या-
त्स्वापनादैवत भवेत् ॥ १६ ॥ नामाकृतिद्रव्यमात्रैः सृजिना इति वाक्यतः । तथैव सर्वतत्त्वानां रूपेण तत्त्व-
शाकृतः ॥ १७ ॥ वेदीप्रदीपकल्पादि शुभ्रकर्म च तत्र यत् । तत्सर्वं सकलीकारहेतुदैवतवैद्यान ॥ १८ ॥
कङ्कणादिकवन्धो यो विज्ञेय्यो रक्षणाय सः । मणिसमोषवादीनि प्रमाणाव्यानि सर्वथा ॥ १९ ॥ या
पाणकैः पूजा साध्योषधिसमाभिता । कञ्चित्कञ्चित्कापि क्वापि प्रमाद भूत ओषधिः ॥ २० ॥ तत्प्रमाद-
प्रवेष्टा स्याद्विन्धे पूजकसिद्धिदः । नन्वावर्तस्यापन यत्तन्निदानमुदीर्यते ॥ २१ ॥ प्रतिमाया आसन्न तत्त्वब्रह्मोप-
विलिख्यते । नवतत्त्वोपरिस्थायी स पूज्यो भगवान्यतः ॥ २२ ॥ तत्परार्थं दैवतानां च सर्वेषां यत्र पूज्यं ।
तत्तत्प्रसादहेतुः स्याद्वैद्विप्रामवकारि च ॥ २३ ॥ यद्वा कलिफलादीनि वस्तुन्येषां पुरः पुनः । दौक्त्यन्ते तत्त्व-
धर्मेव रुच्य देय हि पूजके ॥ २४ ॥ पृथ वेदीपुष्पादीनां प्रतिष्ठाकार्यनिर्योषः । यथाविधासर्वं तत्र वस्तुनो
देवतात्मता ॥ २५ ॥ अर्हन्तो या च पूजा स्यात्तत्त्वानादिविचिन्तितं । तत्त्वानामन्यासोऽपि न स्यात्तत्त्वानादिविचिन्तितं

व्यासं तथा सखातानहता । एकस्य । धनभावेन स्यादन्यस्य महोदय ॥ ५६ ॥ द्वयोरवगमाय स्यात्पन्थाः
 सदिग्ध एव स' । जीवा आन्यन्ति सर्वत्र कर्मसूत्रविधेष्टिताः ॥ ५७ ॥ कुरुर्मोन्मोचनादेव पन्थ' सत्कर्मणा
 भवेत् । सत्कर्मोन्मोचनात्तत्र पन्थः स्याथ कुरुर्मज' ॥ ५८ ॥ एव सति कथ कर्मक्षयः समान्यते बुधैः । कथ
 तेन विना मोक्ष इत्येव सदायो महान् ॥ ५९ ॥ अदेवागुर्वधर्माणा त्यागाद्येत्कर्मणा क्षयः । किं देवगुरुधर्मा
 स्युः समर्थास्तत्र कर्मणि ॥ १६० ॥ कोऽर्हता सुगतेनापि विष्णुना द्यभुना वा । सूर्येण ब्रह्मणा चापि नीतो
 मोक्षपद जनः ॥ ६१ ॥ कः पापकारी गुणा स्वशात्म्या मोचितोऽहस । तस्योपदेशादाता स कर्मणा स्वेन
 गृह्यते ॥ ६२ ॥ को वा जटावान्कर्मन्दी मुमुक्षुर्वा विगम्यरः । दुष्कथ्यानविनाभूतो वेपमात्रेण निर्धुतः ॥ ६३ ॥
 अथ केवलिनोक्तेन मोक्षः स्याद्धर्मकर्मणा । तदा तदाचारयुक्तिः कथमेवानुमीयते ॥ ६४ ॥ दयया सत्यवा-
 देन शुभप्रशुभवर्जनेः । तपसा प्राप्य किं कोपि सर्वथा कर्मनिर्जराम् ॥ ६५ ॥ तदेव गुरुधर्माणा सग्रहः कर्म-
 पन्थवत् । यस्ते शुभाशुभ कर्म पन्थयन्त्यशुभ परे ॥ ६६ ॥ तस्मात्केन पथा मोक्षः साध्यते मोक्षकाङ्क्षिभिः ।
 ज्ञानदर्शनधारिज्वरक्षत्रयविनाकृतः ॥ ६७ ॥ एतद्रत्नत्रय कैश्चिदेकान्तत्वेन गृह्यते । ऐकान्त्यादेव मिथ्यात्व मिथ्यात्वे
 नास्ति निर्धुतिः ॥ ६८ ॥ ज्ञानमेकान्तता नीत मूर्धे' कुग्रहवादिभिः । ऐक्येपि सर्वतत्त्वाना तन्नेदान्तरस-
 मष्टात् ॥ ६९ ॥ सर्वत्र सर्व व्याक्येयमेकमन्यत्कदाचन । कल्पनानामयुक्तीना विबुधा विबुधेरिता ॥ १७० ॥
 तस्मात्स्याद्वाद् एवास्ति ज्ञान नान्यद्विमर्शने । तत्त्वादीना विचारेऽत्र येन स्यादप्यनुष्ठितः ॥ ७१ ॥ जगत्सु

यत्सर्वकार्येषु पुनः सुमुहूर्तावलोकनं । तत्सत्कालविषयाकाय वीतरागौदरीरित ॥ ४१ ॥ जीवेन चिद्वि त परमं
कालारण्यकमुपैति च । अतो जीवकर्मफलः कारण सर्ववस्तुषु ॥ ४२ ॥ इति पदारोपनिर्घास ॥ ॥ एव गृह-
स्याचारस्य यस्याचारस्य सर्वथा । विविक्ता परमार्थे हि कर्म तत्सर्वमाचरेत् ॥ ४३ ॥ अमुना कर्मयोगेन धर्म-
निर्बहणस्थितेः । प्राणी सर्वत्र जीयेत चक्रित्वेन्द्रत्वभाजन ॥ ४४ ॥ अय कर्मनियोगस्तु शुभं शुभफल-
प्रदं । अतोपि विपरीतो यः सोऽशुभं ददते फल ॥ ४५ ॥ इति सर्वशुभाचारनिर्यास ॥ ॥ एव कृत्वा सदा-
वार प्राणी प्राप्नोति वाञ्छित । यन्मोक्षहेतु तत्किञ्चिदन्यद्गन्ध्य शुरोमुखत्वात् ॥ ४६ ॥ कर्मक्षयात्पञ्चमोक्षो न
शुभात्कर्मणः कश्चित् । किं स्वर्णनिगदेषुको यश्चितो नाभिधीयते ॥ ४७ ॥ दुष्कर्मणा फल दुष्ट शुभ स्याच्छु-
भकर्मणा । अतस्तुल्यफलप्राप्तौ क मोक्षस्यावकाशिता ॥ ४८ ॥ अथ वा निर्जरा मोक्षा तपसो द्वादशात्म-
कात् । दुष्कर्म निर्जराय स्याच्छुभकर्मभिषेष्टन ॥ ४९ ॥ स्याद्याधुस्तटीन्यायो जन्तोर्मोक्षस्य साधने । शुभ-
कर्मविधाते स्यादुदयो दुष्टकर्मणा ॥ १५० ॥ दुष्कर्मणां विधाते स्यादुदय शुभकर्मणां । एव सति च किं
स्याय किं कार्यं मोक्षकाङ्क्षिभिः ॥ ५१ ॥ उज्जानानाम्रवेतिपत्त मरुच्छीताशानादिभिः । सप्ताशानाद्रपोर्द्वि-
र्नवेति सुज्यते हि तत् ॥ ५२ ॥ अथ द्रयोर्विधाति स्यादौषध वस्तुनः अथ । सप्ताशानाद्रपोर्द्वि-
तद्विधीयते ॥ ५३ ॥ एकस्य विपरीत हि विद्यते यत्समातर्क । जल स्थलं पुनः पाप्मा सज्जनो यंनकायाना ५ ॥
स्वेवोऽयं शुर्गतिश्च सुगतिर्विचिता सुखं । साधुः ज्ञानो विदुर्द्विजश्चैवजातिदि इत्यं च

व्याप्ति तथा सत्यतिनिर्देशी । एकस्य विगमादव स्यादन्यत् ॥ ५७ ॥ कुकर्मोन्मोचनादेव पन्थः सत्कर्मणा
 सविग्ण एव सः । जीवा भ्राम्यन्ति सर्वत्र कर्मसुखविषेष्टिताः ॥ ५७ ॥ कुकर्मोन्मोचनादेव पन्थः सत्कर्मणा
 भवेत् । सत्कर्मोन्मोचनास्य पन्थः स्यात् कुकर्मजः ॥ ५८ ॥ एव सति कथ कर्मक्षयः सभाष्यते बुधैः । कथ
 नेन विना मोक्ष इत्येव सशयो महान् ॥ ५९ ॥ अवेधानुर्वधर्माणा स्यागाद्येत्कर्मणा क्षयः । किं देवशुक्धर्मा
 युः समर्थास्तत्र कर्मणि ॥ १६० ॥ कोऽर्हता सुगतेनापि विष्णुना शशुनाथ वा । सर्वेण ब्रह्मणा वापि नीतो
 येषपद जनाः ॥ ६१ ॥ क. पापकारी गुरुणा स्वहात्त्या मोक्षिर्तोऽहसः । तस्योपदेशादाता स कर्मणा स्वेन
 धाते ॥ ६२ ॥ को वा जटावात्कर्मन्वी मुमुक्षुर्वा विगम्यरः । शुक्लध्यानविनाभूतो वेपमात्रेण निर्धूतः ॥ ६३ ॥
 य केवलिनोक्तेन मोक्षः स्याद्धर्मकर्मणा । तदा तदाचारयुक्तिः कथमेवानुमीयते ॥ ६४ ॥ दयया सत्यवा-
 शुभप्रशुभ्रवर्जने । तपसा प्राप्य किं कोपि सर्वथा कर्मनिर्जराय ॥ ६५ ॥ तदेव शुरुधर्माणा सप्रदः कर्म-
 ण्यत् । यस्ते शुभाशुभ कर्म वन्ययन्यशुभ परे ॥ ६६ ॥ तस्मात्केन पथा मोक्ष साध्यते मोक्षकाङ्क्षिभिः ।
 वर्योन्धारिभरतत्रयविनाकुत ॥ ६७ ॥ एतद्रत्नत्रय कैश्चिदेकान्तत्वेन गृह्यते । तेकान्त्यादेव मिथ्यात्व मिथ्यात्वे
 र निर्धूति ॥ ६८ ॥ ज्ञानमेकान्तता नीत मूढैः क्रुमदवादिभिः । ऐक्येपि सर्वतत्त्वाना तन्नेदान्तरस-
 ॥ ६९ ॥ सर्वत्र सर्वे व्याख्येयमेकमन्यत्कदाचन । कल्पनानामशुक्तीना विबुधा विबुधेरिता ॥ १७० ॥
 स्याद्वा पृथगस्ति ज्ञान नान्यद्विमर्शने । तत्त्वादीना विचारेऽत्र येन स्यादप्यनुष्ठितः ॥ ७१ ॥ जगत्सु

जनतश्च सन्ति स्वस्वकर्मानुसारिणः । कर्मणा प्रेरितास्ते स्युः स्वस्वप्रकृतिभागिनः ॥ ७६ ॥ चिदास्ति द्यौश्च-
 स्तेषामिन्द्रियैर्विषयान्तरेः । एष मत्तानि धर्मादौ तेषां स्युर्विषयाणि च ॥ ७७ ॥ ज्ञानदृष्ट्या यदा दृष्टं स्त-
 द्बुद्धीनां विधीयते ॥ तदा तदेव तत्र स्यात्प्रभादनंतरसप्रक्षाल ॥ ७८ ॥ अतः स्याद्वादभाटन्य कार्यं तत्त-
 चिन्मर्दानं । नान्यः प्रत्या कश्चिज्ज्ञाने कदाचन विलोकयते ॥ ७९ ॥ मत्तानि विषयान्येष पदद्वयानगतानि च ।
 प्रत्यक्षादिप्रमाणीयैः स्थापितोत्थापितानि च ॥ ८० ॥ तत्त्वाद्विसृश्यमानानि न तान्पापान्ति गोचरः । इव्य-
 क्षेपकालभावीभिर्न तेषां चिन्मर्दानं ॥ ८१ ॥ स्थापितं हेतुदृष्टान्तैः प्रमाणा नोपलभ्यते । तेन प्रमाणीकार्यं
 स्यात्तत्त्वान्तरविनिर्णयः ॥ ८२ ॥ यथैव विविधा वाक्या देहिना चेतनायता । तथा मत्तानि चिन्मर्दानं प्रमा-
 णीक्रियते च किं ॥ ८३ ॥ अथेतनेष्वजीयेषु तथा जीयेषु सर्वतः । विविध मीणत तेषु विविध व्याधि स्थाप्यत
 ॥ ८४ ॥ पुरातनैश्च शुचिभिः परामर्शो निजैर्निजैः । तदेव विभ्व विविध व्याख्यामिद्वररीकृत ॥ ८५ ॥ यथै-
 वीमेव चिन्मर्दानमता । रथस्यैक्य तथा सर्वसुषुप्तस्य चिन्मर्दान ॥ ८६ ॥ यथैकस्य सरसो जलं यन्माययि-
 जनेः । पीयते तत्त्वज्ञा व्याख्या तथा व्याख्यानायकभिः ॥ ८७ ॥ प्रामाणिकैश्च विषुदेयैर्यथा विज्ञापयन्ते ।
 सस्याप्यते तत्कामात्स्यात्प्रमाणप्रमाणक ॥ ८८ ॥ किं सर्वं विज्ञापयन्तं वा किं न विज्ञापयन्ते हि तत्त्व । येन
 रागस्तु प्रबद्धो यथैकान्तरे ॥ ८९ ॥ तस्यार्थकं तेन यत् प्रमाणमिति चिन्मर्दाने हि तत्त्व । येन

विज्ञापयन्ते

नाङ्गिनः ॥ ८७ ॥ ततः स्याद्वादमीमांसा मोक्षहेतुर्विलोक्यते । एकान्त यत्र यत्र स्यात्तत्र मूढत्वमुच्यते ॥ ८८ ॥
 तत्त्वालोको ध्वनैकान्त्य बुद्धेः फलमनाग्रहः । मूढैरपि प्रमाण यत्क्रियते तत्प्रयातय ॥ ८९ ॥ अप्रमाण प्रमाण
 स्याद्बुद्धिमन्त्रिकरीरित । स्याद्वाद सर्वलोकेपि दृश्यते प्रत्यावावहः ॥ १९० ॥ यतो ध्वनैकधर्मत्व पदार्थानां जग-
 त्प्रये । सदायः सर्वमाधेयु गुणानैक्याद्विलोक्यते ॥ १९१ ॥ तेन प्रमाणं स्याद्वादो लक्ष्यते सर्ववस्तुषु । हेतुदृष्टा-
 न्तसंघातो यतो लोकेपि दृश्यते ॥ १९२ ॥ सतमस्त्व दिनेशस्य क्रूत्वा द्राघिनोपि हि । विषस्य प्राणदायित्व
 जीवनस्याहुयातन ॥ १९३ ॥ अथलायाश्च चलन दौत्य हुतयहस्य च । घृतस्य ज्वरनाशित्व मरोः सजलता तथा
 ॥ १९४ ॥ निर्जलत्व समुद्रस्य सामर्थ्यत्व मुनेरपि । पन्धन विहगाना च शङ्खस्यापि सरागता ॥ १९५ ॥ स्थिरत्व
 पवमानस्य यनत्व सलिलस्य च । कर्तारस्य वैद्यर्प्य वज्राणामपि चूर्णता ॥ १९६ ॥ त्यक्तमाणस्य देहस्य पुनः
 प्राणसमागमः । शोषणत्व पयोदस्य हिमान्या दाहकारिता ॥ १९७ ॥ एव दृष्टान्तलक्षैश्च वस्तुनो नैकधर्मता ।
 ततः प्रामाण्यमायाति स्याद्वादो निश्चित जने ॥ १९८ ॥ यावद्य केवलज्ञानमुन्मीलति च देहिनां । तावदेव पर
 ज्ञान स्याद्वादो निर्मलोदयः ॥ १९९ ॥ ध्वनेकान्तमर्तं यद्य तदेव ज्ञानमुत्तम । शेषमज्ञानमाख्येय चातुर्यं वध्यसा
 द्यचः ॥ २०० ॥ सर्वं प्रतीतिमायाति स्याद्वादकलित वध्यः ॥ एकान्तकथितस्यापि व्यभिचारो विलोक्यते ॥ १ ॥
 नमस्कारे तपःकार्ये तथा धावद्वयके जले । साधूपकरणे चैव व्यभिचारो य ईक्ष्यते ॥ २ ॥ स कोपि नाममा-
 णोस्ति स्याद्वादो जिनशासने । तस्माद्विधारणीयो हि मत्सरः शास्त्रवेदिभिः ॥ ३ ॥ अन्येषु दर्शनेष्वेव

अन्तर्ध' सन्ति सखकर्मनुसारिणः । कर्मणा प्रेरितास्ते स्युः सखप्रकृतिभागिनः ॥ ७२ ॥ विधासि दधिर-
 स्तेषामिन्द्रियैर्विषयान्तरैः । एष मत्तानि धर्मादौ तेषां स्युर्विधिधानि च ॥ ७३ ॥ ज्ञानदृष्ट्या यदा टोक्कन्त-
 दुधीना विधीयते ॥ तदा तदेव तत्र स्यात्प्रभादान्तरसमष्टात् ॥ ७४ ॥ अतः स्याद्वादमादन्त्य कार्ये तत्रय-
 विमर्शन । नान्यः पन्था कथिज्ज्ञाने कदाचन विलोक्यते ॥ ७५ ॥ मत्तानि विधिधान्येष पददर्शनगतानि च ।
 प्रत्यक्षाधिप्रमाणौघैः स्यापितोत्पापितानि च ॥ ७६ ॥ तत्रवाधिसृष्ट्यमानानि न नान्यायान्ति गोचर । इत्य-
 क्षेपकालमाधैर्मित्र तेषां विमर्शन ॥ ७७ ॥ खण्डित हेतुदृष्टान्तैः प्रमाण नोपलभ्यते । तेन प्रमाणीकार्यं
 स्यात्सत्त्वान्तरविनिर्णय ॥ ७८ ॥ यथैव विविधा घाट्छा देहिना चेतनावता । तथा मत्तानि मित्रानि प्रमा-
 णीक्रियते च किं ॥ ७९ ॥ अथेतनेष्वधीषेषु तथा धीषेषु सर्वतः । विविध प्रीणन तेषु विविध चापि स्वपद-
 ॥ ८० ॥ पुरातनैश्च मुनिभिः परामर्शो निर्जेर्निजे । तदेव विष्व विविधं व्याख्यामिच्छरीकृत ॥ ८१ ॥ यदे-
 विमेवे मित्रनामता । रथस्यैक्य तथा सार्धसुहृन्त्यस्य मित्रता ॥ ८२ ॥ यथैव विविधवस्तुविधि-
 र्जने । पीयते तत्त्वज्ञा व्याख्या तथा स्यादर्शनावधिभिः ॥ ८३ ॥ यथैकस्य स्वरसो जल जायायदे-
 सस्याप्यते तत्क्रमास्त्यादप्रमाणप्रमाणक ॥ ८४ ॥ किं सखं किमसख या किं न विधीयते हि तत् । येन यथातु-
 रानसु प्रपदो दधैरनन्तरे ॥ ८५ ॥ तच्छुक्तं तेन यं प्रमाणीक्रियते इति । विधीय वेद्यजातोये नन्तरे — तत्त्वज्ञाने

नाद्वितः ॥ ८७ ॥ ततः स्याद्वावमीमासा मोक्षहेतुर्विलोक्यते । एकान्त यत्र यत्र स्यात्तत्र मूढत्वमुद्यता ॥ ८८ ॥
 तत्त्वालोको ह्यनेकान्त्य बुद्धेः फलमनाग्रहः । मूढैरपि प्रमाण यत्क्रियते तत्प्रयातय ॥ ८९ ॥ अप्रमाण प्रमाण
 स्याद्बुद्धिमद्भिर्यत्किञ्चित् । स्याद्वादः सर्वलोकेपि दृश्यते प्रत्यागवहः ॥ ९० ॥ यतो ह्यनेकधर्मत्व पदार्थानां जग-
 द्रये । सद्यथः सर्वभावेषु गुणानेकपाद्विलोक्यते ॥ ९१ ॥ तेन प्रमाणं स्याद्वादो लक्ष्यते सर्ववस्तुषु । हेतुदृष्टा-
 न्तसंघातो यतो लोकेपि दृश्यते ॥ ९२ ॥ सतमस्त्व दिनेशस्य क्रूरत्व द्वाशिनोपि हि । विपस्य प्राणदायित्व
 जीवनस्याद्गुयातन ॥ ९३ ॥ अचलायाम्ब चलन शील्य हुतवहस्य च । घृतस्य ज्वरनाशित्व मरुतः सजलता तथा
 ॥ ९४ ॥ निर्जलत्व समुद्रस्य सामर्वत्व मुनेरपि । पन्थन विहगाना च दाहस्यापि सरागता ॥ ९५ ॥ स्थिरत्व
 पवमानस्य घनत्व सलिलस्य च । कर्तृस्वरस्य वैवर्ण्यं वज्राणामपि चूर्णता ॥ ९६ ॥ त्यक्तप्राणस्य देहस्य पुनः
 प्राणसमागमः । शोषणत्व पयोदस्य हिमान्या दाहकारिता ॥ ९७ ॥ एव दृष्टान्तलक्षैश्च वस्तुनो नैकधर्मता ।
 ततः प्रामाण्यमायाति स्याद्वादो निश्चित जने ॥ ९८ ॥ यावत् केवलज्ञानमुन्मीलति च देहिना । तावदेव पर
 ज्ञानं स्याद्वादो निर्मलोदयः ॥ ९९ ॥ अनेकान्तमत यत्र सर्वेषु ज्ञानमुत्तम । शेषमज्ञानमाख्येय चातुर्यं वचसा
 वध्यः ॥ १०० ॥ सर्वं प्रतीतिमायाति स्याद्वादकलित वचः ॥ एकान्तकथितस्यापि व्यभिचारो विलोक्यते ॥ १ ॥
 नमस्कारे तपःकार्ये तथा चावश्यके जले । साधूपकरणे चैव व्यभिचारो य इदं दृश्यते ॥ २ ॥ स कोपि नाममा-
 गच्छति स्याद्वादो जिनशासने । तस्माद्विवारणीयो हि मत्सरः शास्त्रवेदिभिः ॥ ३ ॥ अन्येषु दर्शनेष्वेव

व्याख्यास्तत्त्वस्य याः पर । स्याद्वाद् ताः सभायान्ति सरित' सागर यथा ॥ ४ ॥ तत' स्याद्वाद्मालम्ब्य राग-
 द्वेषौ विषयौपेव । मतानि वापि सर्वेषां न निन्धायाः स्तुयादपि ॥५॥ ज्ञान स्याद्वाद्मालम्ब्य दर्शानं चार्हरेच्युदि ।
 मिथ्यात्वमिदमसम्बन्धकत्ववर्जितं क्षायकादिक ॥ ६ ॥ यच्छ्रद्धानमनैकान्त्ये या भृश निःकषायता । विषयोपशमो
 यस्तु तद्दर्शनमुदीरित ॥ ७ ॥ कदाग्रहो न सम्बन्धस्तु मिथ्यादर्शनमेव तत् । यद्य स्याद्वाद्मालम्ब्य अद्वान
 तद्वि दर्शन ॥ ८ ॥ तस्मादेकग्रहं सुकत्वा रागद्वेषविचर्जितः । मन'दुद्विगमायुक्तो मोक्षार्थी दर्शानं अप्येव
 ॥ ९ ॥ चारित्र्यं नाम यत्तत्र सुगुहने सुश्रवणेपि वा । न नाग्ये बीषरादाने जटानां बन्धने न च ॥ ६१० ॥ न
 रक्तभेतवस्त्रत्वे नैव बल्कलधारणे । न भिक्षाभोजने नाग्निजलाद्यैः स्वाङ्गतापने ॥ ११ ॥ या दया सर्वभूतेषु
 यत्सत्त्वं च हितं बन्धः । यन्निरुद्धत्वं भावेषु ब्रह्मचर्ये विधा च यत् ॥ १२ ॥ चाग्रौ मित्रे भवे मोक्षे स्वर्गे
 पाषाण एव च । बने पुरे गृहे दृष्टे दृणे क्षेत्रे विवेकमृते ॥ १३ ॥ दृष्टे रङ्गे सुजने च दुर्जने बालिशो बुधे । बन्ध-
 नेऽग्नौ यत्समत्वं यत्सर्वेषामनिन्दन ॥ १४ ॥ यदात्मनिन्दनं चैव परोपेक्षाविचर्जितं । सर्वजीवहितत्वं यद्यद्राज-
 द्वेषघातन ॥ १५ ॥ या सान्ताता पर गाहा यदन्यरतिवर्जनं । यद्यथोक्तजुगुप्सानामभावं परमार्जनं ॥ १६ ॥
 क्षमाया गतामोहत्वं यत्सावधोच्छिन्नं मनः । एतदेव हि चारित्र्यं मोक्षाख्या सरतो मतं ॥ १७ ॥
 सुषिङ्गतो वापि गृही वा म्लेच्छ एव वा । एतच्चारित्र्यमासाद्य मोक्षं प्राप्नोति निश्चितं ॥ १८ ॥ जटिको
 व्याप्येव मोक्षपथं पर । अन्यस्तु सरतो पन्थां भूयते नात्यर्थं यत्नः ॥ १९ ॥

र्वासित मनः । समाधानेन सपुष्क मोक्षदानाय कल्पते ॥ २२० ॥ मोक्ष कर्मक्षयार्थेण स आत्मज्ञानतो भवेत् ।
 ध्यानसाध्य मत तच्च तद्व्याप्तं हितमात्मनः ॥ २१ ॥ न साम्येन विना ध्यानं न ध्यानेन विना च तत् । न
 कर्म्यं जायते तस्माद्व्यमन्योन्यकारण ॥ २२ ॥ तस्मात्समाधिमासाद्य प्राप्नुवन्ति धिष जनाः । तपोभिर्बुद्धकरीन्धी-
 र्जनं समाधिं विना कश्चित् ॥ २३ ॥ औदासीन्यं हि सर्वेषां वेदिना मोक्षकारण । प्रतिबन्धस्तु यस्तत्र मानसो
 बन्धकुलः सः ॥ २४ ॥ दान्द्वरूपरसस्पर्शगन्धैर्युक्तो मनोहरैः । औदासीन्यसमाधिरस्यो न लेपं प्राप्नुयाज्जन ॥ २५ ॥
 मनः सर्वेषु भावेषु प्रसरस्तु निरर्गलः । औदासीन्यसमासीनः न बन्धाय प्रकल्पते ॥ २६ ॥ विद्याय सर्वतत्त्वानि
 पाद्यानि विबुधो जनः । आत्मज्ञाने परं क्षेत्रं स्थापयेत्स्थिरतां गतः ॥ २७ ॥ जन्मकोटिगतैर्दानैस्तपोभिरति-
 सस्रसैः । आत्मज्ञानं विना नैव मोक्षो भवति वेदिना ॥ २८ ॥ सगुह्यस्त्वर्धयिष्यपान्सर्वकर्मकरोपि हि । आत्म-
 ज्ञानी न बन्धेन बध्यते भवहेतुना ॥ २९ ॥ न पुण्यं नैव पापाप जायते धिद्वितात्मना ॥ दृग्मादृग्मे कृते
 कार्यैर्यानादिमुष्टकर्मणा ॥ ३० ॥ यथा दृग्मादृग्मे कुन्धे जलक्षेदो न जायते । तथात्मज्ञानरि परं कर्मबन्धो
 न कुञ्चयिष्य ॥ ३१ ॥ भवेदात्मविद् सर्वं तृणवद्विष्टपं भुजः । आत्मानन्दधिनिर्यमो नान्यज्ज्ञानानि किञ्चन
 ॥ ३२ ॥ ततः सहस्रयोगेन ज्ञात्वात्मानं नरोत्तमः । समाधानं परं क्षेत्रं निवर्धति क्रमोज्ज्वलः ॥ ३३ ॥ यथा
 गृहस्थधर्मेषु सुभार्या सारमुत्तमः । तथा यतीनां सर्वेषां समाधिर्मोक्षकारणः ॥ ३४ ॥ परित्यज्यगणितं जालं
 व्यर्थं वागवैभवोदितः । आत्मज्ञानात्समाधाने स्थाप्य मोक्षार्थिभिर्मनः ॥ ३५ ॥ आचारसपाधितस्यैकापा

कृत्यहेऽमयवेषमसुगुरोः । तस्य स्तम्भनकापीशमाविध्वक्त्रे सम गुणै ॥ १३ ॥ आद्वप्रयोपप्रवणस्तपदं जिनप-
 ल्लभः । स्वरिर्वल्लभतां भेजे द्विवृशाना नृणामपि ॥ १४ ॥ तत श्रीकद्रपल्लीयगञ्चसज्ञातसद्यदा । नृपदोत्तरता
 भेजे स्त्रीनिद्रो जिनघोस्वरः ॥ १५ ॥ दुर्वादिपद्मचन्द्राभा पद्मचन्द्रगणाप्रणी । पभार तत्पदं पद्मा मुद्रा निञ्चघना
 गत ॥ १६ ॥ श्रीमान्विजयपञ्चन्द्राक्य स्वरिर्विजयमादधे । ततस्तस्य पदं रेजेऽभयदेवगणाधिप. ॥ १७ ॥
 देवमद्रस्ततो मद्रकरस्वरिरजायत । प्रमानन्दो महानन्द ततः सघेऽप्यवर्धयत् ॥ १८ ॥ श्रीश्रीचन्द्रगणाधीश
 श्रीदोऽजनि ततो गुरु । तत्पदे जिनमद्राक्यः स्वरिर्मद्र ततान च ॥ १९ ॥ जगत्पर्यमता प्राप्ते जगत्सिद्ध-
 कस्वरिराद । सिद्ध्या तपःसुद्ध्या च योतयामास मूलल ॥ २० ॥ गुणचन्द्रगुरुस्तस्मादुपैष्यन्द्रकरोऽभवत् ।
 तत्पदेऽभयदेवाक्यः प्रख्यातोऽजनि स्वरिराद ॥ २१ ॥ तत्पदे सांमत विभ्विभ्विभ्वस्तानसद्गुण । श्रीमान्स्व-
 रिजयानन्दो जयानन्दमहास्पद ॥ २२ ॥ दुर्वादिमदसहर्ता इर्ता च सकलाहसा । विभानि सर्वदेवेषु विहर्ता
 गणनायकः ॥ २३ ॥ युग्म । स्व गच्छ दासतस्तस्य तत्पदेऽभयसहुरो । शिरप श्रीवर्धमानाक्य स्वरिरस्त्रि
 प्रशान्तधी ॥ २४ ॥ तेनालोक्तयामार्थे च श्रीमदावप्रपकोदित । विरवक्रभेनवक्राणां शास्त्राचार विचार्य च
 ॥ २५ ॥ हिताय सर्वसाधूनामाचारव्यापनाय च । निर्ममे शास्त्रमेतच्च दुष्टकर्मक्षयाय च ॥ २६ ॥ युग्मय । गुरे
 नन्ववनाक्ये च श्रीजालन्धरभूषणे । अनन्तपालभूषण्य राक्ये कल्पद्रुमोपमे ॥ २७ ॥
 एमद्रु १४६८ संवत्से । वर्षे कार्तिकराकार्या मन्थोप्यं प्रतिमाययी ॥ २८ ॥ जगन्मः । वि-

जगन्मः । वि-

लिखनकर्मणि । तेजःकीर्तिमुनिश्वके साहायकमहर्निषाम् ॥ २९ ॥ अज्ञानादज्ञानात्तत्त्व-
 अष्टादशमस्य यत्तत्र मित्याहुः कृतमस्तु मे ॥ ३० ॥ हुक्क शोषनीय च निरक्षरैर्मुनीश्वरैः । सशुक्लमनुमोष-
 पाद्य शिष्यगणस्य च ॥ ३१ ॥ यावद्धराधरवराशशिष्यैर्मेकवारीश्वरा भुवनमेव विभूययन्ति । तावत्सुसाधु-
 निकरैः परिषद्व्यमान शास्त्र तनोतु हृदये कृतिना प्रमोदम् ॥ ३२ ॥ इति शास्त्रकारप्रशस्तिः संपूर्णा ॥

इति श्रीमण्डलाचार्यकमलसूरिविकासित—स्वरतरंगच्छमालाद्वितीयपुष्परूपे श्रीवर्धमान-
 सूरिविरचित आचारदिनकरस्य द्वितीयविभाग संपूर्णः ।

भाषार्थ श्री दिव्यकण्ठ साधु प्रसाद, प्रस्तुत

इति आचारदिनकरस्य द्वितीयविभागः संपूर्णः ॥

